ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീമദ്വാൽമീകീയരാമായണസ്യ

॥ യുദ്ധകാണ്ഡം ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

വിഷയസൂചീ

1	പ്രഥമഃ സർഗഃ	**8**
2	ദ്വിതീയഃ സർഗഃ	**12**
3	തൃതീയഃ സർഗഃ	**17**
4	ചതുർഥഃ സർഗഃ	**24**
5	പഞ്ചമഃ സർഗഃ	**46**
6	ഷഷ്ഠഃ സർഗഃ	**51**
7	സപ്തമഃ സർഗഃ	**55**
8	അഷ്ടമഃ സർഗഃ	**60**
9	നവമഃ സർഗഃ	**65**
10	ദശമഃ സർഗഃ	**70**
11	ഏകാദശഃ സർഗഃ	**76**
12	ദ്വാദശഃ സർഗഃ	**82**
13	ത്രയോദശഃ സർഗഃ	**90**
14	ചതുർദശഃ സർഗഃ	**95**
15	പഞ്ചദശഃ സർഗഃ	**100**
16	ഷോഡശഃ സർഗഃ	**103**
17	സപ്തദശഃ സർഗഃ	**108**
18	അഷ്ടാദശഃ സർഗഃ	**120**
19	ഏകോനവിംശഃ സർഗഃ	**128**

20	വിംശഃ സർഗഃ	**136**
21	ഏകവിംശഃ സർഗഃ	**143**
22	ദ്വാവിംശഃ സർഗഃ	**150**
23	ത്രയോവിംശഃ സർഗഃ	**166**
24	ചതുർവിംശഃ സർഗഃ	**170**
25	പഞ്ചവിംശഃ സർഗഃ	**179**
26	ഷഡ്വിംശഃ സർഗഃ	**186**
27	സപ്തവിംശഃ സർഗഃ	**195**
28	അഷ്ടാവിംശഃ സർഗഃ	**204**
29	ഏകോനത്രിംശഃ സർഗഃ	**212**
30	ത്രിംശഃ സർഗഃ	**218**
31	ഏകത്രിംശഃ സർഗഃ	**225**
32	ദ്വാത്രിംശഃ സർഗഃ	**234**
33	ത്രയസ്ത്രിംശഃ സർഗഃ	**242**
34	ചതുസ്ത്രിംശഃ സർഗഃ	**249**
35	പഞ്ചത്രിംശഃ സർഗഃ	**255**
36	ഷട്ത്രിംശഃ സർഗഃ	**262**
37	സപ്തത്രിംശഃ സർഗഃ	**267**
38	അഷ്ടാത്രിംശഃ സർഗഃ	**274**
39	ഏകോനചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**278**

40	ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**284**
41	ഏകചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**290**
42	ദ്വിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**308**
43	ത്രിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**317**
44	ചതുശ്ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**326**
45	പഞ്ചചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**333**
46	ഷട്ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**339**
47	സപ്തചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**348**
48	അഷ്ടചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**353**
49	ഏകോനപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**360**
50	പഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**366**
51	ഏകപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**378**
52	ദ്വിപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**385**
53	ത്രിപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**392**
54	ചതുഃപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**398**
55	പഞ്ചപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**405**
56	ഷട്പഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**411**
57	സപ്തപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**418**
58	അഷ്ടപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**427**
59	ഏകോനഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**438**

60	ഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**464**
61	ഏകഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**482**
62	ദ്വിഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**490**
63	ത്രിഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**495**
64	ചതുഃഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**506**
65	പഞ്ചഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**513**
66	ഷട്ഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**523**
67	സപ്തഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**530**
68	അഷ്ടഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**561**
69	ഏകോനസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**566**
70	സപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**583**
71	ഏകസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**595**
72	ദ്വിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**615**
73	ത്രിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**619**
74	ചതുഃസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**632**
75	പഞ്ചസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**646**
76	ഷട്സപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**659**
77	സപ്തസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**676**
78	അഷ്ടസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**681**
79	ഏകോനാശീതിതമഃ സർഗഃ	**685**

80	അശീതിതമഃ സർഗഃ	**693**
81	ഏകാശീതിതമഃ സർഗഃ	**701**
82	ദ്ര്യശീതിതമഃ സർഗഃ	**708**
83	ത്ര്യശീതിതമഃ സർഗഃ	**714**
84	ചതുരശീതിതമഃ സർഗഃ	**722**
85	പഞ്ചാശീതിതമഃ സർഗഃ	**727**
86	ഷഡശീതിതമഃ സർഗഃ	**734**
87	സപ്താശീതിതമഃ സർഗഃ	**741**
88	അഷ്ടാശീതിതമഃ സർഗഃ	**747**
89	ഏകോനനവതിതമഃ സർഗഃ	**761**
90	നവതിതമഃ സർഗഃ	**771**
91	ഏകനവതിതമഃ സർഗഃ	**788**
92	ദ്വിനവതിതമഃ സർഗഃ	**794**
93	ത്രിനവതിതമഃ സർഗഃ	**806**
94	ചതുർനവതിതമഃ സർഗഃ	**813**
95	പഞ്ചനവതിതമഃ സർഗഃ	**821**
96	ഷണ്ണവതിതമഃ സർഗഃ	**831**
97	സപ്തനവതിതമഃ സർഗഃ	**838**
98	അഷ്ടനവതിതമഃ സർഗഃ	**845**
99	ഏകോനശതതമഃ സർഗഃ	**850**

100 ശതതമഃ സർഗഃ **859**
101 ഏകാധികശതതമഃ സർഗഃ **871**
102 ദ്വ്യധികശതതമഃ സർഗഃ **881**
103 ത്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ **894**
104 ചതുരധികശതതമഃ സർഗഃ **900**
105 പഞ്ചാധികശതതമഃ സർഗഃ **906**
106 ഷഡധികശതതമഃ സർഗഃ **912**
107 സപ്താധികശതതമഃ സർഗഃ **919**
108 അഷ്ടാധികശതതമഃ സർഗഃ **931**
109 നവാധികശതതമഃ സർഗഃ **937**
110 ദശാധികശതതമഃ സർഗഃ **942**
111 ഏകാദശാധികശതതമഃ സർഗഃ **947**
112 ദ്വാദശാധികശതതമഃ സർഗഃ **969**
113 ത്രയോദശാധികശതതമഃ സർഗഃ **974**
114 ചതുർദശാധികശതതമഃ സർഗഃ **984**
115 പഞ്ചദശാധികശതതമഃ സർഗഃ **991**
116 ഷോഡശാധികശതതമഃ സർഗഃ **996**
117 സപ്തദശാധികശതതമഃ സർഗഃ **1003**
118 അഷ്ടാദശാധികശതതമഃ സർഗഃ **1009**
119 ഏകോനവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ **1014**

120 വിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ **1021**
121 ഏകവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ **1026**
122 ദ്വാവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ **1032**
123 ത്രയോവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ **1037**
124 ചതുർവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ **1047**
125 പഞ്ചവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ **1052**
126 ഷഡ്വിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ **1061**
127 സപ്തവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ **1071**
128 അഷ്ടാവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ **1083**

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പ്രഥമഃ സർഗഃ ॥

ഹനുമന്തം പ്രശസ്യ ശ്രീരാമകർതൃകസ്തസ്യ പരിഷ്വംഗഃ സമുദ്രതരണാർഥം തസ്യ ചിന്താകരണം ച

ശ്രുത്വാ ഹനൂമതോ വാക്യം
യഥാവദഭിഭാഷിതം।
രാമഃ പ്രീതിസമായുക്തോ
വാക്യമുത്തരമബ്രവീത് ॥ **6.1.1** ॥ 1

കൃതം ഹനൂമതാ കാർയം
സുമഹദ് ഭുവി ദുർലഭം।
മനസാപി യദന്യേന
ന ശക്യം ധരണീതലേ ॥ **6.1.2** ॥ 2

നഹി തം പരിപശ്യാമി
യസ്തരേത മഹോദധിം।
അന്യത്ര ഗരുഡാദ് വായോ -
രന്യത്ര ച ഹനൂമതഃ ॥ **6.1.3** ॥ 3

ദേവദാനവയക്ഷാണാം
ഗന്ധർവോരഗരക്ഷസാം।

അപ്രധൃഷ്യാം പുരീം ലങ്കാം
രാവണേന സുരക്ഷിതാം ॥ **6.1.4** ॥ 4

പ്രവിഷ്ടഃ സത്ത്വമാശ്രിത്യ
ജീവൻ കോ നാമ നിഷ്ക്രമേത് ।
കോ വിശേത് സുദുരാധർഷാം
രാക്ഷസൈശ്ച സുരക്ഷിതാം ॥ **6.1.5** ॥ 5

യോ വീർയബലസമ്പന്നോ
ന സമഃ സ്യാദ്ധനൂമതഃ ।
ഭൃത്യകാർയം ഹനുമതാ
സുഗ്രീവസ്യ കൃതം മഹത് ।
ഏവം വിധായ സ്വബലം
സദൃശം വിക്രമസ്യ ച ॥ **6.1.6** ॥ 6

യോ ഹി ഭൃത്യോ നിയുക്തഃ സൻ
ഭർത്രാ കർമണി ദുഷ്കരേ ।
കുർയാത് തദനുരാഗേണ
തമാഹുഃ പുരുഷോത്തമം ॥ **6.1.7** ॥ 7

യോ നിയുക്തഃ പരം കാർയം
ന കുർയാന്നൃപതേഃ പ്രിയം ।
ഭൃത്യോ യുക്തഃ സമർഥശ്ച
തമാഹുർമധ്യമം നരം ॥ **6.1.8** ॥ 8

നിയുക്തോ നൃപതേഃ കാർയം
ന കുർയാദ് യഃ സമാഹിതഃ ।
ഭൃത്യോ യുക്തഃ സമർഥശ്ച
തമാഹുഃ പുരുഷാധമം ॥ **6.1.9** ॥ 9

തന്നിയോഗേ നിയുക്തേന
കൃതം കൃത്യം ഹനൂമതാ।
ന ചാത്മാ ലഘുതാം നീതഃ
സുഗ്രീവശ്ചാപി തോഷിതഃ ॥ **6.1.10** ॥ 10

അഹം ച രഘുവംശശ്ച
ലക്ഷ്മണശ്ച മഹാബലഃ।
വൈദേഹ്യാ ദർശനേനാദ്യ
ധർമതഃ പരിരക്ഷിതാഃ ॥ **6.1.11** ॥ 11

ഇദം തു മമ ദീനസ്യ
മനോ ഭൂയഃ പ്രകർഷതി।
യദിഹാസ്യ പ്രിയാഖ്യാതു -
ർന കുർമി സദൃശം പ്രിയം ॥ **6.1.12** ॥ 12

ഏഷ സർവസ്വഭൂതസ്തു
പരിഷ്വംഗോ ഹനൂമതഃ।
മയാ കാലമിമം പ്രാപ്യ
ദത്തസ്തസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **6.1.13** ॥ 13

ഇത്യുക്ത്വാ പ്രീതിഹൃഷ്ടാംഗോ
രാമസ്തം പരിഷസ്വജേ।
ഹനൂമന്തം കൃതാത്മാനം
കൃതകാർയമുപാഗതം ॥ **6.1.14** ॥ 14

ധ്യാത്വാ പുനരുവാചേദം
വചനം രഘുസത്തമഃ।
ഹരീണാമീശ്വരസ്യാപി
സുഗ്രീവസ്യോപശൃണ്വതഃ ॥ **6.1.15** ॥ 15

സർവഥാ സുകൃതം താവത്
സീതായാഃ പരിമാർഗണം।
സാഗരം തു സമാസാദ്യ
പുനർനഷ്ടം മനോ മമ ॥ **6.1.16** ॥ 16

കഥം നാമ സമുദ്രസ്യ
ദുഷ്പാരസ്യ മഹാംഭസഃ।
ഹരയോ ദക്ഷിണം പാരം
ഗമിഷ്യന്തി സമാഗതാഃ ॥ **6.1.17** ॥ 17

യദ്യപ്യേഷ തു വൃത്താന്തോ
വൈദേഹ്യാ ഗദിതോ മമ।
സമുദ്രപാരഗമനേ
ഹരീണാം കിമിവോത്തരം ॥ **6.1.18** ॥ 18

ഇത്യുക്ത്വാ ശോകസംഭ്രാന്തോ
രാമഃ ശത്രുനിബർഹണഃ।
ഹനൂമന്തം മഹാബാഹു -
സ്തതോ ധ്യാനമുപാഗമത് ॥ **6.1.19** ॥ 19

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പ്രഥമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിതീയഃ സർഗഃ ॥

സുഗ്രീവേണ ശ്രീരാമസ്യ പ്രോത്സാഹനം

തം തു ശോകപരിദ്യൂനം
രാമം ദശരഥാത്മജം ।
ഉവാച വചനം ശ്രീമാൻ
സുഗ്രീവഃ ശോകനാശനം ॥ **6.2.1** ॥ 20

കിം ത്വയാ തപ്യതേ വീര
യഥാന്യഃ പ്രാകൃതസ്തഥാ ।
മൈവം ഭൂസ്ത്യജ സന്താപം
കൃതഘ്ന ഇവ സൗഹൃദം ॥ **6.2.2** ॥ 21

സന്താപസ്യ ച തേ സ്ഥാനം
നഹി പശ്യാമി രാഘവ ।
പ്രവൃത്താവുപലബ്ധായാം
ജ്ഞാതേ ച നിലയേ രിപോഃ ॥ **6.2.3** ॥ 22

മതിമാഞ്ശാസ്ത്രവിത് പ്രാജ്ഞഃ
പണ്ഡിതശ്ചാസി രാഘവ ।
ത്യജേമാം പ്രാകൃതാം ബുദ്ധിം
കൃതാത്മേവാർഥദൂഷിണീം ॥ **6.2.4** ॥ 23

സമുദ്രം ലംഘയിത്വാ തു
മഹാനക്രസമാകുലം।
ലങ്കാമാരോഹയിഷ്യാമോ
ഹനിഷ്യാമശ്ച തേ രിപും ॥ **6.2.5** ॥ 24

നിരുത്സാഹസ്യ ദീനസ്യ
ശോകപര്യാകുലാത്മനഃ।
സർവാർഥാ വ്യവസീദന്തി
വ്യസനം ചാധിഗച്ഛതി ॥ **6.2.6** ॥ 25

ഇമേ ശൂരാഃ സമർഥാശ്ച
സർവതോ ഹരിയൂഥപാഃ।
ത്വത്പ്രിയാർഥം കൃതോത്സാഹാഃ
പ്രവേഷ്ടുമപി പാവകം।
ഏഷാം ഹർഷേണ ജാനാമി
തർകശ്ചാപി ദൃഢോ മമ ॥ **6.2.7** ॥ 26

വിക്രമേണ സമാനേഷ്യേ
സീതാം ഹത്വാ യഥാ രിപും।
രാവണം പാപകർമാണം
തഥാ ത്വം കർതുമർഹസി ॥ **6.2.8** ॥ 27

സേതുരത്ര യഥാ ബദ്ധ്യേദ്
യഥാ പശ്യേമ താം പുരീം।
തസ്യ രാക്ഷസരാജസ്യ
തഥാ ത്വം കുരു രാഘവ ॥ **6.2.9** ॥ 28

ദൃഷ്ട്വാ താം ഹി പുരീം ലങ്കാം
ത്രികൂടശിഖരേ സ്ഥിതാം।

ഹതം ച രാവണം യുദ്ധേ
ദർശനാദവധാരയ ॥ **6.2.10** ॥ 29

അബദ്ധ്വാ സാഗരേ സേതും
ഘോരേ ച വരുണാലയേ ।
ലങ്കാം ന മർദിതും ശക്യാ
സേന്ദ്രൈരപി സുരാസുരൈഃ ॥ **6.2.11** ॥ 30

സേതുബന്ധഃ സമുദ്രേ ച
യാവൽലങ്കാസമീപതഃ ।
സർവം തീർണം ച മേ സൈന്യം
ജിതമിത്യുപധാരയ ।
ഇമേ ഹി സമരേ വീരാ
ഹരയഃ കാമരൂപിണഃ ॥ **6.2.12** ॥ 31

തദലം വിക്ലവാം ബുദ്ധിം
രാജൻ സർവാർഥനാശിനീം ।
പുരുഷസ്യ ഹി ലോകേഽസ്മി -
ഞ്ശോകഃ ശൗര്യാപകർഷണഃ ॥ **6.2.13** ॥ 32

യത് തു കാർയം മനുഷ്യേണ
ശൗടീർയമവലംബ്യതാം ।
തദലങ്കരണായൈവ
കർതുർഭവതി സത്വരം ॥ **6.2.14** ॥ 33

അസ്മിൻ കാലേ മഹാപ്രാജ്ഞ
സത്ത്വമാതിഷ്ഠ തേജസാ ।
ശൂരാണാം ഹി മനുഷ്യാണാം
ത്വദ്വിധാനാം മഹാത്മനാം ।

വിനഷ്ടേ വാ പ്രണഷ്ടേ വാ
ശോകഃ സർവാർഥനാശനഃ ॥ **6.2.15** ॥ 34

തത്ത്വം ബുദ്ധിമതാം ശ്രേഷ്ഠഃ
സർവശാസ്ത്രാർഥകോവിദഃ।
മദ്വിധൈഃ സചിവൈഃ സാർധ -
മരിം ജേതും സമർഹസി ॥ **6.2.16** ॥ 35

നഹി പശ്യാമ്യഹം കഞ്ചിത്
ത്രിഷു ലോകേഷു രാഘവ।
ഗൃഹീതധനുഷോ യസ്തേ
തിഷ്ഠേദഭിമുഖോ രണേ ॥ **6.2.17** ॥ 36

വാനരേഷു സമാസക്തം
ന തേ കാർയം വിപത്സ്യതേ।
അചിരാദ് ദ്രക്ഷ്യസേ സീതാം
തീർത്വാ സാഗരമക്ഷയം ॥ **6.2.18** ॥ 37

തദലം ശോകമാലംബ്യ
ക്രോധമാലംബ ഭൂപതേ।
നിശ്ചേഷ്ടാഃ ക്ഷത്രിയാ മന്ദാഃ
സർവേ ചണ്ഡസ്യ ബിഭ്യതി ॥ **6.2.19** ॥ 38

ലംഘനാർഥം ച ഘോരസ്യ
സമുദ്രസ്യ നദീപതേഃ।
സഹാസ്മാഭിരിഹോപേതഃ
സൂക്ഷ്മബുദ്ധിർവിചാരയ ॥ **6.2.20** ॥ 39

ലംഘിതേ തത്ര തൈഃ സൈന്യൈ -
ർജിതമിത്യേവ നിശ്ചിനു।

സർവം തീർണം ച മേ സൈന്യം
ജിതമിത്യവധാർയതാം ॥ **6.2.21** ॥ 40

ഇമേ ഹി ഹരയഃ ശൂരാഃ
സമരേ കാമരൂപിണഃ।
താനരീൻ വിധമിഷ്യന്തി
ശിലാപാദപവൃഷ്ടിഭിഃ ॥ **6.2.22** ॥ 41

കഥഞ്ചിത് പരിപശ്യാമി
ലംഘിതം വരുണാലയം।
ഹതമിത്യേവ തം മൻയേ
യുദ്ധേ ശത്രുനിബർഹണ ॥ **6.2.23** ॥ 42

കിമുക്ത്വാ ബഹുധാ ചാപി
സർവഥാ വിജയീ ഭവാൻ।
നിമിത്താനി ച പശ്യാമി
മനോ മേ സമ്പ്രഹൃഷ്യതി ॥ **6.2.24** ॥ 43

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്വിതീയഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ തൃതീയഃ സർഗഃ ॥

ലങ്കായാ ദുർഗദ്വാരസൈന്യവിഭാഗസങ്ക്രമപ്രഭൃതീൻ വർണയിത്വാ തത്ര വാനരസേനാപ്രസ്ഥാപനായ ഹനുമതഃ ശ്രീരാമം പ്രതി പ്രാർഥനാ

സുഗ്രീവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
ഹേതുമത് പരമാർഥവത് ।
പ്രതിജഗ്രാഹ കാകുത്സ്ഥോ
ഹനൂമന്തമഥാബ്രവീത് ॥ **6.3.1** ॥ 44

തപസാ സേതുബന്ധേന
സാഗരോച്ഛോഷണേന ച ।
സർവഥാപി സമർഥോഽസ്മി
സാഗരസ്യാസ്യ ലംഘനേ ॥ **6.3.2** ॥ 45

കതി ദുർഗാണി ദുർഗായാ
ലങ്കായാസ്തദ് ബ്രവീഷ്വ മേ ।
ജ്ഞാതുമിച്ഛാമി തത് സർവം
ദർശനാദിവ വാനര ॥ **6.3.3** ॥ 46

ബലസ്യ പരിമാണം ച
ദ്വാരദുർഗക്രിയാമപി ।

ഗുപ്തികർമ ച ലങ്കായാ
രക്ഷസാം സദനാനി ച ॥ **6.3.4** ॥ 47

യഥാസുഖം യഥാവച്ച
ലങ്കായാമസി ദൃഷ്ടവാൻ ।
സർവമാചക്ഷ്വ തത്ത്വേന
സർവഥാ കുശലോ ഹ്യസി ॥ **6.3.5** ॥ 48

ശ്രുത്വാ രാമസ്യ വചനം
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ ।
വാക്യം വാക്യവിദാം ശ്രേഷ്ഠോ
രാമം പുനരഥാബ്രവീത് ॥ **6.3.6** ॥ 49

ശ്രൂയതാം സർവമാഖ്യാസ്യേ
ദുർഗകർമ വിധാനതഃ ।
ഗുപ്താ പുരീ യഥാ ലങ്കാ
രക്ഷിതാ ച യഥാ ബലൈഃ ॥ **6.3.7** ॥ 50

രാക്ഷസാശ്ച യഥാ സ്നിഗ്ധാ
രാവണസ്യ ച തേജസാ ।
പരാം സമൃദ്ധിം ലങ്കായാഃ
സാഗരസ്യ ച ഭീമതാം ॥ **6.3.8** ॥ 51

വിഭാഗം ച ബലൗഘസ്യ
നിർദേശം വാഹനസ്യ ച ।
ഏവമുക്ത്വാ കപിശ്രേഷ്ഠഃ
കഥയാമാസ തത്ത്വതഃ ॥ **6.3.9** ॥ 52

ഹൃഷ്ടപ്രമുദിതാ ലങ്കാ
മത്തദ്വിപസമാകുലാ ।

മഹതീ രഥസമ്പൂർണാ
രക്ഷോഗണനിഷേവിതാ ॥ **6.3.10** ॥ 53

ദൃഢബദ്ധകപാടാനി
മഹാപരിഘവന്തി ച ।
ചത്വാരി വിപുലാൻയസ്യാ
ദ്വാരാണി സുമഹാന്തി ച ॥ **6.3.11** ॥ 54

തത്രേഷൂപലയന്ത്രാണി
ബലവന്തി മഹാന്തി ച ।
ആഗതം പ്രതിസൈൻയം തൈ -
സ്തത്ര പ്രതിനിവാർയതേ ॥ **6.3.12** ॥ 55

ദ്വാരേഷു സംസ്കൃതാ ഭീമാഃ
കാലായസമയാഃ ശിതാഃ ।
ശതശോ രചിതാ വീരൈഃ
ശതഘ്നൻയോ രക്ഷസാം ഗണൈഃ ॥ **6.3.13** ॥ 56

സൗവർണസ്തു മഹാംസ്തസ്യാഃ
പ്രാകാരോ ദുഷ്പ്രധർഷണഃ ।
മണിവിദ്രുമവൈദൂർയ -
മുക്തവിരചിതാന്തരഃ ॥ **6.3.14** ॥ 57

സർവതശ്ച മഹാഭീമാഃ
ശീതതോയാ മഹാശുഭാഃ ।
അഗാധാ ഗ്രാഹവത്യശ്ച
പരിഖാ മീനസേവിതാഃ ॥ **6.3.15** ॥ 58

ദ്വാരേഷു താസാം ചത്വാരഃ
സങ്ക്രമാഃ പരമായതാഃ ।

യന്ത്രൈരുപേതാ ബഹുഭി -
ർമഹദ്ഭിർഗൃഹപങ്ക്തിഭിഃ ॥ **6.3.16** ॥ 59

ത്രായന്തേ സങ്ക്രമാസ്തത്ര
പരസൈന്യാഗതേ സതി ।
യന്ത്രൈസ്തൈരവകീർയന്തേ
പരിഖാസു സമന്തതഃ ॥ **6.3.17** ॥ 60

ഏകസ്ത്വകമ്പ്യോ ബലവാൻ
സങ്ക്രമഃ സുമഹാദൃഢഃ ।
കാഞ്ചനൈർബഹുഭിഃ സ്തംഭൈ -
ർവേദികാഭിശ്ച ശോഭിതഃ ॥ **6.3.18** ॥ 61

സ്വയം പ്രകൃതിമാപന്നോ
യുയുത്സൂ രാമ രാവണഃ ।
ഉത്ഥിതശ്ചാപ്രമത്തശ്ച
ബലാനാമനുദർശനേ ॥ **6.3.19** ॥ 62

ലങ്കാ പുനർനിരാലംബാ
ദേവദുർഗാ ഭയാവഹാ ।
നാദേയം പാർവതം വാൻയം
കൃത്രിമം ച ചതുർവിധം ॥ **6.3.20** ॥ 63

സ്ഥിതാ പാരേ സമുദ്രസ്യ
ദൂരപാരസ്യ രാഘവ ।
നൗപഥശ്ചാപി നാസ്ത്യത്ര
നിരുദ്ദേശശ്ച സർവതഃ ॥ **6.3.21** ॥ 64

ശൈലാഗ്രേ രചിതാ ദുർഗാ
സാ പൂർദേവപുരോപമാ ।

വാജിവാരണസമ്പൂർണാ
ലങ്കാ പരമദുർജയാ ॥ **6.3.22** ॥ 65

പരിഖാശ്ച ശതഘ്നീശ്ച
യന്ത്രാണി വിവിധാനി ച ।
ശോഭയന്തി പുരീം ലങ്കാം
രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ ॥ **6.3.23** ॥ 66

അയുതം രക്ഷസാമത്ര
പൂർവദ്വാരം സമാശ്രിതം ।
ശൂലഹസ്താ ദുരാധർഷാഃ
സർവേ ഖഡ്ഗാഗ്രയോധിനഃ ॥ **6.3.24** ॥ 67

നിയുതം രക്ഷസാമത്ര
ദക്ഷിണദ്വാരമാശ്രിതം ।
ചതുരംഗേണ സൈന്യേന
യോധാസ്തത്രാപ്യനുത്തമാഃ ॥ **6.3.25** ॥ 68

പ്രയുതം രക്ഷസാമത്ര
പശ്ചിമദ്വാരമാശ്രിതം ।
ചർമഖഡ്ഗധരാഃ സർവേ
തഥാ സർവാസ്ത്രകോവിദാഃ ॥ **6.3.26** ॥ 69

ൻയർബുദം രക്ഷസാമത്ര
ഉത്തരദ്വാരമാശ്രിതം ।
രഥിനശ്ചാശ്വവാഹാശ്ച
കുലപുത്രാഃ സുപൂജിതാഃ ॥ **6.3.27** ॥ 70

ശതശോഽഥ സഹസ്രാണി
മധ്യമം സ്കന്ധമാശ്രിതാഃ ।

യാതുധാനാ ദുരാധർഷാഃ
സാഗ്രകോടിശ്ച രക്ഷസാം ॥ **6.3.28** ॥ 71

തേ മയാ സങ്ക്രമാ ഭഗ്നാഃ
പരിഖാശ്ചാവപൂരിതാഃ ।
ദഗ്ധാ ച നഗരീ ലങ്കാ
പ്രാകാരാശ്ചാവസാദിതാഃ ।
ബലൈകദേശഃ ക്ഷപിതോ
രാക്ഷസാനാം മഹാത്മനാം ॥ **6.3.29** ॥ 72

യേന കേന തു മാർഗേണ
തരാമ വരുണാലയം ।
ഹതേതി നഗരീ ലങ്കാ
വാനരൈരുപധാർയതാം ॥ **6.3.30** ॥ 73

അംഗദോ ദ്വിവിദോ മൈന്ദോ
ജാംബവാൻ പനസോ നലഃ ।
നീലഃ സേനാപതിശ്ചൈവ
ബലശേഷേണ കിം തവ ॥ **6.3.31** ॥ 74

പ്ലവമാനാ ഹി ഗത്വാ താം
രാവണസ്യ മഹാപുരീം ।
സപർവതവനാം ഭിത്ത്വാ
സഖാതാം ച സതോരണാം ।
സപ്രാകാരാം സഭവനാ -
മാനയിഷ്യന്തി രാഘവ ॥ **6.3.32** ॥ 75

ഏവമാജ്ഞാപയ ക്ഷിപ്രം ബലാനാം സർവസംഗ്രഹം ।
മുഹൂർതേന തു യുക്തേന പ്രസ്ഥാനമഭിരോചയ ॥ **6.3.33** ॥ 76

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ തൃതീയഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുർഥഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമപ്രഭൃതിഭിഃ സഹ വാനരസൈന്യസ്യ പ്രസ്ഥാനം സാഗരതടേ നിവേശശ്ച

ശ്രുത്വാ ഹനൂമതോ വാക്യം
യഥാവദനുപൂർവശഃ।
തതോഽബ്രവീൻമഹാതേജാ
രാമഃ സത്യപരാക്രമഃ ॥ **6.4.1** ॥ 77

യന്നിവേദയസേ ലങ്കാം
പുരീം ഭീമസ്യ രക്ഷസഃ।
ക്ഷിപ്രമേനാം വധിഷ്യാമി
സത്യമേതദ് ബ്രവീമി തേ ॥ **6.4.2** ॥ 78

അസ്മിൻ മുഹൂർതേ സുഗ്രീവ
പ്രയാണമഭിരോചയ।
യുക്തോ മുഹൂർതേ വിജയേ
പ്രാപ്തോ മധ്യം ദിവാകരഃ ॥ **6.4.3** ॥ 79

സീതാം ഹൃത്വാ തു തദ് യാതു
ക്വാസൗ യാസ്യതി ജീവിതഃ।
സീതാ ശ്രുത്വാഭിയാനം മേ

ആശാമേഷ്യതി ജീവിതേ।
ജീവിതാന്ത്യേ‍ഽമൃതം സ്പൃഷ്ട്വാ
പീത്വാമൃതമിവാതുരഃ ॥ **6.4.4** ॥ 80

ഉത്തരാഫാൽഗുനീ ഹ്യദ്യ
ശ്വസ്തു ഹസ്തേന യോക്ഷ്യതേ।
അഭിപ്രയാമ സുഗ്രീവ
സർവാനീകസമാവൃതാഃ ॥ **6.4.5** ॥ 81

നിമിത്താനി ച പശ്യാമി
യാനി പ്രാദുർഭവന്തി വൈ।
നിഹത്യ രാവണം സീതാ -
മാനയിഷ്യാമി ജാനകീം ॥ **6.4.6** ॥ 82

ഉപരിഷ്ടാദ്ധി നയനം
സ്ഫുരമാണമിമം മമ।
വിജയം സമനുപ്രാപ്തം
ശംസതീവ മനോരഥം ॥ **6.4.7** ॥ 83

തതോ വാനരരാജേന
ലക്ഷ്മണേന സുപൂജിതഃ।
ഉവാച രാമോ ധർമാത്മാ
പുനരപ്യർഥകോവിദഃ ॥ **6.4.8** ॥ 84

അഗ്രേ യാതു ബലസ്യാസ്യ
നീലോ മാർഗമവേക്ഷിതും।
വൃതഃ ശതസഹസ്രേണ
വാനരാണാം തരസ്വിനാം ॥ **6.4.9** ॥ 85

ഫലമൂലവതാ നീല
ശീതകാനനവാരിണാ।
പഥാ മധുമതാ ചാശു
സേനാം സേനാപതേ നയ ॥ **6.4.10** ॥ 86

ദൂഷയേയുർദുരാത്മാനഃ
പഥി മൂലഫലോദകം।
രാക്ഷസാഃ പഥി രക്ഷേഥാ -
സ്തേഭ്യസ്ത്വം നിത്യമുദ്യതഃ ॥ **6.4.11** ॥ 87

നിമ്നേഷു വനദുർഗേഷു
വനേഷു ച വനൗകസഃ।
അഭിപ്ലുത്യാഭിപശ്യേയുഃ
പരേഷാം നിഹിതം ബലം ॥ **6.4.12** ॥ 88

യത്തു ഫൽഗു ബലം കിഞ്ചിത്
തദത്രൈവോപപദ്യതാം।
ഏതദ്ധി കൃത്യം ഘോരം നോ
വിക്രമേണ പ്രയുജ്യതാം ॥ **6.4.13** ॥ 89

സാഗരൗഘനിഭം ഭീമ -
മഗ്രാനീകം മഹാബലാഃ।
കപിസിംഹാഃ പ്രകർഷന്തു
ശതശോഽഥ സഹസ്രശഃ ॥ **6.4.14** ॥ 90

ഗജശ്ച ഗിരിസങ്കാശോ
ഗവയശ്ച മഹാബലഃ।
ഗവാക്ഷശ്ചാഗ്രതോ യാതു
ഗവാം ദൃപ്ത ഇവർഷഭഃ ॥ **6.4.15** ॥ 91

യാതു വാനരവാഹിൻയാ
വാനരഃ പ്ലവതാം പതിഃ।
പാലയൻ ദക്ഷിണം പാർശ്വ -
മൃഷഭോ വാനരർഷഭഃ ॥ **6.4.16** ॥ 92

ഗന്ധഹസ്തീവ ദുർധർഷ -
സ്തരസ്വീ ഗന്ധമാദനഃ।
യാതു വാനരവാഹിൻയാഃ
സവ്യം പാർശ്വമധിഷ്ഠിതഃ ॥ **6.4.17** ॥ 93

യാസ്യാമി ബലമധ്യേഽഹം
ബലൗഘമഭിഹർഷയൻ।
അധിരുഹ്യ ഹനൂമന്ത -
മൈരാവതമിവേശ്വരഃ ॥ **6.4.18** ॥ 94

അംഗദേനൈഷ സംയാതു
ലക്ഷ്മണശ്ചാന്തകോപമഃ।
സാർവഭൗമേന ഭൂതേശോ
ദ്രവിണാധിപതിർയഥാ ॥ **6.4.19** ॥ 95

ജാംബവാംശ്ച സുഷേണശ്ച
വേഗദർശീ ച വാനരഃ।
ഋക്ഷരാജോ മഹാബാഹുഃ
കുക്ഷിം രക്ഷന്തു തേ ത്രയഃ ॥ **6.4.20** ॥ 96

രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
സുഗ്രീവോ വാഹിനീപതിഃ।
വ്യാദിദേശ മഹാവീർയോ
വാനരാൻ വാനരർഷഭഃ ॥ **6.4.21** ॥ 97

തേ വാനരഗണാഃ സർവേ
സമുത്പത്യ മഹൗജസഃ।
ഗുഹാഭ്യഃ ശിഖരേഭ്യശ്ച
ആശു പുപ്ലുവിരേ തദാ ॥ **6.4.22** ॥ 98

തതോ വാനരരാജേന
ലക്ഷ്മണേന ച പൂജിതഃ।
ജഗാമ രാമോ ധർമാത്മാ
സസൈന്യോ ദക്ഷിണാം ദിശം ॥ **6.4.23** ॥ 99

ശതൈഃ ശതസഹസ്രൈശ്ച
കോടിഭിശ്ചായുതൈരപി।
വാരണാഭൈശ്ച ഹരിഭി -
ർയയൗ പരിവൃതസ്തദാ ॥ **6.4.24** ॥ 100

തം യാന്തമനുയാന്തീ സാ
മഹതീ ഹരിവാഹിനീ।
ഹൃഷ്ടാഃ പ്രമുദിതാഃ സർവേ
സുഗ്രീവേണാപി പാലിതാഃ ॥ **6.4.25** ॥ 101

ആപ്ലവന്തഃ പ്ലവന്തശ്ച
ഗർജന്തശ്ച പ്ലവംഗമാഃ।
ക്ഷ്വേലന്തോ നിനദന്തശ്ച
ജഗ്മുർവൈ ദക്ഷിണാം ദിശം ॥ **6.4.26** ॥ 102

ഭക്ഷയന്തഃ സുഗന്ധീനി
മധൂനി ച ഫലാനി ച।
ഉദ്വഹന്തോ മഹാവൃക്ഷാൻ
മഞ്ജരീപുഞ്ജധാരിണഃ ॥ **6.4.27** ॥ 103

അൻയോൻയം സഹസാ ദൃപ്താ
നിർവഹന്തി ക്ഷിപന്തി ച।
പതന്തശ്ചോത്പതന്ത്യൻയേ
പാതയന്ത്യപരേ പരാൻ ॥ **6.4.28** ॥ 104

രാവണോ നോ നിഹന്തവ്യഃ
സർവേ ച രജനീചരാഃ।
ഇതി ഗർജന്തി ഹരയോ
രാഘവസ്യ സമീപതഃ ॥ **6.4.29** ॥ 105

പുരസ്താദൃഷഭോ നീലോ
വീരഃ കുമുദ ഏവ ച।
പന്ഥാനം ശോധയന്തി സ്മ
വാനരൈർബഹുഭിഃ സഹ ॥ **6.4.30** ॥ 106

മധ്യേ തു രാജാ സുഗ്രീവോ
രാമോ ലക്ഷ്മണ ഏവ ച।
ബലിഭിർബഹുഭിർഭീമൈ -
ർവൃതഃ ശത്രുനിബർഹണഃ ॥ **6.4.31** ॥ 107

ഹരിഃ ശതബലിർവീരഃ
കോടിഭിർദശഭിർവൃതഃ।
സർവാമേകോ ഹ്യവഷ്ടഭ്യ
രരക്ഷ ഹരിവാഹിനീം ॥ **6.4.32** ॥ 108

കോടീശതപരീവാരഃ
കേസരീ പനസോ ഗജഃ।
അർകശ്ച ബഹുഭിഃ പാർശ്വ -
മേകം തസ്യാഭിരക്ഷതി ॥ **6.4.33** ॥ 109

സുഷേണോ ജാംബവാംശ്ചൈവ
ഋക്ഷൈർബഹുഭിരാവൃതൗ।
സുഗ്രീവം പുരതഃ കൃത്വാ
ജഘനം സംരരക്ഷതുഃ ॥ **6.4.34** ॥ 110

തേഷാം സേനാപതിർവീരോ
നീലോ വാനരപുംഗവഃ।
സമ്പതൻ പ്ലവതാം ശ്രേഷ്ഠ -
സ്തദ് ബലം പർയവാരയത് ॥ **6.4.35** ॥ 111

ദരീമുഖഃ പ്രജംഘശ്ച
ജംഭോഽഥ രഭസഃ കപിഃ।
സർവതശ്ച യയുർവീരാ -
സ്ത്വരയന്തഃ പ്ലവംഗമാൻ ॥ **6.4.36** ॥ 112

ഏവം തേ ഹരിശാർദൂലാ
ഗച്ഛന്തി ബലദർപിതാഃ।
അപശ്യന്ത ഗിരിശ്രേഷ്ഠം
സഹ്യം ഗിരിശതായുതം ॥ **6.4.37** ॥ 113

സരാംസി ച സുഫുൽലാനി
തടാകാനി വരാണി ച।
രാമസ്യ ശാസനം ജ്ഞാത്വാ
ഭീമകോപസ്യ ഭീതവത് ॥ **6.4.38** ॥ 114

വർജയൻ നാഗരാഭ്യാശാം -
സ്തഥാ ജനപദാനപി।
സാഗരൗഘനിഭം ഭീമം
തദ് വാനരബലം മഹത് ॥ **6.4.39** ॥ 115

നിഃസസർപ മഹാഘോരം
ഭീമഘോഷമിവാർണവം।
തസ്യ ദാശരഥേഃ പാർശ്വേ
ശൂരാസ്തേ കപികുഞ്ജരാഃ ॥ **6.4.40** ॥ 116

തൂർണമാപുപ്ലുവുഃ സർവേ
സദശ്വാ ഇവ ചോദിതാഃ।
കപിഭ്യാമുഹ്യമാനൗ തൗ
ശുശുഭാതേ നരർഷഭൗ ॥ **6.4.41** ॥ 117

മഹദ്ഭ്യാമിവ സംസ്പൃഷ്ടൗ
ഗ്രഹാഭ്യാം ചന്ദ്രഭാസ്കരൗ।
തതോ വാനരരാജേന
ലക്ഷ്മണേന സുപൂജിതഃ ॥ **6.4.42** ॥ 118

ജഗാമ രാമോ ധർമാത്മാ
സസൈന്യോ ദക്ഷിണാം ദിശം।
തമംഗദഗതോ രാമം
ലക്ഷ്മണഃ ശുഭയാ ഗിരാ ॥ **6.4.43** ॥ 119

ഉവാച പരിപൂർണാർഥം
പൂർണാർഥപ്രതിഭാനവാൻ।
ഹൃതാമവാപ്യ വൈദേഹീം
ക്ഷിപ്രം ഹത്വാ ച രാവണം ॥ **6.4.44** ॥ 120

സമൃദ്ധാർഥഃ സമൃദ്ധാർഥാ -
മയോധ്യാം പ്രതിയാസ്യസി।
മഹാന്തി ച നിമിത്താനി
ദിവി ഭൂമൗ ച രാഘവ ॥ **6.4.45** ॥ 121

ശുഭാനി തവ പശ്യാമി
സർവാൺയേവാർഥസിദ്ധയേ ।
അനുവാതി ശിവോ വായുഃ
സേനാം മൃദുഹിതഃ സുഖഃ ॥ **6.4.46** ॥ 122

പൂർണവൽഗുസ്വരാശ്ചൈമേ
പ്രവദന്തി മൃഗദ്വിജാഃ ।
പ്രസന്നാശ്ച ദിശഃ സർവാ
വിമലശ്ച ദിവാകരഃ ॥ **6.4.47** ॥ 123

ഉശനാ ച പ്രസന്നാർചി -
രനു ത്വാം ഭാർഗവോ ഗതഃ ।
ബ്രഹ്മരാശിർവിശുദ്ധശ്ച
ശുദ്ധാശ്ച പരമർഷയഃ ।
അർചിഷ്മന്തഃ പ്രകാശന്തേ
ധ്രുവം സർവേ പ്രദക്ഷിണം ॥ **6.4.48** ॥ 124

ത്രിശങ്കുർവിമലോ ഭാതി
രാജർഷിഃ സപുരോഹിതഃ ।
പിതാമഹഃ പുരോഽസ്മാക -
മിക്ഷ്വാകൂണാം മഹാത്മനാം ॥ **6.4.49** ॥ 125

വിമലേ ച പ്രകാശേതേ
വിശാഖേ നിരുപദ്രവേ ।
നക്ഷത്രം പരമസ്മാക -
മിക്ഷ്വാകൂണാം മഹാത്മനാം ॥ **6.4.50** ॥ 126

നൈരൃതം നൈരൃതാനാം ച
നക്ഷത്രമതിപീഡ്യതേ ।

മൂലോ മൂലവതാ സ്പൃഷ്ടോ
ധൂപ്യതേ ധൂമകേതുനാ ॥ **6.4.51** ॥ 127

സർവം ചൈതദ് വിനാശായ
രാക്ഷസാനാമുപസ്ഥിതം ।
കാലേ കാലഗൃഹീതാനാം
നക്ഷത്രം ഗ്രഹപീഡിതം ॥ **6.4.52** ॥ 128

പ്രസന്നാഃ സുരസാശ്ചാപോ
വനാനി ഫലവന്തി ച ।
പ്രവാന്തി നാധികാ ഗന്ധാ
യഥർതുകുസുമാ ദ്രുമാഃ ॥ **6.4.53** ॥ 129

വ്യൂഢാനി കപിസൈന്യാനി
പ്രകാശന്ത്യധികം പ്രഭോ ।
ദേവാനാമിവ സൈന്യാനി
സംഗ്രാമേ താരകാമയേ ।
ഏവമാർയ സമീക്ഷ്യതത്
പ്രീതോ ഭവിതുമർഹസി ॥ **6.4.54** ॥ 130

ഇതി ഭ്രാതരമാശ്വാസ്യ
ഹൃഷ്ടഃ സൗമിത്രിരബ്രവീത് ।
അഥാവൃത്യ മഹീം കൃത്സ്നാം
ജഗാമ ഹരിവാഹിനീ ॥ **6.4.55** ॥ 131

ഋക്ഷവാനരശാർദൂലൈ -
ർനഖദ്രംഷ്ട്രായുധൈരപി ।
കരാഗ്രൈശ്ചരണാഗ്രൈശ്ച
വാനരൈരുദ്ധതം രജഃ ॥ **6.4.56** ॥ 132

ഭീമമന്തർദധേ ലോകം
നിവാർയ സവിതുഃ പ്രഭാം।
സപർവതവനാകാശം
ദക്ഷിണാം ഹരിവാഹിനീ ॥ **6.4.57** ॥ 133

ഛാദയന്തീ യയൗ ഭീമാ
ദ്യാമിവാംബുദസന്തതിഃ।
ഉത്തരന്ത്യാശ്ച സേനായാഃ
സതതം ബഹുയോജനം ॥ **6.4.58** ॥ 134

നദീസ്രോതാംസി സർവാണി
സസ്യന്ദുർവിപരീതവത്।
സരാംസി വിമലാംഭാംസി
ദ്രുമാകീർണാംശ്ച പർവതാൻ ॥ **6.4.59** ॥ 135

സമാൻ ഭൂമിപ്രദേശാംശ്ച
വനാനി ഫലവന്തി ച।
മധ്യേന ച സമന്താച്ച
തിർയക് ചാധശ്ച സാവിശത് ॥ **6.4.60** ॥ 136

സമാവൃത്യ മഹീം കൃത്സ്നാം
ജഗാമ മഹതീ ചമൂഃ।
തേ ഹൃഷ്ടവദനാഃ സർവേ
ജഗ്മുർമാരുതരംഹസഃ ॥ **6.4.61** ॥ 137

ഹരയോ രാഘവസ്യാർഥേ
സമാരോപിതവിക്രമാഃ।
ഹർഷം വീർയം ബലോദ്രേകാൻ
ദർശയന്തഃ പരസ്പരം ॥ **6.4.62** ॥ 138

യൗവനോത്സേകജാദ് ദർപാദ്
വിവിധാംശ്ചക്രുരധ്വനി।
തത്ര കേചിദ് ദ്രുതം ജഗ്മു -
രുത്പേതുശ്ച തഥാപരേ ॥ **6.4.63** ॥ 139

കേചിത് കിലകിലാം ചക്രു -
ർവാനരാ വനഗോചരാഃ।
പ്രാസ്ഫോടയംശ്ച പുച്ഛാനി
സന്നിജഘ്നുഃ പദാൻയപി ॥ **6.4.64** ॥ 140

ഭുജാൻ വിക്ഷിപ്യ ശൈലാംശ്ച
ദ്രുമാനൻയേ ബഭഞ്ജിരേ।
ആരോഹന്തശ്ച ശൃംഗാണി
ഗിരീണാം ഗിരിഗോചരാഃ ॥ **6.4.65** ॥ 141

മഹാനാദാൻ പ്രമുഞ്ചന്തി
ക്ഷ്വേഡാമൻയേ പ്രചക്രിരേ।
ഊരുവേഗൈശ്ച മമൃദു -
ർലതാജാലാൻയനേകശഃ ॥ **6.4.66** ॥ 142

ജൃംഭമാണാശ്ച വിക്രാന്താ
വിചിക്രീഡുഃ ശിലാദ്രുമൈഃ।
തതഃ ശതസഹസ്രൈശ്ച
കോടിഭിശ്ച സഹസ്രശഃ ॥ **6.4.67** ॥ 143

വാനരാണാം സുഘോരാണാം
ശ്രീമത്പരിവൃതാ മഹീ।
സാ സ്മ യാതി ദിവാരാത്രം
മഹതീ ഹരിവാഹിനീ ॥ **6.4.68** ॥ 144

പ്രഹൃഷ്ടമുദിതാഃ സർവേ
സുഗ്രീവേണാഭിപാലിതാഃ।
വാനരാസ്ത്വരിതാ യാന്തി
സർവേ യുദ്ധാഭിനന്ദിനഃ।
പ്രമോക്ഷയിഷവഃ സീതാം
മുഹൂർതം ക്വാപി നാവസൻ ॥ **6.4.69** ॥ 145

തതഃ പാദപസംബാധം
നാനാവനസമായുതം।
സഹ്യപർവതമാസാദ്യ
വാനരാസ്തേ സമാരുഹൻ ॥ **6.4.70** ॥ 146

കാനനാനി വിചിത്രാണി
നദീപ്രസ്രവണാനി ച।
പശ്യന്നപി യയൗ രാമഃ
സഹ്യസ്യ മലയസ്യ ച ॥ **6.4.71** ॥ 147

ചമ്പകാംസ്തിലകാംശ്ചൂതാ -
നശോകാൻ സിന്ദുവാരകാൻ।
തിനിശാൻ കരവീരാംശ്ച
ഭഞ്ജന്തി സ്മ പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.4.72** ॥ 148

അങ്കോലാംശ്ച കരഞ്ജാംശ്ച
പ്ലക്ഷൻന്യഗ്രോധപാദപാൻ।
ജംബൂകാമലകാൻ നീപാൻ
ഭഞ്ജന്തി സ്മ പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.4.73** ॥ 149

പ്രസ്തരേഷു ച രമ്യേഷു
വിവിധാഃ കാനനദ്രുമാഃ।

വായുവേഗപ്രചലിതാഃ
പുഷ്പൈരവകിരന്തി താൻ ॥ **6.4.74** ॥ 150

മാരുതഃ സുഖസംസ്പർശോ
വാതി ചന്ദനശീതലഃ ।
ഷട്പദൈരനുകൂജദ്ഭി -
ർവനേഷു മധുഗന്ധിഷു ॥ **6.4.75** ॥ 151

അധികം ശൈലരാജസ്തു
ധാതുഭിസ്തു വിഭൂഷിതഃ ।
ധാതുഭ്യഃ പ്രസൃതോ രേണു -
ർവായുവേഗേന ഘട്ടിതഃ ॥ **6.4.76** ॥ 152

സുമഹദ്വാനരാനീകം
ഛാദയാമാസ സർവതഃ ।
ഗിരിപ്രസ്ഥേഷു രമ്യേഷു
സർവതഃ സമ്പ്രപുഷ്പിതാഃ ॥ **6.4.77** ॥ 153

കേതക്യഃ സിന്ദുവാരാശ്ച
വാസന്ത്യശ്ച മനോരമാഃ ।
മാധവ്യോ ഗന്ധപൂർണാശ്ച
കുന്ദഗുൽമാശ്ച പുഷ്പിതാഃ ॥ **6.4.78** ॥ 154

ചിരിബിൽവാ മധൂകാശ്ച
വഞ്ജുലാ ബകുലാസ്തഥാ ।
രഞ്ജകാസ്തിലകാശ്ചൈവ
നാഗവൃക്ഷാശ്ച പുഷ്പിതാഃ ॥ **6.4.79** ॥ 155

ചൂതാഃ പാടലികാശ്ചൈവ
കോവിദാരാശ്ച പുഷ്പിതാഃ ।

മുചുലിന്ദാർജുനാശ്ചൈവ
ശിംശപാഃ കുടജാസ്തഥാ ॥ **6.4.80** ॥ 156

ഹിന്താലാസ്തിനിശാശ്ചൈവ
ചൂർണകാ നീപകാസ്തഥാ ।
നീലാശോകാശ്ച സരലാ
അങ്കോലാഃ പദ്മകാസ്തഥാ ॥ **6.4.81** ॥ 157

പ്രീയമാണൈഃ പ്ലവംഗൈസ്തു
സർവേ പർയാകുലീകൃതാഃ ।
വാപ്യസ്തസ്മിൻ ഗിരൗ രമ്യാഃ
പൽവലാനി തഥൈവ ച ॥ **6.4.82** ॥ 158

ചക്രവാകാനുചരിതാഃ
കാരണ്ഡവനിഷേവിതാഃ ।
പ്ലവൈഃ ക്രൗഞ്ചൈശ്ച സങ്കീർണാ
വരാഹമൃഗസേവിതാഃ ॥ **6.4.83** ॥ 159

ഋക്ഷൈസ്തരക്ഷുഭിഃ സിംഹൈഃ
ശാർദൂലൈശ്ച ഭയാവഹൈഃ ।
വ്യാലൈശ്ച ബഹുഭിർഭീമൈഃ
സേവ്യമാനാഃ സമന്തതഃ ॥ **6.4.84** ॥ 160

പദ്മൈഃ സൗഗന്ധികൈഃ ഫുൽലൈഃ
കുമുദൈശ്ചോത്പലൈസ്തഥാ ।
വാരിജൈർവിവിധൈഃ പുഷ്പൈ
രമ്യാസ്തത്ര ജലാശയാഃ ॥ **6.4.85** ॥ 161

തസ്യ സാനുഷു കൂജന്തി
നാനാദ്വിജഗണാസ്തഥാ ।

സ്നാത്വാ പീത്വോദകാൻയത്ര
ജലേ ക്രീഡന്തി വാനരാഃ ॥ **6.4.86** ॥ 162

അൻയോൻയം പ്ലാവയന്തി സ്മ
ശൈലമാരുഹ്യ വാനരാഃ ।
ഫലാൻയമൃതഗന്ധീനി
മൂലാനി കുസുമാനി ച ॥ **6.4.87** ॥ 163

ബഭഞ്ജുർവാനരാസ്തത്ര
പാദപാനാം മദോത്കടാഃ ।
ദ്രോണമാത്രപ്രമാണാനി
ലംബമാനാനി വാനരാഃ ॥ **6.4.88** ॥ 164

യയുഃ പിബന്തഃ സ്വസ്ഥാസ്തേ
മധൂനി മധുപിംഗലാഃ ।
പാദപാനവഭഞ്ജന്തോ
വികർഷന്തസ്തഥാ ലതാഃ ॥ **6.4.89** ॥ 165

വിധമന്തോ ഗിരിവരാൻ
പ്രയയുഃ പ്ലവഗർഷഭാഃ ।
വൃക്ഷേഭ്യോഽൻയേ തു കപയോ
നദന്തോ മധു ദർപിതാഃ ॥ **6.4.90** ॥ 166

അൻയേ വൃക്ഷാൻ പ്രപദ്യന്തേ
പ്രപിബന്ത്യപി ചാപരേ ।
ബഭൂവ വസുധാ തൈസ്തു
സമ്പൂർണാ ഹരിപുംഗവൈഃ ।
യഥാ കമലകേദാരൈഃ
പക്വൈരിവ വസുന്ധരാ ॥ **6.4.91** ॥ 167

മഹേന്ദ്രമഥ സമ്പ്രാപ്യ
രാമോ രാജീവലോചനഃ।
ആരുരോഹ മഹാബാഹുഃ
ശിഖരം ദ്രുമഭൂഷിതം ॥ **6.4.92** ॥ 168

തതഃ ശിഖരമാരുഹ്യ
രാമോ ദശരഥാത്മജഃ।
കൂർമമീനസമാകീർണ -
മപശ്യത് സലിലാശയം ॥ **6.4.93** ॥ 169

തേ സഹ്യം സമതിക്രമ്യ
മലയം ച മഹാഗിരിം।
ആസേദുരാനുപൂർവ്യേണ
സമുദ്രം ഭീമനിഃസ്വനം ॥ **6.4.94** ॥ 170

അവരുഹ്യ ജഗാമാശു
വേലാവനമനുത്തമം।
രാമോ രമയതാം ശ്രേഷ്ഠഃ
സസുഗ്രീവഃ സലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.4.95** ॥ 171

അഥ ധൗതോപലതലാം
തോയൗഘൈഃ സഹസോത്ഥിതൈഃ।
വേലാമാസാദ്യ വിപുലാം
രാമോ വചനമബ്രവീത് ॥ **6.4.96** ॥ 172

ഏതേ വയമനുപ്രാപ്താഃ
സുഗ്രീവ വരുണാലയം।
ഇഹേദാനീം വിചിന്താ സാ
യാ നഃ പൂർവമുപസ്ഥിതാ ॥ **6.4.97** ॥ 173

അതഃ പരമതീരോഽയം
സാഗരഃ സരിതാം പതിഃ।
ന ചായമനുപായേന
ശക്യസ്തരിതുമർണവഃ ॥ **6.4.98** ॥ 174

തദിഹൈവ നിവേശോഽസ്തു
മന്ത്രഃ പ്രസ്തൂയതാമിഹ।
യഥേദം വാനരബലം
പരം പാരമവാപ്നുയാത് ॥ **6.4.99** ॥ 175

ഇതീവ സ മഹാബാഹുഃ
സീതാഹരണകർശിതഃ।
രാമഃ സാഗരമാസാദ്യ
വാസമാജ്ഞാപയത് തദാ ॥ **6.4.100** ॥ 176

സർവാഃ സേനാ നിവേശ്യന്താം
വേലായാം ഹരിപുംഗവ।
സമ്പ്രാപ്തോ മന്ത്രകാലോ നഃ
സാഗരസ്യേഹ ലംഘനേ ॥ **6.4.101** ॥ 177

സ്വാം സ്വാം സേനാം സമുത്സൃജ്യ
മാ ച കശ്ചിത് കുതോ വ്രജേത്।
ഗച്ഛന്തു വാനരാഃ ശൂരാ
ജ്ഞേയം ഛന്നം ഭയം ച നഃ ॥ **6.4.102** ॥ 178

രാമസ്യ വചനം ശ്രുത്വാ
സുഗ്രീവഃ സഹലക്ഷ്മണഃ।
സേനാം നിവേശയത് തീരേ
സാഗരസ്യ ദ്രുമായുതേ ॥ **6.4.103** ॥ 179

വിരരാജ സമീപസ്ഥം
സാഗരസ്യ ച തദ് ബലം।
മധുപാണ്ഡുജലഃ ശ്രീമാൻ
ദ്വിതീയ ഇവ സാഗരഃ ॥ **6.4.104** ॥ 180

വേലാവനമുപാഗമ്യ
തതസ്തേ ഹരിപുംഗവാഃ।
നിവിഷ്ടാശ്ച പരം പാരം
കാങ്ക്ഷമാണാ മഹോദധേഃ ॥ **6.4.105** ॥ 181

തേഷാം നിവിശമാനാനാം
സൈന്യസന്നാഹനിഃസ്വനഃ।
അന്തർധായ മഹാനാദ -
മർണവസ്യ പ്രശുശ്രുവേ ॥ **6.4.106** ॥ 182

സാ വാനരാണാം ധ്വജിനീ
സുഗ്രീവേണാഭിപാലിതാ।
ത്രിധാ നിവിഷ്ടാ മഹതീ
രാമസ്യാർഥപരാഭവത് ॥ **6.4.107** ॥ 183

സാ മഹാർണവമാസാദ്യ
ഹൃഷ്ടാ വാനരവാഹിനീ।
വായുവേഗസമാധൂതം
പശ്യമാനാ മഹാർണവം ॥ **6.4.108** ॥ 184

ദൂരപാരമസംബാധം
രക്ഷോഗണനിഷേവിതം।
പശ്യന്തോ വരുണാവാസം
നിഷേദുർഹരിയൂഥപാഃ ॥ **6.4.109** ॥ 185

ചണ്ഡനക്രഗ്രാഹഘോരം
ക്ഷപാദൗ ദിവസക്ഷയേ।
ഹസന്തമിവ ഫേനൗഘൈ -
ർനൃത്യന്തമിവ ചോർമിഭിഃ ॥ **6.4.110** ॥ 186

ചന്ദ്രോദയേ സമുദ്ഭൂതം
പ്രതിചന്ദ്രസമാകുലം।
ചണ്ഡാനിലമഹാഗ്രാഹൈഃ
കീർണം തിമിതിമിംഗിലൈഃ ॥ **6.4.111** ॥ 187

ദീപ്തഭോഗൈരിവാകീർണം
ഭുജംഗൈർവരുണാലയം।
അവഗാഢം മഹാസത്ത്വൈ -
ർനാനാശൈലസമാകുലം ॥ **6.4.112** ॥ 188

സുദുർഗം ദുർഗമാർഗം ത -
മഗാധമസുരാലയം।
മകരൈർനാഗഭോഗൈശ്ച
വിഗാഢാ വാതലോലിതാഃ।
ഉത്പേതുശ്ച നിപേതുശ്ച
പ്രഹൃഷ്ടാ ജലരാശയഃ ॥ **6.4.113** ॥ 189

അഗ്നിചൂർണമിവാവിദ്ധം
ഭാസ്വരാംബുമഹോരഗം।
സുരാരിനിലയം ഘോരം
പാതാലവിഷയം സദാ ॥ **6.4.114** ॥ 190

സാഗരം ചാംബരപ്രഖ്യ -
മംബരം സാഗരോപമം।

സാഗരം ചാംബരം ചേതി
നിർവിശേഷമദൃശ്യത ॥ **6.4.115** ॥ 191

സമ്പൃക്തം നഭസാപ്യംഭഃ
സമ്പൃക്തം ച നഭോഽംഭസാ ।
താദൃഗ്രൂപേ സ്മ ദൃശ്യേതേ
താരാരത്നസമാകുലേ ॥ **6.4.116** ॥ 192

സമുത്പതിതമേഘസ്യ
വീചിമാലാകുലസ്യ ച ।
വിശേഷോ ന ദ്വയോരാസീത്
സാഗരസ്യാംബരസ്യ ച ॥ **6.4.117** ॥ 193

അൻയോൻയൈരഹതാഃ സക്തൗഃ
സസ്വനുർഭീമനിഃസ്വനാഃ ।
ഊർമയഃ സിന്ധുരാജസ്യ
മഹാഭേർയ ഇവാംബരേ ॥ **6.4.118** ॥ 194

രത്നൗഘജലസന്നാദം
വിഷക്തമിവ വായുനാ ।
ഉത്പതന്തമിവ ക്രുദ്ധം
യാദോഗണസമാകുലം ॥ **6.4.119** ॥ 195

ദദൃശുസ്തേ മഹാത്മാനോ
വാതാഹതജലാശയം ।
അനിലോദ്ധൂതമാകാശേ
പ്രവലാന്തമിവോർമിഭിഃ ॥ **6.4.120** ॥ 196

തതോ വിസ്മയമാപന്നാ ഹരയോ ദദൃശുഃ സ്ഥിതാഃ ।
ഭ്രാന്തോർമിജാലസന്നാദം പ്രലോലമിവ സാഗരം ॥ **6.4.121** ॥ 197

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ചതുർഥഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചമഃ സർഗഃ ॥

സീതായാഃ കൃതേ ശ്രീരാമസ്യ ശോകോ വിലാപശ്ച

സാ തു നീലേന വിധിവ -
ത്സ്വാരക്ഷാ സുസമാഹിതാ ।
സാഗരസ്യോത്തരേ തീരേ
സാധു സാ വിനിവേശിതാ ॥ **6.5.1** ॥ 198

മൈന്ദശ്ച ദ്വിവിദശ്ചോഭൗ
തത്ര വാനരപുംഗവൗ ।
വിചേരതുശ്ച താം സേനാം
രക്ഷാർഥം സർവതോദിശം ॥ **6.5.2** ॥ 199

നിവിഷ്ടായാം തു സേനായാം
തീരേ നദനദീപതേഃ ।
പാർശ്വസ്ഥം ലക്ഷ്മണം ദൃഷ്ട്വാ
രാമോ വചനമബ്രവീത് ॥ **6.5.3** ॥ 200

ശോകശ്ച കില കാലേന
ഗച്ഛതാ ഹ്യപഗച്ഛതി ।
മമ ചാപശ്യതഃ കാന്താ -
മഹൻയഹനി വർധതേ ॥ **6.5.4** ॥ 201

ന മേ ദുഃഖം പ്രിയാ ദൂരേ
ന മേ ദുഃഖം ഹൃതേതി ച ।
ഏതദേവാനുശോചാമി
വയോഽസ്യാ ഹ്യതിവർതതേ ॥ **6.5.5** ॥ 202

വാഹി വാത യതഃ കാന്താ
താം സ്പൃഷ്ട്വാ മാമപി സ്പൃശ ।
ത്വയി മേ ഗാത്രസംസ്പർശ -
ശ്ചന്ദ്രേ ദൃഷ്ടിസമാഗമഃ ॥ **6.5.6** ॥ 203

തൻമേ ദഹതി ഗാത്രാണി
വിഷം പീതമിവാശയേ ।
ഹാ നാഥേതി പ്രിയാ സാ മാം
ഹ്രിയമാണാ യദബ്രവീത് ॥ **6.5.7** ॥ 204

തദ്വിയോഗേന്ധനവതാ
തച്ചിന്താവിമലാർചിഷാ ।
രാത്രിം ദിവം ശരീരം മേ
ദഹ്യതേ മദനാഗ്നിനാ ॥ **6.5.8** ॥ 205

അവഗാഹ്യാർണവം സ്വപ്സ്യേ
സൗമിത്രേ ഭവതാ വിനാ ।
ഏവം ച പ്രജ്വലൻ കാമോ
ന മാ സുപ്തം ജലേ ദഹേത് ॥ **6.5.9** ॥ 206

ബഹ്വേതത് കാമയാനസ്യ
ശക്യമേതേന ജീവിതും ।
യദഹം സാ ച വാമോരു -
രേകാം ധരണിമാശ്രിതൗ ॥ **6.5.10** ॥ 207

കേദാരസ്യേവ കേദാരഃ
സോദകസ്യ നിരൂദകഃ।
ഉപസ്നേഹേന ജീവാമി
ജീവന്തീം യച്ഛ്രുണോമി താം ॥ **6.5.11** ॥ 208

കദാ നു ഖലു സുശ്രോണീം
ശതപത്രായതേക്ഷണാം।
വിജിത്യ ശത്രൂൻ ദ്രക്ഷ്യാമി
സീതാം സ്ഫീതാമിവ ശ്രിയം ॥ **6.5.12** ॥ 209

കദാ സുചാരുദന്തോഷ്ഠം
തസ്യാഃ പദ്മമിവാനനം।
ഈഷദുന്നാമ്യ പാസ്യാമി
രസായനമിവാതുരഃ ॥ **6.5.13** ॥ 210

തൗ തസ്യാഃ സഹിതൗ പീനൗ
സ്തനൗ താലഫലോപമൗ।
കദാ നു ഖലു സോത്കമ്പൗ
ശ്ലിഷ്യന്ത്യാ മാം ഭജിഷ്യതഃ ॥ **6.5.14** ॥ 211

സാ നൂനമസിതാപാംഗീ
രക്ഷോമധ്യഗതാ സതീ।
മന്നാഥാ നാഥഹീനേവ
ത്രാതാരം നാധിഗച്ഛതി ॥ **6.5.15** ॥ 212

കഥം ജനകരാജസ്യ
ദുഹിതാ മമ ച പ്രിയാ।
രാക്ഷസീമധ്യഗാ ശേതേ
സ്നുഷാ ദശരഥസ്യ ച ॥ **6.5.16** ॥ 213

അവിക്ഷോഭ്യാണി രക്ഷാംസി
സാ വിധൂയോത്പതിഷ്യതി।
വിധൂയ ജലദാൻ നീലാ -
ഞ്ശശിലേഖാ ശരത്സ്വിവ ॥ **6.5.17** ॥ 214

സ്വഭാവതനുകാ നൂനം
ശോകേനാനശനേന ച।
ഭൂയസ്തനുതരാ സീതാ
ദേശകാലവിപർയയാത് ॥ **6.5.18** ॥ 215

കദാ നു രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
നിധായോരസി സായകാൻ।
ശോകം പ്രത്യാഹരിഷ്യാമി
ശോകമുത്സൃജ്യ മാനസം ॥ **6.5.19** ॥ 216

കദാ നു ഖലു മേ സാധ്വീ
സീതാമരസുതോപമാ।
സോത്കംഠാ കംഠമാലംബ്യ
മോക്ഷ്യത്യാനന്ദജം ജലം ॥ **6.5.20** ॥ 217

കദാ ശോകമിമം ഘോരം
മൈഥിലീവിപ്രയോഗജം।
സഹസാ വിപ്രമോക്ഷ്യാമി
വാസഃ ശുക്ലേതരം യഥാ ॥ **6.5.21** ॥ 218

ഏവം വിലപതസ്തസ്യ
തത്ര രാമസ്യ ധീമതഃ।
ദിനക്ഷയാൻമന്ദവപു -
ർഭാസ്കരോഽസ്തമുപാഗമത് ॥ **6.5.22** ॥ 219

ആശ്വാസിതോ ലക്ഷ്മണേന
രാമഃ സന്ധ്യാമുപാസത।
സ്മരൻ കമലപത്രാക്ഷീം
സീതാം ശോകാകുലീകൃതഃ ॥ **6.5.23** ॥ 220

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷഷ്ഠഃ സർഗഃ ॥

കർതവ്യനിർണയായ മന്ത്രിണഃ പ്രതി സമുചിതസമ്മതിദാനാർഥം രാവണസ്യാനുരോധഃ

ലങ്കായാം തു കൃതം കർമ
ഘോരം ദൃഷ്ട്വാ ഭയാവഹം ।
രാക്ഷസേന്ദ്രോ ഹനുമതാ
ശക്രേണേവ മഹാത്മനാ ।
അബ്രവീദ് രാക്ഷസാൻ സർവാൻ
ഹ്രിയാ കിഞ്ചിദവാങ്മുഖഃ ॥ **6.6.1** ॥ 221

ധർഷിതാ ച പ്രവിഷ്ടാ ച
ലങ്കാ ദുഷ്പ്രസഹാ പുരീ ।
തേന വാനരമാത്രേണ
ദൃഷ്ടാ സീതാ ച ജാനകീ ॥ **6.6.2** ॥ 222

പ്രാസാദോ ധർഷിതശ്ചൈത്യഃ
പ്രവരാ രാക്ഷസാ ഹതാഃ ।
ആവിലാ ച പുരീ ലങ്കാ
സർവാ ഹനുമതാ കൃതാ ॥ **6.6.3** ॥ 223

കിം കരിഷ്യാമി ഭദ്രം വഃ
കിം വോ യുക്തമനന്തരം।
ഉച്യതാം നഃ സമർഥം യത്
കൃതം ച സുകൃതം ഭവേത് ॥ **6.6.4** ॥ 224

മന്ത്രമൂലം ച വിജയം
പ്രവദന്തി മനസ്വിനഃ।
തസ്മാദ് വൈ രോചയേ മന്ത്രം
രാമം പ്രതി മഹാബലാഃ ॥ **6.6.5** ॥ 225

ത്രിവിധാഃ പുരുഷാ ലോകേ
ഉത്തമാധമമധ്യമാഃ।
തേഷാം തു സമവേതാനാം
ഗുണദോഷൗ വദാമ്യഹം ॥ **6.6.6** ॥ 226

മന്ത്രസ്ത്രിഭിർഹി സംയുക്തഃ
സമർഥൈർമന്ത്രനിർണയേ।
മിത്രൈർവാപി സമാനാർഥൈ -
ർബാന്ധവൈരപി വാധികൈഃ ॥ **6.6.7** ॥ 227

സഹിതോ മന്ത്രയിത്വാ യഃ
കർമാരംഭാൻ പ്രവർതയേത്।
ദൈവേ ച കുരുതേ യത്നം
തമാഹുഃ പുരുഷോത്തമം ॥ **6.6.8** ॥ 228

ഏകോഽർഥം വിമൃശേദേകോ
ധർമേ പ്രകുരുതേ മനഃ।
ഏകഃ കാർയാണി കുരുതേ
തമാഹുർമധ്യമം നരം ॥ **6.6.9** ॥ 229

ഗുണദോഷൗ ന നിശ്ചിത്യ
ത്യക്ത്വാ ദൈവവ്യപാശ്രയം।
കരിഷ്യാമീതി യഃ കാർയ -
മുപേക്ഷേത് സ നരാധമഃ ॥ **6.6.10** ॥ 230

യഥേമേ പുരുഷാ നിത്യ -
മുത്തമാധമമധ്യമാഃ।
ഏവം മന്ത്രോഽപി വിജ്ഞേയ
ഉത്തമാധമമധ്യമഃ ॥ **6.6.11** ॥ 231

ഐകമത്യമുപാഗമ്യ
ശാസ്ത്രദൃഷ്ടേന ചക്ഷുഷാ।
മന്ത്രിണോ യത്ര നിരതാ -
സ്തമാഹുർമന്ത്രമുത്തമം ॥ **6.6.12** ॥ 232

ബഹ്വീരപി മതീർഗത്വാ
മന്ത്രിണാമർഥനിർണയഃ।
പുനർയത്രൈകതാം പ്രാപ്തഃ
സ മന്ത്രോ മധ്യമഃ സ്മൃതഃ ॥ **6.6.13** ॥ 233

അൻയോൻയമതിമാസ്ഥായ
യത്ര സമ്പ്രതിഭാഷ്യതേ।
ന ചൈകമത്യേ ശ്രേയോഽസ്തി
മന്ത്രഃ സോഽധമ ഉച്യതേ ॥ **6.6.14** ॥ 234

തസ്മാത് സുമന്ത്രിതം സാധു
ഭവന്തോ മതിസത്തമാഃ।
കാർയം സമ്പ്രതിപദ്യന്ത -
മേതത് കൃത്യം മതം മമ ॥ **6.6.15** ॥ 235

വാനരാണാം ഹി ധീരാണാം
സഹസ്രൈഃ പരിവാരിതഃ।
രാമോഽഭ്യേതി പുരീം ലങ്കാ -
മസ്മാകമുപരോധകഃ ॥ **6.6.16** ॥ 236

തരിഷ്യതി ച സുവ്യക്തം
രാഘവഃ സാഗരം സുഖം।
തരസാ യുക്തരൂപേണ
സാനുജഃ സബലാനുഗഃ ॥ **6.6.17** ॥ 237

സമുദ്രമുച്ഛോഷയതി
വീർയേണാൻയത്കരോതി വാ।
തസ്മിന്നേവംവിധേ കാർയേ
വിരുദ്ധേ വാനരൈഃ സഹ।
ഹിതം പുരേ ച സൈന്യേ ച
സർവം സമ്മന്തർയതാം മമ ॥ **6.6.18** ॥ 238

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷഷ്ഠഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തമഃ സർഗഃ ॥

രാവണേന്ദ്രജിത്പരാക്രമം വർണയിത്വാ രാക്ഷസൈർഭവാൻ രാമം വിജേഷ്യതീതി രാവണായ വിശ്വാസദാപനം

ഇത്യുക്താ രാക്ഷസേന്ദ്രേണ
രാക്ഷസാസ്തേ മഹാബലാഃ ।
ഊചുഃ പ്രാഞ്ജലയഃ സർവേ
രാവണം രാക്ഷസേശ്വരം ॥ **6.7.1** ॥ 239

ദ്വിഷത്പക്ഷമവിജ്ഞായ
നീതിബാഹ്യാസ്ത്വബുദ്ധയഃ ।
രാജൻ പരിഘശക്ത്യൃഷ്ടി -
ശൂലപട്ടിശകുന്തലം ॥ **6.7.2** ॥ 240

സുമഹന്നോ ബലം കസ്മാദ്
വിഷാദം ഭജതേ ഭവാൻ ।
ത്വയാ ഭോഗവതീം ഗത്വാ
നിർജിതാഃ പന്നഗാ യുധി ॥ **6.7.3** ॥ 241

കൈലാസശിഖരാവാസീ
യക്ഷൈർബഹുഭിരാവൃതഃ ।

സുമഹത്കദനം കൃത്വാ
വശ്യസ്തേ ധനദഃ കൃതഃ ॥ **6.7.4** ॥ 242

സ മഹേശ്വരസഖ്യേന
ശ്ലാഘമാനസ്ത്വയാ വിഭോ ।
നിർജിതഃ സമരേ രോഷാ -
ൽലോകപാലോ മഹാബലഃ ॥ **6.7.5** ॥ 243

വിനിപാത്യ ച യക്ഷൗഘാൻ
വിക്ഷോഭ്യ വിനിഗൃഹ്യ ച ।
ത്വയാ കൈലാസശിഖരാദ്
വിമാനമിദമാഹൃതം ॥ **6.7.6** ॥ 244

മയേന ദാനവേന്ദ്രേണ
ത്വദ്ഭയാത് സഖ്യമിച്ഛതാ ।
ദുഹിതാ തവ ഭാർയാർഥേ
ദത്താ രാക്ഷസപുംഗവ ॥ **6.7.7** ॥ 245

ദാനവേന്ദ്രോ മഹാബാഹോ
വീർയോത്സിക്തോ ദുരാസദഃ ।
വിഗൃഹ്യ വശമാനീതഃ
കുംഭീനസ്യാഃ സുഖാവഹഃ ॥ **6.7.8** ॥ 246

നിർജിതാസ്തേ മഹാബാഹോ
നാഗാ ഗത്വാ രസാതലം ।
വാസുകിസ്തക്ഷകഃ ശംഖോ
ജടീ ച വശമാഹൃതാഃ ॥ **6.7.9** ॥ 247

അക്ഷയാ ബലവന്തശ്ച
ശൂരാ ലബ്ധവരാഃ പുനഃ ।

ത്വയാ സംവത്സരം യുദ്ധ്വാ
സമരേ ദാനവാ വിഭോ ॥ **6.7.10** ॥ 248

സ്വബലം സമുപാശ്രിത്യ
നീതാ വശമരിന്ദമ ।
മായാശ്ചാധിഗതാസ്തത്ര
ബഹ്വ്യാ വൈ രാക്ഷസാധിപ ॥ **6.7.11** ॥ 249

ശൂരാശ്ച ബലവന്തശ്ച
വരുണസ്യ സുതാ രണേ ।
നിർജിതാസ്തേ മഹാഭാഗ
ചതുർവിധബലാനുഗാഃ ॥ **6.7.12** ॥ 250

മൃത്യുദണ്ഡമഹാഗ്രാഹം
ശാൽമലീദ്രുമമണ്ഡിതം ।
കാലപാശമഹാവീചിം
യമകിങ്കരപന്നഗം ॥ **6.7.13** ॥ 251

മഹാജ്വരേണ ദുർധർഷം
യമലോകമഹാർണവം ।
അവഗാഹ്യ ത്വയാ രാജൻ
യമസ്യ ബലസാഗരം ॥ **6.7.14** ॥ 252

ജയശ്ച വിപുലഃ പ്രാപ്തോ
മൃത്യുശ്ച പ്രതിഷേധിതഃ ।
സുയുദ്ധേന ച തേ സർവേ
ലോകാസ്തത്ര സുതോഷിതാഃ ॥ **6.7.15** ॥ 253

ക്ഷത്രിയൈർബഹുഭിർവീരൈഃ
ശക്രതുൽയപരാക്രമൈഃ ।

ആസീദ് വസുമതീ പൂർണാ
മഹദ്ഭിരിവ പാദപൈഃ ॥ **6.7.16** ॥ 254

തേഷാം വീർയഗുണോത്സാഹൈ -
ർന സമോ രാഘവോ രണേ ।
പ്രസഹ്യ തേ ത്വയാ രാജൻ
ഹതാഃ സമരദുർജയാഃ ॥ **6.7.17** ॥ 255

തിഷ്ഠ വാ കിം മഹാരാജ
ശ്രമേണ തവ വാനരാൻ ।
അയമേകോ മഹാബാഹു -
രിന്ദ്രജിത് ക്ഷപയിഷ്യതി ॥ **6.7.18** ॥ 256

അനേന ച മഹാരാജ
മാഹേശ്വരമനുത്തമം ।
ഇഷ്ട്വാ യജ്ഞം വരോ ലബ്ധോ
ലോകേ പരമദുർലഭഃ ॥ **6.7.19** ॥ 257

ശക്തിതോമരമീനം ച
വിനികീർണാന്ത്രശൈവലം ।
ഗജകച്ഛപസംബാധ -
മശ്വമണ്ഡൂകസങ്കുലം ॥ **6.7.20** ॥ 258

രുദ്രാദിത്യമഹാഗ്രാഹം
മരുദ്വസുമഹോരഗം ।
രഥാശ്വഗജതോയൗഘം
പദാതിപുലിനം മഹത് ॥ **6.7.21** ॥ 259

അനേന ഹി സമാസാദ്യ
ദേവാനാം ബലസാഗരം ।

ഗൃഹീതോ ദൈവതപതി -
ർലങ്കാം ചാപി പ്രവേശിതഃ ॥ **6.7.22** ॥ 260

പിതാമഹനിയോഗാച്ച
മുക്തഃ ശംബരവൃത്രഹാ ।
ഗതസ്ത്രിവിഷ്ടപം രാജൻ
സർവദേവനമസ്കൃതഃ ॥ **6.7.23** ॥ 261

തമേവ ത്വം മഹാരാജ
വിസൃജേന്ദ്രജിതം സുതം ।
യാവദ് വാനരസേനാം താം
സരാമാം നയതി ക്ഷയം ॥ **6.7.24** ॥ 262

രാജന്നാപദയുക്തേയ -
മാഗതാ പ്രാകൃതാജ്ജനാത് ।
ഹൃദി നൈവ ത്വയാ കാർയാ
ത്വം വധിഷ്യസി രാഘവം ॥ **6.7.25** ॥ 263

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്തമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടമഃ സർഗഃ ॥

പ്രഹസ്തദുർമുഖവജ്രദംഷ്ട്രനികുംഭവജ്രഹനുഭീ രാവണസ്യ സമക്ഷം ശത്രുസേനാം നിപാതയിതും സ്വോത്സാഹസ്യ പ്രദർശനം

തതോ നീലാംബുദപ്രഖ്യഃ
പ്രഹസ്തോ നാമ രാക്ഷസഃ ।
അബ്രവീത് പ്രാഞ്ജലിർവാക്യം
ശൂരഃ സേനാപതിസ്തദാ ॥ **6.8.1** ॥ 264

ദേവദാനവഗന്ധർവാഃ
പിശാചപതഗോരഗാഃ ।
സർവേ ധർഷയിതും ശക്യാഃ
കിം പുനർമാനവൗ രണേ ॥ **6.8.2** ॥ 265

സർവേ പ്രമത്താ വിശ്വസ്താ
വഞ്ചിതാഃ സ്മ ഹനൂമതാ ।
നഹി മേ ജീവതോ ഗച്ഛേ -
ജ്ജീവൻ സ വനഗോചരഃ ॥ **6.8.3** ॥ 266

സർവാം സാഗരപർയന്താം
സശൈലവനകാനനാം ।

കരോമ്യവാനരാം ഭൂമി -
മാജ്ഞാപയതു മാം ഭവാൻ ॥ **6.8.4** ॥ 267

രക്ഷാം ചൈവ വിധാസ്യാമി
വാനരാദ് രജനീചര ।
നാഗമിഷ്യതി തേ ദുഃഖം
കിഞ്ചിദാത്മാപരാധജം ॥ **6.8.5** ॥ 268

അബ്രവീത് തു സുസങ്ക്രുദ്ധോ
ദുർമുഖോ നാമ രാക്ഷസഃ ।
ഇദം ന ക്ഷമണീയം ഹി
സർവേഷാം നഃ പ്രധർഷണം ॥ **6.8.6** ॥ 269

അയം പരിഭവോ ഭൂയഃ
പുരസ്യാന്തഃപുരസ്യ ച ।
ശ്രീമതോ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
വാനരേണ പ്രധർഷണം ॥ **6.8.7** ॥ 270

അസ്മിൻ മുഹൂർതേ ഗത്വൈകോ
നിവർതിഷ്യാമി വാനരാൻ ।
പ്രവിഷ്ടാൻ സാഗരം ഭീമ -
മംബരം വാ രസാതലം ॥ **6.8.8** ॥ 271

തതോഽബ്രവീത് സുസങ്ക്രുദ്ധോ
വജ്രദംഷ്ട്രോ മഹാബലഃ ।
പ്രഗൃഹ്യ പരിഘം ഘോരം
മാംസശോണിതരൂഷിതം ॥ **6.8.9** ॥ 272

കിം നോ ഹനൂമതാ കാർയം
കൃപണേന തപസ്വിനാ ।

രാമേ തിഷ്ഠതി ദുർധർഷേ
സുഗ്രീവേഽപി സലക്ഷ്മണേ ॥ **6.8.10** ॥ 273

അദ്യ രാമം സസുഗ്രീവം
പരിഘേണ സലക്ഷ്മണം ।
ആഗമിഷ്യാമി ഹത്വൈകോ
വിക്ഷോഭ്യ ഹരിവാഹിനീം ॥ **6.8.11** ॥ 274

ഇദം മമാപരം വാക്യം
ശൃണു രാജൻ യദിച്ഛസി ।
ഉപായകുശലോ ഹ്യേവ
ജയേച്ഛത്രൂനതന്ദ്രിതഃ ॥ **6.8.12** ॥ 275

കാമരൂപധരാഃ ശൂരാഃ
സുഭീമാ ഭീമദർശനാഃ ।
രാക്ഷസാ വാ സഹസ്രാണി
രാക്ഷസാധിപ നിശ്ചിതാഃ ॥ **6.8.13** ॥ 276

കാകുത്സ്ഥമുപസംഗമ്യ
ബിഭ്രതോ മാനുഷം വപുഃ ।
സർവേ ഹ്യസംഭ്രമാ ഭൂത്വാ
ബ്രുവന്തു രഘുസത്തമം ॥ **6.8.14** ॥ 277

പ്രേഷിതാ ഭരതേനൈവ
ഭ്രാത്രാ തവ യവീയസാ ।
സ ഹി സേനാം സമുത്ഥാപ്യ
ക്ഷിപ്രമേവോപയാസ്യതി ॥ **6.8.15** ॥ 278

തതോ വയമിതസ്തൂർണം
ശൂലശക്തിഗദാധരാഃ ।

ചാപബാണാസിഹസ്താശ്ച
ത്വരിതാസ്തത്ര യാമഹേ ॥ **6.8.16** ॥ 279

ആകാശേ ഗണശഃ സ്ഥിത്വാ
ഹത്വാ താം ഹരിവാഹിനീം ।
അശ്മശസ്ത്രമഹാവൃഷ്ട്യാ
പ്രാപയാമ യമക്ഷയം ॥ **6.8.17** ॥ 280

ഏവം ചേദുപസർപേതാ -
മനയം രാമലക്ഷ്മണൗ ।
അവശ്യമപനീതേന
ജഹതാമേവ ജീവിതം ॥ **6.8.18** ॥ 281

കൗംഭകർണിസ്തതോ വീരോ
നികുംഭോ നാമ വീർയവാൻ ।
അബ്രവീത് പരമക്രുദ്ധോ
രാവണം ലോകരാവണം ॥ **6.8.19** ॥ 282

സർവേ ഭവന്തസ്തിഷ്ഠന്തു
മഹാരാജേന സംഗതാഃ ।
അഹമേകോ ഹനിഷ്യാമി
രാഘവം സഹലക്ഷ്മണം ॥ **6.8.20** ॥ 283

സുഗ്രീവം സഹനൂമന്തം
സർവാംശ്ചൈവാത്ര വാനരാൻ ।
തതോ വജ്രഹനുർനാമ
രാക്ഷസഃ പർവതോപമഃ ॥ **6.8.21** ॥ 284

ക്രുദ്ധഃ പരിലിഹൻ സൃക്കാം
ജിഹ്വയാ വാക്യമബ്രവീത് ।

സ്വൈരം കുർവന്തു കാർയാണി
ഭവന്തോ വിഗതജ്വരാഃ ॥ **6.8.22** ॥ 285

ഏകോഽഹം ഭക്ഷയിഷ്യാമി
താം സർവാം ഹരിവാഹിനീം ।
സ്വസ്ഥാഃ ക്രീഡന്തു നിശ്ചിന്താഃ
പിബന്തു മധു വാരുണീം ॥ **6.8.23** ॥ 286

അഹമേകോ വധിഷ്യാമി
സുഗ്രീവം സഹലക്ഷ്മണം ।
സാംഗദം ച ഹനൂമന്തം
സർവാംശ്ചൈവാത്ര വാനരാൻ ॥ **6.8.24** ॥ 287

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അഷ്ടമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ നവമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യാജ്ഞേയതാം പ്രതിപാദ്യ ദീയതാമസ്യ മൈഥിലീതി വിഭീഷണസ്യ രാവണം പ്രത്യനുനയഃ

തതോ നികുംഭോ രഭസഃ
സൂര്യശത്രുർമഹാബലഃ ।
സുപ്തഘ്നോ യജ്ഞകോപശ്ച
മഹാപാർശ്വമഹോദരൗ ॥ **6.9.1** ॥ 288

അഗ്നികേതുശ്ച ദുർധർഷോ
രശ്മികേതുശ്ച രാക്ഷസഃ ।
ഇന്ദ്രജിച്ച മഹാതേജാ
ബലവാൻ രാവണാത്മജഃ ॥ **6.9.2** ॥ 289

പ്രഹസ്തോഽഥ വിരൂപാക്ഷോ
വജ്രദംഷ്ട്രോ മഹാബലഃ ।
ധൂമ്രാക്ഷശ്ചാതികായശ്ച
ദുർമുഖശ്ചൈവ രാക്ഷസഃ ॥ **6.9.3** ॥ 290

പരിഘാൻ പട്ടിശാഞ്ശൂലാൻ
പ്രാസാഞ്ശക്തിപരശ്വധാൻ ।

ചാപാനി ച സുബാണാനി
ഖഡ്ഗാംശ്ച വിപുലാംബുഭാൻ ॥ **6.9.4** ॥ 291

പ്രഗൃഹ്യ പരമക്രുദ്ധാഃ
സമുത്പത്യ ച രാക്ഷസാഃ।
അബ്രുവൻ രാവണം സർവേ
പ്രദീപ്താ ഇവ തേജസാ ॥ **6.9.5** ॥ 292

അദ്യ രാമം വധിഷ്യാമഃ
സുഗ്രീവം ച സലക്ഷ്മണം।
കൃപണം ച ഹനൂമന്തം
ലങ്കാ യേന പ്രധർഷിതാ ॥ **6.9.6** ॥ 293

താൻ ഗൃഹീതായുധാൻ സർവാൻ
വാരയിത്വാ വിഭീഷണഃ।
അബ്രവീത് പ്രാഞ്ജലിർവാക്യം
പുനഃ പ്രത്യുപവേശ്യ താൻ ॥ **6.9.7** ॥ 294

അപ്യുപായൈസ്ത്രിഭിസ്താത
യോഽർഥഃ പ്രാപ്തും ന ശക്യതേ।
തസ്യ വിക്രമകാലാംസ്താൻ
യുക്തനാഹുർമനീഷിണഃ ॥ **6.9.8** ॥ 295

പ്രമത്തേഷ്വഭിയുക്തേഷു
ദൈവേന പ്രഹതേഷു ച।
വിക്രമാസ്താത സിദ്ധ്യന്തി
പരീക്ഷ്യ വിധിനാ കൃതാഃ ॥ **6.9.9** ॥ 296

അപ്രമത്തം കഥം തം തു
വിജിഗീഷും ബലേ സ്ഥിതം।

ജിതരോഷം ദുരാധർഷം
തം ധർഷയിതുമിച്ഛഥ ॥ **6.9.10** ॥ 297

സമുദ്രം ലംഘയിത്വാ തു
ഘോരം നദനദീപതിം ।
ഗതിം ഹനൂമതോ ലോകേ
കോ വിദ്യാത് തർകയേത വാ ॥ **6.9.11** ॥ 298

ബലാൻയപരിമേയാനി
വീർയാണി ച നിശാചരാഃ ।
പരേഷാം സഹസാവജ്ഞാ
ന കർതവ്യാ കഥഞ്ചന ॥ **6.9.12** ॥ 299

കിം ച രാക്ഷസരാജസ്യ
രാമേണാപകൃതം പുരാ ।
ആജഹാര ജനസ്ഥാനാദ്
യസ്യ ഭാർയാം യശസ്വിനഃ ॥ **6.9.13** ॥ 300

ഖരോ യദ്യതിവൃത്തസ്തു
സ രാമേണ ഹതോ രണേ ।
അവശ്യം പ്രാണിനാം പ്രാണാ
രക്ഷിതവ്യാ യഥാബലം ॥ **6.9.14** ॥ 301

ഏതന്നിമിത്തം വൈദേഹീ
ഭയം നഃ സുമഹദ് ഭവേത് ।
ആഹൃതാ സാ പരിത്യാജ്യാ
കലഹാർഥേ കൃതേ നു കിം ॥ **6.9.15** ॥ 302

ന തു ക്ഷമം വീർയവതാ
തേന ധർമാനുവർതിനാ ।

വൈരം നിരർഥകം കർതും
ദീയതാമസ്യ മൈഥിലീ ॥ **6.9.16** ॥ 303

യാവന്ന സഗജാം സാശ്വാം
ബഹുരത്നസമാകുലാം ।
പുരീം ദാരയതേ ബാണൈ -
ർദീയതാമസ്യ മൈഥിലീ ॥ **6.9.17** ॥ 304

യാവത് സുഘോരാ മഹതീ
ദുർധർഷാ ഹരിവാഹിനീ ।
നാവസ്കന്ദതി നോ ലങ്കാം
താവത് സീതാ പ്രദീയതാം ॥ **6.9.18** ॥ 305

വിനശ്യേദ്ധി പുരീ ലങ്കാ
ശൂരാഃ സർവേ ച രാക്ഷസാഃ ।
രാമസ്യ ദയിതാ പത്നീ
ന സ്വയം യദി ദീയതേ ॥ **6.9.19** ॥ 306

പ്രസാദയേ ത്വാം ബന്ധുത്വാത്
കുരുഷ്വ വചനം മമ ।
ഹിതം തഥ്യം ത്വഹം ബ്രൂമി
ദീയതാമസ്യ മൈഥിലീ ॥ **6.9.20** ॥ 307

പുരാ ശരത്സൂര്യമരീചിസന്നിഭാൻ
നവാഗ്രപുംഖാൻ സുദൃഢാൻ നൃപാത്മജഃ ।
സൃജത്യമോഘാൻ വിശിഖാൻ വധായ തേ
പ്രദീയതാം ദാശരഥായ മൈഥിലീ ॥ **6.9.21** ॥ 308

ത്യജാശു കോപം സുഖധർമനാശനം
ഭജസ്വ ധർമം രതികീർതിവർധനം ।

പ്രസീദ ജീവേമ സപുത്രബാന്ധവാഃ
പ്രദീയതാം ദാശരഥായ മൈഥിലീ ॥ **6.9.22** ॥ 309

വിഭീഷണവചഃ ശ്രുത്വാ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ।
വിസർജയിത്വാ താൻ സർവാൻ
പ്രവിവേശ സ്വകം ഗൃഹം ॥ **6.9.23** ॥ 310

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ നവമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദശമഃ സർഗഃ ॥

രാവണഭവനം ഗത്വാപശകുനഭയം പ്രദർശ്യ സീതാനിവർതനായ രാവണം പ്രതി വിഭീഷണസ്യ പ്രാർഥനാ, താമനംഗീകൃത്യ രാവണേന തസ്യ തതോ വിസർജനം

തതഃ പ്രത്യുഷസി പ്രാപ്തേ
പ്രാപ്തധർമാർഥനിശ്ചയഃ।
രാക്ഷസാധിപതേർവേശ്മ
ഭീമകർമാ വിഭീഷണഃ ॥ **6.10.1** ॥ 311

ശൈലാഗ്രചയസങ്കാശം
ശൈലശൃംഗമിവോന്നതം।
സുവിഭക്തമഹാകക്ഷം
മഹാജനപരിഗ്രഹം ॥ **6.10.2** ॥ 312

മതിമദ്ഭിർമഹാമാത്രൈ -
രനുരക്തൈരധിഷ്ഠിതം।
രാക്ഷസൈരാപ്തപർയാപ്തൈഃ
സർവതഃ പരിരക്ഷിതം ॥ **6.10.3** ॥ 313

മത്തമാതംഗനിഃശ്വാസൈ -
ർവ്യാകുലീകൃതമാരുതം।

ശംഖഘോഷമഹാഘോഷം
തൂർയസംബാധനാദിതം ॥ **6.10.4** ॥ 314

പ്രമദാജനസംബാധം
പ്രജൽപിതമഹാപഥം ।
തപ്തകാഞ്ചനനിർയൂഹം
ഭൂഷണോത്തമഭൂഷിതം ॥ **6.10.5** ॥ 315

ഗന്ധർവാണാമിവാവാസ -
മാലയം മരുതാമിവ ।
രത്നസഞ്ചയസംബാധം
ഭവനം ഭോഗിനാമിവ ॥ **6.10.6** ॥ 316

തം മഹാഭ്രമിവാദിത്യ -
സ്തേജോവിസ്തൃതരശ്മിവാൻ ।
അഗ്രജസ്യാലയം വീരഃ
പ്രവിവേശ മഹാദ്യുതിഃ ॥ **6.10.7** ॥ 317

പുണ്യാൻ പുണ്യാഹഘോഷാംശ്ച
വേദവിദ്ഭിരുദാഹൃതാൻ ।
ശുശ്രാവ സുമഹാതേജാ
ഭ്രാതുർവിജയസംശ്രിതാൻ ॥ **6.10.8** ॥ 318

പൂജിതാൻ ദധിപാത്രൈശ്ച
സർപിഭിഃ സുമനോക്ഷതൈഃ ।
മന്ത്രവേദവിദോ വിപ്രാൻ
ദദർശ സ മഹാബലഃ ॥ **6.10.9** ॥ 319

സ പൂജ്യമാനോ രക്ഷോഭി -
ർദീപ്യമാനം സ്വതേജസാ ।

ആസനസ്ഥം മഹാബാഹു -
ർവവന്ദേ ധനദാനുജം ॥ **6.10.10** ॥ 320

സ രാജദൃഷ്ടിസമ്പന്ന -
മാസനം ഹേമഭൂഷിതം ।
ജഗാമ സമുദാചാരം
പ്രയുജ്യാചാരകോവിദഃ ॥ **6.10.11** ॥ 321

സ രാവണം മഹാത്മാനം
വിജനേ മന്ത്രിസന്നിധൗ ।
ഉവാച ഹിതമത്യർഥം
വചനം ഹേതുനിശ്ചിതം ॥ **6.10.12** ॥ 322

പ്രസാദ്യ ഭ്രാതരം ജ്യേഷ്ഠം
സാന്ത്വനോപസ്ഥിതക്രമഃ ।
ദേശകാലാർഥസംവാദി
ദൃഷ്ടലോകപരാവരഃ ॥ **6.10.13** ॥ 323

യദാപ്രഭൃതി വൈദേഹീ
സമ്പ്രാപ്തേഹ പരന്തപ ।
തദാപ്രഭൃതി ദൃശ്യന്തേ
നിമിത്താന്യശുഭാനി നഃ ॥ **6.10.14** ॥ 324

സസ്ഫുലിംഗഃ സധൂമാർചിഃ
സധൂമകലുഷോദയഃ ।
മന്ത്രസന്ധുക്ഷിതോഽപ്യഗ്നി -
ർന സമ്യഗഭിവർധതേ ॥ **6.10.15** ॥ 325

അഗ്നിഷ്ടേഷ്വഗ്നിശാലാസു
തഥാ ബ്രഹ്മസ്ഥലീഷു ച ।

സരീസൃപാണി ദൃശ്യന്തേ
ഹവ്യേഷു ച പിപീലികാഃ ॥ **6.10.16** ॥ 326

ഗവാം പയാംസി സ്കന്നാനി
വിമദാ വരകുഞ്ജരാഃ।
ദീനമശ്വാഃ പ്രഹേഷന്തേ
നവഗ്രാസാഭിനന്ദിനഃ ॥ **6.10.17** ॥ 327

ഖരോഷ്ട്രാശ്വതരാ രാജൻ
ഭിന്നരോമാഃ സ്രവന്തി ച।
ന സ്വഭാവേ്വതിഷ്ഠന്തേ
വിധാനൈരപി ചിന്തിതാഃ ॥ **6.10.18** ॥ 328

വായസാഃ സംഘശഃ ക്രൂരാ
വ്യാഹരന്തി സമന്തതഃ।
സമവേതാശ്ച ദൃശ്യന്തേ
വിമാനാഗ്രേഷു സംഘശഃ ॥ **6.10.19** ॥ 329

ഗൃധ്രാശ്ച പരിലീയന്തേ
പുരീമുപരി പിണ്ഡിതാഃ।
ഉപപന്നാശ്ച സന്ധ്യേ ദ്വേ
വ്യാഹരന്ത്യശിവം ശിവാഃ ॥ **6.10.20** ॥ 330

ക്രവ്യാദാനാം മൃഗാണാം ച
പുരീദ്വാരേഷു സംഘശഃ।
ശ്രൂയന്തേ വിപുലാ ഘോഷാഃ
സവിസ്ഫൂർജിതനിഃസ്വനാഃ ॥ **6.10.21** ॥ 331

തദേവം പ്രസ്തുതേ കാർയേ
പ്രായശ്ചിത്തമിദം ക്ഷമം।

രോചയേ വീര വൈദേഹീ
രാഘവായ പ്രദീയതാം ॥ **6.10.22** ॥ 332

ഇദം ച യദി വാ മോഹാ -
ൽലോഭാദ് വാ വ്യാഹൃതം മയാ ।
തത്രാപി ച മഹാരാജ
ന ദോഷം കർതുമർഹസി ॥ **6.10.23** ॥ 333

അയം ഹി ദോഷഃ സർവസ്യ
ജനസ്യാസ്യോപലക്ഷ്യതേ ।
രക്ഷസാം രാക്ഷസീനാം ച
പുരസ്യാന്തഃപുരസ്യ ച ॥ **6.10.24** ॥ 334

പ്രാപണേ ചാസ്യ മന്ത്രസ്യ
നിവൃത്താഃ സർവമന്ത്രിണഃ ।
അവശ്യം ച മയാ വാച്യം
യദ് ദൃഷ്ടമഥവാ ശ്രുതം ।
സമ്പ്രധാർയ യഥാന്യായം
തദ് ഭവാൻ കർതുമർഹതി ॥ **6.10.25** ॥ 335

ഇതി സ്വമന്ത്രിണാം മധ്യേ
ഭ്രാതാ ഭ്രാതരമൂചിവാൻ ।
രാവണം രക്ഷസാം ശ്രേഷ്ഠം
പഥ്യമേതദ് വിഭീഷണഃ ॥ **6.10.26** ॥ 336

ഹിതം മഹാർഥം മൃദു ഹേതുസംഹിതം
വ്യതീതകാലായതിസമ്പ്രതിക്ഷമം ।
നിശമ്യ തദ്വാക്യമുപസ്ഥിതജ്വരഃ
പ്രസംഗവാനുത്തരമേതദബ്രവീത് ॥ **6.10.27** ॥ 337

ഭയം ന പശ്യാമി കുതശ്ചിദപ്യഹം
ന രാഘവഃ പ്രാപ്സ്യതി ജാതു മൈഥിലീം।
സുരൈഃ സഹേന്ദ്രൈരപി സംഗരേ കഥം
മമാഗ്രതഃ സ്ഥാസ്യതി ലക്ഷ്മണാഗ്രജഃ॥ **6.10.28**॥ 338

ഇത്യേവമുക്ത്വാ സുരസൈന്യനാശനോ
മഹാബലഃ സംയതി ചണ്ഡവിക്രമഃ।
ദശാനനോ ഭ്രാതരമാപ്തവാദിനം
വിസർജയാമാസ തദാ വിഭീഷണം॥ **6.10.29**॥ 339

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദശമഃ സർഗഃ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകാദശഃ സർഗഃ ॥

രാവണസ്യ തത്സഭാസദാം ച സംസദി സമവായഃ

സ ബഭൂവ കൃശോ രാജാ
മൈഥിലീകാമമോഹിതഃ।
അസൻമാനാച്ച സുഹൃദാം
പാപഃ പാപേന കർമണാ ॥ **6.11.1** ॥ 340

അതീവ കാമസമ്പന്നോ
വൈദേഹീമനുചിന്തയൻ।
അതീതസമയേ കാലേ
തസ്മിൻ വൈ യുധി രാവണഃ।
അമാത്യൈശ്ച സുഹൃദ്ഭിശ്ച
പ്രാപ്തകാലമമൻയത ॥ **6.11.2** ॥ 341

സ ഹേമജാലവിതതം
മണിവിദ്രുമഭൂഷിതം।
ഉപഗമ്യ വിനീതാശ്വ -
മാരുരോഹ മഹാരഥം ॥ **6.11.3** ॥ 342

തമാസ്ഥായ രഥശ്രേഷ്ഠം
മഹാമേഘസമസ്വനം।

പ്രയയൗ രക്ഷസാം ശ്രേഷ്ഠോ
ദശഗ്രീവഃ സഭാം പ്രതി ॥ **6.11.4** ॥ 343

അസിചർമധരാ യോധാഃ
സർവായുധധരാസ്തതഃ।
രാക്ഷസാ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
പുരസ്താത് സമ്പ്രതസ്ഥിരേ ॥ **6.11.5** ॥ 344

നാനാവികൃതവേഷാശ്ച
നാനാഭൂഷണഭൂഷിതാഃ।
പാർശ്വതഃ പൃഷ്ഠതശ്ചൈനം
പരിവാര്യ യയുസ്തദാ ॥ **6.11.6** ॥ 345

രഥൈശ്ചാതിരഥാഃ ശീഘ്രം
മത്തൈശ്ച വരവാരണൈഃ।
അനൂത്പേതുർദശഗ്രീവ -
മാക്രീഡദ്ഭിശ്ച വാജിഭിഃ ॥ **6.11.7** ॥ 346

ഗദാപരിഘഹസ്താശ്ച
ശക്തിതോമരപാണയഃ।
പരശ്വധധരാശ്ചാന്യേ
തഥാന്യേ ശൂലപാണയഃ।
തതസ്തൂര്യസഹസ്രാണാം
സഞ്ജജ്ഞേ നിഃസ്വനോ മഹാൻ ॥ **6.11.8** ॥ 347

തുമുലഃ ശംഖശബ്ദശ്ച
സഭാം ഗച്ഛതി രാവണേ।
സ നേമിഘോഷേണ മഹാൻ
സഹസാഭിനിനാദയൻ ॥ **6.11.9** ॥ 348

രാജമാർഗം ശ്രിയാ ജുഷ്ടം
പ്രതിപേദേ മഹാരഥഃ।
വിമലം ചാതപത്രം ച
പ്രഗൃഹീതമശോഭത ॥ **6.11.10** ॥ 349

പാണ്ഡുരം രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
പൂർണസ്താരാധിപോ യഥാ।
ഹേമമഞ്ജരിഗർഭേ ച
ശുദ്ധസ്ഫടികവിഗ്രഹേ ॥ **6.11.11** ॥ 350

ചാമരവ്യജനേ തസ്യ
രേജതുഃ സവ്യദക്ഷിണേ।
തേ കൃതാഞ്ജലയഃ സർവേ
രഥസ്ഥം പൃഥിവീസ്ഥിതാഃ ॥ **6.11.12** ॥ 351

രാക്ഷസാ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠം
ശിരോഭിസ്തം വവന്ദിരേ।
രാക്ഷസൈഃ സ്തൂയമാനഃ സ -
ഞ്ജയാശീർഭിരരിന്ദമഃ ॥ **6.11.13** ॥ 352

ആസസാദ മഹാതേജാഃ
സഭാം വിരചിതാം തദാ।
സുവർണരജതാസ്തീർണാം
വിശുദ്ധസ്ഫടികാന്തരാം ॥ **6.11.14** ॥ 353

വിരാജമാനോ വപുഷാ
രുക്മപട്ടോത്തരച്ഛദാം।
താം പിശാചശതൈഃ ഷഡ്ഭി -
രഭിഗുപ്താം സദാപ്രഭാം ॥ **6.11.15** ॥ 354

പ്രവിവേശ മഹാതേജാഃ
സുകൃതാം വിശ്വകർമണാ।
തസ്യാം തു വൈദൂർയമയം
പ്രിയകാജിനസംവൃതം ॥ **6.11.16** ॥ 355

മഹത്സോപാശ്രയം ഭേജേ
രാവണഃ പരമാസനം।
തതഃ ശശാസേശ്വരവ -
ദ്ദൂതാൻ ലഘുപരാക്രമാൻ ॥ **6.11.17** ॥ 356

സമാനയത മേ ക്ഷിപ്ര -
മിഹൈതാൻ രാക്ഷസാനിതി।
കൃത്യമസ്തി മഹജ്ജാനേ
കർതവ്യമിതി ശത്രുഭിഃ ॥ **6.11.18** ॥ 357

രാക്ഷസാസ്തദ്വചഃ ശ്രുത്വാ
ലങ്കായാം പരിചക്രമുഃ।
അനുഗേഹമവസ്ഥായ
വിഹാരശയനേഷു ച।
ഉദ്യാനേഷു ച രക്ഷാംസി
ചോദയന്തോ ഹ്യഭീതവത് ॥ **6.11.19** ॥ 358

തേ രഥാന്തചരാ ഏകേ
ദൃപ്താനേകേ ദൃഢാൻ ഹയാൻ।
നാഗാനേകേഽധിരുരുഹു -
ർജഗ്മുശ്ചൈകേ പദാതയഃ ॥ **6.11.20** ॥ 359

സാ പുരീ പരമാകീർണാ
രഥകുഞ്ജരവാജിഭിഃ।

സമ്പതദ്ഭിർവിരുരുചേ
ഗരുത്മദ്ഭിരിവാംബരം ॥ **6.11.21** ॥ 360

തേ വാഹനാൻയവസ്ഥായ
യാനാനി വിവിധാനി ച ।
സഭാം പദ്ഭിഃ പ്രവിവിശുഃ
സിംഹാ ഗിരിഗുഹാമിവ ॥ **6.11.22** ॥ 361

രാജ്ഞഃ പാദൗ ഗൃഹീത്വാ തു
രാജ്ഞാ തേ പ്രതിപൂജിതാഃ ।
പീഠേഷ്വൻയേ ബൃസീഷ്വൻയേ
ഭൂമൗ കേചിദുപാവിശൻ ॥ **6.11.23** ॥ 362

തേ സമേത്യ സഭായാം വൈ
രാക്ഷസാ രാജശാസനാത് ।
യഥാർഹമുപതസ്ഥുസ്തേ
രാവണം രാക്ഷസാധിപം ॥ **6.11.24** ॥ 363

മന്ത്രിണശ്ച യഥാമുഖ്യാ
നിശ്ചിതാർഥേഷു പണ്ഡിതാഃ ।
അമാത്യാശ്ച ഗുണോപേതാഃ
സർവജ്ഞാ ബുദ്ധിദർശനാഃ ॥ **6.11.25** ॥ 364

സമീയുസ്തത്ര ശതശഃ
ശൂരാശ്ച ബഹവസ്തഥാ ।
സഭായാം ഹേമവർണായാം
സർവാർഥസ്യ സുഖായ വൈ ॥ **6.11.26** ॥ 365

തതോ മഹാത്മാ വിപുലം സുയുഗ്യം
രഥം വരം ഹേമവിചിത്രിതാംഗം ।

ശുഭം സമാസ്ഥായ യയൗ യശസ്വീ
വിഭീഷണഃ സംസദമഗ്രജസ്യ ॥ **6.11.27** ॥ 366

സ പൂർവജായാവരജഃ ശശംസ
നാമാഥ പശ്ചാച്ചരണൗ വവന്ദേ ।
ശുകഃ പ്രഹസ്തശ്ച തഥൈവ തേഭ്യോ
ദദൗ യഥാർഹം പൃഥഗാസനാനി ॥ **6.11.28** ॥ 367

സുവർണനാനാമണിഭൂഷണാനാം
സുവാസസാം സംസദി രാക്ഷസാനാം ।
തേഷാം പരാർഘ്യാഗുരുചന്ദനാനാം
സ്രജാം ച ഗന്ധാഃ പ്രവവുഃ സമന്താത് ॥ **6.11.29** ॥ 368

ന ചുക്രുശുർനാനൃതമാഹ കശ്ചിത്
സഭാസദോ നാപി ജജൽപുരുച്ചൈഃ ।
സംസിദ്ധാർഥാഃ സർവ ഏവോഗ്രവീർയാ
ഭർതുഃ സർവേ ദദൃശുശ്ചാനനം തേ ॥ **6.11.30** ॥ 369

സ രാവണഃ ശസ്ത്രഭൃതാം മനസ്വിനാം
മഹാബലാനാം സമിതൗ മനസ്വീ ।
തസ്യാം സഭായാം പ്രഭയാ ചകാശേ
മധ്യേ വസൂനാമിവ വജ്രഹസ്തഃ ॥ **6.11.31** ॥ 370

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകാദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വാദശഃ സർഗഃ ॥

പുർയാഃ പരിരക്ഷണായ സൈനികാനാം നിയുക്തിഃ സീതായാം സ്വീയാമാസക്തിം പ്രതിപാദ്യ രാവണേന തസ്യാ ഹരണപ്രസംഗസ്യ വർണനം ഭാവികർതവ്യനിർണയായ സഭാസത്സമ്മതേഃ പ്രാർഥനം കുംഭകർണേന രാവണം നിർഭർത്സ്യ സമസ്തശത്രുവധഭാരസ്യ സ്വയമേവോത്ഥാപനം

സ താം പരിഷദം കൃത്സ്നാം
സമീക്ഷ്യ സമിതിഞ്ജയഃ।
പ്രചോദയാമാസ തദാ
പ്രഹസ്തം വാഹിനീപതിം ॥ **6.12.1** ॥ 371

സേനാപതേ യഥാ തേ സ്യുഃ
കൃതവിദ്യാശ്ചതുർവിധാഃ।
യോധാ നഗരരക്ഷായാം
തഥാ വ്യാദേഷ്ടുമർഹസി ॥ **6.12.2** ॥ 372

സ പ്രഹസ്തഃ പ്രണീതാത്മാ
ചികീർഷൻ രാജശാസനം।
വിനിക്ഷിപദ് ബലം സർവം
ബഹിരന്തശ്ച മന്ദിരേ ॥ **6.12.3** ॥ 373

തതോ വിനിക്ഷിപ്യ ബലം
സർവം നഗരഗുപ്തയേ।
പ്രഹസ്തഃ പ്രമുഖേ രാജ്ഞോ
നിഷസാദ ജഗാദ ച ॥ **6.12.4** ॥ 374

വിഹിതം ബഹിരന്തശ്ച
ബലം ബലവതസ്തവ।
കുരുഷ്വാവിമനാഃ ക്ഷിപ്രം
യദഭിപ്രേതമസ്തി തേ ॥ **6.12.5** ॥ 375

പ്രഹസ്തസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
രാജാ രാജ്യഹിതൈഷിണഃ।
സുഖേപ്സുഃ സുഹൃദാം മധ്യേ
വ്യാജഹാര സ രാവണഃ ॥ **6.12.6** ॥ 376

പ്രിയാപ്രിയേ സുഖേ ദുഃഖേ
ലാഭാലാഭേ ഹിതാഹിതേ।
ധർമകാമാർഥകൃച്ഛ്രേഷു
യൂയമർഹഥ വേദിതും ॥ **6.12.7** ॥ 377

സർവകൃത്യാനി യുഷ്മാഭിഃ
സമാരബ്ധാനി സർവദാ।
മന്ത്രകർമനിയുക്താനി
ന ജാതു വിഫലാനി മേ ॥ **6.12.8** ॥ 378

സസോമഗ്രഹനക്ഷത്രൈ -
ർമരുദ്ഭിരിവ വാസവഃ।
ഭവദ്ഭിരഹമത്യർഥം
വൃതഃ ശ്രിയമവാപ്നുയാം ॥ **6.12.9** ॥ 379

അഹം തു ഖലു സർവാൻ വഃ
സമർഥയിതുമുദ്യതഃ।
കുംഭകർണസ്യ തു സ്വപ്നാ -
ന്നേമമർഥമചോദയം ॥ **6.12.10** ॥ 380

അയം ഹി സുപ്തഃ ഷൺമാസാൻ
കുംഭകർണോ മഹാബലഃ।
സർവശസ്ത്രഭൃതാം മുഖ്യഃ
സ ഇദാനീം സമുത്ഥിതഃ ॥ **6.12.11** ॥ 381

ഇയം ച ദണ്ഡകാരണ്യാദ്
രാമസ്യ മഹിഷീ പ്രിയാ।
രക്ഷോഭിശ്ചരിതോദ്ദേശാ -
ദാനീതാ ജനകാത്മജാ ॥ **6.12.12** ॥ 382

സാ മേ ന ശയ്യാമാരോഢു -
മിച്ഛത്യലസഗാമിനീ।
ത്രിഷു ലോകേഷു ചാന്യാ മേ
ന സീതാസദൃശീ തഥാ ॥ **6.12.13** ॥ 383

തനുമധ്യാ പൃഥുശ്രോണീ
ശരദിന്ദുനിഭാനനാ।
ഹേമബിംബനിഭാ സൗമ്യാ
മായേവ മയനിർമിതാ ॥ **6.12.14** ॥ 384

സുലോഹിതതലൗ ശ്ലക്ഷ്ണൗ
ചരണൗ സുപ്രതിഷ്ഠിതൗ।
ദൃഷ്ട്വാ താമ്രനഖൗ തസ്യാ
ദീപ്യതേ മേ ശരീരജഃ ॥ **6.12.15** ॥ 385

ഹുതാഗ്നേരർചിസങ്കാശാ -
മേനാം സൗരീമിവ പ്രഭാം।
ഉന്നസം വിമലം വൽഗു
വദനം ചാരുലോചനം ॥ **6.12.16** ॥ 386

പശ്യംസ്തദവശസ്തസ്യാഃ
കാമസ്യ വശമേയിവാൻ।
ക്രോധഹർഷസമാനേന
ദുർവർണകരണേന ച ॥ **6.12.17** ॥ 387

ശോകസന്താപനിത്യേന
കാമേന കലുഷീകൃതഃ।
സാ തു സംവത്സരം കാലം
മാമയാചത ഭാമിനീ ॥ **6.12.18** ॥ 388

പ്രതീക്ഷമാണാ ഭർതാരം
രാമമായതലോചനാ।
തൻമയാ ചാരുനേത്രായാഃ
പ്രതിജ്ഞാതം വചഃ ശുഭം ॥ **6.12.19** ॥ 389

ശ്രാന്തോഽഹം സതതം കാമാദ്
യാതോ ഹയ ഇവാധ്വനി।
കഥം സാഗരമക്ഷോഭ്യം
തരിഷ്യന്തി വനൗകസഃ ॥ **6.12.20** ॥ 390

ബഹുസത്ത്വഝഷാകീർണം
തൗ വാ ദശരഥാത്മജൗ।
അഥവാ കപിനൈകേന
കൃതം നഃ കദനം മഹത് ॥ **6.12.21** ॥ 391

ദുർജ്ഞേയാഃ കാർയഗതയോ
ബ്രൂത യസ്യ യഥാമതി।
മാനുഷാന്നോ ഭയം നാസ്തി
തഥാപി തു വിമൃശ്യതാം ॥ **6.12.22** ॥ 392

തദാ ദേവാസുരേ യുദ്ധേ
യുഷ്മാഭിഃ സഹിതോഽജയം।
തേ മേ ഭവന്തശ്ച തഥാ
സുഗ്രീവപ്രമുഖാൻ ഹരീൻ ॥ **6.12.23** ॥ 393

പരേ പാരേ സമുദ്രസ്യ
പുരസ്കൃത്യ നൃപാത്മജൗ।
സീതായാഃ പദവീം പ്രാപ്യ
സമ്പ്രാപ്തൗ വരുണാലയം ॥ **6.12.24** ॥ 394

അദേയാ ച യഥാ സീതാ
വധ്യൗ ദശരഥാത്മജൗ।
ഭവദ്ഭിർമന്തർയതാം മന്ത്രഃ
സുനീതം ചാഭിധീയതാം ॥ **6.12.25** ॥ 395

നഹി ശക്തിം പ്രപശ്യാമി
ജഗത്യന്യസ്യ കസ്യചിത്।
സാഗരം വാനരൈസ്തീർത്വാ
നിശ്ചയേന ജയോ മമ ॥ **6.12.26** ॥ 396

തസ്യ കാമപരീതസ്യ
നിശമ്യ പരിദേവിതം।
കുംഭകർണഃ പ്രചുക്രോധ
വചനം ചേദമബ്രവീത് ॥ **6.12.27** ॥ 397

യദാ തു രാമസ്യ സലക്ഷ്മണസ്യ
പ്രസഹ്യ സീതാ ഖലു സാ ഇഹാഹൃതാ।
സകൃത് സമീക്ഷ്യൈവ സുനിശ്ചിതം തദാ
ഭജേത ചിത്തം യമുനേവ യാമുനം ॥ **6.12.28** ॥ 398

സർവമേതൻമഹാരാജ
കൃതമപ്രതിമം തവ।
വിധീയേത സഹാസ്മാഭി -
രാദാവേവാസ്യ കർമണഃ ॥ **6.12.29** ॥ 399

ൻയായേന രാജകാർയാണി
യഃ കരോതി ദശാനന।
ന സ സന്തപ്യതേ പശ്ചാ -
ന്നിശ്ചിതാർഥമതിർനൃപഃ ॥ **6.12.30** ॥ 400

അനുപായേന കർമാണി
വിപരീതാനി യാനി ച।
ക്രിയമാണാനി ദുഷ്യന്തി
ഹവീംഷ്യപ്രയതേഷ്വിവ ॥ **6.12.31** ॥ 401

യഃ പശ്ചാത് പൂർവകാർയാണി
കർമാൺയഭിചികീർഷതി।
പൂർവം ചാപരകാർയാണി
സ ന വേദ നയാനയൗ ॥ **6.12.32** ॥ 402

ചപലസ്യ തു കൃത്യേഷു
പ്രസമീക്ഷ്യാധികം ബലം।
ക്ഷിദ്രമൻയേ പ്രപദ്യന്തേ
ക്രൗഞ്ചസ്യ ഖമിവ ദ്വിജാഃ ॥ **6.12.33** ॥ 403

ത്വയേദം മഹദാരബ്ധം
കാർയമപ്രതിചിന്തിതം।
ദിഷ്ട്യാ ത്വാം നാവധീദ് രാമോ
വിഷമിശ്രമിവാമിഷം ॥ **6.12.34** ॥ 404

തസ്മാത് ത്വയാ സമാരബ്ധം
കർമ ഹ്യപ്രതിമം പരൈഃ।
അഹം സമീകരിഷ്യാമി
ഹത്വാ ശത്രൂംസ്തവാനഘ ॥ **6.12.35** ॥ 405

അഹമുത്സാദയിഷ്യാമി
ശത്രൂംസ്തവ നിശാചര।
യദി ശക്രവിവസ്വന്തൗ
യദി പാവകമാരുതൗ।
താവഹം യോധയിഷ്യാമി
കുബേരവരുണാവപി ॥ **6.12.36** ॥ 406

ഗിരിമാത്രശരീരസ്യ
മഹാപരിഘയോധിനഃ।
നർദതസ്തീക്ഷ്ണദംഷ്ട്രസ്യ
ബിഭീയാദ് വൈ പുരന്ദരഃ ॥ **6.12.37** ॥ 407

പുനർമാം സ ദ്വിതീയേന
ശരേണ നിഹനിഷ്യതി।
തതോഽഹം തസ്യ പാസ്യാമി
രുധിരം കാമമാശ്വസ ॥ **6.12.38** ॥ 408

വധേന വൈ ദാശരഥേഃ സുഖാവഹം
ജയം തവാഹർതുമഹം യതിഷ്യേ।

ഹത്വാ ച രാമം സഹ ലക്ഷ്മണേന
ഖാദാമി സർവാൻ ഹരിയൂഥമുഖ്യാൻ ॥ **6.12.39** ॥ 409

രമസ്വ കാമം പിബ ചാഗ്ര്യവാരുണീം
കുരുഷ്വ കാർയാണി ഹിതാനി വിജ്വരഃ।
മയാ തു രാമേ ഗമിതേ യമക്ഷയം
ചിരായ സീതാ വശഗാ ഭവിഷ്യതി ॥ **6.12.40** ॥ 410

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്വാദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രയോദശഃ സർഗഃ ॥

മഹാപാർശ്വേന സീതാം പ്രതി ബലാത്കാരം കർതും രാവണസ്യ പ്രോത്സാഹനം രാവണേന ശാപവശാത് തഥാകരണേ സ്വകീയാസമർഥതായാഃ പ്രതിപാദനം നിജപരാക്രമസ്യ പ്രശംസനം ച

രാവണം ക്രുദ്ധമാജ്ഞായ
മഹാപാർശ്വോ മഹാബലഃ ।
മുഹൂർതമനുസഞ്ചിന്ത്യ
പ്രാഞ്ജലിർവാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.13.1** ॥ 411

യഃ ഖൽവപി വനം പ്രാപ്യ
മൃഗവ്യാലനിഷേവിതം ।
ന പിബേൻമധു സമ്പ്രാപ്യ
സ നരോ ബാലിശോ ഭവേത് ॥ **6.13.2** ॥ 412

ഈശ്വരസ്യേശ്വരഃ കോഽസ്തി
തവ ശത്രുനിബർഹണ ।
രമസ്വ സഹ വൈദേഹ്യാ
ശത്രൂനാക്രമ്യ മൂർധസു ॥ **6.13.3** ॥ 413

ബലാത് കുക്കുടവൃത്തേന
പ്രവർതസ്വ മഹാബല।
ആക്രമ്യാക്രമ്യ സീതാം വൈ
താം ഭുങ്ക്ഷ്വ ച രമസ്വ ച ॥ **6.13.4** ॥ 414

ലബ്ധകാമസ്യ തേ പശ്ചാ -
ദാഗമിഷ്യതി കിം ഭയം।
പ്രാപ്തമപ്രാപ്തകാലം വാ
സർവം പ്രതിവിധാസ്യസേ ॥ **6.13.5** ॥ 415

കുംഭകർണഃ സഹാസ്മാഭി -
രിന്ദ്രജിച്ച മഹാബലഃ।
പ്രതിഷേധയിതും ശക്തൗ
സവജ്രമപി വജ്രിണം ॥ **6.13.6** ॥ 416

ഉപപ്രദാനം സാന്ത്വം വാ
ഭേദം വാ കുശലൈഃ കൃതം।
സമതിക്രമ്യ ദണ്ഡേന
സിദ്ധിമർഥേഷു രോചയേ ॥ **6.13.7** ॥ 417

ഇഹ പ്രാപ്താൻ വയം സർവാ -
ംഛത്രൂംസ്തവ മഹാബല।
വശേ ശസ്ത്രപ്രതാപേന
കരിഷ്യാമോ ന സംശയഃ ॥ **6.13.8** ॥ 418

ഏവമുക്തസ്തദാ രാജാ
മഹാപാർശ്വേന രാവണഃ।
തസ്യ സമ്പൂജയൻ വാക്യ -
മിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.13.9** ॥ 419

മഹാപാർശ്വ നിബോധ ത്വം
രഹസ്യം കിഞ്ചിദാത്മനഃ।
ചിരവൃത്തം തദാഖ്യാസ്യേ
യദവാപ്തം പുരാ മയാ ॥ **6.13.10** ॥ 420

പിതാമഹസ്യ ഭവനം
ഗച്ഛന്തീം പുഞ്ജികസ്ഥലാം।
ചഞ്ചൂര്യമാണാമദ്രാക്ഷ -
മാകാശേഽഗ്നിശിഖാമിവ ॥ **6.13.11** ॥ 421

സാ പ്രസഹ്യ മയാ ഭുക്താ
കൃതാ വിവസനാ തതഃ।
സ്വയംഭൂഭവനം പ്രാപ്താ
ലോലിതാ നലിനീ യഥാ ॥ **6.13.12** ॥ 422

തച്ച തസ്യ തഥാ മന്യേ
ജ്ഞാതമാസീന്മഹാത്മനഃ।
അഥ സങ്കുപിതോ വേധാ
മാമിദം വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.13.13** ॥ 423

അദ്യപ്രഭൃതി യാമന്യാം
ബലാന്നാരീം ഗമിഷ്യസി।
തദാ തേ ശതധാ മൂർധാ
ഫലിഷ്യതി ന സംശയഃ ॥ **6.13.14** ॥ 424

ഇത്യഹം തസ്യ ശാപസ്യ
ഭീതഃ പ്രസഭമേവ താം।
നാരോഹയേ ബലാത് സീതാം
വൈദേഹീം ശയനേ ശുഭേ ॥ **6.13.15** ॥ 425

സാഗരസ്യേവ മേ വേഗോ
മാരുതസ്യേവ മേ ഗതിഃ।
നൈതദ് ദാശരഥിർവേദ
ഹ്യാസാദയതി തേന മാം ॥ **6.13.16** ॥ 426

കോ ഹി സിംഹമിവാസീനം
സുപ്തം ഗിരിഗുഹാശയേ।
ക്രുദ്ധം മൃത്യുമിവാസീനം
പ്രബോധയിതുമിച്ഛതി ॥ **6.13.17** ॥ 427

ന മത്തോ നിർഗതാൻ ബാണാൻ
ദ്വിജിഹ്വാൻ പന്നഗാനിവ।
രാമഃ പശ്യതി സംഗ്രാമേ
തേന മാമഭിഗച്ഛതി ॥ **6.13.18** ॥ 428

ക്ഷിപ്രം വജ്രസമൈർബാണൈഃ
ശതധാ കാർമുകച്യുതൈഃ।
രാമമാദീപയിഷ്യാമി
ഉൽകാഭിരിവ കുഞ്ജരം ॥ **6.13.19** ॥ 429

തച്ചാസ്യ ബലമാദാസ്യേ
ബലേന മഹതാ വൃതഃ।
ഉദിതഃ സവിതാ കാലേ
നക്ഷത്രാണാം പ്രഭാമിവ ॥ **6.13.20** ॥ 430

ന വാസവേനാപി സഹസ്രചക്ഷുഷാ
യുധാസ്മി ശക്യോ വരുണേന വാ പുനഃ।
മയാ ത്വിയം ബാഹുബലേന നിർജിതാ
പുരാ പുരീ വൈശ്രവണേന പാലിതാ ॥ **6.13.21** ॥ 431

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ത്രയോദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുർദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യാജ്ഞേയതാം പ്രതിപാദ്യ വിഭീഷണേന രാവണം പ്രതി സീതായാ രാമപാർശ്വേ പ്രേഷണായൈവ സമ്മതിദാനം

നിശാചരേന്ദ്രസ്യ നിശമ്യ വാക്യം
സ കുംഭകർണസ്യ ച ഗർജിതാനി।
വിഭീഷണോ രാക്ഷസരാജമുഖ്യ -
മുവാച വാക്യം ഹിതമർഥയുക്തം ॥ **6.14.1** ॥ 432

വൃതോ ഹി ബാഹ്വന്തരഭോഗരാശി -
ശ്ചിന്താവിഷഃ സുസ്മിതതീക്ഷ്ണദംഷ്ട്രഃ।
പഞ്ചാംഗുലീപഞ്ചശിരോഽതികായഃ
സീതാമഹാഹിസ്തവ കേന രാജൻ ॥ **6.14.2** ॥ 433

യാവന്ന ലങ്കാം സമഭിദ്രവന്തി
ബലീമുഖാഃ പർവതകൂടമാത്രാഃ।
ദംഷ്ട്രായുധാശ്ചൈവ നഖായുധാശ്ച
പ്രദീയതാം ദാശരഥായ മൈഥിലീ ॥ **6.14.3** ॥ 434

യാവന്ന ഗൃഹ്ണന്തി ശിരാംസി ബാണാ
രാമേരിതാ രാക്ഷസപുംഗവാനാം।

വജ്രോപമാ വായുസമാനവേഗാഃ
പ്രദീയതാം ദാശരഥായ മൈഥിലീ ॥ **6.14.4** ॥ 435

ന കുംഭകർണേന്ദ്രജിതൗ ച രാജം -
സ്തഥാ മഹാപാർശ്വമഹോദരൗ വാ ।
നികുംഭകുംഭൗ ച തഥാതികായഃ
സ്ഥാതും സമർഥാ യുധി രാഘവസ്യ ॥ **6.14.5** ॥ 436

ജീവംസ്തു രാമസ്യ ന മോക്ഷ്യസേ ത്വം
ഗുപ്തഃ സവിത്രാപ്യഥവാ മരുദ്ഭിഃ ।
ന വാസവസ്യാങ്കഗതോ ന മൃത്യോ -
ർനഭോ ന പാതാലമനുപ്രവിഷ്ടഃ ॥ **6.14.6** ॥ 437

നിശമ്യ വാക്യം തു വിഭീഷണസ്യ
തതഃ പ്രഹസ്തോ വചനം ബഭാഷേ ।
ന നോ ഭയം വിദ്മ ന ദൈവതേഭ്യോ
ന ദാനവേഭ്യോഽപ്യഥവാ കദാചിത് ॥ **6.14.7** ॥ 438

ന യക്ഷഗന്ധർവമഹോരഗേഭ്യോ
ഭയം ന സംഖ്യേ പതഗോരഗേഭ്യഃ ।
കഥം നു രാമാദ് ഭവിതാ ഭയം നോ
നരേന്ദ്രപുത്രാത് സമരേ കദാചിത് ॥ **6.14.8** ॥ 439

പ്രഹസ്തവാക്യം ത്വഹിതം നിശമ്യ
വിഭീഷണോ രാജഹിതാനുകാങ്ക്ഷീ ।
തതോ മഹാർഥം വചനം ബഭാഷേ
ധർമാർഥകാമേഷു നിവിഷ്ടബുദ്ധിഃ ॥ **6.14.9** ॥ 440

പ്രഹസ്ത രാജാ ച മഹോദരശ്ച
ത്വം കുംഭകർണശ്ച യഥാർഥജാതം ।

ബ്രവീത രാമം പ്രതി തന്ന ശക്യം
യഥാ ഗതിഃ സ്വർഗമധർമബുദ്ധേഃ ॥ **6.14.10** ॥ 441

വധസ്തു രാമസ്യ മയാ ത്വയാ ച
പ്രഹസ്ത സർവൈരപി രാക്ഷസൈർവാ ।
കഥം ഭവേദർഥവിശാരദസ്യ
മഹാർണവം തർതുമിവാപ്ലവസ്യ ॥ **6.14.11** ॥ 442

ധർമപ്രധാനസ്യ മഹാരഥസ്യ
ഇക്ഷ്വാകുവംശപ്രഭവസ്യ രാജ്ഞഃ ।
പുരോഽസ്യ ദേവാശ്ച തഥാവിധസ്യ
കൃത്യേഷു ശക്രതസ്യ ഭവന്തി മൂഢാഃ ॥ **6.14.12** ॥ 443

തീക്ഷ്ണാ ന താവത് തവ കങ്കപത്രാ
ദുരാസദാ രാഘവവിപ്രമുക്തഃ ।
ഭിത്ത്വാ ശരീരം പ്രവിശന്തി ബാണാഃ
പ്രഹസ്ത തേനൈവ വികത്ഥസേ ത്വം ॥ **6.14.13** ॥ 444

ഭിത്ത്വാ ന താവത് പ്രവിശന്തി കായം
പ്രാണാന്തികാസ്തേഽശനിതുല്യവേഗാഃ ।
ശിതാഃ ശരാ രാഘവവിപ്രമുക്തഃ
പ്രഹസ്ത തേനൈവ വികത്ഥസേ ത്വം ॥ **6.14.14** ॥ 445

ന രാവണോ നാതിബലസ്ത്രിശീർഷോ
ന കുംഭകർണസ്യ സുതോ നികുംഭഃ ।
ന ചേന്ദ്രജിദ് ദാശരഥിം പ്രവോഢും
ത്വം വാ രണേ ശക്രസമം സമർഥഃ ॥ **6.14.15** ॥ 446

ദേവാന്തകോ വാപി നരാന്തകോ വാ
തഥാതികായോഽതിരഥോ മഹാത്മാ ।

അകമ്പനശ്ചാദ്രിസമാനസാരഃ
സ്ഥാതും ന ശക്തോ യുധി രാഘവസ്യ ॥ **6.14.16** ॥ 447

അയം ച രാജാ വ്യസനാഭിഭൂതോ
മിത്രൈരമിത്രപ്രതിമൈർഭവദ്ഭിഃ।
അൻവാസ്യതേ രാക്ഷസനാശനാർഥേ
തീക്ഷ്ണഃ പ്രകൃത്യാ ഹ്യസമീക്ഷകാരീ ॥ **6.14.17** ॥ 448

അനന്തഭോഗേന സഹസ്രമൂർധ്നാ
നാഗേന ഭീമേന മഹാബലേന।
ബലാത് പരിക്ഷിപ്തമിമം ഭവന്തോ
രാജാനമുത്ക്ഷിപ്യ വിമോചയന്തു ॥ **6.14.18** ॥ 449

യാവദ്ധി കേശഗ്രഹണാത് സുഹൃദ്ഭിഃ
സമേത്യ സർവൈഃ പരിപൂർണകാമൈഃ।
നിഗൃഹ്യ രാജാ പരിരക്ഷിതവ്യോ
ഭൂതൈർയഥാ ഭീമബലൈർഗൃഹീതഃ ॥ **6.14.19** ॥ 450

സുവാരിണാ രാഘവസാഗരേണ
പ്രച്ഛാദ്യമാനസ്തരസാ ഭവദ്ഭിഃ।
യുക്തസ്ത്വയം താരയിതും സമേത്യ
കാകുത്സ്ഥപാതാലമുഖേ പതൻ സഃ ॥ **6.14.20** ॥ 451

ഇദം പുരസ്യാസ്യ സരാക്ഷസസ്യ
രാജ്ഞശ്ച പഥ്യം സസുഹൃജ്ജനസ്യ।
സമ്യഗ്ഘി വാക്യം സ്വമതം ബ്രവീമി
നരേന്ദ്രപുത്രായ ദദാതു മൈഥിലീം ॥ **6.14.21** ॥ 452

പരസ്യ വീർയം സ്വബലം ച ബുദ്ധ്യാ
സ്ഥാനം ക്ഷയം ചൈവ തഥൈവ വൃദ്ധിം।

തഥാ സ്വപക്ഷേഽപ്യനുമൃശ്യ ബുദ്ധ്യാ
വദേത് ക്ഷമം സ്വാമിഹിതം സ മന്ത്രീ ॥ **6.14.22** ॥ 453

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ചതുർദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചദശഃ സർഗഃ ॥

ഇന്ദ്രജിതാ വിഭീഷണസ്യോപഹസനം തം നിർഭർത്സ്യ വിഭീഷണേന സംസദി സ്വകീയസമുചിതസമ്മതേഃ പ്രകാശനം

ബൃഹസ്പതേസ്തുല്യമതേർവചസ്ത -
ന്നിശമ്യ യത്നേന വിഭീഷണസ്യ।
തതോ മഹാത്മാ വചനം ബഭാഷേ
തത്രേന്ദ്രജിന്നൈരൃതയൂഥമുഖ്യഃ ॥ **6.15.1** ॥ 454

കിം നാമ തേ താത കനിഷ്ഠ വാക്യ -
മനർഥകം വൈ ബഹുഭീതവച്ച।
അസ്മിൻ കുലേ യോഽപി ഭവേന്ന ജാതഃ
സോഽപീദൃശം നൈവ വദേന്ന കുർയാത് ॥ **6.15.2** ॥ 455

സത്ത്വേന വീർയേണ പരാക്രമേണ
ധൈർയേണ ശൗർയേണ ച തേജസാ ച।
ഏകഃ കുലേഽസ്മിൻ പുരുഷോ വിമുക്തോ
വിഭീഷണസ്താത കനിഷ്ഠ ഏഷഃ ॥ **6.15.3** ॥ 456

കിം നാമ തൗ മാനുഷരാജപുത്രാ -
വസ്മാകമേകേന ഹി രാക്ഷസേന।

സുപ്രാകൃതേനാപി നിഹന്തുമേതൗ
ശക്യൗ കുതോ ഭീഷയസേ സ്മ ഭീരോ ॥ **6.15.4** ॥ 457

ത്രിലോകനാഥോ നനു ദേവരാജഃ
ശക്രോ മയാ ഭൂമിതലേ നിവിഷ്ടഃ।
ഭയാർപിതാശ്ചാപി ദിശഃ പ്രപന്നാഃ
സർവേ തദാ ദേവഗണാഃ സമഗ്രാഃ ॥ **6.15.5** ॥ 458

ഐരാവതോ നിഃസ്വനമുന്നദൻ സ
നിപാതിതോ ഭൂമിതലേ മയാ തു।
വികൃഷ്യ ദന്തൗ തു മയാ പ്രസഹ്യ
വിത്രാസിതാ ദേവഗണാഃ സമഗ്രാഃ ॥ **6.15.6** ॥ 459

സോഽഹം സുരാണാമപി ദർപഹന്താ
ദൈത്യോത്തമാനാമപി ശോകകർതാ।
കഥം നരേന്ദ്രാത്മജയോർന ശക്തോ
മനുഷ്യയോഃ പ്രാകൃതയോഃ സുവീർയഃ ॥ **6.15.7** ॥ 460

അഥേന്ദ്രകൽപസ്യ ദുരാസദസ്യ
മഹൗജസസ്തദ് വചനം നിശമ്യ।
തതോ മഹാർഥം വചനം ബഭാഷേ
വിഭീഷണഃ ശസ്ത്രഭൃതാം വരിഷ്ഠഃ ॥ **6.15.8** ॥ 461

ന താത മന്ത്രേ തവ നിശ്ചയോഽസ്തി
ബാലസ്ത്വമദ്യാപ്യവിപക്വബുദ്ധിഃ।
തസ്മാത് ത്വയാപ്യാത്മവിനാശനായ
വചോഽർഥഹീനം ബഹു വിപ്രലപ്തം ॥ **6.15.9** ॥ 462

പുത്രപ്രവാദേന തു രാവണസ്യ
ത്വമിന്ദ്രജിൻമിത്രമുഖോഽസി ശത്രുഃ।

യസ്യേദൃശം രാഘവതോ വിനാശം
നിശമ്യ മോഹാദനുമൻയസേ ത്വം ॥ **6.15.10** ॥ 463

ത്വമേവ വധ്യശ്ച സുദുർമതിശ്ച
സ ചാപി വധ്യോ യ ഇഹാനയത് ത്വാം ।
ബാലം ദൃഢം സാഹസികം ച യോഽദ്യ
പ്രാവേശയൻമന്ത്രികൃതാം സമീപം ॥ **6.15.11** ॥ 464

മൂഢോഽപ്രഗൽഭോഽവിനയോപപന്ന -
സ്തീക്ഷ്ണസ്വഭാവോഽൽപമതിർദുരാത്മാ ।
മൂർഖസ്ത്വമത്യന്തസുദുർമതിശ്ച
ത്വമിന്ദ്രജിദ് ബാലതയാ ബ്രവീഷി ॥ **6.15.12** ॥ 465

കോ ബ്രഹ്മദണ്ഡപ്രതിമപ്രകാശാ -
നർചിഷ്മതഃ കാലനികാശരൂപാൻ ।
സഹേത ബാണാൻ യമദണ്ഡകൽപാൻ
സമക്ഷമുക്തൻ യുധി രാഘവേണ ॥ **6.15.13** ॥ 466

ധനാനി രത്നാനി സുഭൂഷണാനി
വാസാംസി ദിവ്യാനി മണീംശ്ച ചിത്രാൻ ।
സീതാം ച രാമായ നിവേദ്യ ദേവീം
വസേമ രാജന്നിഹ വീതശോകാഃ ॥ **6.15.14** ॥ 467

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷോഡശഃ സർഗഃ ॥

രാവണേന വിഭീഷണസ്യ തിരസ്കരണം വിഭീഷണേനാപി രാവണം നിർഭർത്സ്യ തത്സ്ഥാനാന്നിർഗമനം

സുനിവിഷ്ടം ഹിതം വാക്യ -
മുക്തവന്തം വിഭീഷണം।
അബ്രവീത് പരുഷം വാക്യം
രാവണഃ കാലചോദിതഃ ॥ **6.16.1** ॥ 468

വസേത് സഹ സപത്നേന
ക്രുദ്ധേനാശീവിഷേണ ച।
ന തു മിത്രപ്രവാദേന
സംവസേച്ഛത്രുസേവിനാ ॥ **6.16.2** ॥ 469

ജാനാമി ശീലം ജ്ഞാതീനാം
സർവലോകേഷു രാക്ഷസ।
ഹൃഷ്യന്തി വ്യസനേഷ്വേതേ
ജ്ഞാതീനാം ജ്ഞാതയഃ സദാ ॥ **6.16.3** ॥ 470

പ്രധാനം സാധകം വൈദ്യം
ധർമശീലം ച രാക്ഷസ।

ജ്ഞാതയോഽപ്യവമന്യന്തേ
ശൂരം പരിഭവന്തി ച ॥ **6.16.4** ॥ 471

നിത്യമന്യോന്യസംഹൃഷ്ടാ
വ്യസനേഷ്വാതതായിനഃ ।
പ്രച്ഛന്നഹൃദയാ ഘോരാ
ജ്ഞാതയസ്തു ഭയാവഹാഃ ॥ **6.16.5** ॥ 472

ശ്രൂയന്തേ ഹസ്തിഭിർഗീതാഃ
ശ്ലോകാഃ പദ്മവനേ പുരാ ।
പാശഹസ്താൻ നരാൻ ദൃഷ്ട്വാ
ശൃണുഷ്വ ഗദതോ മമ ॥ **6.16.6** ॥ 473

നാഗ്നിർനാന്യാനി ശസ്ത്രാണി
ന നഃ പാശാ ഭയാവഹാഃ ।
ഘോരാഃ സ്വാർഥപ്രയുക്താസ്തു
ജ്ഞാതയോ നോ ഭയാവഹാഃ ॥ **6.16.7** ॥ 474

ഉപായമേതേ വക്ഷ്യന്തി
ഗ്രഹണേ നാത്ര സംശയഃ ।
കൃത്സ്നാദ് ഭയാജ്ജ്ഞാതിഭയം
കുകഷ്ടം വിഹിതം ച നഃ ॥ **6.16.8** ॥ 475

വിദ്യതേ ഗോഷു സമ്പന്നം
വിദ്യതേ ജ്ഞാതിതോ ഭയം ।
വിദ്യതേ സ്ത്രീഷു ചാപല്യം
വിദ്യതേ ബ്രാഹ്മണേ തപഃ ॥ **6.16.9** ॥ 476

തതോ നേഷ്ടമിദം സൗമ്യ
യദഹം ലോകസത്കൃതഃ ।

ഐശ്വർയമഭിജാതശ്ച
രിപൂണാം മൂർധ്നി ച സ്ഥിതഃ ॥ **6.16.10** ॥ 477

യഥാ പുഷ്കരപത്രേഷു
പതിതാസ്തോയബിന്ദവഃ।
ന ശ്ലേഷമഭിഗച്ഛന്തി
തഥാനാർയേഷു സൗഹൃദം ॥ **6.16.11** ॥ 478

യഥാ ശരദി മേഘാനാം
സിഞ്ചതാമപി ഗർജതാം।
ന ഭവത്യംബുസങ്ക്ലേദ -
സ്തഥാനാർയേഷു സൗഹൃദം ॥ **6.16.12** ॥ 479

യഥാ മധുകരസ്തർഷാദ്
രസം വിന്ദന്ന തിഷ്ഠതി।
തഥാ ത്വമപി തത്രൈവ
തഥാനാർയേഷു സൗഹൃദം ॥ **6.16.13** ॥ 480

യഥാ മധുകരസ്തർഷാത്
കാശപുഷ്പം പിബന്നപി।
രസമത്ര ന വിന്ദേത
തഥാനാർയേഷു സൗഹൃദം ॥ **6.16.14** ॥ 481

യഥാ പൂർവം ഗജഃ സ്നാത്വാ
ഗൃഹ്യ ഹസ്തേന വൈ രജഃ।
ദൂഷയത്യാത്മനോ ദേഹം
തഥാനാർയേഷു സൗഹൃദം ॥ **6.16.15** ॥ 482

യോഽന്യസ്ത്വേവംവിധം ബ്രൂയാദ്
വാക്യമേതന്നിശാചര।

അസ്മിൻ മുഹൂർതേ ന ഭവേത്
ത്വാം തു ധിക് കുലപാംസന ॥ **6.16.16** ॥ 483

ഇത്യുക്തഃ പരുഷം വാക്യം
ൻയായവാദീ വിഭീഷണഃ।
ഉത്പപാത ഗദാപാണി -
ശ്ചതുർഭിഃ സഹ രാക്ഷസൈഃ ॥ **6.16.17** ॥ 484

അബ്രവീച്ച തദാ വാക്യം
ജാതക്രോധോ വിഭീഷണഃ।
അന്തരിക്ഷഗതഃ ശ്രീമാൻ
ഭ്രാതാ വൈ രാക്ഷസാധിപം ॥ **6.16.18** ॥ 485

സ ത്വം ഭ്രാന്തോഽസി മേ രാജൻ
ബ്രൂഹി മാം യദ് യദിച്ഛസി।
ജ്യേഷ്ഠോ മാൻയഃ പിതൃസമോ
ന ച ധർമപഥേ സ്ഥിതഃ।
ഇദം ഹി പരുഷം വാക്യം
ന ക്ഷമാമ്യഗ്രജസ്യ തേ ॥ **6.16.19** ॥ 486

സുനീതം ഹിതകാമേന
വാക്യമുക്തം ദശാനന।
ന ഗൃഹ്ണന്ത്യകൃതാത്മാനഃ
കാലസ്യ വശമാഗതാഃ ॥ **6.16.20** ॥ 487

സുലഭാഃ പുരുഷാ രാജൻ
സതതം പ്രിയവാദിനഃ।
അപ്രിയസ്യ ച പഥ്യസ്യ
വക്താ ശ്രോതാ ച ദുർലഭഃ ॥ **6.16.21** ॥ 488

ബദ്ധം കാലസ്യ പാശേന
സർവഭൂതാപഹാരിണഃ।
ന നശ്യന്തമുപേക്ഷേ ത്വാം
പ്രദീപ്തം ശരണം യഥാ ॥ **6.16.22** ॥ 489

ദീപ്തപാവകസങ്കാശൈഃ
ശിതൈഃ കാഞ്ചനഭൂഷണൈഃ।
ന ത്വാമിച്ഛാമ്യഹം ദ്രഷ്ടും
രാമേണ നിഹതം ശരൈഃ ॥ **6.16.23** ॥ 490

ശൂരാശ്ച ബലവന്തശ്ച
കൃതാസ്ത്രാശ്ച നരാ രണേ।
കാലാഭിപന്നാഃ സീദന്തി
യഥാ വാലുകസേതവഃ ॥ **6.16.24** ॥ 491

തൻമർഷയതു യച്ചോക്തം
ഗുരുത്വാദ്ധിതമിച്ഛതാ।
ആത്മാനം സർവഥാ രക്ഷ
പുരീം ചേമാം സരാക്ഷസാം।
സ്വസ്തി തേഽസ്തു ഗമിഷ്യാമി
സുഖീ ഭവ മയാ വിനാ ॥ **6.16.25** ॥ 492

നിവാർയമാണസ്യ മയാ ഹിതൈഷിണാ
ന രോചതേ തേ വചനം നിശാചര।
പരാന്തകാലേ ഹി ഗതായുഷോ നരാ
ഹിതം ന ഗൃഹ്ണന്തി സുഹൃദ്ഭിരീരിതം ॥ **6.16.26** ॥ 493

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷോഡശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തദശഃ സർഗഃ ॥

വിഭീഷണസ്യ ശ്രീരാമസ്യാശ്രയേ ഗമനം ശ്രീരാമേണ മന്ത്രിഭിഃ സഹ തദർഥമാശ്രയദാനേ വിചാരണം ച

ഇത്യുക്ത്വാ പരുഷം വാക്യം
രാവണം രാവണാനുജഃ ।
ആജഗാമ മുഹൂർതേന
യത്ര രാമഃ സലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.17.1** ॥ 494

തം മേരുശിഖരാകാരം
ദീപ്താമിവ ശതഹ്രദാം ।
ഗഗനസ്ഥം മഹീസ്ഥാസ്തേ
ദദൃശുർവാനരാധിപാഃ ॥ **6.17.2** ॥ 495

തേ ചാപ്യനുചരാസ്തസ്യ
ചത്വാരോ ഭീമവിക്രമാഃ ।
തേഽപി വർമായുധോപേതാ
ഭൂഷണോത്തമഭൂഷിതാഃ ॥ **6.17.3** ॥ 496

സ ച മേഘാചലപ്രഖ്യോ
വജ്രായുധസമപ്രഭഃ ।

വരായുധധരോ വീരോ
ദിവ്യാഭരണഭൂഷിതഃ ॥ **6.17.4** ॥ 497

തമാത്മപഞ്ചമം ദൃഷ്ട്വാ
സുഗ്രീവോ വാനരാധിപഃ।
വാനരൈഃ സഹ ദുർധർഷ -
ശ്ചിന്തയാമാസ ബുദ്ധിമാൻ ॥ **6.17.5** ॥ 498

ചിന്തയിത്വാ മുഹൂർതം തു
വാനരാംസ്താനുവാച ഹ।
ഹനുമത്പ്രമുഖാൻ സർവാ -
നിദം വചനമുത്തമം ॥ **6.17.6** ॥ 499

ഏഷ സർവായുധോപേത -
ശ്ചതുർഭിഃ സഹ രാക്ഷസൈഃ।
രാക്ഷസോഭ്യേതി പശ്യധ്വ -
മസ്മാൻ ഹന്തും ന സംശയഃ ॥ **6.17.7** ॥ 500

സുഗ്രീവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
സർവേ തേ വാനരോത്തമാഃ।
സാലാനുദ്യമ്യ ശൈലാംശ്ച
ഇദം വചനമബ്രുവൻ ॥ **6.17.8** ॥ 501

ശീഘ്രം വ്യാദിശ നോ രാജൻ
വധായൈഷാം ദുരാത്മനാം।
നിപതന്തി ഹതാ യാവദ്
ധരണ്യാമൽപചേതനാഃ ॥ **6.17.9** ॥ 502

തേഷാം സംഭാഷമാണാനാ -
മന്യോന്യം സ വിഭീഷണഃ।

ഉത്തരം തീരമാസാദ്യ
ഖസ്ഥ ഏവ വ്യതിഷ്ഠത ॥ **6.17.10** ॥ 503

സ ഉവാച മഹാപ്രാജ്ഞഃ
സ്വരേണ മഹതാ മഹാൻ।
സുഗ്രീവം താംശ്ച സമ്പ്രേക്ഷ്യ
ഖസ്ഥ ഏവ വിഭീഷണഃ ॥ **6.17.11** ॥ 504

രാവണോ നാമ ദുർവൃത്തോ
രാക്ഷസോ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
തസ്യാഹമനുജോ ഭ്രാതാ
വിഭീഷണ ഇതി ശ്രുതഃ ॥ **6.17.12** ॥ 505

തേന സീതാ ജനസ്ഥാനാ -
ദ്ധൃതാ ഹത്വാ ജടായുഷം।
രുദ്ധാ ച വിവശാ ദീനാ
രാക്ഷസീഭിഃ സുരക്ഷിതാ ॥ **6.17.13** ॥ 506

തമഹം ഹേതുഭിർവാക്യൈ -
ർവിവിധൈശ്ച ന്യദർശയം।
സാധു നിർയാത്യതാം സീതാ
രാമായേതി പുനഃ പുനഃ ॥ **6.17.14** ॥ 507

സ ച ന പ്രതിജഗ്രാഹ
രാവണഃ കാലചോദിതഃ।
ഉച്യമാനം ഹിതം വാക്യം
വിപരീത ഇവൗഷധം ॥ **6.17.15** ॥ 508

സോഽഹം പരുഷിതസ്തേന
ദാസവച്ചാവമാനിതഃ।

ത്യക്ത്വാ പുത്രാംശ്ച ദാരാംശ്ച
രാഘവം ശരണം ഗതഃ ॥ **6.17.16** ॥ 509

നിവേദയത മാം ക്ഷിപ്രം
രാഘവായ മഹാത്മനേ ।
സർവലോകശരണ്യായ
വിഭീഷണമുപസ്ഥിതം ॥ **6.17.17** ॥ 510

ഏതത്തു വചനം ശ്രുത്വാ
സുഗ്രീവോ ലഘുവിക്രമഃ ।
ലക്ഷ്മണസ്യാഗ്രതോ രാമം
സംരബ്ധമിദമബ്രവീത് ॥ **6.17.18** ॥ 511

പ്രവിഷ്ടഃ ശത്രുസൈന്യം ഹി
പ്രാപ്തഃ ശത്രുരതർകിതഃ ।
നിഹന്യാദന്തരം ലബ്ധ്വാ
ഉലൂകോ വായസാനിവ ॥ **6.17.19** ॥ 512

മന്ത്രേ വ്യൂഹേ നയേ ചാരേ
യുക്തോ ഭവിതുമർഹസി ।
വാനരാണാം ച ഭദ്രം തേ
പരേഷാം ച പരന്തപ ॥ **6.17.20** ॥ 513

അന്തർധാനഗതാ ഹ്യേതേ
രാക്ഷസാഃ കാമരൂപിണഃ ।
ശൂരാശ്ച നികൃതിജ്ഞാശ്ച
തേഷാം ജാതു ന വിശ്വസേത് ॥ **6.17.21** ॥ 514

പ്രണിധീ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
രാവണസ്യ ഭവേദയം ।

അനുപ്രവിശ്യ സോഽസ്മാസു
ഭേദം കുർയാന്ന സംശയഃ ॥ **6.17.22** ॥ 515

അഥ വാ സ്വയമേവൈഷ
ച്ഛിദ്രമാസാദ്യ ബുദ്ധിമാൻ।
അനുപ്രവിശ്യ വിശ്വസ്തേ
കദാചിത് പ്രഹരേദപി ॥ **6.17.23** ॥ 516

മിത്രാടവിബലം ചൈവ
മൗലഭൃത്യബലം തഥാ।
സർവമേതദ് ബലം ഗ്രാഹ്യം
വർജയിത്വാ ദ്വിഷദ്ബലം ॥ **6.17.24** ॥ 517

പ്രകൃത്യാ രാക്ഷസോ ഹ്യേഷ
ഭ്രാതാമിത്രസ്യ വൈ പ്രഭോ।
ആഗതശ്ച രിപുഃ സാക്ഷാത്
കഥമസ്മിംശ്ച വിശ്വസേത് ॥ **6.17.25** ॥ 518

രാവണസ്യാനുജോ ഭ്രാതാ
വിഭീഷണ ഇതി ശ്രുതഃ।
ചതുർഭിഃ സഹ രക്ഷോഭി -
ർഭവന്തം ശരണം ഗതഃ ॥ **6.17.26** ॥ 519

രാവണേന പ്രണീതം ഹി
തമവേഹി വിഭീഷണം।
തസ്യാഹം നിഗ്രഹം മൻയേ
ക്ഷമം ക്ഷമവതാം വര ॥ **6.17.27** ॥ 520

രാക്ഷസോ ജിഹ്മയാ ബുദ്ധ്യാ
സന്ദിഷ്ടോഽയമിഹാഗതഃ।

പ്രഹർതും മായയാ ഛന്നോ
വിശ്വസ്തേ ത്വയി ചാനഘ ॥ **6.17.28** ॥ 521

വധ്യതാമേഷ തീവ്രേണ
ദണ്ഡേന സചിവൈഃ സഹ ।
രാവണസ്യ നൃശംസസ്യ
ഭ്രാതാ ഹ്യേഷ വിഭീഷണഃ ॥ **6.17.29** ॥ 522

ഏവമുക്ത്വാ തു തം രാമം
സംരബ്ധോ വാഹിനീപതിഃ ।
വാക്യജ്ഞോ വാക്യകുശലം
തതോ മൗനമുപാഗമത് ॥ **6.17.30** ॥ 523

സുഗ്രീവസ്യ തു തദ് വാക്യം
ശ്രുത്വാ രാമോ മഹാബലഃ ।
സമീപസ്ഥാനുവാചേദം
ഹനുമത്പ്രമുഖാൻ കപീൻ ॥ **6.17.31** ॥ 524

യദുക്തം കപിരാജേന
രാവണാവരജം പ്രതി ।
വാക്യം ഹേതുമദത്യർഥം
ഭവദ്ഭിരപി ച ശ്രുതം ॥ **6.17.32** ॥ 525

സുഹൃദാമർഥകൃച്ഛ്രേഷു
യുക്തം ബുദ്ധിമതാ സദാ ।
സമർഥേനോപസന്ദേഷ്ടും
ശാശ്വതീം ഭൂതിമിച്ഛതാ ॥ **6.17.33** ॥ 526

ഇത്യേവം പരിപൃഷ്ടാസ്തേ
സ്വം സ്വം മതമതന്ദ്രിതാഃ ।

സോപചാരം തദാ രാമ -
മൂചുഃ പ്രിയചികീർഷവഃ ॥ **6.17.34** ॥ 527

അജ്ഞാതം നാസ്തി തേ കിഞ്ചിത്
ത്രിഷു ലോകേഷു രാഘവ ।
ആത്മാനം പൂജയൻ രാമ
പൃച്ഛസ്യസ്മാൻ സുഹൃത്തയാ ॥ **6.17.35** ॥ 528

ത്വം ഹി സത്യവ്രതഃ ശൂരോ
ധാർമികോ ദൃഢവിക്രമഃ ।
പരീക്ഷ്യകാരീ സ്മൃതിമാൻ
നിസൃഷ്ടാത്മാ സുഹൃത്സു ച ॥ **6.17.36** ॥ 529

തസ്മാദേകൈകശസ്താവദ്
ബ്രുവന്തു സചിവാസ്തവ ।
ഹേതുതോ മതിസമ്പന്നാഃ
സമർഥാശ്ച പുനഃ പുനഃ ॥ **6.17.37** ॥ 530

ഇത്യുക്തേ രാഘവായാഥ
മതിമാനംഗദോഽഗ്രതഃ ।
വിഭീഷണപരീക്ഷാർഥ -
മുവാച വചനം ഹരിഃ ॥ **6.17.38** ॥ 531

ശത്രോഃ സകാശാത് സമ്പ്രാപ്തഃ
സർവഥാ തർക്യ ഏവ ഹി ।
വിശ്വാസനീയഃ സഹസാ
ന കർതവ്യോ വിഭീഷണഃ ॥ **6.17.39** ॥ 532

ഛാദയിത്വാഽഽത്മഭാവം ഹി
ചരന്തി ശഠബുദ്ധയഃ ।

പ്രഹരന്തി ച രന്ധ്രേഷു
സോഽനർഥഃ സുമഹാൻ ഭവേത് ॥ **6.17.40** ॥ 533

അർഥാനർഥൗ വിനിശ്ചിത്യ
വ്യവസായം ഭജേത ഹ ।
ഗുണതഃ സംഗ്രഹം കുർയാദ്
ദോഷതസ്തു വിസർജയേത് ॥ **6.17.41** ॥ 534

യദി ദോഷോ മഹാംസ്തസ്മിം -
സ്ത്യജ്യതാമവിശങ്കിതം ।
ഗുണാൻ വാപി ബഹൂൻ ജ്ഞാത്വാ
സംഗ്രഹഃ ക്രിയതാം നൃപ ॥ **6.17.42** ॥ 535

ശരഭസ്ത്വഥ നിശ്ചിത്യ
സാർഥം വചനമബ്രവീത് ।
ക്ഷിപ്രമസ്മിൻ നരവ്യാഘ്ര
ചാരഃ പ്രതിവിധീയതാം ॥ **6.17.43** ॥ 536

പ്രണിധായ ഹി ചാരേണ
യഥാവത് സൂക്ഷ്മബുദ്ധിനാ ।
പരീക്ഷ്യ ച തതഃ കാർയോ
യഥാന്യായം പരിഗ്രഹഃ ॥ **6.17.44** ॥ 537

ജാംബവാംസ്ത്വഥ സമ്പ്രേക്ഷ്യ
ശാസ്ത്രബുദ്ധ്യാ വിചക്ഷണഃ ।
വാക്യം വിജ്ഞാപയാമാസ
ഗുണവദ് ദോഷവർജിതം ॥ **6.17.45** ॥ 538

ബദ്ധവൈരാച്ച പാപാച്ച
രാക്ഷസേന്ദ്രാദ് വിഭീഷണഃ ।

അദേശകാലേ സമ്പ്രാപ്തഃ
സർവഥാ ശങ്ക്യതാമയം ॥ **6.17.46** ॥ 539

തതോ മൈന്ദസ്തു സമ്പ്രേക്ഷ്യ
നയാപനയകോവിദഃ ।
വാക്യം വചനസമ്പന്നോ
ബഭാഷേ ഹേതുമത്തരം ॥ **6.17.47** ॥ 540

അനുജോ നാമ തസ്യൈഷ
രാവണസ്യ വിഭീഷണഃ ।
പൃച്ഛ്യതാം മധുരേണായം
ശനൈർനരപതീശ്വര ॥ **6.17.48** ॥ 541

ഭാവമസ്യ തു വിജ്ഞായ
തത്ത്വതസ്തം കരിഷ്യസി ।
യദി ദുഷ്ടോ ന ദുഷ്ടോ വാ
ബുദ്ധിപൂർവം നരർഷഭ ॥ **6.17.49** ॥ 542

അഥ സംസ്കാരസമ്പന്നോ
ഹനൂമാൻ സചിവോത്തമഃ ।
ഉവാച വചനം ശ്ലക്ഷ്ണ -
മർഥവൻമധുരം ലഘു ॥ **6.17.50** ॥ 543

ന ഭവന്തം മതിശ്രേഷ്ഠം
സമർഥം വദതാം വരം ।
അതിശായയിതും ശക്തോ
ബൃഹസ്പതിരപി ബ്രുവൻ ॥ **6.17.51** ॥ 544

ന വാദാന്നാപി സംഘർഷാ -
ന്നാധിക്യാന്ന ച കാമതഃ ।

വക്ഷ്യാമി വചനം രാജൻ
യഥാർഥം രാമ ഗൗരവാത് ॥ **6.17.52** ॥ 545

അർഥാനർഥനിമിത്തം ഹി
യദുക്തം സചിവൈസ്തവ ।
തത്ര ദോഷം പ്രപശ്യാമി
ക്രിയാ നഹ്യുപപദ്യതേ ॥ **6.17.53** ॥ 546

ഋതേ നിയോഗാത് സാമർഥ്യ -
മവബോദ്ധും ന ശക്യതേ ।
സഹസാ വിനിയോഗോഽപി
ദോഷവാൻ പ്രതിഭാതി മേ ॥ **6.17.54** ॥ 547

ചാരപ്രണിഹിതം യുക്തം
യദുക്തം സചിവൈസ്തവ ।
അർഥസ്യാസംഭവാത് തത്ര
കാരണം നോപപദ്യതേ ॥ **6.17.55** ॥ 548

അദേശകാലേ സമ്പ്രാപ്ത
ഇത്യയം യദ് വിഭീഷണഃ ।
വിവക്ഷാ തത്ര മേഽസ്തീയം
താം നിബോധ യഥാമതി ॥ **6.17.56** ॥ 549

ഏഷ ദേശശ്ച കാലശ്ച
ഭവതീഹ യഥാ തഥാ ।
പുരുഷാത് പുരുഷം പ്രാപ്യ
തഥാ ദോഷഗുണാവപി ॥ **6.17.57** ॥ 550

ദൗരാത്മ്യം രാവണേ ദൃഷ്ട്വാ
വിക്രമം ച തഥാ ത്വയി ।

യുക്തമാഗമനം ഹ്യത്ര
സദൃശം തസ്യ ബുദ്ധിതഃ ॥ **6.17.58** ॥ 551

അജ്ഞാതരൂപൈഃ പുരുഷൈഃ
സ രാജൻ പൃച്ഛ്യതാമിതി ।
യദുക്തമത്ര മേ പ്രേക്ഷാ
കാചിദസ്തി സമീക്ഷിതാ ॥ **6.17.59** ॥ 552

പൃച്ഛ്യമാനോ വിശങ്കേത
സഹസാ ബുദ്ധിമാൻ വചഃ ।
തത്ര മിത്രം പ്രദുഷ്യേത
മിഥ്യാ പൃഷ്ടം സുഖാഗതം ॥ **6.17.60** ॥ 553

അശക്യം സഹസാ രാജൻ
ഭാവോ ബോദ്ധും പരസ്യ വൈ ।
അന്തരേണ സ്വരൈർഭിന്നൈ -
ർനൈപുൺയം പശ്യതാം ഭൃശം ॥ **6.17.61** ॥ 554

ന ത്വസ്യ ബ്രുവതോ ജാതു
ലക്ഷ്യതേ ദുഷ്ടഭാവതാ ।
പ്രസന്നം വദനം ചാപി
തസ്മാൻമേ നാസ്തി സംശയഃ ॥ **6.17.62** ॥ 555

അശങ്കിതമതിഃ സ്വസ്ഥാ
ന ശഠഃ പരിസർപതി ।
ന ചാസ്യ ദുഷ്ടവാഗസ്തി
തസ്മാൻമേ നാസ്തി സംശയഃ ॥ **6.17.63** ॥ 556

ആകാരശ്ചാദ്യമാനോഽപി
ന ശക്യോ വിനിഗൂഹിതും ।

ബലാദ്ധി വിവൃണോത്യേവ
ഭാവമന്തർഗതം നൃണാം ॥ **6.17.64** ॥ 557

ദേശകാലോപപന്നം ച
കാർയം കാർയവിദാം വര ।
സഫലം കുരുതേ ക്ഷിപ്രം
പ്രയോഗേണാഭിസംഹിതം ॥ **6.17.65** ॥ 558

ഉദ്യോഗം തവ സമ്പ്രേക്ഷ്യ
മിഥ്യാവൃത്തം ച രാവണം ।
വാലിനം ച ഹതം ശ്രുത്വാ
സുഗ്രീവം ചാഭിഷേചിതം ॥ **6.17.66** ॥ 559

രാജ്യം പ്രാർഥയമാനസ്തു
ബുദ്ധിപൂർവമിഹാഗതഃ ।
ഏതാവത് തു പുരസ്കൃത്യ
യുജ്യതേ തസ്യ സംഗ്രഹഃ ॥ **6.17.67** ॥ 560

യഥാശക്തി മയോക്തം തു
രാക്ഷസസ്യാർജവം പ്രതി ।
പ്രമാണം ത്വം ഹി ശേഷസ്യ
ശ്രുത്വാ ബുദ്ധിമതാം വര ॥ **6.17.68** ॥ 561

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്തദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടാദശഃ സർഗഃ ॥

ശരണാഗതരക്ഷണസ്യ മഹത്ത്വം സ്വകീയം വ്രതം ച പ്രതിപാദ്യ ശ്രീരാമസ്യ വിഭീഷണേന സഹ സമാഗമഃ

അഥ രാമഃ പ്രസന്നാത്മാ
    ശ്രുത്വാ വായുസുതസ്യ ഹ ।
പ്രത്യഭാഷത ദുർധർഷഃ
    ശ്രുതവാനാത്മനി സ്ഥിതം ॥ **6.18.1** ॥ 562

മമാപി ച വിവക്ഷാസ്തി
    കാചിത് പ്രതി വിഭീഷണം ।
ശ്രോതുമിച്ഛാമി തത് സർവം
    ഭവദ്ഭിഃ ശ്രേയസി സ്ഥിതൈഃ ॥ **6.18.2** ॥ 563

മിത്രഭാവേന സമ്പ്രാപ്തം
    ന ത്യജേയം കഥഞ്ചന ।
ദോഷോ യദ്യപി തസ്യ സ്യാത്
    സതാമേതദഗർഹിതം ॥ **6.18.3** ॥ 564

സുഗ്രീവസ്ത്വഥ തദ്വാക്യ -
    മാഭാഷ്യ ച വിമൃശ്യ ച ।

തതഃ ശുഭതരം വാക്യ -
മുവാച ഹരിപുംഗവഃ ॥ **6.18.4** ॥ 565

സ ദുഷ്ടോ വാപ്യദുഷ്ടോ വാ
കിമേഷ രജനീചരഃ।
ഈദൃശം വ്യസനം പ്രാപ്തം
ഭ്രാതരം യഃ പരിത്യജേത് ॥ **6.18.5** ॥ 566

കോ നാമ സ ഭവേത് തസ്യ
യമേഷ ന പരിത്യജേത്।
വാനരാധിപതേർവാക്യം
ശ്രുത്വാ സർവാനുദീക്ഷ്യ തു ॥ **6.18.6** ॥ 567

ഈഷദുത്സ്മയമാനസ്തു
ലക്ഷ്മണം പുൺയലക്ഷണം।
ഇതി ഹോവാച കാകുത്സ്ഥോ
വാക്യം സത്യപരാക്രമഃ ॥ **6.18.7** ॥ 568

അനധീത്യ ച ശാസ്ത്രാണി
വൃദ്ധാനനുപസേവ്യ ച।
ന ശക്യമീദൃശം വക്തും
യദുവാച ഹരീശ്വരഃ ॥ **6.18.8** ॥ 569

അസ്തി സൂക്ഷ്മതരം കിഞ്ചിദ്
യഥാത്ര പ്രതിഭാതി മാ।
പ്രത്യക്ഷം ലൗകികം ചാപി
വർതതേ സർവരാജസു ॥ **6.18.9** ॥ 570

അമിത്രാസ്തത്കുലീനാശ്ച
പ്രാതിദേശ്യാശ്ച കീർതിതാഃ।

വ്യസനേഷു പ്രഹർതാര -
സ്തസ്മാദയമിഹാഗതഃ ॥ **6.18.10** ॥ 571

അപാപാസ്തത്കുലീനാശ്ച
മാനയന്തി സ്വകാൻ ഹിതാൻ।
ഏഷ പ്രായോ നരേന്ദ്രാണാം
ശങ്കനീയസ്തു ശോഭനഃ ॥ **6.18.11** ॥ 572

യസ്തു ദോഷസ്ത്വയാ പ്രോക്തോ
ഹ്യാദാന്യേ്രിബലസ്യ ച।
തത്ര തേ കീർതയിഷ്യാമി
യഥാശാസ്ത്രമിദം ശൃണു ॥ **6.18.12** ॥ 573

ന വയം തത്കുലീനാശ്ച
രാജ്യകാങ്ക്ഷീ ച രാക്ഷസഃ।
പണ്ഡിതാ ഹി ഭവിഷ്യന്തി
തസ്മാദ് ഗ്രാഹ്യോ വിഭീഷണഃ ॥ **6.18.13** ॥ 574

അവ്യഗ്രാശ്ച പ്രഹൃഷ്ടാശ്ച
തേ ഭവിഷ്യന്തി സംഗതാഃ।
പ്രണാദശ്ച മഹാനേഷോ -
ന്യേ്രിയോന്യസ്യ ഭയമാഗതം।
ഇതി ഭേദം ഗമിഷ്യന്തി
തസ്മാദ് ഗ്രാഹ്യോ വിഭീഷണഃ ॥ **6.18.14** ॥ 575

ന സർവേ ഭ്രാതരസ്താത
ഭവന്തി ഭരതോപമാഃ।
മദ്വിധാ വാ പിതുഃ പുത്രാഃ
സുഹൃദോ വാ ഭവദ്വിധാഃ ॥ **6.18.15** ॥ 576

ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ
സുഗ്രീവഃ സഹലക്ഷ്മണഃ।
ഉത്ഥായേദം മഹാപ്രാജ്ഞഃ
പ്രണതോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.18.16** ॥ 577

രാവണേന പ്രണിഹിതം
തമവേഹി നിശാചരം।
തസ്യാഹം നിഗ്രഹം മൻയേ
ക്ഷമം ക്ഷമവതാം വര ॥ **6.18.17** ॥ 578

രാക്ഷസോ ജിഹ്മയാ ബുദ്ധ്യാ
സന്ദിഷ്ടോഽയമിഹാഗതഃ।
പ്രഹർതും ത്വയി വിശ്വസ്തേ
വിശ്വസ്തേ മയി വാനഘ ॥ **6.18.18** ॥ 579

ലക്ഷ്മണേ വാ മഹാബാഹോ
സ വധ്യഃ സചിവൈഃ സഹ।
രാവണസ്യ നൃശംസസ്യ
ഭ്രാതാ ഹ്യേഷ വിഭീഷണഃ ॥ **6.18.19** ॥ 580

ഏവമുക്ത്വാ രഘുശ്രേഷ്ഠം
സുഗ്രീവോ വാഹിനീപതിഃ।
വാക്യജ്ഞോ വാക്യകുശലം
തതോ മൗനമുപാഗമത് ॥ **6.18.20** ॥ 581

സ സുഗ്രീവസ്യ തദ് വാക്യം
രാമഃ ശ്രുത്വാ വിമൃശ്യ ച।
തതഃ ശുഭതരം വാക്യ -
മുവാച ഹരിപുംഗവം ॥ **6.18.21** ॥ 582

സ ദുഷ്ടോ വാപ്യദുഷ്ടോ വാ
കിമേഷ രജനീചരഃ।
സൂക്ഷ്മമപ്യഹിതം കർതും
മമ ശക്തഃ കഥഞ്ചന ॥ **6.18.22** ॥ 583

പിശാചാൻ ദാനവാൻ യക്ഷാൻ
പൃഥിവ്യാം ചൈവ രാക്ഷസാൻ।
അംഗുൽയഗ്രേണ താൻ ഹൻയാ -
മിച്ഛൻ ഹരിഗണേശ്വര ॥ **6.18.23** ॥ 584

ശ്രൂയതേ ഹി കപോതേന
ശത്രുഃ ശരണമാഗതഃ।
അർചിതശ്ച യഥാൻയായം
സ്വൈശ്ച മാംസൈർനിമന്ത്രിതഃ ॥ **6.18.24** ॥ 585

സ ഹി തം പ്രതിജഗ്രാഹ
ഭാർയാഹർതാരമാഗതം।
കപോതോ വാനരശ്രേഷ്ഠ
കിം പുനർമദ്വിധോ ജനഃ ॥ **6.18.25** ॥ 586

ഋഷേഃ കൺവസ്യ പുത്രേണ
കണ്ഡുനാ പരമർഷിണാ।
ശൃണു ഗാഥാ പുരാ ഗീതാ
ധർമിഷ്ഠാ സത്യവാദിനാ ॥ **6.18.26** ॥ 587

ബദ്ധാഞ്ജലിപുടം ദീനം
യാചന്തം ശരണാഗതം।
ന ഹൻയാദാനൃശംസ്യാർഥ -
മപി ശത്രും പരന്തപ ॥ **6.18.27** ॥ 588

ആർതോ വാ യദി വാ ദൃപ്തഃ
പരേഷാം ശരണം ഗതഃ।
അരിഃ പ്രാണാൻ പരിത്യജ്യ
രക്ഷിതവ്യഃ കൃതാത്മനാ ॥ **6.18.28** ॥ 589

സ ചേദ് ഭയാദ് വാ മോഹാദ് വാ
കാമാദ് വാപി ന രക്ഷതി।
സ്വയാ ശക്ത്യാ യഥാന്യായം
തത് പാപം ലോകഗർഹിതം ॥ **6.18.29** ॥ 590

വിനഷ്ടഃ പശ്യതസ്തസ്യ
രക്ഷിണഃ ശരണം ഗതഃ।
ആനായ സുകൃതം തസ്യ
സർവം ഗച്ഛേദരക്ഷിതഃ ॥ **6.18.30** ॥ 591

ഏവം ദോഷോ മഹാനത്ര
പ്രപന്നാനാമരക്ഷണേ।
അസ്വർഗ്യം ചായശസ്യം ച
ബലവീർയവിനാശനം ॥ **6.18.31** ॥ 592

കരിഷ്യാമി യഥാർഥം തു
കണ്ഡോർവചനമുത്തമം।
ധർമിഷ്ഠം ച യശസ്യം ച
സ്വർഗ്യം സ്യാത് തു ഫലോദയേ ॥ **6.18.32** ॥ 593

സകൃദേവ പ്രപന്നായ
തവാസ്മീതി ച യാചതേ।
അഭയം സർവഭൂതേഭ്യോ
ദദാമ്യേതദ് വ്രതം മമ ॥ **6.18.33** ॥ 594

ആനയൈനം ഹരിശ്രേഷ്ഠ
ദത്തമസ്യാഭയം മയാ।
വിഭീഷണോ വാ സുഗ്രീവ
യദി വാ രാവണഃ സ്വയം ॥ **6.18.34** ॥ 595

രാമസ്യ തു വചഃ ശ്രുത്വാ
സുഗ്രീവഃ പ്ലവഗേശ്വരഃ।
പ്രത്യഭാഷത കാകുത്സ്ഥം
സൗഹാർദേനാഭിപൂരിതഃ ॥ **6.18.35** ॥ 596

കിമത്ര ചിത്രം ധർമജ്ഞ
ലോകനാഥശിഖാമണേ।
യത് ത്വമാർയം പ്രഭാഷേഥാഃ
സത്ത്വവാൻ സത്പഥേ സ്ഥിതഃ ॥ **6.18.36** ॥ 597

മമ ചാപ്യന്തരാത്മായം
ശുദ്ധം വേത്തി വിഭീഷണം।
അനുമാനാച്ച ഭാവാച്ച
സർവതഃ സുപരീക്ഷിതഃ ॥ **6.18.37** ॥ 598

തസ്മാത് ക്ഷിപ്രം സഹാസ്മാഭി -
സ്തുൽയോ ഭവതു രാഘവ।
വിഭീഷണോ മഹാപ്രാജ്ഞഃ
സഖിത്വം ചാഭ്യുപൈതു നഃ ॥ **6.18.38** ॥ 599

തതസ്തു സുഗ്രീവവചോ നിശമ്യ തദ് -
ധരീശ്വരേണാഭിഹിതം നരേശ്വരഃ।
വിഭീഷണേനാശു ജഗാമ സംഗമം
പതത്രിരാജേന യഥാ പുരന്ദരഃ ॥ **6.18.39** ॥ 600

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അഷ്ടാദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനവിംശഃ സർഗഃ ॥

നഭസോഽവതീർണേന വിഭീഷണേന ശ്രീരാമചരണയോഃ
ശരണീകരണം ശ്രീരാമപൃഷ്ടേന തേന രാവണശത്രോഃ
പരിചയദാനം രാവണവധം പ്രതിജ്ഞായ വിഭീഷണം ലങ്കാരാജ്യേ
ചാഭിഷിച്യ തത്സമ്മത്യൈവ തസ്യ സമുദ്രതടേ ഉപവേശനം

രാഘവേണാഭയേ ദത്തേ
സന്നതോ രാവണാനുജഃ।
വിഭീഷണോ മഹാപ്രാജ്ഞോ
ഭൂമിം സമവലോകയത് ॥ **6.19.1** ॥ 601

ഖാത് പപാതാവനിം ഹൃഷ്ടോ
ഭൽതൈരനുചരഃ സഹ।
സ തു രാമസ്യ ധർമാത്മാ
നിപപാത വിഭീഷണഃ ॥ **6.19.2** ॥ 602

പാദയോർനിപപാതാഥ
ചതുർഭിഃ സഹ രാക്ഷസൈഃ।
അബ്രവീച്ച തദാ വാക്യം
രാമം പ്രതി വിഭീഷണഃ ॥ **6.19.3** ॥ 603

ധർമയുക്തം ച യുക്തം ച
സാമ്പ്രതം സമ്പ്രഹർഷണം।
അനുജ്ഞോ രാവണസ്യാഹം
തേന ചാസ്മ്യവമാനിതഃ ॥ **6.19.4** ॥ 604

ഭവന്തം സർവഭൂതാനാം
ശരണ്യം ശരണം ഗതഃ।
പരിത്യക്താ മയാ ലങ്കാ
മിത്രാണി ച ധനാനി ച ॥ **6.19.5** ॥ 605

ഭവദ്ഗതം ഹി മേ രാജ്യം
ജീവിതം ച സുഖാനി ച।
തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാമോ വചനമബ്രവീത് ॥ **6.19.6** ॥ 606

വചസാ സാന്ത്വയിത്വൈനം
ലോചനാഭ്യാം പിബന്നിവ।
ആഖ്യാഹി മമ തത്ത്വേന
രാക്ഷസാനാം ബലാബലം ॥ **6.19.7** ॥ 607

ഏവമുക്തം തദാ രക്ഷോ
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ।
രാവണസ്യ ബലം സർവ -
മാഖ്യാതുമുപചക്രമേ ॥ **6.19.8** ॥ 608

അവധ്യഃ സർവഭൂതാനാം
ഗന്ധർവോരഗപക്ഷിണാം।
രാജപുത്ര ദശഗ്രീവോ
വരദാനാത് സ്വയംഭുവഃ ॥ **6.19.9** ॥ 609

രാവണാനന്തരോ ഭ്രാതാ
മമ ജ്യേഷ്ഠശ്ച വീർയവാൻ।
കുംഭകർണോ മഹാതേജാഃ
ശക്രപ്രതിബലോ യുധി ॥ **6.19.10** ॥ 610

രാമ സേനാപതിസ്തസ്യ
പ്രഹസ്തോ യദി തേ ശ്രുതഃ।
കൈലാസേ യേന സമരേ
മണിഭദ്രഃ പരാജിതഃ ॥ **6.19.11** ॥ 611

ബദ്ധഗോധാംഗുലിത്രാണ -
സ്ത്വവധ്യകവചോ യുധി।
ധനുരാദായ യസ്തിഷ്ഠ -
ന്നദൃശ്യോ ഭവതീന്ദ്രജിത് ॥ **6.19.12** ॥ 612

സംഗ്രാമേ സുമഹദ്വ്യൂഹേ
തർപയിത്വാ ഹുതാശനം।
അന്തർധാനഗതഃ ശ്രീമാ -
നിന്ദ്രജിദ്ധന്തി രാഘവ ॥ **6.19.13** ॥ 613

മഹോദരമഹാപാർശ്വൗ
രാക്ഷസശ്ചാപ്യകമ്പനഃ।
അനീകപാസ്തു തസ്യൈതേ
ലോകപാലസമാ യുധി ॥ **6.19.14** ॥ 614

ദശകോടിസഹസ്രാണി
രക്ഷസാം കാമരൂപിണാം।
മാംസശോണിതഭക്ഷ്യാണാം
ലങ്കാപുരനിവാസിനാം ॥ **6.19.15** ॥ 615

സ തൈസ്തു സഹിതോ രാജാ
ലോകപാലാനയോധയത് ।
സഹ ദേവൈസ്തു തേ ഭഗ്നാ
രാവണേന ദുരാത്മനാ ॥ **6.19.16** ॥ 616

വിഭീഷണസ്യ തു വച -
സ്തച്ഛ്രുത്വാ രഘുസത്തമഃ ।
അൻവീക്ഷ്യ മനസാ സർവ -
മിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.19.17** ॥ 617

യാനി കർമാപദാനാനി
രാവണസ്യ വിഭീഷണ ।
ആഖ്യാതാനി ച തത്ത്വേന
ഹ്യവഗച്ഛാമി താൻയഹം ॥ **6.19.18** ॥ 618

അഹം ഹത്വാ ദശഗ്രീവം
സപ്രഹസ്തം സഹാത്മജം ।
രാജാനം ത്വാം കരിഷ്യാമി
സത്യമേതച്ഛൃണോതു മേ ॥ **6.19.19** ॥ 619

രസാതലം വാ പ്രവിശേത്
പാതാലം വാപി രാവണഃ ।
പിതാമഹസകാശം വാ
ന മേ ജീവൻ വിമോക്ഷ്യതേ ॥ **6.19.20** ॥ 620

അഹത്വാ രാവണം സംഖ്യേ
സപുത്രജനബാന്ധവം ।
അയോധ്യാം ന പ്രവേക്ഷ്യാമി
ത്രിഭിസ്തൈർഭ്രാതൃഭിഃ ശപേ ॥ **6.19.21** ॥ 621

ശ്രുത്വാ തു വചനം തസ്യ
രാമസ്യാക്ലിഷ്ടകർമണഃ।
ശിരസാഽഽവന്ദ്യ ധർമാത്മാ
വക്തുമേവം പ്രചക്രമേ ॥ **6.19.22** ॥ 622

രാക്ഷസാനാം വധേ സാഹ്യം
ലങ്കായാശ്ച പ്രധർഷണേ।
കരിഷ്യാമി യഥാപ്രാണം
പ്രവേക്ഷ്യാമി ച വാഹിനീം ॥ **6.19.23** ॥ 623

ഇതി ബ്രുവാണം രാമസ്തു
പരിഷ്വജ്യ വിഭീഷണം।
അബ്രവീൽലക്ഷ്മണം പ്രീതഃ
സമുദ്രാജ്ജലമാനയ ॥ **6.19.24** ॥ 624

തേന ചേമം മഹാപ്രാജ്ഞ -
മഭിഷിഞ്ച വിഭീഷണം।
രാജാനം രക്ഷസാം ക്ഷിപ്രം
പ്രസന്നേ മയി മാനദ ॥ **6.19.25** ॥ 625

ഏവമുക്തസ്തു സൗമിത്രി -
രഭ്യഷിഞ്ചദ് വിഭീഷണം।
മധ്യേ വാനരമുഖ്യാനാം
രാജാനം രാജശാസനാത് ॥ **6.19.26** ॥ 626

തം പ്രസാദം തു രാമസ്യ
ദൃഷ്ട്വാ സദ്യഃ പ്ലവംഗമാഃ।
പ്രചുക്രുശുർമഹാത്മാനം
സാധുസാധ്വിതി ചാബ്രുവൻ ॥ **6.19.27** ॥ 627

അബ്രവീച്ച ഹനൂമാംശ്ച
സുഗ്രീവശ്ച വിഭീഷണം।
കഥം സാഗരമക്ഷോഭ്യം
തരാമ വരുണാലയം।
സൈന്യൈഃ പരിവൃതാഃ സർവേ
വാനരാണാം മഹൗജസാം ॥ **6.19.28** ॥ 628

ഉപായൈരഭിഗച്ഛാമ
യഥാ നദനദീപതിം।
തരാമ തരസാ സർവേ
സസൈന്യാ വരുണാലയം ॥ **6.19.29** ॥ 629

ഏവമുക്തസ്തു ധർമാത്മാ
പ്രത്യുവാച വിഭീഷണഃ।
സമുദ്രം രാഘവോ രാജാ
ശരണം ഗന്തുമർഹതി ॥ **6.19.30** ॥ 630

ഖാനിതഃ സഗരേണായ -
മപ്രമേയോ മഹോദധിഃ।
കർതുമർഹതി രാമസ്യ
ജ്ഞാതേഃ കാർയ മഹോദധിഃ ॥ **6.19.31** ॥ 631

ഏവം വിഭീഷണേനോക്തോ
രാക്ഷസേന വിപശ്ചിതാ।
ആജഗാമാഥ സുഗ്രീവോ
യത്ര രാമഃ സലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.19.32** ॥ 632

തതശ്ചാഖ്യാതുമാരേഭേ
വിഭീഷണവചഃ ശുഭം।

സുഗ്രീവോ വിപുലഗ്രീവഃ
സാഗരസ്യോപവേശനം ॥ **6.19.33** ॥ 633

പ്രകൃത്യാ ധർമശീലസ്യ
രാമസ്യാസ്യാപ്യരോചത ।
സലക്ഷ്മണം മഹാതേജാഃ
സുഗ്രീവം ച ഹരീശ്വരം ॥ **6.19.34** ॥ 634

സത്ക്രിയാർഥം ക്രിയാദക്ഷം
സ്മിതപൂർവമഭാഷത ।
വിഭീഷണസ്യ മന്ത്രോഽയം
മമ ലക്ഷ്മണ രോചതേ ॥ **6.19.35** ॥ 635

സുഗ്രീവഃ പണ്ഡിതോ നിത്യം
ഭവാൻ മന്ത്രവിചക്ഷണഃ ।
ഉഭാഭ്യാം സമ്പ്രധാർയാർഥം
രോചതേ യത് തദുച്യതാം ॥ **6.19.36** ॥ 636

ഏവമുക്തൗ തതോ വീരാ -
വുഭൗ സുഗ്രീവലക്ഷ്മണൗ ।
സമുദാചാരസംയുക്ത -
മിദം വചനമൂചതുഃ ॥ **6.19.37** ॥ 637

കിമർഥം നൗ നരവ്യാഘ്ര
ന രോചിഷ്യതി രാഘവ ।
വിഭീഷണേന യത് തൂക്ത -
മസ്മിൻ കാലേ സുഖാവഹം ॥ **6.19.38** ॥ 638

അബദ്ധ്വാ സാഗരേ സേതും
ഘോരേഽസ്മിൻ വരുണാലയേ ।

ലങ്കാ നാസാദിതും ശക്യാ
സേൻട്രൈരപി സുരാസുരൈഃ ॥ **6.19.39** ॥ 639

വിഭീഷണസ്യ ശൂരസ്യ
യഥാർഥം ക്രിയതാം വചഃ।
അലം കാലാത്യയം കൃത്വാ
സാഗരോഽയം നിയുജ്യതാം।
യഥാ സൈൻയേന ഗച്ഛാമ
പുരീം രാവണപാലിതാം ॥ **6.19.40** ॥ 640

ഏവമുക്തഃ കുശാസ്തീർണേ
തീരേ നദനദീപതേഃ।
സംവിവേശ തദാ രാമോ
വേദ്യാമിവ ഹുതാശനഃ ॥ **6.19.41** ॥ 641

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകോനവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ വിംശഃ സർഗഃ ॥

ശാർദൂലപ്രേരണയാ രാവണേന ശുകം ദൂതീകൃത്യ തദ്വാരാ സുഗ്രീവസവിധേ സന്ദേശസ്യ പ്രേഷണം, തത്ര വാനരകൃതാ തദീയാ ദുരവസ്ഥാ, ശ്രീരാമസ്യാനുഗ്രഹേണ തസ്യ ക്ലേശതോ മോക്ഷണം സുഗ്രീവേണ ച രാവണം പ്രത്യുത്തരദാനം

തതോ നിവിഷ്ടാം ധ്വജിനീം
സുഗ്രീവേണാഭിപാലിതാം ।
ദദർശ രാക്ഷസോഽഭ്യേത്യ
ശാർദൂലോ നാമ വീർയവാൻ ॥ **6.20.1** ॥ 642

ചാരോ രാക്ഷസരാജസ്യ
രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ ।
താം ദൃഷ്ട്വാ സർവതോഽവ്യഗ്രാം
പ്രതിഗമ്യ സ രാക്ഷസഃ ॥ **6.20.2** ॥ 643

ആവിശ്യ ലങ്കാം വേഗേന
രാജാനമിദമബ്രവീത് ।
ഏഷ വൈ വാനരർക്ഷൗഘോ
ലങ്കാം സമഭിവർതതേ ॥ **6.20.3** ॥ 644

അഗാധശ്ചാപ്രമേയശ്ച
ദ്വിതീയ ഇവ സാഗരഃ।
പുത്രൗ ദശരഥസ്യേമൗ
ഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.20.4** ॥ 645

ഉത്തമൗ രൂപസമ്പന്നൗ
സീതായാഃ പദമാഗതൗ।
ഏതൗ സാഗരമാസാദ്യ
സന്നിവിഷ്ടൗ മഹാദ്യുതേ ॥ **6.20.5** ॥ 646

ബലം ചാകാശമാവൃത്യ
സർവതോ ദശയോജനം।
തത്ത്വഭൂതം മഹാരാജ
ക്ഷിപ്രം വേദിതുമർഹസി ॥ **6.20.6** ॥ 647

തവ ദൂതാ മഹാരാജ
ക്ഷിപ്രമർഹന്തി വേദിതും।
ഉപപ്രദാനം സാന്ത്വം വാ
ഭേദോ വാത്ര പ്രയുജ്യതാം ॥ **6.20.7** ॥ 648

ശാർദൂലസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
ഉവാച സഹസാ വ്യഗ്രഃ
സമ്പ്രധാര്യാർഥമാത്മനഃ।
ശുകം സാധു തദാ രക്ഷോ
വാക്യമർഥവിദാം വരം ॥ **6.20.8** ॥ 649

സുഗ്രീവം ബ്രൂഹി ഗത്വാ ഽഽശു
രാജാനം വചനാൻമമ।

യഥാസന്ദേശമക്ലീബം
ശ്ലക്ഷ്ണയാ പരയാ ഗിരാ ॥ **6.20.9** ॥ 650

ത്വം വൈ മഹാരാജകുലപ്രസൂതോ
മഹാബലശ്ചർക്ഷരജഃസുതശ്ച ।
ന കശ്ചനാർഥസ്തവ നാസ്ത്യനർഥ -
സ്തഥാപി മേ ഭ്രാതൃസമോ ഹരീശ ॥ **6.20.10** ॥ 651

അഹം യദ്യഹരം ഭാർയാം
രാജപുത്രസ്യ ധീമതഃ ।
കിം തത്ര തവ സുഗ്രീവ
കിഷ്കിന്ധാം പ്രതി ഗമ്യതാം ॥ **6.20.11** ॥ 652

നഹീയം ഹരിഭിർലങ്കാ
പ്രാപ്തും ശക്യാ കഥഞ്ചന ।
ദേവൈരപി സഗന്ധർവൈഃ
കിം പുനർനരവാനരൈഃ ॥ **6.20.12** ॥ 653

സ തദാ രാക്ഷസേന്ദ്രേണ
സന്ദിഷ്ടോ രജനീചരഃ ।
ശുകോ വിഹംഗമോ ഭൂത്വാ
തൂർണമാപ്ലുത്യ ചാംബരം ॥ **6.20.13** ॥ 654

സ ഗത്വാ ദൂരമധ്വാന -
മുപർയുപരി സാഗരം ।
സംസ്ഥിതോ ഹ്യംബരേ വാക്യം
സുഗ്രീവമിദമബ്രവീത് ॥ **6.20.14** ॥ 655

സർവമുക്തം യഥാഽഽദിഷ്ടം
രാവണേന ദുരാത്മനാ ।

തത് പ്രാപയന്തം വചനം
തൂർണമാപ്ലുത്യ വാനരാഃ ॥ **6.20.15** ॥ 656

പ്രാപദ്യന്ത തദാ ക്ഷിപ്രം
ലോപ്തും ഹന്തും ച മുഷ്ടിഭിഃ ।
സർവൈഃ പ്ലവംഗൈഃ പ്രസഭം
നിഗൃഹീതോ നിശാചരഃ ॥ **6.20.16** ॥ 657

ഗഗനാദ് ഭൂതലേ ചാശു
പ്രതിഗൃഹ്യാവതാരിതഃ ।
വാനരൈഃ പീഡ്യമാനസ്തു
ശുകോ വചനമബ്രവീത് ॥ **6.20.17** ॥ 658

ന ദൂതാൻ ഘ്നന്തി കാകുത്സ്ഥ
വാർയന്താം സാധു വാനരാഃ ।
യസ്തു ഹിത്വാ മതം ഭർതുഃ
സ്വമതം സമ്പ്രധാരയേത് ।
അനുക്തവാദീ ദൂതഃ സൻ
സ ദൂതോ വധമർഹതി ॥ **6.20.18** ॥ 659

ശുകസ്യ വചനം രാമഃ
ശ്രുത്വാ തു പരിദേവിതം ।
ഉവാച മാവധിഷ്ടേതി
ഘ്നതഃ ശാഖാമൃഗർഷഭാൻ ॥ **6.20.19** ॥ 660

സ ച പത്രലഘുർഭൂത്വാ
ഹരിഭിർദർശിതേഽഭയേ ।
അന്തരിക്ഷേ സ്ഥിതോ ഭൂത്വാ
പുനർവചനമബ്രവീത് ॥ **6.20.20** ॥ 661

സുഗ്രീവ സത്ത്വസമ്പന്ന
മഹാബലപരാക്രമ ।
കിം മയാ ഖലു വക്തവ്യോ
രാവണോ ലോകരാവണഃ ॥ **6.20.21** ॥ 662

സ ഏവമുക്തഃ പ്ലവഗാധിപസ്തദാ
പ്ലവംഗമാനാമൃഷഭോ മഹാബലഃ ।
ഉവാച വാക്യം രജനീചരസ്യ
ചാരം ശുകം ശുദ്ധമദീനസത്ത്വഃ ॥ **6.20.22** ॥ 663

ന മേഽസി മിത്രം ന തഥാനുകമ്പ്യോ
ന ചോപകർതാസി ന മേ പ്രിയോഽസി ।
അരിശ്ച രാമസ്യ സഹാനുബന്ധ -
സ്തതോഽസി വാലീവ വധാർഹ വധ്യഃ ॥ **6.20.23** ॥ 664

നിഹൻമ്യഹം ത്വാം സസുതം സബന്ധും
സജ്ഞാതിവർഗം രജനീചരേശ ।
ലങ്കാം ച സർവാം മഹതാ ബലേന
സർവൈഃ കരിഷ്യാമി സമേത്യ ഭസ്മ ॥ **6.20.24** ॥ 665

ന മോക്ഷ്യസേ രാവണ രാഘവസ്യ
സുരൈഃ സഹേന്ദ്രൈരപി മൂഢ ഗുപ്തഃ ।
അന്തർഹിതഃ സൂർയപഥം ഗതോഽപി
തഥൈവ പാതാലമനുപ്രവിഷ്ടഃ ।
ഗിരീശപാദാംബുജസംഗതോ വാ
ഹതോഽസി രാമേണ സഹാനുജസ്ത്വം ॥ **6.20.25** ॥ 666

തസ്യ തേ ത്രിഷു ലോകേഷു
ന പിശാചം ന രാക്ഷസം ।

ത്രാതാരം നാനുപശ്യാമി
    ന ഗന്ധർവം ന ചാസുരം ॥ **6.20.26** ॥ 667

അവധീസ്ത്വം ജരാവൃദ്ധം
    ഗൃധ്രരാജം ജടായുഷം ।
കിം നു തേ രാമസാന്നിധ്യേ
    സകാശേ ലക്ഷ്മണസ്യ ച ।
ഹൃതാ സീതാ വിശാലാക്ഷീ
    യാം ത്വം ഗൃഹ്യ ന ബുധ്യസേ ॥ **6.20.27** ॥ 668

മഹാബലം മഹാത്മാനം
    ദുരാധർഷം സുരൈരപി ।
ന ബുധ്യസേ രഘുശ്രേഷ്ഠം
    യസ്തേ പ്രാണാൻ ഹരിഷ്യതി ॥ **6.20.28** ॥ 669

തതോഽബ്രവീദ് വാലിസുതോ -
    ഽപ്യംഗദോ ഹരിസത്തമഃ ।
നായം ദൂതോ മഹാരാജ
    ചാരകഃ പ്രതിഭാതി മേ ॥ **6.20.29** ॥ 670

തുലിതം ഹി ബലം സർവ -
    മനേന തവ തിഷ്ഠതാ ।
ഗൃഹ്യതാം മാഗമൽലങ്കാ -
    മേതദ്ധി മമ രോചതേ ॥ **6.20.30** ॥ 671

തതോ രാജ്ഞാ സമാദിഷ്ടാഃ
    സമുത്പത്യ വലീമുഖാഃ ।
ജഗൃഹുശ്ച ബബന്ധുശ്ച
    വിലപന്തമനാഥവത് ॥ **6.20.31** ॥ 672

ശുകസ്തു വാനരൈശ്ചണ്ഡൈ -
സ്തത്ര തൈഃ സമ്പ്രപീഡിതഃ।
വ്യാചുക്രോശ മഹാത്മാനം
രാമം ദശരഥാത്മജം।
ലുപ്യേതേ മേ ബലാത് പക്ഷൗ
ഭിദ്യതേ മേ തഥാക്ഷിണീ ॥ **6.20.32** ॥ 673

യാം ച രാത്രിം മരിഷ്യാമി
ജായേ രാത്രിം ച യാമഹം।
ഏതസ്മിന്നന്തരേ കാലേ
യൻമയാ ഹ്യശുഭം കൃതം।
സർവം തദുപപദ്യേഥാ
ജഹ്യാം ചേദ് യദി ജീവിതം ॥ **6.20.33** ॥ 674

നാഘാതയത് തദാ രാമഃ
ശ്രുത്വാ തത്പരിദേവിതം।
വാനരാനബ്രവീദ് രാമോ
മുച്യതാം ദൂത ആഗതഃ ॥ **6.20.34** ॥ 675

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ വിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകവിംശഃ സർഗഃ ॥

**ശ്രീരാമസ്യ സമുദ്രതടേ കുശാനാസ്തീർയ ദിനത്രയം
യാവദുപവേശനം തതോഽപി സ്വാത്മാനമദർശയതഃ
സമുദ്രസ്യോപരി കുപിതേന ശ്രീരാമേണ ബാണപ്രഹാരേണ
തസ്യ വിക്ഷോഭണം**

തതഃ സാഗരവേലായാം
ദർഭാനാസ്തീർയ രാഘവഃ ।
അഞ്ജലിം പ്രാങ്മുഖഃ കൃത്വാ
പ്രതിശിശ്യേ മഹോദധേഃ ॥ **6.21.1** ॥ 676

ബാഹും ഭുജംഗഭോഗാഭ -
മുപധായാരിസൂദനഃ ।
ജാതരൂപമയൈശ്ചൈവ
ഭൂഷണൈർഭൂഷിതം പുരാ ॥ **6.21.2** ॥ 677

മണികാഞ്ചനകേയൂര -
മുക്താപ്രവരഭൂഷണൈഃ ।
ഭുജൈഃ പരമനാരീണാ -
മഭിമൃഷ്ടമനേകധാ ॥ **6.21.3** ॥ 678

ചന്ദനാഗുരുഭിശ്ചൈവ
പുരസ്താദഭിസേവിതം।
ബാലസൂര്യപ്രകാശൈശ്ച
ചന്ദനൈരുപശോഭിതം ॥ **6.21.4** ॥ 679

ശയനേ ചോത്തമാംഗേന
സീതായാഃ ശോഭിതം പുരാ।
തക്ഷകസ്യേവ സംഭോഗം
ഗംഗാജലനിഷേവിതം ॥ **6.21.5** ॥ 680

സംയുഗേ യുഗസങ്കാശം
ശത്രൂണാം ശോകവർധനം।
സുഹൃദാം നന്ദനം ദീർഘം
സാഗരാന്തവ്യപാശ്രയം ॥ **6.21.6** ॥ 681

അസ്യതാ ച പുനഃ സവ്യം
ജ്യാഘാതവിഹതത്വചം।
ദക്ഷിണോ ദക്ഷിണം ബാഹും
മഹാപരിഘസന്നിഭം ॥ **6.21.7** ॥ 682

ഗോസഹസ്രപ്രദാതാരം
ഹ്യുപധായ ഭുജം മഹത്।
അദ്യ മേ തരണം വാഥ
മരണം സാഗരസ്യ വാ ॥ **6.21.8** ॥ 683

ഇതി രാമോ ധൃതിം കൃത്വാ
മഹാബാഹുർമഹോദധിം।
അധിശിശ്യേ ച വിധിവത്
പ്രയതോ നിയതോ മുനിഃ ॥ **6.21.9** ॥ 684

തസ്യ രാമസ്യ സുപ്തസ്യ
കുശാസ്തീർണേ മഹീതലേ।
നിയമാദപ്രമത്തസ്യ
നിശാസ്തിസ്രോഽഭിജഗ്മതുഃ ॥ **6.21.10** ॥ 685

സ ത്രിരാത്രോഷിതസ്തത്ര
നയജ്ഞോ ധർമവത്സലഃ।
ഉപാസത തദാ രാമഃ
സാഗരം സരിതാം പതിം ॥ **6.21.11** ॥ 686

ന ച ദർശയതേ രൂപം
മന്ദോ രാമസ്യ സാഗരഃ।
പ്രയതേനാപി രാമേണ
യഥാർഹമഭിപൂജിതഃ ॥ **6.21.12** ॥ 687

സമുദ്രസ്യ തതഃ ക്രുദ്ധോ
രാമോ രക്താന്തലോചനഃ।
സമീപസ്ഥമുവാചേദം
ലക്ഷ്മണം ശുഭലക്ഷണം ॥ **6.21.13** ॥ 688

അവലേപഃ സമുദ്രസ്യ
ന ദർശയതി യഃ സ്വയം।
പ്രശമശ്ച ക്ഷമാ ചൈവ
ആർജവം പ്രിയവാദിതാ ॥ **6.21.14** ॥ 689

അസാമർഥ്യഫലാ ഹ്യേതേ
നിർഗുണേഷു സതാം ഗുണാഃ।
ആത്മപ്രശംസിനം ദുഷ്ടം
ധൃഷ്ടം വിപരിധാവകം ॥ **6.21.15** ॥ 690

സർവത്രോത്സൃഷ്ടദണ്ഡം ച
ലോകഃ സത്കുരുതേ നരം।
ന സാമ്നാ ശക്യതേ കീർതി -
ർന സാമ്നാ ശക്യതേ യശഃ॥ **6.21.16**॥ 691

പ്രാപ്തും ലക്ഷ്മണ ലോകേഽസ്മി -
ഞ്ജയോ വാ രണമൂർധനി।
അദ്യ മദ്ബാണനിർഭഗ്നൈ -
ർമകരൈർമകരാലയം॥ **6.21.17**॥ 692

നിരുദ്ധതോയം സൗമിത്രേ
പ്ലവദ്ഭിഃ പശ്യ സർവതഃ।
ഭോഗിനാം പശ്യ ഭോഗാനി
മയാ ഭിന്നാനി ലക്ഷ്മണ॥ **6.21.18**॥ 693

മഹാഭോഗാനി മത്സ്യാനാം
കരിണാം ച കരാനിഹ।
സശംഖശുക്തികാജാലം
സമീനമകരം തഥാ॥ **6.21.19**॥ 694

അദ്യ യുദ്ധേന മഹതാ
സമുദ്രം പരിശോഷയേ।
ക്ഷമയാ ഹി സമായുക്തം
മാമയം മകരാലയഃ॥ **6.21.20**॥ 695

അസമർഥം വിജാനാതി
ധിക് ക്ഷമാമീദൃശേ ജനേ।
ന ദർശയതി സാമ്നാ മേ
സാഗരോ രൂപമാത്മനഃ॥ **6.21.21**॥ 696

ചാപമാനയ സൗമിത്രേ
ശരാംശ്ചാശീവിഷോപമാൻ।
സമുദ്രം ശോഷയിഷ്യാമി
പദ്ഭ്യാം യാന്തു പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.21.22** ॥ 697

അദ്യാക്ഷോഭ്യമപി ക്രുദ്ധഃ
ക്ഷോഭയിഷ്യാമി സാഗരം।
വേലാസു കൃതമർയാദം
സഹസ്രോർമിസമാകുലം ॥ **6.21.23** ॥ 698

നിർമർയാദം കരിഷ്യാമി
സായകൈർവരുണാലയം।
മഹാർണവം ക്ഷോഭയിഷ്യേ
മഹാദാനവസങ്കുലം ॥ **6.21.24** ॥ 699

ഏവമുക്ത്വാ ധനുഷ്പാണിഃ
ക്രോധവിസ്ഫാരിതേക്ഷണഃ।
ബഭൂവ രാമോ ദുർധർഷോ
യുഗാന്താഗ്നിരിവ ജ്വലൻ ॥ **6.21.25** ॥ 700

സമ്പീഡ്യ ച ധനുർഘോരം
കമ്പയിത്വാ ശരൈർജഗത്।
മുമോച വിശിഖാനുഗ്രാൻ
വജ്രാനിവ ശതക്രതുഃ ॥ **6.21.26** ॥ 701

തേ ജ്വലന്തോ മഹാവേഗാ -
സ്തേജസാ സായകോത്തമാഃ।
പ്രവിശന്തി സമുദ്രസ്യ
ജലം വിത്രസ്തപന്നഗം ॥ **6.21.27** ॥ 702

തോയവേഗഃ സമുദ്രസ്യ
സമീനമകരോ മഹാൻ।
സ ബഭൂവ മഹാഘോരഃ
സമാരുതരവസ്തഥാ ॥ **6.21.28** ॥ 703

മഹോർമിമാലാവിതതഃ
ശംഖശുക്തിസമാവൃതഃ।
സധൂമഃ പരിവൃത്തോർമിഃ
സഹസാസീൻമഹോദധിഃ ॥ **6.21.29** ॥ 704

വ്യഥിതാഃ പന്നഗാശ്ചാസൻ
ദീപ്താസ്യാ ദീപ്തലോചനാഃ।
ദാനവാശ്ച മഹാവീർയാഃ
പാതാലതലവാസിനഃ ॥ **6.21.30** ॥ 705

ഊർമയഃ സിന്ധുരാജസ്യ
സനക്രമകരാസ്തഥാ।
വിന്ധ്യമന്ദരസങ്കാശാഃ
സമുത്പേതുഃ സഹസ്രശഃ ॥ **6.21.31** ॥ 706

ആഘൂർണിതതരംഗൗഘഃ
സംഭ്രാന്തോരഗരാക്ഷസഃ।
ഉദ്വർതിതമഹാഗ്രാഹഃ
സഘോഷോ വരുണാലയഃ ॥ **6.21.32** ॥ 707

തതസ്തു തം രാഘവമുഗ്രവേഗം
പ്രകർഷമാണം ധനുരപ്രമേയം।
സൗമിത്രിരുത്പത്യ വിനിഃശ്വസന്തം
മാമേതി ചോക്ത്വാ ധനുരാലലംബേ ॥ **6.21.33** ॥ 708

ഏതദ്വിനാപി ഹ്യുദധേസ്തവാദ്യ
സമ്പത്സ്യതേ വീരതമസ്യ കാർയം।
ഭവദ്വിധാഃ ക്രോധവശം ന യാന്തി
ദീർഘം ഭവാൻ പശ്യതു സാധുവൃത്തം ॥ **6.21.34** ॥ 709

അന്തർഹിതൈശ്ചാപി തഥാന്തരിക്ഷേ
ബ്രഹ്മർഷിഭിശ്ചൈവ സുരർഷിഭിശ്ച।
ശബ്ദഃ കൃതഃ കഷ്ടമിതി ബ്രുവദ്ഭി -
ർമാമേതി ചോക്ത്വാ മഹതാ സ്വരേണ ॥ **6.21.35** ॥ 710

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വാവിംശഃ സർഗഃ ॥

സമുദ്രസ്യ സമ്മത്യാ നലേന സാഗരോപരി
ശതയോജനവിസ്തൃതസേതോർനിർമാണം തേന
ശ്രീരാമപ്രഭൃതിഭിഃ സഹ വാനരസേനായാഃ പരേ പാരേ ഗമനം
തത്ര നിവേശനം ച

അഥോവാച രഘുശ്രേഷ്ഠഃ
സാഗരം ദാരുണം വചഃ।
അദ്യ ത്വാം ശോഷയിഷ്യാമി
സപാതാലം മഹാർണവ ॥ **6.22.1** ॥ 711

ശരനിർദഗ്ധതോയസ്യ
പരിശുഷ്കസ്യ സാഗര।
മയാ നിഹതസത്ത്വസ്യ
പാംസുരുത്പദ്യതേ മഹാൻ ॥ **6.22.2** ॥ 712

മത്കാർമുകവിസൃഷ്ടേന
ശരവർഷേണ സാഗര।
പരം തീരം ഗമിഷ്യന്തി
പദ്ഭിരേവ പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.22.3** ॥ 713

വിചിൻവന്നാഭിജാനാസി
പൗരുഷം നാപി വിക്രമം।
ദാനവാലയ സന്താപം
മത്തോ നാമ ഗമിഷ്യസി ॥ **6.22.4** ॥ 714

ബ്രാഹ്മേണാസ്ത്രേണ സംയോജ്യ
ബ്രഹ്മദണ്ഡനിഭം ശരം।
സംയോജ്യ ധനുഷി ശ്രേഷ്ഠേ
വിചകർഷ മഹാബലഃ ॥ **6.22.5** ॥ 715

തസ്മിൻ വികൃഷ്ടേ സഹസാ
രാഘവേണ ശരാസനേ।
രോദസീ സമ്പഫാലേവ
പർവതാശ്ച ചകമ്പിരേ ॥ **6.22.6** ॥ 716

തമശ്ച ലോകമാവവ്രേ
ദിശശ്ച ന ചകാശിരേ।
പ്രതിചുക്ഷുഭിരേ ചാശു
സരാംസി സരിതസ്തഥാ ॥ **6.22.7** ॥ 717

തിർയക് ച സഹ നക്ഷത്രൈഃ
സംഗതൗ ചന്ദ്രഭാസ്കരൗ।
ഭാസ്കരാംശുഭിരാദീപ്തം
തമസാ ച സമാവൃതം ॥ **6.22.8** ॥ 718

പ്രചകാശേ തദാഽഽകാശ -
മുൽകാശതവിദീപിതം।
അന്തരിക്ഷാച്ച നിർഘാതാ
നിർജഗ്മുരതുലസ്വനാഃ ॥ **6.22.9** ॥ 719

വപുഃപ്രകർഷേണ വവു -
ർദിവ്യമാരുതപങ്ക്തയഃ।
ബഭഞ്ജ ച തദാ വൃക്ഷാ -
ഞ്ജലദാനുദ്വഹൻമുഹുഃ ॥ **6.22.10** ॥ 720

ആരുജംശ്ചൈവ ശൈലാഗ്രാ -
ഞ്ശിഖരാണി ബഭഞ്ജ ച।
ദിവി ച സ്മ മഹാമേഘാഃ
സംഹതാഃ സമഹാസ്വനാഃ ॥ **6.22.11** ॥ 721

മുമുചുർവൈദ്യുതാനഗ്നീം -
സ്തേ മഹാശനയസ്തദാ।
യാനി ഭൂതാനി ദൃശ്യാനി
ചുക്രുശുശ്ചാശനേഃ സമം ॥ **6.22.12** ॥ 722

അദൃശ്യാനി ച ഭൂതാനി
മുമുചുർഭൈരവസ്വനം।
ശിശ്യിരേ ചാഭിഭൂതാനി
സന്ത്രസ്താൻയുദ്വിജന്തി ച ॥ **6.22.13** ॥ 723

സമ്പ്രവിവ്യഥിരേ ചാപി
ന ച പസ്പന്ദിരേ ഭയാത്।
സഹ ഭൂതൈഃ സതോയോർമിഃ
സനാഗഃ സഹരാക്ഷസഃ ॥ **6.22.14** ॥ 724

സഹസാഭൂത് തതോ വേഗാദ്
ഭീമവേഗോ മഹോദധിഃ।
യോജനം വ്യതിചക്രാമ
വേലാമൻയത്ര സമ്ലുവാത് ॥ **6.22.15** ॥ 725

തം തഥാ സമതിക്രാന്തം
നാതിചക്രാമ രാഘവഃ।
സമുദ്ധതമമിത്രഘ്നോ
രാമോ നദനദീപതിം ॥ **6.22.16** ॥ 726

തതോ മധ്യാത് സമുദ്രസ്യ
സാഗരഃ സ്വയമുത്ഥിതഃ।
ഉദയാദ്രിമഹാശൈലാ -
ൻമേരോരിവ ദിവാകരഃ ॥ **6.22.17** ॥ 727

പന്നഗൈഃ സഹ ദീപ്താസ്യൈഃ
സമുദ്രഃ പ്രത്യദൃശ്യത।
സ്നിഗ്ധവൈദൂര്യസങ്കാശോ
ജാംബൂനദവിഭൂഷണഃ ॥ **6.22.18** ॥ 728

രക്തമാൽയാംബരധരഃ
പദ്മപത്രനിഭേക്ഷണഃ।
സർവപുഷ്പമയീം ദിവ്യാം
ശിരസാ ധാരയൻ സ്രജം ॥ **6.22.19** ॥ 729

ജാതരൂപമയൈശ്ചിവ
തപനീയവിഭൂഷണൈഃ।
ആത്മജാനാം ച രത്നാനാം
ഭൂഷിതോ ഭൂഷണോത്തമൈഃ ॥ **6.22.20** ॥ 730

ധാതുഭിർമണ്ഡിതഃ ശൈലോ
വിവിധൈർഹിമവാനിവ।
ഏകാവലീമധ്യഗതം
തരലം പാണ്ഡരപ്രഭം ॥ **6.22.21** ॥ 731

വിപുലേനോരസാ ബിഭ്ര -
ത്കൗസ്തുഭസ്യ സഹോദരം।
ആഘൂർണിതതരംഗൗഘഃ
കാലികാനിലസങ്കുലഃ ॥ **6.22.22** ॥ 732

ഗംഗാസിന്ധുപ്രധാനാഭി -
രാപഗാഭിഃ സമാവൃതഃ।
ഉദ്വർതിതമഹാഗ്രാഹഃ
സംഭ്രാന്തോരഗരാക്ഷസഃ ॥ **6.22.23** ॥ 733

ദേവതാനാം സുരൂപാഭി -
ർനാനാരൂപാഭിരീശ്വരഃ।
സാഗരഃ സമുപക്രമ്യ
പൂർവമാമന്തര്യ വീർയവാൻ ॥ **6.22.24** ॥ 734

അബ്രവീത് പ്രാഞ്ജലിർവാക്യം
രാഘവം ശരപാണിനം ॥ **6.22.25** ॥ 735

പൃഥിവീ വായുരാകാശ -
മാപോ ജ്യോതിശ്ച രാഘവ।
സ്വഭാവേ സൗമ്യ തിഷ്ഠന്തി
ശാശ്വതം മാർഗമാശ്രിതാഃ ॥ **6.22.26** ॥ 736

തത്സ്വഭാവോ മമാപ്യേഷ
യദഗാധോഽഹമപ്ലവഃ।
വികാരസ്തു ഭവേദ് ഗാധ
ഏതത് തേ പ്രവദാമ്യഹം ॥ **6.22.27** ॥ 737

ന കാമാന്ന ച ലോഭാദ് വാ
ന ഭയാത് പാർഥിവാത്മജ।

ഗ്രാഹനക്രാകുലജലം
സ്തംഭയേയം കഥഞ്ചന ॥ **6.22.28** ॥ 738

വിധാസ്യേ യേന ഗന്താസി
വിഷഹിഷ്യേഽപ്യഹം തഥാ ।
ന ഗ്രാഹാ വിധമിഷ്യന്തി
യാവത്സേനാ തരിഷ്യതി ।
ഹരീണാം തരണേ രാമ
കരിഷ്യാമി യഥാ സ്ഥലം ॥ **6.22.29** ॥ 739

തമബ്രവീത് തദാ രാമഃ
ശൃണു മേ വരുണാലയ ।
അമോഘോഽയം മഹാബാണഃ
കസ്മിൻ ദേശേ നിപാത്യതാം ॥ **6.22.30** ॥ 740

രാമസ്യ വചനം ശ്രുത്വാ
തം ച ദൃഷ്ട്വാ മഹാശരം ।
മഹോദധിർമഹാതേജാ
രാഘവം വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.22.31** ॥ 741

ഉത്തരേണാവകാശോഽസ്തി
കശ്ചിത് പുണ്യതരോ മമ ।
ദ്രുമകുൽയ ഇതി ഖ്യാതോ
ലോകേ ഖ്യാതോ യഥാ ഭവാൻ ॥ **6.22.32** ॥ 742

ഉഗ്രദർശനകർമാണോ
ബഹവസ്തത്ര ദസ്യവഃ ।
ആഭീരപ്രമുഖാഃ പാപാഃ
പിബന്തി സലിലം മമ ॥ **6.22.33** ॥ 743

തൈർന തത്സ്പർശനം പാപം
സഹേയം പാപകർമഭിഃ।
അമോഘഃ ക്രിയതാം രാമ
അയം തത്ര ശരോത്തമഃ ॥ **6.22.34** ॥ 744

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
സാഗരസ്യ മഹാത്മനഃ।
മുമോച തം ശരം ദീപ്തം
പരം സാഗരദർശനാത് ॥ **6.22.35** ॥ 745

തേന തൻമരുകാന്താരം
പൃഥിവ്യാം കില വിശ്രുതം।
നിപാതിതഃ ശരോ യത്ര
വജ്രാശനിസമപ്രഭഃ ॥ **6.22.36** ॥ 746

നനാദ ച തദാ തത്ര
വസുധാ ശൽയപീഡിതാ।
തസ്മാദ് വ്രണമുഖാത് തോയ -
മുത്പപാത രസാതലാത് ॥ **6.22.37** ॥ 747

സ ബഭൂവ തദാ കൂപോ
വ്രണ ഇത്യേവ വിശ്രുതഃ।
സതതം ചോത്ഥിതം തോയം
സമുദ്രസ്യേവ ദൃശ്യതേ ॥ **6.22.38** ॥ 748

അവദാരണശബ്ദശ്ച
ദാരുണഃ സമപദ്യത।
തസ്മാത് തദ് ബാണപാതേന
അപഃ കുക്ഷിഷ്വശോഷയത് ॥ **6.22.39** ॥ 749

വിഖ്യാതം ത്രിഷു ലോകേഷു
മരുകാന്താരമേവ ച ।
ശോഷയിത്വാ തു തം കുക്ഷിം
രാമോ ദശരഥാത്മജഃ ॥ **6.22.40** ॥ 750

വരം തസ്മൈ ദദൗ വിദ്വാൻ
മരവേഽമരവിക്രമഃ ॥ **6.22.41** ॥ 751

പശവ്യശ്ചാൽപരോഗശ്ച
ഫലമൂലരസായുതഃ ।
ബഹുസ്നേഹോ ബഹുക്ഷീരഃ
സുഗന്ധിർവിവിധൗഷധിഃ ॥ **6.22.42** ॥ 752

ഏവമേതൈശ്ച സംയുക്തോ
ബഹുഭിഃ സംയുതോ മരുഃ ।
രാമസ്യ വരദാനാച്ച
ശിവഃ പന്ഥാ ബഭൂവ ഹ ॥ **6.22.43** ॥ 753

തസ്മിൻ ദഗ്ധേ തദാ കുക്ഷൗ
സമുദ്രഃ സരിതാം പതിഃ ।
രാഘവം സർവശാസ്ത്രജ്ഞ -
മിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.22.44** ॥ 754

അയം സൗമ്യ നലോ നാമ
തനയോ വിശ്വകർമണഃ ।
പിത്രാ ദത്തവരഃ ശ്രീമാൻ
പ്രീതിമാൻ വിശ്വകർമണഃ ॥ **6.22.45** ॥ 755

ഏഷ സേതും മഹോത്സാഹഃ
കരോതു മയി വാനരഃ ।

തമഹം ധാരയിഷ്യാമി
യഥാ ഹ്യേഷ പിതാ തഥാ ॥ **6.22.46** ॥ 756

ഏവമുക്ത്വോദധിർനഷ്ടഃ
സമുത്ഥായ നലസ്തതഃ ।
അബ്രവീദ് വാനരശ്രേഷ്ഠോ
വാക്യം രാമം മഹാബലം ॥ **6.22.47** ॥ 757

അഹം സേതും കരിഷ്യാമി
വിസ്തീർണേ മകരാലയേ ।
പിതുഃ സാമർഥ്യമാസാദ്യ
തത്ത്വമാഹ മഹോദധിഃ ॥ **6.22.48** ॥ 758

ദണ്ഡ ഏവ വരോ ലോകേ
പുരുഷസ്യേതി മേ മതിഃ ।
ധിക് ക്ഷമാമകൃതജ്ഞേഷു
സാന്ത്വം ദാനമഥാപി വാ ॥ **6.22.49** ॥ 759

അയം ഹി സാഗരോ ഭീമഃ
സേതുകർമദിദൃക്ഷയാ ।
ദദൗ ദണ്ഡഭയാദ് ഗാധം
രാഘവായ മഹോദധിഃ ॥ **6.22.50** ॥ 760

മമ മാതുർവരോ ദത്തോ
മന്ദരേ വിശ്വകർമണാ ।
മയാ തു സദൃശഃ പുത്ര -
സ്തവ ദേവി ഭവിഷ്യതി ॥ **6.22.51** ॥ 761

ഔരസസ്തസ്യ പുത്രോഽഹം
സദൃശോ വിശ്വകർമണാ ।

സ്മാരിതോഽസ്മ്യഹമേതേന
തത്ത്വമാഹ മഹോദധിഃ।
ന ചാപ്യഹമനുക്രതോ വഃ
പ്രബ്രൂയാമാത്മനോ ഗുണാൻ ॥ **6.22.52** ॥ 762

സമർഥശ്ചാപ്യഹം സേതും
കർതും വൈ വരുണാലയേ।
തസ്മാദദ്യൈവ ബധ്നന്തു
സേതും വാനരപുംഗവാഃ ॥ **6.22.53** ॥ 763

തതോ വിസൃഷ്ടാ രാമേണ
സർവതോ ഹരിപുംഗവാഃ।
ഉത്പേതതുർമഹാരണ്യം
ഹൃഷ്ടാഃ ശതസഹസ്രശഃ ॥ **6.22.54** ॥ 764

തേ നഗാൻ നഗസങ്കാശാഃ
ശാഖാമൃഗഗണർഷഭാഃ।
ബഭഞ്ജുഃ പാദപാംസ്തത്ര
പ്രചകർഷുശ്ച സാഗരം ॥ **6.22.55** ॥ 765

തേ സാലൈശ്ചാശ്വകർണൈശ്ച
ധവൈർവംശൈശ്ച വാനരാഃ।
കുടജൈരർജുനൈസ്താലൈ -
സ്തിലകൈസ്തിനിശൈരപി ॥ **6.22.56** ॥ 766

ബിൽവകൈഃ സപ്തപർണൈശ്ച
കർണികാരൈശ്ച പുഷ്പിതൈഃ।
ചൂതൈശ്ചാശോകവൃക്ഷൈശ്ച
സാഗരം സമപൂരയൻ ॥ **6.22.57** ॥ 767

സമൂലാംശ്ച വിമൂലാംശ്ച
പാദപാൻ ഹരിസത്തമാഃ।
ഇന്ദ്രകേതൂനിവോദ്യമ്യ
പ്രജഹ്രുർവാനരാസ്തരൂൻ ॥ **6.22.58** ॥ 768

താലാൻ ദാഡിമഗുൽമാംശ്ച
നാരികേലവിഭീതകാൻ।
കരീരാൻ ബകുലാൻ നിംബാൻ
സമാജഹ്രുരിതസ്തതഃ ॥ **6.22.59** ॥ 769

ഹസ്തിമാത്രാൻ മഹാകായാഃ
പാഷാണാംശ്ച മഹാബലാഃ।
പർവതാംശ്ച സമുത്പാട്യ
യന്ത്രൈഃ പരിവഹന്തി ച ॥ **6.22.60** ॥ 770

പ്രക്ഷിപ്യമാണൈരചലൈഃ
സഹസാ ജലമുദ്ധൃതം।
സമുത്സസർപ ചാകാശ -
മവാസർപത് തതഃ പുനഃ ॥ **6.22.61** ॥ 771

സമുദ്രം ക്ഷോഭയാമാസു -
ർനിപതന്തഃ സമന്തതഃ।
സൂത്രാൺയൻയേ പ്രഗൃഹ്ണന്തി
ഹ്യായതം ശതയോജനം ॥ **6.22.62** ॥ 772

നലശ്ചക്രേ മഹാസേതും
മധ്യേ നദനദീപതേഃ।
സ തദാ ക്രിയതേ സേതു -
ർവാനരൈർഘോരകർമഭിഃ ॥ **6.22.63** ॥ 773

ദണ്ഡാനൻയേ പ്രഗൃഹ്ണന്തി
വിചിൻവന്തി തഥാപരേ।
വാനരൈഃ ശതശസ്തത്ര
രാമസ്യാജ്ഞാപുരഃസരൈഃ ॥ **6.22.64** ॥ 774

മേഘാഭൈഃ പർവതാഭൈശ്ച
തൃണൈഃ കാഷ്ഠൈർബബന്ധിരേ।
പുഷ്പിതാഗ്രൈശ്ച തരുഭിഃ
സേതും ബധ്നന്തി വാനരാഃ ॥ **6.22.65** ॥ 775

പാഷാണാംശ്ച ഗിരിപ്രഖ്യാൻ
ഗിരീണാം ശിഖരാണി ച।
ദൃശ്യന്തേ പരിധാവന്തോ
ഗൃഹ്യ ദാനവസന്നിഭാഃ ॥ **6.22.66** ॥ 776

ശിലാനാം ക്ഷിപ്യമാണാനാം
ശൈലാനാം തത്ര പാത്യതാം।
ബഭൂവ തുമുലഃ ശബ്ദ -
സ്തദാ തസ്മിൻ മഹോദധൗ ॥ **6.22.67** ॥ 777

കൃതാനി പ്രഥമേനാഹ്നാ
യോജനാനി ചതുർദശ।
പ്രഹൃഷ്ടൈർഗജസങ്കാശൈ -
സ്ത്വരമാണൈഃ പ്ലവംഗമൈഃ ॥ **6.22.68** ॥ 778

ദ്വിതീയേന തഥൈവാഹ്നാ
യോജനാനി തു വിംശതിഃ।
കൃതാനി പ്ലവഗൈസ്തൂർണം
ഭീമകായൈർമഹാബലൈഃ ॥ **6.22.69** ॥ 779

അഹ്നാ തൃതീയേന തഥാ
യോജനാനി തു സാഗരേ।
ത്വരമാണൈർമഹാകായൈ -
രേകവിംശതിരേവ ച ॥ **6.22.70** ॥ 780

ചതുർഥേന തഥാ ചാഹ്നാ
ദ്വാവിംശതിരഥാപി വാ।
യോജനാനി മഹാവേഗൈഃ
കൃതാനി ത്വരിതൈസ്തതഃ ॥ **6.22.71** ॥ 781

പഞ്ചമേന തഥാ ചാഹ്നാ
പ്ലവഗൈഃ ക്ഷിപ്രകാരിഭിഃ।
യോജനാനി ത്രയോവിംശത്
സുവേലമധികൃത്യ വൈ ॥ **6.22.72** ॥ 782

സ വാനരവരഃ ശ്രീമാൻ
വിശ്വകർമാത്മജോ ബലീ।
ബബന്ധ സാഗരേ സേതും
യഥാ ചാസ്യ പിതാ തഥാ ॥ **6.22.73** ॥ 783

സ നലേന കൃതഃ സേതുഃ
സാഗരേ മകരാലയേ।
ശുശുഭേ സുഭഗഃ ശ്രീമാൻ
സ്വാതീപഥ ഇവാംബരേ ॥ **6.22.74** ॥ 784

തതോ ദേവാഃ സഗന്ധർവാഃ
സിദ്ധാശ്ച പരമർഷയഃ।
ആഗമ്യ ഗഗനേ തസ്ഥു -
ർദ്രഷ്ടുകാമാസ്തദദ്ഭുതം ॥ **6.22.75** ॥ 785

ദശയോജനവിസ്തീർണം
ശതയോജനമായതം।
ദദൃശുർദേവഗന്ധർവാ
നലസേതും സുദുഷ്കരം ॥ **6.22.76** ॥ 786

ആപ്ലവന്തഃ പ്ലവന്തശ്ച
ഗർജന്തശ്ച പ്ലവംഗമാഃ।
തമചിന്ത്യമസഹ്യം ച
ഹ്യദ്ഭുതം ലോമഹർഷണം ॥ **6.22.77** ॥ 787

ദദൃശുഃ സർവഭൂതാനി
സാഗരേ സേതുബന്ധനം।
താനി കോടിസഹസ്രാണി
വാനരാണാം മഹൗജസാം ॥ **6.22.78** ॥ 788

ബധ്നന്തഃ സാഗരേ സേതും
ജഗ്മുഃ പാരം മഹോദധേഃ।
വിശാലഃ സുകൃതഃ ശ്രീമാൻ
സുഭൂമിഃ സുസമാഹിതഃ ॥ **6.22.79** ॥ 789

അശോഭത മഹാൻ സേതുഃ
സീമന്ത ഇവ സാഗരേ।
തതഃ പാരേ സമുദ്രസ്യ
ഗദാപാണിർവിഭീഷണഃ ॥ **6.22.80** ॥ 790

പരേഷാമഭിഘാതാർഥ -
മതിഷ്ഠത് സചിവൈഃ സഹ।
സുഗ്രീവസ്തു തതഃ പ്രാഹ
രാമം സത്യപരാക്രമം ॥ **6.22.81** ॥ 791

ഹനൂമന്തം ത്വമാരോഹ
അംഗദം ത്വഥ ലക്ഷ്മണഃ।
അയം ഹി വിപുലോ വീര
സാഗരോ മകരാലയഃ ॥ **6.22.82** ॥ 792

വൈഹായസൗ യുവാമേതൗ
വാനരൗ ധാരയിഷ്യതഃ।
അഗ്രതസ്തസ്യ സൈന്യസ്യ
ശ്രീമാൻ രാമഃ സലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.22.83** ॥ 793

ജഗാമ ധൻവീ ധർമാത്മാ
സുഗ്രീവേണ സമൻവിതഃ।
അൻയേ മധ്യേന ഗച്ഛന്തി
പാർശ്വതോഽൻയേ പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.22.84** ॥ 794

സലിലം പ്രപതന്ത്യൻയേ
മാർഗമൻയേ പ്രപേദിരേ।
കേചിദ് വൈഹായസഗതാഃ
സുപർണാ ഇവ പുപ്ലുവുഃ ॥ **6.22.85** ॥ 795

ഘോഷേണ മഹതാ ഘോഷം
സാഗരസ്യ സമുച്ഛ്രിതം।
ഭീമമന്തർദധേ ഭീമാ
തരന്തീ ഹരിവാഹിനീ ॥ **6.22.86** ॥ 796

വാനരാണാം ഹി സാ തീർണാ
വാഹിനീ നലസേതുനാ।
തീരേ നിവിവിശേ രാജ്ഞോ
ബഹുമൂലഫലോദകേ ॥ **6.22.87** ॥ 797

തദദ്ഭുതം രാഘവകർമ ദുഷ്കരം
സമീക്ഷ്യ ദേവാഃ സഹ സിദ്ധചാരണൈഃ।
ഉപേത്യ രാമം സഹസാ മഹർഷിഭി -
സ്തമഭ്യഷിഞ്ചൻ സുശുഭൈർജലൈഃപൃഥക് ॥ **6.22.88** ॥ 798

ജയസ്വ ശത്രൂൻ നരദേവ മേദിനീം
സസാഗരാം പാലയ ശാശ്വതീഃ സമാഃ।
ഇതീവ രാമം നരദേവസത്കൃതം
ശുഭൈർവചോഭിർവിവിധൈരപൂജയൻ ॥ **6.22.89** ॥ 799

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്വാവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രയോവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ ലക്ഷ്മണം പ്രതി വിനാശസൂചകാനാം ലക്ഷണാനാം വർണനം ലങ്കാം പ്രത്യാക്രമണം ച

നിമിത്താനി നിമിത്തജ്ഞോ
ദൃഷ്ട്വാ ലക്ഷ്മണപൂർവജഃ।
സൗമിത്രിം സമ്പരിഷ്വജ്യ
ഇദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.23.1** ॥ 800

പരിഗൃഹ്യോദകം ശീതം
വനാനി ഫലവന്തി ച।
ബലൗഘം സംവിഭജ്യേമം
വ്യൂഹ്യ തിഷ്ഠേമ ലക്ഷ്മണ ॥ **6.23.2** ॥ 801

ലോകക്ഷയകരം ഭീമം
ഭയം പശ്യാമ്യുപസ്ഥിതം।
പ്രബർഹണം പ്രവീരാണാ -
മൃക്ഷവാനരരക്ഷസാം ॥ **6.23.3** ॥ 802

വാതാശ്ച കലുഷാ വാന്തി
കമ്പതേ ച വസുന്ധരാ।

പർവതാഗ്രാണി വേപന്തേ
പതന്തി ച മഹീരുഹാഃ ॥ **6.23.4** ॥ 803

മേഘാഃ ക്രവ്യാദസങ്കാശാഃ
പരുഷാഃ പരുഷസ്വനാഃ ।
ക്രൂരാഃ ക്രൂരം പ്രവർഷന്തി
മിശ്രം ശോണിതബിന്ദുഭിഃ ॥ **6.23.5** ॥ 804

രക്തചന്ദനസങ്കാശാ
സന്ധ്യാ പരമദാരുണാ ।
ജ്വലതഃ പ്രപതത്യേത -
ദാദിത്യാദഗ്നിമണ്ഡലം ॥ **6.23.6** ॥ 805

ദീനാ ദീനസ്വരാഃ ക്രൂരാഃ
സർവതോ മൃഗപക്ഷിണഃ ।
പ്രത്യാദിത്യം വിനർദന്തി
ജനയന്തോ മഹദ്ഭയം ॥ **6.23.7** ॥ 806

രജൻയാമപ്രകാശസ്തു
സന്താപയതി ചന്ദ്രമാഃ ।
കൃഷ്ണരക്താംശുപർയന്തോ
ലോകക്ഷയ ഇവോദിതഃ ॥ **6.23.8** ॥ 807

ഹ്രസ്വോ രൂക്ഷോഽപ്രശസ്തശ്ച
പരിവേഷസ്തു ലോഹിതഃ ।
ആദിത്യേ വിമലേ നീലം
ലക്ഷ്മ ലക്ഷ്മണ ദൃശ്യതേ ॥ **6.23.9** ॥ 808

രജസാ മഹതാ ചാപി
നക്ഷത്രാണി ഹതാനി ച ।

യുഗാന്തമിവ ലോകാനാം
പശ്യ ശംസന്തി ലക്ഷ്മണ ॥ **6.23.10** ॥ 809

കാകാഃ ശ്യേനാസ്തഥാ നീചാ
ഗൃധ്രാഃ പരിപതന്തി ച ।
ശിവാശ്ചാപ്യശുഭാൻ നാദാൻ
നദന്തി സുമഹാഭയാൻ ॥ **6.23.11** ॥ 810

ശൈലൈഃ ശൂലൈശ്ച ഖഡ്ഗൈശ്ച
വിമുക്തൈഃ കപിരാക്ഷസൈഃ ।
ഭവിഷ്യത്യാവൃതാ ഭൂമി -
ർമാംസശോണിതകർദമാ ॥ **6.23.12** ॥ 811

ക്ഷിപ്രമദ്യൈവ ദുർധർഷാം
പുരീം രാവണപാലിതാം ।
അഭിയാമ ജവേനൈവ
സർവൈർഹരിഭിരാവൃതാഃ ॥ **6.23.13** ॥ 812

ഇത്യേവമുക്ത്വാ ധൻവീ സ
രാമഃ സംഗ്രാമധർഷണഃ ।
പ്രതസ്ഥേ പുരതോ രാമോ
ലങ്കാമഭിമുഖോ വിഭുഃ ॥ **6.23.14** ॥ 813

സവിഭീഷണസുഗ്രീവാഃ
സർവേ തേ വാനരർഷഭാഃ ।
പ്രതസ്ഥിരേ വിനർദന്തോ
ധൃതാനാം ദ്വിഷതാം വധേ ॥ **6.23.15** ॥ 814

രാഘവസ്യ പ്രിയാർഥം തു സുതരാം വീർയശാലിനാം ।
ഹരീണാം കർമചേഷ്ടാഭിസ്തുതോഷ രഘുനന്ദനഃ ॥ **6.23.16** ॥ 815

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ത്രയോവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുർവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ ലക്ഷ്മണം പ്രതി ലങ്കാശോഭാം വർണയിത്വാ സേനാം വ്യൂഹ്യ സ്ഥാപയിതുമാദേശഃ, ശ്രീരാമാജ്ഞയാ മുക്തേന ശുകേന രാവണമുപഗമ്യ തദഗ്രേ ശ്രീരാമസൈന്യശക്തേഃ പ്രാബല്യസ്യ വർണനം രാവണേന സ്വബലസ്യ വികത്ഥനം ച

സാ വീരസമിതീ രാജ്ഞാ
വിരരാജ വ്യവസ്ഥിതാ ।
ശശിനാ ശുഭനക്ഷത്രാ
പൗർണമാസീവ ശാരദീ ॥ **6.24.1** ॥ 816

പ്രചചാല ച വേഗേന
ത്രസ്താ ചൈവ വസുന്ധരാ ।
പീഡ്യമാനാ ബലൗഘേന
തേന സാഗരവർചസാ ॥ **6.24.2** ॥ 817

തതഃ ശുശ്രുവുരാക്രുഷ്ടം
ലങ്കായാം കാനനൗകസഃ ।
ഭേരീമൃദംഗസംഘുഷ്ടം
തുമുലം ലോമഹർഷണം ॥ **6.24.3** ॥ 818

ബഭൂവുസ്തേന ഘോഷേണ
സംഹൃഷ്ടാ ഹരിയൂഥപാഃ।
അമൃഷ്യമാണാസ്തദ് ഘോഷം
വിനേദുർഘോഷവത്തരം ॥ **6.24.4** ॥ 819

രാക്ഷസാസ്തത് പ്ലവംഗാനാം
ശുശ്രുവുസ്ത്വേഽപി ഗർജിതം।
നർദതാമിവ ദൃപ്താനാം
മേഘാനാമംബരേ സ്വനം ॥ **6.24.5** ॥ 820

ദൃഷ്ട്വാ ദാശരഥിർലങ്കാം
ചിത്രധ്വജപതാകിനീം।
ജഗാമ മനസാ സീതാം
ദൂയമാനേന ചേതസാ ॥ **6.24.6** ॥ 821

അത്ര സാ മൃഗശാവാക്ഷീ
രാവണേനോപരുധ്യതേ।
അഭിഭൂതാ ഗ്രഹേണേവ
ലോഹിതാംഗേന രോഹിണീ ॥ **6.24.7** ॥ 822

ദീർഘമുഷ്ണം ച നിഃശ്വസ്യ
സമുദ്വീക്ഷ്യ ച ലക്ഷ്മണം।
ഉവാച വചനം വീര -
സ്തത്കാലഹിതമാത്മനഃ ॥ **6.24.8** ॥ 823

ആലിഖന്തീമിവാകാശ -
മുത്ഥിതാം പശ്യ ലക്ഷ്മണ।
മനസേവ കൃതാം ലങ്കാം
നഗാഗ്രേ വിശ്വകർമണാ ॥ **6.24.9** ॥ 824

വിമാനൈർബഹുഭിർലങ്കാ
സങ്കീർണാ രചിതാ പുരാ।
വിഷ്ണോഃ പദമിവാകാശം
ഛാദിതം പാണ്ഡുഭിർഘനൈഃ ॥ **6.24.10** ॥ 825

പുഷ്പിതൈഃ ശോഭിതാ ലങ്കാ
വനൈശ്ചിത്രരഥോപമൈഃ।
നാനാപതഗസംഘുഷ്ട -
ഫലപുഷ്പോപഗൈഃ ശുഭൈഃ ॥ **6.24.11** ॥ 826

പശ്യ മത്തവിഹംഗാനി
പ്രലീനഭ്രമരാണി ച।
കോകിലാകുലഖണ്ഡാനി
ദോധവീതി ശിവോഽനിലഃ ॥ **6.24.12** ॥ 827

ഇതി ദാശരഥീ രാമോ
ലക്ഷ്മണം സമഭാഷത।
ബലം ച തത്ര വിഭജ -
ച്ഛാസ്ത്രദൃഷ്ടേന കർമണാ ॥ **6.24.13** ॥ 828

ശശാസ കപിസേനാം താം
ബലാദാദായ വീർയവാൻ।
അംഗദഃ സഹ നീലേന
തിഷ്ഠേദുരസി ദുർജയഃ ॥ **6.24.14** ॥ 829

തിഷ്ഠേദ് വാനരവാഹിൻയാ
വാനരൗഘസമാവൃതഃ।
ആശ്രിതോ ദക്ഷിണം പാർശ്വ -
മൃഷഭോ നാമ വാനരഃ ॥ **6.24.15** ॥ 830

ഗന്ധഹസ്തീവ ദുർധർഷ -
സ്തരസ്വീ ഗന്ധമാദനഃ।
തിഷ്ഠേദ് വാനരവാഹിൻയാഃ
സവ്യം പാർശ്വമധിഷ്ഠിതഃ ॥ **6.24.16** ॥ 831

മൂർധ്നി സ്ഥാസ്യാമ്യഹം യത്തോ
ലക്ഷ്മണേന സമൻവിതഃ।
ജാംബവാംശ്ച സുഷേണശ്ച
വേഗദർശീ ച വാനരഃ ॥ **6.24.17** ॥ 832

ഋക്ഷമുഖ്യാ മഹാത്മാനഃ
കുക്ഷിം രക്ഷന്തു തേ ത്രയഃ।
ജഘനം കപിസേനായാഃ
കപിരാജോഽഭിരക്ഷതു।
പശ്ചാർധമിവ ലോകസ്യ
പ്രചേതാസ്തേജസാ വൃതഃ ॥ **6.24.18** ॥ 833

സുവിഭക്തമഹാവ്യൂഹാ
മഹാവാനരരക്ഷിതാ।
അനീകിനീ സാ വിബഭൗ
യഥാ ദ്യൗഃ സാഭ്രസമ്പ്ലവാ ॥ **6.24.19** ॥ 834

പ്രഗൃഹ്യ ഗിരിശൃംഗാണി
മഹതശ്ച മഹീരുഹാൻ।
ആസേദുർവാനരാ ലങ്കാം
മിമർദയിഷവോ രണേ ॥ **6.24.20** ॥ 835

ശിഖരൈർവികിരാമൈനാം
ലങ്കാം മുഷ്ടിഭിരേവ വാ।

ഇതി സ്മ ദധിരേ സർവേ
മനാംസി ഹരിപുംഗവാഃ ॥ **6.24.21** ॥ 836

തതോ രാമോ മഹാതേജാഃ
സുഗ്രീവമിദമബ്രവീത് ।
സുവിഭക്തൗനി സൈന്യാനി
ശുക ഏഷ വിമുച്യതാം ॥ **6.24.22** ॥ 837

രാമസ്യ തു വചഃ ശ്രുത്വാ
വാനരേന്ദ്രോ മഹാബലഃ ।
മോചയാമാസ തം ദൂതം
ശുകം രാമസ്യ ശാസനാത് ॥ **6.24.23** ॥ 838

മോചിതോ രാമവാക്യേന
വാനരൈശ്ച നിപീഡിതഃ ।
ശുകഃ പരമസന്ത്രസ്തോ
രക്ഷോധിപമുപാഗമത് ॥ **6.24.24** ॥ 839

രാവണഃ പ്രഹസന്നേവ
ശുകം വാക്യമുവാച ഹ ।
കിമിമൗ തേ സിതൗ പക്ഷൗ
ലൂനപക്ഷശ്ച ദൃശ്യസേ ॥ **6.24.25** ॥ 840

കച്ചിന്നാനേകചിത്താനാം
തേഷാം ത്വം വശമാഗതഃ ।
തതഃ സ ഭയസംവിഗ്ന -
സ്തേന രാജ്ഞാഭിചോദിതഃ ।
വചനം പ്രത്യുവാചേദം
രാക്ഷസാധിപമുത്തമം ॥ **6.24.26** ॥ 841

സാഗരസ്യോത്തരേ തീരേ -
ഽബ്രുവം തേ വചനം തഥാ।
യഥാ സന്ദേശമക്ലിഷ്ടം
സാന്ത്വയഞ്ശ്ലക്ഷ്ണയാ ഗിരാ ॥ **6.24.27** ॥ 842

ക്രുദ്ധൈസ്തൈരഹമുത്പ്ലുത്യ
ദൃഷ്ടമാത്രഃ പ്ലവംഗമൈഃ।
ഗൃഹീതോഽസ്മ്യപി ചാരബ്ധോ
ഹന്തും ലോപ്തും ച മുഷ്ടിഭിഃ ॥ **6.24.28** ॥ 843

ന തേ സംഭാഷിതും ശക്യാഃ
സമ്പ്രശ്നോഽത്ര ന വിദ്യതേ।
പ്രകൃത്യാ കോപനാസ്തീക്ഷ്ണാ
വാനരാ രാക്ഷസാധിപ ॥ **6.24.29** ॥ 844

സ ച ഹന്താ വിരാധസ്യ
കബന്ധസ്യ ഖരസ്യ ച।
സുഗ്രീവസഹിതോ രാമഃ
സീതായാഃ പദമാഗതഃ ॥ **6.24.30** ॥ 845

സ കൃത്വാ സാഗരേ സേതും
തീർത്വാ ച ലവണോദധിം।
ഏഷ രക്ഷാംസി നിർധൂയ
ധൻവീ തിഷ്ഠതി രാഘവഃ ॥ **6.24.31** ॥ 846

ഋക്ഷവാനരസംഘാനാ -
മനീകാനി സഹസ്രശഃ।
ഗിരിമേഘനികാശാനാം
ഛാദയന്തി വസുന്ധരാം ॥ **6.24.32** ॥ 847

രാക്ഷസാനാം ബലൗഘസ്യ
വാനരേന്ദ്രബലസ്യ ച ।
നൈതയോർവിദ്യതേ സന്ധി -
ർദേവദാനവയോരിവ ॥ **6.24.33** ॥ 848

പുരാ പ്രാകാരമായാന്തി
ക്ഷിപ്രമേകതരം കുരു ।
സീതാം ചാസ്മൈ പ്രയച്ഛാശു
യുദ്ധം വാപി പ്രദീയതാം ॥ **6.24.34** ॥ 849

ശുകസ്യ വചനം ശ്രുത്വാ
രാവണോ വാക്യമബ്രവീത് ।
രോഷസംരക്തനയനോ
നിർദഹന്നിവ ചക്ഷുഷാ ॥ **6.24.35** ॥ 850

യദി മാം പ്രതി യുദ്ധേരൻ
ദേവഗന്ധർവദാനവാഃ ।
നൈവ സീതാം പ്രദാസ്യാമി
സർവലോകഭയാദപി ॥ **6.24.36** ॥ 851

കദാ സമഭിധാവന്തി
മാമകാ രാഘവം ശരാഃ ।
വസന്തേ പുഷ്പിതം മത്താ
ഭ്രമരാ ഇവ പാദപം ॥ **6.24.37** ॥ 852

കദാ ശോണിതദിഗ്ധാംഗം
ദീപ്തൈഃ കാർമുകവിച്യുതൈഃ ।
ശരൈരാദീപയിഷ്യാമി
ഉൽകാഭിരിവ കുഞ്ജരം ॥ **6.24.38** ॥ 853

തച്ചാസ്യ ബലമാദാസ്യേ
ബലേന മഹതാ വൃതഃ।
ജ്യോതിഷാമിവ സർവേഷാം
പ്രഭാമുദ്യൻ ദിവാകരഃ ॥ **6.24.39** ॥ 854

സാഗരസ്യേവ മേ വേഗോ
മാരുതസ്യേവ മേ ബലം।
ന ച ദാശരഥിർവേദ
തേന മാം യോദ്ധുമിച്ഛതി ॥ **6.24.40** ॥ 855

ന മേ തൂണീശയാൻ ബാണാൻ
സവിഷാനിവ പന്നഗാൻ।
രാമഃ പശ്യതി സംഗ്രാമേ
തേന മാം യോദ്ധുമിച്ഛതി ॥ **6.24.41** ॥ 856

ന ജാനാതി പുരാ വീർയം
മമ യുദ്ധേ സ രാഘവഃ।
മമ ചാപമയീം വീണാം
ശരകോണൈഃ പ്രവാദിതാം ॥ **6.24.42** ॥ 857

ജ്യാശബ്ദതുമുലാം ഘോരാമാർതഗീതമഹാസ്വനാം।
നാരാചതലസന്നാദാം നദീമഹിതവാഹിനീം।
അവഗാഹ്യ മഹാരംഗം വാദയിഷ്യാമ്യഹം രണേ ॥ **6.24.43** ॥ 858

ന വാസവേനാപി സഹസ്രചക്ഷുഷാ
യുദ്ധ്യേഽസ്മി ശക്യോ വരുണേന വാ സ്വയം।
യമേന വാ ധർഷയിതും ശരാഗ്നിനാ
മഹാഹവേ വൈശ്രവണേന വാ പുനഃ ॥ **6.24.44** ॥ 859

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ

യുദ്ധകാണ്ഡേ ചതുർവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചവിംശഃ സർഗഃ ॥

രാവണേന നിഗൂഢതയാ ശുകസാരണയോർവാനരസേനായാം പ്രേഷണം, വിഭീഷണേന തയോർനിഗ്രഹണം, ശ്രീരാമകൃപയാ മോക്ഷണം തദീയം സന്ദേശമാദായ താഭ്യാം ലങ്കാം ഗത്വാ രാവണസ്യ പ്രബോധനം ച

സബലേ സാഗരം തീർണേ
രാമേ ദശരഥാത്മജേ ।
അമാത്യൗ രാവണഃ ശ്രീമാ -
നബ്രവീച്ഛുകസാരണൗ ॥ **6.25.1** ॥ 860

സമഗ്രം സാഗരം തീർണം
ദുസ്തരം വാനരം ബലം ।
അഭൂതപൂർവം രാമേണ
സാഗരേ സേതുബന്ധനം ॥ **6.25.2** ॥ 861

സാഗരേ സേതുബന്ധം തം
ന ശ്രദ്ദധ്യാം കഥഞ്ചന ।
അവശ്യം ചാപി സംഖ്യേയം
തൻമയാ വാനരം ബലം ॥ **6.25.3** ॥ 862

ഭവന്തൗ വാനരം സൈന്യം
പ്രവിശ്യാനുപലക്ഷിതൗ।
പരിമാണം ച വീർയം ച
യേ ച മുഖ്യാഃ പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.25.4** ॥ 863

മന്ത്രിണോ യേ ച രാമസ്യ
സുഗ്രീവസ്യ ച സമ്മതാഃ।
യേ പൂർവമഭിവർതന്തേ
യേ ച ശൂരാഃ പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.25.5** ॥ 864

സ ച സേതുർയഥാ ബദ്ധഃ
സാഗരേ സലിലാർണവേ।
നിവേശം ച യഥാ തേഷാം
വാനരാണാം മഹാത്മനാം ॥ **6.25.6** ॥ 865

രാമസ്യ വ്യവസായം ച
വീർയം പ്രഹരണാനി ച।
ലക്ഷ്മണസ്യ ച വീരസ്യ
തത്ത്വതോ ജ്ഞാതുമർഹഥഃ ॥ **6.25.7** ॥ 866

കശ്ച സേനാപതിസ്തേഷാം
വാനരാണാം മഹാത്മനാം।
തച്ച ജ്ഞാത്വാ യഥാതത്ത്വം
ശീഘ്രമാഗന്തുമർഹഥഃ ॥ **6.25.8** ॥ 867

ഇതി പ്രതിസമാദിഷ്ടൗ
രാക്ഷസൗ ശുകസാരണൗ।
ഹരിരൂപധരൗ വീരൗ
പ്രവിഷ്ടൗ വാനരം ബലം ॥ **6.25.9** ॥ 868

തതസ്തദ് വാനരം സൈന്യ -
മചിന്ത്യം ലോമഹർഷണം।
സംഖ്യാതും നാധ്യഗച്ഛേതാം
തദാ തൗ ശുകസാരണൗ ॥ **6.25.10** ॥ 869

തത് സ്ഥിതം പർവതാഗ്രേഷു
നിർദ്ധരേഷു ഗുഹാസു ച।
സമുദ്രസ്യ ച തീരേഷു
വനേഷൂപവനേഷു ച।
തരമാണം ച തീർണം ച
തർതുകാമം ച സർവശഃ ॥ **6.25.11** ॥ 870

നിവിഷ്ടം നിവിശച്ചൈവ
ഭീമനാദം മഹാബലം।
തദ്ബലാർണവമക്ഷോഭ്യം
ദദൃശാതേ നിശാചരൗ ॥ **6.25.12** ॥ 871

തൗ ദദർശ മഹാതേജാഃ
പ്രതിച്ഛന്നൗ വിഭീഷണഃ।
ആചചക്ഷേ സ രാമായ
ഗൃഹീത്വാ ശുകസാരണൗ ॥ **6.25.13** ॥ 872

തസ്യൈതൗ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
മന്ത്രിണൗ ശുകസാരണൗ।
ലങ്കായാഃ സമനുപ്രാപ്തൗ
ചാരൗ പരപുരഞ്ജയ ॥ **6.25.14** ॥ 873

തൗ ദൃഷ്ട്വാ വ്യഥിതൗ രാമം
നിരാശൗ ജീവിതേ തഥാ।

കൃതാഞ്ജലിപുടൗ ഭീതൗ
വചനം ചേദമൂചതുഃ ॥ **6.25.15** ॥ 874

ആവാമിഹാഗതൗ സൗമ്യ
രാവണപ്രഹിതാവുഭൗ ।
പരിജ്ഞാതും ബലം സർവം
തദിദം രഘുനന്ദന ॥ **6.25.16** ॥ 875

തയോസ്തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാമോ ദശരഥാത്മജഃ ।
അബ്രവീത് പ്രഹസൻ വാക്യം
സർവഭൂതഹിതേ രതഃ ॥ **6.25.17** ॥ 876

യദി ദൃഷ്ടം ബലം സർവം
വയം വാ സുസമാഹിതാഃ ।
യഥോക്തം വാ കൃതം കാർയം
ഛന്ദതഃ പ്രതിഗമ്യതാം ॥ **6.25.18** ॥ 877

അഥ കിഞ്ചിദദൃഷ്ടം വാ
ഭൂയസ്തദ് ദ്രഷ്ടുമർഹഥഃ ।
വിഭീഷണോ വാ കാർത്സ്ന്യേന
പുനഃ സന്ദർശയിഷ്യതി ॥ **6.25.19** ॥ 878

ന ചേദം ഗ്രഹണം പ്രാപ്യ
ഭേതവ്യം ജീവിതം പ്രതി ।
ൻയസ്തശസ്ത്രൗ ഗൃഹീതൗ ച
ന ദൂതൗ വധമർഹഥഃ ॥ **6.25.20** ॥ 879

പ്രച്ഛന്നൗ ച വിമുഞ്ചേമൗ
ചാരൗ രാത്രിഞ്ചരാവുഭൗ ।

ശത്രുപക്ഷസ്യ സതതം
വിഭീഷണ വികർഷിണൗ ॥ **6.25.21** ॥ 880

പ്രവിശ്യ മഹതീം ലങ്കാം
ഭവദ്ഭ്യാം ധനദാനുജഃ ।
വക്തവ്യോ രക്ഷസാം രാജാ
യഥോക്തം വചനം മമ ॥ **6.25.22** ॥ 881

യദ് ബലം ത്വം സമാശ്രിത്യ
സീതാം മേ ഹൃതവാനസി ।
തദ് ദർശയ യഥാകാമം
സസൈന്യശ്ച സബാന്ധവഃ ॥ **6.25.23** ॥ 882

ശ്വഃ കാൽയേ നഗരീം ലങ്കാം
സപ്രാകാരാം സതോരണാം ।
രക്ഷസാം ച ബലം പശ്യ
ശരൈർവിധ്വംസിതം മയാ ॥ **6.25.24** ॥ 883

ക്രോധം ഭീമമഹം മോക്ഷ്യേ
സസൈന്യേ ത്വയി രാവണ ।
ശ്വഃ കാൽയേ വജ്രവാൻ വജ്രം
ദാനവേഷ്വിവ വാസവഃ ॥ **6.25.25** ॥ 884

ഇതി പ്രതിസമാദിഷ്ടൗ
രാക്ഷസൗ ശുകസാരണൗ ।
ജയേതി പ്രതിനന്ദ്യൈനം
രാഘവം ധർമവത്സലം ॥ **6.25.26** ॥ 885

ആഗമ്യ നഗരീം ലങ്കാ -
മബ്രൂതാം രാക്ഷസാധിപം ।

വിഭീഷണഗൃഹീതൗ തു
വധാർഥം രാക്ഷസേശ്വര ॥ **6.25.27** ॥ 886

ദൃഷ്ട്വാ ധർമാത്മനാ മുക്തൗ
രാമേണാമിതതേജസാ ।
ഏകസ്ഥാനഗതാ യത്ര
ചത്വാരഃ പുരുഷർഷഭാഃ ॥ **6.25.28** ॥ 887

ലോകപാലസമാഃ ശൂരാഃ
കൃതാസ്ത്രാ ദൃഢവിക്രമാഃ ।
രാമോ ദാശരഥിഃ ശ്രീമാൻ
ലക്ഷ്മണശ്ച വിഭീഷണഃ ॥ **6.25.29** ॥ 888

സുഗ്രീവശ്ച മഹാതേജാ
മഹേന്ദ്രസമവിക്രമഃ ।
ഏതേ ശക്താഃ പുരീം ലങ്കാം
സപ്രാകാരാം സതോരണാം ॥ **6.25.30** ॥ 889

ഉത്പാട്യ സക്രാമയിതും
സർവേ തിഷ്ഠന്തു വാനരാഃ ।
യാദൃശം തദ്ധി രാമസ്യ
രൂപം പ്രഹരണാനി ച ॥ **6.25.31** ॥ 890

വധിഷ്യതി പുരീം ലങ്കാ -
മേകസ്തിഷ്ഠന്തു തേ ത്രയഃ ।
രാമലക്ഷ്മണഗുപ്താ സാ
സുഗ്രീവേണ ച വാഹിനീ ।
ബഭൂവ ദുർധർഷതരാ
സർവൈരപി സുരാസുരൈഃ ॥ **6.25.32** ॥ 891

പ്രഹൃഷ്ടയോധാ ധ്വജിനീ മഹാത്മനാം
വനൗകസാം സമ്പ്രതി യോദ്ധുമിച്ഛതാം।
അലം വിരോധേന ശമോ വിധീയതാം
പ്രദീയതാം ദാശരഥായ മൈഥിലീ ॥ **6.25.33** ॥ 892

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷഡ്വിംശഃ സർഗഃ ॥

സാരണേന രാവണം പ്രതി പൃഥക് പൃഥഗ് വാനരയൂഥപതീനാം പരിചയദാനം

തദ്വചഃ സത്യമക്ലീബം
സാരണേനാഭിഭാഷിതം।
നിശമ്യ രാവണോ രാജാ
പ്രത്യഭാഷത സാരണം ॥ **6.26.1** ॥ 893

യദി മാമഭിയുഞ്ജീരൻ
ദേവഗന്ധർവദാനവാഃ।
നൈവ സീതാമഹം ദദ്യാം
സർവലോകഭയാദപി ॥ **6.26.2** ॥ 894

ത്വം തു സൗമ്യ പരിത്രസ്തോ
ഹരിഭിഃ പീഡിതോ ഭൃശം।
പ്രതിപ്രദാനമദ്യൈവ
സീതായാഃ സാധു മൻയസേ ॥ **6.26.3** ॥ 895

കോ ഹി നാമ സപത്നോ മാം
സമരേ ജേതുമർഹതി।

ഇത്യുക്ത്വാ പരുഷം വാക്യം
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ ॥ **6.26.4** ॥ 896

ആരുരോഹ തതഃ ശ്രീമാൻ
പ്രാസാദം ഹിമപാണ്ഡുരം ।
ബഹുതാലസമുത്സേധം
രാവണോഽഥ ദിദൃക്ഷയാ ॥ **6.26.5** ॥ 897

താഭ്യാം ചരാഭ്യാം സഹിതോ
രാവണഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ ।
പശ്യമാനഃ സമുദ്രം തം
പർവതാംശ്ച വനാനി ച ॥ **6.26.6** ॥ 898

ദദർശ പൃഥിവീദേശം
സുസമ്പൂർണം പ്ലവംഗമൈഃ ।
തദപാരമസഹ്യം ച
വാനരാണാം മഹാബലം ॥ **6.26.7** ॥ 899

ആലോക്യ രാവണോ രാജാ
പരിപപ്രച്ഛ സാരണം ।
ഏഷാം കേ വാനരാ മുഖ്യാഃ
കേ ശൂരാഃ കേ മഹാബലാഃ ॥ **6.26.8** ॥ 900

കേ പൂർവമഭിവർതന്തേ
മഹോത്സാഹാഃ സമന്തതഃ ।
കേഷാം ശൃണോതി സുഗ്രീവഃ
കേ വാ യൂഥപയൂഥപാഃ ॥ **6.26.9** ॥ 901

സാരണാചക്ഷ്വ മേ സർവം
കിം പ്രഭാവാഃ പ്ലവംഗമാഃ ।

സാരണോ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
വചനം പരിപൃച്ഛതഃ ॥ **6.26.10** ॥ 902

ആബഭാഷേഽഥ മുഖ്യജ്ഞോ
മുഖ്യാംസ്തത്ര വനൗകസഃ ।
ഏഷ യോഽഭിമുഖോ ലങ്കാം
നർദംസ്തിഷ്ഠതി വാനരഃ ॥ **6.26.11** ॥ 903

യൂഥപാനാം സഹസ്രാണാം
ശതേന പരിവാരിതഃ ।
യസ്യ ഘോഷേണ മഹതാ
സപ്രാകാരാ സതോരണാ ॥ **6.26.12** ॥ 904

ലങ്കാ പ്രതിഹതാ സർവാ
സശൈലവനകാനനാ ।
സർവശാഖാമൃഗേന്ദ്രസ്യ
സുഗ്രീവസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **6.26.13** ॥ 905

ബലാഗ്രേ തിഷ്ഠതേ വീരോ
നീലോ നാമൈഷ യൂഥപഃ ।
ബാഹൂ പ്രഗൃഹ്യ യഃ പദ്ഭ്യാം
മഹീം ഗച്ഛതി വീർയവാൻ ॥ **6.26.14** ॥ 906

ലങ്കാമഭിമുഖഃ കോപാ -
ദഭീക്ഷ്ണം ച വിജൃംഭതേ ।
ഗിരിശൃംഗപ്രതീകാശഃ
പദ്മകിഞ്ജൽകസന്നിഭഃ ॥ **6.26.15** ॥ 907

സ്ഫോടയത്യതിസംരബ്ധോ
ലാംഗൂലം ച പുനഃ പുനഃ ।

യസ്യ ലാംഗൂലശബ്ദേന
സ്വനന്തി പ്രദിശോ ദശ ॥ **6.26.16** ॥ 908

ഏഷ വാനരരാജേന
സുഗ്രീവേണാഭിഷേചിതഃ।
യുവരാജോഽംഗദോ നാമ
ത്വാമാഹ്വയതി സംയുഗേ ॥ **6.26.17** ॥ 909

വാലിനഃ സദൃശഃ പുത്രഃ
സുഗ്രീവസ്യ സദാ പ്രിയഃ।
രാഘവാർഥേ പരാക്രാന്തഃ
ശക്രാർഥേ വരുണോ യഥാ ॥ **6.26.18** ॥ 910

ഏതസ്യ സാ മതിഃ സർവാ
യദ് ദൃഷ്ടാ ജനകാത്മജാ।
ഹനൂമതാ വേഗവതാ
രാഘവസ്യ ഹിതൈഷിണാ ॥ **6.26.19** ॥ 911

ബഹൂനി വാനരേന്ദ്രാണാ -
മേഷ യൂഥാനി വീർയവാൻ।
പരിഗൃഹ്യാഭിയാതി ത്വാം
സ്വേനാനീകേന മർദിതും ॥ **6.26.20** ॥ 912

അനുവാലിസുതസ്യാപി
ബലേന മഹതാ വൃതഃ।
വീരസ്തിഷ്ഠതി സംഗ്രാമേ
സേതുഹേതുരയം നലഃ ॥ **6.26.21** ॥ 913

യേ തു വിഷ്ടഭ്യ ഗാത്രാണി
ക്ഷ്വേഡയന്തി നദന്തി ച।

ഉത്ഥായ ച വിജൃംഭന്തേ
ക്രോധേന ഹരിപുംഗവാഃ ॥ **6.26.22** ॥ 914

ഏതേ ദുഷ്പ്രസഹാ ഘോരാ -
ശ്ചണ്ഡാശ്ചണ്ഡപരാക്രമാഃ।
അഷ്ടൗ ശതസഹസ്രാണി
ദശകോടിശതാനി ച।
യ ഏനമനുഗച്ഛന്തി
വീരാശ്ചന്ദനവാസിനഃ ॥ **6.26.23** ॥ 915

ഏഷൈവാശംസതേ ലങ്കാം
സ്വേനാനീകേന മർദിതും।
ശ്വേതോ രജതസങ്കാശ -
ശ്ചപലോ ഭീമവിക്രമഃ ॥ **6.26.24** ॥ 916

ബുദ്ധിമാൻ വാനരഃ ശൂര -
സ്ത്രിഷു ലോകേഷു വിശ്രുതഃ।
തൂർണം സുഗ്രീവമാഗമ്യ
പുനർഗച്ഛതി വാനരഃ ॥ **6.26.25** ॥ 917

വിഭജൻ വാനരീം സേനാ -
മനീകാനി പ്രഹർഷയൻ।
യഃ പുരാ ഗോമതീതീരേ
രമ്യം പർയേതി പർവതം ॥ **6.26.26** ॥ 918

നാമ്നാ സംരോചനോ നാമ
നാനാനഗയുതോ ഗിരിഃ।
തത്ര രാജ്യം പ്രശാസ്ത്യേഷ
കുമുദോ നാമ യൂഥപഃ ॥ **6.26.27** ॥ 919

യോഽസൗ ശതസഹസ്രാണി
സഹർഷം പരികർഷതി।
യസ്യ വാലാ ബഹുവ്യാമാ
ദീർഘലാംഗൂലമാശ്രിതാഃ ॥ **6.26.28** ॥ 920

താമ്രാഃ പീതാഃ സിതാഃ ശ്വേതാഃ
പ്രകീർണാ ഘോരദർശനാഃ।
അദീനോ വാനരശ്ചണ്ഡഃ
സംഗ്രാമമഭികാങ്ക്ഷതി।
ഏഷോഽപ്യാശംസതേ ലങ്കാം
സ്വേനാനീകേന മർദിതും ॥ **6.26.29** ॥ 921

യസ്ത്വേഷ സിംഹസങ്കാശഃ
കപിലോ ദീർഘകേസരഃ।
നിഭൃതഃ പ്രേക്ഷതേ ലങ്കാം
ദിധക്ഷന്നിവ ചക്ഷുഷാ ॥ **6.26.30** ॥ 922

വിന്ധ്യം കൃഷ്ണഗിരിം സഹ്യം
പർവതം ച സുദർശനം।
രാജൻ സതതമധ്യാസ്തേ
സ രംഭോ നാമ യൂഥപഃ।
ശതം ശതസഹസ്രാണാം
ത്രിംശച്ച ഹരിപുംഗവാഃ ॥ **6.26.31** ॥ 923

യം യാന്തം വാനരാ ഘോരാ -
ശ്ചണ്ഡാശ്ചണ്ഡപരാക്രമാഃ।
പരിവാർയാനുഗച്ഛന്തി
ലങ്കാം മർദിതുമോജസാ ॥ **6.26.32** ॥ 924

യസ്തു കർണൗ വിവൃണുതേ
ജൃംഭതേ ച പുനഃ പുനഃ।
ന തു സംവിജതേ മൃത്യോ -
ർന ച സേനാം പ്രധാവതി ॥ **6.26.33** ॥ 925

പ്രകമ്പതേ ച രോഷേണ
തിർയക് ച പുനരീക്ഷതേ।
പശ്യ ലാംഗൂലവിക്ഷേപം
ക്ഷ്വേഡത്യേഷ മഹാബലഃ ॥ **6.26.34** ॥ 926

മഹാജവോ വീതഭയോ
രമ്യം സാൽവേയപർവതം।
രാജൻ സതതമധ്യാസ്തേ
ശരഭോ നാമ യൂഥപഃ ॥ **6.26.35** ॥ 927

ഏതസ്യ ബലിനഃ സർവേ
വിഹാരാ നാമ യൂഥപാഃ।
രാജംഛതസഹസ്രാണി
ചത്വാരിംശത്തഥൈവ ച ॥ **6.26.36** ॥ 928

യസ്തു മേഘ ഇവാകാശം
മഹാനാവൃത്യ തിഷ്ഠതി।
മധ്യേ വാനരവീരാണാം
സുരാണാമിവ വാസവഃ ॥ **6.26.37** ॥ 929

ഭേരീണാമിവ സന്നാദോ
യസ്യൈഷ ശ്രൂയതേ മഹാൻ।
ഘോഷഃ ശാഖാമൃഗേന്ദ്രാണാം
സംഗ്രാമമഭികാങ്ക്ഷതാം ॥ **6.26.38** ॥ 930

ഏഷ പർവതമധ്യാസ്തേ
പാരിയാത്രമനുത്തമം।
യുദ്ധേ ദുഷ്പ്രസഹോ നിത്യം
പനസോ നാമ യൂഥപഃ ॥ **6.26.39** ॥ 931

ഏനം ശതസഹസ്രാണാം
ശതാർധം പർയുപാസതേ।
യൂഥപാ യൂഥപശ്രേഷ്ഠം
യേഷാം യൂഥാനി ഭാഗശഃ ॥ **6.26.40** ॥ 932

യസ്തു ഭീമാ പ്രവൽഗന്തീം
ചമൂം തിഷ്ഠതി ശോഭയൻ।
സ്ഥിതാം തീരേ സമുദ്രസ്യ
ദ്വിതീയ ഇവ സാഗരഃ ॥ **6.26.41** ॥ 933

ഏഷ ദർദുരസങ്കാശോ
വിനതോ നാമ യൂഥപഃ।
പിബംശ്ചരതി യോ വേണാം
നദീനാമുത്തമാം നദീം ॥ **6.26.42** ॥ 934

ഷഷ്ടിഃ ശതസഹസ്രാണി
ബലമസ്യ പ്ലവംഗമാഃ।
ത്വാമാഹ്വയതി യുദ്ധായ
ക്രോധനോ നാമ വാനരഃ ॥ **6.26.43** ॥ 935

വിക്രാന്താ ബലവന്തശ്ച
യഥാ യൂഥാനി ഭാഗശഃ।
യസ്തു ഗൈരികവർണാഭം
വപുഃ പുഷ്യതി വാനരഃ ॥ **6.26.44** ॥ 936

അവമത്യ സദാ സർവാൻ
വാനരാൻ ബലദർപിതഃ।
ഗവയോ നാമ തേജസ്വീ
ത്വാം ക്രോധാദഭിവർതതേ ॥ **6.26.45** ॥ 937

ഏനം ശതസഹസ്രാണി
സപ്തതിഃ പർയുപാസതേ।
ഏഷൈവാശംസതേ ലങ്കാം
സ്വേനാനീകേന മർദിതും ॥ **6.26.46** ॥ 938

ഏതേ ദുഷ്പ്രസഹാ വീരാ
യേഷാം സംഖ്യാ ന വിദ്യതേ।
യൂഥപാ യൂഥപശ്രേഷ്ഠാ -
സ്തേഷാം യൂഥാനി ഭാഗശഃ ॥ **6.26.47** ॥ 939

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷഡ്വിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തവിംശഃ സർഗഃ ॥

വാനരസൈന്യസ്യ പ്രധാനയൂഥപതീനാം പരിചയഃ

താംസ്തു തേ സമ്പ്രവക്ഷ്യാമി
പ്രേക്ഷമാണസ്യ യൂഥപാൻ।
രാഘവാർഥേ പരാക്രാന്താ
യേ ന രക്ഷന്തി ജീവിതം ॥ **6.27.1** ॥ 940

സ്നിഗ്ധാ യസ്യ ബഹുവ്യാമാ
ദീർഘലാംഗൂലമാശ്രിതാഃ।
താമ്രാഃ പീതാഃ സിതാഃ ശ്വേതാഃ
പ്രകീർണാ ഘോരകർമണഃ ॥ **6.27.2** ॥ 941

പ്രഗൃഹീതാഃ പ്രകാശന്തേ
സൂര്യസ്യേവ മരീചയഃ।
പൃഥിവ്യാം ചാനുകൃഷ്യന്തേ
ഹരോ നാമൈഷ വാനരഃ ॥ **6.27.3** ॥ 942

യം പൃഷ്ഠതോഽനുഗച്ഛന്തി
ശതശോഽഥ സഹസ്രശഃ।
വൃക്ഷാനുദ്യമ്യ സഹസാ
ലങ്കാരോഹണതത്പരാഃ ॥ **6.27.4** ॥ 943

യൂഥപാ ഹരിരാജസ്യ
കിങ്കരാഃ സമുപസ്ഥിതാഃ।
നീലാനിവ മഹാമേഘാം -
സ്തിഷ്ഠതോ യാംസ്തു പശ്യസി ॥ **6.27.5** ॥ 944

അസിതാഞ്ജനസങ്കാശാൻ
യുദ്ധേ സത്യപരാക്രമാൻ।
അസംഖ്യേയാനനിർദേശാൻ
പരം പാരമിവോദധേഃ ॥ **6.27.6** ॥ 945

പർവതേഷു ച യേ കേചിദ്
വിഷയേഷു നദീഷു ച।
ഏതേ ത്വാമഭിവർതന്തേ
രാജന്നൃക്ഷാഃ സുദാരുണാഃ ॥ **6.27.7** ॥ 946

ഏഷാം മധ്യേ സ്ഥിതോ രാജൻ
ഭീമാക്ഷോ ഭീമദർശനഃ।
പർജന്യ ഇവ ജീമൂതൈഃ
സമന്താത് പരിവാരിതഃ ॥ **6.27.8** ॥ 947

ഋക്ഷവന്തം ഗിരിശ്രേഷ്ഠ -
മധ്യാസ്തേ നർമദാം പിബൻ।
സർവർക്ഷാണാമധിപതി -
ർധൂമ്രോ നാമൈഷ യൂഥപഃ ॥ **6.27.9** ॥ 948

യവീയാനസ്യ തു ഭ്രാതാ
പശ്യൈനം പർവതോപമം।
ഭ്രാത്രാ സമാനോ രൂപേണ
വിശിഷ്ടസ്തു പരാക്രമേ ॥ **6.27.10** ॥ 949

സ ഏഷ ജാംബവാൻ നാമ
മഹായൂഥപയൂഥപഃ।
പ്രശ്രാന്തോ ഗുരുവർതീ ച
സമ്പ്രഹാരേഷ്വമർഷണഃ ॥ **6.27.11** ॥ 950

ഏതേന സാഹ്യം തു മഹത്
കൃതം ശക്രസ്യ ധീമതാ।
ദൈവാസുരേ ജാംബവതാ
ലബ്ധാശ്ച ബഹവോ വരാഃ ॥ **6.27.12** ॥ 951

ആരുഹ്യ പർവതാഗ്രേഭ്യോ
മഹാഭ്രവിപുലാഃ ശിലാഃ।
മുഞ്ചന്തി വിപുലാകാരാ
ന മൃത്യോരുദ്വിജന്തി ച ॥ **6.27.13** ॥ 952

രാക്ഷസാനാം ച സദൃശാഃ
പിശാചാനാം ച രോമശാഃ।
ഏതസ്യ സൈന്യാ ബഹവോ
വിചരന്ത്യമിതൗജസഃ ॥ **6.27.14** ॥ 953

യ ഏനമഭിസംരബ്ധം
പ്ലവമാനമവസ്ഥിതം।
പ്രേക്ഷന്തേ വാനരാഃ സർവേ
സ്ഥിതാ യൂഥപയൂഥപം ॥ **6.27.15** ॥ 954

ഏഷ രാജൻ സഹസ്രാക്ഷം
പർയുപാസ്തേ ഹരീശ്വരഃ।
ബലേന ബലസംയുക്തോ
ദംഭോ നാമൈഷ യൂഥപഃ ॥ **6.27.16** ॥ 955

യഃ സ്ഥിതം യോജനേ ശൈലം
ഗച്ഛൻ പാർശ്വേന സേവതേ।
ഊർധ്വം തഥൈവ കായേന
ഗതഃ പ്രാപ്നോതി യോജനം ॥ **6.27.17** ॥ 956

യസ്മാത് തു പരമം രൂപം
ചതുഷ്പാത്സു ന വിദ്യതേ।
ശ്രുതഃ സന്നാദനോ നാമ
വാനരാണാം പിതാമഹഃ ॥ **6.27.18** ॥ 957

യേന യുദ്ധം തദാ ദത്തം
രണേ ശക്രസ്യ ധീമതാ।
പരാജയശ്ച ന പ്രാപ്തഃ
സോഽയം യൂഥപയൂഥപഃ ॥ **6.27.19** ॥ 958

യസ്യ വിക്രമമാണസ്യ
ശക്രസ്യേവ പരാക്രമഃ।
ഏഷ ഗന്ധർവകൻയായാ -
മുത്പന്നഃ കൃഷ്ണവർത്മനാ ॥ **6.27.20** ॥ 959

തദാ ദേവാസുരേ യുദ്ധേ
സാഹ്യാർഥം ത്രിദിവൗകസാം।
യത്ര വൈശ്രവണോ രാജാ
ജംബൂമുപനിഷേവതേ ॥ **6.27.21** ॥ 960

യോ രാജാ പർവതേന്ദ്രാണാം
ബഹുകിന്നരസേവിനാം।
വിഹാരസുഖദോ നിത്യം
ഭ്രാതുസ്തേ രാക്ഷസാധിപ ॥ **6.27.22** ॥ 961

തത്രൈഷ രമതേ ശ്രീമാൻ
ബലവാൻ വാനരോത്തമഃ।
യുദ്ധേഷ്വകത്ഥനോ നിത്യം
ക്രഥനോ നാമ യൂഥപഃ ॥ **6.27.23** ॥ 962

വൃതഃ കോടിസഹസ്രേണ
ഹരീണാം സമവസ്ഥിതഃ।
ഏഷൈവാശംസതേ ലങ്കാം
സ്വേനാനീകേന മർദിതും ॥ **6.27.24** ॥ 963

യോ ഗംഗാമനുപർയേതി
ത്രാസയൻ ഗജയൂഥപാൻ।
ഹസ്തിനാം വാനരാണാം ച
പൂർവവൈരമനുസ്മരൻ ॥ **6.27.25** ॥ 964

ഏഷ യൂഥപതിർനേതാ
ഗർജൻ ഗിരിഗുഹാശയഃ।
ഗജാൻ രോധയതേ വൻയാ -
നാരുജംശ്ച മഹീരുഹാൻ ॥ **6.27.26** ॥ 965

ഹരീണാം വാഹിനീമുഖ്യോ
നദീം ഹൈമവതീമനു।
ഉശീരബീജമാശ്രിത്യ
മന്ദരം പർവതോത്തമം ॥ **6.27.27** ॥ 966

രമതേ വാനരശ്രേഷ്ഠോ
ദിവി ശക്ര ഇവ സ്വയം।
ഏനം ശതസഹസ്രാണാം
സഹസ്രമഭിവർതതേ ॥ **6.27.28** ॥ 967

വീർയവിക്രമദൃപ്താനാം
നർദതാം ബാഹുശാലിനാം।
സ ഏഷ നേതാ ചൈതേഷാം
വാനരാണാം മഹാത്മനാം ॥ **6.27.29** ॥ 968

സ ഏഷ ദുർധരോ രാജൻ
പ്രമാഥീ നാമ യൂഥപഃ।
വാതേനേവോദ്ധതം മേഘം
യമേനമനുപശ്യസി ॥ **6.27.30** ॥ 969

അനീകമപി സംരബ്ധം
വാനരാണാം തരസ്വിനാം।
ഉദ്ധൂതമരുണാഭാസം
പവനേന സമന്തതഃ ॥ **6.27.31** ॥ 970

വിവർതമാനം ബഹുശോ
യത്രൈതദ്ബഹുലം രജഃ।
ഏതേഽസിതമുഖാ ഘോരാ
ഗോലാംഗൂലാ മഹാബലാഃ ॥ **6.27.32** ॥ 971

ശതം ശതസഹസ്രാണി
ദൃഷ്ട്വാ വൈ സേതുബന്ധനം।
ഗോലാംഗൂലം മഹാരാജ
ഗവാക്ഷം നാമ യൂഥപം ॥ **6.27.33** ॥ 972

പരിവാര്യാഭിനർദന്തേ
ലങ്കാം മർദിതുമോജസാ।
ഭ്രമരാചരിതാ യത്ര
സർവകാലഫലദ്രുമാഃ ॥ **6.27.34** ॥ 973

യം സൂര്യസ്തുല്യവർണാഭ -
മനുപർയേതി പർവതം।
യസ്യ ഭാസാ സദാ ഭാന്തി
തദ്വർണാ മൃഗപക്ഷിണഃ ॥ **6.27.35** ॥ 974

യസ്യ പ്രസ്ഥം മഹാത്മാനോ
ന ത്യജന്തി മഹർഷയഃ।
സർവകാമഫലാ വൃക്ഷാഃ
സദാ ഫലസമൻവിതാഃ ॥ **6.27.36** ॥ 975

മധൂനി ച മഹാർഹാണി
യസ്മിൻ പർവതസത്തമേ।
തത്രൈഷ രമതേ രാജൻ
രമ്യേ കാഞ്ചനപർവതേ ॥ **6.27.37** ॥ 976

മുഖ്യോ വാനരമുഖ്യാനാം
കേസരീ നാമ യൂഥപഃ।
ഷഷ്ടിർഗിരിസഹസ്രാണി
രമ്യാഃ കാഞ്ചനപർവതാഃ ॥ **6.27.38** ॥ 977

തേഷാം മധ്യേ ഗിരിവര -
സ്ത്വമിവാനഘ രക്ഷസാം।
തത്രൈകേ കപിലാഃ ശ്വേതാ -
സ്താമ്രാസ്യാ മധുപിംഗലാഃ ॥ **6.27.39** ॥ 978

നിവസന്ത്യന്തിമഗിരൗ
തീക്ഷ്ണദംഷ്ട്രാ നഖായുധാഃ।
സിംഹാ ഇവ ചതുർദംഷ്ട്രാ
വ്യാഘ്രാ ഇവ ദുരാസദാഃ ॥ **6.27.40** ॥ 979

സർവേ വൈശ്വാനരസമാ
ജ്വലദാശീവിഷോപമാഃ।
സുദീർഘാഞ്ചിതലാംഗൂലാ
മത്തമാതംഗസന്നിഭാഃ ॥ **6.27.41** ॥ 980

മഹാപർവതസങ്കാശാ
മഹാജീമൂതനിഃസ്വനാഃ।
വൃത്തപിംഗലനേത്രാ ഹി
മഹാഭീമഗതിസ്വനാഃ ॥ **6.27.42** ॥ 981

മർദയന്തീവ തേ സർവേ
തസ്ഥുർലങ്കാം സമീക്ഷ്യ തേ।
ഏഷ ചൈഷാമധിപതി -
ർമധ്യേ തിഷ്ഠതി വീർയവാൻ ॥ **6.27.43** ॥ 982

ജയാർഥീ നിത്യമാദിത്യ -
മുപതിഷ്ഠതി വീർയവാൻ।
നാമ്നാ പൃഥിവ്യാം വിഖ്യാതോ
രാജഞ്ശതബലീതി യഃ ॥ **6.27.44** ॥ 983

ഏഷൈവാശംസതേ ലങ്കാം
സ്വേനാനീകേന മർദിതും।
വിക്രാന്തോ ബലവാംഛൂരഃ
പൗരുഷേ സ്വേ വ്യവസ്ഥിതഃ ॥ **6.27.45** ॥ 984

രാമപ്രിയാർഥം പ്രാണാനാം
ദയാം ന കുരുതേ ഹരിഃ।
ഗജോ ഗവാക്ഷോ ഗവയോ
നലോ നീലശ്ച വാനരഃ ॥ **6.27.46** ॥ 985

ഏകൈകമേവ യോധാനാം
കോടിഭിർദശഭിർവൃതഃ।
തഥാൻയേ വാനരശ്രേഷ്ഠാ
വിന്ധ്യപർവതവാസിനഃ।
ന ശക്യന്തേ ബഹുത്വാത് തു
സംഖ്യാതും ലഘുവിക്രമാഃ॥ **6.27.47** ॥ 986

സർവേ മഹാരാജ മഹാപ്രഭാവാഃ
സർവേ മഹാശൈലനികാശകായാഃ।
സർവേ സമർഥാഃ പൃഥിവീം ക്ഷണേന
കർതും പ്രവിധ്വസ്തവികീർണശൈലാം॥ **6.27.48** ॥ 987

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്തവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടാവിംശഃ സർഗഃ ॥

**ശുകേന സുഗ്രീവസചിവാനാം മൈന്ദദ്വിവിദയോർഹനുമതഃ
ശ്രീരാമസ്യ ലക്ഷ്മണസ്യ വിഭീഷണസ്യ സുഗ്രീവസ്യ ച പരിചയം
ദത്ത്വാ വാനരസൈന്യസംഖ്യായാ നിരൂപണം ച**

സാരണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
രാവണം രാക്ഷസാധിപം ।
ബലമാദിശ്യ തത് സർവം
ശുകോ വാക്യമഥാബ്രവീത് ॥ **6.28.1** ॥ 988

സ്ഥിതാൻ പശ്യസി യാനേതാൻ
മത്താനിവ മഹാദ്വിപാൻ ।
ൻയഗ്രോധാനിവ ഗാംഗേയാൻ
സാലാൻ ഹൈമവതാനിവ ॥ **6.28.2** ॥ 989

ഏതേ ദുഷ്പ്രസഹാ രാജൻ
ബലിനഃ കാമരൂപിണഃ ।
ദൈത്യദാനവസങ്കാശാ
യുദ്ധേ ദേവപരാക്രമാഃ ॥ **6.28.3** ॥ 990

ഏഷാം കോടിസഹസ്രാണി
നവ പഞ്ച ച സപ്ത ച ।

തഥാ ശങ്കുസഹസ്രാണി
തഥാ വൃന്ദശതാനി ച ॥ **6.28.4** ॥ 991

ഏതേ സുഗ്രീവസചിവാഃ
കിഷ്കിന്ധാനിലയാഃ സദാ ।
ഹരയോ ദേവഗന്ധർവൈ -
രുത്പന്നാഃ കാമരൂപിണഃ ॥ **6.28.5** ॥ 992

യൗ തൗ പശ്യസി തിഷ്ഠന്തൗ
കുമാരൗ ദേവരൂപിണൗ ।
മൈന്ദശ്ച ദ്വിവിദശ്ചൈവ
താഭ്യാം നാസ്തി സമോ യുധി ॥ **6.28.6** ॥ 993

ബ്രഹ്മണാ സമനുജ്ഞാതാ -
വമൃതപ്രാശിനാവുഭൗ ।
ആശംസേതേ യഥാ ലങ്കാ -
മേതൗ മർദിതുമോജസാ ॥ **6.28.7** ॥ 994

യം തു പശ്യസി തിഷ്ഠന്തം
പ്രഭിന്നമിവ കുഞ്ജരം ।
യോ ബലാത് ക്ഷോഭയേത് ക്രുദ്ധഃ
സമുദ്രമപി വാനരഃ ॥ **6.28.8** ॥ 995

ഏഷോഽഭിഗന്താ ലങ്കായാം
വൈദേഹ്യാസ്തവ ച പ്രഭോ ।
ഏനം പശ്യ പുരാ ദൃഷ്ടം
വാനരം പുനരാഗതം ॥ **6.28.9** ॥ 996

ജ്യേഷ്ഠഃ കേസരിണഃ പുത്രോ
വാതാത്മജ ഇതി ശ്രുതഃ ।

ഹനൂമാനിതി വിഖ്യാതോ
ലംഘിതോ യേന സാഗരഃ ॥ **6.28.10** ॥ 997

കാമരൂപോ ഹരിശ്രേഷ്ഠോ
ബലരൂപസമൻവിതഃ।
അനിവാർയഗതിശ്ചൈവ
യഥാ സതതഗഃ പ്രഭുഃ ॥ **6.28.11** ॥ 998

ഉദ്യന്തം ഭാസ്കരം ദൃഷ്ട്വാ
ബാലഃ കില ബുഭുക്ഷിതഃ।
ത്രിയോജനസഹസ്രം തു
അധ്വാനമവതീർയ ഹി ॥ **6.28.12** ॥ 999

ആദിത്യമാഹരിഷ്യാമി
ന മേ ക്ഷുത് പ്രതിയാസ്യതി।
ഇതി നിശ്ചിത്യ മനസാ
പുപ്ലുവേ ബലദർപിതഃ ॥ **6.28.13** ॥ 1000

അനാധൃഷ്യതമം ദേവ -
മപി ദേവർഷിരാക്ഷസൈഃ।
അനാസാദ്യൈവ പതിതോ
ഭാസ്കരോദയനേ ഗിരൗ ॥ **6.28.14** ॥ 1001

പതിതസ്യ കപേരസ്യ
ഹനുരേകാ ശിലാതലേ।
കിഞ്ചിദ് ഭിന്നാ ദൃഢഹനു -
ർഹനൂമാനേഷ തേന വൈ ॥ **6.28.15** ॥ 1002

സത്യമാഗമയോഗേന
മൈഷ വിദിതോ ഹരിഃ।

നാസ്യ ശക്യം ബലം രൂപം
പ്രഭാവോ വാനുഭാഷിതും ॥ **6.28.16** ॥ 1003

ഏഷ ആശംസതേ ലങ്കാ -
മേകോ മഥിതുമോജസാ ।
യേന ജാജ്വൽയതേ്യഷൗ വൈ
ധൂമകേതുസ്തവാദ്യ വൈ ।
ലങ്കായാം നിഹിതശ്ചാപി
കഥം വിസ്മരസേ കപിം ॥ **6.28.17** ॥ 1004

യശ്ചൈഷോ്യനന്തരഃ ശൂരഃ
ശ്യാമഃ പദ്മനിഭേക്ഷണഃ ।
ഇക്ഷ്വാകൂണാമതിരഥോ
ലോകേ വിശ്രുതപൗരുഷഃ ॥ **6.28.18** ॥ 1005

യസ്മിൻ ന ചലതേ ധർമോ
യോ ധർമ നാതിവർതതേ ।
യോ ബ്രാഹ്മമസ്ത്രം വേദാംശ്ച
വേദ വേദവിദാം വരഃ ॥ **6.28.19** ॥ 1006

യോ ഭിന്ദ്യാദ് ഗഗനം ബാണൈ -
ർമേദിനീം വാപി ദാരയേത് ।
യസ്യ മൃത്യോരിവ ക്രോധഃ
ശക്രസ്യേവ പരാക്രമഃ ॥ **6.28.20** ॥ 1007

യസ്യ ഭാർയാ ജനസ്ഥാനാത്
സീതാ ചാപി ഹൃതാ ത്വയാ ।
സ ഏഷ രാമസ്ത്വാം രാജൻ
യോദ്ധും സമഭിവർതതേ ॥ **6.28.21** ॥ 1008

യസ്യൈഷ ദക്ഷിണേ പാർശ്വേ
ശുദ്ധജാംബൂനദപ്രഭഃ।
വിശാലവക്ഷാസ്താമ്രാക്ഷോ
നീലകുഞ്ചിതമൂർധജഃ ॥ **6.28.22** ॥ 1009

ഏഷോ ഹി ലക്ഷ്മണോ നാമ
ഭ്രാതുഃ പ്രിയഹിതേ രതഃ।
നയേ യുദ്ധേ ച കുശലഃ
സർവശസ്ത്രഭൃതാം വരഃ ॥ **6.28.23** ॥ 1010

അമർഷീ ദുർജയോ ജേതാ
വിക്രാന്തശ്ച ജയീ ബലീ।
രാമസ്യ ദക്ഷിണോ ബാഹു -
ർനിത്യം പ്രാണോ ബഹിശ്ചരഃ ॥ **6.28.24** ॥ 1011

നഹ്യേഷ രാഘവസ്യാർഥേ
ജീവിതം പരിരക്ഷതി।
ഏഷൈവാശംസതേ യുദ്ധേ
നിഹന്തും സർവരാക്ഷസാൻ ॥ **6.28.25** ॥ 1012

യസ്തു സവ്യമസൗ പക്ഷം
രാമസ്യാശ്രിത്യ തിഷ്ഠതി।
രക്ഷോഗണപരിക്ഷിപ്തോ
രാജാ ഹ്യേഷ വിഭീഷണഃ ॥ **6.28.26** ॥ 1013

ശ്രീമതാ രാജരാജേന
ലങ്കായാമഭിഷേചിതഃ।
ത്വാമസൗ പ്രതിസംരബ്ധോ
യുദ്ധായൈഷോഽഭിവർതതേ ॥ **6.28.27** ॥ 1014

യം തു പശ്യസി തിഷ്ഠന്തം
മധ്യേ ഗിരിമിവാചലം।
സർവശാഖാമൃഗേന്ദ്രാണാം
ഭർതാരമമിതൗജസം ॥ **6.28.28** ॥ 1015

തേജസാ യശസാ ബുദ്ധ്യാ
ബലേനാഭിജനേന ച।
യഃ കപീനതിബഭ്രാജ
ഹിമവാനിവ പർവതഃ ॥ **6.28.29** ॥ 1016

കിഷ്കിന്ധാം യഃ സമധ്യാസ്തേ
ഗുഹാം സഗഹനദ്രുമാം।
ദുർഗാം പർവതദുർഗമ്യാം
പ്രധാനൈഃ സഹ യൂഥപൈഃ ॥ **6.28.30** ॥ 1017

യസ്യൈഷാ കാഞ്ചനീ മാലാ
ശോഭതേ ശതപുഷ്കരാ।
കാന്താ ദേവമനുഷ്യാണാം
യസ്യാം ലക്ഷ്മീഃ പ്രതിഷ്ഠിതാ ॥ **6.28.31** ॥ 1018

ഏതാം മാലാം ച താരാം ച
കപിരാജ്യം ച ശാശ്വതം।
സുഗ്രീവോ വാലിനം ഹത്വാ
രാമേണ പ്രതിപാദിതഃ ॥ **6.28.32** ॥ 1019

ശതം ശതസഹസ്രാണാം
കോടിമാഹുർമനീഷിണഃ।
ശതം കോടിസഹസ്രാണാം
ശങ്കുരിത്യഭിധീയതേ ॥ **6.28.33** ॥ 1020

ശതം ശങ്കുസഹസ്രാണാം
മഹാശങ്കുരിതി സ്മൃതഃ।
മഹാശങ്കുസഹസ്രാണാം
ശതം വൃന്ദമിഹോച്യതേ ॥ **6.28.34** ॥ 1021

ശതം വൃന്ദസഹസ്രാണാം
മഹാവൃന്ദമിതി സ്മൃതം।
മഹാവൃന്ദസഹസ്രാണാം
ശതം പദ്മമിഹോച്യതേ ॥ **6.28.35** ॥ 1022

ശതം പദ്മസഹസ്രാണാം
മഹാപദ്മമിതി സ്മൃതം।
മഹാപദ്മസഹസ്രാണാം
ശതം ഖർവമിഹോച്യതേ ॥ **6.28.36** ॥ 1023

ശതം ഖർവസഹസ്രാണാം
മഹാഖർവമിതി സ്മൃതം।
മഹാഖർവസഹസ്രാണാം
സമുദ്രമഭിധീയതേ।
ശതം സമുദ്രസാഹസ്ര -
മോഘ ഇത്യഭിധീയതേ ॥ **6.28.37** ॥ 1024

ശതമോഘസഹസ്രാണാം
മഹൗഘ ഇതി വിശ്രുതഃ।
ഏവം കോടിസഹസ്രേണ
ശങ്കൂനാം ച ശതേന ച।
മഹാശങ്കുസഹസ്രേണ
തഥാ വൃന്ദശതേന ച ॥ **6.28.38** ॥ 1025

മഹാവ്യൂഹസഹസ്രേണ
തഥാ പദ്മശതേന ച ।
മഹാപദ്മസഹസ്രേണ
തഥാ ഖർവശതേന ച ॥ **6.28.39** ॥ 1026

സമുദ്രേണ ച തേനൈവ
മഹൗഘേന തഥൈവ ച ।
ഏഷ കോടിമഹൗഘേന
സമുദ്രസദൃശേന ച ॥ **6.28.40** ॥ 1027

വിഭീഷണേന വീരേണ
സചിവൈഃ പരിവാരിതഃ ।
സുഗ്രീവോ വാനരേന്ദ്രസ്ത്വാം
യുദ്ധാർഥമനുവർതതേ ।
മഹാബലവൃതോ നിത്യം
മഹാബലപരാക്രമഃ ॥ **6.28.41** ॥ 1028

ഇമാം മഹാരാജ സമീക്ഷ്യ വാഹിനീ -
മുപസ്ഥിതാം പ്രജ്വലിതഗ്രഹോപമാം ।
തതഃ പ്രയത്നഃ പരമോ വിധീയതാം
യഥാ ജയഃ സ്യാന്ന പരൈഃ പരാഭവഃ ॥ **6.28.42** ॥ 1029

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അഷ്ടാവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശുകസാരണൗ നിർഭർത്സ്യ രാവണേന തയോഃ സഭാതോ നിഷ്കാസനം തത്പ്രഹിതാനാം ഗുപ്തചരാണാം ശ്രീരാമാനുഗ്രഹേണ വാനരതോ മോക്ഷണം ലങ്കായാം നിവർതനം ച

ശുകേന തു സമാദിഷ്ടാൻ
ദൃഷ്ട്വാ സ ഹരിയൂഥപാൻ ।
ലക്ഷ്മണം ച മഹാവീർയം
ഭുജം രാമസ്യ ദക്ഷിണം ॥ **6.29.1** ॥ 1030

സമീപസ്ഥം ച രാമസ്യ
ഭ്രാതരം ച വിഭീഷണം ।
സർവവാനരരാജം ച
സുഗ്രീവം ഭീമവിക്രമം ॥ **6.29.2** ॥ 1031

അംഗദം ചാപി ബലിനം
വജ്രഹസ്താത്മജാത്മജം ।
ഹനൂമന്തം ച വിക്രാന്തം
ജാംബവന്തം ച ദുർജയം ॥ **6.29.3** ॥ 1032

സുഷേണം കുമുദം നീലം
നലം ച പ്ലവഗർഷഭം।
ഗജം ഗവാക്ഷം ശരഭം
മൈന്ദം ച ദ്വിവിദം തഥാ ॥ **6.29.4** ॥ 1033

കിഞ്ചിദാവിഗ്നഹൃദയോ
ജാതക്രോധശ്ച രാവണഃ।
ഭർത്സയാമാസ തൗ വീരൗ
കഥാന്തേ ശുകസാരണൗ ॥ **6.29.5** ॥ 1034

അധോമുഖൗ തൗ പ്രണതാ -
വബ്രവീച്ഛുകസാരണൗ।
രോഷഗദ്ഗദയാ വാചാ
സംരബ്ധം പരുഷം തഥാ ॥ **6.29.6** ॥ 1035

ന താവത് സദൃശം നാമ
സചിവൈരുപജീവിഭിഃ।
വിപ്രിയം നൃപതേർവക്തും
നിഗ്രഹേ പ്രഗ്രഹേ പ്രഭോഃ ॥ **6.29.7** ॥ 1036

രിപൂണാം പ്രതികൂലാനാം
യുദ്ധാർഥമഭിവർതതാം।
ഉഭാഭ്യാം സദൃശം നാമ
വക്തുമപ്രസ്തവേ സ്തവം ॥ **6.29.8** ॥ 1037

ആചാര്യാ ഗുരവോ വൃദ്ധാ
വൃഥാ വാം പർയുപാസിതാഃ।
സാരം യദ് രാജശാസ്ത്രാണാ -
മനുജീവ്യം ന ഗൃഹ്യതേ ॥ **6.29.9** ॥ 1038

ഗൃഹീതോ വാ ന വിജ്ഞാതോ
ഭാരോഽജ്ഞാനസ്യ വാഹ്യതേ।
ഈദൃശൈഃ സചിവൈർയുക്തോ
മൂർഖൈർദിഷ്ട്യാ ധരാമ്യഹം ॥ **6.29.10** ॥ 1039

കിം നു മൃത്യോർഭയം നാസ്തി
മാം വക്തും പരുഷം വചഃ।
യസ്യ മേ ശാസതോ ജിഹ്വാ
പ്രയച്ഛതി ശുഭാശുഭം ॥ **6.29.11** ॥ 1040

അപ്യേവ ദഹനം സ്പൃഷ്ട്വാ
വനേ തിഷ്ഠന്തി പാദപാഃ।
രാജദണ്ഡപരാമൃഷ്ടാ -
സ്തിഷ്ഠന്തേ നാപരാധിനഃ ॥ **6.29.12** ॥ 1041

ഹൻയാമഹം ത്വിമൗ പാപൗ
ശത്രുപക്ഷപ്രശംസിനൗ।
യദി പൂർവോപകാരൈർമേ
ക്രോധോ ന മൃദുതാം വ്രജേത് ॥ **6.29.13** ॥ 1042

അപധ്വംസത നശ്യധ്വം
സന്നികർഷാദിതോ മമ।
നഹി വാം ഹന്തുമിച്ഛാമി
സ്മരാമ്യുപകൃതാനി വാം।
ഹതാവേവ കൃതഘ്നൗ ദ്വൗ
മയി സ്നേഹപരാങ്മുഖൗ ॥ **6.29.14** ॥ 1043

ഏവമുക്തൗ തു സവ്രീഡൗ
തൗ ദൃഷ്ട്വാ ശുകസാരണൗ।

രാവണം ജയശബ്ദേന
പ്രതിനന്ദ്യാഭിനിഃസൃതൗ ॥ **6.29.15** ॥ 1044

അബ്രവീച്ച ദശഗ്രീവഃ
സമീപസ്ഥം മഹോദരം।
ഉപസ്ഥാപയ മേ ശീഘ്രം
ചാരാനിതി നിശാചരഃ।
മഹോദരസ്തഥോക്തസ്തു
ശീഘ്രമാജ്ഞാപയച്ചരാൻ ॥ **6.29.16** ॥ 1045

തതശ്ചാരാഃ സന്ത്വരിതാഃ
പ്രാപ്താഃ പാർഥിവശാസനാത്।
ഉപസ്ഥിതാഃ പ്രാഞ്ജലയോ
വർധയിത്വാ ജയാശിഷഃ ॥ **6.29.17** ॥ 1046

താനബ്രവീത് തതോ വാക്യം
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ।
ചാരാൻ പ്രത്യായികാഞ്ശൂരാൻ
ധീരാൻ വിഗതസാധ്വസാൻ ॥ **6.29.18** ॥ 1047

ഇതോ ഗച്ഛത രാമസ്യ
വ്യവസായം പരീക്ഷിതും।
മന്ത്രേഷ്വഭ്യന്തരാ യേഽസ്യ
പ്രീത്യാ തേന സമാഗതാഃ ॥ **6.29.19** ॥ 1048

കഥം സ്വപിതി ജാഗർതി
കിമദ്യ ച കരിഷ്യതി।
വിജ്ഞായ നിപുണം സർവ -
മാഗന്തവ്യമശേഷതഃ ॥ **6.29.20** ॥ 1049

ചാരേണ വിദിതഃ ശത്രുഃ
പണ്ഡിതൈർവസുധാധിപൈഃ।
യുദ്ധേ സ്വൽപേന യത്നേന
സമാസാദ്യ നിരസ്യതേ ॥ **6.29.21** ॥ 1050

ചാരാസ്തു തേ തഥേത്യുക്ത്വാ
പ്രഹൃഷ്ടാ രാക്ഷസേശ്വരം।
ശാർദൂലമഗ്രതഃ കൃത്വാ
തതശ്ചക്രുഃ പ്രദക്ഷിണം ॥ **6.29.22** ॥ 1051

തതസ്തം തു മഹാത്മാനം
ചാരാ രാക്ഷസസത്തമം।
കൃത്വാ പ്രദക്ഷിണം ജഗ്മു -
ർയത്ര രാമഃ സലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.29.23** ॥ 1052

തേ സുവേലസ്യ ശൈലസ്യ
സമീപേ രാമലക്ഷ്മണൗ।
പ്രച്ഛന്നാ ദദൃശുർഗത്വാ
സസുഗ്രീവവിഭീഷണൗ ॥ **6.29.24** ॥ 1053

പ്രേക്ഷമാണാശ്ചമൂം താം ച
ബഭൂവുർഭയവിഹ്വലാഃ।
തേ തു ധർമാത്മനാ ദൃഷ്ടാ
രാക്ഷസേന്ദ്രേണ രാക്ഷസാഃ ॥ **6.29.25** ॥ 1054

വിഭീഷണേന തത്രസ്ഥാ
നിഗൃഹീതാ യദൃച്ഛയാ।
ശാർദൂലോ ഗ്രാഹിതസ്ത്വേകഃ
പാപോഽയമിതി രാക്ഷസഃ ॥ **6.29.26** ॥ 1055

മോചിതഃ സോഽപി രാമേണ
വധ്യമാനഃ പ്ലവംഗമൈഃ।
ആനൃശംസ്യേന രാമേണ
മോചിതാ രാക്ഷസാഃ പരേ ॥ **6.29.27** ॥ 1056

വാനരൈരർദിതാസ്തേ തു
വിക്രാന്തൈർലഘുവിക്രമൈഃ।
പുനർലങ്കാമനുപ്രാപ്താഃ
ശ്വസന്തോ നഷ്ടചേതസഃ ॥ **6.29.28** ॥ 1057

തതോ ദശഗ്രീവമുപസ്ഥിതാസ്തു തേ
ചാരാ ബഹിർനിത്യചരാ നിശാചരാഃ।
ഗിരേഃ സുവേലസ്യ സമീപവാസിനം
ൻയവേദയൻ രാമബലം മഹാബലാഃ ॥ **6.29.29** ॥ 1058

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകോനത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

രാവണപ്രഹിതാനാം ഗുപ്തചരാണാം ശാർദൂലസ്യ ച തം പ്രതി വാനരസേനായാഃ സമാചാരസ്യ ബോധനം തത്രത്യപ്രമുഖവീരാണാം പരിചയദാനം ച

തതസ്തമക്ഷോഭ്യബലം
ലങ്കാധിപതയേ ചരാഃ।
സുവേലേ രാഘവം ശൈലേ
നിവിഷ്ടം പ്രത്യവേദയൻ ॥ **6.30.1** ॥ 1059

ചാരാണാം രാവണഃ ശ്രുത്വാ
പ്രാപ്തം രാമം മഹാബലം।
ജാതോദ്വേഗോഽഭവത് കിഞ്ചി -
ച്ഛാർദൂലം വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.30.2** ॥ 1060

അയഥാവച്ച തേ വർണോ
ദീനശ്ചാസി നിശാചര।
നാസി കച്ചിദമിത്രാണാം
ക്രുദ്ധാനാം വശമാഗതഃ ॥ **6.30.3** ॥ 1061

ഇതി തേനാനുശിഷ്ടസ്തു
വാചം മന്ദമുദീരയൻ।

തദാ രാക്ഷസശാർദൂലം
ശാർദൂലോ ഭയവിക്ലവഃ ॥ **6.30.4** ॥ 1062

ന തേ ചാരയിതും ശക്യാ
രാജൻ വാനരപുംഗവാഃ।
വിക്രാന്താ ബലവന്തശ്ച
രാഘവേണ ച രക്ഷിതാഃ ॥ **6.30.5** ॥ 1063

നാപി സംഭാഷിതും ശക്യാഃ
സമ്പ്രശ്നോഽത്ര ന ലഭ്യതേ।
സർവതോ രക്ഷ്യതേ പന്ഥാ
വാനരൈഃ പർവതോപമൈഃ ॥ **6.30.6** ॥ 1064

പ്രവിഷ്ടമാത്രേ ജ്ഞാതോഽഹം
ബലേ തസ്മിൻ വിചാരിതേ।
ബലാദ് ഗൃഹീതോ രക്ഷോഭി -
ർബഹുധാസ്മി വിചാരിതഃ ॥ **6.30.7** ॥ 1065

ജാനുഭിർമുഷ്ടിഭിർദന്തൈ -
സ്തലൈശ്ചാഭിഹതോ ഭൃശം।
പരിണീതോഽസ്മി ഹരിഭി -
ർബലമധ്യേ അമർഷണൈഃ ॥ **6.30.8** ॥ 1066

പരിണീയ ച സർവത്ര
നീതോഽഹം രാമസംസദി।
രുധിരസ്രാവിദീനാംഗോ
വിഹ്വലശ്ചലിതേന്ദ്രിയഃ ॥ **6.30.9** ॥ 1067

ഹരിഭിർവധ്യമാനശ്ച
യാചമാനഃ കൃതാഞ്ജലിഃ।

രാഘവേണ പരിത്രാതോ
മാ മേതി ച യദൃച്ഛയാ ॥ **6.30.10** ॥ 1068

ഏഷ ശൈലശിലാഭിസ്തു
പൂരയിത്വാ മഹാർണവം ।
ദ്വാരമാശ്രിത്യ ലങ്കായാ
രാമസ്തിഷ്ഠതി സായുധഃ ॥ **6.30.11** ॥ 1069

ഗരുഡവ്യൂഹമാസ്ഥായ
സർവതോ ഹരിഭിർവൃതഃ ।
മാം വിസൃജ്യ മഹാതേജാ
ലങ്കാമേവാതിവർതതേ ॥ **6.30.12** ॥ 1070

പുരാ പ്രാകാരമായാതി
ക്ഷിപ്രമേകതരം കുരു ।
സീതാം വാപി പ്രയച്ഛാശു
യുദ്ധം വാപി പ്രദീയതാം ॥ **6.30.13** ॥ 1071

മനസാ തത് തദാ പ്രേക്ഷ്യ
തച്ഛ്രുത്വാ രാക്ഷസാധിപഃ ।
ശാർദൂലം സുമഹദ്വാക്യ -
മഥോവാച സ രാവണഃ ॥ **6.30.14** ॥ 1072

യദി മാം പ്രതിയുധ്യന്തേ
ദേവഗന്ധർവദാനവാഃ ।
നൈവ സീതാം പ്രദാസ്യാമി
സർവലോകഭയാദപി ॥ **6.30.15** ॥ 1073

ഏവമുക്ത്വാ മഹാതേജാ
രാവണഃ പുനരബ്രവീത് ।

ചരിതാ ഭവതാ സേനാ
കേ്ത്ര ശൂരാഃ പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.30.16** ॥ 1074

കിം പ്രഭാഃ കീദൃശാഃ സൗമ്യ
വാനരാ യേ ദുരാസദാഃ।
കസ്യ പുത്രാശ്ച പൗത്രാശ്ച
തത്ത്വമാഖ്യാഹി രാക്ഷസ ॥ **6.30.17** ॥ 1075

തഥാത്ര പ്രതിപത്സ്യാമി
ജ്ഞാത്വാ തേഷാം ബലാബലം।
അവശ്യം ഖലു സംഖ്യാനം
കർതവ്യം യുദ്ധമിച്ഛതാ ॥ **6.30.18** ॥ 1076

അഥൈവമുക്തഃ ശാർദൂലോ
രാവണേനോത്തമശ്ചരഃ।
ഇദം വചനമാരേഭേ
വക്തും രാവണസന്നിധൗ ॥ **6.30.19** ॥ 1077

അഥർക്ഷരജസഃ പുത്രോ
യുധി രാജൻ സുദുർജയഃ।
ഗദ്ഗദസ്യാഥ പുത്രോ്ത്ര
ജാംബവാനിതി വിശ്രുതഃ ॥ **6.30.20** ॥ 1078

ഗദ്ഗദസ്യാഥ പുത്രോ്ൻയോ
ഗുരുപുത്രഃ ശതക്രതോഃ।
കദനം യസ്യ പുത്രേണ
കൃതമേകേന രക്ഷസാം ॥ **6.30.21** ॥ 1079

സുഷേണശ്ചാത്ര ധർമാത്മാ
പുത്രോ ധർമസ്യ വീർയവാൻ।

സൗമ്യഃ സോമാത്മജശ്ചാത്ര
രാജൻ ദധിമുഖഃ കപിഃ ॥ **6.30.22** ॥ 1080

സുമുഖോ ദുർമുഖശ്ചാത്ര
വേഗദർശീ ച വാനരഃ ।
മൃത്യുർവാനരരൂപേണ
നൂനം സൃഷ്ടഃ സ്വയംഭുവാ ॥ **6.30.23** ॥ 1081

പുത്രോ ഹുതവഹസ്യാത്ര
നീലഃ സേനാപതിഃ സ്വയം ।
അനിലസ്യ തു പുത്രോഽത്ര
ഹനൂമാനിതി വിശ്രുതഃ ॥ **6.30.24** ॥ 1082

നപ്താ ശക്രസ്യ ദുർധർഷോ
ബലവാനംഗദോ യുവാ ।
മൈന്ദശ്ച ദ്വിവിദശ്ചോഭൗ
ബലിനാവശ്വിസംഭവൗ ॥ **6.30.25** ॥ 1083

പുത്രാ വൈവസ്വതസ്യാഥ
പഞ്ച കാലാന്തകോപമാഃ ।
ഗജോ ഗവാക്ഷോ ഗവയഃ
ശരഭോ ഗന്ധമാദനഃ ॥ **6.30.26** ॥ 1084

ദശ വാനരകോട്യശ്ച
ശൂരാണാം യുദ്ധകാങ്ക്ഷിണാം ।
ശ്രീമതാം ദേവപുത്രാണാം
ശേഷം നാഖ്യാതുമുത്സഹേ ॥ **6.30.27** ॥ 1085

പുത്രോ ദശരഥസ്യൈഷ
സിംഹസംഹനനോ യുവാ ।

ദൂഷണോ നിഹതോ യേന
ഖരശ്ച ത്രിശിരാസ്തഥാ ॥ **6.30.28** ॥ 1086

നാസ്തി രാമസ്യ സദൃശേ
വിക്രമേ ഭുവി കശ്ചന ।
വിരാധോ നിഹതോ യേന
കബന്ധശ്ചാന്തകോപമഃ ॥ **6.30.29** ॥ 1087

വക്തും ന ശക്തോ രാമസ്യ
ഗുണാൻ കശ്ചിന്നരഃ ക്ഷിതൗ ।
ജനസ്ഥാനഗതാ യേന
താവന്തോ രാക്ഷസാ ഹതാഃ ॥ **6.30.30** ॥ 1088

ലക്ഷ്മണശ്ചാത്ര ധർമാത്മാ
മാതംഗാനാമിവർഷഭഃ ।
യസ്യ ബാണപഥം പ്രാപ്യ
ന ജീവേദപി വാസവഃ ॥ **6.30.31** ॥ 1089

ശ്വേതോ ജ്യോതിർമുഖശ്ചാത്ര
ഭാസ്കരസ്യാത്മസംഭവൗ ।
വരുണസ്യാഥ പുത്രോഽഥ
ഹേമകൂടഃ പ്ലവംഗമഃ ॥ **6.30.32** ॥ 1090

വിശ്വകർമസുതോ വീരോ
നലഃ പ്ലവഗസത്തമഃ ।
വിക്രാന്തോ വേഗവാനത്ര
വസുപുത്രഃ സ ദുർധരഃ ॥ **6.30.33** ॥ 1091

രാക്ഷസാനാം വരിഷ്ഠശ്ച
തവ ഭ്രാതാ വിഭീഷണഃ ।

പ്രതിഗൃഹ്യ പുരീം ലങ്കാം
രാഘവസ്യ ഹിതേ രതഃ ॥ **6.30.34** ॥ 1092

ഇതി സർവം സമാഖ്യാതം
തഥാ വൈ വാനരം ബലം ।
സുവേലേഽധിഷ്ഠിതം ശൈലേ
ശേഷകാർയേ ഭവാൻ ഗതിഃ ॥ **6.30.35** ॥ 1093

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യ മായാമയം ഛിന്നം മസ്തകം സന്ദർശ്യ രാവണേന സീതായാ മോഹനം

തതസ്തമക്ഷോഭ്യബലം
ലങ്കായാം നൃപതേശ്ചരാഃ।
സുവേലേ രാഘവം ശൈലേ
നിവിഷ്ടം പ്രത്യവേദയൻ ॥ **6.31.1** ॥ 1094

ചാരാണാം രാവണഃ ശ്രുത്വാ
പ്രാപ്തം രാമം മഹാബലം।
ജാതോദ്വേഗോഽഭവത് കിഞ്ചിത്
സചിവാനിദമബ്രവീത് ॥ **6.31.2** ॥ 1095

മന്ത്രിണഃ ശീഘ്രമായാന്തു
സർവേ വൈ സുസമാഹിതാഃ।
അയം നോ മന്ത്രകാലോ ഹി
സമ്പ്രാപ്ത ഇതി രാക്ഷസാഃ ॥ **6.31.3** ॥ 1096

തസ്യ തച്ഛാസനം ശ്രുത്വാ
മന്ത്രിണോഽഭ്യാഗമൻ ദ്രുതം।

തതഃ സ മന്ത്രയാമാസ
രാക്ഷസൈഃ സചിവൈഃ സഹ ॥ **6.31.4** ॥ 1097

മന്ത്രയിത്വാ തു ദുർധർഷഃ
ക്ഷമം യത് തദനന്തരം ।
വിസർജയിത്വാ സചിവാൻ
പ്രവിവേശ സ്വമാലയം ॥ **6.31.5** ॥ 1098

തതോ രാക്ഷസമാദായ
വിദ്യുജ്ജിഹ്വം മഹാബലം ।
മായാവിനം മഹാമായം
പ്രാവിശദ് യത്ര മൈഥിലീ ॥ **6.31.6** ॥ 1099

വിദ്യുജ്ജിഹ്വം ച മായാജ്ഞ -
മബ്രവീദ് രാക്ഷസാധിപഃ ।
മോഹയിഷ്യാവഹേ സീതാം
മായയാ ജനകാത്മജാം ॥ **6.31.7** ॥ 1100

ശിരോ മായാമയം ഗൃഹ്യ
രാഘവസ്യ നിശാചര ।
മാം ത്വം സമുപതിഷ്ഠസ്വ
മഹച്ച സശരം ധനുഃ ॥ **6.31.8** ॥ 1101

ഏവമുക്തസ്തഥേത്യാഹ
വിദ്യുജിഹ്വോ നിശാചരഃ ।
ദർശയാമാസ താം മായാം
സുപ്രയുക്താം സ രാവണേ ॥ **6.31.9** ॥ 1102

തസ്യ തുഷ്ടോഽഭവദ് രാജാ
പ്രദദൗ ച വിഭൂഷണം ।

അശോകവനികായാം ച
സീതാദർശനലാലസഃ ॥ **6.31.10** ॥ 1103

നൈരൃതാനാമധിപതിഃ
സംവിവേശ മഹാബലഃ।
തതോ ദീനാമദൈന്യാർഹാം
ദദർശ ധനദാനുജഃ ॥ **6.31.11** ॥ 1104

അധോമുഖീം ശോകപരാ -
മുപവിഷ്ടാം മഹീതലേ।
ഭർതാരം സമനുധ്യാന്തീ -
മശോകവനികാം ഗതാം ॥ **6.31.12** ॥ 1105

ഉപാസ്യമാനാം ഘോരാഭീ
രാക്ഷസീഭിരദൂരതഃ।
ഉപസൃത്യ തതഃ സീതാം
പ്രഹർഷം നാമ കീർതയൻ ॥ **6.31.13** ॥ 1106

ഇദം ച വചനം ധൃഷ്ട -
മുവാച ജനകാത്മജാം।
സാന്ത്വ്യമാനാ മയാ ഭദ്രേ
യമാശ്രിത്യ വിമൻയസേ ॥ **6.31.14** ॥ 1107

ഖരഹന്താ സ തേ ഭർതാ
രാഘവഃ സമരേ ഹതഃ।
ഛിന്നം തേ സർവഥാ മൂലം
ദർപശ്ച നിഹതോ മയാ ॥ **6.31.15** ॥ 1108

വ്യസനേനാത്മനഃ സീതേ
മമ ഭാർയാ ഭവിഷ്യസി।

വിസൃജൈതാം മതിം മൂഢേ
കിം മൃതേന കരിഷ്യസി ॥ **6.31.16** ॥ 1109

ഭവസ്വ ഭദ്രേ ഭാർയാണാം
സർവാസാമീശ്വരീ മമ ।
അൽപപുണ്യേ നിവൃത്താർഥേ
മൂഢേ പണ്ഡിതമാനിനി ।
ശൃണു ഭർതൃവധം സീതേ
ഘോരം വൃത്രവധം യഥാ ॥ **6.31.17** ॥ 1110

സമായാതഃ സമുദ്രാന്തം
ഹന്തും മാം കില രാഘവഃ ।
വാനരേന്ദ്രപ്രണീതേന
ബലേന മഹതാ വൃതഃ ॥ **6.31.18** ॥ 1111

സന്നിവിഷ്ടഃ സമുദ്രസ്യ
പീഡ്യ തീരമഥോത്തരം ।
ബലേന മഹതാ രാമോ
വ്രജത്യസ്തം ദിവാകരേ ॥ **6.31.19** ॥ 1112

അഥാധ്വനി പരിശ്രാന്ത -
മർധരാത്രേ സ്ഥിതം ബലം ।
സുഖസുപ്തം സമാസാദ്യ
ചരിതം പ്രഥമം ചരൈഃ ॥ **6.31.20** ॥ 1113

തത്പ്രഹസ്തപ്രണീതേന
ബലേന മഹതാ മമ ।
ബലമസ്യ ഹതം രാത്രൗ
യത്ര രാമഃ സലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.31.21** ॥ 1114

പട്ടിശാൻ പരിഘാംശ്ചക്രാ -
നൃഷ്ടീൻ ദണ്ഡാൻ മഹായുധാൻ।
ബാണജാലാനി ശൂലാനി
ഭാസ്വരാൻ കൂടമുദ്ഗരാൻ ॥ **6.31.22** ॥ 1115

യഷ്ടീശ്ച തോമരാൻ പ്രാസാം -
ശ്ചക്രാണി മുസലാനി ച।
ഉദ്യമ്യോദ്യമ്യ രക്ഷോഭി -
ർവാനരേഷു നിപാതിതാഃ ॥ **6.31.23** ॥ 1116

അഥ സുപ്തസ്യ രാമസ്യ
പ്രഹസ്തേന പ്രമാഥിനാ।
അസകൃതം കൃതഹസ്തേന
ശിരശ്ഛിന്നം മഹാസിനാ ॥ **6.31.24** ॥ 1117

വിഭീഷണഃ സമുത്പത്യ
നിഗൃഹീതോ യദൃച്ഛയാ।
ദിശഃ പ്രവ്രാജിതഃ സൈന്യൈ -
ർലക്ഷ്മണഃ പ്ലവഗൈഃ സഹ ॥ **6.31.25** ॥ 1118

സുഗ്രീവോ ഗ്രീവയാ സീതേ
ഭഗ്നയാ പ്ലവഗാധിപഃ।
നിരസ്തഹനുകഃ സീതേ
ഹനൂമാൻ രാക്ഷസൈർഹതഃ ॥ **6.31.26** ॥ 1119

ജാംബവാനഥ ജാനുഭ്യാ -
മുത്പതൻ നിഹതോ യുധി।
പട്ടിശൈർബഹുഭിശ്ഛിന്നോ
നികൃത്തഃ പാദപോ യഥാ ॥ **6.31.27** ॥ 1120

മൈന്ദശ്ച ദ്വിവിദശ്ചോഭൗ
തൗ വാനരവരർഷഭൗ।
നിഃശ്വസന്തൗ രുദന്തൗ ച
രുധിരേണ പരിപ്ലുതൗ ॥ **6.31.28** ॥ 1121

അസിനാ വ്യായതൗ ഛിന്നൗ
മധ്യേ ഹ്യരിനിഷൂദനൗ।
അനുശ്വസിതി മേദിൻയാം
പനസഃ പനസോ യഥാ ॥ **6.31.29** ॥ 1122

നാരാചൈർബഹുഭിശ്ഛിന്നഃ
ശേതേ ദർയാം ദരീമുഖഃ।
കുമുദസ്തു മഹാതേജാ
നിഷ്കൂജൻ സായകൈർഹതഃ ॥ **6.31.30** ॥ 1123

അംഗദോ ബഹുഭിശ്ഛിന്നഃ
ശരൈരാസാദ്യ രാക്ഷസൈഃ।
പരിതോ രുധിരോദ്ഗാരീ
ക്ഷിതൗ നിപതിതോഽംഗദഃ ॥ **6.31.31** ॥ 1124

ഹരയോ മഥിതാ നാഗൈ
രഥജാലൈസ്തഥാപരേ।
ശയാനാ മൃദിതാസ്തത്ര
വായുവേഗൈരിവാംബുദാഃ ॥ **6.31.32** ॥ 1125

പ്രസൃതാശ്ച പരേ ത്രസ്താ
ഹൻയമാനാ ജഘൻയതഃ।
അനുദ്രുതാസ്തു രക്ഷോഭിഃ
സിംഹൈരിവ മഹാദ്വിപാഃ ॥ **6.31.33** ॥ 1126

സാഗരേ പതിതാഃ കേചിത്
കേചിദ് ഗഗനമാശ്രിതാഃ।
ഋക്ഷാ വൃക്ഷാനുപാരൂഢാ
വാനരീം വൃത്തിമാശ്രിതാഃ ॥ **6.31.34** ॥ 1127

സാഗരസ്യ ച തീരേഷു
ശൈലേഷു ച വനേഷു ച।
പിംഗലാസ്തേ വിരൂപാക്ഷൈ
രാക്ഷസൈർബഹവോ ഹതാഃ ॥ **6.31.35** ॥ 1128

ഏവം തവ ഹതോ ഭർതാ
സസൈന്യോ മമ സേനയാ।
ക്ഷതജാർദ്രം രജോധ്വസ്ത -
മിദം ചാസ്യാഹൃതം ശിരഃ ॥ **6.31.36** ॥ 1129

തതഃ പരമദുർധർഷോ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
സീതായാമുപശൃണ്വന്ത്യാം
രാക്ഷസീമിദമബ്രവീത് ॥ **6.31.37** ॥ 1130

രാക്ഷസം ക്രൂരകർമാണം
വിദ്യുജ്ജിഹ്വം സമാനയ।
യേന തദ്രാഘവശിരഃ
സംഗ്രാമാത് സ്വയമാഹൃതം ॥ **6.31.38** ॥ 1131

വിദ്യുജ്ജിഹ്വസ്തദാ ഗൃഹ്യ
ശിരസ്തത്സശരാസനം।
പ്രണാമം ശിരസാ കൃത്വാ
രാവണസ്യാഗ്രതഃ സ്ഥിതഃ ॥ **6.31.39** ॥ 1132

തമബ്രവീത് തതോ രാജാ
രാവണോ രാക്ഷസം സ്ഥിതം।
വിദ്യുജ്ജിഹ്വം മഹാജിഹ്വം
സമീപപരിവർതിനം ॥ **6.31.40** ॥ 1133

അഗ്രതഃ കുരു സീതായാഃ
ശീഘ്രം ദാശരഥേഃ ശിരഃ।
അവസ്ഥാം പശ്ചിമാം ഭർതുഃ
കൃപണാ സാധു പശ്യതു ॥ **6.31.41** ॥ 1134

ഏവമുക്തം തു തദ് രക്ഷഃ
ശിരസ്തത് പ്രിയദർശനം।
ഉപനിക്ഷിപ്യ സീതായാഃ
ക്ഷിപ്രമന്തരധീയത ॥ **6.31.42** ॥ 1135

രാവണശ്ചാപി ചിക്ഷേപ
ഭാസ്വരം കാർമുകം മഹത്।
ത്രിഷു ലോകേഷു വിഖ്യാതം
രാമസ്യൈതദിതി ബ്രുവൻ ॥ **6.31.43** ॥ 1136

ഇദം തത് തവ രാമസ്യ
കാർമുകം ജ്യാസമാവൃതം।
ഇഹ പ്രഹസ്തേനാനീതം
തം ഹത്വാ നിശി മാനുഷം ॥ **6.31.44** ॥ 1137

സ വിദ്യുജ്ജിഹ്വേന സഹൈവ തച്ഛിരോ
ധനുശ്ച ഭൂമൗ വിനികീർയ രാവണഃ।
വിദേഹരാജസ്യ സുതാം യശസ്വിനീം
തതോഽബ്രവീത് താം ഭവ മേ വശാനുഗാ ॥ **6.31.45** ॥ 1138

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വാത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമനിധനം മത്വാ സീതായാ വിലാപഃ, രാവണേന സഭാം ഗത്വാ മന്ത്രിഭിഃ സഹ യുദ്ധവിഷയേ മന്ത്രണം

സാ സീതാ തച്ഛിരോ ദൃഷ്ട്വാ
തച്ച കാർമുകമുത്തമം ।
സുഗ്രീവപ്രതിസംസർഗ -
മാഖ്യാതം ച ഹനൂമതാ ॥ **6.32.1** ॥ 1139

നയനേ മുഖവർണം ച
ഭർതുസ്തത്സദൃശം മുഖം ।
കേശാൻ കേശാന്തദേശം ച
തം ച ചൂഡാമണിം ശുഭം ॥ **6.32.2** ॥ 1140

ഏതൈഃ സർവൈരഭിജ്ഞാനൈ -
രഭിജ്ഞായ സുദുഃഖിതാ ।
വിജഗർഹേ ത്ര കൈകേയീം
ക്രോശന്തീ കുരരീ യഥാ ॥ **6.32.3** ॥ 1141

സകാമാ ഭവ കൈകേയി
ഹതോ ഽയം കുലനന്ദനഃ ।

കുലമുത്സാദിതം സർവം
ത്വയാ കലഹശീലയാ ॥ **6.32.4** ॥ 1142

ആർയേണ കിം നു കൈകേയ്യാഃ
കൃതം രാമേണ വിപ്രിയം ।
യൻമയാ ചീരവസനം
ദത്ത്വാ പ്രവ്രാജിതോ വനം ॥ **6.32.5** ॥ 1143

ഏവമുക്ത്വാ തു വൈദേഹീ
വേപമാനാ തപസ്വിനീ ।
ജഗാമ ജഗതീം ബാലാ
ഛിന്നാ തു കദലീ യഥാ ॥ **6.32.6** ॥ 1144

സാ മുഹൂർതാത് സമാശ്വസ്യ
പരിലഭ്യാഥ ചേതനാം ।
തച്ഛിരഃ സമുപാസ്ഥായ
വിലലാപായതേക്ഷണാ ॥ **6.32.7** ॥ 1145

ഹാ ഹതാസ്മി മഹാബാഹോ
വീരവ്രതമനുവ്രത ।
ഇമാം തേ പശ്ചിമാവസ്ഥാം
ഗതാസ്മി വിധവാ കൃതാ ॥ **6.32.8** ॥ 1146

പ്രഥമം മരണം നാർയാ
ഭർതുർവൈഗുൺയമുച്യതേ ।
സുവൃത്തഃ സാധുവൃത്തായാഃ
സംവൃത്തസ്ത്വം മമാഗ്രതഃ ॥ **6.32.9** ॥ 1147

മഹദ് ദുഃഖം പ്രപന്നായാ
മഗ്നായാഃ ശോകസാഗരേ ।

യോ ഹി മാമുദ്യതസ്ത്രാതും
സോഽപി ത്വം വിനിപാതിതഃ ॥ **6.32.10** ॥ 1148

സാ ശ്വശ്രൂർമമ കൗസൽയാ
ത്വയാ പുത്രേണ രാഘവ ।
വത്സേനേവ യഥാ ധേനു -
ർവിവത്സാ വത്സലാ കൃതാ ॥ **6.32.11** ॥ 1149

ഉദ്ദിഷ്ടം ദീർഘമായുസ്തേ
ദൈവജ്ഞൈരപി രാഘവ ।
അനൃതം വചനം തേഷാ -
മൽപായുരസി രാഘവ ॥ **6.32.12** ॥ 1150

അഥവാ നശ്യതി പ്രജ്ഞാ
പ്രാജ്ഞസ്യാപി സതസ്തവ ।
പചത്യേനം തഥാ കാലോ
ഭൂതാനാം പ്രഭവോ ഹ്യയം ॥ **6.32.13** ॥ 1151

അദൃഷ്ടം മൃത്യുമാപന്നഃ
കസ്മാത് ത്വം നയശാസ്ത്രവിത് ।
വ്യസനാനാമുപായജ്ഞഃ
കുശലോ ഹ്യസി വർജനേ ॥ **6.32.14** ॥ 1152

തഥാ ത്വം സമ്പരിഷ്വജ്യ
രൗദ്രയാതിനൃശംസയാ ।
കാലരാത്ര്യാ മമാച്ഛിദ്യ
ഹൃതഃ കമലലോചന ॥ **6.32.15** ॥ 1153

ഇഹ ശേഷേ മഹാബാഹോ
മാം വിഹായ തപസ്വിനീം ।

പ്രിയാമിവ യഥാ നാരീം
പൃഥിവീം പുരുഷർഷഭ ॥ **6.32.16** ॥ 1154

അർചിതം സതതം യത്താദ്
ഗന്ധമാൽയൈർമയാ തവ ।
ഇദം തേ മത്പ്രിയം വീര
ധനുഃ കാഞ്ചനഭൂഷിതം ॥ **6.32.17** ॥ 1155

പിത്രാ ദശരഥേന ത്വം
ശ്വശുരേണ മമാനഘ ।
സർവൈശ്ച പിതൃഭിഃ സാർധം
നൂനം സ്വർഗേ സമാഗതഃ ॥ **6.32.18** ॥ 1156

ദിവി നക്ഷത്രഭൂതം ച
മഹത്കർമകൃതം തഥാ ।
പുണ്യം രാജർഷിവംശം ത്വ -
മാത്മനഃ സമുപേക്ഷസേ ॥ **6.32.19** ॥ 1157

കിം മാം ന പ്രേക്ഷസേ രാജൻ
കിം വാ ന പ്രതിഭാഷസേ ।
ബാലാം ബാലേന സമ്പ്രാപ്താം
ഭാർയാം മാം സഹചാരിണീം ॥ **6.32.20** ॥ 1158

സംശ്രുതം ഗൃഹ്ണതാ പാണിം
ചരിഷ്യാമീതി യത് ത്വയാ ।
സ്മര തന്നാമ കാകുത്സ്ഥ
നയ മാമപി ദുഃഖിതാം ॥ **6.32.21** ॥ 1159

കസ്മാൻമാമപഹായ ത്വം
ഗതോ ഗതിമതാം വര ।

അസ്മാൽലോകാദമും ലോകം
ത്യക്ത്വാ മാമപി ദുഃഖിതാം ॥ **6.32.22** ॥ 1160

കൽയാണൈ രുചിരം ഗാത്രം
പരിഷ്വക്തം മയൈവ തു।
ക്രവ്യാദൈസ്തച്ഛരീരം തേ
നൂനം വിപരികൃഷ്യതേ ॥ **6.32.23** ॥ 1161

അഗ്നിഷ്ടോമാദിഭിർയജ്ഞൈ -
രിഷ്ടവാനാപ്തദക്ഷിണൈഃ।
അഗ്നിഹോത്രേണ സംസ്കാരം
കേന ത്വം ന തു ലപ്സ്യസേ ॥ **6.32.24** ॥ 1162

പ്രവ്രജ്യാമുപപന്നാനാം
ത്രയാണാമേകമാഗതം।
പരിപ്രക്ഷ്യതി കൗസൽയാ
ലക്ഷ്മണം ശോകലാലസാ ॥ **6.32.25** ॥ 1163

സ തസ്യാഃ പരിപൃച്ഛന്ത്യാ
വധം മിത്രബലസ്യ തേ।
തവ ചാഖ്യാസ്യതേ നൂനം
നിശായാം രാക്ഷസൈർവധം ॥ **6.32.26** ॥ 1164

സാ ത്വാം സുപ്തം ഹതം ജ്ഞാത്വാ
മാം ച രക്ഷോഗൃഹം ഗതാം।
ഹൃദയേനാവദീർണേന
ന ഭവിഷ്യതി രാഘവ ॥ **6.32.27** ॥ 1165

മമ ഹേതോരനാർയായാ
അനഘഃ പാർഥിവാത്മജഃ।

രാമഃ സാഗരമുത്തീർയ
വീർയവാൻ ഗോഷ്പദേ ഹതഃ ॥ **6.32.28** ॥ 1166

അഹം ദാശരഥേനോഢാ
മോഹാത് സ്വകുലപാംസനീ ।
ആർയപുത്രസ്യ രാമസ്യ
ഭാർയാ മൃത്യുരജായത ॥ **6.32.29** ॥ 1167

നൂനമൻയാം മയാ ജാതിം
വാരിതം ദാനമുത്തമം ।
യാഹമദ്യൈവ ശോചാമി
ഭാർയാ സർവാതിഥേരിഹ ॥ **6.32.30** ॥ 1168

സാധു ഘാതയ മാം ക്ഷിപ്രം
രാമസ്യോപരി രാവണ ।
സമാനയ പതിം പത്ന്യാ
കുരു കൽയാണമുത്തമം ॥ **6.32.31** ॥ 1169

ശിരസാ മേ ശിരശ്ചാസ്യ
കായം കായേന യോജയ ।
രാവണാനുഗമിഷ്യാമി
ഗതിം ഭർതുർമഹാത്മനഃ ॥ **6.32.32** ॥ 1170

ഇതീവ ദുഃഖസന്തപ്താ
വിലലാപായതേക്ഷണാ ।
ഭർതുഃ ശിരോ ധനുശ്ചൈവ
ദദർശ ജനകാത്മജാ ॥ **6.32.33** ॥ 1171

ഏവം ലാലപ്യമാനായാം
സീതായാം തത്ര രാക്ഷസഃ ।

അഭിചക്രാമ ഭർതാര -
മനീകസ്ഥഃ കൃതാഞ്ജലിഃ ॥ **6.32.34** ॥ 1172

വിജയസ്വാർയപുത്രേതി
സോഽഭിവാദ്യ പ്രസാദ്യ ച ।
ൻയവേദയദനുപ്രാപ്തം
പ്രഹസ്തം വാഹിനീപതിം ॥ **6.32.35** ॥ 1173

അമാത്യൈഃ സഹിതഃ സർവൈഃ
പ്രഹസ്തസ്ത്വാമുപസ്ഥിതഃ ।
തേന ദർശനകാമേന
അഹം പ്രസ്ഥാപിതഃ പ്രഭോ ॥ **6.32.36** ॥ 1174

നൂനമസ്തി മഹാരാജ
രാജഭാവാത് ക്ഷമാൻവിത ।
കിഞ്ചിദാത്യയികം കാർയം
തേഷാം ത്വം ദർശനം കുരു ॥ **6.32.37** ॥ 1175

ഏതച്ഛ്രുത്വാ ദശഗ്രീവോ
രാക്ഷസപ്രതിവേദിതം ।
അശോകവനികാം ത്യക്ത്വാ
മന്ത്രിണാം ദർശനം യയൗ ॥ **6.32.38** ॥ 1176

സ തു സർവം സമർഥ്യൈവ
മന്ത്രിഭിഃ കൃത്യമാത്മനഃ ।
സഭാം പ്രവിശ്യ വിദധേ
വിദിത്വാ രാമവിക്രമം ॥ **6.32.39** ॥ 1177

അന്തർധാനം തു തച്ഛീർഷം
തച്ച കാർമുകമുത്തമം ।

ജഗാമ രാവണസ്യൈവ
നിർയാണസമനന്തരം ॥ **6.32.40** ॥ 1178

രാക്ഷസേന്ദ്രസ്തു തൈഃ സാർധം
മന്ത്രിഭിർഭീമവിക്രമൈഃ ।
സമർഥയാമാസ തദാ
രാമകാർയവിനിശ്ചയം ॥ **6.32.41** ॥ 1179

അവിദൂരസ്ഥിതാൻ സർവാൻ
ബലാധ്യക്ഷാൻ ഹിതൈഷിണഃ ।
അബ്രവീത് കാലസദൃശം
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ ॥ **6.32.42** ॥ 1180

ശീഘ്രം ഭേരീനിനാദേന
സ്ഫുടം കോണാഹതേന മേ ।
സമാനയധ്വം സൈന്യാനി
വക്തവ്യം ച ന കാരണം ॥ **6.32.43** ॥ 1181

തതസ്തഥേതി പ്രതിഗൃഹ്യ തദ്വച -
സ്തദൈവ ദൂതാഃ സഹസാ മഹദ് ബലം ।
സമാനയംശ്ചൈവ സമാഗതം ച തേ
ൻയവേദയൻ ഭർതരി യുദ്ധകാങ്ക്ഷിണി ॥ **6.32.44** ॥ 1182

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്വാത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രയസ്ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

സരമയാ സീതായാഃ സാന്ത്വനം രാവണമായായാ രഹസ്യോദ്ഘാടനം ശ്രീരാമാഗമനസംബന്ധിപ്രിയസംവാദസ്യ നിവേദനം തദീയവിജയസ്യ സമർഥനം ച

സീതാം തു മോഹിതാം ദൃഷ്ട്വാ
സരമാ നാമ രാക്ഷസീ ।
ആസസാദാഥ വൈദേഹീം
പ്രിയാം പ്രണയിനീ സഖീം ॥ **6.33.1** ॥ 1183

മോഹിതാം രാക്ഷസേന്ദ്രേണ
സീതാം പരമദുഃഖിതാം ।
ആശ്വാസയാമാസ തദാ
സരമാ മൃദുഭാഷിണീ ॥ **6.33.2** ॥ 1184

സാ ഹി തത്ര കൃതാ മിത്രം
സീതയാ രക്ഷ്യമാണയാ ।
രക്ഷന്തീ രാവണാദിഷ്ടാ
സാനുക്രോശാ ദൃഢവ്രതാ ॥ **6.33.3** ॥ 1185

സാ ദദർശ സഖീ സീതാം
സരമാ നഷ്ടചേതനാം ।

ഉപാവൃത്യോത്ഥിതാം ധ്വസ്താം
വഡവാമിവ പാംസുഷു ॥ **6.33.4** ॥ 1186

താം സമാശ്വാസയാമാസ
സഖീസ്നേഹേന സുവ്രതാം।
സമാശ്വസിഹി വൈദേഹി
മാ ഭൂത് തേ മനസോ വ്യഥാ।
ഉക്തോ യദ് രാവണേന ത്വം
പ്രത്യുക്തം ച സ്വയം ത്വയാ ॥ **6.33.5** ॥ 1187

സഖീസ്നേഹേന തദ് ഭീരു
മയാ സർവം പ്രതിശ്രുതം।
ലീനയാ ഗഹനേ ശൂൻയേ
ഭയമുത്സൃജ്യ രാവണാത്।
തവ ഹേതോർവിശാലാക്ഷി
നഹി മേ രാവണാദ് ഭയം ॥ **6.33.6** ॥ 1188

സ സംഭ്രാന്തശ്ച നിഷ്ക്രാന്തോ
യത്കൃതേ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
തത്ര മേ വിദിതം സർവ -
മഭിനിഷ്ക്രമ്യ മൈഥിലി ॥ **6.33.7** ॥ 1189

ന ശക്യം സൗപ്തികം കർതും
രാമസ്യ വിദിതാത്മനഃ।
വധശ്ച പുരുഷവ്യാഘ്രേ
തസ്മിൻ നൈവോപപദ്യതേ ॥ **6.33.8** ॥ 1190

ന ത്വേവം വാനരാ ഹന്തും
ശക്യാഃ പാദപയോധിനഃ।

സുരാ ദേവർഷഭേണേവ
രാമേണ ഹി സുരക്ഷിതാഃ ॥ **6.33.9** ॥ 1191

ദീർഘവൃത്തഭുജഃ ശ്രീമാൻ
മഹോരസ്കഃ പ്രതാപവാൻ ।
ധൻവീ സന്നഹനോപേതോ
ധർമാത്മാ ഭുവി വിശ്രുതഃ ॥ **6.33.10** ॥ 1192

വിക്രാന്തോ രക്ഷിതാ നിത്യ -
മാത്മനശ്ച പരസ്യ ച ।
ലക്ഷ്മണേന സഹ ഭ്രാത്രാ
കുലീനോ നയശാസ്ത്രവിത് ॥ **6.33.11** ॥ 1193

ഹന്താ പരബലൗഘാനാ -
മചിന്ത്യബലപൗരുഷഃ ।
ന ഹതോ രാഘവഃ ശ്രീമാൻ
സീതേ ശത്രുനിബർഹണഃ ॥ **6.33.12** ॥ 1194

അയുക്തബുദ്ധികൃത്യേന
സർവഭൂതവിരോധിനാ ।
ഏവം പ്രയുക്താ രൗദ്രേണ
മായാ മായാവിനാ ത്വയി ॥ **6.33.13** ॥ 1195

ശോകസ്തേ വിഗതഃ സർവ -
കൽയാണം ത്വാമുപസ്ഥിതം ।
ധ്രുവം ത്വാം ഭജതേ ലക്ഷ്മീഃ
പ്രിയം തേ ഭവതി ശൃണു ॥ **6.33.14** ॥ 1196

ഉത്തീർയ സാഗരം രാമഃ
സഹ വാനരസേനയാ ।

സന്നിവിഷ്ടഃ സമുദ്രസ്യ
തീരമാസാദ്യ ദക്ഷിണം ॥ **6.33.15** ॥ 1197

ദൃഷ്ടോ മേ പരിപൂർണാർഥഃ
കാകുത്സ്ഥഃ സഹലക്ഷ്മണഃ।
സഹിതൈഃ സാഗരാന്തസ്ഥൈ -
ർബലൈസ്തിഷ്ഠതി രക്ഷിതഃ ॥ **6.33.16** ॥ 1198

അനേന പ്രേഷിതാ യേ ച
രാക്ഷസാ ലഘുവിക്രമാഃ।
രാഘവസ്തീർണ ഇത്യേവം
പ്രവൃത്തിസ്തൈരിഹാഹൃതാ ॥ **6.33.17** ॥ 1199

സ താം ശ്രുത്വാ വിശാലാക്ഷി
പ്രവൃത്തിം രാക്ഷസാധിപഃ।
ഏഷ മന്ത്രയതേ സർവൈഃ
സചിവൈഃ സഹ രാവണഃ ॥ **6.33.18** ॥ 1200

ഇതി ബ്രുവാണാ സരമാ
രാക്ഷസീ സീതയാ സഹ।
സർവോദ്യോഗേന സൈന്യാനാം
ശബ്ദം ശുശ്രാവ ഭൈരവം ॥ **6.33.19** ॥ 1201

ദണ്ഡനിർഘാതവാദിൻയാഃ
ശ്രുത്വാ ഭേർയാ മഹാസ്വനം।
ഉവാച സരമാ സീതാ -
മിദം മധുരഭാഷിണീ ॥ **6.33.20** ॥ 1202

സന്നാഹജനനീ ഹ്യേഷാ
ഭൈരവാ ഭീരു ഭേരികാ।

ഭേരീനാദം ച ഗംഭീരം
ശൃണു തോയദനിഃസ്വനം ॥ **6.33.21** ॥ 1203

കൽപ്യന്തേ മത്തമാതംഗാ
യുജ്യന്തേ രഥവാജിനഃ ।
ദൃശ്യന്തേ തുരഗാരൂഢാഃ
പ്രാസഹസ്താഃ സഹസ്രശഃ ॥ **6.33.22** ॥ 1204

തത്ര തത്ര ച സന്നദ്ധാഃ
സമ്പതന്തി സഹസ്രശഃ ।
ആപൂർയന്തേ രാജമാർഗാഃ
സൈന്യൈരദ്ഭുതദർശനൈഃ ॥ **6.33.23** ॥ 1205

വേഗവദ്ഭിർനദദ്ഭിശ്ച
തോയൗഘൈരിവ സാഗരഃ ।
ശസ്ത്രാണാം ച പ്രസന്നാനാം
ചർമണാം വർമണാം തഥാ ॥ **6.33.24** ॥ 1206

രഥവാജിഗജാനാം ച
രാക്ഷസേന്ദ്രാനുയായിനാം ।
സംഭ്രമോ രക്ഷസാമേഷ
ഹൃഷിതാനാം തരസ്വിനാം ॥ **6.33.25** ॥ 1207

പ്രഭാം വിസൃജതാം പശ്യ
നാനാവർണസമുത്ഥിതാം ।
വനം നിർദഹതോ ഘർമേ
യഥാ രൂപം വിഭാവസോഃ ॥ **6.33.26** ॥ 1208

ഘണ്ടാനാം ശൃണു നിർഘോഷം
രഥാനാം ശൃണു നിഃസ്വനം ।

ഹയാനാം ഹേഷമാണാനാം
ശൃണു തൂര്യധ്വനിം തഥാ ॥ **6.33.27** ॥ 1209

ഉദ്യതായുധഹസ്താനാം
രാക്ഷസേന്ദ്രാനുയായിനാം ।
സംഭ്രമോ രക്ഷസാമേഷ
തുമുലോ ലോമഹർഷണം ॥ **6.33.28** ॥ 1210

ശ്രീസ്ത്വാം ഭജതി ശോകഘ്നീ
രക്ഷസാം ഭയമാഗതം ।
രാമഃ കമലപത്രാക്ഷോ
ദൈത്യാനാമിവ വാസവഃ ॥ **6.33.29** ॥ 1211

അവജിത്യ ജിതക്രോധ -
സ്തമചിന്ത്യപരാക്രമഃ ।
രാവണം സമരേ ഹത്വാ
ഭർതാ ത്വാധിഗമിഷ്യതി ॥ **6.33.30** ॥ 1212

വിക്രമിഷ്യതി രക്ഷഃസു
ഭർതാ തേ സഹലക്ഷ്മണഃ ।
യഥാ ശത്രുഷു ശത്രുഘ്നോ
വിഷ്ണുനാ സഹ വാസവഃ ॥ **6.33.31** ॥ 1213

ആഗതസ്യ ഹി രാമസ്യ
ക്ഷിപ്രമങ്കാഗതാം സതീം ।
അഹം ദ്രക്ഷ്യാമി സിദ്ധാർഥാം
ത്വാം ശത്രൗ വിനിപാതിതേ ॥ **6.33.32** ॥ 1214

അസ്രാൺയാനന്ദജാനി ത്വം
വർതയിഷ്യസി ജാനകി ।

സമാഗമ്യ പരിഷ്വക്തോ
തസ്യോരസി മഹോരസഃ ॥ **6.33.33** ॥ 1215

അചിരാൻമോക്ഷ്യതേ സീതേ
ദേവി തേ ജഘനം ഗതാം ।
ധൃതാമേകാം ബഹൂൻ മാസാൻ
വേണീം രാമോ മഹാബലഃ ॥ **6.33.34** ॥ 1216

തസ്യ ദൃഷ്ട്വാ മുഖം ദേവി
പൂർണചന്ദ്രമിവോദിതം ।
മോക്ഷ്യസേ ശോകജം വാരി
നിർമോകമിവ പന്നഗീ ॥ **6.33.35** ॥ 1217

രാവണം സമരേ ഹത്വാ
നചിരാദേവ മൈഥിലി ।
ത്വയാ സമഗ്രഃ പ്രിയയാ
സുഖാർഹോ ലപ്സ്യതേ സുഖം ॥ **6.33.36** ॥ 1218

സഭാജിതാ ത്വം രാമേണ
മോദിഷ്യസി മഹാത്മനാ ।
സുവർഷേണ സമായുക്തോ
യഥാ സസ്യേന മേദിനീ ॥ **6.33.37** ॥ 1219

ഗിരിവരമഭിതോ വിവർതമാനോ
ഹയ ഇവ മണ്ഡലമാശു യഃ കരോതി ।
തമിഹ ശരണമഭ്യുപൈഹി ദേവി
ദിവസകരം പ്രഭവോ ഹ്യയം പ്രജാനാം ॥ **6.33.38** ॥ 1220

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ത്രയസ്ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുസ്ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

സീതായാ അനുനയേന സരമയാ താം പ്രതി മന്ത്രിസഹിതരാവണസംബന്ധിനിശ്ചിതവിചാരസ്യ കഥനം

അഥ താം ജാതസന്താപാം
തേന വാക്യേന മോഹിതാം।
സരമാ ഹ്ലാദയാമാസ
മഹീം ദഗ്ധാമിവാംഭസാ ॥ **6.34.1** ॥ 1221

തതസ്തസ്യാ ഹിതം സഖ്യാ -
ശ്ചികീർഷന്തീ സഖീ വചഃ।
ഉവാച കാലേ കാലജ്ഞാ
സ്മിതപൂർവാഭിഭാഷിണീ ॥ **6.34.2** ॥ 1222

ഉത്സഹേയമഹം ഗത്വാ
ത്വദ്വാക്യമസിതേക്ഷണേ।
നിവേദ്യ കുശലം രാമേ
പ്രതിച്ഛന്നാ നിവർതിതും ॥ **6.34.3** ॥ 1223

നഹി മേ ക്രമമാണായാ
നിരാലംബേ വിഹായസി।

സമർഥോ ഗതിമൻവേതും
പവനോ ഗരുഡോഽപി വാ ॥ **6.34.4** ॥ 1224

ഏവം ബ്രുവാണാം താം സീതാ
സരമാമിദമബ്രവീത് ।
മധുരം ശ്ലക്ഷ്ണയാ വാചാ
പൂർവശോകാഭിപന്നയാ ॥ **6.34.5** ॥ 1225

സമർഥാ ഗഗനം ഗന്തു -
മപി ച ത്വം രസാതലം ।
അവഗച്ഛാദ്യ കർതവ്യം
കർതവ്യം തേ മദന്തരേ ॥ **6.34.6** ॥ 1226

മത്പ്രിയം യദി കർതവ്യം
യദി ബുദ്ധിഃ സ്ഥിരാ തവ ।
ജ്ഞാതുമിച്ഛാമി തം ഗത്വാ
കിം കരോതീതി രാവണഃ ॥ **6.34.7** ॥ 1227

സ ഹി മായാബലഃ ക്രൂരോ
രാവണഃ ശത്രുരാവണഃ ।
മാം മോഹയതി ദുഷ്ടാത്മാ
പീതമാത്രേവ വാരുണീ ॥ **6.34.8** ॥ 1228

തർജാപയതി മാം നിത്യം
ഭർത്സാപയതി ചാസകൃത് ।
രാക്ഷസീഭിഃ സുഘോരാഭി -
ർയോ മാം രക്ഷതി നിത്യശഃ ॥ **6.34.9** ॥ 1229

ഉദ്വിഗ്നാ ശങ്കിതാ ചാസ്മി
ന സ്വസ്ഥം ച മനോ മമ ।

തദ്ഭയാച്ചാഹമുദ്വിഗ്നാ
അശോകവനികാം ഗതാ ॥ **6.34.10** ॥ 1230

യദി നാമ കഥാ തസ്യ
നിശ്ചിതം വാപി യദ് ഭവേത്।
നിവേദയേഥാഃ സർവം തദ്
വരോ മേ സ്യാദനുഗ്രഹഃ ॥ **6.34.11** ॥ 1231

സാപ്യേവം ബ്രുവതീം സീതാം
സരമാ മൃദുഭാഷിണീ।
ഉവാച വദനം തസ്യാഃ
സ്പൃശന്തീ ബാഷ്പവിക്ലവം ॥ **6.34.12** ॥ 1232

ഏഷ തേ യദ്യഭിപ്രായ -
സ്തസ്മാദ് ഗച്ഛാമി ജാനകി।
ഗൃഹ്യ ശത്രോരഭിപ്രായ -
മുപാവർതാമി മൈഥിലി ॥ **6.34.13** ॥ 1233

ഏവമുക്ത്വാ തതോ ഗത്വാ
സമീപം തസ്യ രക്ഷസഃ।
ശുശ്രാവ കഥിതം തസ്യ
രാവണസ്യ സമന്ത്രിണഃ ॥ **6.34.14** ॥ 1234

സാ ശ്രുത്വാ നിശ്ചയം തസ്യ
നിശ്ചയജ്ഞാ ദുരാത്മനഃ।
പുനരേവാഗമത് ക്ഷിപ്ര -
മശോകവനികാം ശുഭാം ॥ **6.34.15** ॥ 1235

സാ പ്രവിഷ്ടാ തതസ്തത്ര
ദദർശ ജനകാത്മജാം।

പ്രതീക്ഷമാണാം സ്വാമേവ
ഭ്രഷ്ടപദ്മാമിവ ശ്രിയം ॥ **6.34.16** ॥ 1236

താം തു സീതാ പുനഃ പ്രാപ്താം
സരമാം പ്രിയഭാഷിണീം ।
പരിഷ്വജ്യ ച സുസ്നിഗ്ധം
ദദൗ ച സ്വയമാസനം ॥ **6.34.17** ॥ 1237

ഇഹാസീനാ സുഖം സർവ -
മാഖ്യാഹി മമ തത്ത്വതഃ ।
ക്രൂരസ്യ നിശ്ചയം തസ്യ
രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ ॥ **6.34.18** ॥ 1238

ഏവമുക്താ തു സരമാ
സീതയാ വേപമാനയാ ।
കഥിതം സർവമാചഷ്ട
രാവണസ്യ സമന്ത്രിണഃ ॥ **6.34.19** ॥ 1239

ജനൻയാ രാക്ഷസേന്ദ്രോ വൈ
ത്വൻമോക്ഷാർഥം ബൃഹദ്വചഃ ।
അതിസ്നിഗ്ധേന വൈദേഹി
മന്ത്രിവൃദ്ധേന ചോദിതഃ ॥ **6.34.20** ॥ 1240

ദീയതാമഭിസത്കൃത്യ
മനുജേന്ദ്രായ മൈഥിലീ ।
നിദർശനം തേ പർയാപ്തം
ജനസ്ഥാനേ യദദ്ഭുതം ॥ **6.34.21** ॥ 1241

ലംഘനം ച സമുദ്രസ്യ
ദർശനം ച ഹനൂമതഃ ।

വധം ച രക്ഷസാം യുദ്ധേ
കഃ കുർയാൻമാനുഷോ യുധി ॥ **6.34.22** ॥ 1242

ഏവം സ മന്ത്രിവൃദ്ധൈശ്ച
മാത്രാ ച ബഹുബോധിതഃ।
ന ത്വാമുത്സഹതേ മോക്തു -
മർഥമർഥപരോ യഥാ ॥ **6.34.23** ॥ 1243

നോത്സഹത്യമൃതോ മോക്തും
യുദ്ധേ ത്വാമിതി മൈഥിലി।
സാമാത്യസ്യ നൃശംസസ്യ
നിശ്ചയോ ഹ്യേഷ വർതതേ ॥ **6.34.24** ॥ 1244

തദേഷാ സുസ്ഥിരാ ബുദ്ധി -
ർമൃത്യുലോഭാദുപസ്ഥിതാ।
ഭയാന്ന ശക്തസ്ത്വാം മോക്തു -
മനിരസ്തഃ സ സംയുഗേ ॥ **6.34.25** ॥ 1245

രാക്ഷസാനാം ച സർവേഷാ -
മാത്മനശ്ച വധേന ഹി।
നിഹത്യ രാവണം സംഖ്യേ
സർവഥാ നിശിതൈഃ ശരൈഃ।
പ്രതിനേഷ്യതി രാമസ്ത്വാ -
മയോധ്യാമസിതേക്ഷണേ ॥ **6.34.26** ॥ 1246

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ശബ്ദോ
ഭേരീശംഖസമാകുലഃ।
ശ്രുതോ വൈ സർവസൈന്യാനാം
കമ്പയൻ ധരണീതലം ॥ **6.34.27** ॥ 1247

ശ്രുത്വാ തു തം വാനരസൈന്യനാദം
ലങ്കാഗതാ രാക്ഷസരാജഭൃത്യാഃ।
ഹതൗജസോ ദൈന്യപരീതചേഷ്ടാഃ
ശ്രേയോ ന പശ്യന്തി നൃപസ്യ ദോഷാത് ॥ **6.34.28** ॥ 1248

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ചതുസ്ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

മാൽയവതാ രാവണസ്യ ശ്രീരാമേണ സഹ സന്ധികരണായ പ്രബോധനം

തേന ശംഖവിമിശ്രേണ
ഭേരീശബ്ദേന നാദിനാ ।
ഉപയാതി മഹാബാഹൂ
രാമഃ പരപുരഞ്ജയഃ ॥ **6.35.1** ॥ 1249

തം നിനാദം നിശമ്യാഥ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ।
മുഹൂർതം ധ്യാനമാസ്ഥായ
സചിവാനഭ്യുദൈക്ഷത ॥ **6.35.2** ॥ 1250

അഥ താൻ സചിവാംസ്തത്ര
സർവാനാഭാഷ്യ രാവണഃ ।
സഭാം സന്നാദയൻ സർവാ -
മിത്യുവാച മഹാബലഃ ॥ **6.35.3** ॥ 1251

ജഗത്സന്താപനഃ ക്രൂരോ -
ഽഗർഹയൻ രാക്ഷസേശ്വരഃ ।

തരണം സാഗരസ്യാസ്യ
വിക്രമം ബലപൗരുഷം ॥ **6.35.4** ॥ 1252

യദുക്തവന്തോ രാമസ്യ
ഭവന്തസ്തൻമയാ ശ്രുതം ।
ഭവതശ്ചാപ്യഹം വേദ്മി
യുദ്ധേ സത്യപരാക്രമാൻ ।
തൂഷ്ണീകാനീക്ഷതോഽൻയോൻയം
വിദിത്വാ രാമവിക്രമം ॥ **6.35.5** ॥ 1253

തതസ്തു സുമഹാപ്രാജ്ഞോ
മാൽയവാൻ നാമ രാക്ഷസഃ ।
രാവണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
ഇതി മാതാമഹോഽബ്രവീത് ॥ **6.35.6** ॥ 1254

വിദ്യാസ്വഭിവിനീതോ യോ
രാജാ രാജൻ നയാനുഗഃ ।
സ ശാസ്തി ചിരമൈശ്വർയ -
മരീംശ്ച കുരുതേ വശേ ॥ **6.35.7** ॥ 1255

സന്ദധാനോ ഹി കാലേന
വിഗൃഹ്ണംശ്ചാരിഭിഃ സഹ ।
സ്വപക്ഷേ വർധനം കുർവ -
ൻമഹദൈശ്വർയമശ്നുതേ ॥ **6.35.8** ॥ 1256

ഹീയമാനേന കർതവ്യോ
രാജ്ഞാ സന്ധിഃ സമേന ച ।
ന ശത്രുമവമൻയേത
ജ്യായാൻ കുർവീത വിഗ്രഹം ॥ **6.35.9** ॥ 1257

തൻമഹ്യം രോചതേ സന്ധിഃ
സഹ രാമേണ രാവണ।
യദർഥമഭിയുക്തോഽസി
സീതാ തസ്മൈ പ്രദീയതാം ॥ **6.35.10** ॥ 1258

തസ്യ ദേവർഷയഃ സർവേ
ഗന്ധർവാശ്ച ജയൈഷിണഃ।
വിരോധം മാ ഗമസ്തേന
സന്ധിസ്തേ തേന രോചതാം ॥ **6.35.11** ॥ 1259

അസൃജദ് ഭഗവാൻ പക്ഷൗ
ദ്വാവേവ ഹി പിതാമഹഃ।
സുരാണാമസുരാണാം ച
ധർമാധർമൗ തദാശ്രയൗ ॥ **6.35.12** ॥ 1260

ധർമോ ഹി ശ്രൂയതേ പക്ഷ
അമരാണാം മഹാത്മനാം।
അധർമോ രക്ഷസാം പക്ഷോ
ഹ്യസുരാണാം ച രാക്ഷസ ॥ **6.35.13** ॥ 1261

ധർമോ വൈ ഗ്രസതേഽധർമം
യദാ കൃതമഭൂദ് യുഗം।
അധർമോ ഗ്രസതേ ധർമം
യദാ തിഷ്യഃ പ്രവർതതേ ॥ **6.35.14** ॥ 1262

തത് ത്വയാ ചരതാ ലോകാൻ
ധർമോഽപി നിഹതോ മഹാൻ।
അധർമഃ പ്രഗൃഹീതശ്ച
തേനാസ്മദ് ബലിനഃ പരേ ॥ **6.35.15** ॥ 1263

സ പ്രമാദാത് പ്രവൃദ്ധസ്തേ -
ഽധർമോഽഹിർഗ്രസതേ ഹി നഃ।
വിവർധയതി പക്ഷം ച
സുരാണാം സുരഭാവനഃ ॥ **6.35.16** ॥ 1264

വിഷയേഷു പ്രസക്തേന
യത്കിഞ്ചിത്കാരിണാ ത്വയാ।
ഋഷീണാമഗ്നികൽപാനാ -
മുദ്വേഗോ ജനിതോ മഹാൻ ॥ **6.35.17** ॥ 1265

തേഷാം പ്രഭാവോ ദുർധർഷഃ
പ്രദീപ്ത ഇവ പാവകഃ।
തപസാ ഭാവിതാത്മാനോ
ധർമസ്യാനുഗ്രഹേ രതാഃ ॥ **6.35.18** ॥ 1266

മുഖ്യൈർയജ്ഞൈർയജന്ത്യേതേ
തൈസ്തൈർയത്തേ ദ്വിജാതയഃ।
ജുഹ്വത്യഗ്നീംശ്ച വിധിവദ്
വേദാംശ്ചോച്ചൈരധീയതേ ॥ **6.35.19** ॥ 1267

അഭിഭൂയ ച രക്ഷാംസി
ബ്രഹ്മഘോഷാനുദീരയൻ।
ദിശോ വിപ്രദ്രുതാഃ സർവാഃ
സ്തനയിത്നുരിവോഷ്ണഗേ ॥ **6.35.20** ॥ 1268

ഋഷീണാമഗ്നികൽപാനാ -
മഗ്നിഹോത്രസമുത്ഥിതഃ।
ആദത്തേ രക്ഷസാം തേജോ
ധൂമോ വ്യാപ്യ ദിശോ ദശ ॥ **6.35.21** ॥ 1269

തേഷു തേഷു ച ദേശേഷു
പുൺയേഷ്വേവ ദൃഢവ്രതൈഃ।
ചർയമാണം തപസ്തീവ്രം
സന്താപയതി രാക്ഷസാൻ ॥ **6.35.22** ॥ 1270

ദേവദാനവയക്ഷേഭ്യോ
ഗൃഹീതശ്ച വരസ്ത്വയാ।
മനുഷ്യാ വാനരാ ഋക്ഷാ
ഗോലാംഗൂലാ മഹാബലാഃ।
ബലവന്ത ഇഹാഗമ്യ
ഗർജന്തി ദൃഢവിക്രമാഃ ॥ **6.35.23** ॥ 1271

ഉത്പാതാൻ വിവിധാൻ ദൃഷ്ട്വാ
ഘോരാൻ ബഹുവിധാൻ ബഹൂൻ।
വിനാശമനുപശ്യാമി
സർവേഷാം രക്ഷസാമഹം ॥ **6.35.24** ॥ 1272

ഖരാഭിസ്തനിതാ ഘോരാ
മേഘാഃ പ്രതിഭയങ്കരാഃ।
ശോണിതേനാഭിവർഷന്തി
ലങ്കാമുഷ്ണേന സർവതഃ ॥ **6.35.25** ॥ 1273

രുദതാം വാഹനാനാം ച
പ്രപതന്ത്യശ്രുബിന്ദവഃ।
രജോധ്വസ്താ വിവർണാശ്ച
ന പ്രഭാന്തി യഥാപുരം ॥ **6.35.26** ॥ 1274

വ്യാലാ ഗോമായവോ ഗൃധ്രാ
വാശ്യന്തി ച സുഭൈരവം।

പ്രവിശ്യ ലങ്കാമാരാമേ
സമവായാംശ്ച കുർവതേ ॥ **6.35.27** ॥ 1275

കാലികാഃ പാണ്ഡുരൈർദന്തൈഃ
പ്രഹസന്ത്യഗ്രതഃ സ്ഥിതാഃ।
സ്ത്രിയഃ സ്വപ്നേഷു മുഷ്ണന്ത്യോ
ഗൃഹാണി പ്രതിഭാഷ്യ ച ॥ **6.35.28** ॥ 1276

ഗൃഹാണാം ബലികർമാണി
ശ്വാനഃ പർയുപഭുഞ്ജതേ।
ഖരാ ഗോഷു പ്രജായന്തേ
മൂഷകാ നകുലേഷു ച ॥ **6.35.29** ॥ 1277

മാർജാരാ ദ്വീപിഭിഃ സാർധം
സൂകരാഃ ശുനകൈഃ സഹ।
കിന്നരാ രാക്ഷസൈശ്ചാപി
സമേയുർമാനുഷൈഃ സഹ ॥ **6.35.30** ॥ 1278

പാണ്ഡുരാ രക്തപാദാശ്ച
വിഹഗാഃ കാലചോദിതാഃ।
രാക്ഷസാനാം വിനാശായ
കപോതാ വിചരന്തി ച ॥ **6.35.31** ॥ 1279

ചീചീകൂചീതി വാശന്ത്യഃ
ശാരികാ വേശ്മസു സ്ഥിതാഃ।
പതന്തി ഗ്രഥിതാശ്ചാപി
നിർജിതാഃ കലഹൈഷിഭിഃ ॥ **6.35.32** ॥ 1280

പക്ഷിണശ്ച മൃഗാഃ സർവേ
പ്രത്യാദിത്യം രുദന്തി തേ।

കരാലോ വികടോ മുണ്ഡഃ
പുരുഷഃ കൃഷ്ണപിംഗലഃ ॥ **6.35.33** ॥ 1281

കാലോ ഗൃഹാണി സർവേഷാം
കാലേ കാലേഽൻവവേക്ഷതേ।
ഏതാൻയൻയാനി ദുഷ്ടാനി
നിമിത്താൻയുത്പതന്തി ച ॥ **6.35.34** ॥ 1282

വിഷ്ണും മൻയാമഹേ രാമം
മാനുഷം രൂപമാസ്ഥിതം।
നഹി മാനുഷമാത്രോഽസൗ
രാഘവോ ദൃഢവിക്രമഃ ॥ **6.35.35** ॥ 1283

യേന ബദ്ധഃ സമുദ്രേ ച
സേതുഃ സ പരമാദ്ഭുതഃ।
കുരുഷ്വ നരരാജേന
സന്ധിം രാമേണ രാവണ।
ജ്ഞാത്വാവധാർയ കർമാണി
ക്രിയതാമായതിക്ഷമം ॥ **6.35.36** ॥ 1284

ഇദം വചസ്തസ്യ നിഗദ്യ മാൽയവാൻ
പരീക്ഷ്യ രക്ഷോധിപതേർമനഃ പുനഃ।
അനുത്തമേഷൂത്തമപൗരുഷോ ബലീ
ബഭൂവ തൂഷ്ണീം സമവേക്ഷ്യ രാവണം ॥ **6.35.37** ॥ 1285

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷട്ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

മാൽയവന്തം നിർഭർത്സ്യ നഗരഗുപ്തിം വിധായ രാവണസ്യ നിജാന്തഃപുരേ ഗമനം

തത് തു മാൽയവതോ വാക്യം
ഹിതമുക്തം ദശാനനഃ।
ന മർഷയതി ദുഷ്ടാത്മാ
കാലസ്യ വശമാഗതഃ ॥ **6.36.1** ॥ 1286

സ ബദ്ധ്വാ ഭ്രുകുടിം വക്ത്രേ
ക്രോധസ്യ വശമാഗതഃ।
അമർഷാത് പരിവൃത്താക്ഷോ
മാൽയവന്തമഥാബ്രവീത് ॥ **6.36.2** ॥ 1287

ഹിതബുദ്ധ്യാ യദഹിതം
വചഃ പരുഷമുച്യതേ।
പരപക്ഷം പ്രവിശ്യൈവ
നൈതച്ഛ്രോത്രഗതം മമ ॥ **6.36.3** ॥ 1288

മാനുഷം കൃപണം രാമ -
മേകം ശാഖാമൃഗാശ്രയം।

സമർഥം മൻയസേ കേന
ത്യക്തം പിത്രാ വനാശ്രയം ॥ **6.36.4** ॥ 1289

രക്ഷസാമീശ്വരം മാം ച
ദേവാനാം ച ഭയങ്കരം ।
ഹീനം മാം മൻയസേ കേന
അഹീനം സർവവിക്രമൈഃ ॥ **6.36.5** ॥ 1290

വീരദ്വേഷേണ വാ ശങ്കേ
പക്ഷപാതേന വാ രിപോഃ ।
ത്വയാഹം പരുഷാൺയുക്തോ
പരപ്രോത്സാഹനേന വാ ॥ **6.36.6** ॥ 1291

പ്രഭവന്തം പദസ്ഥം ഹി
പരുഷം കോ ഽഭിഭാഷതേ ।
പണ്ഡിതഃ ശാസ്ത്രതത്ത്വജ്ഞോ
വിനാ പ്രോത്സാഹനേന വാ ॥ **6.36.7** ॥ 1292

ആനീയ ച വനാത് സീതാം
പദ്മഹീനാമിവ ശ്രിയം ।
കിമർഥം പ്രതിദാസ്യാമി
രാഘവസ്യ ഭയാദഹം ॥ **6.36.8** ॥ 1293

വൃതം വാനരകോടീഭിഃ
സസുഗ്രീവം സലക്ഷ്മണം ।
പശ്യ കൈശ്ചിദഹോഭിശ്ച
രാഘവം നിഹതം മയാ ॥ **6.36.9** ॥ 1294

ദ്വന്ദ്വേ യസ്യ ന തിഷ്ഠന്തി
ദൈവതാൻയപി സംയുഗേ ।

സ കസ്മാദ് രാവണോ യുദ്ധേ
ഭയമാഹാരയിഷ്യതി ॥ **6.36.10** ॥ 1295

ദ്വിധാ ഭജ്യേയമപ്യേവം
ന നമേയം തു കസ്യചിത്।
ഏഷ മേ സഹജോ ദോഷഃ
സ്വഭാവോ ദുരതിക്രമഃ ॥ **6.36.11** ॥ 1296

യദി താവത് സമുദ്രേ തു
സേതുർബദ്ധോ യദൃച്ഛയാ।
രാമേണ വിസ്മയഃ കോഽത്ര
യേന തേ ഭയമാഗതം ॥ **6.36.12** ॥ 1297

സ തു തീർത്വാർണവം രാമഃ
സഹ വാനരസേനയാ।
പ്രതിജാനാമി തേ സത്യം
ന ജീവൻ പ്രതിയാസ്യതി ॥ **6.36.13** ॥ 1298

ഏവം ബ്രുവാണം സംരബ്ധം
രുഷ്ടം വിജ്ഞായ രാവണം।
വ്രീഡിതോ മാൽയവാൻ വാക്യം
നോത്തരം പ്രത്യപദ്യത ॥ **6.36.14** ॥ 1299

ജയാശിഷാ തു രാജാനം
വർധയിത്വാ യഥോചിതം।
മാൽയവാനഭ്യനുജ്ഞാതോ
ജഗാമ സ്വം നിവേശനം ॥ **6.36.15** ॥ 1300

രാവണസ്തു സഹാമാത്യോ
മന്ത്രയിത്വാ വിമൃശ്യ ച।

ലങ്കായാസ്തു തദാ ഗുപ്തിം
കാരയാമാസ രാക്ഷസഃ ॥ **6.36.16** ॥ 1301

വ്യാദിദേശ ച പൂർവസ്യാം
പ്രഹസ്തം ദ്വാരി രാക്ഷസം ।
ദക്ഷിണസ്യാം മഹാവീർയൗ
മഹാപാർശ്വമഹോദരൗ ॥ **6.36.17** ॥ 1302

പശ്ചിമായാമഥ ദ്വാരി
പുത്രമിന്ദ്രജിതം തദാ ।
വ്യാദിദേശ മഹാമായം
രാക്ഷസൈർബഹുഭിർവൃതം ॥ **6.36.18** ॥ 1303

ഉത്തരസ്യാം പുരദ്വാരി
വ്യാദിശ്യ ശുകസാരണൗ ।
സ്വയം ചാത്ര ഗമിഷ്യാമി
മന്ത്രിണസ്താനുവാച ഹ ॥ **6.36.19** ॥ 1304

രാക്ഷസം തു വിരൂപാക്ഷം
മഹാവീർയപരാക്രമം ।
മധ്യമേഽസ്ഥാപയദ് ഗുൽമേ
ബഹുഭിഃ സഹ രാക്ഷസൈഃ ॥ **6.36.20** ॥ 1305

ഏവം വിധാനം ലങ്കായാം കൃത്വാ രാക്ഷസപുംഗവഃ ।
കൃതകൃത്യമിവാത്മാനം മൻയതേ കാലചോദിതഃ ॥ **6.36.21** ॥ 1306

വിസർജയാമാസ തതഃ സ മന്ത്രിണോ
വിധാനമാജ്ഞാപ്യ പുരസ്യ പുഷ്കലം ।
ജയാശിഷാ മന്ത്രിഗണേന പൂജിതോ
വിവേശ സോഽന്തഃപുരമൃദ്ധിമൻമഹത് ॥ **6.36.22** ॥ 1307

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷട്ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

വിഭീഷണേന ശ്രീരാമം പ്രതി രാവണേന വിഹിതായാ ലങ്കാരക്ഷാവ്യവസ്ഥായാ വർണനം ശ്രീരാമേണ ലങ്കായാ ദ്വാരേഷ്വാക്രമണായ വാനരസേനാപതീനാം നിയുക്തിഃ

നരവാനരരാജാനൗ
സ തു വായുസുതഃ കപിഃ।
ജാംബവാനൃക്ഷരാജശ്ച
രാക്ഷസശ്ച വിഭീഷണഃ ॥ **6.37.1** ॥ 1308

അംഗദോ വാലിപുത്രശ്ച
സൗമിത്രിഃ ശരഭഃ കപിഃ।
സുഷേണഃ സഹദായാദോ
മൈന്ദോ ദ്വിവിദ ഏവ ച ॥ **6.37.2** ॥ 1309

ഗജോ ഗവാക്ഷഃ കുമുദോ
നലോഽഥ പനസസ്തഥാ।
അമിത്രവിഷയം പ്രാപ്താഃ
സമവേതാഃ സമർഥയൻ ॥ **6.37.3** ॥ 1310

ഇയം സാ ലക്ഷ്യതേ ലങ്കാ
പുരീ രാവണപാലിതാ।

സാസുരോരഗഗന്ധർവൈ -
രമരൈരപി ദുർജയാ ॥ **6.37.4** ॥ 1311

കാർയസിദ്ധിം പുരസ്കൃത്യ
മന്ത്രയധ്വം വിനിർണയേ ।
നിത്യം സന്നിഹിതോ യത്ര
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ ॥ **6.37.5** ॥ 1312

അഥ തേഷു ബ്രുവാണേഷു
രാവണാവരജോഽബ്രവീത് ।
വാക്യമഗ്രാമ്യപദവത്
പുഷ്കലാർഥം വിഭീഷണഃ ॥ **6.37.6** ॥ 1313

അനലഃ പനസശ്ചൈവ
സമ്പാതിഃ പ്രമതിസ്തഥാ ।
ഗത്വാ ലങ്കാം മമാമാത്യാഃ
പുരീം പുനരിഹാഗതാഃ ॥ **6.37.7** ॥ 1314

ഭൂത്വാ ശകുനയഃ സർവേ
പ്രവിഷ്ടാശ്ച രിപോർബലം ।
വിധാനം വിഹിതം യച്ച
തദ് ദൃഷ്ട്വാ സമുപസ്ഥിതാഃ ॥ **6.37.8** ॥ 1315

സംവിധാനം യഥാഹുസ്തേ
രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ ।
രാമ തദ് ബ്രുവതഃ സർവം
യാഥാതഥ്യേന മേ ശൃണു ॥ **6.37.9** ॥ 1316

പൂർവം പ്രഹസ്തഃ സബലോ
ദ്വാരമാസാദ്യ തിഷ്ഠതി ।

ദക്ഷിണം ച മഹാവീർയൗ
മഹാപാർശ്വമഹോദരൗ ॥ **6.37.10** ॥ 1317

ഇന്ദ്രജിത് പശ്ചിമം ദ്വാരം
രാക്ഷസൈർബഹുഭിർവൃതഃ।
പട്ടിശാസിധനുഷ്മദ്ഭിഃ
ശൂലമുദ്ഗരപാണിഭിഃ ॥ **6.37.11** ॥ 1318

നാനാപ്രഹരണൈഃ ശൂരൈ -
രാവൃതോ രാവണാത്മജഃ।
രാക്ഷസാനാം സഹസ്രൈസ്തു
ബഹുഭിഃ ശസ്ത്രപാണിഭിഃ ॥ **6.37.12** ॥ 1319

യുക്തഃ പരമസംവിഗ്നോ
രാക്ഷസൈഃ സഹ മന്ത്രവിത്।
ഉത്തരം നഗരദ്വാരം
രാവണഃ സ്വയമാസ്ഥിതഃ ॥ **6.37.13** ॥ 1320

വിരൂപാക്ഷസ്തു മഹതാ
ശൂലഖഡ്ഗധനുഷ്മതാ।
ബലേന രാക്ഷസൈഃ സാർധം
മധ്യമം ഗുൽമമാശ്രിതഃ ॥ **6.37.14** ॥ 1321

ഏതാനേവം വിധാൻ ഗുൽമാൻ
ലങ്കായാം സമുദീക്ഷ്യ തേ।
മാമകാ മന്ത്രിണഃ സർവേ
ശീഘ്രം പുനരിഹാഗതാഃ ॥ **6.37.15** ॥ 1322

ഗജാനാം ദശസാഹസ്രം
രഥാനാമയുതം തഥാ।

ഹയാനാമയുതേ ദ്വേ ച
സാഗ്രകോടിശ്ച രക്ഷസാം ॥ **6.37.16** ॥ 1323

വിക്രാന്താ ബലവന്തശ്ച
സംയുഗേഷ്വാതതായിനഃ।
ഇഷ്ടാ രാക്ഷസരാജസ്യ
നിത്യമേതേ നിശാചരാഃ ॥ **6.37.17** ॥ 1324

ഏകൈകസ്യാത്ര യുദ്ധാർഥേ
രാക്ഷസസ്യ വിശാമ്പതേ।
പരീവാരഃ സഹസ്രാണാം
സഹസ്രമുപതിഷ്ഠതേ ॥ **6.37.18** ॥ 1325

ഏതാം പ്രവൃത്തിം ലങ്കായാം
മന്ത്രിപ്രോക്തതാം വിഭീഷണഃ।
ഏവമുക്ത്വാ മഹാബാഹൂ
രാക്ഷസാംസ്താനദർശയത് ॥ **6.37.19** ॥ 1326

ലങ്കായാം സചിവൈഃ സർവം
രാമായ പ്രത്യവേദയത്।
രാമം കമലപത്രാക്ഷ -
മിദമുത്തരമബ്രവീത് ॥ **6.37.20** ॥ 1327

രാവണാവരജഃ ശ്രീമാൻ
രാമപ്രിയചികീർഷയാ।
കുബേരം തു യദാ രാമ
രാവണഃ പ്രതിയുദ്ധ്യതി ॥ **6.37.21** ॥ 1328

ഷഷ്ടിഃ ശതസഹസ്രാണി
തദാ നിർയാന്തി രാക്ഷസാഃ।

പരാക്രമേണ വീർയേണ
തേജസാ സത്ത്വഗൗരവാത് ।
സദൃശാ ഹ്യത്ര ദർപണ
രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ ॥ **6.37.22** ॥ 1329

അത്ര മൻയുർന കർതവ്യഃ
കോപയേ ത്വാം ന ഭീഷയേ ।
സമർഥോ ഹ്യസി വീർയേണ
സുരാണാമപി നിഗ്രഹേ ॥ **6.37.23** ॥ 1330

തദ്ഭവാംശ്ചതുരംഗേണ
ബലേന മഹതാ വൃതം ।
വ്യൂഹ്യേദം വാനരാനീകം
നിർമഥിഷ്യസി രാവണം ॥ **6.37.24** ॥ 1331

രാവണാവരജേ വാക്യ -
മേവം ബ്രുവതി രാഘവഃ ।
ശത്രൂണാം പ്രതിഘാതാർഥ -
മിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.37.25** ॥ 1332

പൂർവദ്വാരം തു ലങ്കായാ
നീലോ വാനരപുംഗവഃ ।
പ്രഹസ്തം പ്രതിയോദ്ധാ സ്യാദ്
വാനരൈർബഹുഭിർവൃതഃ ॥ **6.37.26** ॥ 1333

അംഗദോ വാലിപുത്രസ്തു
ബലേന മഹതാ വൃതഃ ।
ദക്ഷിണേ ബാധതാം ദ്വാരേ
മഹാപാർശ്വമഹോദരൗ ॥ **6.37.27** ॥ 1334

ഹനൂമാൻ പശ്ചിമദ്വാരം
നിഷ്പീഡ്യ പവനാത്മജഃ।
പ്രവിശത്വപ്രമേയാത്മാ
ബഹുഭിഃ കപിഭിർവൃതഃ ॥ **6.37.28** ॥ 1335

ദൈത്യദാനവസംഘാനാ -
മൃഷീണാം ച മഹാത്മനാം।
വിപ്രകാരപ്രിയഃ ക്ഷുദ്രോ
വരദാനബലാൻവിതഃ ॥ **6.37.29** ॥ 1336

പരിക്രമതി യഃ സർവാ -
ൽലോകാൻ സന്താപയൻ പ്രജാഃ।
തസ്യാഹം രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
സ്വയമേവ വധേ ധൃതഃ ॥ **6.37.30** ॥ 1337

ഉത്തരം നഗരദ്വാര -
മഹം സൗമിത്രിണാ സഹ।
നിപീഡ്യാഭിപ്രവേക്ഷ്യാമി
സബലോ യത്ര രാവണഃ ॥ **6.37.31** ॥ 1338

വാനരേന്ദ്രശ്ച ബലവാ -
ന്ഋക്ഷരാജശ്ച വീർയവാൻ।
രാക്ഷസേന്ദ്രാനുജശ്ചൈവ
ഗുൽമേ ഭവതു മധ്യമേ ॥ **6.37.32** ॥ 1339

ന ചൈവ മാനുഷം രൂപം
കാർയം ഹരിഭിരാഹവേ।
ഏഷാ ഭവതു നഃ സംജ്ഞാ
യുദ്ധേഽസ്മിൻ വാനരേ ബലേ ॥ **6.37.33** ॥ 1340

വാനരാ ഏവ നശ്ചിഹ്നം
സ്വജന്യേഽസ്മിൻ ഭവിഷ്യതി।
വയം തു മാനുഷേണൈവ
സപ്ത യോത്സ്യാമഹേ പരാൻ ॥ **6.37.34** ॥ 1341

അഹമേവ സഹ ഭ്രാത്രാ
ലക്ഷ്മണേന മഹൗജസാ।
ആത്മനാ പഞ്ചമശ്ചായം
സഖാ മമ വിഭീഷണഃ ॥ **6.37.35** ॥ 1342

സ രാമഃ കൃത്യസിദ്ധ്യർഥ -
മേവമുക്ത്വാ വിഭീഷണം।
സുവേലാരോഹണേ ബുദ്ധിം
ചകാര മതിമാൻ പ്രഭുഃ।
രമണീയതരം ദൃഷ്ട്വാ
സുവേലസ്യ ഗിരേസ്തടം ॥ **6.37.36** ॥ 1343

തതസ്തു രാമോ മഹതാ ബലേന
പ്രച്ഛാദ്യ സർവാം പൃഥിവീം മഹാത്മാ।
പ്രഹൃഷ്ടരൂപോഽഭിജഗാമ ലങ്കാം
കൃത്വാ മതിം സോഽരിവധേ മഹാത്മാ ॥ **6.37.37** ॥ 1344

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്തത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടാത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

പ്രമുഖവാനരൈഃ സഹ സുവേലപർവതമധിരൂഢസ്യ ശ്രീരാമസ്യ തത്രൈവ രാത്രൗ നിവാസഃ

സ തു കൃത്വാ സുവേലസ്യ
മതിമാരോഹണം പ്രതി।
ലക്ഷ്മണാനുഗതോ രാമഃ
സുഗ്രീവമിദമബ്രവീത് ॥ **6.38.1** ॥ 1345

വിഭീഷണം ച ധർമജ്ഞ -
മനുരക്തം നിശാചരം।
മന്ത്രജ്ഞം ച വിധിജ്ഞം ച
ശ്ലക്ഷ്ണയാ പരയാ ഗിരാ ॥ **6.38.2** ॥ 1346

സുവേലം സാധു ശൈലേന്ദ്ര -
മിമം ധാതുശതൈശ്ചിതം।
അധ്യാരോഹാമഹേ സർവേ
വത്സ്യാമോഽത്ര നിശാമിമാം ॥ **6.38.3** ॥ 1347

ലങ്കാം ചാലോകയിഷ്യാമോ
നിലയം തസ്യ രക്ഷസഃ।

യേന മേ മരണാന്തായ
ഹൃതാ ഭാർയാ ദുരാത്മനാ ॥ **6.38.4** ॥ 1348

യേന ധർമോ ന വിജ്ഞാതോ
ന വൃത്തം ന കുലം തഥാ ।
രാക്ഷസ്യാ നീചയാ ബുദ്ധ്യാ
യേന തദ് ഗർഹിതം കൃതം ॥ **6.38.5** ॥ 1349

തസ്മിൻ മേ വർതതേ രോഷഃ
കീർതിതേ രാക്ഷസാധമേ ।
യസ്യാപരാധാന്നീചസ്യ
വധം ദ്രക്ഷ്യാമി രക്ഷസാം ॥ **6.38.6** ॥ 1350

ഏകോ ഹി കുരുതേ പാപം
കാലപാശവശം ഗതഃ ।
നീചേനാത്മാപചാരേണ
കുലം തേന വിനശ്യതി ॥ **6.38.7** ॥ 1351

ഏവം സമ്മന്ത്രയന്നേവ
സക്രോധോ രാവണം പ്രതി ।
രാമഃ സുവേലം വാസായ
ചിത്രസാനുമുപാരുഹത് ॥ **6.38.8** ॥ 1352

പൃഷ്ഠതോ ലക്ഷ്മണശ്ചൈന -
മൻവഗച്ഛത് സമാഹിതഃ ।
സശരം ചാപമുദ്യമ്യ
സുമഹദ്വിക്രമേ രതഃ ॥ **6.38.9** ॥ 1353

തമൻവാരോഹത് സുഗ്രീവഃ
സാമാത്യഃ സവിഭീഷണഃ ।

ഹനുമാനംഗദോ നീലോ
മൈന്ദോ ദ്വിവിദ ഏവ ച ॥ **6.38.10** ॥ 1354

ഗജോ ഗവാക്ഷോ ഗവയഃ
ശരഭോ ഗന്ധമാദനഃ।
പനസഃ കുമുദശ്ചൈവ
ഹരോ രംഭശ്ച യൂഥപഃ ॥ **6.38.11** ॥ 1355

ജാംബവാംശ്ച സുഷേണശ്ച
ഋഷഭശ്ച മഹാമതിഃ।
ദുർമുഖശ്ച മഹാതേജാ -
സ്തഥാ ശതവലിഃ കപിഃ ॥ **6.38.12** ॥ 1356

ഏതേ ചാന്യേ ച ബഹവോ
വാനരാഃ ശീഘ്രഗാമിനഃ।
തേ വായുവേഗപ്രവണാ -
സ്തം ഗിരിം ഗിരിചാരിണഃ ॥ **6.38.13** ॥ 1357

അധ്യാരോഹന്ത ശതശഃ
സുവേലം യത്ര രാഘവഃ।
തേ ത്വദീർഘേണ കാലേന
ഗിരിമാരുഹ്യ സർവതഃ ॥ **6.38.14** ॥ 1358

ദദൃശുഃ ശിഖരേ തസ്യ
വിഷക്തമിവ ഖേ പുരീം।
താം ശുഭാം പ്രവരദ്വാരാം
പ്രാകാരവരശോഭിതാം ॥ **6.38.15** ॥ 1359

ലങ്കാം രാക്ഷസസമ്പൂർണാം
ദദൃശുർഹരിയൂഥപാഃ।

പ്രാകാരവരസംസ്ഥശ്ച
തഥാ നീലൈശ്ച രാക്ഷസൈഃ ॥ **6.38.16** ॥ 1360

ദദൃശുസ്തേ ഹരിശ്രേഷ്ഠാഃ
പ്രാകാരമപരം കൃതം ॥ **6.38.17** ॥ 1361

തേ ദൃഷ്ട്വാ വാനരാഃ സർവേ
രാക്ഷസാൻ യുദ്ധകാങ്ക്ഷിണഃ।
മുമുചുർവിവിധാൻ നാദാം -
സ്തസ്യ രാമസ്യ പശ്യതഃ ॥ **6.38.18** ॥ 1362

തതോഽസ്തമഗമത് സൂര്യഃ
സന്ധ്യയാ പ്രതിരഞ്ജിതഃ।
പൂർണചന്ദ്രപ്രദീപ്താ ച
ക്ഷപാ സമതിവർതത ॥ **6.38.19** ॥ 1363

തതഃ സ രാമോ ഹരിവാഹിനീപതി -
ർവിഭീഷണേന പ്രതിനന്ദ്യ സത്കൃതഃ।
സലക്ഷ്മണോ യൂഥപയൂഥസംയുതഃ
സുവേലപൃഷ്ഠേ ൻയവസദ് യഥാസുഖം ॥ **6.38.20** ॥ 1364

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അഷ്ടാത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

വാനരൈഃ സഹ ശ്രീരാമേണ സുവേലശിഖരാൽലങ്കായാ നിരീക്ഷണം

താം രാത്രിമുഷിതാസ്തത്ര
സുവേലേ ഹരിയൂഥപാഃ।
ലങ്കായാം ദദൃശുർവീരാ
വനാൻയുപവനാനി ച ॥ **6.39.1** ॥ 1365

സമസൗമ്യാനി രമ്യാണി
വിശാലാൻയായതാനി ച।
ദൃഷ്ടിരമ്യാണി തേ ദൃഷ്ട്വാ
ബഭൂവുർജാതവിസ്മയാഃ ॥ **6.39.2** ॥ 1366

ചമ്പകാശോകബകുല -
ശാലതാലസമാകുലാ।
തമാലവനസംഛന്നാ
നാഗമാലാസമാവൃതാ ॥ **6.39.3** ॥ 1367

ഹിന്താലൈരർജുനൈർനീപൈഃ
സപ്തപർണൈഃ സുപുഷ്പിതൈഃ।

തിലകൈഃ കർണികാരൈശ്ച
പാടലൈശ്ച സമന്തതഃ ॥ **6.39.4** ॥ 1368

ശുശുഭേ പുഷ്പിതാഗ്രൈശ്ച
ലതാപരിഗതൈർദ്രുമൈഃ।
ലങ്കാ ബഹുവിധൈർദിവ്യൈ -
ർയഥേന്ദ്രസ്യാമരാവതീ ॥ **6.39.5** ॥ 1369

വിചിത്രകുസുമോപേതൈ
രക്തകോമലപല്ലവൈഃ।
ശാദ്വലൈശ്ച തഥാ നീലൈ -
ശ്ചിത്രാഭിർവനരാജിഭിഃ ॥ **6.39.6** ॥ 1370

ഗന്ധാഢ്യാൻയതിരമ്യാണി
പുഷ്പാണി ച ഫലാനി ച।
ധാരയന്ത്യഗമാസ്തത്ര
ഭൂഷണാനീവ മാനവാഃ ॥ **6.39.7** ॥ 1371

തച്ചൈത്രരഥസങ്കാശം
മനോജ്ഞം നന്ദനോപമം।
വനം സർവർതുകം രമ്യം
ശുശുഭേ ഷട്പദായുതം ॥ **6.39.8** ॥ 1372

ദാത്യൂഹകോയഷ്ടിബകൈ -
ർനൃത്യമാനൈശ്ച ബർഹിണൈഃ।
രുതം പരഭൃതാനാം ച
ശുശ്രുവേ വനനിർഝരേ ॥ **6.39.9** ॥ 1373

നിത്യമത്തവിഹംഗാനി
ഭ്രമരാചരിതാനി ച।

കോകിലാകുലഖണ്ഡാനി
വിഹംഗാഭിരുതാനി ച ॥ **6.39.10** ॥ 1374

ഭൃംഗരാജാധിഗീതാനി
കുരരസ്വനിതാനി ച ।
കോണാലകവിഘുഷ്ടാനി
സാരസാഭിരുതാനി ച ।
വിവിശുസ്തേ തതസ്താനി
വനാൻയുപവനാനി ച ॥ **6.39.11** ॥ 1375

ഹൃഷ്ടാഃ പ്രമുദിതാ വീരാ
ഹരയഃ കാമരൂപിണഃ ।
തേഷാം പ്രവിശതാം തത്ര
വാനരാണാം മഹൗജസാം ॥ **6.39.12** ॥ 1376

പുഷ്പസംസർഗസുരഭി -
ർവവൗ ഘ്രാണസുഖോഽനിലഃ ।
അൻയേ തു ഹരിവീരാണാം
യൂഥാന്നിഷ്ക്രമ്യ യൂഥപാഃ ।
സുഗ്രീവേണാഭ്യനുജ്ഞാതാ
ലങ്കാം ജഗ്മുഃ പതാകിനീം ॥ **6.39.13** ॥ 1377

വിത്രാസയന്തോ വിഹഗാൻ
ഗ്ലാപയന്തോ മൃഗദ്വിപാൻ ।
കമ്പയന്തശ്ച താം ലങ്കാം
നാദൈഃ സ്വൈർനദതാം വരാഃ ॥ **6.39.14** ॥ 1378

കുർവന്തസ്തേ മഹാവേഗാ
മഹീം ചരണപീഡിതാം ।

രജശ്ച സഹസൈവോർധ്വം
ജഗാമ ചരണോത്ഥിതം ॥ **6.39.15** ॥ 1379

ഋക്ഷാഃ സിംഹാശ്ച മഹിഷാ
വാരണാശ്ച മൃഗാഃ ഖഗാഃ ।
തേന ശബ്ദേന വിത്രസ്താ
ജഗ്മുർഭീതാ ദിശോ ദശ ॥ **6.39.16** ॥ 1380

ശിഖരം തു ത്രികൂടസ്യ
പ്രാംശു ചൈകം ദിവിസ്പൃശം ।
സമന്താത് പുഷ്പസംഛന്നം
മഹാരജതസന്നിഭം ॥ **6.39.17** ॥ 1381

ശതയോജനവിസ്തീർണം
വിമലം ചാരുദർശനം ।
ശ്ലക്ഷ്ണം ശ്രീമൻമഹച്ചൈവ
ദുഷ്പ്രാപം ശകുനൈരപി ॥ **6.39.18** ॥ 1382

മനസാപി ദുരാരോഹം
കിം പുനഃ കർമണാ ജനൈഃ ।
നിവിഷ്ടാ തസ്യ ശിഖരേ
ലങ്കാ രാവണപാലിതാ ॥ **6.39.19** ॥ 1383

ദശയോജനവിസ്തീർണാ
വിംശദ്യോജനമായതാ ।
സാ പുരീ ഗോപുരൈരുച്ചൈഃ
പാണ്ഡുരാംബുദസന്നിഭൈഃ ।
കാഞ്ചനേന ച ശാലേന
രാജതേന ച ശോഭതേ ॥ **6.39.20** ॥ 1384

പ്രാസാദൈശ്ച വിമാനൈശ്ച
ലങ്കാ പരമഭൂഷിതാ।
ഘനൈരിവാതപാപായേ
മധ്യമം വൈഷ്ണവം പദം ॥ **6.39.21** ॥ 1385

യസ്യാം സ്തംഭസഹസ്രേണ
പ്രാസാദഃ സമലങ്കൃതഃ।
കൈലാസശിഖരാകാരോ
ദൃശ്യതേ ഖമിവോൽലിഖൻ ॥ **6.39.22** ॥ 1386

ചൈത്യഃ സ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
ബഭൂവ പുരഭൂഷണം।
ശതേന രക്ഷസാം നിത്യം
യഃ സമഗ്രേണ രക്ഷ്യതേ ॥ **6.39.23** ॥ 1387

മനോജ്ഞാം കാഞ്ചനവതീം
പർവതൈരുപശോഭിതാം।
നാനാധാതുവിചിത്രൈശ്ച
ഉദ്യാനൈരുപശോഭിതാം ॥ **6.39.24** ॥ 1388

നാനാവിഹഗസംഘുഷ്ടാം
നാനാമൃഗനിഷേവിതാം।
നാനാകുസുമസമ്പന്നാം
നാനാരാക്ഷസസേവിതാം ॥ **6.39.25** ॥ 1389

താം സമൃദ്ധാം സമൃദ്ധാർഥാം
ലക്ഷ്മീവാൻ ലക്ഷ്മണാഗ്രജഃ।
രാവണസ്യ പുരീം രാമോ
ദദർശ സഹ വാനരൈഃ ॥ **6.39.26** ॥ 1390

താം മഹാഗൃഹസംബാധാം
ദൃഷ്ട്വാ ലക്ഷ്മണപൂർവജഃ।
നഗരീം ത്രിദിവപ്രഖ്യാം
വിസ്മയം പ്രാപ വീർയവാൻ ॥ **6.39.27** ॥ 1391

താം രത്നപൂർണാം ബഹുസംവിധാനാം
പ്രാസാദമാലാഭിരലങ്കൃതാം ച।
പുരീം മഹായന്ത്രകവാടമുഖ്യാം
ദദർശ രാമോ മഹതാ ബലേന ॥ **6.39.28** ॥ 1392

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകോനചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

സുഗ്രീവരാവണയോർമൽലയുദ്ധം

തതോ രാമഃ സുവേലാഗ്രം
യോജനദ്വയമണ്ഡലം ।
ഉപാരോഹത് സസുഗ്രീവോ
ഹരിയൂഥൈഃ സമൻവിതഃ ॥ **6.40.1** ॥ 1393

സ്ഥിത്വാ മുഹൂർതം തത്രൈവ
ദിശോ ദശ വിലോകയൻ ।
ത്രികൂടശിഖരേ രമ്യേ
നിർമിതാം വിശ്വകർമണാ ॥ **6.40.2** ॥ 1394

ദദർശ ലങ്കാം സുൻയസ്താം
രമ്യകാനനശോഭിതാം ।
തസ്യ ഗോപുരശൃംഗസ്ഥം
രാക്ഷസേന്ദ്രം ദുരാസദം ॥ **6.40.3** ॥ 1395

ശ്വേതചാമരപർയന്തം
വിജയച്ഛത്രശോഭിതം ।
രക്തചന്ദനസംലിപ്തം
രത്നാഭരണഭൂഷിതം ॥ **6.40.4** ॥ 1396

നീലജീമൂതസങ്കാശം
ഹേമസംഛാദിതാംബരം।
ഐരാവതവിഷാണാഗ്രൈ -
രുത്കൃഷ്ടകിണവക്ഷസം ॥ **6.40.5** ॥ 1397

ശശലോഹിതരാഗേണ
സംവീതം രക്തവാസസാ।
സന്ധ്യാതപേന സംഛന്നം
മേഘരാശിമിവാംബരേ ॥ **6.40.6** ॥ 1398

പശ്യതാം വാനരേന്ദ്രാണാം
രാഘവസ്യാപി പശ്യതഃ।
ദർശനാദ് രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
സുഗ്രീവഃ സഹസോത്ഥിതഃ ॥ **6.40.7** ॥ 1399

ക്രോധവേഗേന സംയുക്തഃ
സത്ത്വേന ച ബലേന ച।
അചലാഗ്രാദഥോത്ഥായ
പുപ്ലുവേ ഗോപുരസ്ഥലേ ॥ **6.40.8** ॥ 1400

സ്ഥിത്വാ മുഹൂർതം സമ്പ്രേക്ഷ്യ
നിർഭയേനാന്തരാത്മനാ।
തൃണീകൃത്യ ച തദ് രക്ഷഃ
സോഽബ്രവീത് പരുഷം വചഃ ॥ **6.40.9** ॥ 1401

ലോകനാഥസ്യ രാമസ്യ
സഖാ ദാസോഽസ്മി രാക്ഷസ।
ന മയാ മോക്ഷ്യസേഽദ്യ ത്വം
പാർഥിവേന്ദ്രസ്യ തേജസാ ॥ **6.40.10** ॥ 1402

ഇത്യുക്ത്വാ സഹസോത്പത്യ
പുപ്ലുവേ തസ്യ ചോപരി।
ആകൃഷ്യ മുകുടം ചിത്രം
പാതയാമാസ തദ് ഭുവി ॥ **6.40.11** ॥ 1403

സമീക്ഷ്യ തൂർണമായാന്തം
ബഭാഷേ തം നിശാചരഃ।
സുഗ്രീവസ്ത്വം പരോക്ഷം മേ
ഹീനഗ്രീവോ ഭവിഷ്യസി ॥ **6.40.12** ॥ 1404

ഇത്യുക്ത്വോത്ഥായ തം ക്ഷിപ്രം
ബാഹുഭ്യാമാക്ഷിപത് തലേ।
കന്ദുവത് സ സമുത്ഥായ
ബാഹുഭ്യാമാക്ഷിപദ്ധരിഃ ॥ **6.40.13** ॥ 1405

പരസ്പരം സ്വേദവിദിഗ്ധഗാത്രൗ
പരസ്പരം ശോണിതരക്തദേഹൗ।
പരസ്പരം ശ്ലിഷ്ടനിരുദ്ധചേഷ്ടൗ
പരസ്പരം ശാൽമലികിംശുകാവിവ ॥ **6.40.14** ॥ 1406

മുഷ്ടിപ്രഹാരൈശ്ച തലപ്രഹാരൈ -
രരത്നിഘാതൈശ്ച കരാഗ്രഘാതൈഃ।
തൗ ചക്രതുർയുദ്ധമസഹ്യരൂപം
മഹാബലൗ രാക്ഷസവാനരേന്ദ്രൗ ॥ **6.40.15** ॥ 1407

കൃത്വാ നിയുദ്ധം ഭൃശമുഗ്രവേഗൗ
കാലം ചിരം ഗോപുരവേദിമധ്യേ।
ഉത്ക്ഷിപ്യ ചോത്ക്ഷിപ്യ വിനമ്യ ദേഹൗ
പാദക്രമാദ് ഗോപുരവേദിലഗ്നൗ ॥ **6.40.16** ॥ 1408

അൻയോൻയമാപീഡ്യ വിലഗ്നദേഹൗ
തൗ പേതതുഃ സാലനിഖാതമധ്യേ।
ഉത്പേതതുർഭൂമിതലം സ്പൃശന്തൗ
സ്ഥിത്വാ മുഹൂർതം ത്വഭിനിഃശ്വസന്തൗ ॥ **6.40.17** ॥ 1409

ആലിംഗ്യ ചാലിംഗ്യ ച ബാഹുയോക്ത്രൈഃ।
സംയോജയാമാസതുരാഹവേ തൗ।
സംരംഭശിക്ഷാബലസമ്പ്രയുക്തൗ
സുചേരതുഃ സമ്പ്രതി യുദ്ധമാർഗൈഃ ॥ **6.40.18** ॥ 1410

ശാർദൂലസിംഹാവിവ ജാതദംഷ്ട്രൗ
ഗജേന്ദ്രപോതാവിവ സമ്പ്രയുക്തൗ।
സംഹത്യ സംവേദ്യ ച തൗ കരാഭ്യാം
തൗ പേതതുർവൈ യുഗപദ് ധരായാം ॥ **6.40.19** ॥ 1411

ഉദ്യമ്യ ചാൻയോൻയമധിക്ഷിപന്തൗ
സഞ്ചക്രമാതേ ബഹു യുദ്ധമാർഗേ।
വ്യായാമശിക്ഷാബലസമ്പ്രയുക്തൗ
ക്ലമം ന തൗ ജഗ്മതുരാശു വീരൗ ॥ **6.40.20** ॥ 1412

ബാഹൂത്തമൈർവാരണവാരണാഭൈ -
ർനിവാരയന്തൗ പരവാരണാഭൗ।
ചിരേണ കാലേന ഭൃശം പ്രയുദ്ധൗ
സഞ്ചേരതുർമണ്ഡലമാർഗമാശു ॥ **6.40.21** ॥ 1413

തൗ പരസ്പരമാസാദ്യ
യത്താവൻയോൻയസൂദനേ।
മാർജാരാവിവ ഭക്ഷാർഥേ -
ഽവതസ്ഥാതേ മുഹർമുഹുഃ ॥ **6.40.22** ॥ 1414

മണ്ഡലാനി വിചിത്രാണി
സ്ഥാനാനി വിവിധാനി ച ।
ഗോമൂത്രകാണി ചിത്രാണി
ഗതപ്രത്യാഗതാനി ച ॥ **6.40.23** ॥ 1415

തിരശ്ചീനഗതാൻയേവ
തഥാ വക്രഗതാനി ച ।
പരിമോക്ഷം പ്രഹാരാണാം
വർജനം പരിധാവനം ॥ **6.40.24** ॥ 1416

അഭിദ്രവണമാപ്ലാവ -
മവസ്ഥാനം സവിഗ്രഹം ।
പരാവൃത്തമപാവൃത്ത -
മപദ്രുതമവപ്ലുതം ॥ **6.40.25** ॥ 1417

ഉപൻയസ്തമപൻയസ്തം
യുദ്ധമാർഗവിശാരദൗ ।
തൗ വിചേരതുരൻയോൻയം
വാനരേന്ദ്രശ്ച രാവണഃ ॥ **6.40.26** ॥ 1418

ഏതസ്മിന്നന്തരേ രക്ഷോ
മായാബലമഥാത്മനഃ ।
ആരബ്ധുമുപസമ്പേദേ
ജ്ഞാത്വാ തം വാനരാധിപഃ ॥ **6.40.27** ॥ 1419

ഉത്പപാത തദാഽഽകാശം
ജിതകാശീ ജിതക്ലമഃ ।
രാവണഃ സ്ഥിത ഏവാത്ര
ഹരിരാജേന വഞ്ചിതഃ ॥ **6.40.28** ॥ 1420

അഥ ഹരിവരനാഥഃ പ്രാപ്തസംഗ്രാമകീർതി -
ർനിശിചരപതിമാജൗ യോജയിത്വാ ശ്രമേണ।
ഗഗനമതിവിശാലം ലംഘയിത്വാർകസൂനു -
ർഹരിഗണബലമധ്യേ രാമപാർശ്വം ജഗാമ ॥ **6.40.29** ॥ 1421

ഇതി സ സവിതൃസൂനുസ്തത്ര തത് കർമ കൃത്വാ
പവനഗതിരനീകം പ്രാവിശത് സമ്പ്രഹൃഷ്ടഃ।
രഘുവരനൃപസൂനോർവർധയൻ യുദ്ധഹർഷ
തരുമൃഗഗണമുഖ്യൈഃ പൂജ്യമാനോ ഹരീന്ദ്രഃ ॥ **6.40.30** ॥ 1422

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ സുഗ്രീവസ്യ ദുഃസാഹസാദ് വാരണം, ലങ്കായാശ്ചതുർഷു ദ്വാരേഷു വാനരസൈനികാനാം നിയുക്തിഃ, ശ്രീരാമ ദൂതസ്യാംഗദസ്യ രാവണഭവനേ പരാക്രമോ വാനരാണാമാക്രമണാദ് രക്ഷസാം ഭയം

അഥ തസ്മിൻ നിമിത്താനി
ദൃഷ്ട്വാ ലക്ഷ്മണപൂർവജഃ।
സുഗ്രീവം സമ്പരിഷ്വജ്യ
രാമോ വചനമബ്രവീത് ॥ **6.41.1** ॥ 1423

അസമ്മന്തർയ മയാ സാർധം
തദിദം സാഹസം കൃതം।
ഏവം സാഹസയുക്താനി
ന കുർവന്തി ജനേശ്വരാഃ ॥ **6.41.2** ॥ 1424

സംശയേ സ്ഥാപ്യ മാം ചേദം
ബലം ചേമം വിഭീഷണം।
കഷ്ടം കൃതമിദം വീര
സാഹസം സാഹസപ്രിയ ॥ **6.41.3** ॥ 1425

ഇദാനീം മാ കൃഥാ വീര
ഏവംവിധമരിന്ദമ।
ത്വയി കിഞ്ചിത്സമാപന്നേ
കിം കാർയം സീതയാ മമ ॥ **6.41.4** ॥ 1426

ഭരതേന മഹാബാഹോ
ലക്ഷ്മണേന യവീയസാ।
ശത്രുഘ്നേന ച ശത്രുഘ്ന
സ്വശരീരേണ വാ പുനഃ ॥ **6.41.5** ॥ 1427

ത്വയി ചാനാഗതേ പൂർവ -
മിതി മേ നിശ്ചിതാ മതിഃ।
ജാനതശ്ചാപി തേ വീർയം
മഹേന്ദ്രവരുണോപമ ॥ **6.41.6** ॥ 1428

ഹത്വാഹം രാവണം യുദ്ധേ
സപുത്രബലവാഹനം।
അഭിഷിച്യ ച ലങ്കായാം
വിഭീഷണമഥാപി ച ॥ **6.41.7** ॥ 1429

ഭരതേ രാജ്യമാരോപ്യ
ത്യക്ഷ്യേ ദേഹം മഹാബല।
തമേവം വാദിനം രാമം
സുഗ്രീവഃ പ്രത്യഭാഷത ॥ **6.41.8** ॥ 1430

തവ ഭാർയാപഹർതാരം
ദൃഷ്ട്വാ രാഘവ രാവണം।
മർഷയാമി കഥം വീര
ജാനൻ വിക്രമമാത്മനഃ ॥ **6.41.9** ॥ 1431

ഇത്യേവം വാദിനം വീര -
മഭിനന്ദ്യ ച രാഘവഃ।
ലക്ഷ്മണം ലക്ഷ്മിസമ്പന്ന -
മിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.41.10** ॥ 1432

പരിഗൃഹ്യോദകം ശീതം
വനാനി ഫലവന്തി ച।
ബലൗഘം സംവിഭജ്യേമം
വ്യൂഹ്യ തിഷ്ഠാമ ലക്ഷ്മണ ॥ **6.41.11** ॥ 1433

ലോകക്ഷയകരം ഭീമം
ഭയം പശ്യാമ്യുപസ്ഥിതം।
നിബർഹണം പ്രവീരാണാ -
മൃക്ഷവാനരരക്ഷസാം ॥ **6.41.12** ॥ 1434

വാതാ ഹി പരുഷം വാന്തി
കമ്പതേ ച വസുന്ധരാ।
പർവതാഗ്രാണി വേപന്തേ
നദന്തി ധരണീധരാഃ ॥ **6.41.13** ॥ 1435

മേഘാഃ ക്രവ്യാദസങ്കാശാഃ
പരുഷാഃ പരുഷസ്വരാഃ।
ക്രൂരാഃ ക്രൂരം പ്രവർഷന്തേ
മിശ്രം ശോണിതബിന്ദുഭിഃ ॥ **6.41.14** ॥ 1436

രക്തചന്ദനസങ്കാശാ
സന്ധ്യാ പരമദാരുണാ।
ജ്വലച്ച നിപതത്യേത -
ദാദിത്യാദഗ്നിമണ്ഡലം ॥ **6.41.15** ॥ 1437

ആദിത്യമഭിവാശ്യന്തി
ജനയന്തോ മഹദ്ഭയം।
ദീനാ ദീനസ്വരാ ഘോരാ
അപ്രശസ്താ മൃഗദ്വിജാഃ ॥ **6.41.16** ॥ 1438

രജൻയാമപ്രകാശശ്ച
സന്താപയതി ചന്ദ്രമാഃ।
കൃഷ്ണരക്തൗംശുപർയന്തോ
യഥാ ലോകസ്യ സങ്ക്ഷയേ ॥ **6.41.17** ॥ 1439

ഹ്രസ്വോ രൂക്ഷോഽപ്രശസ്തശ്ച
പരിവേഷഃ സുലോഹിതഃ।
ആദിത്യമണ്ഡലേ നീലം
ലക്ഷ്മ ലക്ഷ്മണ ദൃശ്യതേ ॥ **6.41.18** ॥ 1440

ദൃശ്യന്തേ ന യഥാവച്ച
നക്ഷത്രാൺയഭിവർതതേ।
യുഗാന്തമിവ ലോകസ്യ
പശ്യ ലക്ഷ്മണ ശംസതി ॥ **6.41.19** ॥ 1441

കാകാഃ ശ്യേനാസ്തഥാ ഗൃധ്രാ
നീചൈഃ പരിപതന്തി ച।
ശിവാശ്ചാപ്യശുഭാ വാചഃ
പ്രവദന്തി മഹാസ്വനാഃ ॥ **6.41.20** ॥ 1442

ശൈലൈഃ ശൂലൈശ്ച ഖഡ്ഗൈശ്ച
വിമുക്തൈഃ കപിരാക്ഷസൈഃ।
ഭവിഷ്യത്യാവൃതാ ഭൂമി -
ർമാംസശോണിതകർദമാ ॥ **6.41.21** ॥ 1443

ക്ഷിപ്രമദ്യ ദുരാധർഷാം
പുരീം രാവണപാലിതാം।
അഭിയാമ ജവേനൈവ
സർവതോ ഹരിഭിർവൃതാഃ ॥ **6.41.22** ॥ 1444

ഇത്യേവം തു വദൻ വീരോ
ലക്ഷ്മണം ലക്ഷ്മണാഗ്രജഃ।
തസ്മാദവാതരച്ഛീഘ്രം
പർവതാഗ്രാൻമഹാബലഃ ॥ **6.41.23** ॥ 1445

അവതീർയ തു ധർമാത്മാ
തസ്മാച്ഛൈലാത് സ രാഘവഃ।
പരൈഃ പരമദുർധർഷം
ദദർശ ബലമാത്മനഃ ॥ **6.41.24** ॥ 1446

സന്നഹ്യ തു സസുഗ്രീവഃ
കപിരാജബലം മഹത്।
കാലജ്ഞോ രാഘവഃ കാലേ
സംയുഗായാഭ്യചോദയത് ॥ **6.41.25** ॥ 1447

തതഃ കാലേ മഹാബാഹു -
ർബലേന മഹതാ വൃതഃ।
പ്രസ്ഥിതഃ പുരതോ ധൻവീ
ലങ്കാമഭിമുഖഃ പുരീം ॥ **6.41.26** ॥ 1448

തം വിഭീഷണസുഗ്രീവൗ
ഹനൂമാഞ്ജാംബവാൻ നലഃ।
ഋക്ഷരാജസ്തഥാ നീലോ
ലക്ഷ്മണശ്ചാൻവയുസ്തദാ ॥ **6.41.27** ॥ 1449

തതഃ പശ്ചാത് സുമഹതീ
പൃതനർക്ഷവനൗകസാം।
പ്രച്ഛാദ്യ മഹതീം ഭൂമി -
മനുയാതി സ്മ രാഘവം ॥ **6.41.28** ॥ 1450

ശൈലശൃംഗാണി ശതശഃ
പ്രവൃദ്ധാംശ്ച മഹീരുഹാൻ।
ജഗൃഹുഃ കുഞ്ജരപ്രഖ്യാ
വാനരാഃ പരവാരണാഃ ॥ **6.41.29** ॥ 1451

തൗ ത്വദീർഘേണ കാലേന
ഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ।
രാവണസ്യ പുരീം ലങ്കാ -
മാസേദതുരരിന്ദമൗ ॥ **6.41.30** ॥ 1452

പതാകാമാലിനീം രമ്യാ -
മുദ്യാനവനശോഭിതാം।
ചിത്രവപ്രാം സുദുഷ്പ്രാപാ -
മുച്ചൈഃ പ്രാകാരതോരണാം ॥ **6.41.31** ॥ 1453

താം സുരൈരപി ദുർധർഷാം
രാമവാക്യപ്രചോദിതാഃ।
യഥാനിദേശം സമ്പീഡ്യ
ൻയവിശന്ത വനൗകസഃ ॥ **6.41.32** ॥ 1454

ലങ്കായാസ്തൂത്തരദ്വാരം
ശൈലശൃംഗമിവോന്നതം।
രാമഃ സഹാനുജോ ധൻവീ
ജുഗോപ ച രുരോധ ച ॥ **6.41.33** ॥ 1455

ലങ്കാമുപനിവിഷ്ടസ്തു
രാമോ ദശരഥാത്മജഃ।
ലക്ഷ്മണാനുചരോ വീരഃ
പുരീം രാവണപാലിതാം ॥ **6.41.34** ॥ 1456

ഉത്തരദ്വാരമാസാദ്യ
യത്ര തിഷ്ഠതി രാവണഃ।
നാൻയോ രാമാദ്ധി തദ് ദ്വാരം
സമർഥഃ പരിരക്ഷിതും ॥ **6.41.35** ॥ 1457

രാവണാധിഷ്ഠിതം ഭീമം
വരുണേനേവ സാഗരം।
സായുധൈ രാക്ഷസൈർഭീമൈ -
രഭിഗുപ്തം സമന്തതഃ ॥ **6.41.36** ॥ 1458

ലഘൂനാം ത്രാസജനനം
പാതാലമിവ ദാനവൈഃ।
വിൻയസ്താനി ച യോധാനാം
ബഹൂനി വിവിധാനി ച ॥ **6.41.37** ॥ 1459

ദദർശായുധജാലാനി
തഥൈവ കവചാനി ച।
പൂർവം തു ദ്വാരമാസാദ്യ
നീലോ ഹരിചമൂപതിഃ ॥ **6.41.38** ॥ 1460

അതിഷ്ഠത് സഹ മൈന്ദേന
ദ്വിവിദേന ച വീർയവാൻ।
അംഗദോ ദക്ഷിണദ്വാരം
ജഗ്രാഹ സുമഹാബലഃ ॥ **6.41.39** ॥ 1461

ഋഷഭേണ ഗവാക്ഷേണ
ഗജേന ഗവയേന ച।
ഹനൂമാൻ പശ്ചിമദ്വാരം
രരക്ഷ ബലവാൻ കപിഃ ॥ **6.41.40** ॥ 1462

പ്രമാഥിപ്രഘസാഭ്യാം ച
വീരൈരൻയൈശ്ച സംഗതഃ।
മധ്യമേ ച സ്വയം ഗുൽമേ
സുഗ്രീവഃ സമതിഷ്ഠത ॥ **6.41.41** ॥ 1463

സഹ സർവൈർഹരിശ്രേഷ്ഠൈഃ
സുപർണപവനോപമൈഃ।
വാനരാണാം തു ഷട്ത്രിംശ -
ത്കോട്യഃ പ്രഖ്യാതയൂഥപാഃ ॥ **6.41.42** ॥ 1464

നിപീഡ്യോപനിവിഷ്ടാശ്ച
സുഗ്രീവോ യത്ര വാനരഃ।
ശാസനേന തു രാമസ്യ
ലക്ഷ്മണഃ സവിഭീഷണഃ ॥ **6.41.43** ॥ 1465

ദ്വാരേ ദ്വാരേ ഹരീണാം തു
കോടിം കോടീർന്യവേശയത്।
പശ്ചിമേന തു രാമസ്യ
സുഷേണഃ സഹജാംബവാൻ ॥ **6.41.44** ॥ 1466

അദൂരാൻമധ്യമേ ഗുൽമേ
തസ്ഥൗ ബഹുബലാനുഗഃ।
തേ തു വാനരശാർദൂലാഃ
ശാർദൂലാ ഇവ ദംഷ്ട്രിണഃ।

ഗൃഹീത്വാ ദ്രുമശൈലാഗ്രാൻ
ഹൃഷ്ടാ യുദ്ധായ തസ്ഥിരേ ॥ **6.41.45** ॥ 1467

സർവേ വികൃതലാംഗൂലാഃ
സർവേ ദംഷ്ട്രാനഖായുധാഃ ।
സർവേ വികൃതചിത്രാംഗാഃ
സർവേ ച വികൃതാനനാഃ ॥ **6.41.46** ॥ 1468

ദശനാഗബലാഃ കേചിത്
കേചിദ് ദശഗുണോത്തരാഃ ।
കേചിന്നാഗസഹസ്രസ്യ
ബഭൂവുസ്തുൽയവിക്രമാഃ ॥ **6.41.47** ॥ 1469

സന്തി ചൗഘബലാഃ കേചിത്
കേചിച്ഛതഗുണോത്തരാഃ ।
അപ്രമേയബലാശ്ചാൻയേ
തത്രാസൻ ഹരിയൂഥപാഃ ॥ **6.41.48** ॥ 1470

അദ്ഭുതശ്ച വിചിത്രശ്ച
തേഷാമാസീത് സമാഗമഃ ।
തത്ര വാനരസൈൻയാനാം
ശലഭാനാമിവോദ്ഗമഃ ॥ **6.41.49** ॥ 1471

പരിപൂർണമിവാകാശം
സമ്പൂർണേവ ച മേദിനീ ।
ലങ്കാമുപനിവിഷ്ടൈശ്ച
സമ്പതദ്ഭിശ്ച വാനരൈഃ ॥ **6.41.50** ॥ 1472

ശതം ശതസഹസ്രാണാം
പൃതനർക്ഷവനൗകസാം ।

ലങ്കാദ്വാരാൺയുപാജഗ്മു -
രൻയേ യോദ്ധും സമന്തതഃ ॥ **6.41.51** ॥ 1473

ആവൃതഃ സ ഗിരിഃ സർവൈ -
സ്തൈഃ സമന്താത് പ്ലവംഗമൈഃ।
അയുതാനാം സഹസ്രം ച
പുരീം താമഭ്യവർതത ॥ **6.41.52** ॥ 1474

വാനരൈർബലവദ്ഭിശ്ച
ബഭൂവ ദ്രുമപാണിഭിഃ।
സർവതഃ സംവൃതാ ലങ്കാ
ദുഷ്പ്രവേശാപി വായുനാ ॥ **6.41.53** ॥ 1475

രാക്ഷസാ വിസ്മയം ജഗ്മുഃ
സഹസാഭിനിപീഡിതാഃ।
വാനരൈർമേഘസങ്കാശൈഃ
ശക്രതുൽയപരാക്രമൈഃ ॥ **6.41.54** ॥ 1476

മഹാംഛബ്ദോഽഭവത് തത്ര
ബലൗഘസ്യാഭിവർതതഃ।
സാഗരസ്യേവ ഭിന്നസ്യ
യഥാ സ്യാത് സലിലസ്വനഃ ॥ **6.41.55** ॥ 1477

തേന ശബ്ദേന മഹതാ
സപ്രാകാരാ സതോരണാ।
ലങ്കാ പ്രചലിതാ സർവാ
സശൈലവനകാനനാ ॥ **6.41.56** ॥ 1478

രാമലക്ഷ്മണഗുപ്താ സാ
സുഗ്രീവേണ ച വാഹിനീ।

ബഭൂവ ദുർധർഷതരാ
സർവൈരപി സുരാസുരൈഃ ॥ **6.41.57** ॥ 1479

രാഘവഃ സന്നിവേശ്യൈവം
സ്വസൈന്യം രക്ഷസാം വധേ ।
സമ്മന്തര്യ മന്ത്രിഭിഃ സാർധം
നിശ്ചിത്യ ച പുനഃ പുനഃ ॥ **6.41.58** ॥ 1480

ആനന്തര്യമഭിപ്രേപ്സുഃ
ക്രമയോഗാർഥതത്ത്വവിത് ।
വിഭീഷണസ്യാനുമതേ
രാജധർമമനുസ്മരൻ ॥ **6.41.59** ॥ 1481

അംഗദം വാലിതനയം
സമാഹൂയേദമബ്രവീത് ।
ഗത്വാ സൗമ്യ ദശഗ്രീവം
ബ്രൂഹി മദ്വചനാത് കപേ ॥ **6.41.60** ॥ 1482

ലംഘയിത്വാ പുരീം ലങ്കാം
ഭയം ത്യക്ത്വാ ഗതവ്യഥഃ ।
ഭ്രഷ്ടശ്രീകം ഗതൈശ്വർയം
മുമൂർഷാനഷ്ടചേതനം ॥ **6.41.61** ॥ 1483

ഋഷീണാം ദേവതാനാം ച
ഗന്ധർവാപ്സരസാം തഥാ ।
നാഗാനാമഥ യക്ഷാണാം
രാജ്ഞാം ച രജനീചര ॥ **6.41.62** ॥ 1484

യച്ച പാപം കൃതം മോഹാ -
ദവലിപ്തേന രാക്ഷസ ।

നൂനം തേ വിഗതോ ദർപഃ
സ്വയംഭൂവരദാനജഃ।
തസ്യ പാപസ്യ സമ്പ്രാപ്താ
വ്യുഷ്ടിരദ്യ ദുരാസദാ ॥ **6.41.63** ॥ 1485

യസ്യ ദണ്ഡധരസ്ത്വേഹം
ദാരാഹരണകർശിതഃ।
ദണ്ഡം ധാരയമാണസ്തു
ലങ്കാദ്വാരേ വ്യവസ്ഥിതഃ ॥ **6.41.64** ॥ 1486

പദവീം ദേവതാനാം ച
മഹർഷീണാം ച രാക്ഷസ।
രാജർഷീണാം ച സർവേഷാം
ഗമിഷ്യസി യുധി സ്ഥിരഃ ॥ **6.41.65** ॥ 1487

ബലേന യേന വൈ സീതാം
മായയാ രാക്ഷസാധമ।
മാമതിക്രമയിത്വാ ത്വം
ഹൃതവാംസ്തന്നിദർശയ ॥ **6.41.66** ॥ 1488

അരാക്ഷസമിമം ലോകം
കർതാസ്മി നിശിതൈഃ ശരൈഃ।
ന ചേച്ഛരണമഭ്യേഷി
താമാദായ തു മൈഥിലീം ॥ **6.41.67** ॥ 1489

ധർമാത്മാ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠഃ
സമ്പ്രാപ്തോഽയം വിഭീഷണഃ।
ലങ്കൈശ്വർയമിദം ശ്രീമാൻ
ധ്രുവം പ്രാപ്നോത്യകണ്ടകം ॥ **6.41.68** ॥ 1490

നഹി രാജ്യമധർമേണ
ഭോക്തും ക്ഷണമപി ത്വയാ।
ശക്യം മൂർഖസഹായേന
പാപേനാവിദിതാത്മനാ ॥ **6.41.69** ॥ 1491

യുധ്യസ്വ മാ ധൃതിം കൃത്വാ
ശൗർയമാലംബ്യ രാക്ഷസ।
മച്ഛരൈസ്ത്വം രണേ ശാന്ത -
സ്തതഃ പൂതോ ഭവിഷ്യസി ॥ **6.41.70** ॥ 1492

യദ്യാവിശസി ലോകാംസ്ത്രീൻ
പക്ഷീഭൂതോ നിശാചര।
മമ ചക്ഷുഃപഥം പ്രാപ്യ
ന ജീവൻ പ്രതിയാസ്യസി ॥ **6.41.71** ॥ 1493

ബ്രവീമി ത്വാം ഹിതം വാക്യം
ക്രിയതാമൗർധ്വദേഹികം।
സുദൃഷ്ടാ ക്രിയതാം ലങ്കാ
ജീവിതം തേ മയി സ്ഥിതം ॥ **6.41.72** ॥ 1494

ഇത്യുക്തഃ സ തു താരേയോ
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ।
ജഗാമാകാശമാവിശ്യ
മൂർതിമാനിവ ഹവ്യവാട് ॥ **6.41.73** ॥ 1495

സോഽതിപത്യ മുഹൂർതേന
ശ്രീമാൻ രാവണമന്ദിരം।
ദദർശാസീനമവ്യഗ്രം
രാവണം സചിവൈഃ സഹ ॥ **6.41.74** ॥ 1496

തതസ്തസ്യാവിദൂരേണ
നിപത്യ ഹരിപുംഗവഃ।
ദീപ്താഗ്നിസദൃശസ്തസ്ഥാ -
വംഗദഃ കനകാംഗദഃ ॥ **6.41.75** ॥ 1497

തദ് രാമവചനം സർവ -
മൻയൂനാധികമുത്തമം।
സാമാത്യം ശ്രാവയാമാസ
നിവേദ്യാത്മാനമാത്മനാ ॥ **6.41.76** ॥ 1498

ദൂതോഽഹം കോസലേന്ദ്രസ്യ
രാമസ്യാക്ലിഷ്ടകർമണഃ।
വാലിപുത്രോഽംഗദോ നാമ
യദി തേ ശ്രോത്രമാഗതഃ ॥ **6.41.77** ॥ 1499

ആഹ ത്വാം രാഘവോ രാമഃ
കൗസൽയാനന്ദവർധനഃ।
നിഷ്പത്യ പ്രതിയുധ്യസ്വ
നൃശംസ പുരുഷോ ഭവ ॥ **6.41.78** ॥ 1500

ഹന്താസ്മി ത്വാം സഹാമാത്യം
സപുത്രജ്ഞാതിബാന്ധവം।
നിരുദ്വിഗ്നാസ്ത്രയോ ലോകാ
ഭവിഷ്യന്തി ഹതേ ത്വയി ॥ **6.41.79** ॥ 1501

ദേവദാനവയക്ഷാണാം
ഗന്ധർവോരഗരക്ഷസാം।
ശത്രുമദ്യോദ്ധരിഷ്യാമി
ത്വാമൃഷീണാം ച കണ്ടകം ॥ **6.41.80** ॥ 1502

വിഭീഷണസ്യ ചൈശ്വർയം
ഭവിഷ്യതി ഹതേ ത്വയി।
ന ചേത് സത്കൃത്യ വൈദേഹീം
പ്രണിപത്യ പ്രദാസ്യസി ॥ **6.41.81** ॥ 1503

ഇത്യേവം പരുഷം വാക്യം
ബ്രുവാണേ ഹരിപുംഗവേ।
അമർഷവശമാപന്നോ
നിശാചരഗണേശ്വരഃ ॥ **6.41.82** ॥ 1504

തതഃ സ രോഷമാപന്നഃ
ശശാസ സചിവാംസ്തദാ।
ഗൃഹ്യതാമിതി ദുർമേധാ
വധ്യതാമിതി ചാസകൃത് ॥ **6.41.83** ॥ 1505

രാവണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
ദീപ്താഗ്നിമിവ തേജസാ।
ജഗൃഹുസ്തം തതോ ഘോരാ -
ശ്ചത്വാരോ രജനീചരാഃ ॥ **6.41.84** ॥ 1506

ഗ്രാഹയാമാസ താരേയഃ
സ്വയമാത്മാനമാത്മവാൻ।
ബലം ദർശയിതും വീരോ
യാതുധാനഗണേ തദാ ॥ **6.41.85** ॥ 1507

സ താൻ ബാഹുദ്വയാസക്താ -
നാദായ പതഗാനിവ।
പ്രാസാദം ശൈലസങ്കാശ -
മുത്പപാതാംഗദസ്തദാ ॥ **6.41.86** ॥ 1508

തസ്യോത്പതനവേഗേന
നിർധൂതാസ്തത്ര രാക്ഷസാഃ।
ഭൂമൗ നിപതിതാഃ സർവേ
രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ പശ്യതഃ ॥ **6.41.87** ॥ 1509

തതഃ പ്രാസാദശിഖരം
ശൈലശൃംഗമിവോന്നതം।
ചക്രാമ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
വാലിപുത്രഃ പ്രതാപവാൻ ॥ **6.41.88** ॥ 1510

പഫാല ച തദാക്രാന്തം
ദശഗ്രീവസ്യ പശ്യതഃ।
പുരാ ഹിമവതഃ ശൃംഗം
വജ്രേണേവ വിദാരിതം ॥ **6.41.89** ॥ 1511

ഭങ്ക്ത്വാ പ്രാസാദശിഖരം
നാമ വിശ്രാവ്യ ചാത്മനഃ।
വിനദ്യ സുമഹാനാദ -
മുത്പപാത വിഹായസാ ॥ **6.41.90** ॥ 1512

വ്യഥയൻ രാക്ഷസാൻ സർവാൻ
ഹർഷയംശ്ചാപി വാനരാൻ।
സ വാനരാണാം മധ്യേ തു
രാമപാർശ്വമുപാഗതഃ ॥ **6.41.91** ॥ 1513

രാവണസ്തു പരം ചക്രേ
ക്രോധം പ്രാസാദധർഷണാത്।
വിനാശം ചാത്മനഃ പശ്യൻ
നിഃശ്വാസപരമോഽഭവത് ॥ **6.41.92** ॥ 1514

രാമസ്തു ബഹുഭിർഹൃഷ്ടൈ -
ർവിനദദ്ഭിഃ പ്ലവംഗമൈഃ।
വൃതോ രിപുവധാകാങ്ക്ഷീ
യുദ്ധായൈവാഭ്യവർതത ॥ **6.41.93** ॥ 1515

സുഷേണസ്തു മഹാവീർയോ
ഗിരികൂടോപമോ ഹരിഃ।
ബഹുഭിഃ സംവൃതസ്തത്ര
വാനരൈഃ കാമരൂപിഭിഃ ॥ **6.41.94** ॥ 1516

സ തു ദ്വാരാണി സംയമ്യ
സുഗ്രീവവചനാത് കപിഃ।
പർയക്രാമത ദുർധർഷോ
നക്ഷത്രാണീവ ചന്ദ്രമാഃ ॥ **6.41.95** ॥ 1517

തേഷാമക്ഷൗഹിണിശതം
സമവേക്ഷ്യ വനൗകസാം।
ലങ്കാമുപനിവിഷ്ടാനാം
സാഗരം ചാഭിവർതതാം ॥ **6.41.96** ॥ 1518

രാക്ഷസാ വിസ്മയം ജഗ്മു -
സ്ത്രാസം ജഗ്മുസ്തഥാപരേ।
അപരേ സമരേ ഹർഷാ -
ദ്ധർഷമേവോപപേദിരേ ॥ **6.41.97** ॥ 1519

കൃത്സ്നം ഹി കപിഭിർവ്യാപ്തം
പ്രാകാരപരിഖാന്തരം।
ദദൃശൂ രാക്ഷസാ ദീനാഃ
പ്രാകാരം വാനരീകൃതം।

ഹാഹാകാരമകുർവന്ത
രാക്ഷസാ ഭയമാഗതാഃ ॥ **6.41.98** ॥ 1520

തസ്മിൻ മഹാഭീഷണകേ പ്രവൃത്തേ
കോലാഹലേ രാക്ഷസരാജയോധാഃ।
പ്രഗൃഹ്യ രക്ഷാംസി മഹായുധാനി
യുഗാന്തവാതാ ഇവ സംവിചേരുഃ ॥ **6.41.99** ॥ 1521

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ലങ്കാം പ്രതി വാനരാണാമാക്രമണം രാക്ഷസൈഃ സഹ സംഗ്രാമശ്ച

തതസ്തേ രാക്ഷസാസ്തത്ര
ഗത്വാ രാവണമന്ദിരം ।
ൻയവേദയൻ പുരീം രുദ്ധാം
രാമേണ സഹ വാനരൈഃ ॥ **6.42.1** ॥ 1522

രുദ്ധാം തു നഗരീം ശ്രുത്വാ
ജാതക്രോധോ നിശാചരഃ ।
വിധാനം ദ്വിഗുണം കൃത്വാ
പ്രാസാദം ചാപ്യരോഹത ॥ **6.42.2** ॥ 1523

സ ദദർശ വൃതാം ലങ്കാം
സശൈലവനകാനനാം ।
അസംഖ്യൈർഹരിഗണൈഃ
സർവതോ യുദ്ധകാങ്ക്ഷിഭിഃ ॥ **6.42.3** ॥ 1524

സ ദൃഷ്ട്വാ വാനരൈഃ സർവൈ -
ർവസുധാം കപിലീകൃതാം ।

കഥം ക്ഷപയിതവ്യാഃ സ്യു -
രിതി ചിന്താപരോഽഭവത് ॥ **6.42.4** ॥ 1525

സ ചിന്തയിത്വാ സുചിരം
ധൈർയമാലംബ്യ രാവണഃ।
രാഘവം ഹരിയൂഥാംശ്ച
ദദർശായതലോചനഃ ॥ **6.42.5** ॥ 1526

രാഘവഃ സഹ സൈന്യേന
മുദിതോ നാമ പുപ്ലുവേ।
ലങ്കാം ദദർശ ഗുപ്താം വൈ
സർവതോ രാക്ഷസൈർവൃതാം ॥ **6.42.6** ॥ 1527

ദൃഷ്ട്വാ ദാശരഥിർലങ്കാം
ചിത്രധ്വജപതാകിനീം।
ജഗാമ സഹസാ സീതാം
ദൂയമാനേന ചേതസാ ॥ **6.42.7** ॥ 1528

അത്ര സാ മൃഗശാവാക്ഷീ
മത്കൃതേ ജനകാത്മജാ।
പീഡ്യതേ ശോകസന്തപ്താ
കൃശാ സ്ഥണ്ഡിലശായിനീ ॥ **6.42.8** ॥ 1529

നിപീഡ്യമാനാം ധർമാത്മാ
വൈദേഹീമനുചിന്തയൻ।
ക്ഷിപ്രമാജ്ഞാപയദ് രാമോ
വാനരാൻ ദ്വിഷതാം വധേ ॥ **6.42.9** ॥ 1530

ഏവമുക്തേ തു വചസി
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ।

സംഘർഷമാണാഃ പ്ലവഗാഃ
സിംഹനാദൈരനാദയൻ ॥ **6.42.10** ॥ 1531

ശിഖരൈർവികിരാമൈതാം
ലങ്കാം മുഷ്ടിഭിരേവ വാ।
ഇതി സ്മ ദധിരേ സർവേ
മനാംസി ഹരിയൂഥപാഃ ॥ **6.42.11** ॥ 1532

ഉദ്യമ്യ ഗിരിശൃംഗാണി
മഹാന്തി ശിഖരാണി ച।
തരൂംശ്ചോത്പാട്യ വിവിധാം -
സ്തിഷ്ഠന്തി ഹരിയൂഥപാഃ ॥ **6.42.12** ॥ 1533

പ്രേക്ഷതോ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
താൻയനീകാനി ഭാഗശഃ।
രാഘവപ്രിയകാമാർഥം
ലങ്കാമാരുരുഹുസ്തദാ ॥ **6.42.13** ॥ 1534

തേ താമ്രവക്ത്രാ ഹേമാഭാ
രാമാർഥേ ത്യക്തജീവിതാഃ।
ലങ്കാമേവാഭ്യവർതന്ത
സാലഭൂധരയോധിനഃ ॥ **6.42.14** ॥ 1535

തേ ദ്രുമൈഃ പർവതാഗ്രൈശ്ച
മുഷ്ടിഭിശ്ച പ്ലവംഗമാഃ।
പ്രാകാരാഗ്രാൺയസംഖ്യാനി
മമന്ഥുസ്തോരണാനി ച ॥ **6.42.15** ॥ 1536

പരിഖാൻ പൂരയന്തശ്ച
പ്രസന്നസലിലാശയാൻ।

പാംസുഭിഃ പർവതാഗ്രൈശ്ച
തൃണൈഃ കാഷ്ഠൈശ്ച വാനരാഃ ॥ **6.42.16** ॥ 1537

തതഃ സഹസ്രയൂഥാശ്ച
കോടിയൂഥാശ്ച യൂഥപാഃ ।
കോടിയൂഥശതാശ്ചാന്യേ
ലങ്കാമാരുരുഹുസ്തദാ ॥ **6.42.17** ॥ 1538

കാഞ്ചനാനി പ്രമർദന്ത -
സ്തോരണാനി പ്ലവംഗമാഃ ।
കൈലാസശിഖരാഗ്രാണി
ഗോപുരാണി പ്രമഥ്യ ച ॥ **6.42.18** ॥ 1539

ആപ്ലവന്തഃ പ്ലവന്തശ്ച
ഗർജന്തശ്ച പ്ലവംഗമാഃ ।
ലങ്കാം താമഭിധാവന്തി
മഹാവാരണസന്നിഭാഃ ॥ **6.42.19** ॥ 1540

ജയത്യുരുബലോ രാമോ
ലക്ഷ്മണശ്ച മഹാബലഃ ।
രാജാ ജയതി സുഗ്രീവോ
രാഘവേണാഭിപാലിതഃ ॥ **6.42.20** ॥ 1541

ഇത്യേവം ഘോഷയന്തശ്ച
ഗർജന്തശ്ച പ്ലവംഗമാഃ ।
അഭ്യധാവന്ത ലങ്കായാഃ
പ്രാകാരം കാമരൂപിണഃ ॥ **6.42.21** ॥ 1542

വീരബാഹുഃ സുബാഹുശ്ച
നലശ്ച പനസസ്തഥാ ।

നിപീഡ്യോപനിവിഷ്ടാസ്തേ
പ്രാകാരം ഹരിയൂഥപാഃ।
ഏതസ്മിന്നന്തരേ ചക്രുഃ
സ്കന്ധാവാരനിവേശനം ॥ **6.42.22** ॥ 1543

പൂർവദ്വാരം തു കുമുദഃ
കോടിഭിർദശഭിർവൃതഃ।
ആവൃത്യ ബലവാംസ്തസ്ഥൗ
ഹരിഭിർജിതകാശിഭിഃ ॥ **6.42.23** ॥ 1544

സഹായാർഥേ തു തസ്യൈവ
നിവിഷ്ടഃ പ്രഘസോ ഹരിഃ।
പനസശ്ച മഹാബാഹു -
ർവാനരൈരഭിസംവൃതഃ ॥ **6.42.24** ॥ 1545

ദക്ഷിണദ്വാരമാസാദ്യ
വീരഃ ശതബലിഃ കപിഃ।
ആവൃത്യ ബലവാംസ്തസ്ഥൗ
വിംശത്യാ കോടിഭിർവൃതഃ ॥ **6.42.25** ॥ 1546

സുഷേണഃ പശ്ചിമദ്വാരം
ഗത്വാ താരാപിതാ ബലീ।
ആവൃത്യ ബലവാംസ്തസ്ഥൗ
കോടികോടിഭിരാവൃതഃ ॥ **6.42.26** ॥ 1547

ഉത്തരദ്വാരമാഗമ്യ
രാമഃ സൗമിത്രിണാ സഹ।
ആവൃത്യ ബലവാംസ്തസ്ഥൗ
സുഗ്രീവശ്ച ഹരീശ്വരഃ ॥ **6.42.27** ॥ 1548

ഗോലാംഗൂലോ മഹാകായോ
ഗവാക്ഷോ ഭീമദർശനഃ।
വൃതഃ കോട്യാ മഹാവീർയ -
സ്തസ്ഥൗ രാമസ്യ പാർശ്വതഃ ॥ **6.42.28** ॥ 1549

ഋക്ഷാണാം ഭീമകോപാനാം
ധൂമ്രഃ ശത്രുനിബർഹണഃ।
വൃതഃ കോട്യാ മഹാവീർയ -
സ്തസ്ഥൗ രാമസ്യ പാർശ്വതഃ ॥ **6.42.29** ॥ 1550

സന്നദ്ധസ്തു മഹാവീർയോ
ഗദാപാണിർവിഭീഷണഃ।
വൃതോ യത്തൈസ്തു സചിവൈ -
സ്തസ്ഥൗ യത്ര മഹാബലഃ ॥ **6.42.30** ॥ 1551

ഗജോ ഗവാക്ഷോ ഗവയഃ
ശരഭോ ഗന്ധമാദനഃ।
സമന്താത് പരിധാവന്തോ
രരക്ഷുർഹരിവാഹിനീം ॥ **6.42.31** ॥ 1552

തതഃ കോപപരീതാത്മാ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
നിർയാണം സർവസൈന്യാനാം
ദ്രുതമാജ്ഞാപയത് തദാ ॥ **6.42.32** ॥ 1553

ഏതച്ഛ്രുത്വാ തദാ വാക്യം
രാവണസ്യ മുഖേരിതം।
സഹസാ ഭീമനിർഘോഷ -
മുദ്ഘുഷ്ടം രജനീചരൈഃ ॥ **6.42.33** ॥ 1554

തതഃ പ്രബോധിതാ ഭേർയ -
ശ്ചന്ദ്രപാണ്ഡുരപുഷ്കരാഃ।
ഹേമകോണൈരഭിഹതാ
രാക്ഷസാനാം സമന്തതഃ ॥ **6.42.34** ॥ 1555

വിനേദുശ്ച മഹാഘോഷാഃ
ശംഖാഃ ശതസഹസ്രശഃ।
രാക്ഷസാനാം സുഘോരാണാം
മുഖമാരുതപൂരിതാഃ ॥ **6.42.35** ॥ 1556

തേ ബഭുഃ ശുഭനീലാംഗാഃ
സശംഖാ രജനീചരാഃ।
വിദ്യുൻമണ്ഡലസന്നദ്ധാഃ
സബലാകാ ഇവാംബുദാഃ ॥ **6.42.36** ॥ 1557

നിഷ്പതന്തി തതഃ സൈന്യാ
ഹൃഷ്ടാ രാവണചോദിതാഃ।
സമയേ പൂര്യമാണസ്യ
വേഗാ ഇവ മഹോദധേഃ ॥ **6.42.37** ॥ 1558

തതോ വാനരസൈന്യേന
മുക്തോ നാദഃ സമന്തതഃ।
മലയഃ പൂരിതോ യേന
സസാനുപ്രസ്ഥകന്ദരഃ ॥ **6.42.38** ॥ 1559

ശംഖദുന്ദുഭിനിർഘോഷഃ
സിംഹനാദസ്തരസ്വിനാം।
പൃഥിവീം ചാന്തരിക്ഷം ച
സാഗരം ചാഭ്യനാദയത് ॥ **6.42.39** ॥ 1560

ഗജാനാം ബൃംഹിതൈഃ സാർധം
ഹയാനാം ഹ്രേഷിതൈരപി।
രഥാനാം നേമിനിർഘോഷൈ
രക്ഷസാം വദനസ്വനൈഃ ॥ **6.42.40** ॥ 1561

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ഘോരഃ
സംഗ്രാമഃ സമപദ്യത।
രക്ഷസാം വാനരാണാം ച
യഥാ ദേവാസുരേ പുരാ ॥ **6.42.41** ॥ 1562

തേ ഗദാഭിഃ പ്രദീപ്താഭിഃ
ശക്തിശൂലപരശ്വധൈഃ।
നിജഘ്നുർവാനരാൻ സർവാൻ
കഥയന്തഃ സ്വവിക്രമാൻ ॥ **6.42.42** ॥ 1563

തഥാ വൃക്ഷൈർമഹാകായാഃ
പർവതാഗ്രൈശ്ച വാനരാഃ।
നിജഘ്നുസ്താനി രക്ഷാംസി
നഖൈർദന്തൈശ്ച വേഗിനഃ ॥ **6.42.43** ॥ 1564

രാജാ ജയതി സുഗ്രീവ
ഇതി ശബ്ദോ മഹാനഭൂത്।
രാജഞ്ജയജയേത്യുക്ത്വാ
സ്വസ്വനാമകഥാം തതഃ ॥ **6.42.44** ॥ 1565

രാക്ഷസാസ്ത്വപരേ ഭീമാഃ
പ്രാകാരസ്ഥാ മഹീം ഗതാൻ।
വാനരാൻ ഭിന്ദിപാലൈശ്ച
ശൂലൈശ്ചൈവ വ്യദാരയൻ ॥ **6.42.45** ॥ 1566

വാനരാശ്ചാപി സങ്ക്രുദ്ധാഃ
പ്രാകാരസ്ഥാൻ മഹീം ഗതാഃ।
രാക്ഷസാൻ പാതയാമാസുഃ
ഖമാപ്ലുത്യ സ്വബാഹുഭിഃ ॥ **6.42.46** ॥ 1567

സ സമ്പ്രഹാരസ്തുമുലോ
മാംസശോണിതകർദമഃ।
രക്ഷസാം വാനരാണാം ച
സംബഭൂവാദ്ഭുതോപമഃ ॥ **6.42.47** ॥ 1568

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്വിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ദ്വന്ദ്വയുദ്ധേ വാനരൈ രക്ഷസാം പരാജയഃ

യുധ്യതാം തു തതസ്തേഷാം
വാനരാണാം മഹാത്മനാം।
രക്ഷസാം സംബഭൂവാഥ
ബലരോഷഃ സുദാരുണഃ ॥ **6.43.1** ॥ 1569

തേ ഹയൈഃ കാഞ്ചനാപീഡൈ -
ർഗജൈശ്ചാഗ്നിശിഖോപമൈഃ।
രഥൈശ്ചാദിത്യസങ്കാശൈഃ
കവചൈശ്ച മനോരമൈഃ ॥ **6.43.2** ॥ 1570

നിർയയൂ രാക്ഷസാ വീരാ
നാദയന്തോ ദിശോ ദശ।
രാക്ഷസാ ഭീമകർമാണോ
രാവണസ്യ ജയൈഷിണഃ ॥ **6.43.3** ॥ 1571

വാനരാണാമപി ചമൂ -
ർബൃഹതീ ജയമിച്ഛതാം।
അഭ്യധാവത താം സേനാം
രക്ഷസാം ഘോരകർമണാം ॥ **6.43.4** ॥ 1572

ഏതസ്മിന്നന്തരേ തേഷാ -
മന്യോന്യമഭിധാവതാം।
രക്ഷസാം വാനരാണാം ച
ദ്വന്ദ്വയുദ്ധമവർതത ॥ **6.43.5** ॥ 1573

അംഗദേനേന്ദ്രജിത്സാർധം
വാലിപുത്രേണ രാക്ഷസഃ।
അയുധ്യത മഹാതേജാ -
സ്തർയംബകേണ യഥാന്ധകഃ ॥ **6.43.6** ॥ 1574

പ്രജംഘേന ച സമ്പാതി -
ർനിത്യം ദുർധർഷണോ രണേ।
ജംബുമാലിനമാരബ്ധോ
ഹനൂമാനപി വാനരഃ ॥ **6.43.7** ॥ 1575

സംഗതസ്തു മഹാക്രോധോ
രാക്ഷസോ രാവണാനുജഃ।
സമരേ തീക്ഷ്ണവേഗേന
ശത്രുഘ്നേന വിഭീഷണഃ ॥ **6.43.8** ॥ 1576

തപനേന ഗജഃ സാർധം
രാക്ഷസേന മഹാബലഃ।
നികുംഭേന മഹാതേജാ
നീലോഽപി സമയുധ്യത ॥ **6.43.9** ॥ 1577

വാനരേന്ദ്രസ്തു സുഗ്രീവഃ
പ്രഘസേന സുസംഗതഃ।
സംഗതഃ സമരേ ശ്രീമാൻ
വിരൂപാക്ഷേണ ലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.43.10** ॥ 1578

അഗ്നികേതുഃ സുദുർധർഷോ
രശ്മികേതുശ്ച രാക്ഷസഃ।
സുപ്തഘ്നോ യജ്ഞകോപശ്ച
രാമേണ സഹ സംഗതാഃ ॥ **6.43.11** ॥ 1579

വജ്രമുഷ്ടിശ്ച മൈന്ദേന
ദ്വിവിദേനാശനിപ്രഭഃ।
രാക്ഷസാഭ്യാം സുഘോരാഭ്യാം
കപിമുഖ്യൗ സമാഗതൗ ॥ **6.43.12** ॥ 1580

വീരഃ പ്രതപനോ ഘോരോ
രാക്ഷസോ രണദുർധരഃ।
സമരേ തീക്ഷ്ണവേഗേന
നലേന സമയുധ്യത ॥ **6.43.13** ॥ 1581

ധർമസ്യ പുത്രോ ബലവാൻ
സുഷേണ ഇതി വിശ്രുതഃ।
സ വിദ്യുൻമാലിനാ സാർധ -
മയുധ്യത മഹാകപിഃ ॥ **6.43.14** ॥ 1582

വാനരാശ്ചാപരേ ഘോരാ
രാക്ഷസൈരപരൈഃ സഹ।
ദ്വന്ദ്വം സമീയുഃ സഹസാ
യുദ്ധ്വാ ച ബഹുഭിഃ സഹ ॥ **6.43.15** ॥ 1583

തത്രാസീത് സുമഹദ് യുദ്ധം
തുമുലം രോമഹർഷണം।
രക്ഷസാം വാനരാണാം ച
വീരാണാം ജയമിച്ഛതാം ॥ **6.43.16** ॥ 1584

ഹരിരാക്ഷസദേഹേഭ്യഃ
പ്രഭൂതാഃ കേശശാദ്വലാഃ।
ശരീരസംഘാടവഹാഃ
പ്രസുസ്രുഃ ശോണിതാപഗാഃ ॥ **6.43.17** ॥ 1585

ആജഘാനേന്ദ്രജിത് ക്രുദ്ധോ
വജ്രേണേവ ശതക്രതുഃ।
അംഗദം ഗദയാ വീരം
ശത്രുസൈന്യവിദാരണം ॥ **6.43.18** ॥ 1586

തസ്യ കാഞ്ചനചിത്രാംഗം
രഥം സാശ്വം സസാരഥിം।
ജഘാന ഗദയാ ശ്രീമാ -
നംഗദോ വേഗവാൻ ഹരിഃ ॥ **6.43.19** ॥ 1587

സമ്പാതിസ്തു പ്രജംഘേന
ത്രിഭിർബാണൈഃ സമാഹതഃ।
നിജഘാനാശ്വകർണേന
പ്രജംഘം രണമൂർധനി ॥ **6.43.20** ॥ 1588

ജംബുമാലീ രഥസ്ഥസ്തു
രഥശക്ത്യാ മഹാബലഃ।
ബിഭേദ സമരേ ക്രുദ്ധോ
ഹനൂമന്തം സ്തനാന്തരേ ॥ **6.43.21** ॥ 1589

തസ്യ തം രഥമാസ്ഥായ
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ।
പ്രമമാഥ തലേനാശു
സഹ തേനൈവ രക്ഷസാ ॥ **6.43.22** ॥ 1590

നദൻ പ്രതപനോ ഘോരോ
നലം സോഽഭ്യനുധാവത ।
നലഃ പ്രതപനസ്യാശു
പാതയാമാസ ചക്ഷുഷീ ॥ **6.43.23** ॥ 1591

ഭിന്നഗാത്രഃ ശരൈസ്തീക്ഷ്ണൈഃ
ക്ഷിപ്രഹസ്തേന രക്ഷസാ ।
ഗ്രസന്തമിവ സൈന്യാനി
പ്രഘസം വാനരാധിപഃ ॥ **6.43.24** ॥ 1592

സുഗ്രീവഃ സപ്തപർണേന
നിജഘാന ജവേന ച ।
പ്രപീഡ്യ ശരവർഷേണ
രാക്ഷസം ഭീമദർശനം ॥ **6.43.25** ॥ 1593

നിജഘാന വിരൂപാക്ഷം
ശരേണൈകേന ലക്ഷ്മണഃ ।
അഗ്നികേതുശ്ച ദുർധർഷോ
രശ്മികേതുശ്ച രാക്ഷസഃ ।
സുപ്തഘ്നോ യജ്ഞകോപശ്ച
രാമം നിർബിഭിദുഃ ശരൈഃ ॥ **6.43.26** ॥ 1594

തേഷാം ചതുർണാം രാമസ്തു
ശിരാംസി സമരേ ശരൈഃ ।
ക്രുദ്ധശ്ചതുർഭിശ്ചിച്ഛേദ
ഘോരൈരഗ്നിശിഖോപമൈഃ ॥ **6.43.27** ॥ 1595

വജ്രമുഷ്ടിസ്തു മൈന്ദേന
മുഷ്ടിനാ നിഹതോ രണേ ।

പപാത സരഥഃ സാശ്വഃ
പുരാട്ട ഇവ ഭൂതലേ ॥ **6.43.28** ॥ 1596

നികുംഭസ്തു രണേ നീലം
നീലാഞ്ജനചയപ്രഭം ।
നിർബിഭേദ ശരൈസ്തീക്ഷ്ണൈഃ
കരൈർമേഘമിവാംശുമാൻ ॥ **6.43.29** ॥ 1597

പുനഃ ശരശതേനാഥ
ക്ഷിപ്രഹസ്തോ നിശാചരഃ ।
ബിഭേദ സമരേ നീലം
നികുംഭഃ പ്രജഹാസ ച ॥ **6.43.30** ॥ 1598

തസ്യൈവ രഥചക്രേണ
നീലോ വിഷ്ണുരിവാഹവേ ।
ശിരശ്ചിച്ഛേദ സമരേ
നികുംഭസ്യ ച സാരഥേഃ ॥ **6.43.31** ॥ 1599

വജ്രാശനിസമസ്പർശോ
ദ്വിവിദോഽപ്യശനിപ്രഭം ।
ജഘാന ഗിരിശൃംഗേണ
മിഷതാം സർവരക്ഷസാം ॥ **6.43.32** ॥ 1600

ദ്വിവിദം വാനരേന്ദ്രം തു
ദ്രുമയോധിനമാഹവേ ।
ശരൈരശനിസങ്കാശൈഃ
സ വിവ്യാധാശനിപ്രഭഃ ॥ **6.43.33** ॥ 1601

സ ശരൈരഭിവിദ്ധാംഗോ
ദ്വിവിദഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ ।

സാലേന സരഥം സാശ്വം
നിജഘാനാശനിപ്രഭം ॥ **6.43.34** ॥ 1602

വിദ്യുൻമാലീ രഥസ്ഥസ്തു
ശരൈഃ കാഞ്ചനഭൂഷണൈഃ।
സുഷേണം താഡയാമാസ
നനാദ ച മുഹുർമുഹുഃ ॥ **6.43.35** ॥ 1603

തം രഥസ്ഥമഥോ ദൃഷ്ട്വാ
സുഷേണോ വാനരോത്തമഃ।
ഗിരിശൃംഗേണ മഹതാ
രഥമാശു ൻയപാതയത് ॥ **6.43.36** ॥ 1604

ലാഘവേന തു സംയുക്തോ
വിദ്യുൻമാലീ നിശാചരഃ।
അപക്രമ്യ രഥാത് തൂർണം
ഗദാപാണിഃ ക്ഷിതൗ സ്ഥിതഃ ॥ **6.43.37** ॥ 1605

തതഃ ക്രോധസമാവിഷ്ടഃ
സുഷേണോ ഹരിപുംഗവഃ।
ശിലാം സുമഹതീം ഗൃഹ്യ
നിശാചരമഭിദ്രവത് ॥ **6.43.38** ॥ 1606

തമാപതന്തം ഗദയാ
വിദ്യുൻമാലീ നിശാചരഃ।
വക്ഷസ്യഭിജഘാനാശു
സുഷേണം ഹരിപുംഗവം ॥ **6.43.39** ॥ 1607

ഗദാപ്രഹാരം തം ഘോര -
മചിന്ത്യ പ്ലവഗോത്തമഃ।

താം തൂഷ്ണീം പാതയാമാസ
തസ്യോരസി മഹാമൃധേ ॥ **6.43.40** ॥ 1608

ശിലാപ്രഹാരാഭിഹതോ
വിദ്യുൻമാലീ നിശാചരഃ।
നിഷ്പിഷ്ടഹൃദയോ ഭൂമൗ
ഗതാസുർനിപപാത ഹ ॥ **6.43.41** ॥ 1609

ഏവം തൈർവാനരൈഃ ശൂരൈഃ
ശൂരാസ്തേ രജനീചരാഃ।
ദ്വന്ദ്വേ വിമഥിതാസ്തത്ര
ദൈത്യാ ഇവ ദിവൗകസൈഃ ॥ **6.43.42** ॥ 1610

ഭൽലൈശ്ചാൻയൈർഗദാഭിശ്ച
ശക്തിതോമരസായകൈഃ।
അപവിദ്ധൈശ്ചാപി രഥൈ -
സ്തഥാ സാംഗ്രാമികൈർഹയൈഃ ॥ **6.43.43** ॥ 1611

നിഹതൈഃ കുഞ്ജരൈർമത്തൈ -
സ്തഥാ വാനരരാക്ഷസൈഃ।
ചക്രാക്ഷയുഗദണ്ഡൈശ്ച
ഭഗ്നൈർധരണിസംശ്രിതൈഃ ॥ **6.43.44** ॥ 1612

ബഭൂവായോധനം ഘോരം
ഗോമായുഗണസേവിതം।
കബന്ധാനി സമുത്പേതു -
ർദിക്ഷു വാനരരക്ഷസാം।
വിമർദേ തുമുലേ തസ്മിൻ
ദേവാസുരരണോപമേ ॥ **6.43.45** ॥ 1613

നിഹന്യമാനാ ഹരിപുംഗവൈസ്തദാ
നിശാചരാഃ ശോണിതഗന്ധമൂർച്ഛിതാഃ।
പുനഃ സുയുദ്ധം തരസാ സമാശ്രിതാ
ദിവാകരസ്യാസ്തമയാഭികാങ്ക്ഷിണഃ ॥ **6.43.46** ॥ 1614

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ത്രിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുശ്ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

രാത്രൗ വാനരാണാം രക്ഷസാം ച ഘോരം യുദ്ധം
അംഗദേനേന്ദ്രജിത്പരാജയോ മായാതോഽദൃശ്യമാനേനേന്ദ്രജിതാ
ശ്രീരാമലക്ഷ്മണയോർനാഗപാശൈർബന്ധനം

യുധ്യതാമേവ തേഷാം തു
തദാ വാനരരക്ഷസാം।
രവിരസ്തം ഗതോ രാത്രിഃ
പ്രവൃത്താ പ്രാണഹാരിണീ ॥ **6.44.1** ॥ 1615

അൻയോൻയം ബദ്ധവൈരാണാം
ഘോരാണാം ജയമിച്ഛതാം।
സമ്പ്രവൃത്തം നിശായുദ്ധം
തദാ വാനരരക്ഷസാം ॥ **6.44.2** ॥ 1616

രാക്ഷസോഽസീതി ഹരയോ
വാനരോഽസീതി രാക്ഷസാഃ।
അൻയോൻയം സമരേ ജഘ്നു -
സ്തസ്മിംസ്തമസി ദാരുണേ ॥ **6.44.3** ॥ 1617

ഹത ദാരയ ചൈഹീതി
കഥം വിദ്രവസീതി ച।

ഏവം സുതുമുലഃ ശബ്ദ -
സ്തസ്മിൻ സൈന്യേ തു ശുശ്രുവേ ॥ **6.44.4** ॥ 1618

കാലാഃ കാഞ്ചനസന്നാഹാ -
സ്തസ്മിംസ്തമസി രാക്ഷസാഃ।
സമ്പ്രദൃശ്യന്ത ശൈലേന്ദ്രാ
ദീപ്തൗഷധിവനാ ഇവ ॥ **6.44.5** ॥ 1619

തസ്മിംസ്തമസി ദുഷ്പാരേ
രാക്ഷസാഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതാഃ।
പരിപേതുർമഹാവേഗാ
ഭക്ഷയന്തഃ പ്ലവംഗമാൻ ॥ **6.44.6** ॥ 1620

തേ ഹയാൻ കാഞ്ചനാപീഡാൻ
ധ്വജാംശ്ചാശീവിഷോപമാൻ।
ആപ്ലുത്യ ദശനൈസ്തീക്ഷ്ണൈ -
ർഭീമകോപാ വ്യദാരയൻ ॥ **6.44.7** ॥ 1621

വാനരാ ബലിനോ യുദ്ധേ -
ഽക്ഷോഭയൻ രാക്ഷസീ ചമൂം।
കുഞ്ജരാൻ കുഞ്ജരാരോഹാൻ
പതാകാധ്വജിനോ രഥാൻ ॥ **6.44.8** ॥ 1622

ചകർഷുശ്ച ദദംശുശ്ച
ദശനൈഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതാഃ।
ലക്ഷ്മണശ്ചാപി രാമശ്ച
ശരൈരാശീവിഷോപമൈഃ ॥ **6.44.9** ॥ 1623

ദൃശ്യാദൃശ്യാനി രക്ഷാംസി
പ്രവരാണി നിജഘ്നതുഃ।

തുരംഗഖുരവിധ്വസ്തം
രഥനേമിസമുത്ഥിതം ॥ **6.44.10** ॥ 1624

രുരോധ കർണനേത്രാണി
യുധ്യതാം ധരണീരജഃ ।
വർതമാനേ തഥാ ഘോരേ
സംഗ്രാമേ ലോമഹർഷണേ ।
രുധിരൗഘാ മഹാഘോരാ
നദ്യസ്തത്ര വിസുസ്രുവുഃ ॥ **6.44.11** ॥ 1625

തതോ ഭേരീമൃദംഗാനാം
പണവാനാം ച നിഃസ്വനഃ ।
ശംഖനേമിസ്വനോൻമിശ്രഃ
സംബഭൂവാദ്ഭുതോപമഃ ॥ **6.44.12** ॥ 1626

ഹതാനാം സ്തനമാനാനാം
രാക്ഷസാനാം ച നിഃസ്വനഃ ।
ശസ്താനാം വാനരാണാം ച
സംബഭൂവാത്ര ദാരുണഃ ॥ **6.44.13** ॥ 1627

ഹതൈർവാനരമുഖ്യൈശ്ച
ശക്തിശൂലപരശ്വധൈഃ ।
നിഹതൈഃ പർവതാകാരൈ
രാക്ഷസൈഃ കാമരൂപിഭിഃ ॥ **6.44.14** ॥ 1628

ശസ്ത്രപുഷ്പോപഹാരാ ച
തത്രാസീദ് യുദ്ധമേദിനീ ।
ദുർജ്ഞേയാ ദുർനിവേശാ ച
ശോണിതാസ്ത്രാവകർദമാ ॥ **6.44.15** ॥ 1629

സാ ബഭൂവ നിശാ ഘോരാ
ഹരിരാക്ഷസഹാരിണീ।
കാലരാത്രീവ ഭൂതാനാം
സർവേഷാം ദുരതിക്രമാ ॥ **6.44.16** ॥ 1630

തതസ്തേ രാക്ഷസാസ്തത്ര
തസ്മിംസ്തമസി ദാരുണേ।
രാമമേവാഭ്യവർതന്ത
സംഹൃഷ്ടാഃ ശരവൃഷ്ടിഭിഃ ॥ **6.44.17** ॥ 1631

തേഷാമാപതതാം ശബ്ദഃ
ക്രുദ്ധാനാമപി ഗർജതാം।
ഉദ്വർത ഇവ സപ്താനാം
സമുദ്രാണാമഭൂത് സ്വനഃ ॥ **6.44.18** ॥ 1632

തേഷാം രാമഃ ശരൈഃ ഷഡ്ഭിഃ
ഷഡ് ജഘാന നിശാചരാൻ।
നിമേഷാന്തരമാത്രേണ
ശരൈരഗ്നിശിഖോപമൈഃ ॥ **6.44.19** ॥ 1633

യജ്ഞശത്രുശ്ച ദുർധർഷോ
മഹാപാർശ്വമഹോദരൗ।
വജ്രദംഷ്ട്രോ മഹാകായ -
സ്തൗ ചോഭൗ ശുകസാരണൗ ॥ **6.44.20** ॥ 1634

തേ തു രാമേണ ബാണൗഘൈഃ
സർവമർമസു താഡിതാഃ।
യുദ്ധാദപസൃതാസ്തത്ര
സാവശേഷായുഷോഽഭവൻ ॥ **6.44.21** ॥ 1635

നിമേഷാന്തരമാത്രേണ
ഘോരൈരഗ്നിശിഖോപമൈഃ।
ദിശശ്ചകാര വിമലാഃ
പ്രദിശശ്ച മഹാരഥഃ ॥ **6.44.22** ॥ 1636

യേ ത്വൻയേ രാക്ഷസാ വീരാ
രാമസ്യാഭിമുഖേ സ്ഥിതാഃ।
തേഽപി നഷ്ടാഃ സമാസാദ്യ
പതംഗാ ഇവ പാവകം ॥ **6.44.23** ॥ 1637

സുവർണപുംഖൈർവിശിഖൈഃ
സമ്പതദ്ഭിഃ സമന്തതഃ।
ബഭൂവ രജനീ ചിത്രാ
ഖദ്യോതൈരിവ ശാരദീ ॥ **6.44.24** ॥ 1638

രാക്ഷസാനാം ച നിനദൈ -
ർഭേരീണാം ചൈവ നിഃസ്വനൈഃ।
സാ ബഭൂവ നിശാ ഘോരാ
ഭൂയോ ഘോരതരാഭവത് ॥ **6.44.25** ॥ 1639

തേന ശബ്ദേന മഹതാ
പ്രവൃദ്ധേന സമന്തതഃ।
ത്രികൂടഃ കന്ദരാകീർണഃ
പ്രവ്യാഹരദിവാചലഃ ॥ **6.44.26** ॥ 1640

ഗോലാംഗൂലാ മഹാകായാ -
സ്തമസാ തുൽയവർചസഃ।
സമ്പരിഷ്വജ്യ ബാഹുഭ്യാം
ഭക്ഷയൻ രജനീചരാൻ ॥ **6.44.27** ॥ 1641

അംഗദസ്തു രണേ ശത്രൂൻ
നിഹന്തും സമുപസ്ഥിതഃ।
രാവണിം നിജഘാനാശു
സാരഥിം ച ഹയാനപി ॥ **6.44.28** ॥ 1642

ഇന്ദ്രജിത് തു രഥം ത്യക്ത്വാ
ഹതാശ്വോ ഹതസാരഥിഃ।
അംഗദേന മഹാകായ -
സ്തത്രൈവാന്തരധീയത ॥ **6.44.29** ॥ 1643

തത് കർമ വാലിപുത്രസ്യ
സർവേ ദേവാഃ സഹർഷിഭിഃ।
തുഷ്ടുവുഃ പൂജനാർഹസ്യ
തൗ ചോഭൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.44.30** ॥ 1644

പ്രഭാവം സർവഭൂതാനി
വിദുരിന്ദ്രജിതോ യുധി।
തതസ്തേ തം മഹാത്മാനം
ദൃഷ്ട്വാ തുഷ്ടാഃ പ്രധർഷിതം ॥ **6.44.31** ॥ 1645

തതഃ പ്രഹൃഷ്ടാഃ കപയഃ
സസുഗ്രീവവിഭീഷണാഃ।
സാധുസാധ്വിതി നേദുശ്ച
ദൃഷ്ട്വാ ശത്രും പരാജിതം ॥ **6.44.32** ॥ 1646

ഇന്ദ്രജിത് തു തദാനേന
നിർജിതോ ഭീമകർമണാ।
സംയുഗേ വാലിപുത്രേണ
ക്രോധം ചക്രേ സുദാരുണം ॥ **6.44.33** ॥ 1647

സോഽന്തർധാനഗതഃ പാപോ
രാവണീ രണകർശിതഃ।
ബ്രഹ്മദത്തവരോ വീരോ
രാവണിഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ ॥ **6.44.34** ॥ 1648

അദൃശ്യോ നിശിതാൻ ബാണാൻ
മുമോചാശനിവർചസഃ।
രാമം ച ലക്ഷ്മണം ചൈവ
ഘോരൈർനാഗമയൈഃ ശരൈഃ ॥ **6.44.35** ॥ 1649

ബിഭേദ സമരേ ക്രുദ്ധഃ
സർവഗാത്രേഷു രാക്ഷസഃ।
മായയാ സംവൃതസ്തത്ര
മോഹയൻ രാഘവൗ യുധി ॥ **6.44.36** ॥ 1650

അദൃശ്യഃ സർവഭൂതാനാം
കൂടയോധീ നിശാചരഃ।
ബബന്ധ ശരബന്ധേന
ഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.44.37** ॥ 1651

തൗ തേന പുരുഷവ്യാഘ്രൗ ക്രുദ്ധേനാശീവിഷൈഃ ശരൈഃ।
സഹസാഭിഹതൗ വീരൗ തദാ പ്രേക്ഷന്ത വാനരാഃ ॥ **6.44.38** ॥ 1652

പ്രകാശരൂപസ്തു യദാ ന ശക്ത -
സ്തൗ ബാധിതും രാക്ഷസരാജപുത്രഃ।
മായാം പ്രയോക്തും സമുപാജഗാമ
ബബന്ധ തൗ രാജസുതൗ ദുരാത്മാ ॥ **6.44.39** ॥ 1653

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ചതുശ്ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ഇന്ദ്രജിദ്ബാണൈഃ ശ്രീരാമലക്ഷ്മണയോർവിസംജ്ഞതാ വാനരാണാം ശോകശ്ച

സ തസ്യ ഗതിമൻവിച്ഛൻ
രാജപുത്രഃ പ്രതാപവാൻ ।
ദിദേശാതിബലോ രാമോ
ദശ വാനരയൂഥപാൻ ॥ **6.45.1** ॥ 1654

ദ്വൗ സുഷേണസ്യ ദായാദൗ
നീലം ച പ്ലവഗാധിപം ।
അംഗദം വാലിപുത്രം ച
ശരഭം ച തരസ്വിനം ॥ **6.45.2** ॥ 1655

ദ്വിവിദം ച ഹനൂമന്തം
സാനുപ്രസ്ഥം മഹാബലം ।
ഋഷഭം ചർഷഭസ്കന്ധ -
മാദിദേശ പരന്തപഃ ॥ **6.45.3** ॥ 1656

തേ സമ്പ്രഹൃഷ്ടാ ഹരയോ
ഭീമാനുദ്യമ്യ പാദപാൻ ।

ആകാശം വിവിശുഃ സർവേ
മാർഗമാണാ ദിശോ ദശ ॥ **6.45.4** ॥ 1657

തേഷാം വേഗവതാം വേഗ -
മിഷുഭിർവേഗവത്തരൈഃ।
അസ്ത്രവിത് പരമാസ്ത്രസ്തു
വാരയാമാസ രാവണിഃ ॥ **6.45.5** ॥ 1658

തം ഭീമവേഗാ ഹരയോ
നാരാചൈഃ ക്ഷതവിക്ഷതാഃ।
അന്ധകാരേ ന ദദൃശു -
ർമേഘൈഃ സൂര്യമിവാവൃതം ॥ **6.45.6** ॥ 1659

രാമലക്ഷ്മണയോരേവ
സർവദേഹഭിദഃ ശരാൻ।
ഭൃശമാവേശയാമാസ
രാവണിഃ സമിതിഞ്ജയഃ ॥ **6.45.7** ॥ 1660

നിരന്തരശരീരൗ തു
താവുഭൗ രാമലക്ഷ്മണൗ।
ക്രുദ്ധേനേന്ദ്രജിതാ വീരൗ
പന്നഗൈഃ ശരതാം ഗതൈഃ ॥ **6.45.8** ॥ 1661

തയോഃ ക്ഷതജമാർഗേണ
സുസ്രാവ രുധിരം ബഹു।
താവുഭൗ ച പ്രകാശേതേ
പുഷ്പിതാവിവ കിംശുകൗ ॥ **6.45.9** ॥ 1662

തതഃ പർയന്തരക്താക്ഷോ
ഭിന്നാഞ്ജനചയോപമഃ।

രാവണിർഭ്രാതരൗ വാക്യ -
മന്തർധാനഗതോഽബ്രവീത് ॥ **6.45.10** ॥ 1663

യുധ്യമാനമനാലക്ഷ്യം
ശക്രോഽപി ത്രിദശേശ്വരഃ ।
ദ്രഷ്ടുമാസാദിതും വാപി
ന ശക്തഃ കിം പുനർയുവാം ॥ **6.45.11** ॥ 1664

പ്രാപിതാവിഷുജാലേന
രാഘവൗ കങ്കപത്രിണാ ।
ഏഷ രോഷപരീതാത്മാ
നയാമി യമസാദനം ॥ **6.45.12** ॥ 1665

ഏവമുക്ത്വാ തു ധർമജ്ഞൗ
ഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ।
നിർബിഭേദ ശിതൈർബാണൈഃ
പ്രജഹർഷ നനാദ ച ॥ **6.45.13** ॥ 1666

ഭിന്നാഞ്ജനചയശ്യാമോ
വിസ്ഫാർയ വിപുലം ധനുഃ ।
ഭൂയ ഏവ ശരാൻ ഘോരാൻ
വിസസർജ മഹാമൃധേ ॥ **6.45.14** ॥ 1667

തതോ മർമസു മർമജ്ഞോ
മജ്ജയൻ നിശിതാഞ്ശരാൻ ।
രാമലക്ഷ്മണയോർവീരോ
നനാദ ച മുഹുർമുഹുഃ ॥ **6.45.15** ॥ 1668

ബദ്ധൗ തു ശരബന്ധേന
താവുഭൗ രണമൂർധനി ।

നിമേഷാന്തരമാത്രേണ
ന ശേകതുരവേക്ഷിതും ॥ **6.45.16** ॥ 1669

തതോ വിഭിന്നസർവാംഗൗ
ശരശൽയാചിതൗ കൃതൗ ।
ധ്വജാവിവ മഹേന്ദ്രസ്യ
രജ്ജുമുക്തൗ പ്രകമ്പിതൗ ॥ **6.45.17** ॥ 1670

തൗ സമ്പ്രചലിതൗ വീരൗ
മർമഭേദേന കർശിതൗ ।
നിപേതതുർമഹേഷ്വാസൗ
ജഗത്യാം ജഗതീപതീ ॥ **6.45.18** ॥ 1671

തൗ വീരശയനേ വീരൗ
ശയാനൗ രുധിരോക്ഷിതൗ ।
ശരവേഷ്ടിതസർവാംഗാ -
വാർതൗ പരമപീഡിതൗ ॥ **6.45.19** ॥ 1672

നഹ്യവിദ്ധം തയോർഗാത്രേ
ബഭൂവാംഗുലമന്തരം ।
നാനിർവിണ്ണം ന ചാധ്വസ്ത -
മാകരാഗ്രാദജിഹ്മഗൈഃ ॥ **6.45.20** ॥ 1673

തൗ തു ക്രൂരേണ നിഹതൗ
രക്ഷസാ കാമരൂപിണാ ।
അസൃക്സുസ്രുവതുസ്തീവ്രം
ജലം പ്രസ്രവണാവിവ ॥ **6.45.21** ॥ 1674

പപാത പ്രഥമം രാമോ
വിദ്ധോ മർമസു മാർഗണൈഃ ।

ക്രോധാദിന്ദ്രജിതാ യേന
പുരാ ശക്രോ വിനിർജിതഃ ॥ **6.45.22** ॥ 1675

രുക്മപുംഖൈഃ പ്രസന്നാഗ്രൈ
രജോഗതിഭിരാശുഗൈഃ।
നാരാചൈരർധനാരാചൈ -
ർഭൽലൈരഞ്ജലികൈരപി।
വിവ്യാധ വത്സദന്തൈശ്ച
സിംഹദംഷ്ട്രൈഃ ക്ഷുരൈസ്തഥാ ॥ **6.45.23** ॥ 1676

സ വീരശയനേ ശിശ്യേ -
ഽവിജ്യമാവിധ്യ കാർമുകം।
ഭിന്നമുഷ്ടിപരീണാഹം
ത്രിനതം രുക്മഭൂഷിതം ॥ **6.45.24** ॥ 1677

ബാണപാതാന്തരേ രാമം
പതിതം പുരുഷർഷഭം।
സ തത്ര ലക്ഷ്മണോ ദൃഷ്ട്വാ
നിരാശോ ജീവിതേഽഭവത് ॥ **6.45.25** ॥ 1678

രാമം കമലപത്രാക്ഷം
ശരണ്യം രണതോഷിണം।
ശുശോച ഭ്രാതരം ദൃഷ്ട്വാ
പതിതം ധരണീതലേ ॥ **6.45.26** ॥ 1679

ഹരയശ്ചാപി തം ദൃഷ്ട്വാ
സന്താപം പരമം ഗതാഃ।
ശോകാർതാശ്ചുക്രുശുർഘോര -
മശ്രുപൂരിതലോചനാഃ ॥ **6.45.27** ॥ 1680

ബദ്ധൗ തു തൗ വീരശയേ ശയാനൗ
തേ വാനരാഃ സമ്പരിവാര്യ തസ്ഥുഃ।
സമാഗതാ വായുസുതപ്രമുഖ്യാ
വിഷാദമാർതാഃ പരമം ച ജഗ്മുഃ ॥ **6.45.28** ॥ 1681

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷട്ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമലക്ഷ്മണൗ വിസംജ്ഞൗ ദൃഷ്ട്വാ വാനരാണാം ശോക ഇന്ദ്രജിതോ ഹർഷോദ്ഗാരോ വിഭീഷണേന സുഗ്രീവസ്യ പ്രബോധനം ഇന്ദ്രജിതാ ലങ്കാം ഗത്വാ പിതരം പ്രതി ശത്രുവധവൃത്താന്തസ്യ ശ്രാവണം പ്രസന്നേന രാവണേന സ്വപുത്രസ്യാഭിനന്ദനം

തതോ ദ്യാം പൃഥിവീം ചൈവ
വീക്ഷമാണാ വനൗകസഃ।
ദദൃശുഃ സന്തതൗ ബാണൈ -
ർഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.46.1** ॥ 1682

വൃഷ്ട്വേവോപരതേ ദേവേ
കൃതകർമണി രാക്ഷസേ।
ആജഗാമാഥ തം ദേശം
സസുഗ്രീവോ വിഭീഷണഃ ॥ **6.46.2** ॥ 1683

നീലശ്ച ദ്വിവിദോ മൈന്ദഃ
സുഷേണഃ കുമുദോഽംഗദഃ।
തൂർണം ഹനുമതാ സാർധ -
മൻവശോചന്ത രാഘവൗ ॥ **6.46.3** ॥ 1684

അചേഷ്ടൗ മന്ദനിഃശ്വാസൗ
ശോണിതേന പരിപ്ലുതൗ।
ശരജാലാചിതൗ സ്തബ്ധൗ
ശയാനൗ ശരതൽപഗൗ ॥ **6.46.4** ॥ 1685

നിഃശ്വസന്തൗ യഥാ സർപൗ
നിശ്ചേഷ്ടൗ മന്ദവിക്രമൗ।
രുധിരസ്രാവദിഗ്ധാംഗൗ
തപനീയാവിവ ധ്വജൗ ॥ **6.46.5** ॥ 1686

തൗ വീരശയനേ വീരൗ
ശയാനൗ മന്ദചേഷ്ടിതൗ।
യൂഥപൈഃ സ്വൈഃ പരിവൃതൗ
ബാഷ്പവ്യാകുലലോചനൈഃ ॥ **6.46.6** ॥ 1687

രാഘവൗ പതിതൗ ദൃഷ്ട്വാ
ശരജാലസമൻവിതൗ।
ബഭൂവുർവ്യഥിതാഃ സർവേ
വാനരാഃ സവിഭീഷണാഃ ॥ **6.46.7** ॥ 1688

അന്തരിക്ഷം നിരീക്ഷന്തോ
ദിശഃ സർവാശ്ച വാനരാഃ।
ന ചൈനം മായയാ ഛന്നം
ദദൃശൂ രാവണിം രണേ ॥ **6.46.8** ॥ 1689

തം തു മായാപ്രതിച്ഛന്നം
മായയൈവ വിഭീഷണഃ।
വീക്ഷമാണോ ദദർശാഗ്രേ
ഭ്രാതുഃ പുത്രമവസ്ഥിതം।

തമപ്രതിമകർമാണ -
മപ്രതിദ്വന്ദ്വമാഹവേ ॥ **6.46.9** ॥ 1690

ദദർശാന്തർഹിതം വീരം
വരദാനാദ് വിഭീഷണഃ।
തേജസാ യശസാ ചൈവ
വിക്രമേണ ച സംയുതഃ ॥ **6.46.10** ॥ 1691

ഇന്ദ്രജിത് ത്വാത്മനഃ കർമ
തൗ ശയാനൗ സമീക്ഷ്യ ച।
ഉവാച പരമപ്രീതോ
ഹർഷയൻ സർവരാക്ഷസാൻ ॥ **6.46.11** ॥ 1692

ദൂഷണസ്യ ച ഹന്താരൗ
ഖരസ്യ ച മഹാബലൗ।
സാദിതൗ മാമകൈർബാണൈ -
ർഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.46.12** ॥ 1693

നേമൗ മോക്ഷയിതും ശക്യാ -
വേതസ്മാദിഷുബന്ധനാത്।
സർവൈരപി സമാഗമ്യ
സർഷിസംഘൈഃ സുരാസുരൈഃ ॥ **6.46.13** ॥ 1694

യത്കൃതേ ചിന്തയാനസ്യ
ശോകാർതസ്യ പിതുർമമ।
അസ്പൃഷ്ട്വാ ശയനം ഗാത്രൈ -
സ്ത്രിയാമാ യാതി ശർവരീ ॥ **6.46.14** ॥ 1695

കൃത്സ്നേയം യത്കൃതേ ലങ്കാ
നദീ വർഷാസ്വിവാകുലാ।

സോഽയം മൂലഹരോഽനർഥഃ
സർവേഷാം ശമിതോ മയാ ॥ **6.46.15** ॥ 1696

രാമസ്യ ലക്ഷ്മണസ്യൈവ
സർവേഷാം ച വനൗകസാം ।
വിക്രമാ നിഷ്ഫലാഃ സർവേ
യഥാ ശരദി തോയദാഃ ॥ **6.46.16** ॥ 1697

ഏവമുക്ത്വാ തു താൻ സർവാൻ
രാക്ഷസാൻ പരിപശ്യതഃ ।
യൂഥപാനപി താൻ സർവാം -
സ്താഡയത് സ ച രാവണിഃ ॥ **6.46.17** ॥ 1698

നീലം നവഭിരാഹത്യ
മൈന്ദം സദ്വിവിദം തഥാ ।
ത്രിഭിസ്ത്രിഭിരമിത്രഘ്ന -
സ്തതാപ പരമേഷുഭിഃ ॥ **6.46.18** ॥ 1699

ജാംബവന്തം മഹേഷ്വാസോ
വിദ്ധ്വാ ബാണേന വക്ഷസി ।
ഹനൂമതോ വേഗവതോ
വിസസർജ ശരാൻ ദശ ॥ **6.46.19** ॥ 1700

ഗവാക്ഷം ശരഭം ചൈവ
താവപ്യമിതവിക്രമൗ ।
ദ്വാഭ്യാം ദ്വാഭ്യാം മഹാവേഗോ
വിവ്യാധ യുധി രാവണിഃ ॥ **6.46.20** ॥ 1701

ഗോലാംഗൂലേശ്വരം ചൈവ
വാലിപുത്രമഥാംഗദം ।

വിവ്യാധ ബഹുഭിർബാണൈ -
സ്ത്വരമാണോഽഥ രാവണിഃ ॥ **6.46.21** ॥ 1702

താൻ വാനരവരാൻ ഭിത്ത്വാ
ശരൈരഗ്നിശിഖോപമൈഃ।
നനാദ ബലവാംസ്തത്ര
മഹാസത്ത്വഃ സ രാവണിഃ ॥ **6.46.22** ॥ 1703

താനർദയിത്വാ ബാണൗഘൈ -
സ്ത്രാസയിത്വാ ച വാനരാൻ।
പ്രജഹാസ മഹാബാഹു -
ർവചനം ചേദമബ്രവീത് ॥ **6.46.23** ॥ 1704

ശരബന്ധേന ഘോരേണ
മയാ ബദ്ധൗ ചമൂമുഖേ।
സഹിതൗ ഭ്രാതരാവേതൗ
നിശാമയത രാക്ഷസാഃ ॥ **6.46.24** ॥ 1705

ഏവമുക്താസ്തു തേ സർവേ
രാക്ഷസാഃ കൂടയോധിനഃ।
പരം വിസ്മയമാപന്നാഃ
കർമണാ തേന ഹർഷിതാഃ ॥ **6.46.25** ॥ 1706

വിനേദുശ്ച മഹാനാദാൻ
സർവേ തേ ജലദോപമാഃ।
ഹതോ രാമ ഇതി ജ്ഞാത്വാ
രാവണിം സമപൂജയൻ ॥ **6.46.26** ॥ 1707

നിഷ്പന്ദൗ തു തദാ ദൃഷ്ട്വാ
ഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ।

വസുധായാം നിരുച്ഛ്വാസൗ
ഹതാവിത്യൻവമൻയത ॥ **6.46.27** ॥ 1708

ഹർഷേണ തു സമാവിഷ്ട
ഇന്ദ്രജിത് സമിതിഞ്ജയഃ।
പ്രവിവേശ പുരീം ലങ്കാം
ഹർഷയൻ സർവരൈരൃതാൻ ॥ **6.46.28** ॥ 1709

രാമലക്ഷ്മണയോർദൃഷ്ട്വാ
ശരീരേ സായകൈശ്ചിതേ।
സർവാണി ചാംഗോപാംഗാനി
സുഗ്രീവം ഭയമാവിശത് ॥ **6.46.29** ॥ 1710

തമുവാച പരിത്രസ്തം
വാനരേന്ദ്രം വിഭീഷണഃ।
സബാഷ്പവദനം ദീനം
ശോകവ്യാകുലലോചനം ॥ **6.46.30** ॥ 1711

അലം ത്രാസേന സുഗ്രീവ
ബാഷ്പവേഗോ നിഗൃഹ്യതാം।
ഏവമ്പ്രായാണി യുദ്ധാനി
വിജയോ നാസ്തി നൈഷ്ഠികഃ ॥ **6.46.31** ॥ 1712

സഭാഗ്യശേഷതാസ്മാകം
യദി വീര ഭവിഷ്യതി।
മോഹമേതൗ പ്രഹാസ്യേതേ
മഹാത്മാനൗ മഹാബലൗ ॥ **6.46.32** ॥ 1713

പർയവസ്ഥാപയാത്മാന -
മനാഥം മാം ച വാനര।

സത്യധർമാഭിരക്തനാം
നാസ്തി മൃത്യുകൃതം ഭയം ॥ **6.46.33** ॥ 1714

ഏവമുക്ത്വാ തതസ്തസ്യ
ജലക്ലിന്നേന പാണിനാ ।
സുഗ്രീവസ്യ ശുഭേ നേത്രേ
പ്രമമാർജ വിഭീഷണഃ ॥ **6.46.34** ॥ 1715

തതഃ സലിലമാദായ
വിദ്യയാ പരിജപ്യ ച ।
സുഗ്രീവനേത്രേ ധർമാത്മാ
പ്രമമാർജ വിഭീഷണഃ ॥ **6.46.35** ॥ 1716

വിമൃജ്യ വദനം തസ്യ
കപിരാജസ്യ ധീമതഃ ।
അബ്രവീത് കാലസമ്പ്രാപ്ത -
മസംഭ്രാന്തമിദം വചഃ ॥ **6.46.36** ॥ 1717

ന കാലഃ കപിരാജേന്ദ്ര
വൈക്ലവ്യമവലംബിതും ।
അതിസ്നേഹോഽപി കാലേഽസ്മിൻ
മരണായോപകൽപതേ ॥ **6.46.37** ॥ 1718

തസ്മാദുത്സൃജ്യ വൈക്ലവ്യം
സർവകാർയവിനാശനം ।
ഹിതം രാമപുരോഗാണാം
സൈന്യാനാമനുചിന്തയ ॥ **6.46.38** ॥ 1719

അഥ വാ രക്ഷ്യതാം രാമോ
യാവത്സംജ്ഞാവിപർയയഃ ।

ലബ്ധസംജ്ഞൗ ഹി കാകുത്സ്ഥൗ
ഭയം നൗ വ്യപനേഷ്യതഃ ॥ **6.46.39** ॥ 1720

നൈതത് കിഞ്ചന രാമസ്യ
ന ച രാമോ മുമൂർഷതി ।
നഹ്യേനം ഹാസ്യതേ ലക്ഷ്മീ -
ർദുർലഭാ യാ ഗതായുഷാം ॥ **6.46.40** ॥ 1721

തസ്മാദാശ്വാസയാത്മാനം
ബലം ചാശ്വാസയ സ്വകം ।
യാവത് സൈന്യാനി സർവാണി
പുനഃ സംസ്ഥാപയാമ്യഹം ॥ **6.46.41** ॥ 1722

ഏതേ ഹി ഫുൽലനയനാ -
സ്ത്രാസാദാഗതസാധ്വസാഃ ।
കർണേ കർണേ പ്രകഥിതാ
ഹരയോ ഹരിസത്തമ ॥ **6.46.42** ॥ 1723

മാം തു ദൃഷ്ട്വാ പ്രധാവന്ത -
മനീകം സമ്പ്രഹർഷിതം ।
ത്യജന്തു ഹരയസ്ത്രാസം
ഭുക്തപൂർവാമിവ സ്രജം ॥ **6.46.43** ॥ 1724

സമാശ്വാസ്യ തു സുഗ്രീവം
രാക്ഷസേന്ദ്രോ വിഭീഷണഃ ।
വിദ്രുതം വാനരാനീകം
തത് സമാശ്വാസയത് പുനഃ ॥ **6.46.44** ॥ 1725

ഇന്ദ്രിജിത് തു മഹാമായഃ
സർവസൈന്യസമാവൃതഃ ।

വിവേശ നഗരീ ലങ്കാം
പിതരം ചാഭ്യുപാഗമത് ॥ **6.46.45** ॥ 1726

തത്ര രാവണമാസാദ്യ
അഭിവാദ്യ കൃതാഞ്ജലിഃ।
ആചചക്ഷേ പ്രിയം പിത്രേ
നിഹതൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.46.46** ॥ 1727

ഉത്പപാത തതോ ഹൃഷ്ടഃ
പുത്രം ച പരിഷസ്വജേ।
രാവണോ രക്ഷസാം മധ്യേ
ശ്രുത്വാ ശത്രൂ നിപാതിതൗ ॥ **6.46.47** ॥ 1728

ഉപാഘ്രായ ച തം മൂർധ്നി
പപ്രച്ഛ പ്രീതമാനസഃ।
പൃച്ഛതേ ച യഥാവൃത്തം
പിത്രേ തസ്മൈ ൻയവേദയത് ॥ **6.46.48** ॥ 1729

യഥാ തൗ ശരബന്ധേന
നിശ്ചേഷ്ടൗ നിഷ്പ്രഭൗ കൃതൗ ॥ **6.46.49** ॥ 1730

സ ഹർഷവേഗാനുഗതാന്തരാത്മാ
ശ്രുത്വാ ഗിരം തസ്യ മഹാരഥസ്യ।
ജഹൗ ജ്വരം ദാശരഥേഃ സമുത്ഥം
പ്രഹൃഷ്ടവാചാഭിനനന്ദ പുത്രം ॥ **6.46.50** ॥ 1731

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷട്ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

വാനരൈഃ ശ്രീരാമലക്ഷ്മണയോ രക്ഷണം രാവണാജ്ഞയാ രാക്ഷസീഭിഃ പുഷ്പകേണ സീതായാ രണഭൂമൗ നയനം തത്ര തയാ ശ്രീരാമസ്യ സലക്ഷ്മണസ്യ ദർശനം സീതായാ വിലാപശ്ച

തസ്മിൻ പ്രവിഷ്ടേ ലങ്കായാം
കൃതാർഥേ രാവണാത്മജേ ।
രാഘവം പരിവാര്യാഥ
രരക്ഷുർവാനരർഷഭാഃ ॥ **6.47.1** ॥ 1732

ഹനുമാനംഗദോ നീലഃ
സുഷേണഃ കുമുദോ നലഃ ।
ഗജോ ഗവാക്ഷോ ഗവയഃ
ശരഭോ ഗന്ധമാദനഃ ॥ **6.47.2** ॥ 1733

ജാംബവാന്ഋഷഭഃ സ്കന്ധോ
രംഭഃ ശതബലിഃ പൃഥുഃ ।
വ്യൂഢാനീകാശ്ച യത്താശ്ച
ദ്രുമാനാദായ സർവതഃ ॥ **6.47.3** ॥ 1734

വീക്ഷമാണാ ദിശഃ സർവാ -
സ്തിർയഗൂർധ്വം ച വാനരാഃ ।

തൃണേഷ്വപി ച ചേഷ്ടത്സു
രാക്ഷസാ ഇതി മേനിരേ ॥ **6.47.4** ॥ 1735

രാവണശ്ചാപി സംഹൃഷ്ടോ
വിസൃജ്യേന്ദ്രജിതം സുതം।
ആജുഹാവ തതഃ സീതാ -
രക്ഷണീ രാക്ഷസീസ്തദാ ॥ **6.47.5** ॥ 1736

രാക്ഷസ്യസ്ത്രിജടാ ചാപി
ശാസനാത് തമുപസ്ഥിതാഃ।
താ ഉവാച തതോ ഹൃഷ്ടോ
രാക്ഷസീ രാക്ഷസാധിപഃ ॥ **6.47.6** ॥ 1737

ഹതാവിന്ദ്രജിതാഖ്യാത
വൈദേഹ്യാ രാമലക്ഷ്മണൗ।
പുഷ്പകം തത്സമാരോപ്യ
ദർശയധ്വം രണേ ഹതൗ ॥ **6.47.7** ॥ 1738

യദാശ്രയാദവഷ്ടബ്ധാ
നേയം മാമുപതിഷ്ഠതേ।
സോഽസ്യാ ഭർതാ സഹ ഭ്രാത്രാ
നിഹതോ രണമൂർധനി ॥ **6.47.8** ॥ 1739

നിർവിശങ്കാ നിരുദ്വിഗ്നാ
നിരപേക്ഷാ ച മൈഥിലീ।
മാമുപസ്ഥാസ്യതേ സീതാ
സർവാഭരണഭൂഷിതാ ॥ **6.47.9** ॥ 1740

അദ്യ കാലവശം പ്രാപ്തം
രണേ രാമം സലക്ഷ്മണം।

അവേക്ഷ്യ വിനിവൃത്താ സാ
ചാൻയാം ഗതിമപശ്യതീ ॥ **6.47.10** ॥ 1741

അനപേക്ഷാ വിശാലാക്ഷീ
മാമുപസ്ഥാസ്യതേ സ്വയം ।
തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ ॥ **6.47.11** ॥ 1742

രാക്ഷസ്യസ്താസ്തഥേത്യുക്ത്വാ
ജഗ്മുർവൈ യത്ര പുഷ്പകം ।
തതഃ പുഷ്പകമാദായ
രാക്ഷസ്യോ രാവണാജ്ഞയാ ॥ **6.47.12** ॥ 1743

അശോകവനികാസ്ഥാം താം
മൈഥിലീം സമുപാനയൻ ।
താമാദായ തു രാക്ഷസ്യോ
ഭർതൃശോകപരാജിതാം ॥ **6.47.13** ॥ 1744

സീതാമാരോപയാമാസു -
ർവിമാനം പുഷ്പകം തദാ ।
തതഃ പുഷ്പകമാരോപ്യ
സീതാം ത്രിജടയാ സഹ ॥ **6.47.14** ॥ 1745

ജഗ്മുർദർശയിതും തസ്യൈ
രാക്ഷസ്യോ രാമലക്ഷ്മണൗ ।
രാവണശ്ചാരയാമാസ
പതാകാധ്വജമാലിനീം ॥ **6.47.15** ॥ 1746

പ്രാഘോഷയത ഹൃഷ്ടശ്ച
ലങ്കായാം രാക്ഷസേശ്വരഃ ।

രാഘവോ ലക്ഷ്മണശ്ചൈവ
ഹതാവിന്ദ്രജിതാ രണേ ॥ **6.47.16** ॥ 1747

വിമാനേനാപി ഗത്വാ തു
സീതാ ത്രിജടയാ സഹ ।
ദദർശ വാനരാണാം തു
സർവം സൈന്യം നിപാതിതം ॥ **6.47.17** ॥ 1748

പ്രഹൃഷ്ടമനസശ്ചാപി
ദദർശ പിശിതാശനാൻ ।
വാനരാംശ്ചാതിദുഃഖാർതാൻ
രാമലക്ഷ്മണപാർശ്വതഃ ॥ **6.47.18** ॥ 1749

തതഃ സീതാ ദദർശോഭൗ
ശയാനൗ ശരതൽപഗൗ ।
ലക്ഷ്മണം ചൈവ രാമം ച
വിസംജ്ഞൗ ശരപീഡിതൗ ॥ **6.47.19** ॥ 1750

വിധ്വസ്തകവചൗ വീരൗ
വിപ്രവിദ്ധശരാസനൗ ।
സായകൈശ്ഛിന്നസർവാംഗൗ
ശരസ്തംബമയൗ ക്ഷിതൗ ॥ **6.47.20** ॥ 1751

തൗ ദൃഷ്ട്വാ ഭ്രാതരൗ തത്ര
പ്രവീരൗ പുരുഷർഷഭൗ ।
ശയാനൗ പുണ്ഡരീകാക്ഷൗ
കുമാരാവിവ പാവകീ ॥ **6.47.21** ॥ 1752

ശരതൽപഗതൗ വീരൗ
തഥാഭൂതൗ നരർഷഭൗ ।

ദുഃഖാർതാ കരുണം സീതാ
സുഭൃശം വിലലാപ ഹ ॥ **6.47.22** ॥ 1753

ഭർതാരമനവദ്യാംഗീ
ലക്ഷ്മണം ചാസിതേക്ഷണാ ।
പ്രേക്ഷ്യ പാംസുഷു ചേഷ്ടന്തൗ
രുരോദ ജനകാത്മജാ ॥ **6.47.23** ॥ 1754

സബാഷ്പശോകാഭിഹതാ സമീക്ഷ്യ
തൗ ഭ്രാതരൗ ദേവസുതപ്രഭാവൗ ।
വിതർകയന്തീ നിധനം തയോഃ സാ
ദുഃഖാൻവിതാ വാക്യമിദം ജഗാദ ॥ **6.47.24** ॥ 1755

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്തചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

സീതായാ വിലാപസ്ത്രിജടയാ തസ്യാ ബോധനം ശ്രീരാമലക്ഷ്മണയോർജീവിതാവസ്ഥാം പ്രത്യായ്യ തതോ ലങ്കായാം നിവർതനം ച

ഭർതാരം നിഹതം ദൃഷ്ട്വാ
ലക്ഷ്മണം ച മഹാബലം।
വിലലാപ ഭൃശം സീതാ
കരുണം ശോകകർശിതാ ॥ **6.48.1** ॥ 1756

ഊചുർലാക്ഷണികാ യേ മാം
പുത്രിൺയവിധവേതി ച।
തേഽദ്യ സർവേ ഹതേ രാമേ
ജ്ഞാനിനോഽനൃതവാദിനഃ ॥ **6.48.2** ॥ 1757

യജ്വനോ മഹിഷീം യേ മാ -
മൂചുഃ പത്നീം ച സത്രിണഃ।
തേഽദ്യ സർവേ ഹതേ രാമേ
ജ്ഞാനിനോഽനൃതവാദിനഃ ॥ **6.48.3** ॥ 1758

വീരപാർഥിവപത്നീനാം
യേ വിദുർഭർതൃപൂജിതാം।

തേഽദ്യ സർവേ ഹതേ രാമേ
ജ്ഞാനിനോഽനൃതവാദിനഃ ॥ **6.48.4** ॥ 1759

ഊചുഃ സംശ്രവണേ യേ മാം
ദ്വിജാഃ കാർതാന്തികാഃ ശുഭാം ।
തേഽദ്യ സർവേ ഹതേ രാമേ
ജ്ഞാനിനോഽനൃതവാദിനഃ ॥ **6.48.5** ॥ 1760

ഇമാനി ഖലു പദ്മാനി
പാദയോർവൈ കുലസ്ത്രിയഃ ।
ആധിരാജ്യേഽഭിഷിച്യന്തേ
നരേന്ദ്രൈഃ പതിഭിഃ സഹ ॥ **6.48.6** ॥ 1761

വൈധവ്യം യാന്തി യൈർനാര്യോ -
ഽലക്ഷണൈർഭാഗ്യദുർലഭാഃ ।
നാത്മനസ്താനി പശ്യാമി
പശ്യന്തീ ഹതലക്ഷണാ ॥ **6.48.7** ॥ 1762

സത്യനാമാനി പദ്മാനി
സ്ത്രീണാമുക്താനി ലക്ഷണൈഃ ।
താൻയദ്യ നിഹതേ രാമേ
വിതഥാനി ഭവന്തി മേ ॥ **6.48.8** ॥ 1763

കേശാഃ സൂക്ഷ്മാഃ സമാ നീലാ
ഭ്രുവൗ ചാസംഹതേ മമ ।
വൃത്തേ ചാരോമകേ ജംഘേ
ദന്താശ്ചാവിരലാ മമ ॥ **6.48.9** ॥ 1764

ശംഖ നേത്രേ കരൗ പാദൗ
ഗുൽഫാവൂരൂ സമൗ ചിതൗ ।

അനുവൃത്തനഖാഃ സ്നിഗ്ധാഃ
സമാശ്ചാംഗുലയോ മമ ॥ **6.48.10** ॥ 1765

സ്തനൗ ചാവിരലൗ പീനൗ
മാമകൗ മഗ്നചൂചുകൗ ।
മഗ്നാ ചോത്സേധനീ നാഭിഃ
പാർശ്വോരസ്കം ച മേ ചിതം ॥ **6.48.11** ॥ 1766

മമ വർണോ മണിനിഭോ
മൃദൂൻയംഗരുഹാണി ച ।
പ്രതിഷ്ഠിതാം ദ്വാദശഭി -
ർമാമൂചുഃ ശുഭലക്ഷണാം ॥ **6.48.12** ॥ 1767

സമഗ്രയവമച്ഛിദ്രം
പാണിപാദം ച വർണവത് ।
മന്ദസ്മിതേത്യേവ ച മാം
കൻയാലാക്ഷണികാ വിദുഃ ॥ **6.48.13** ॥ 1768

ആധിരാജ്യേഭിഷേകോ മേ
ബ്രാഹ്മണൈഃ പതിനാ സഹ ।
കൃതാന്തകുശലൈരുക്തം
തത് സർവം വിതഥീകൃതം ॥ **6.48.14** ॥ 1769

ശോധയിത്വാ ജനസ്ഥാനം
പ്രവൃത്തിമുപലഭ്യ ച ।
തീർത്വാ സാഗരമക്ഷോഭ്യം
ഭ്രാതരൗ ഗോഷ്പദേ ഹതൗ ॥ **6.48.15** ॥ 1770

നനു വാരുണമാഗ്നേയ -
മൈന്ദ്രം വായവ്യമേവ ച ।

അസ്ത്രം ബ്രഹ്മശിരശ്ചൈവ
രാഘവൗ പ്രത്യപദ്യത ॥ **6.48.16** ॥ 1771

അദൃശ്യമാനേന രണേ
മായയാ വാസവോപമൗ ।
മമ നാഥാവനാഥായാ
നിഹതൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.48.17** ॥ 1772

നഹി ദൃഷ്ടിപഥം പ്രാപ്യ
രാഘവസ്യ രണേ രിപുഃ ।
ജീവൻ പ്രതിനിവർതേത
യദ്യപി സ്യാൻമനോജവഃ ॥ **6.48.18** ॥ 1773

ന കാലസ്യാതിഭാരോഽസ്തി
കൃതാന്തശ്ച സുദുർജയഃ ।
യത്ര രാമഃ സഹ ഭ്രാത്രാ
ശേതേ യുധി നിപാതിതഃ ॥ **6.48.19** ॥ 1774

ന ശോചാമി തഥാ രാമം
ലക്ഷ്മണം ച മഹാരഥം ।
നാത്മാനം ജനനീം ചാപി
യഥാ ശ്വശ്രൂം തപസ്വിനീം ॥ **6.48.20** ॥ 1775

സാ തു ചിന്തയതേ നിത്യം
സമാപ്തവ്രതമാഗതം ।
കദാ ദ്രക്ഷ്യാമി സീതാം ച
ലക്ഷ്മണം ച സരാഘവം ॥ **6.48.21** ॥ 1776

പരിദേവയമാനാം താം
രാക്ഷസീ ത്രിജടാബ്രവീത് ।

മാ വിഷാദം കൃഥാ ദേവി
ഭർതായം തവ ജീവതി ॥ **6.48.22** ॥ 1777

കാരണാനി ച വക്ഷ്യാമി
മഹാന്തി സദൃശാനി ച ।
യഥേമൗ ജീവതോ ദേവി
ഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.48.23** ॥ 1778

നഹി കോപപരീതാനി
ഹർഷപർയുത്സുകാനി ച ।
ഭവന്തി യുധി യോധാനാം
മുഖാനി നിഹതേ പതൗ ॥ **6.48.24** ॥ 1779

ഇദം വിമാനം വൈദേഹി
പുഷ്പകം നാമ നാമതഃ ।
ദിവ്യം ത്വാം ധാരയേന്നേദം
യദ്യേതൗ ഗതജീവിതൗ ॥ **6.48.25** ॥ 1780

ഹതവീരപ്രധാനാ ഹി
ഗതോത്സാഹാ നിരുദ്യമാ ।
സേനാ ഭ്രമതി സംഖ്യേഷു
ഹതകർണേവ നൗർജലേ ॥ **6.48.26** ॥ 1781

ഇയം പുനരസംഭ്രാന്താ
നിരുദ്വിഗ്നാ തപസ്വിനി ।
സേനാ രക്ഷതി കാകുത്സ്ഥൗ
മയാ പ്രീത്യാ നിവേദിതൗ ॥ **6.48.27** ॥ 1782

സാ ത്വം ഭവ സുവിസ്രബ്ധാ
അനുമാനൈഃ സുഖോദയൈഃ ।

അഹതൗ പശ്യ കാകുത്സ്ഥൗ
സ്നേഹാദേതദ് ബ്രവീമി തേ ॥ **6.48.28** ॥ 1783

അനൃതം നോക്തപൂർവം മേ
ന ച വക്ഷ്യാമി മൈഥിലി ।
ചാരിത്രസുഖശീലത്വാത്
പ്രവിഷ്ടാസി മനോ മമ ॥ **6.48.29** ॥ 1784

നേമൗ ശക്യൗ രണേ ജേതും
സേന്ദ്രൈരപി സുരാസുരൈഃ ।
താദൃശം ദർശനം ദൃഷ്ട്വാ
മയാ ചോദീരിതം തവ ॥ **6.48.30** ॥ 1785

ഇദം തു സുമഹച്ചിത്രം
ശനൈഃ പശ്യസ്വ മൈഥിലി ।
വിസംജ്ഞൗ പതിതാവേതൗ
നൈവ ലക്ഷ്മീർവിമുഞ്ചതി ॥ **6.48.31** ॥ 1786

പ്രായേണ ഗതസത്ത്വാനാം
പുരുഷാണാം ഗതായുഷാം ।
ദൃശ്യമാനേഷു വക്ത്രേഷു
പരം ഭവതി വൈക്യതം ॥ **6.48.32** ॥ 1787

ത്യജ ശോകം ച ദുഃഖം ച
മോഹം ച ജനകാത്മജേ ।
രാമലക്ഷ്മണയോരർഥേ
നാദ്യ ശക്യമജീവിതും ॥ **6.48.33** ॥ 1788

ശ്രുത്വാ തു വചനം തസ്യാഃ
സീതാ സുരസുതോപമാ ।

കൃതാഞ്ജലിരുവാചേമാ -
മേവമസ്ത്വിതി മൈഥിലീ ॥ **6.48.34** ॥ 1789

വിമാനം പുഷ്പകം തത്തു
സന്നിവർത്യ മനോജവം ।
ദീനാ ത്രിജടയാ സീതാ
ലങ്കാമേവ പ്രവേശിതാ ॥ **6.48.35** ॥ 1790

തതസ്ത്രിജടയാ സാർധം
പുഷ്പകാദവരുഹ്യ സാ ।
അശോകവനികാമേവ
രാക്ഷസീഭിഃ പ്രവേശിതാ ॥ **6.48.36** ॥ 1791

പ്രവിശ്യ സീതാ ബഹുവൃക്ഷഖണ്ഡാം
താം രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ വിഹാരഭൂമിം ।
സമ്പ്രേക്ഷ്യ സഞ്ചിന്ത്യ ച രാജപുത്രൗ
പരം വിഷാദം സമുപാജഗാമ ॥ **6.48.37** ॥ 1792

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അഷ്ടചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

സംജ്ഞാമുപേത്യ ശ്രീരാമസ്യ ലക്ഷ്മണാർഥം വിലാപഃ - പ്രാണാൻ പരിത്യക്തും നിശ്ചിത്യ തേന വാനരാൻ പ്രതി ഗൃഹേ നിവർതനായാദേശസ്യ പ്രദാനം

ഘോരേണ ശരബന്ധേന
ബദ്ധൗ ദശരഥാത്മജൗ ।
നിഃശ്വസന്തൗ യഥാ നാഗൗ
ശയാനൗ രുധിരോക്ഷിതൗ ॥ **6.49.1** ॥ 1793

സർവേ തേ വാനരശ്രേഷ്ഠാഃ
സസുഗ്രീവമഹാബലാഃ ।
പരിവാര്യ മഹാത്മാനൗ
തസ്ഥുഃ ശോകപരിപ്ലുതാഃ ॥ **6.49.2** ॥ 1794

ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാമഃ
പ്രത്യബുധ്യത വീർയവാൻ ।
സ്ഥിരത്വാത് സത്ത്വയോഗാച്ച
ശനൈഃ സന്ദാനിതോഽപി സൻ ॥ **6.49.3** ॥ 1795

തതോ ദൃഷ്ട്വാ സരുധിരം
നിഷണ്ണം ഗാഢമർപിതം ।

ഭ്രാതരം ദീനവദനം
പർയദേവയദാതുരഃ ॥ **6.49.4** ॥ 1796

കിം നു മേ സീതയാ കാർയം
ലബ്ധയാ ജീവിതേന വാ ।
ശയാനം യോഽദ്യ പശ്യാമി
ഭ്രാതരം യുധി നിർജിതം ॥ **6.49.5** ॥ 1797

ശക്യാ സീതാസമാ നാരീ
മർത്യലോകേ വിചിൻവതാ ।
ന ലക്ഷ്മണസമോ ഭ്രാതാ
സചിവഃ സാമ്പരായികഃ ॥ **6.49.6** ॥ 1798

പരിത്യക്ഷ്യാമ്യഹം പ്രാണാൻ
വാനരാണാം തു പശ്യതാം ।
യദി പഞ്ചത്വമാപന്നഃ
സുമിത്രാനന്ദവർധനഃ ॥ **6.49.7** ॥ 1799

കിം നു വക്ഷ്യാമി കൗസൽയാം
മാതരം കിം നു കൈകയീം ।
കഥമംബാം സുമിത്രാം ച
പുത്രദർശനലാലസാം ॥ **6.49.8** ॥ 1800

വിവത്സാം വേപമാനാം ച
വേപന്തീം കുരരീമിവ ।
കഥമാശ്വാസയിഷ്യാമി
യദി യാസ്യാമി തം വിനാ ॥ **6.49.9** ॥ 1801

കഥം വക്ഷ്യാമി ശത്രുഘ്നം
ഭരതം ച യശസ്വിനം ।

മയാ സഹ വനം യാതോ
വിനാ തേനാഹമാഗതഃ ॥ **6.49.10** ॥ 1802

ഉപാലംഭം ന ശക്ഷ്യാമി
സോഢുമംബാസുമിത്രയാ ।
ഇഹൈവ ദേഹം ത്യക്ഷ്യാമി
നഹി ജീവിതുമുത്സഹേ ॥ **6.49.11** ॥ 1803

ധിങ്മാം ദുഷ്കൃതകർമാണ -
മനാർയം യത്കൃതേ ഹ്യസൗ ।
ലക്ഷ്മണഃ പതിതഃ ശേതേ
ശരതൽപേ ഗതാസുവത് ॥ **6.49.12** ॥ 1804

ത്വം നിത്യം സുവിഷണ്ണം മാ -
മാശ്വാസയസി ലക്ഷ്മണ ।
ഗതാസുർനാദ്യ ശക്തോഽസി
മാമാർതമഭിഭാഷിതും ॥ **6.49.13** ॥ 1805

യേനാദ്യ ബഹവോ യുദ്ധേ
നിഹതാ രാക്ഷസാഃ ക്ഷിതൗ ।
തസ്യാമേവാദ്യ ശൂരസ്ത്വം
ശേഷേ വിനിഹതഃ ശരൈഃ ॥ **6.49.14** ॥ 1806

ശയാനഃ ശരതൽപേഽസ്മിൻ
സശോണിതപരിസ്രുതഃ ।
ശരഭൂതസ്തതോ ഭാസി
ഭാസ്കരോഽസ്തമിവ വ്രജൻ ॥ **6.49.15** ॥ 1807

ബാണാഭിഹതമർമത്വാ -
ന്ന ശക്നോഷീഹ ഭാഷിതും ।

രുജാ ചാബ്രുവതോ യസ്യ
ദൃഷ്ടിരാഗേണ സൂച്യതേ ॥ **6.49.16** ॥ 1808

യഥൈവ മാം വനം യാന്ത -
മനുയാതോ മഹാദ്യുതിഃ।
അഹമപ്യനുയാസ്യാമി
തഥൈവൈനം യമക്ഷയം ॥ **6.49.17** ॥ 1809

ഇഷ്ടബന്ധുജനോ നിത്യം
മാം ച നിത്യമനുവ്രതഃ।
ഇമാമദ്യ ഗതോഽവസ്ഥാം
മമാനാര്യസ്യ ദുർനയൈഃ ॥ **6.49.18** ॥ 1810

സുരുഷ്ടേനാപി വീരേണ
ലക്ഷ്മണേന ന സംസ്മരേ।
പരുഷം വിപ്രിയം ചാപി
ശ്രാവിതം തു കദാചന ॥ **6.49.19** ॥ 1811

വിസസർജൈകവേഗേന
പഞ്ച ബാണശതാനി യഃ।
ഇശ്വസ്ത്രേഷ്വധികസ്തസ്മാത്
കാർതവീർയാച്ച ലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.49.20** ॥ 1812

അസ്ത്രൈരസ്ത്രാണി യോ ഹൻയാ -
ച്ഛുക്രസ്യാപി മഹാത്മനഃ।
സോഽയമുർവ്യാം ഹതഃ ശേതേ
മഹാർഹശയനോചിതഃ ॥ **6.49.21** ॥ 1813

തത്തു മിഥ്യാ പ്രലപ്തം മാം
പ്രധക്ഷ്യതി ന സംശയഃ।

യൻമയാ ന കൃതോ രാജാ
രാക്ഷസാനാം വിഭീഷണഃ ॥ **6.49.22** ॥ 1814

അസ്മിൻ മുഹൂർതേ സുഗ്രീവ
പ്രതിയാതുമിതോഽർഹസി ।
മത്വാ ഹീനം മയാ രാജൻ
രാവണോഽഭിഭവിഷ്യതി ॥ **6.49.23** ॥ 1815

അംഗദം തു പുരസ്കൃത്യ
സസൈൻയം സപരിച്ഛദം ।
സാഗരം തര സുഗ്രീവ
നീലേന ച നലേന ച ॥ **6.49.24** ॥ 1816

കൃതം ഹി സുമഹത്കർമ
യദൻയൈർദുഷ്കരം രണേ ।
ഋക്ഷരാജേന തുഷ്യാമി
ഗോലാംഗൂലാധിപേന ച ॥ **6.49.25** ॥ 1817

അംഗദേന കൃതം കർമ
മൈന്ദേന ദ്വിവിദേന ച ।
യുദ്ധം കേസരിണാ സംഖ്യേ
ഘോരം സമ്പാതിനാ കൃതം ॥ **6.49.26** ॥ 1818

ഗവയേന ഗവാക്ഷേണ
ശരഭേണ ഗജേന ച ।
അൻയൈശ്ച ഹരിഭിർയുദ്ധം
മദർഥേ ത്യക്തജീവിതൈഃ ॥ **6.49.27** ॥ 1819

ന ചാതിക്രമിതും ശക്യം
ദൈവം സുഗ്രീവ മാനുഷൈഃ ।

യത്തു ശക്യം വയസ്യേന
സുഹൃദാ വാ പരം മമ ॥ **6.49.28** ॥ 1820

കൃതം സുഗ്രീവ തത് സർവം
ഭവതാ ധർമഭീരുണാ ।
മിത്രകാർയം കൃതമിദം
ഭവദ്ഭിർവാനരർഷഭാഃ ॥ **6.49.29** ॥ 1821

അനുജ്ഞാതാ മയാ സർവേ
യഥേഷ്ടം ഗന്തുമർഹഥ ।
ശുശ്രുവുസ്തസ്യ യേ സർവേ
വാനരാഃ പരിദേവിതം ॥ **6.49.30** ॥ 1822

വർതയാഞ്ചക്രിരേഽശ്രൂണി
നേത്രൈഃ കൃഷ്ണേതരേക്ഷണാഃ ॥ **6.49.31** ॥ 1823

തതഃ സർവാൺയനീകാനി
സ്ഥാപയിത്വാ വിഭീഷണഃ ।
ആജഗാമ ഗദാപാണി -
സ്ത്വരിതം യത്ര രാഘവഃ ॥ **6.49.32** ॥ 1824

തം ദൃഷ്ട്വാ ത്വരിതം യാന്തം
നീലാഞ്ജനചയോപമം ।
വാനരാ ദുദ്രുവുഃ സർവേ
മൻയമാനാസ്തു രാവണിം ॥ **6.49.33** ॥ 1825

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകോനപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

വിഭീഷണമിന്ദ്രജിതം മത്വാ വാനരാണാം പലായനം,
സുഗ്രീവസ്യാജ്ഞയാ ജാംബവതാ തേഭ്യഃ സാന്ത്വനാപ്രദാനം
വിഭീഷണസ്യ വിലാപഃ, സുഗ്രീവേണ തസ്യ പ്രബോധനം
ഗരുഡസ്യാഗമനം ശ്രീരാമലക്ഷ്മണൗ നാഗപാശതോ
മോചയിത്വാ തസ്യ പുനർഗമനം ച

അഥോവാച മഹാതേജാ
ഹരിരാജോ മഹാബലഃ।
കിമിയം വ്യഥിതാ സേനാ
മൂഢവാതേവ നൗർജലേ ॥ **6.50.1** ॥ 1826

സുഗ്രീവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
വാലിപുത്രോഽംഗദോഽബ്രവീത്।
ന ത്വം പശ്യസി രാമം ച
ലക്ഷ്മണം ച മഹാരഥം ॥ **6.50.2** ॥ 1827

ശരജാലാചിതൗ വീരാ -
വുഭൗ ദശരഥാത്മജൗ।
ശരതൽപേ മഹാത്മാനൗ
ശയാനൗ രുധിരോക്ഷിതൗ ॥ **6.50.3** ॥ 1828

അഥാബ്രവീദ് വാനരേന്ദ്രഃ
സുഗ്രീവഃ പുത്രമംഗദം।
നാനിമിത്തമിദം മൻയേ
ഭവിതവ്യം ഭയേന തു ॥ **6.50.4** ॥ 1829

വിഷണ്ണവദനാ ഹ്യേതേ
ത്യക്തപ്രഹരണാ ദിശഃ।
പലായന്തേഽത്ര ഹരയ -
സ്ത്രാസാദുത്ഫുൽലലോചനാഃ ॥ **6.50.5** ॥ 1830

അൻയോൻയസ്യ ന ലജ്ജന്തേ
ന നിരീക്ഷന്തി പൃഷ്ഠതഃ।
വിപ്രകർഷന്തി ചാൻയോൻയം
പതിതം ലംഘയന്തി ച ॥ **6.50.6** ॥ 1831

ഏതസ്മിന്നന്തരേ വീരോ
ഗദാപാണിർവിഭീഷണഃ।
സുഗ്രീവം വർധയാമാസ
രാഘവം ച ജയാശിഷാ ॥ **6.50.7** ॥ 1832

വിഭീഷണം ച സുഗ്രീവോ
ദൃഷ്ട്വാ വാനരഭീഷണം।
ഋക്ഷരാജം മഹാത്മാനം
സമീപസ്ഥമുവാച ഹ ॥ **6.50.8** ॥ 1833

വിഭീഷണോഽയം സമ്പ്രാപ്തോ
യം ദൃഷ്ട്വാ വാനരർഷഭാഃ।
ദ്രവന്ത്യായതസന്ത്രാസാ
രാവണാത്മജശങ്കയാ ॥ **6.50.9** ॥ 1834

ശീഘ്രമേതാൻ സുസന്ത്രസ്താൻ
ബഹുധാ വിപ്രധാവിതാൻ।
പർയവസ്ഥാപയാഖ്യാഹി
വിഭീഷണമുപസ്ഥിതം ॥ **6.50.10** ॥ 1835

സുഗ്രീവേണൈവമുക്തസ്തു
ജാംബവാനൃക്ഷപാർഥിവഃ।
വാനരാൻ സാന്ത്വയാമാസ
സന്നിവർത്യ പ്രധാവതഃ ॥ **6.50.11** ॥ 1836

തേ നിവൃത്താഃ പുനഃ സർവേ
വാനരാസ്ത്യക്തസാധ്വസാഃ।
ഋക്ഷരാജവചഃ ശ്രുത്വാ
തം ച ദൃഷ്ട്വാ വിഭീഷണം ॥ **6.50.12** ॥ 1837

വിഭീഷണസ്തു രാമസ്യ
ദൃഷ്ട്വാ ഗാത്രം ശരൈശ്ചിതം।
ലക്ഷ്മണസ്യ തു ധർമാത്മാ
ബഭൂവ വ്യഥിതസ്തദാ ॥ **6.50.13** ॥ 1838

ജലക്ലിന്നേന ഹസ്തേന
തയോർനേത്രേ വിമൃജ്യ ച।
ശോകസമ്പീഡിതമനാ
രുരോദ വിലലാപ ച ॥ **6.50.14** ॥ 1839

ഇമൗ തൗ സത്ത്വസമ്പന്നൗ
വിക്രാന്തൗ പ്രിയസംയുഗൗ।
ഇമാമവസ്ഥാം ഗമിതൗ
രാക്ഷസൈഃ കൂടയോധിഭിഃ ॥ **6.50.15** ॥ 1840

ഭ്രാതൃപുത്രേണ ചൈതേന
ദുഷ്പുത്രേണ ദുരാത്മനാ।
രാക്ഷസ്യാ ജിഹ്മയാ ബുദ്ധ്യാ
വഞ്ചിതാവൃജുവിക്രമൗ ॥ **6.50.16** ॥ 1841

ശരൈരിമാവലം വിദ്ധൗ
രുധിരേണ സമുക്ഷിതൗ।
വസുധായാമിമൗ സുപ്തൗ
ദൃശ്യേതേ ശൽയകാവിവ ॥ **6.50.17** ॥ 1842

യയോർവീർയമുപാശ്രിത്യ
പ്രതിഷ്ഠാ കാങ്ക്ഷിതാ മയാ।
താവിമൗ ദേഹനാശായ
പ്രസുപ്തൗ പുരുഷർഷഭൗ ॥ **6.50.18** ॥ 1843

ജീവന്നദ്യ വിപന്നോഽസ്മി
നഷ്ടരാജ്യമനോരഥഃ।
പ്രാപ്തപ്രതിജ്ഞശ്ച രിപുഃ
സകാമോ രാവണഃ കൃതഃ ॥ **6.50.19** ॥ 1844

ഏവം വിലപമാനം തം
പരിഷ്വജ്യ വിഭീഷണം।
സുഗ്രീവഃ സത്ത്വസമ്പന്നോ
ഹരിരാജോഽബ്രവീദിദം ॥ **6.50.20** ॥ 1845

രാജ്യം പ്രാപ്സ്യസി ധർമജ്ഞ
ലങ്കായാം നേഹ സംശയഃ।
രാവണഃ സഹ പുത്രേണ
സ്വകാമം നേഹ ലപ്സ്യതേ ॥ **6.50.21** ॥ 1846

ഗരുഡാധിഷ്ഠിതാവേതാ -
വുഭൗ രാഘവലക്ഷ്മണൗ।
ത്യക്ത്വാ മോഹം വധിഷ്യേതേ
സഗണം രാവണം രണേ ॥ **6.50.22** ॥ 1847

തമേവം സാന്ത്വയിത്വാ തു
സമാശ്വാസ്യ തു രാക്ഷസം।
സുഷേണം ശ്വശുരം പാർശ്വേ
സുഗ്രീവസ്തമുവാച ഹ ॥ **6.50.23** ॥ 1848

സഹ ശൂരൈർഹരിഗണൈ -
ർലബ്ധസംജ്ഞാവരിന്ദമൗ।
ഗച്ഛ ത്വം ഭ്രാതരൗ ഗൃഹ്യ
കിഷ്കിന്ധാം രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.50.24** ॥ 1849

അഹം തു രാവണം ഹത്വാ
സപുത്രം സഹബാന്ധവം।
മൈഥിലീമാനയിഷ്യാമി
ശക്രോ നഷ്ടാമിവ ശ്രിയം ॥ **6.50.25** ॥ 1850

ശ്രുത്വൈതദ് വാനരേന്ദ്രസ്യ
സുഷേണോ വാക്യമബ്രവീത്।
ദേവാസുരം മഹായുദ്ധ -
മനുഭൂതം പുരാതനം ॥ **6.50.26** ॥ 1851

തദാ സ്മ ദാനവാ ദേവാ -
ഞ്ശരസംസ്പർശകോവിദാൻ।
നിജഘ്നുഃ ശസ്ത്രവിദുഷ -
ശ്ചരാദയന്തോ മുഹുർമുഹുഃ ॥ **6.50.27** ॥ 1852

താനാർതാൻ നഷ്ടസംജ്ഞാംശ്ച
ഗതാസൂംശ്ച ബൃഹസ്പതിഃ।
വിദ്യാഭിർമന്ത്രയുക്താഭി -
രോഷധീഭിശ്ചികിത്സതി ॥ **6.50.28** ॥ 1853

താൻയൗഷധാൻയാനയിതും
ക്ഷീരോദം യാന്തു സാഗരം।
ജവേന വാനരാഃ ശീഘ്രം
സമ്പാതിപനസാദയഃ ॥ **6.50.29** ॥ 1854

ഹരയസ്തു വിജാനന്തി
പാർവതീ തേ മഹൗഷധീ।
സഞ്ജീവകരണീം ദിവ്യാം
വിശൽയാം ദേവനിർമിതാം ॥ **6.50.30** ॥ 1855

ചന്ദ്രശ്ച നാമ ദ്രോണശ്ച
ക്ഷീരോദേ സാഗരോത്തമേ।
അമൃതം യത്ര മഥിതം
തത്ര തേ പരമൗഷധീ ॥ **6.50.31** ॥ 1856

തൗ തത്ര വിഹിതൗ ദേവൈഃ
പർവതൗ തൗ മഹോദധൗ।
അയം വായുസുതോ രാജൻ
ഹനൂമാംസ്തത്ര ഗച്ഛതു ॥ **6.50.32** ॥ 1857

ഏതസ്മിന്നന്തരേ വായു -
ർമേഘാശ്ചാപി സവിദ്യുതഃ।
പർയസ്യ സാഗരേ തോയം
കമ്പയന്നിവ പർവതാൻ ॥ **6.50.33** ॥ 1858

മഹതാ പക്ഷവാതേന
സർവദ്വീപമഹാദ്രുമാഃ।
നിപേതുർഭഗ്നവിടപാഃ
സലിലേ ലവണാംഭസി ॥ **6.50.34** ॥ 1859

അഭവൻ പന്നഗാസ്ത്രസ്താ
ഭോഗിനസ്തത്ര വാസിനഃ।
ശീഘ്രം സർവാണി യാദാംസി
ജഗ്മുശ്ച ലവണാർണവം ॥ **6.50.35** ॥ 1860

തതോ മുഹൂർതാദ് ഗരുഡം
വൈനതേയം മഹാബലം।
വാനരാ ദദൃശുഃ സർവേ
ജ്വലന്തമിവ പാവകം ॥ **6.50.36** ॥ 1861

തമാഗതമഭിപ്രേക്ഷ്യ
നാഗാസ്തേ വിപ്രദുദ്രുവുഃ।
യൈസ്തു തൗ പുരുഷൗ ബദ്ധൗ
ശരഭൂതൈർമഹാബലൈഃ ॥ **6.50.37** ॥ 1862

തതഃ സുപർണഃ കാകുത്സ്ഥൗ
സ്പൃഷ്ട്വാ പ്രത്യഭിനന്ദ്യ ച।
വിമമർശ ച പാണിഭ്യാം
മുഖേ ചന്ദ്രസമപ്രഭേ ॥ **6.50.38** ॥ 1863

വൈനതേയേന സംസ്പൃഷ്ടാ -
സ്തയോഃ സംരുരുഹുർവ്രണാഃ।
സുവർണേ ച തനൂ സ്നിഗ്ധേ
തയോരാശു ബഭൂവതുഃ ॥ **6.50.39** ॥ 1864

തേജോ വീർയം ബലം ചൗജ
ഉത്സാഹശ്ച മഹാഗുണാഃ।
പ്രദർശനം ച ബുദ്ധിശ്ച
സ്മൃതിശ്ച ദ്വിഗുണാ തയോഃ ॥ **6.50.40** ॥ 1865

താവുത്ഥാപ്യ മഹാതേജാ
ഗരുഡോ വാസവോപമൗ।
ഉഭൗ ച സസ്വജേ ഹൃഷ്ടോ
രാമശ്ചൈനമുവാച ഹ ॥ **6.50.41** ॥ 1866

ഭവത്പ്രസാദാദ് വ്യസനം
രാവണിപ്രഭവം മഹത്।
ഉപായേന വ്യതിക്രാന്തൗ
ശീഘ്രം ച ബലിനൗ കൃതൗ ॥ **6.50.42** ॥ 1867

യഥാ താതം ദശരഥം
യഥാജം ച പിതാമഹം।
തഥാ ഭവന്തമാസാദ്യ
ഹൃദയം മേ പ്രസീദതി ॥ **6.50.43** ॥ 1868

കോ ഭവാൻ രൂപസമ്പന്നോ
ദിവ്യസ്രഗനുലേപനഃ।
വസാനോ വിരജേ വസ്ത്രേ
ദിവ്യാഭരണഭൂഷിതഃ ॥ **6.50.44** ॥ 1869

തമുവാച മഹാതേജാ
വൈനതേയോ മഹാബലഃ।
പതത്രിരാജഃ പ്രീതാത്മാ
ഹർഷപർയാകുലേക്ഷണം ॥ **6.50.45** ॥ 1870

അഹം സഖാ തേ കാകുത്സ്ഥ
പ്രിയഃ പ്രാണോ ബഹിശ്ചരഃ।
ഗരുത്മാനിഹ സമ്പ്രാപ്തോ
യുവയോഃ സാഹ്യകാരണാത് ॥ **6.50.46** ॥ 1871

അസുരാ വാ മഹാവീർയാ
ദാനവാ വാ മഹാബലാഃ।
സുരാശ്ചാപി സഗന്ധർവാഃ
പുരസ്കൃത്യ ശതക്രതും ॥ **6.50.47** ॥ 1872

നേമം മോക്ഷയിതും ശക്താഃ
ശരബന്ധം സുദാരുണം।
മായാബലാദിന്ദ്രജിതാ
നിർമിതം ക്രൂരകർമണാ ॥ **6.50.48** ॥ 1873

ഏതേ നാഗാഃ കാദ്രവേയാ -
സ്തീക്ഷ്ണദംഷ്ട്രാ വിഷോൽബണാഃ।
രക്ഷോമായാപ്രഭാവേണ
ശരഭൂതാസ്ത്വദാശ്രയാഃ ॥ **6.50.49** ॥ 1874

സഭാഗ്യശ്ചാസി ധർമജ്ഞ
രാമ സത്യപരാക്രമ।
ലക്ഷ്മണേന സഹ ഭ്രാത്രാ
സമരേ രിപുഘാതിനാ ॥ **6.50.50** ॥ 1875

ഇമം ശ്രുത്വാ തു വൃത്താന്തം
ത്വരമാണോഽഹമാഗതഃ।
സഹൈവാവയോഃ സ്നേഹാത്
സഖിത്വമനുപാലയൻ ॥ **6.50.51** ॥ 1876

മോക്ഷിതൗ ച മഹാഘോരാ -
ദസ്മാത് സായകബന്ധനാത്।
അപ്രമാദശ്ച കർതവ്യോ
യുവാഭ്യാം നിത്യമേവ ഹി ॥ **6.50.52** ॥ 1877

പ്രകൃത്യാ രാക്ഷസാഃ സർവേ
സംഗ്രാമേ കൂടയോധിനഃ।
ശൂരാണാം ശുദ്ധഭാവാനാം
ഭവതാമാർജവം ബലം ॥ **6.50.53** ॥ 1878

തന്ന വിശ്വസനീയം വോ
രാക്ഷസാനാം രണാജിരേ।
ഏതേനൈവോപമാനേന
നിത്യം ജിഹ്യാ ഹി രാക്ഷസാഃ ॥ **6.50.54** ॥ 1879

ഏവമുക്ത്വാ തദാ രാമം
സുപർണഃ സ മഹാബലഃ।
പരിഷ്വജ്യ ച സുസ്നിഗ്ധ -
മാപ്രഷ്ടുമുപചക്രമേ ॥ **6.50.55** ॥ 1880

സഖേ രാഘവ ധർമജ്ഞ
രിപൂണാമപി വത്സല।
അഭ്യനുജ്ഞാതുമിച്ഛാമി
ഗമിഷ്യാമി യഥാസുഖം ॥ **6.50.56** ॥ 1881

ന ച കൗതൂഹലം കാർയം
സഖിത്വം പ്രതി രാഘവ।
കൃതകർമാ രണേ വീര
സഖിത്വം പ്രതിവേത്സ്യസി ॥ **6.50.57** ॥ 1882

ബാലവൃദ്ധാവശേഷാം തു
ലങ്കാം കൃത്വാ ശരോർമിഭിഃ।
രാവണം തു രിപും ഹത്വാ
സീതാം ത്വമുപലപ്സ്യസേ ॥ **6.50.58** ॥ 1883

ഇത്യേവമുക്ത്വാ വചനം
സുപർണഃ ശീഘ്രവിക്രമഃ।
രാമം ച നീരുജം കൃത്വാ
മധ്യേ തേഷാം വനൗകസാം ॥ **6.50.59** ॥ 1884

പ്രദക്ഷിണം തതഃ കൃത്വാ
പരിഷ്വജ്യ ച വീർയവാൻ।
ജഗാമാകാശമാവിശ്യ
സുപർണഃ പവനോ യഥാ ॥ **6.50.60** ॥ 1885

നീരുജൗ രാഘവൗ ദൃഷ്ട്വാ
തതോ വാനരയൂഥപാഃ।
സിംഹനാദം തദാ നേദു -
ർലാംഗൂലം ദുധുവുശ്ച തേ ॥ **6.50.61** ॥ 1886

തതോ ഭേരീഃ സമാജഘ്നു -
ർമൃദംഗാംശ്ചാപ്യവാദയൻ।
ദധ്മുഃ ശംഖാൻ സമ്പ്രഹൃഷ്ടാഃ
ശ്വേലന്ത്യപി യഥാപുരം ॥ **6.50.62** ॥ 1887

അപരേ സ്ഫോട്യ വിക്രാന്താ
വാനരാ നഗയോധിനഃ।
ദ്രുമാനുത്പാട്യ വിവിധാം -
സ്തസ്ഥുഃ ശതസഹസ്രശഃ ॥ **6.50.63** ॥ 1888

വിസൃജന്തോ മഹാനാദാം -
സ്ത്രാസയന്തോ നിശാചരാൻ।
ലങ്കാദ്വാരാൺയുപാജഗ്മു -
ർയോദ്ധുകാമാഃ പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.50.64** ॥ 1889

തേഷാം സുഭീമസ്തുമുലോ നിനാദോ
ബഭൂവ ശാഖാമൃഗയൂഥപാനാം।
ക്ഷയേ നിദാഘസ്യ യഥാ ഘനാനാം
നാദഃ സുഭീമോ നദതാം നിശീഥേ ॥ **6.50.65** ॥ 1890

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യ ബന്ധനതോ മോക്ഷം ശ്രുത്വാ ചിന്തിതേന രാവണേന ധൂമ്രാക്ഷസ്യ യുദ്ധായ പ്രേഷണം സേനാപതിനാ സഹ തസ്യ നഗരാന്നിർഗമനം ച

തേഷാം തു തുമുലം ശബ്ദം
വാനരാണാം മഹൗജസാം।
നർദതാം രാക്ഷസൈഃ സാർധം
തദാ ശുശ്രാവ രാവണഃ ॥ **6.51.1** ॥ 1891

സ്നിഗ്ധഗംഭീരനിർഘോഷം
ശ്രുത്വാ തം നിനദം ഭൃശം।
സചിവാനാം തതസ്തേഷാം
മധ്യേ വചനമബ്രവീത് ॥ **6.51.2** ॥ 1892

യഥാസൗ സമ്പ്രഹൃഷ്ടാനാം
വാനരാണാമുപസ്ഥിതഃ।
ബഹൂനാം സുമഹാൻ നാദോ
മേഘാനാമിവ ഗർജതാം ॥ **6.51.3** ॥ 1893

സുവ്യക്തം മഹതീ പ്രീതി -
രേതേഷാം നാത്ര സംശയഃ।

തഥാഹി വിപുലൈർനാദൈ -
ശ്ചുക്ഷുഭേ ലവണാർണവഃ ॥ **6.51.4** ॥ 1894

തൗ തു ബദ്ധൗ ശരൈസ്തീക്ഷ്ണൈ -
ർഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ।
അയം ച സുമഹാൻ നാദഃ
ശങ്കാം ജനയതീവ മേ ॥ **6.51.5** ॥ 1895

ഏവം ച വചനം ചോക്ത്വാ
മന്ത്രിണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ।
ഉവാച നൈരൃതാംസ്തത്ര
സമീപപരിവർതിനഃ ॥ **6.51.6** ॥ 1896

ജ്ഞായതാം തൂർണമേതേഷാം
സർവേഷാം ച വനൗകസാം ।
ശോകകാലേ സമുത്പന്നേ
ഹർഷകാരണമുത്ഥിതം ॥ **6.51.7** ॥ 1897

തഥോക്താസ്തേ സുസംഭ്രാന്താഃ
പ്രാകാരമധിരുഹ്യ ച ।
ദദൃശുഃ പാലിതാം സേനാം
സുഗ്രീവേണ മഹാത്മനാ ॥ **6.51.8** ॥ 1898

തൗ ച മുക്തൗ സുഘോരേണ
ശരബന്ധേന രാഘവൗ ।
സമുത്ഥിതൗ മഹാഭാഗൗ
വിഷേദുഃ സർവരാക്ഷസാഃ ॥ **6.51.9** ॥ 1899

സന്ത്രസ്തഹൃദയാഃ സർവേ
പ്രാകാരാദവരുഹ്യ തേ ।

വിവർണാ രാക്ഷസാ ഘോരാ
രാക്ഷസേന്ദ്രമുപസ്ഥിതാഃ ॥ **6.51.10** ॥ 1900

തദപ്രിയം ദീനമുഖാ
രാവണസ്യ ച രാക്ഷസാഃ ।
കൃത്സ്നം നിവേദയാമാസു -
ർയഥാവദ് വാക്യകോവിദാഃ ॥ **6.51.11** ॥ 1901

യൗ താവിന്ദ്രജിതാ യുദ്ധേ
ഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ।
നിബദ്ധൗ ശരബന്ധേന
നിഷ്പ്രകമ്പഭുജൗ കൃതൗ ॥ **6.51.12** ॥ 1902

വിമുക്തൗ ശരബന്ധേന
ദൃശ്യേതേ തൗ രണാജിരേ ।
പാശാനിവ ഗജൗ ഛിത്ത്വാ
ഗജേന്ദ്രസമവിക്രമൗ ॥ **6.51.13** ॥ 1903

തച്ഛ്രുത്വാ വചനം തേഷാം
രാക്ഷസേന്ദ്രോ മഹാബലഃ ।
ചിന്താശോകസമാക്രാന്തോ
വിവർണവദനോഽഭവത് ॥ **6.51.14** ॥ 1904

ഘോരൈർദത്തവരൈർബദ്ധൗ
ശരൈരാശീവിഷോപമൈഃ ।
അമോഘൈഃ സൂര്യസങ്കാശൈഃ
പ്രമഥ്യേന്ദ്രജിതാ യുധി ॥ **6.51.15** ॥ 1905

തദസ്ത്രബന്ധമാസാദ്യ
യദി മുക്തൗ രിപൂ മമ ।

സംശയസ്ഥമിദം സർവ -
മനുപശ്യാമ്യഹം ബലം ॥ **6.51.16** ॥ 1906

നിഷ്ഫലാഃ ഖലു സംവൃത്താഃ
ശരാഃ പാവകതേജസഃ ।
ആദത്തം യൈസ്തു സംഗ്രാമേ
രിപൂണാം ജീവിതം മമ ॥ **6.51.17** ॥ 1907

ഏവമുക്ത്വാ തു സങ്ക്രുദ്ധോ
നിഃശ്വസന്നുരഗോ യഥാ ।
അബ്രവീദ് രക്ഷസാം മധ്യേ
ധൂമ്രാക്ഷം നാമ രാക്ഷസം ॥ **6.51.18** ॥ 1908

ബലേന മഹതാ യുക്തോ
രക്ഷസാം ഭീമവിക്രമ ।
ത്വം വധായാശു നിർയാഹി
രാമസ്യ സഹ വാനരൈഃ ॥ **6.51.19** ॥ 1909

ഏവമുക്തസ്തു ധൂമ്രാക്ഷോ
രാക്ഷസേന്ദ്രേണ ധീമതാ ।
പരിക്രമ്യ തതഃ ശീഘ്രം
നിർജഗാമ നൃപാലയാത് ॥ **6.51.20** ॥ 1910

അഭിനിഷ്ക്രമ്യ തദ് ദ്വാരം
ബലാധ്യക്ഷമുവാച ഹ ।
ത്വരയസ്വ ബലം ശീഘ്രം
കിം ചിരേണ യുയുത്സതഃ ॥ **6.51.21** ॥ 1911

ധൂമ്രാക്ഷവചനം ശ്രുത്വാ
ബലാധ്യക്ഷോ ബലാനുഗഃ ।

ബലമുദ്യോജയാമാസ
രാവണസ്യാജ്ഞയാ ഭൃശം ॥ **6.51.22** ॥ 1912

തേ ബദ്ധഘണ്ടാ ബലിനോ
ഘോരരൂപാ നിശാചരാഃ।
വിനദ്യമാനാഃ സംഹൃഷ്ടാ
ധൂമ്രാക്ഷം പർയവാരയൻ ॥ **6.51.23** ॥ 1913

വിവിധായുധഹസ്താശ്ച
ശൂലമുദ്ഗരപാണയഃ।
ഗദാഭിഃ പട്ടിശൈർദണ്ഡൈ -
രായസൈർമുസലൈരപി ॥ **6.51.24** ॥ 1914

പരിഘൈർഭിന്ദിപാലൈശ്ച
ഭൽലൈഃ പാശൈഃ പരശ്വധൈഃ।
നിർയയൂ രാക്ഷസാ ഘോരാ
നർദന്തോ ജലദാ യഥാ ॥ **6.51.25** ॥ 1915

രഥൈഃ കവചിനസ്ത്വൻയേ
ധ്വജൈശ്ച സമലങ്കൃതൈഃ।
സുവർണജാലവിഹിതൈഃ
ഖരൈശ്ച വിവിധാനനൈഃ ॥ **6.51.26** ॥ 1916

ഹയൈഃ പരമശീഘ്രൈശ്ച
ഗജൈശ്ചൈവ മദോത്കടൈഃ।
നിർയയുർനൈരൃതവ്യാഘ്രാ
വ്യാഘ്രാ ഇവ ദുരാസദാഃ ॥ **6.51.27** ॥ 1917

വൃകസിംഹമുഖൈർയുക്തം
ഖരൈഃ കനകഭൂഷിതൈഃ।

ആരുരോഹ രഥം ദിവ്യം
ധൂമ്രാക്ഷഃ ഖരനിഃസ്വനഃ ॥ **6.51.28** ॥ 1918

സ നിർയാതോ മഹാവീർയോ
ധൂമ്രാക്ഷോ രാക്ഷസൈർവൃതഃ।
ഹസൻ വൈ പശ്ചിമദ്വാരാ -
ദ്ധനൂമാൻ യത്ര തിഷ്ഠതി ॥ **6.51.29** ॥ 1919

രഥപ്രവരമാസ്ഥായ
ഖരയുക്തം ഖരസ്വനം।
പ്രയാന്തം തു മഹാഘോരം
രാക്ഷസം ഭീമദർശനം ॥ **6.51.30** ॥ 1920

അന്തരിക്ഷഗതാഃ ക്രൂരാഃ
ശകുനാഃ പ്രത്യഷേധയൻ।
രഥശീർഷേ മഹാഭീമോ
ഗൃധ്രശ്ച നിപപാത ഹ ॥ **6.51.31** ॥ 1921

ധ്വജാഗ്രേ ഗ്രഥിതാശ്ചൈവ
നിപേതുഃ കുണപാശനാഃ।
രുധിരാർദ്രോ മഹാഞ്ശ്വേതഃ
കബന്ധഃ പതിതോ ഭുവി ॥ **6.51.32** ॥ 1922

വിസ്വരം ചോത്സൃജന്നാദാൻ
ധൂമ്രാക്ഷസ്യ നിപാതിതഃ।
വവർഷ രുധിരം ദേവഃ
സഞ്ചചാല ച മേദിനീ ॥ **6.51.33** ॥ 1923

പ്രതിലോമം വവൗ വായു -
ർനിർഘാതസമനിഃസ്വനഃ।

തിമിരൗഘാവൃതാസ്തത്ര
ദിശശ്ച ന ചകാശിരേ ॥ **6.51.34** ॥ 1924

സ തൂത്പാതാംസ്തതോ ദൃഷ്ട്വാ
രാക്ഷസാനാം ഭയാവഹാൻ ।
പ്രാദുർഭൂതാൻ സുഘോരാംശ്ച
ധൂമ്രാക്ഷോ വ്യഥിതോഽഭവത് ।
മുമുഹൂ രാക്ഷസാഃ സർവേ
ധൂമ്രാക്ഷസ്യ പുരഃസരാഃ ॥ **6.51.35** ॥ 1925

തതഃ സുഭീമോ ബഹുഭിർനിശാചരൈ -
ർവൃതോഽഭിനിഷ്ക്രമ്യ രണോത്സുകോ ബലീ ।
ദദർശ താം രാഘവബാഹുപാലിതാം
മഹൗഘകൽപാം ബഹു വാനരീം ചമൂം ॥ **6.51.36** ॥ 1926

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ധൂമ്രാക്ഷസ്യ യുദ്ധം തസ്യ ഹനുമതാ വധശ്ച

ധൂമ്രാക്ഷം പ്രേക്ഷ്യ നിർയാന്തം
രാക്ഷസം ഭീമവിക്രമം ।
വിനേദുർവാനരാഃ സർവേ
പ്രഹൃഷ്ടാ യുദ്ധകാങ്ക്ഷിണഃ ॥ **6.52.1** ॥ 1927

തേഷാം സുതുമുലം യുദ്ധം
സഞ്ജജ്ഞേ കപിരക്ഷസാം ।
അൻയോൻയം പാദപൈർഘ്നോരൈ -
ർനിഘ്നതാം ശൂലമുദ്ഗരൈഃ ॥ **6.52.2** ॥ 1928

രാക്ഷസൈർവാനരാ ഘോരാ
വിനികൃത്താഃ സമന്തതഃ ।
വാനരൈ രാക്ഷസാശ്ചാപി
ദ്രുമൈർഭൂമിസമീകൃതാഃ ॥ **6.52.3** ॥ 1929

രാക്ഷസാസ്ത്വഭിസങ്ക്രുദ്ധാ
വാനരാൻ നിശിതൈഃ ശരൈഃ ।
വിവ്യധുർഘോരസങ്കാശൈഃ
കങ്കപത്രൈരജിഹ്മഗൈഃ ॥ **6.52.4** ॥ 1930

തേ ഗദാഭിശ്ച ഭീമാഭിഃ
പട്ടിശൈഃ കൂടമുദ്ഗരൈഃ।
ഘോരൈശ്ച പരിഘൈശ്ചിത്രൈ -
സ്ത്രിശൂലൈശ്ചാപി സംശ്രിതൈഃ ॥ **6.52.5** ॥ 1931

വിദാര്യമാണാ രക്ഷോഭി -
ർവാനരാസ്തേ മഹാബലാഃ।
അമർഷജനിതോദ്ധർഷാ -
ശ്ചക്രുഃ കർമാണ്യഭീതവത് ॥ **6.52.6** ॥ 1932

ശരനിർഭിന്നഗാത്രാസ്തേ
ശൂലനിർഭിന്നദേഹിനഃ।
ജഗൃഹുസ്തേ ദ്രുമാംസ്തത്ര
ശിലാശ്ച ഹരിയൂഥപാഃ ॥ **6.52.7** ॥ 1933

തേ ഭീമവേഗാ ഹരയോ
നർദമാനാസ്തതസ്തതഃ।
മമന്ഥൂ രാക്ഷസാൻ വീരാൻ
നാമാനി ച ബഭാഷിരേ ॥ **6.52.8** ॥ 1934

തദ് ബഭൂവാദ്ഭുതം ഘോരം
യുദ്ധം വാനരരക്ഷസാം।
ശിലാഭിർവിവിധാഭിശ്ച
ബഹുശാഖൈശ്ച പാദപൈഃ ॥ **6.52.9** ॥ 1935

രാക്ഷസാ മഥിതാഃ കേചിദ്
വാനരൈർജിതകാശിഭിഃ।
പ്രവേമൂ രുധിരം കേചി -
ൻമുഖൈ രുധിരഭോജനാഃ ॥ **6.52.10** ॥ 1936

പാർശ്വേഷു ദാരിതാഃ കേചിത്
കേചിദ് രാശീകൃതാ ദ്രുമൈഃ।
ശിലാഭിശ്ചൂർണിതാഃ കേചിത്
കേചിദ് ദന്തൈർവിദാരിതാഃ ॥ **6.52.11** ॥ 1937

ധ്വജൈർവിമഥിതൈർഭഗ്നൈഃ
ഖഡ്ഗൈശ്ച വിനിപാതിതൈഃ।
രഥൈർവിധ്വംസിതൈഃ കേചിദ്
വ്യഥിതാ രജനീചരാഃ ॥ **6.52.12** ॥ 1938

ഗജേന്ദ്രൈഃ പർവതാകാരൈഃ
പർവതാഗ്രൈർവനൗകസാം।
മഥിതൈർവാജിഭിഃ കീർണം
സാരോഹൈർവസുധാതലം ॥ **6.52.13** ॥ 1939

വാനരൈർഭീമവിക്രാന്തൈ -
രാപ്ലുത്യോത്പ്ലുത്യ വേഗിതൈഃ।
രാക്ഷസാഃ കരജൈസ്തീക്ഷ്ണൈ -
ർമുഖേഷു വിനിദാരിതാഃ ॥ **6.52.14** ॥ 1940

വിഷണ്ണവദനാ ഭൂയോ
വിപ്രകീർണശിരോരുഹാഃ।
മൂഢാഃ ശോണിതഗന്ധേന
നിപേതുർധരണീതലേ ॥ **6.52.15** ॥ 1941

അൻയേ തു പരമക്രുദ്ധാ
രാക്ഷസാ ഭീമവിക്രമാഃ।
തലൈരേവാഭിധാവന്തി
വജ്രസ്പർശസമൈർഹരീൻ ॥ **6.52.16** ॥ 1942

വാനരൈഃ പാതയന്തസ്തേ
വേഗിതാ വേഗവത്തരൈഃ।
മുഷ്ടിഭിശ്ചരണൈർദന്തൈഃ
പാദപൈശ്ചാവപോഥിതാഃ ॥ **6.52.17** ॥ 1943

സൈന്യം തു വിദ്രുതം ദൃഷ്ട്വാ
ധൂമ്രാക്ഷോ രാക്ഷസർഷഭഃ।
രോഷേണ കദനം ചക്രേ
വാനരാണാം യുയുത്സതാം ॥ **6.52.18** ॥ 1944

പ്രാസൈഃ പ്രമഥിതാഃ കേചിദ്
വാനരാഃ ശോണിതസ്രവാഃ।
മുദ്ഗരൈരാഹതാഃ കേചിത്
പതിതാ ധരണീതലേ ॥ **6.52.19** ॥ 1945

പരിഘൈർമഥിതാഃ കേചിദ്
ഭിന്ദിപാലൈശ്ച ദാരിതാഃ।
പട്ടിശൈർമഥിതാഃ കേചിദ്
വിഹ്വലന്തോ ഗതാസവഃ ॥ **6.52.20** ॥ 1946

കേചിദ് വിനിഹതാ ഭൂമൗ
രുധിരാർദ്രാ വനൗകസഃ।
കേചിദ് വിദ്രാവിതാ നഷ്ടാഃ
സങ്ക്രുദ്ധൈ രാക്ഷസൈർയുധി ॥ **6.52.21** ॥ 1947

വിഭിന്നഹൃദയാഃ കേചി -
ദേകപാർശ്വേന ശായിതാഃ।
വിദാരിതാസ്ത്രിശൂലൈശ്ച
കേചിദാത്തൈർവിനിഃസൃതാഃ ॥ **6.52.22** ॥ 1948

തത് സുഭീമം മഹദ്യുദ്ധം
ഹരിരാക്ഷസസങ്കുലം।
പ്രബഭൗ ശസ്ത്രബഹുലം
ശിലാപാദപസങ്കുലം ॥ **6.52.23** ॥ 1949

ധനുർജ്യാതന്ത്രിമധുരം
ഹിക്കാതാലസമൻവിതം।
മന്ദസ്തനിതഗീതം തദ്
യുദ്ധഗാന്ധർവമാബഭൗ ॥ **6.52.24** ॥ 1950

ധൂമ്രാക്ഷസ്തു ധനുഷ്പാണി -
ർവാനരാൻ രണമൂർധനി।
ഹസൻ വിദ്രാവയാമാസ
ദിശസ്താംഛരവൃഷ്ടിഭിഃ ॥ **6.52.25** ॥ 1951

ധൂമ്രാക്ഷേണാർദിതം സൈന്യം
വ്യഥിതം പ്രേക്ഷ്യ മാരുതിഃ।
അഭ്യവർതത സങ്ക്രുദ്ധഃ
പ്രഗൃഹ്യ വിപുലാം ശിലാം ॥ **6.52.26** ॥ 1952

ക്രോധാദ് ദ്വിഗുണതാമ്രാക്ഷഃ
പിതുസ്തുൽയപരാക്രമഃ।
ശിലാം താം പാതയാമാസ
ധൂമ്രാക്ഷസ്യ രഥം പ്രതി ॥ **6.52.27** ॥ 1953

ആപതന്തീം ശിലാം ദൃഷ്ട്വാ
ഗദാമുദ്യമ്യ സംഭ്രമാത്।
രഥാദാപ്ലുത്യ വേഗേന
വസുധായാം വ്യതിഷ്ഠത ॥ **6.52.28** ॥ 1954

സാ പ്രമഥ്യ രഥം തസ്യ
നിപപാത ശിലാ ഭുവി।
സചക്രകൂബരം സാശ്വം
സധ്വജം സശരാസനം ॥ **6.52.29** ॥ 1955

സ ഭങ്ക്ത്വാ തു രഥം തസ്യ
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ।
രക്ഷസാം കദനം ചക്രേ
സസ്കന്ധവിടപൈർദ്രുമൈഃ ॥ **6.52.30** ॥ 1956

വിഭിന്നശിരസോ ഭൂത്വാ
രാക്ഷസാ രുധിരോക്ഷിതാഃ।
ദ്രുമൈഃ പ്രമഥിതാശ്ചാൻയേ
നിപേതുർധരണീതലേ ॥ **6.52.31** ॥ 1957

വിദ്രാവ്യ രാക്ഷസം സൈന്യം
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ।
ഗിരേഃ ശിഖരമാദായ
ധൂമ്രാക്ഷമഭിദുദ്രുവേ ॥ **6.52.32** ॥ 1958

തമാപതന്തം ധൂമ്രാക്ഷോ
ഗദാമുദ്യമ്യ വീർയവാൻ।
വിനർദമാനഃ സഹസാ
ഹനൂമന്തമഭിദ്രവത് ॥ **6.52.33** ॥ 1959

തസ്യ ക്രുദ്ധസ്യ രോഷേണ
ഗദാം താം ബഹുകണ്ടകാം।
പാതയാമാസ ധൂമ്രാക്ഷോ
മസ്തകേഽഥ ഹനൂമതഃ ॥ **6.52.34** ॥ 1960

താഡിതഃ സ തയാ തത്ര
ഗദയാ ഭീമവേഗയാ।
സ കപിർമാരുതബല -
സ്തം പ്രഹാരമചിന്തയൻ ॥ **6.52.35** ॥ 1961

ധൂമ്രാക്ഷസ്യ ശിരോമധ്യേ
ഗിരിശൃംഗമപാതയത്।
സ വിസ്ഫാരിതസർവാംഗോ
ഗിരിശൃംഗേണ താഡിതഃ ॥ **6.52.36** ॥ 1962

പപാത സഹസാ ഭൂമൗ
വികീർണ ഇവ പർവതഃ।
ധൂമ്രാക്ഷം നിഹതം ദൃഷ്ട്വാ
ഹതശേഷാ നിശാചരാഃ।
ത്രസ്താഃ പ്രവിവിശുർലങ്കാം
വധ്യമാനാഃ പ്ലവംഗമൈഃ ॥ **6.52.37** ॥ 1963

സ തു പവനസുതോ നിഹത്യ ശത്രൂൻ
ക്ഷതജവഹാഃ സരിതശ്ച സംവികീർയ।
രിപുവധജനിതശ്രമോ മഹാത്മാ
മുദമഗമത് കപിഭിഃ സുപൂജ്യമാനഃ ॥ **6.52.38** ॥ 1964

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്വിപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രിപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

സസൈന്യസ്യ വജ്രദംഷ്ട്രസ്യ യുദ്ധായ പ്രസ്ഥാനം വാനരാണാം രാക്ഷസൈഃ സഹ യുദ്ധം വജ്രദംഷ്ട്രേന വാനരാണാമംഗദേന രക്ഷസാം ച സംഹാരഃ

ധൂമ്രാക്ഷം നിഹതം ശ്രുത്വാ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
ക്രോധേന മഹതാഽഽവിഷ്ടോ
നിഃശ്വസന്നുരഗോ യഥാ ॥ **6.53.1** ॥ 1965

ദീർഘമുഷ്ണം വിനിഃശ്വസ്യ
ക്രോധേന കലുഷീകൃതഃ।
അബ്രവീദ് രാക്ഷസം ക്രൂരം
വജ്രദംഷ്ട്രം മഹാബലം ॥ **6.53.2** ॥ 1966

ഗച്ഛ ത്വം വീര നിർയാഹി
രാക്ഷസൈഃ പരിവാരിതഃ।
ജഹി ദാശരഥിം രാമം
സുഗ്രീവം വാനരൈഃ സഹ ॥ **6.53.3** ॥ 1967

തഥേത്യുക്ത്വാ ദ്രുതതരം
മായാവീ രാക്ഷസേശ്വരഃ।

നിർജഗാമ ബലൈഃ സാർധം
ബഹുഭിഃ പരിവാരിതഃ ॥ **6.53.4** ॥ 1968

നാഗൈരശ്വൈഃ ഖരൈരുഷ്ട്രൈഃ
സംയുക്തഃ സുസമാഹിതഃ ।
പതാകാധ്വജചിത്രൈശ്ച
ബഹുഭിഃ സമലങ്കൃതഃ ॥ **6.53.5** ॥ 1969

തതോ വിചിത്രകേയൂര -
മുകുടേന വിഭൂഷിതഃ ।
തനുത്രം സ സമാവൃത്യ
സധനുർനിർയയൗ ദ്രുതം ॥ **6.53.6** ॥ 1970

പതാകാലങ്കൃതം ദീപ്തം
തപ്തകാഞ്ചനഭൂഷിതം ।
രഥം പ്രദക്ഷിണം കൃത്വാ
സമാരോഹച്ചമൂപതിഃ ॥ **6.53.7** ॥ 1971

ഋഷ്ടിഭിസ്തോമരൈശ്ചിത്രൈഃ
ശ്ലക്ഷ്ണൈശ്ച മുസലൈരപി ।
ഭിന്ദിപാലൈശ്ച ചാപൈശ്ച
ശക്തിഭിഃ പട്ടിശൈരപി ॥ **6.53.8** ॥ 1972

ഖഡ്ഗൈശ്ചക്രൈർഗദാഭിശ്ച
നിശിതൈശ്ച പരശ്വധൈഃ ।
പദാതയശ്ച നിർയാന്തി
വിവിധാഃ ശസ്ത്രപാണയഃ ॥ **6.53.9** ॥ 1973

വിചിത്രവാസസഃ സർവേ
ദീപ്താ രാക്ഷസപുംഗവാഃ ।

ഗജാ മഹോത്കടാഃ ശൂരാ -
ശ്ചലന്ത ഇവ പർവതാഃ ॥ **6.53.10** ॥ 1974

തേ യുദ്ധകുശലാ രൂഢാ -
സ്തോമരാങ്കുശപാണിഭിഃ ।
അൻയേ ലക്ഷണസംയുക്താഃ
ശൂരാരൂഢാ മഹാബലാഃ ॥ **6.53.11** ॥ 1975

തദ് രാക്ഷസബലം സർവം
വിപ്രസ്ഥിതമശോഭത ।
പ്രാവൃട്കാലേ യഥാ മേഘാ
നർദമാനാഃ സവിദ്യുതഃ ॥ **6.53.12** ॥ 1976

നിഃസൃതാ ദക്ഷിണദ്വാരാ -
ദംഗദോ യത്ര യൂഥപഃ ।
തേഷാം നിഷ്ക്രമമാണാനാ -
മശുഭം സമജായത ॥ **6.53.13** ॥ 1977

ആകാശാദ് വിഘനാത് തീവ്രാ
ഉൽകാശ്ചാഭ്യപതംസ്തദാ ।
വമന്തഃ പാവകജ്വാലാഃ
ശിവാ ഘോരാ വവാശിരേ ॥ **6.53.14** ॥ 1978

വ്യാഹരന്ത മൃഗാ ഘോരാ
രക്ഷസാം നിധനം തദാ ।
സമാപതന്തോ യോധാസ്തു
പ്രാസ്ഖലംസ്തത്ര ദാരുണം ॥ **6.53.15** ॥ 1979

ഏതാനൗത്പാതികാൻ ദൃഷ്ട്വാ
വജ്രദംഷ്ട്രോ മഹാബലഃ ।

ധൈർയമാലംബ്യ തേജസ്വീ
നിർജഗാമ രണോത്സുകഃ ॥ **6.53.16** ॥ 1980

താംസ്തു വിദ്രവതോ ദൃഷ്ട്വാ
വാനരാ ജിതകാശിനഃ ।
പ്രണേദുഃ സുമഹാനാദാൻ
ദിശഃ ശബ്ദേന പൂരയൻ ॥ **6.53.17** ॥ 1981

തതഃ പ്രവൃത്തം തുമുലം
ഹരീണാം രാക്ഷസൈഃ സഹ ।
ഘോരാണാം ഭീമരൂപാണാ -
മൻയോൻയവധകാങ്ക്ഷിണാം ॥ **6.53.18** ॥ 1982

നിഷ്പതന്തോ മഹോത്സാഹാ
ഭിന്നദേഹശിരോധരാഃ ।
രുധിരോക്ഷിതസർവാംഗാ
ൻയപതൻ ധരണീതലേ ॥ **6.53.19** ॥ 1983

കേചിദൻയോൻയമാസാദ്യ
ശൂരാഃ പരിഘബാഹവഃ ।
ചിക്ഷിപുർവിവിധാഞ്ശസ്ത്രാൻ
സമരേഷ്വനിവർതിനഃ ॥ **6.53.20** ॥ 1984

ദ്രുമാണാം ച ശിലാനാം ച
ശസ്ത്രാണാം ചാപി നിഃസ്വനഃ ।
ശ്രൂയതേ സുമഹാംസ്തത്ര
ഘോരോ ഹൃദയഭേദനഃ ॥ **6.53.21** ॥ 1985

രഥനേമിസ്വനസ്തത്ര
ധനുഷശ്ചാപി ഘോരവത് ।

ശംഖഭേരീമൃദംഗാനാം
ബഭൂവ തുമുലഃ സ്വനഃ ॥ **6.53.22** ॥ 1986

കേചിദസ്ത്രാണി സന്ത്യജ്യ
ബാഹുയുദ്ധമകുർവത ॥ **6.53.23** ॥ 1987

തലൈശ്ച ചരണൈശ്ചാപി
മുഷ്ടിഭിശ്ച ദ്രുമൈരപി ।
ജാനുഭിശ്ച ഹതാഃ കേചിദ്
ഭഗ്നദേഹാശ്ച രാക്ഷസാഃ ।
ശിലാഭിശ്ചൂർണിതാഃ കേചിദ്
വാനരൈർയുദ്ധദുർമദൈഃ ॥ **6.53.24** ॥ 1988

വജ്രദംഷ്ട്രോ ഭൃശം ബാണൈ
രണേ വിത്രാസയൻ ഹരീൻ ।
ചചാര ലോകസംഹാരേ
പാശഹസ്ത ഇവാന്തകഃ ॥ **6.53.25** ॥ 1989

ബലവന്തോഽസ്ത്രവിദുഷോ
നാനാപ്രഹരണാ രണേ ।
ജഘ്നുർവാനരസൈന്യാനി
രാക്ഷസാഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതാഃ ॥ **6.53.26** ॥ 1990

ജഘ്നേ താൻ രാക്ഷസാൻ സർവാൻ
ധൃഷ്ടോ വാലിസുതോ രണേ ।
ക്രോധേന ദ്വിഗുണാവിഷ്ടഃ
സംവർതക ഇവാനലഃ ॥ **6.53.27** ॥ 1991

താൻ രാക്ഷസഗണാൻ സർവാൻ
വൃക്ഷമുദ്യമ്യ വീർയവാൻ ।

അംഗദഃ ക്രോധതാമ്രാക്ഷഃ
സിംഹഃ ക്ഷുദ്രമൃഗാനിവ ॥ **6.53.28** ॥ 1992

ചകാര കദനം ഘോരം
ശക്രതുൽയപരാക്രമഃ।
അംഗദാഭിഹതാസ്തത്ര
രാക്ഷസാ ഭീമവിക്രമാഃ ॥ **6.53.29** ॥ 1993

വിഭിന്നശിരസഃ പേതു -
ർനികൃത്താ ഇവ പാദപാഃ।
രഥേശ്ചിത്രൈർധ്വജൈരശ്വൈഃ
ശരീരൈർഹരിരക്ഷസാം ॥ **6.53.30** ॥ 1994

രുധിരൗഘേണ സംഛന്നാ
ഭൂമിർഭയകരീ തദാ।
ഹാരകേയൂരവസ്ത്രൈശ്ച
ശസ്ത്രൈശ്ച സമലങ്കൃതാ ॥ **6.53.31** ॥ 1995

ഭൂമിർഭാതി രണേ തത്ര
ശാരദീവ യഥാ നിശാ।
അംഗദസ്യ ച വേഗേന
തദ് രാക്ഷസബലം മഹത്।
പ്രാകമ്പത തദാ തത്ര
പവനേനാംബുദോ യഥാ ॥ **6.53.32** ॥ 1996

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ത്രിപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുഃപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

വജ്രദംഷ്ട്രാംഗദയോർയുദ്ധമംഗദേന തസ്യ വധശ്ച

സ്വബലസ്യ ച ഘാതേന
അംഗദസ്യ ബലേന ച ।
രാക്ഷസഃ ക്രോധമാവിഷ്ടോ
വജ്രദംഷ്ട്രോ മഹാബലഃ ॥ **6.54.1** ॥ 1997

വിസ്ഫാര്യ ച ധനുർഘോരം
ശക്രാശനിസമപ്രഭം ।
വാനരാണാമനീകാനി
പ്രാകിരച്ഛരവൃഷ്ടിഭിഃ ॥ **6.54.2** ॥ 1998

രാക്ഷസാശ്ചാപി മുഖ്യാസ്തേ
രഥേഷു സമവസ്ഥിതാഃ ।
നാനാപ്രഹരണാഃ ശൂരാഃ
പ്രായുധ്യന്ത തദാ രണേ ॥ **6.54.3** ॥ 1999

വാനരാണാം ച ശൂരാസ്തു
തേ സർവേ പ്ലവഗർഷഭാഃ ।
അയുധ്യന്ത ശിലാഹസ്താഃ
സമവേതാഃ സമന്തതഃ ॥ **6.54.4** ॥ 2000

തത്രായുധസഹസ്രാണി
തസ്മിന്നായോധനേ ഭൃശം।
രാക്ഷസാഃ കപിമുഖ്യേഷു
പാതയാഞ്ചക്രിരേ തദാ ॥ **6.54.5** ॥ 2001

വാനരാശ്ചൈവ രക്ഷഃസു
ഗിരിവൃക്ഷാൻ മഹാശിലാഃ।
പ്രവീരാഃ പാതയാമാസു -
ർമത്തവാരണസന്നിഭാഃ ॥ **6.54.6** ॥ 2002

ശൂരാണാം യുധ്യമാനാനാം
സമരേഷ്വനിവർതിനാം।
തദ് രാക്ഷസഗണാനാം ച
സുയുദ്ധം സമവർതത ॥ **6.54.7** ॥ 2003

പ്രഭിന്നശിരസഃ കേചി -
ച്ഛിന്നഃ പാദൈശ്ച ബാഹുഭിഃ।
ശസ്ത്രൈരർദിതദേഹാസ്തു
രുധിരേണ സമുക്ഷിതാഃ ॥ **6.54.8** ॥ 2004

ഹരയോ രാക്ഷസാശ്ചൈവ
ശേരതേ ഗാം സമാശ്രിതാഃ।
കങ്കഗൃധ്രബലാധ്യാശ്ച
ഗോമായുകുലസങ്കുലാഃ ॥ **6.54.9** ॥ 2005

കബന്ധാനി സമുത്പേതു -
ർഭീരൂണാം ഭീഷണാനി വൈ।
ഭുജപാണിശിരശ്ഛിന്നാ -
ശ്ഛിന്നകായാശ്ച ഭൂതലേ ॥ **6.54.10** ॥ 2006

വാനരാ രാക്ഷസാശ്ചാപി
നിപേതുസ്തത്ര ഭൂതലേ।
തതോ വാനരസൈന്യേന
ഹന്യമാനം നിശാചരം ॥ **6.54.11** ॥ 2007

പ്രാഭജ്യത ബലം സർവം
വജ്രദംഷ്ട്രസ്യ പശ്യതഃ।
രാക്ഷസാൻ ഭയവിത്രസ്താൻ
ഹന്യമാനാൻ പ്ലവംഗമൈഃ ॥ **6.54.12** ॥ 2008

ദൃഷ്ട്വാ സ രോഷതാമ്രാക്ഷോ
വജ്രദംഷ്ടഃ പ്രതാപവാൻ।
പ്രവിവേശ ധനുഷ്പാണി -
സ്ത്രാസയൻ ഹരിവാഹിനീം ॥ **6.54.13** ॥ 2009

ശരൈർവിദാരയാമാസ
കങ്കപത്രൈരജിഹ്മഗൈഃ।
ബിഭേദ വാനരാംസ്തത്ര
സപ്താഷ്ടൗ നവ പഞ്ച ച ॥ **6.54.14** ॥ 2010

വിവ്യാധ പരമക്രുദ്ധോ
വജ്രദംഷ്ട്രഃ പ്രതാപവാൻ।
ത്രസ്താഃ സർവേ ഹരിഗണാഃ
ശരൈഃ സങ്കൃത്തദേഹിനഃ।
അംഗദം സമ്പ്രധാവന്തി
പ്രജാപതിമിവ പ്രജാഃ ॥ **6.54.15** ॥ 2011

തതോ ഹരിഗണാൻ ഭഗ്നാൻ
ദൃഷ്ട്വാ വാലിസുതസ്തദാ।

ക്രോധേന വജ്രദംഷ്ട്രം ത -
മുദീക്ഷന്തമുദൈക്ഷത ॥ **6.54.16** ॥ 2012

വജ്രദംഷ്ട്രോഽംഗദശ്ചോഭൗ
യോയുധ്യേതേ പരസ്പരം ।
ചേരതുഃ പരമക്രുദ്ധൗ
ഹരിമത്തഗജാവിവ ॥ **6.54.17** ॥ 2013

തതഃ ശതസഹസ്രേണ
ഹരിപുത്രം മഹാബലം ।
ജഘാന മർമദേശേഷു
ശരൈരഗ്നിശിഖോപമൈഃ ॥ **6.54.18** ॥ 2014

രുധിരോക്ഷിതസർവാംഗോ
വാലിസൂനുർമഹാബലഃ ।
ചിക്ഷേപ വജ്രദംഷ്ട്രായ
വൃക്ഷം ഭീമപരാക്രമഃ ॥ **6.54.19** ॥ 2015

ദൃഷ്ട്വാ പതന്തം തം വൃക്ഷ -
മസംഭ്രാന്തശ്ച രാക്ഷസഃ ।
ചിച്ഛേദ ബഹുധാ സോഽപി
മഥിതഃ പ്രാപതദ് ഭുവി ॥ **6.54.20** ॥ 2016

തം ദൃഷ്ട്വാ വജ്രദംഷ്ട്രസ്യ
വിക്രമം പ്ലവഗർഷഭഃ ।
പ്രഗൃഹ്യ വിപുലം ശൈലം
ചിക്ഷേപ ച നനാദ ച ॥ **6.54.21** ॥ 2017

തമാപതന്തം ദൃഷ്ട്വാ സ
രഥാദാപ്ലുത്യ വീർയവാൻ ।

ഗദാപാണിരസംഭ്രാന്തഃ
പൃഥിവ്യാം സമതിഷ്ഠത ॥ **6.54.22** ॥ 2018

അംഗദേന ശിലാ ക്ഷിപ്താ
ഗത്വാ തു രണമൂർധനി ।
സചക്രകൂബരം സാശ്വം
പ്രമമാഥ രഥം തദാ ॥ **6.54.23** ॥ 2019

തതോഽന്യച്ഛിഖരം ഗൃഹ്യ
വിപുലം ദ്രുമഭൂഷിതം ।
വജ്രദംഷ്ട്രസ്യ ശിരസി
പാതയാമാസ വാനരഃ ॥ **6.54.24** ॥ 2020

അഭവച്ഛോണിതോദ്ഗാരീ
വജ്രദംഷ്ട്രഃ സുമൂർച്ഛിതഃ ।
മുഹൂർതമഭവൻമൂഢോ
ഗദാമാലിംഗ്യ നിഃശ്വസൻ ॥ **6.54.25** ॥ 2021

സ ലബ്ധസംജ്ഞോ ഗദയാ
വാലിപുത്രമവസ്ഥിതം ।
ജഘാന പരമക്രുദ്ധോ
വക്ഷോദേശേ നിശാചരഃ ॥ **6.54.26** ॥ 2022

ഗദാം ത്യക്ത്വാ തതസ്തത്ര
മുഷ്ടിയുദ്ധമകുർവത ।
അൻയോൻയം ജഘ്നതുസ്തത്ര
താവുഭൗ ഹരിരാക്ഷസൗ ॥ **6.54.27** ॥ 2023

രുധിരോദ്ഗാരിണൗ തൗ തു
പ്രഹാരൈർജനിതശ്രമൗ ।

ബഭൂവതുഃ സുവിക്രാന്താ -
വംഗാരകബുധാവിവ ॥ **6.54.28** ॥ 2024

തതഃ പരമതേജസ്വീ
അംഗദഃ പ്ലവഗർഷഭഃ।
ഉത്പാട്യ വൃക്ഷം സ്ഥിതവാ -
നാസീത് പുഷ്പഫലൈർയുതഃ ॥ **6.54.29** ॥ 2025

ജഗ്രാഹ ചാർഷഭം ചർമ
ഖഡ്ഗം ച വിപുലം ശുഭം।
കിങ്കിണീജാലസംഛന്നം
ചർമണാ ച പരിഷ്കൃതം ॥ **6.54.30** ॥ 2026

ചിത്രാംശ്ച രുചിരാൻ മാർഗാം -
ശ്ചേരതുഃ കപിരാക്ഷസൗ।
ജഘ്നതുശ്ച തദാൻയോൻയം
നർദന്തൗ ജയകാങ്ക്ഷിണൗ ॥ **6.54.31** ॥ 2027

വ്രണൈഃ സാസ്രൈരശോഭേതാം
പുഷ്പിതാവിവ കിംശുകൗ।
യുധ്യമാനൗ പരിശ്രാന്തൗ
ജാനുഭ്യാമവനീം ഗതൗ ॥ **6.54.32** ॥ 2028

നിമേഷാന്തരമാത്രേണ
അംഗദഃ കപികുഞ്ജരഃ।
ഉദതിഷ്ഠത ദീപ്താക്ഷോ
ദണ്ഡാഹത ഇവോരഗഃ ॥ **6.54.33** ॥ 2029

നിർമലേന സുധൗതേന
ഖഡ്ഗേനാസ്യ മഹച്ഛിരഃ।

ജധാന വജ്രദംഷ്ട്രസ്യ
വാലിസൂനുർമഹാബലഃ ॥ **6.54.34** ॥ 2030

രുധിരോക്ഷിതഗാത്രസ്യ
ബഭൂവ പതിതം ദ്വിധാ ।
തച്ച തസ്യ പരീതാക്ഷം
ശുഭം ഖഡ്ഗഹതം ശിരഃ ॥ **6.54.35** ॥ 2031

വജ്രദംഷ്ട്രം ഹതം ദൃഷ്ട്വാ
രാക്ഷസാ ഭയമോഹിതാഃ ।
ത്രസ്താ ഹ്യഭ്യദ്രവൻ ലങ്കാം
വധ്യമാനാഃ പ്ലവംഗമൈഃ ।
വിഷണ്ണവദനാ ദീനാ
ഹ്രിയാ കിഞ്ചിദവാങ്മുഖാഃ ॥ **6.54.36** ॥ 2032

നിഹത്യ തം വജ്രധരപ്രഭാവഃ
സ വാലിസൂനുഃ കപിസൈന്യമധ്യേ ।
ജഗാമ ഹർഷം മഹിതോ മഹാബലഃ
സഹസ്രനേത്രസ്ത്രിദശൈരിവാവൃതഃ ॥ **6.54.37** ॥ 2033

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ചതുഃപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

രാവണാജ്ഞയാകമ്പനാദീനാം യുദ്ധ ആഗമനം വാനരൈഃ സഹ തേഷാം ഘോരം യുദ്ധം ച

വജ്രദംഷ്ട്രം ഹതം ശ്രുത്വാ
വാലിപുത്രേണ രാവണഃ।
ബലാധ്യക്ഷമുവാചേദം
കൃതാഞ്ജലിമുപസ്ഥിതം ॥ **6.55.1** ॥ 2034

ശീഘ്രം നിർയാന്തു ദുർധർഷാ
രാക്ഷസാ ഭീമവിക്രമാഃ।
അകമ്പനം പുരസ്കൃത്യ
സർവശസ്ത്രാസ്ത്രകോവിദം ॥ **6.55.2** ॥ 2035

ഏഷ ശാസ്താ ച ഗോപ്താ ച
നേതാ ച യുധി സത്തമഃ।
ഭൂതികാമശ്ച മേ നിത്യം
നിത്യം ച സമരപ്രിയഃ ॥ **6.55.3** ॥ 2036

ഏഷ ജേഷ്യതി കാകുത്സ്ഥൗ
സുഗ്രീവം ച മഹാബലം।

വാനരാംശ്ചാപരാൻ ഘോരാൻ
ഹനിഷ്യതി ന സംശയഃ ॥ **6.55.4** ॥ 2037

പരിഗൃഹ്യ സ താമാജ്ഞാം
രാവണസ്യ മഹാബലഃ ।
ബലം സമ്പ്രേരയാമാസ
തദാ ലഘുപരാക്രമഃ ॥ **6.55.5** ॥ 2038

തതോ നാനാപ്രഹരണാ
ഭീമാക്ഷാ ഭീമദർശനാഃ ।
നിഷ്പേതൂ രാക്ഷസാ മുഖ്യാ
ബലാധ്യക്ഷപ്രചോദിതാഃ ॥ **6.55.6** ॥ 2039

രഥമാസ്ഥായ വിപുലം
തപ്തകാഞ്ചനഭൂഷണം ।
മേഘാഭോ മേഘവർണശ്ച
മേഘസ്വനമഹാസ്വനഃ ॥ **6.55.7** ॥ 2040

രാക്ഷസൈഃ സംവൃതോ ഘോരൈ -
സ്തദാ നിർയാത്യകമ്പനഃ ।
നഹി കമ്പയിതും ശക്യഃ
സുരൈരപി മഹാമൃധേ ॥ **6.55.8** ॥ 2041

അകമ്പനസ്തതസ്തേഷാ -
മാദിത്യ ഇവ തേജസാ ।
തസ്യ നിർധാവമാനസ്യ
സംരബ്ധസ്യ യുയുത്സയാ ॥ **6.55.9** ॥ 2042

അകസ്മാദ് ദൈന്യമാഗച്ഛ -
ദ്ധയാനാം രഥവാഹിനാം ।

വ്യസ്ഫുരന്നയനം ചാസ്യ
സവ്യം യുദ്ധാഭിനന്ദിനഃ ॥ **6.55.10** ॥ 2043

വിവർണോ മുഖവർണശ്ച
ഗദ്ഗദശ്ചാഭവത് സ്വനഃ ।
അഭവത് സുദിനേ കാലേ
ദുർദിനം രൂക്ഷമാരുതം ॥ **6.55.11** ॥ 2044

ഊചുഃ ഖഗമൃഗാഃ സർവേ
വാചഃ ക്രൂരാ ഭയാവഹാഃ ।
സ സിംഹോപചിതസ്കന്ധഃ
ശാർദൂലസമവിക്രമഃ ॥ **6.55.12** ॥ 2045

താനുത്പാതാനചിന്ത്യൈവ
നിർജഗാമ രണാജിരം ।
തഥാ നിർഗച്ഛതസ്തസ്യ
രക്ഷസഃ സഹ രാക്ഷസൈഃ ॥ **6.55.13** ॥ 2046

ബഭൂവ സുമഹാൻ നാദഃ
ക്ഷോഭയന്നിവ സാഗരം ।
തേന ശബ്ദേന വിത്രസ്താ
വാനരാണാം മഹാചമൂഃ ॥ **6.55.14** ॥ 2047

ദ്രുമശൈലപ്രഹാരാണാം
യോദ്ധും സമുപതിഷ്ഠതാം ।
തേഷാം യുദ്ധം മഹാരൗദ്രം
സഞ്ജജ്ഞേ കപിരക്ഷസാം ॥ **6.55.15** ॥ 2048

രാമരാവണയോരർഥേ
സമഭിത്യക്തദേഹിനഃ ।

സർവേ ഹ്യതിബലാഃ ശൂരാഃ
സർവേ പർവതസന്നിഭാഃ ॥ **6.55.16** ॥ 2049

ഹരയോ രാക്ഷസാശ്ചൈവ
പരസ്പരജിഘാംസയാ ।
തേഷാം വിനർദതാം ശബ്ദഃ
സംയുഗ്യേതിതരസ്വിനാം ॥ **6.55.17** ॥ 2050

ശുശ്രുവേ സുമഹാൻ കോപാ -
ദൻയോൻയമഭിഗർജതാം ।
രജശ്ചാരുണവർണാഭം
സുഭീമമഭവദ് ഭൃശം ॥ **6.55.18** ॥ 2051

ഉദ്ധൂതം ഹരിരക്ഷോഭിഃ
സംരുരോധ ദിശോ ദശ ।
അൻയോൻയം രജസാ തേന
കൗശേയോദ്ധതപാണ്ഡുനാ ॥ **6.55.19** ॥ 2052

സംവൃതാനി ച ഭൂതാനി
ദദൃശുർന രണാജിരേ ।
ന ധ്വജോ ന പതാകാ വാ
ചർമ വാ തുരഗോഽപി വാ ॥ **6.55.20** ॥ 2053

ആയുധം സ്യന്ദനോ വാപി
ദദൃശേ തേന രേണുനാ ।
ശബ്ദശ്ച സുമഹാംസ്തേഷാം
നർദതാമഭിധാവതാം ॥ **6.55.21** ॥ 2054

ശ്രൂയതേ തുമുലോ യുദ്ധേ
ന രൂപാണി ചകാശിരേ ।

ഹരീനേവ സുസംരുഷ്ടാ
ഹരയോ ജഘ്നുരാഹവേ ॥ **6.55.22** ॥ 2055

രാക്ഷസാ രാക്ഷസാംശ്ചാപി
നിജഘ്നുസ്തിമിരേ തദാ ।
തേ പരാംശ്ച വിനിഘ്നന്തഃ
സ്വാംശ്ച വാനരരാക്ഷസാഃ ॥ **6.55.23** ॥ 2056

രുധിരാർദ്രാം തദാ ചക്രു -
ർമഹീം പങ്കാനുലേപനാം ।
തതസ്തു രുധിരൗഘേണ
സിക്തം ഹ്യപഗതം രജഃ ॥ **6.55.24** ॥ 2057

ശരീരശവസങ്കീർണാ
ബഭൂവ ച വസുന്ധരാ ।
ദ്രുമശക്തിഗദാപ്രാസൈഃ
ശിലാപരിഘതോമരൈഃ ॥ **6.55.25** ॥ 2058

രാക്ഷസാ ഹരയസ്തൂർണം
ജഘ്നുരന്യോന്യമോജസാ ।
ബാഹുഭിഃ പരിഘാകാരൈ -
ർയുധ്യന്തഃ പർവതോപമാൻ ॥ **6.55.26** ॥ 2059

ഹരയോ ഭീമകർമാണോ
രാക്ഷസാഞ്ജഘ്നുരാഹവേ ।
രാക്ഷസാസ്ത്വഭിസങ്ക്രുദ്ധാഃ
പ്രാസതോമരപാണയഃ ॥ **6.55.27** ॥ 2060

കപീൻ നിജഘ്നിരേ തത്ര
ശസ്ത്രൈഃ പരമദാരുണൈഃ ।

അകമ്പനഃ സുസങ്ക്രുദ്ധോ
രാക്ഷസാനാം ചമൂപതിഃ ॥ **6.55.28** ॥ 2061

സംഹർഷയതി താൻ സർവാൻ
രാക്ഷസാൻ ഭീമവിക്രമാൻ।
ഹരയസ്ത്വപി രക്ഷാംസി
മഹാദ്രുമമഹാശ്മഭിഃ ॥ **6.55.29** ॥ 2062

വിദാരയന്ത്യഭിക്രമ്യ
ശസ്ത്രാൺയാച്ഛിദ്യ വീർയതഃ।
ഏതസ്മിന്നന്തരേ വീരാ
ഹരയഃ കുമുദോ നലഃ ॥ **6.55.30** ॥ 2063

മൈന്ദശ്ച ദ്വിവിദഃ ക്രുദ്ധാ -
ശ്ചക്രുർവേഗമനുത്തമം।
തേ തു വൃക്ഷൈർമഹാവീരാ
രാക്ഷസാനാം ചമൂമുഖേ ॥ **6.55.31** ॥ 2064

കദനം സുമഹച്ചക്രു -
ർലീലയാ ഹരിപുംഗവാഃ।
മമന്ഥൂ രാക്ഷസാൻ സർവേ
നാനാപ്രഹരണൈർഭൃശം ॥ **6.55.32** ॥ 2065

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷട്പഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ഹനുമതാകമ്പനസ്യ വധഃ

തദ് ദൃഷ്ട്വാ സുമഹത് കർമ
കൃതം വാനരസത്തമൈഃ।
ക്രോധമാഹാരയാമാസ
യുധി തീവ്രമകമ്പനഃ ॥ **6.56.1** ॥ 2066

ക്രോധമൂർച്ഛിതരൂപസ്തു
ധുൻവൻ പരമകാർമുകം।
ദൃഷ്ട്വാ തു കർമ ശത്രൂണാം
സാരഥിം വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.56.2** ॥ 2067

തത്രൈവ താവത് ത്വരിതോ
രഥം പ്രാപയ സാരഥേ।
ഏതേ ച ബലിനോ ഘ്നന്തി
സുബഹൂൻ രാക്ഷസാൻ രണേ ॥ **6.56.3** ॥ 2068

ഏതേ ച ബലവന്തോ വാ
ഭീമകോപാശ്ച വാനരാഃ।
ദ്രുമശൈലപ്രഹരണാ -
സ്തിഷ്ഠന്തി പ്രമുഖേ മമ ॥ **6.56.4** ॥ 2069

ഏതാൻ നിഹന്തുമിച്ഛാമി
സമരശ്ലാഘിനോ ഹ്യഹം।
ഏതൈഃ പ്രമഥിതം സർവം
രക്ഷസാം ദൃശ്യതേ ബലം ॥ **6.56.5** ॥ 2070

തതഃ പ്രചലിതാശ്വേന
രഥേന രഥിനാം വരഃ।
ഹരീനഭ്യപതദ് ദൂരാ -
ച്ഛരജാലൈരകമ്പനഃ ॥ **6.56.6** ॥ 2071

ന സ്ഥാതും വാനരാഃ ശേകുഃ
കിം പുനർയോദ്ധുമാഹവേ।
അകമ്പനശരൈർഭഗ്നാഃ
സർവ ഏവാഭിദുദ്രുവുഃ ॥ **6.56.7** ॥ 2072

താൻ മൃത്യുവശമാപന്നാ -
നകമ്പനശരാനുഗാൻ।
സമീക്ഷ്യ ഹനുമാഞ്ജ്ഞാതീ -
നുപതസ്ഥേ മഹാബലഃ ॥ **6.56.8** ॥ 2073

തം മഹാപ്ലവഗം ദൃഷ്ട്വാ
സർവേ തേ പ്ലവഗർഷഭാഃ।
സമേത്യ സമരേ വീരാഃ
സംഹൃഷ്ടാഃ പർയവാരയൻ ॥ **6.56.9** ॥ 2074

വ്യവസ്ഥിതം ഹനൂമന്തം
തേ ദൃഷ്ട്വാ പ്ലവഗർഷഭാഃ।
ബഭൂവുർബലവന്തോ ഹി
ബലവന്തമുപാശ്രിതാഃ ॥ **6.56.10** ॥ 2075

അകമ്പനസ്തു ശൈലാഭം
ഹനൂമന്തമവസ്ഥിതം।
മഹേന്ദ്ര ഇവ ധാരാഭിഃ
ശരൈരഭിവവർഷ ഹ ॥ **6.56.11** ॥ 2076

അചിന്തയിത്വാ ബാണൌഘാ -
ഞ്ശരീരേ പാതിതാൻ കപിഃ।
അകമ്പനവധാർഥായ
മനോ ദധ്രേ മഹാബലഃ ॥ **6.56.12** ॥ 2077

സ പ്രഹസ്യ മഹാതേജാ
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ।
അഭിദുദ്രാവ തദ്രക്ഷഃ
കമ്പയന്നിവ മേദിനീം ॥ **6.56.13** ॥ 2078

തസ്യാഥ നർദമാനസ്യ
ദീപ്യമാനസ്യ തേജസാ।
ബഭൂവ രൂപം ദുർധർഷം
ദീപ്തസ്യേവ വിഭാവസോഃ ॥ **6.56.14** ॥ 2079

ആത്മാനം ത്വപ്രഹരണം
ജ്ഞാത്വാ ക്രോധസമൻവിതഃ।
ശൈലമുത്പാടയാമാസ
വേഗേന ഹരിപുംഗവഃ ॥ **6.56.15** ॥ 2080

ഗൃഹീത്വാ സുമഹാശൈലം
പാണിനൈകേന മാരുതിഃ।
സ വിനദ്യ മഹാനാദം
ഭ്രാമയാമാസ വീർയവാൻ ॥ **6.56.16** ॥ 2081

തതസ്തമഭിദുദ്രാവ
രാക്ഷസേന്ദ്രമകമ്പനം।
പുരാ ഹി നമുചിം സംഖ്യേ
വജ്രേണേവ പുരന്ദരഃ ॥ **6.56.17** ॥ 2082

അകമ്പനസ്തു തദ് ദൃഷ്ട്വാ
ഗിരിശൃംഗം സമുദ്യതം।
ദൂരാദേവ മഹാബാണൈ -
രർധചന്ദ്രൈർവ്യദാരയത് ॥ **6.56.18** ॥ 2083

തം പർവതാഗ്രമാകാശേ
രക്ഷോബാണവിദാരിതം।
വികീർണം പതിതം ദൃഷ്ട്വാ
ഹനൂമാൻ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ ॥ **6.56.19** ॥ 2084

സോഽശ്വകർണം സമാസാദ്യ
രോഷദർപാൻവിതോ ഹരിഃ।
തൂർണമുത്പാടയാമാസ
മഹാഗിരിമിവോച്ഛ്രിതം ॥ **6.56.20** ॥ 2085

തം ഗൃഹീത്വാ മഹാസ്കന്ധം
സോഽശ്വകർണം മഹാദ്യുതിഃ।
പ്രഗൃഹ്യ പരയാ പ്രീത്യാ
ഭ്രാമയാമാസ സംയുഗേ ॥ **6.56.21** ॥ 2086

പ്രധാവന്നുരുവേഗേന
ബഭഞ്ജ തരസാ ദ്രുമാൻ।
ഹനൂമാൻ പരമക്രുദ്ധ -
ശ്ചരണൈർദാരയൻ മഹീം ॥ **6.56.22** ॥ 2087

ഗജാംശ്ച സഗജാരോഹാൻ
സരഥാൻ രഥിനസ്തഥാ।
ജഘാന ഹനുമാൻ ധീമാൻ
രാക്ഷസാംശ്ച പദാതിഗാൻ ॥ **6.56.23** ॥ 2088

തമന്തകമിവ ക്രുദ്ധം
സദ്രുമം പ്രാണഹാരിണം।
ഹനൂമന്തമഭിപ്രേക്ഷ്യ
രാക്ഷസാ വിപ്രദുദ്രുവുഃ ॥ **6.56.24** ॥ 2089

തമാപതന്തം സങ്ക്രുദ്ധം
രാക്ഷസാനാം ഭയാവഹം।
ദദർശാകമ്പനോ വീര -
ശ്ചുക്ഷോഭ ച നനാദ ച ॥ **6.56.25** ॥ 2090

സ ചതുർദശഭിർബാണൈ -
ർനിശിതൈർദേഹദാരണൈഃ।
നിർബിഭേദ മഹാവീർയം
ഹനൂമന്തമകമ്പനഃ ॥ **6.56.26** ॥ 2091

സ തഥാ വിപ്രകീർണസ്തു
നാരാചൈഃ ശിതശക്തിഭിഃ।
ഹനൂമാൻ ദദൃശേ വീരഃ
പ്രരൂഢ ഇവ സാനുമാൻ ॥ **6.56.27** ॥ 2092

വിരരാജ മഹാവീർയോ
മഹാകായോ മഹാബലഃ।
പുഷ്പിതാശോകസങ്കാശോ
വിധൂമ ഇവ പാവകഃ ॥ **6.56.28** ॥ 2093

തതോഽന്യം വൃക്ഷമുത്പാട്യ
കൃത്വാ വേഗമനുത്തമം।
ശിരസ്യാഭിജഘ്നാനാശു
രാക്ഷസേന്ദ്രമകമ്പനം ॥ **6.56.29** ॥ 2094

സ വൃക്ഷേണ ഹതസ്തേന
സക്രോധേന മഹാത്മനാ।
രാക്ഷസോ വാനരേന്ദ്രേണ
പപാത ച മമാര ച ॥ **6.56.30** ॥ 2095

തം ദൃഷ്ട്വാ നിഹതം ഭൂമൗ
രാക്ഷസേന്ദ്രമകമ്പനം।
വ്യഥിതാ രാക്ഷസാഃ സർവേ
ക്ഷിതികമ്പ ഇവ ദ്രുമാഃ ॥ **6.56.31** ॥ 2096

ത്യക്തപ്രഹരണാഃ സർവേ
രാക്ഷസാസ്തേ പരാജിതാഃ।
ലങ്കാമഭിയയുസ്ത്രാസാദ്
വാനരൈസ്തൈരഭിദ്രുതാഃ ॥ **6.56.32** ॥ 2097

തേ മുക്തകേശാഃ സംഭ്രാന്താ
ഭഗ്നമാനാഃ പരാജിതാഃ।
ഭയാച്ച്ലമജലൈരംഗൈഃ
പ്രസ്രവദ്ഭിർവിദുദ്രുവുഃ ॥ **6.56.33** ॥ 2098

അന്യോന്യം യേ പ്രമഥ്നന്തോ
വിവിശുർനഗരം ഭയാത്।
പൃഷ്ഠതസ്തേ തു സമ്മൂഢാഃ
പ്രേക്ഷമാണാ മുഹുർമുഹുഃ ॥ **6.56.34** ॥ 2099

തേഷു ലങ്കാം പ്രവിഷ്ടേഷു
രാക്ഷസേഷു മഹാബലാഃ।
സമേത്യ ഹരയഃ സർവേ
ഹനൂമന്തമപൂജയൻ ॥ **6.56.35** ॥ 2100

സോഽപി പ്രവൃദ്ധസ്താൻ സർവാൻ
ഹരീൻ സമ്പ്രത്യപൂജയത്।
ഹനൂമാൻ സത്ത്വസമ്പന്നോ
യഥാർഹമനുകൂലതഃ ॥ **6.56.36** ॥ 2101

വിനേദുശ്ച യഥാപ്രാണം
ഹരയോ ജിതകാശിനഃ।
ചകൃഷുശ്ച പുനസ്തത്ര
സപ്രാണാനേവ രാക്ഷസാൻ ॥ **6.56.37** ॥ 2102

സ വീരശോഭാമഭജൻമഹാകപിഃ
സമേത്യ രക്ഷാംസി നിഹത്യ മാരുതിഃ।
മഹാസുരം ഭീമമമിത്രനാശനം
വിഷ്ണുർയഥൈവോരുബലം ചമൂമുഖേ ॥ **6.56.38** ॥ 2103

അപൂജയൻ ദേവഗണാസ്തദാ കപിം
സ്വയം ച രാമോഽതിബലശ്ച ലക്ഷ്മണഃ।
തഥൈവ സുഗ്രീവമുഖാഃ പ്ലവംഗമാ
വിഭീഷണശ്ചൈവ മഹാബലസ്തദാ ॥ **6.56.39** ॥ 2104

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷട്പഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

രാവണാജ്ഞയാ പ്രഹസ്തസ്യ വിപുലസൈന്യേന സഹ യുദ്ധായ പ്രസ്ഥാനം

അകമ്പനവധം ശ്രുത്വാ
ക്രുദ്ധോ വൈ രാക്ഷസേശ്വരഃ ।
കിഞ്ചിദ് ദീനമുഖശ്ചാപി
സചിവാംസ്താനുദൈക്ഷത ॥ **6.57.1** ॥ 2105

സ തു ധ്യാത്വാ മുഹൂർതം തു
മന്ത്രിഭിഃസംവിചാർയ ച ।
തതസ്തു രാവണഃ പൂർവ -
ദിവസേ രാക്ഷസാധിപഃ ।
പുരീം പരിയയൗ ലങ്കാം
സർവാൻ ഗുൽമാനവേക്ഷിതും ॥ **6.57.2** ॥ 2106

താം രാക്ഷസഗണൈർഗുപ്താം
ഗുൽമൈർബഹുഭിരാവൃതാം ।
ദദർശ നഗരീം രാജാ
പതാകാധ്വജമാലിനീം ॥ **6.57.3** ॥ 2107

രുദ്ധാം തു നഗരീം ദൃഷ്ട്വാ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
ഉവാചാത്മഹിതം കാലേ
പ്രഹസ്തം യുദ്ധകോവിദം ॥ **6.57.4** ॥ 2108

പുരസ്യോപനിവിഷ്ടസ്യ
സഹസാ പീഡിതസ്യ ഹ।
നാന്യയുദ്ധാത് പ്രപശ്യാമി
മോക്ഷം യുദ്ധവിശാരദ ॥ **6.57.5** ॥ 2109

അഹം വാ കുംഭകർണോ വാ
ത്വം വാ സേനാപതിർമമ।
ഇന്ദ്രജിദ് വാ നികുംഭോ വാ
വഹേയുർഭാരമീദൃശം ॥ **6.57.6** ॥ 2110

സ ത്വം ബലമതഃ ശീഘ്ര -
മാദായ പരിഗൃഹ്യ ച।
വിജയായാഭിനിർയാഹി
യത്ര സർവേ വനൗകസഃ ॥ **6.57.7** ॥ 2111

നിർയാണാദേവ തൂർണം ച
ചലിതാ ഹരിവാഹിനീ।
നർദതാം രാക്ഷസേന്ദ്രാണാം
ശ്രുത്വാ നാദം ദ്രവിഷ്യതി ॥ **6.57.8** ॥ 2112

ചപലാ ഹ്യവിനീതാശ്ച
ചലചിത്താശ്ച വാനരാഃ।
ന സഹിഷ്യന്തി തേ നാദം
സിംഹനാദമിവ ദ്വിപാഃ ॥ **6.57.9** ॥ 2113

വിദ്രുതേ ച ബലേ തസ്മിൻ
രാമഃ സൗമിത്രിണാ സഹ ।
അവശസ്തേ നിരാലംബഃ
പ്രഹസ്ത വശമേഷ്യതി ॥ **6.57.10** ॥ 2114

ആപത്സംശയിതാ ശ്രേയോ
നാത്ര നിഃസംശയീകൃതാ ।
പ്രതിലോമാനുലോമം വാ
യത് തു നോ മൻയസേ ഹിതം ॥ **6.57.11** ॥ 2115

രാവണേനൈവമുക്തസ്തു
പ്രഹസ്തോ വാഹിനീപതിഃ ।
രാക്ഷസേന്ദ്രമുവാചേദ -
മസുരേന്ദ്രമിവോശനാ ॥ **6.57.12** ॥ 2116

രാജൻ മന്ത്രിതപൂർവം നഃ
കുശലൈഃ സഹ മന്ത്രിഭിഃ ।
വിവാദശ്ചാപി നോ വൃത്തഃ
സമവേക്ഷ്യ പരസ്പരം ॥ **6.57.13** ॥ 2117

പ്രദാനേന തു സീതായാഃ
ശ്രേയോ വ്യവസിതം മയാ ।
അപ്രദാനേ പുനർയുദ്ധം
ദൃഷ്ടമേവ തഥൈവ നഃ ॥ **6.57.14** ॥ 2118

സോഽഹം ദാനൈശ്ച മാനൈശ്ച
സതതം പൂജിതസ്ത്വയാ ।
സാന്ത്വൈശ്ച വിവിധൈഃ കാലേ
കിം ന കുർയാം ഹിതം തവ ॥ **6.57.15** ॥ 2119

നഹി മേ ജീവിതം രക്ഷ്യം
പുത്രദാരധനാനി ച ।
ത്വം പശ്യ മാം ജുഹൂഷന്തം
ത്വദർഥേ ജീവിതം യുധി ॥ **6.57.16** ॥ 2120

ഏവമുക്ത്വാ തു ഭർതാരം
രാവണം വാഹിനീപതിഃ ।
ഉവാചേദം ബലാധ്യക്ഷാൻ
പ്രഹസ്തഃ പുരതഃ സ്ഥിതാൻ ॥ **6.57.17** ॥ 2121

സമാനയത മേ ശീഘ്രം
രാക്ഷസാനാം മഹാബലം ।
മദ്ബാണാനാം തു വേഗേന
ഹതാനാം ച രണാജിരേ ॥ **6.57.18** ॥ 2122

അദ്യ തൃപ്യന്തു മാംസാദാഃ
പക്ഷിണഃ കാനനൗകസാം ।
തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
ബലാധ്യക്ഷാ മഹാബലാഃ ॥ **6.57.19** ॥ 2123

ബലമുദ്യോജയാമാസു -
സ്തസ്മിൻ രാക്ഷസമന്ദിരേ ।
സാ ബഭൂവ മുഹൂർതേന
ഭീമൈർനാനാവിധായുധൈഃ ॥ **6.57.20** ॥ 2124

ലങ്കാ രാക്ഷസവീരൈസ്തൈ -
ർഗജൈരിവ സമാകുലാ ।
ഹുതാശനം തർപയതാം
ബ്രാഹ്മണാംശ്ച നമസ്യതാം ॥ **6.57.21** ॥ 2125

ആജ്യഗന്ധപ്രതിവഹഃ
സുരഭിർമാരുതോ വവൗ।
സ്രജശ്ച വിവിധാകാരാ
ജഗൃഹുസ്ത്വഭിമന്ത്രിതാഃ ॥ **6.57.22** ॥ 2126

സംഗ്രാമസജ്ജാഃ സംഹൃഷ്ടാ
ധാരയൻ രാക്ഷസാസ്തദാ।
സധനുഷ്കാഃ കവചിനോ
വേഗാദാപ്ലുത്യ രാക്ഷസാഃ ॥ **6.57.23** ॥ 2127

രാവണം പ്രേക്ഷ്യ രാജാനം
പ്രഹസ്തം പർയവാരയൻ।
അഥാമന്ത്രയ തു രാജാനം
ഭേരീമാഹത്യ ഭൈരവാം ॥ **6.57.24** ॥ 2128

ആരുരോഹ രഥം യുക്തഃ
പ്രഹസ്തഃ സജ്ജകൽപിതം।
ഹയൈർമഹാജവൈർയുക്തം
സമ്യക്സൂതം സുസംയതം ॥ **6.57.25** ॥ 2129

മഹാജലദനിർഘോഷം
സാക്ഷാച്ചന്ദ്രാർകഭാസ്വരം।
ഉരഗധ്വജദുർധർഷം
സുവരൂഥം സ്വപസ്കരം ॥ **6.57.26** ॥ 2130

സുവർണജാലസംയുക്തം
പ്രഹസന്തമിവ ശ്രിയാ।
തതസ്തം രഥമാസ്ഥായ
രാവണാർപിതശാസനഃ ॥ **6.57.27** ॥ 2131

ലങ്കായാ നിർയയൗ തൂർണം
ബലേന മഹതാ വൃതഃ।
തതോ ദുന്ദുഭിനിർഘോഷഃ
പർജന്യനിനദോപമഃ।
വാദിത്രാണാം ച നിനദഃ
പൂരയന്നിവ മേദിനീം ॥ **6.57.28** ॥ 2132

ശുശ്രുവേ ശംഖശബ്ദശ്ച
പ്രയാതേ വാഹിനീപതൗ।
നിനദന്തഃ സ്വരാൻ ഘോരാൻ
രാക്ഷസാ ജഗ്മുരഗ്രതഃ ॥ **6.57.29** ॥ 2133

ഭീമരൂപാ മഹാകായാഃ
പ്രഹസ്തസ്യ പുരഃസരാഃ।
നരാന്തകഃ കുംഭഹനു -
ർമഹാനാദഃ സമുന്നതഃ।
പ്രഹസ്തസചിവാ ഹ്യേതേ
നിർയയുഃ പരിവാര്യ തം ॥ **6.57.30** ॥ 2134

വ്യൂഢേനൈവ സുഘോരേണ
പൂർവദ്വാരാത് സ നിർയയൗ।
ഗജയൂഥനികാശേന
ബലേന മഹതാ വൃതഃ ॥ **6.57.31** ॥ 2135

സാഗരപ്രതിമൗഘേന
വൃതസ്തേന ബലേന സഃ।
പ്രഹസ്തോ നിർയയൗ ക്രുദ്ധഃ
കാലാന്തകയമോപമഃ ॥ **6.57.32** ॥ 2136

തസ്യ നിർയാണഘോഷേണ
രാക്ഷസാനാം ച നർദതാം।
ലങ്കായാം സർവഭൂതാനി
വിനേദുർവികൃതൈഃ സ്വരൈഃ॥ **6.57.33**॥ 2137

വ്യഭ്രമാകാശമാവിശ്യ
മാംസശോണിതഭോജനാഃ।
മണ്ഡലാൻയപസവ്യാനി
ഖഗാശ്ചക്രൂ രഥം പ്രതി॥ **6.57.34**॥ 2138

വമന്ത്യഃ പാവകജ്വാലാഃ
ശിവാ ഘോരാ വവാശിരേ।
അന്തരിക്ഷാത് പപാതോൽകാ
വായുശ്ച പരുഷം വവൗ॥ **6.57.35**॥ 2139

അൻയോൻയമഭിസംരബ്ധാ
ഗ്രഹാശ്ച ന ചകാശിരേ।
മേഘാശ്ച ഖരനിർഘോഷാ
രഥസ്യോപരി രക്ഷസഃ॥ **6.57.36**॥ 2140

വവർഷൂ രുധിരം ചാസ്യ
സിഷിചുശ്ച പുരഃസരാൻ।
കേതുമൂർധനി ഗൃധ്രസ്തു
വിലീനോ ദക്ഷിണാമുഖഃ॥ **6.57.37**॥ 2141

നദന്നുഭയതഃ പാർശ്വം
സമഗ്രാം ശ്രിയമാഹരത്।
സാരഥേർബഹുശശ്ചാസ്യ
സംഗ്രാമമവഗാഹതഃ॥ **6.57.38**॥ 2142

പ്രതോദോ ൻയപതദ്ധസ്താത്
സൂതസ്യ ഹയസാദിനഃ।
നിർയാണശ്രീശ്ച യാ ച സ്യാദ്
ഭാസ്വരാ ച സുദുർലഭാ ॥ **6.57.39** ॥ 2143

സാ നനാശ മുഹൂർതേന
സമേ ച സ്ഖലിതാ ഹയാഃ।
പ്രഹസ്തം തം ഹി നിർയാന്തം
പ്രഖ്യാതഗുണപൗരുഷം।
യുധി നാനാപ്രഹരണാ
കപിസേനാഭ്യവർതത ॥ **6.57.40** ॥ 2144

അഥ ഘോഷഃ സുതുമുലോ
ഹരീണാം സമജായത।
വൃക്ഷാനാരുജതാം ചൈവ
ഗുർവീർവൈ ഗൃഹ്ണതാം ശിലാഃ ॥ **6.57.41** ॥ 2145

നദതാം രാക്ഷസാനാം ച
വാനരാണാം ച ഗർജതാം।
ഉഭേ പ്രമുദിതേ സൈൻയേ
രക്ഷോഗണവനൗകസാം ॥ **6.57.42** ॥ 2146

വേഗിതാനാം സമർഥാനാമൻയോൻയവധകാക്ഷിണാം।
പരസ്പരം ചാഹ്വയതാം നിനാദഃ ശ്രൂയതേ മഹാൻ ॥ **6.57.43** ॥ 2147

തതഃ പ്രഹസ്തഃ കപിരാജവാഹിനീ -
മഭിപ്രതസ്ഥേ വിജയായ ദുർമതിഃ।
വിവൃദ്ധവേഗാം ച വിവേശ താം ചമൂം
യഥാ മുമൂർഷുഃ ശലഭോ വിഭാവസും ॥ **6.57.44** ॥ 2148

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്തപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

നീലകർതൃകഃ പ്രഹസ്തസ്യ വധഃ

തതഃ പ്രഹസ്തം നിർയാന്തം
ദൃഷ്ട്വാ രണകൃതോദ്യമം।
ഉവാച സസ്മിതം രാമോ
വിഭീഷണമരിന്ദമഃ ॥ **6.58.1** ॥ 2149

ക ഏഷ സുമഹാകായോ
ബലേന മഹതാ വൃതഃ।
ആഗച്ഛതി മഹാവേഗഃ
കിംരൂപബലപൗരുഷഃ ॥ **6.58.2** ॥ 2150

ആചക്ഷ്വ മേ മഹാബാഹോ
വീർയവന്തം നിശാചരം।
രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
പ്രത്യുവാച വിഭീഷണഃ ॥ **6.58.3** ॥ 2151

ഏഷ സേനാപതിസ്തസ്യ
പ്രഹസ്തോ നാമ രാക്ഷസഃ।
ലങ്കായാം രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
ത്രിഭാഗബലസംവൃതഃ।

വീർയവാനസ്ത്രവിച്ഛൂരഃ
സുപ്രഖ്യാതപരാക്രമഃ ॥ **6.58.4** ॥ 2152

തതഃ പ്രഹസ്തം നിർയാന്തം
ഭീമം ഭീമപരാക്രമം ।
ഗർജന്തം സുമഹാകായം
രാക്ഷസൈരഭിസംവൃതം ॥ **6.58.5** ॥ 2153

ദദർശ മഹതീ സേനാ
വാനരാണാം ബലീയസാം ।
അഭിസഞ്ജാതഘോഷാണാം
പ്രഹസ്തമഭിഗർജതാം ॥ **6.58.6** ॥ 2154

ഖഡ്ഗശക്ത്യൃഷ്ടിശൂലാശ്ച
ബാണാനി മുസലാനി ച ।
ഗദാശ്ച പരിഘാഃ പ്രാസാ
വിവിധാശ്ച പരശ്വധാഃ ॥ **6.58.7** ॥ 2155

ധനൂംഷി ച വിചിത്രാണി
രാക്ഷസാനാം ജയൈഷിണാം ।
പ്രഗൃഹീതാൻയരാജന്ത
വാനരാനഭിധാവതാം ॥ **6.58.8** ॥ 2156

ജഗൃഹുഃ പാദപാംശ്ചാപി
പുഷ്പിതാംസ്തു ഗിരീംസ്തഥാ ।
ശിലാശ്ച വിപുലാ ദീർഘാ
യോദ്ധുകാമാഃ പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.58.9** ॥ 2157

തേഷാമൻയോൻയമാസാദ്യ
സംഗ്രാമഃ സുമഹാനഭൂത് ।

ബഹൂനാമശ്മവൃഷ്ടിം ച
ശരവർഷം ച വർഷതാം ॥ **6.58.10** ॥ 2158

ബഹവോ രാക്ഷസാ യുദ്ധേ
ബഹൂൻ വാനരപുംഗവാൻ।
വാനരാ രാക്ഷസാംശ്ചാപി
നിജഘ്നുർബഹവോ ബഹൂൻ ॥ **6.58.11** ॥ 2159

ശൂലൈഃ പ്രമഥിതാഃ കേചിത്
കേചിത് തു പരമായുധൈഃ।
പരിഘൈരാഹതാഃ കേചിത്
കേചിച്ഛിന്നാഃ പരശ്വധൈഃ ॥ **6.58.12** ॥ 2160

നിരുച്ഛ്വാസാഃ പുനഃ കേചിത്
പതിതാ ജഗതീതലേ।
വിഭിന്നഹൃദയാഃ കേചി -
ദിഷുസന്ധാനസാധിതാഃ ॥ **6.58.13** ॥ 2161

കേചിദ് ദ്വിധാ കൃതാഃ ഖഡ്ഗൈഃ
സ്ഫുരന്തഃ പതിതാ ഭുവി।
വാനരാ രാക്ഷസൈഃ ശൂരൈഃ
പാർശ്വതശ്ച വിദാരിതാഃ ॥ **6.58.14** ॥ 2162

വാനരൈശ്ചാപി സങ്ക്രുദ്ധേ
രാക്ഷസൗഘാഃ സമന്തതഃ।
പാദപൈർഗിരിശൃംഗൈശ്ച
സമ്പിഷ്ടാ വസുധാതലേ ॥ **6.58.15** ॥ 2163

വജ്രസ്പർശതലൈർഹസ്തൈ -
ർമുഷ്ടിഭിശ്ച ഹതാ ഭൃശം।

വമഞ്ശോണിതമാസ്യേഭ്യോ
വിശീർണദശനേക്ഷണാഃ ॥ **6.58.16** ॥ 2164

ആർതസ്വനം ച സ്വനതാം
സിംഹനാദം ച നർദതാം ।
ബഭൂവ തുമുലഃ ശബ്ദോ
ഹരീണാം രക്ഷസാമപി ॥ **6.58.17** ॥ 2165

വാനരാ രാക്ഷസാഃ ക്രുദ്ധാ
വീരമാർഗമനുവ്രതാഃ ।
വിവൃത്തവദനാഃ ക്രൂരാ -
ശ്ചക്രുഃ കർമാണ്യഭീതവത് ॥ **6.58.18** ॥ 2166

നരാന്തകഃ കുംഭഹനു -
ർമഹാനാദഃ സമുന്നതഃ ।
ഏതേ പ്രഹസ്തസചിവാഃ
സർവേ ജഘ്നുർവനൗകസഃ ॥ **6.58.19** ॥ 2167

തേഷാം നിപതതാം ശീഘ്രം
നിഘ്നതാം ചാപി വാനരാൻ ।
ദ്വിവിദോ ഗിരിശൃംഗേണ
ജഘാനൈകം നരാന്തകം ॥ **6.58.20** ॥ 2168

ദുർമുഖഃ പുനരുത്ഥായ
കപിഃ സവിപുലദ്രുമം ।
രാക്ഷസം ക്ഷിപ്രഹസ്തം തു
സമുന്നതമപോഥയത് ॥ **6.58.21** ॥ 2169

ജാംബവാംസ്തു സുസങ്ക്രുദ്ധഃ
പ്രഗൃഹ്യ മഹതീം ശിലാം ।

പാതയാമാസ തേജസ്വീ
മഹാനാദസ്യ വക്ഷസി ॥ **6.58.22** ॥ 2170

അഥ കുംഭഹനുസ്തത്ര
താരേണാസാദ്യ വീർയവാൻ।
വൃക്ഷേണ മഹതാ സദ്യഃ
പ്രാണാൻ സന്ത്യാജയദ് രണേ ॥ **6.58.23** ॥ 2171

അമൃഷ്യമാണസ്തത്കർമ
പ്രഹസ്തോ രഥമാസ്ഥിതഃ।
ചകാര കദനം ഘോരം
ധനുഷ്പാണിർവനൗകസാം ॥ **6.58.24** ॥ 2172

ആവർത ഇവ സഞ്ജജ്ഞേ
സേനയോരുഭയോസ്തദാ।
ക്ഷുഭിതസ്യാപ്രമേയസ്യ
സാഗരസ്യേവ നിഃസ്വനഃ ॥ **6.58.25** ॥ 2173

മഹതാ ഹി ശരൗഘേണ
രാക്ഷസോ രണദുർമദഃ।
അർദയാമാസ സങ്ക്രുദ്ധോ
വാനരാൻ പരമാഹവേ ॥ **6.58.26** ॥ 2174

വാനരാണാം ശരീരൈസ്തു
രാക്ഷസാനാം ച മേദിനീ।
ബഭൂവാതിചിതാ ഘോരൈഃ
പർവതൈരിവ സംവൃതാ ॥ **6.58.27** ॥ 2175

സാ മഹീ രുധിരൗഘേണ
പ്രച്ഛന്നാ സമ്പ്രകാശതേ।

സംഹരന്നാ മാധവേ മാസി
പലാശൈരിവ പുഷ്പിതൈഃ ॥ **6.58.28** ॥ 2176

ഹതവീരൗഘവപ്രാം തു
ഭഗ്നായുധമഹാദ്രുമാം ।
ശോണിതൗഘമഹാതോയാം
യമസാഗരഗാമിനീം ॥ **6.58.29** ॥ 2177

യകൃത്പ്ലീഹമഹാപങ്കാം
വിനികീർണാന്ത്രശൈവലാം ।
ഭിന്നകായശിരോമീനാ -
മഗാവയവശാദ്വലാം ॥ **6.58.30** ॥ 2178

ഗൃധ്രഹംസവരാകീർണാം
കങ്കസാരസസേവിതാം ।
മേദഃഫേനസമാകീർണാ -
മാർതസ്തനിതനിഃസ്വനാം ॥ **6.58.31** ॥ 2179

താം കാപുരുഷദുസ്താരാം
യുദ്ധഭൂമിമയീം നദീം ।
നദീമിവ ഘനാപായേ
ഹംസസാരസസേവിതാം ॥ **6.58.32** ॥ 2180

രാക്ഷസാഃ കപിമുഖ്യാസ്തേ
തേരുസ്താം ദുസ്തരാം നദീം ।
യഥാ പദ്മരജോധ്വസ്താം
നലിനീം ഗജയൂഥപാഃ ॥ **6.58.33** ॥ 2181

തതഃ സൃജന്തം ബാണൗഘാൻ
പ്രഹസ്തം സ്യന്ദനേ സ്ഥിതം ।

ദദർശ തരസാ നീലോ
വിധമന്തം പ്ലവംഗമാൻ ॥ **6.58.34** ॥ 2182

ഉദ്ധൂത ഇവ വായുഃ ഖേ
മഹദഭ്രബലം ബലാത് ।
സമീക്ഷ്യാഭിദ്രുതം യുദ്ധേ
പ്രഹസ്തോ വാഹിനീപതിഃ ॥ **6.58.35** ॥ 2183

രഥേനാദിത്യവർണേന
നീലമേവാഭിദുദ്രുവേ ।
സ ധനുർധൻവിനാം ശ്രേഷ്ഠോ
വികൃഷ്യ പരമാഹവേ ॥ **6.58.36** ॥ 2184

നീലായ വ്യസൃജദ് ബാണാൻ
പ്രഹസ്തോ വാഹിനീപതിഃ ।
തേ പ്രാപ്യ വിശിഖാ നീലം
വിനിർഭിദ്യ സമാഹിതാഃ ॥ **6.58.37** ॥ 2185

മഹീം ജഗ്മുർമഹാവേഗാ
രോഷിതാ ഇവ പന്നഗാഃ ।
നീലഃ ശരൈരഭിഹതോ
നിശിതൈർജ്വലനോപമൈഃ ॥ **6.58.38** ॥ 2186

സ തം പരമദുർധർഷ -
മാപതന്തം മഹാകപിഃ ।
പ്രഹസ്തം താഡയാമാസ
വൃക്ഷമുത്പാട്യ വീർയവാൻ ॥ **6.58.39** ॥ 2187

സ തേനാഭിഹതഃ ക്രുദ്ധോ
നർദൻ രാക്ഷസപുംഗവഃ ।

വവർഷ ശരവർഷാണി
പ്ലവംഗാനാം ചമൂപതൗ ॥ **6.58.40** ॥ 2188

തസ്യ ബാണഗണാനേവ
രാക്ഷസസ്യ ദുരാത്മനഃ।
അപാരയൻ വാരയിതും
പ്രത്യഗൃഹ്ണാന്നിമീലിതഃ।
യഥൈവ ഗോവൃഷോ വർഷം
ശാരദം ശീഘ്രമാഗതം ॥ **6.58.41** ॥ 2189

ഏവമേവ പ്രഹസ്തസ്യ
ശരവർഷാൻ ദുരാസദാൻ।
നിമീലിതാക്ഷഃ സഹസാ
നീലഃ സേഹേ ദുരാസദാൻ ॥ **6.58.42** ॥ 2190

രോഷിതഃ ശരവർഷേണ
സാലേന മഹതാ മഹാൻ।
പ്രജഘാന ഹയാൻ നീലഃ
പ്രഹസ്തസ്യ മഹാബലഃ ॥ **6.58.43** ॥ 2191

തതോ രോഷപരീതാത്മാ
ധനുസ്തസ്യ ദുരാത്മനഃ।
ബഭഞ്ജ തരസാ നീലോ
നനാദ ച പുനഃ പുനഃ ॥ **6.58.44** ॥ 2192

വിധനുഃ സ കൃതസ്തേന
പ്രഹസ്തോ വാഹിനീപതിഃ।
പ്രഗൃഹ്യ മുസലം ഘോരം
സ്യന്ദനാദവപുപ്ലുവേ ॥ **6.58.45** ॥ 2193

താവുഭൗ വാഹിനീമുഖ്യൗ
ജാതവൈരൗ തരസ്വിനൗ।
സ്ഥിതൗ ക്ഷതജസിക്തൗംഗൗ
പ്രഭിന്നാവിവ കുഞ്ജരൗ ॥ **6.58.46** ॥ 2194

ഉൽലിഖന്തൗ സുതീക്ഷ്ണാഭി -
ർദംഷ്ട്രാഭിരിതരേതരം।
സിംഹശാർദൂലസദൃശൗ
സിംഹശാർദൂലചേഷ്ടിതൗ ॥ **6.58.47** ॥ 2195

വിക്രാന്തവിജയൗ വീരൗ
സമരേഷ്വനിവർതിനൗ।
കാങ്ക്ഷമാണൗ യശഃ പ്രാപ്തും
വൃത്രവാസവയോരിവ ॥ **6.58.48** ॥ 2196

ആജഘ്നാന തദാ നീലം
ലലാടേ മുസലേന സഃ।
പ്രഹസ്തഃ പരമായത്ത -
സ്തതഃ സുസ്രാവ ശോണിതം ॥ **6.58.49** ॥ 2197

തതഃ ശോണിതദിഗ്ധാംഗഃ
പ്രഗൃഹ്യ ച മഹാതരും।
പ്രഹസ്തസ്യോരസി ക്രുദ്ധോ
വിസസർജ മഹാകപിഃ ॥ **6.58.50** ॥ 2198

തമചിന്ത്യപ്രഹാരം സ
പ്രഗൃഹ്യ മുസലം മഹത്।
അഭിദുദ്രാവ ബലിനം
ബലാന്നീലം പ്ലവംഗമം ॥ **6.58.51** ॥ 2199

തമുഗ്രവേഗം സംരബ്ധ -
മാപതന്തം മഹാകപിഃ।
തതഃ സമ്പ്രേക്ഷ്യ ജഗ്രാഹ
മഹാവേഗോ മഹാശിലാം ॥ **6.58.52** ॥ 2200

തസ്യ യുദ്ധാഭികാമസ്യ
മൃധേ മുസലയോധിനഃ।
പ്രഹസ്തസ്യ ശിലാം നീലോ
മൂർധ്നി തൂർണമപാതയത് ॥ **6.58.53** ॥ 2201

നീലേന കപിമുഖ്യേന
വിമുക്താ മഹതീ ശിലാ।
ബിഭേദ ബഹുധാ ഘോരാ
പ്രഹസ്തസ്യ ശിരസ്തദാ ॥ **6.58.54** ॥ 2202

സ ഗതാസുർഗതശ്രീകോ
ഗതസത്ത്വോ ഗതേന്ദ്രിയഃ।
പപാത സഹസാ ഭൂമൗ
ഛിന്നമൂല ഇവ ദ്രുമഃ ॥ **6.58.55** ॥ 2203

വിഭിന്നശിരസസ്തസ്യ
ബഹു സുസ്രാവ ശോണിതം।
ശരീരാദപി സുസ്രാവ
ഗിരേഃ പ്രസ്രവണം യഥാ ॥ **6.58.56** ॥ 2204

ഹതേ പ്രഹസ്തേ നീലേന
തദകമ്പ്യം മഹാബലം।
രാക്ഷസാനാമഹൃഷ്ടാനാം
ലങ്കാമഭിജഗാമ ഹ ॥ **6.58.57** ॥ 2205

ന ശേകുഃ സമവസ്ഥാതും
നിഹതേ വാഹിനീപതൗ।
സേതുബന്ധം സമാസാദ്യ
വിശീർണം സലിലം യഥാ ॥ **6.58.58** ॥ 2206

ഹതേ തസ്മിംശ്ചമൂമുഖ്യേ
രാക്ഷസാസ്തേ നിരുദ്യമാഃ।
രക്ഷഃപതിഗൃഹം ഗത്വാ
ധ്യാനമൂകത്വമാഗതാഃ ॥ **6.58.59** ॥ 2207

പ്രാപ്താഃ ശോകാർണവം തീവ്രം
വിസംജ്ഞാ ഇവ തേഽഭവൻ ॥ **6.58.60** ॥ 2208

തതസ്തു നീലോ വിജയീ മഹാബലഃ
പ്രശസ്യമാനഃ സുകൃതേന കർമണാ।
സമേത്യ രാമേണ സലക്ഷ്മണേന ച
പ്രഹൃഷ്ടരൂപസ്തു ബഭൂവ യൂഥപഃ ॥ **6.58.61** ॥ 2209

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അഷ്ടപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

പ്രഹസ്തസ്യ വധേന ദുഃഖിതസ്യ രാവണസ്യ യുദ്ധായ പ്രസ്ഥാനം തേന സഹാഗതാനാം വീരാണാം പരിചയോ രാവണസ്യ പ്രഹാരേണ സുഗ്രീവസ്യ മൂർച്ഛാ, ലക്ഷ്മണസ്യ രണഭൂമാവാഗമനം ഹനുമദ്രാവണയോർമിഥസ്തലപ്രഹാരോ രാവണകർതൃകം നീലസ്യ വിസംജ്ഞത്വം, ശക്തിപ്രഹാരേണ ലക്ഷ്മണസ്യ മൂർച്ഛാ സസംജ്ഞതാ ച, ശ്രീരാമാത് പരാജിതസ്യ രാവണസ്യ ലങ്കായാം പ്രവേശഃ

തസ്മിൻ ഹതേ രാക്ഷസസൈന്യപാലേ
പ്ലവംഗമാനാമൃഷഭേണ യുദ്ധേ ।
ഭീമായുധം സാഗരവേഗതുല്യം
വിദുദ്രുവേ രാക്ഷസരാജസൈന്യം ॥ **6.59.1** ॥ 2210

ഗത്വാ തു രക്ഷോധിപതേഃ ശശംസുഃ
സേനാപതിം പാവകസൂനുശസ്തം ।
തച്ചാപി തേഷാം വചനം നിശമ്യ
രക്ഷോധിപഃ ക്രോധവശം ജഗാമ ॥ **6.59.2** ॥ 2211

സംഖ്യേ പ്രഹസ്തം നിഹതം നിശമ്യ
ക്രോധാർദിതഃ ശോകപരീതചേതാഃ ।

ഉവാച താൻ രാക്ഷസയൂഥമുഖ്യാ -
നിന്ദ്രോ യഥാ നിർജരയൂഥമുഖ്യാൻ ॥ **6.59.3** ॥ 2212

നാവജ്ഞാ രിപവേ കാർയാ
യൈരിന്ദ്രബലസാദനഃ।
സൂദിതഃ സൈന്യപാലോ മേ
സാനുയാത്രഃ സകുഞ്ജരഃ ॥ **6.59.4** ॥ 2213

സോ‍ഽഹം രിപുവിനാശായ
വിജയായാവിചാരയൻ।
സ്വയമേവ ഗമിഷ്യാമി
രണശീർഷം തദദ്ഭുതം ॥ **6.59.5** ॥ 2214

അദ്യ തദ് വാനരാനീകം
രാമം ച സഹലക്ഷ്മണം।
നിർദഹിഷ്യാമി ബാണൗഘൈ -
ർവനം ദീപ്തൈരിവാഗ്നിഭിഃ।
അദ്യ സന്തർപയിഷ്യാമി
പൃഥിവീം കപിശോണിതൈഃ ॥ **6.59.6** ॥ 2215

സ ഏവമുക്ത്വാ ജ്വലനപ്രകാശം
രഥം തുരംഗോത്തമരാജിയുക്തം।
പ്രകാശമാനം വപുഷാ ജ്വലന്തം
സമാരുരോഹാമരരാജശത്രുഃ ॥ **6.59.7** ॥ 2216

സ ശംഖഭേരീപണവപ്രണാദൈ -
രാസ്ഫോടിതക്ഷ്വേഡിതസിംഹനാദൈഃ।
പുൺയൈഃ സ്തവൈശ്ചാപി സുപൂജ്യമാന -
സ്തദാ യയൗ രാക്ഷസരാജമുഖ്യഃ ॥ **6.59.8** ॥ 2217

സ ശൈലജീമൂതനികാശരൂപൈ -
ർമാംസാശനൈഃ പാവകദീപ്തനേത്രൈഃ।
ബഭൗ വൃതോ രാക്ഷസരാജമുഖ്യോ
ഭൂതൈർവൃതോ രുദ്ര ഇവാമരേശഃ ॥ **6.59.9** ॥ 2218

തതോ നഗർയാഃ സഹസാ മഹൗജാ
നിഷ്ക്രമ്യ തദ് വാനരസൈന്യമുഗ്രം।
മഹാർണവാഭ്രസ്തനിതം ദദർശ
സമുദ്യതം പാദപശൈലഹസ്തം ॥ **6.59.10** ॥ 2219

തദ് രാക്ഷസാനീകമതിപ്രചണ്ഡ -
മാലോക്യ രാമോ ഭുജഗേന്ദ്രബാഹുഃ।
വിഭീഷണം ശസ്ത്രഭൃതാം വരിഷ്ഠ -
മുവാച സേനാനുഗതഃ പൃഥുശ്രീഃ ॥ **6.59.11** ॥ 2220

നാനാപതാകാധ്വജചർത്രജുഷ്ടം
പ്രാസാസിശൂലായുധശസ്ത്രജുഷ്ടം।
കസ്യേദമക്ഷോഭ്യമഭീരുജുഷ്ടം
സൈന്യം മഹേന്ദ്രോപമനാഗജുഷ്ടം ॥ **6.59.12** ॥ 2221

തതസ്തു രാമസ്യ നിശമ്യ വാക്യം
വിഭീഷണഃ ശക്രസമാനവീർയഃ।
ശശംസ രാമസ്യ ബലപ്രവേകം
മഹാത്മനാം രാക്ഷസപുംഗവാനാം ॥ **6.59.13** ॥ 2222

യോഽസൗ ഗജസ്കന്ധഗതോ മഹാത്മാ
നവോദിതാർകോപമതാമ്രവക്ത്രഃ।
സങ്കമ്പയന്നാഗശിരോഽഭ്യുപൈതി
ഹ്യകമ്പനം ത്വേനമവേഹി രാജൻ ॥ **6.59.14** ॥ 2223

യോഽസൗ രഥസ്ഥോ മൃഗരാജകേതു -
ർധുൻവൻ ധനുഃ ശക്രധനുഃപ്രകാശം।
കരീവ ഭാത്യുഗ്രവിവൃത്തദംഷ്ട്രഃ
സ ഇന്ദ്രജിന്നാമ വരപ്രധാനഃ ॥ **6.59.15** ॥ 2224

യശ്ചൈഷ വിന്ധ്യാസ്തമഹേന്ദ്രകൽപോ
ധൻവീ രഥസ്ഥോഽതിരഥോഽതിവീരഃ।
വിസ്ഫാരയംശ്ചാപമതുൽയമാനം
നാമ്നാതികായോഽതിവിവൃദ്ധകായഃ ॥ **6.59.16** ॥ 2225

യോഽസൗ നവാർകോദിതതാമ്രചക്ഷു -
രാരുഹ്യ ഘണ്ടാനിനദപ്രണാദം।
ഗജം ഖരം ഗർജതി വൈ മഹാത്മാ
മഹോദരോ നാമ സ ഏഷ വീരഃ ॥ **6.59.17** ॥ 2226

യോഽസൗ ഹയം കാഞ്ചനചിത്രഭാണ്ഡ -
മാരുഹ്യ സന്ധ്യാഭ്രഗിരിപ്രകാശം।
പ്രാസം സമുദ്യമ്യ മരീചിനദ്ധം
പിശാച ഏഷോഽശനിതുൽയവേഗഃ ॥ **6.59.18** ॥ 2227

യശ്ചൈഷ ശൂലം നിശിതം പ്രഗൃഹ്യ
വിദ്യുത്പ്രഭം കിങ്കരവജ്രവേഗം।
വൃഷേന്ദ്രമാസ്ഥായ ശശിപ്രകാശ -
മായാതി യോഽസൗ ത്രിശിരാ യശസ്വീ ॥ **6.59.19** ॥ 2228

അസൗ ച ജീമൂതനികാശരൂപഃ
കുംഭഃ പൃഥുവ്യൂഢസുജാതവക്ഷാഃ।
സമാഹിതഃ പന്നഗരാജകേതു -
ർവിസ്ഫാരയൻ യാതി ധനുർവിധുൻവൻ ॥ **6.59.20** ॥ 2229

യശ്ചൈഷ ജാംബൂനദവജ്രജുഷ്ടം
ദീപ്തം സധൂമം പരിഘം പ്രഗൃഹ്യ।
ആയാതി രക്ഷോബലകേതുഭൂതോ
യോഽസൗ നികുംഭോഽദ്ഭുതഘോരകർമാ ॥ **6.59.21** ॥ 2230

യശ്ചൈഷ ചാപാസിശരൗഘജുഷ്ടം
പതാകിനം പാവകദീപ്തരൂപം।
രഥം സമാസ്ഥായ വിഭാത്യുദഗ്രോ
നരാന്തകോഽസൗ നഗശൃംഗയോധീ ॥ **6.59.22** ॥ 2231

യശ്ചൈഷ നാനാവിധഘോരരൂപൈ -
ർവ്യാഘ്രോഷ്ട്രനാഗേന്ദ്രമൃഗാശ്വവക്ത്രൈഃ।
ഭൂതൈർവൃതോ ഭാതി വിവൃത്തനേത്രൈ -
ർയോഽസൗ സുരാണാമപി ദർപഹന്താ ॥ **6.59.23** ॥ 2232

യത്രൈതദിന്ദുപ്രതിമം വിഭാതി
ച്ഛത്രം സിതം സൂക്ഷ്മശലാകമഗ്ര്യം।
അത്രൈഷ രക്ഷോധിപതിർമഹാത്മാ
ഭൂതൈർവൃതോ രുദ്ര ഇവാവഭാതി ॥ **6.59.24** ॥ 2233

അസൗ കിരീടീ ചലകുണ്ഡലാസ്യോ
നഗേന്ദ്രവിന്ധ്യോപമഭീമകായഃ।
മഹേന്ദ്രവൈവസ്വതദർപഹന്താ
രക്ഷോധിപഃ സൂര്യ ഇവാവഭാതി ॥ **6.59.25** ॥ 2234

പ്രത്യുവാച തതോ രാമോ
വിഭീഷണമരിന്ദമഃ।
അഹോ ദീപ്തമഹാതേജാ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ॥ **6.59.26** ॥ 2235

ആദിത്യ ഇവ ദുഷ്പ്രേക്ഷ്യോ
രശ്മിഭിർഭാതി രാവണഃ।
ന വ്യക്തം ലക്ഷയേ ഹ്യസ്യ
രൂപം തേജഃസമാവൃതം ॥ **6.59.27** ॥ 2236

ദേവദാനവവീരാണാം
വപുർനൈവംവിധം ഭവേത്।
യാദൃശം രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
വപുരേതദ് വിരാജതേ ॥ **6.59.28** ॥ 2237

സർവേ പർവതസങ്കാശാഃ
സർവേ പർവതയോധിനഃ।
സർവേ ദീപ്തായുധധരാ
യോധാസ്തസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **6.59.29** ॥ 2238

വിഭാതി രക്ഷോരാജോ ഽസൗ
പ്രദീപ്തൈർഭീമദർശനൈഃ।
ഭൂതൈഃ പരിവൃതസ്തീക്ഷ്ണൈ -
ർദേഹവദ്ഭിരിവാന്തകഃ ॥ **6.59.30** ॥ 2239

ദിഷ്ട്യായമദ്യ പാപാത്മാ
മമ ദൃഷ്ടിപഥം ഗതഃ।
അദ്യ ക്രോധം വിമോക്ഷ്യാമി
സീതാഹരണസംഭവം ॥ **6.59.31** ॥ 2240

ഏവമുക്ത്വാ തതോ രാമോ
ധനുരാദായ വീര്യവാൻ।
ലക്ഷ്മണാനുചരസ്തസ്ഥൗ
സമുദ്യൃത്യ ശരോത്തമം ॥ **6.59.32** ॥ 2241

തതഃ സ രക്ഷോധിപതിർമഹാത്മാ
രക്ഷാംസി താൻയാഹ മഹാബലാനി।
ദ്വാരേഷു ചർയാഗൃഹഗോപുരേഷു
സുനിർവൃതാസ്തിഷ്ഠത നിർവിശങ്കാഃ ॥ **6.59.33** ॥ 2242

ഇഹാഗതം മാം സഹിതം ഭവദ്ഭി -
ർവനൗകസശ്ചിരിദ്രമിദം വിദിത്വാ।
ശൂൻയാം പുരീ ദുഷ്പ്രസഹാം പ്രമഥ്യ
പ്രധർഷയേയുഃ സഹസാ സമേതാഃ ॥ **6.59.34** ॥ 2243

വിസർജയിത്വാ സചിവാംസ്തതസ്താൻ
ഗതേഷു രക്ഷഃസു യഥാനിയോഗം।
വ്യദാരയദ് വാനരസാഗരൗഘം
മഹാഝഷഃ പൂർണമിവാർണവൗഘം ॥ **6.59.35** ॥ 2244

തമാപതന്തം സഹസാ സമീക്ഷ്യ
ദീപ്തേഷുചാപം യുധി രാക്ഷസേന്ദ്രം।
മഹത് സമുത്പാട്യ മഹീധരാഗ്രം
ദുദ്രാവ രക്ഷോധിപതിം ഹരീശഃ ॥ **6.59.36** ॥ 2245

തച്ഛൈലശൃംഗം ബഹുവൃക്ഷസാനും
പ്രഗൃഹ്യ ചിക്ഷേപ നിശാചരായ।
തമാപതന്തം സഹസാ സമീക്ഷ്യ
ചിച്ഛേദ ബാണൈസ്തപനീയപുംഖൈഃ ॥ **6.59.37** ॥ 2246

തസ്മിൻ പ്രവൃദ്ധോത്തമസാനുവൃക്ഷേ
ശൃംഗേ വിദീർണേ പതിതേ പൃഥിവ്യാം।
മഹാഹികൽപം ശരമന്തകാഭം
സമാദധേ രാക്ഷസലോകനാഥഃ ॥ **6.59.38** ॥ 2247

സ തം ഗൃഹീത്വാനിലതുൽയവേഗം
സവിസ്ഫുലിംഗജ്വലനപ്രകാശം।
ബാണം മഹേന്ദ്രാശനിതുൽയവേഗം
ചിക്ഷേപ സുഗ്രീവവധായ രുഷ്ടഃ ॥ **6.59.39** ॥ 2248

സ സായകോ രാവണബാഹുമുക്തഃ
ശക്രാശനിപ്രഖ്യവപുഃപ്രകാശം।
സുഗ്രീവമാസാദ്യ ബിഭേദ വേഗാദ്
ഗുഹേരിതാ ക്രൗഞ്ചമിവോഗ്രശക്തിഃ ॥ **6.59.40** ॥ 2249

സ സായകാർതോ വിപരീതചേതാഃ
കൂജൻ പൃഥിവ്യാം നിപപാത വീരഃ।
തം വീക്ഷ്യ ഭൂമൗ പതിതം വിസംജ്ഞം
നേദുഃ പ്രഹൃഷ്ടാ യുധി യാതുധാനാഃ ॥ **6.59.41** ॥ 2250

തതോ ഗവാക്ഷോ ഗവയഃ സുഷേണ -
സ്ത്വഥർഷഭോ ജ്യോതിമുഖോ നലശ്ച।
ശൈലാൻ സമുത്പാട്യ വിവൃദ്ധകായാഃ
പ്രദുദ്രുവുസ്തം പ്രതി രാക്ഷസേന്ദ്രം ॥ **6.59.42** ॥ 2251

തേഷാം പ്രഹാരാൻ സ ചകാര മോഘാൻ
രക്ഷോധിപോ ബാണശതൈഃ ശിതാഗ്രൈഃ।
താൻ വാനരേന്ദ്രാനപി ബാണജാലൈ -
ർബിഭേദ ജാംബൂനദചിത്രപുംഖൈഃ ॥ **6.59.43** ॥ 2252

തേ വാനരേന്ദ്രാസ്ത്രിദശാരിബാണൈ -
ർഭിന്നാ നിപേതുർഭുവി ഭീമകായാഃ।
തതസ്തു തദ് വാനരസൈന്യമുഗ്രം
പ്രച്ഛാദയാമാസ സ ബാണജാലൈഃ ॥ **6.59.44** ॥ 2253

തേ വധ്യമാനാഃ പതിതാശ്ച വീരാ
നാനദ്യമാനാ ഭയശൽയവിദ്ധാഃ।
ശാഖാമൃഗാ രാവണസായകാർതാ
ജഗ്മുഃ ശരണ്യം ശരണം സ്മ രാമം ॥ **6.59.45** ॥ 2254

തതോ മഹാത്മാ സ ധനുർധനുഷ്മാൻ
ആദായ രാമഃ സഹസാ ജഗാമ।
തം ലക്ഷ്മണഃ പ്രാഞ്ജലിരഭ്യുപേത്യ
ഉവാച രാമം പരമാർഥയുക്തം ॥ **6.59.46** ॥ 2255

കാമമാർയ സുപർയാപ്തോ
വധായാസ്യ ദുരാത്മനഃ।
വിധമിഷ്യാമ്യഹം ചൈത -
മനുജാനീഹി മാം വിഭോ ॥ **6.59.47** ॥ 2256

തമബ്രവീൻമഹാതേജാ
രാമഃ സത്യപരാക്രമഃ।
ഗച്ഛ യത്നപരശ്ചാപി
ഭവ ലക്ഷ്മണ സംയുഗേ ॥ **6.59.48** ॥ 2257

രാവണോ ഹി മഹാവീർയോ
രണേഽദ്ഭുതപരാക്രമഃ।
ത്രൈലോക്യേനാപി സങ്ക്രുദ്ധോ
ദുഷ്പ്രസഹ്യോ ന സംശയഃ ॥ **6.59.49** ॥ 2258

തസ്യച്ഛിദ്രാണി മാർഗസ്വ
സ്വച്ഛിദ്രാണി ച ലക്ഷയ।
ചക്ഷുഷാ ധനുഷാഽഽത്മാനം
ഗോപായസ്വ സമാഹിതഃ ॥ **6.59.50** ॥ 2259

രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
സമ്പരിഷ്വജ്യ പൂജ്യ ച ।
അഭിവാദ്യ ച രാമായ
യയൗ സൗമിത്രിരാഹവേ ॥ **6.59.51** ॥ 2260

സ രാവണം വാരണഹസ്തബാഹും
ദദർശ ഭീമോദ്യതദീപ്തചാപം ।
പ്രച്ഛാദയന്തം ശരവൃഷ്ടിജാലൈ -
സ്താൻ വാനരാൻ ഭിന്നവികീർണദേഹാൻ ॥ **6.59.52** ॥ 2261

തമാലോക്യ മഹാതേജാ
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ ।
നിവാർയ ശരജാലാനി
വിദുദ്രാവ സ രാവണം ॥ **6.59.53** ॥ 2262

രഥം തസ്യ സമാസാദ്യ
ബാഹുമുദ്യമ്യ ദക്ഷിണം ।
ത്രാസയൻ രാവണം ധീമാൻ
ഹനൂമാൻ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.59.54** ॥ 2263

ദേവദാനവഗന്ധർവൈ -
ർയക്ഷൈശ്ച സഹ രാക്ഷസൈഃ ।
അവധ്യത്വം ത്വയാ പ്രാപ്തം
വാനരേഭ്യസ്തു തേ ഭയം ॥ **6.59.55** ॥ 2264

ഏഷ മേ ദക്ഷിണോ ബാഹുഃ
പഞ്ചശാഖഃ സമുദ്യതഃ ।
വിധമിഷ്യതി തേ ദേഹേ
ഭൂതാത്മാനം ചിരോഷിതം ॥ **6.59.56** ॥ 2265

ശ്രുത്വാ ഹനൂമതോ വാക്യം
രാവണോ ഭീമവിക്രമഃ।
സംരക്തനയനഃ ക്രോധാ -
ദിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.59.57** ॥ 2266

ക്ഷിപ്രം പ്രഹര നിഃശങ്കം
സ്ഥിരാം കീർതിമവാപ്നുഹി।
തതസ്ത്വാം ജ്ഞാതവിക്രാന്തം
നാശയിഷ്യാമി വാനര ॥ **6.59.58** ॥ 2267

രാവണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
വായുസൂനുർവചോഽബ്രവീത്।
പ്രഹൃതം ഹി മയാ പൂർവ -
മക്ഷം തവ സുതം സ്മര ॥ **6.59.59** ॥ 2268

ഏവമുക്തോ മഹാതേജാ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
ആജഘ്നാനാനിലസുതം
തലേനോരസി വീർയവാൻ ॥ **6.59.60** ॥ 2269

സ തലാഭിഹതസ്തേന
ചചാല ച മുഹുർമുഹുഃ।
സ്ഥിതോ മുഹൂർതം തേജസ്വീ
സ്ഥൈര്യം കൃത്വാ മഹാമതിഃ ॥ **6.59.61** ॥ 2270

ആജഘ്നാന ച സക്രുദ്ധ -
സ്തലേനൈവാമരദ്വിഷം।
തതഃ സ തേനാഭിഹതോ
വാനരേണ മഹാത്മനാ ॥ **6.59.62** ॥ 2271

ദശഗ്രീവഃ സമാധൂതോ
യഥാ ഭൂമിതലേഽചലഃ।
സംഗ്രാമേ തം തഥാ ദൃഷ്ട്വാ
രാവണം തലതാഡിതം ॥ **6.59.63** ॥ 2272

ഋഷയോ വാനരാഃ സിദ്ധാ
നേദുർദേവാഃ സഹാസുരൈഃ।
അഥാശ്വസ്യ മഹാതേജാ
രാവണോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.59.64** ॥ 2273

സാധു വാനര വീർയേണ
ശ്ലാഘനീയോഽസി മേ രിപുഃ।
രാവണേനൈവമുക്തസ്തു
മാരുതിർവാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.59.65** ॥ 2274

ധിഗസ്തു മമ വീർയസ്യ
യത് ത്വം ജീവസി രാവണ।
സകൃത് തു പ്രഹരേദാനീം
ദുർബുദ്ധേ കിം വികത്ഥസേ ॥ **6.59.66** ॥ 2275

തതസ്ത്വാം മാമകോ മുഷ്ടി -
ർനയിഷ്യതി യമക്ഷയം।
തതോ മാരുതിവാക്യേന
കോപസ്തസ്യ പ്രജജ്വലേ ॥ **6.59.67** ॥ 2276

സംരക്തനയനോ യത്നാ -
ന്മുഷ്ടിമാവൃത്യ ദക്ഷിണം।
പാതയാമാസ വേഗേന
വാനരോരസി വീർയവാൻ ॥ **6.59.68** ॥ 2277

ഹനൂമാൻ വക്ഷസി വ്യൂഢേ
സഞ്ചചാല പുനഃ പുനഃ।
വിഹ്വലം തു തദാ ദൃഷ്ട്വാ
ഹനൂമന്തം മഹാബലം ॥ **6.59.69** ॥ 2278

രഥേനാതിരഥഃ ശീഘ്രം
നീലം പ്രതി സമഭ്യഗാത്।
രാക്ഷസാനാമധിപതി -
ർദശഗ്രീവഃ പ്രതാപവാൻ ॥ **6.59.70** ॥ 2279

പന്നഗപ്രതിമൈർഭീമൈഃ
പരമർമാഭിഭേദനൈഃ।
ശരൈരാദീപയാമാസ
നീലം ഹരിചമൂപതിം ॥ **6.59.71** ॥ 2280

സ ശരൗഘസമായസ്തോ
നീലോ ഹരിചമൂപതിഃ।
കരേണൈകേന ശൈലാഗ്രം
രക്ഷോധിപതയേഽസൃജത് ॥ **6.59.72** ॥ 2281

ഹനൂമാനപി തേജസ്വീ
സമാശ്വസ്തോ മഹാമനാഃ।
വിപ്രേക്ഷമാണോ യുദ്ധേപ്സുഃ
സരോഷമിദമബ്രവീത് ॥ **6.59.73** ॥ 2282

നീലേന സഹ സംയുക്തം
രാവണം രാക്ഷസേശ്വരം।
അൻയേന യുധ്യമാനസ്യ
ന യുക്തമഭിധാവനം ॥ **6.59.74** ॥ 2283

രാവണോഽഥ മഹാതേജാ -
സ്തം ശൃംഗം സപ്തഭിഃ ശരൈഃ।
ആജഘാന സുതീക്ഷ്ണാഗ്രൈ -
സ്തദ് വികീർണം പപാത ഹ ॥ **6.59.75** ॥ 2284

തദ് വികീർണം ഗിരേഃ ശൃംഗം
ദൃഷ്ട്വാ ഹരിചമൂപതിഃ।
കാലാഗ്നിരിവ ജജ്വാല
കോപേന പരവീരഹാ ॥ **6.59.76** ॥ 2285

സോഽശ്വകർണദ്രുമാഞ്ശാലാം -
ശ്ചൂതാംശ്ചാപി സുപുഷ്പിതാൻ।
അൻയാംശ്ച വിവിധാൻ വൃക്ഷാൻ
നീലശ്ചിക്ഷേപ സംയുഗേ ॥ **6.59.77** ॥ 2286

സ താൻ വൃക്ഷാൻ സമാസാദ്യ
പ്രതിചിച്ഛേദ രാവണഃ।
അഭ്യവർഷച്ച ഘോരേണ
ശരവർഷേണ പാവകിം ॥ **6.59.78** ॥ 2287

അഭിവൃഷ്ടഃ ശരൗഘേണ
മേഘേനേവ മഹാചലഃ।
ഹ്രസ്വം കൃത്വാ തതോ രൂപം
ധ്വജാഗ്രേ നിപപാത ഹ ॥ **6.59.79** ॥ 2288

പാവകാത്മജമാലോക്യ
ധ്വജാഗ്രേ സമവസ്ഥിതം।
ജജ്വാല രാവണഃ ക്രോധാത്
തതോ നീലോ നനാദ ച ॥ **6.59.80** ॥ 2289

ധ്വജാഗ്രേ ധനുഷശ്ചാഗ്രേ
കിരീടാഗ്രേ ച തം ഹരിം।
ലക്ഷ്മണോഽഥ ഹനൂമാംശ്ച
രാമശ്ചാപി സുവിസ്മിതാഃ ॥ **6.59.81** ॥ 2290

രാവണോഽപി മഹാതേജാഃ
കപിലാഘവവിസ്മിതഃ।
അസ്ത്രമാഹാരയാമാസ
ദീപ്തമാഗ്നേയമദ്ഭുതം ॥ **6.59.82** ॥ 2291

തതസ്തേ ചുക്രുശുർഹൃഷ്ടാ
ലബ്ധലക്ഷാഃ പ്ലവംഗമാഃ।
നീലലാഘവസംഭ്രാന്തം
ദൃഷ്ട്വാ രാവണമാഹവേ ॥ **6.59.83** ॥ 2292

വാനരാണാം ച നാദേന
സംരബ്ധോ രാവണസ്തദാ।
സംഭ്രമാവിഷ്ടഹൃദയോ
ന കിഞ്ചിത് പ്രത്യപദ്യത ॥ **6.59.84** ॥ 2293

ആഗ്നേയേനാപി സംയുക്തം
ഗൃഹീത്വാ രാവണഃ ശരം।
ധ്വജശീർഷസ്ഥിതം നീല -
മുദൈക്ഷത നിശാചരഃ ॥ **6.59.85** ॥ 2294

തതോഽബ്രവീൻമഹാതേജാ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
കപേ ലാഘവയുക്തോഽസി
മായയാ പരയാ സഹ ॥ **6.59.86** ॥ 2295

ജീവിതം ഖലു രക്ഷസ്വ
യദി ശക്തോഽസി വാനര।
താനി താൻയാത്മരൂപാണി
സൃജസി ത്വമനേകശഃ ॥ **6.59.87** ॥ 2296

തഥാപി ത്വാം മയാ മുക്തഃ
സായകോഽസ്ത്രപ്രയോജിതഃ।
ജീവിതം പരിരക്ഷന്തം
ജീവിതാദ് ഭ്രംശയിഷ്യതി ॥ **6.59.88** ॥ 2297

ഏവമുക്ത്വാ മഹാബാഹൂ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
സന്ധായ ബാണമസ്ത്രേണ
ചമൂപതിമതാഡയത് ॥ **6.59.89** ॥ 2298

സോഽസ്ത്രമുക്തേന ബാണേന
നീലോ വക്ഷസി താഡിതഃ।
നിർദഹ്യമാനഃ സഹസാ
സ പപാത മഹീതലേ ॥ **6.59.90** ॥ 2299

പിതൃമാഹാത്മ്യസംയോഗാ -
ദാത്മനശ്ചാപി തേജസാ।
ജാനുഭ്യാമപതദ് ഭൂമൗ
ന തു പ്രാണൈർവിയുജ്യത ॥ **6.59.91** ॥ 2300

വിസംജ്ഞം വാനരം ദൃഷ്ട്വാ
ദശഗ്രീവോ രണോത്സുകഃ।
രഥേനാംബുദനാദേന
സൗമിത്രിമഭിദുദ്രുവേ ॥ **6.59.92** ॥ 2301

ആസാദ്യ രണമധ്യേ തം
വാരയിത്വാ സ്ഥിതോ ജ്വലൻ।
ധനുർവിസ്ഫാരയാമാസ
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ പ്രതാപവാൻ ॥ **6.59.93** ॥ 2302

തമാഹ സൗമിത്രിരദീനസത്ത്വോ
വിസ്ഫാരയന്തം ധനുരപ്രമേയം।
അവേഹി മാമദ്യ നിശാചരേന്ദ്ര
ന വാനരാംസ്ത്വം പ്രതിയോദ്ധുമർഹഃ ॥ **6.59.94** ॥ 2303

സ തസ്യ വാക്യം പ്രതിപൂർണഘോഷം
ജ്യാശബ്ദമുഗ്രം ച നിശമ്യ രാജാ।
ആസാദ്യ സൗമിത്രിമുപസ്ഥിതം തം
രോഷാൻവിതം വാചമുവാച രക്ഷഃ ॥ **6.59.95** ॥ 2304

ദിഷ്ട്യാസി മേ രാഘവ ദൃഷ്ടിമാർഗം
പ്രാപ്തോഽന്തഗാമീ വിപരീതബുദ്ധിഃ।
അസ്മിൻ ക്ഷണേ യാസ്യസി മൃത്യുലോകം
സംസാദ്യമാനോ മമ ബാണജാലൈഃ ॥ **6.59.96** ॥ 2305

തമാഹ സൗമിത്രിരവിസ്മയാനോ
ഗർജന്തമുദ്വൃത്തശിതാഗ്രദംഷ്ട്രം।
രാജൻ ന ഗർജന്തി മഹാപ്രഭാവാ
വികത്ഥസേ പാപകൃതാം വരിഷ്ഠ ॥ **6.59.97** ॥ 2306

ജാനാമി വീർയം തവ രാക്ഷസേന്ദ്ര
ബലം പ്രതാപം ച പരാക്രമം ച।
അവസ്ഥിതോഽഹം ശരചാപപാണി -
രാഗച്ഛ കിം മോഘവികത്ഥനേന ॥ **6.59.98** ॥ 2307

സ ഏവമുക്തഃ കുപിതഃ സസർജ
രക്ഷോധിപഃ സപ്ത ശരാൻ സുപുംഖാൻ।
താൻ ലക്ഷ്മണഃ കാഞ്ചനചിത്രപുംഖൈ -
ശ്ചിച്ഛേദ ബാണൈർനിശിതാഗ്രധാരൈഃ ॥ **6.59.99** ॥ 2308

താൻ പ്രേക്ഷമാണഃ സഹസാ നികൃത്താൻ
നികൃത്തഭോഗാനിവ പന്നഗേന്ദ്രാൻ।
ലങ്കേശ്വരഃ ക്രോധവശം ജഗാമ
സസർജ ചാന്യാൻ നിശിതാൻ പൃഷത്കാൻ ॥ **6.59.100** ॥ 2309

സ ബാണവർഷം തു വവർഷ തീവ്രം
രാമാനുജഃ കാർമുകസമ്പ്രയുക്തം।
ക്ഷുരാർധചന്ദ്രോത്തമകർണിഭൽലൈഃ
ശരാംശ്ച ചിച്ഛേദ ന ചുക്ഷുഭേ ച ॥ **6.59.101** ॥ 2310

സ ബാണജാലാന്യപി താനി താനി
മോഘാനി പശ്യംസ്ത്രിദശാരിരാജഃ।
വിസിസ്മിയേ ലക്ഷ്മണലാഘവേന
പുനശ്ച ബാണാൻ നിശിതാൻ മുമോച ॥ **6.59.102** ॥ 2311

സ ലക്ഷ്മണശ്ചാപി ശിതാഞ്ശിതാഗ്രാൻ
മഹേന്ദ്രതുൽയോഽശനിഭീമവേഗാൻ।
സന്ധായ ചാപേ ജ്വലനപ്രകാശാൻ
സസർജ രക്ഷോധിപതേർവധായ ॥ **6.59.103** ॥ 2312

സ താൻ പ്രചിച്ഛേദ ഹി രാക്ഷസേന്ദ്രഃ
ശിതാഞ്ശരാംൽലക്ഷ്മണമാജഘാന।
ശരേണ കാലാഗ്നിസമപ്രഭേണ
സ്വയംഭുദത്തേന ലലാടദേശേ ॥ **6.59.104** ॥ 2313

സ ലക്ഷ്മണോ രാവണസായകാർത -
ശ്ചചാല ചാപം ശിഥിലം പ്രഗൃഹ്യ।
പുനശ്ച സംജ്ഞാം പ്രതിലഭ്യ കൃച്ഛ്രാ -
ച്ചിച്ഛേദ ചാപം ത്രിദശേന്ദ്രശത്രോഃ ॥ **6.59.105** ॥ 2314

നികൃത്തചാപം ത്രിഭിരാജഘാന
ബാണൈസ്തദാ ദാശരഥിഃ ശിതാഗ്രൈഃ।
സ സായകാർതോ വിചചാല രാജാ
കൃച്ഛ്രാച്ച സംജ്ഞാം പുനരാസസാദ ॥ **6.59.106** ॥ 2315

സ കൃത്തചാപഃ ശരതാഡിതശ്ച
മേദാർദ്രഗാത്രോ രുധിരാവസിക്തഃ।
ജഗ്രാഹ ശക്തിം സ്വയമുഗ്രശക്തിഃ
സ്വയംഭുദത്താം യുധി ദേവശത്രുഃ ॥ **6.59.107** ॥ 2316

സ താം സധൂമാനലസന്നികാശാം
വിത്രാസനാം സംയതി വാനരാണാം।
ചിക്ഷേപ ശക്തിം തരസാ ജ്വലന്തീം
സൗമിത്രയേ രാക്ഷസരാഷ്ട്രനാഥഃ ॥ **6.59.108** ॥ 2317

താമാപതന്തീം ഭരതാനുജോഽസ്ത്രൈ -
ർജഘാന ബാണൈശ്ച ഹുതാഗ്നികൽപൈഃ।
തഥാപി സാ തസ്യ വിവേശ ശക്തി -
ർഭുജാന്തരം ദാശരഥേർവിശാലം ॥ **6.59.109** ॥ 2318

സ ശക്തിമാഞ്ശക്തിസമാഹതഃ സൻ
ജജ്വാല ഭൂമൗ സ രഘുപ്രവീരഃ।
തം വിഹ്വലന്തം സഹസാഭ്യുപേത്യ
ജഗ്രാഹ രാജാ തരസാ ഭുജാഭ്യാം ॥ **6.59.110** ॥ 2319

ഹിമവാൻ മന്ദരോ മേരു -
സ്ത്രൈലോക്യം വാ സഹാമരൈഃ।
ശക്യം ഭുജാഭ്യാമുദ്ധർതും
ന ശക്യോ ഭരതാനുജഃ ॥ **6.59.111** ॥ 2320

ശക്ത്യാ ബ്രാഹ്മ്യാ തു സൗമിത്രി -
സ്താഡിതോഽപി സ്തനാന്തരേ।
വിഷ്ണോരമീമാംസ്യഭാഗ -
മാത്മാനം പ്രത്യനുസ്മരത് ॥ **6.59.112** ॥ 2321

തതോ ദാനവദർപഘ്നം
സൗമിത്രിം ദേവകണ്ടകഃ।
തം പീഡയിത്വാ ബാഹുഭ്യാം
ന പ്രഭുർലംഘനേഽഭവത് ॥ **6.59.113** ॥ 2322

തതഃ ക്രുദ്ധോ വായുസുതോ
രാവണം സമഭിദ്രവത്।
ആജഘാനോരസി ക്രുദ്ധോ
വജ്രകൽപേന മുഷ്ടിനാ ॥ **6.59.114** ॥ 2323

തേന മുഷ്ടിപ്രഹാരേണ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
ജാനുഭ്യാമഗമദ് ഭൂമൗ
ചചാല ച പപാത ച ॥ **6.59.115** ॥ 2324

ആസ്യൈശ്ച നേത്രൈഃ ശ്രവണൈഃ
പപാത രുധിരം ബഹു।
വിഘൂർണമാനോ നിശ്ചേഷ്ടോ
രഥോപസ്ഥ ഉപാവിശത് ॥ **6.59.116** ॥ 2325

വിസംജ്ഞോ മൂർച്ഛിതശ്ചാസീ -
ന്ന ച സ്ഥാനം സമാലഭത് ।
വിസംജ്ഞം രാവണം ദൃഷ്ട്വാ
സമരേ ഭീമവിക്രമം ॥ **6.59.117** ॥ 2326

ഋഷയോ വാനരാശ്ചൈവ
നേദുർദേവാശ്ച സാസുരാഃ ।
ഹനൂമാനഥ തേജസ്വീ
ലക്ഷ്മണം രാവണാർദിതം ॥ **6.59.118** ॥ 2327

ആനയദ് രാഘവാഭ്യാശം
ബാഹുഭ്യാം പരിഗൃഹ്യ തം ।
വായുസൂനോഃ സുഹൃത്ത്വേന
ഭക്ത്യാ പരമയാ ച സഃ ।
ശത്രൂണാമപ്യകമ്പ്യോഽപി
ലഘുത്വമഗമത് കപേഃ ॥ **6.59.119** ॥ 2328

തം സമുത്സൃജ്യ സാ ശക്തിഃ
സൗമിത്രിം യുധി നിർജിതം ।
രാവണസ്യ രഥേ തസ്മിൻ
സ്ഥാനം പുനരുപാഗമത് ॥ **6.59.120** ॥ 2329

രാവണോഽപി മഹാതേജാഃ
പ്രാപ്യ സംജ്ഞാം മഹാഹവേ ।
ആദദേ നിശിതാൻ ബാണാ -
ഞ്ജഗ്രാഹ ച മഹദ്ധനുഃ ॥ **6.59.121** ॥ 2330

ആശ്വസ്തശ്ച വിശല്യശ്ച
ലക്ഷ്മണഃ ശത്രുസൂദനഃ ।

വിഷ്ണോർഭാഗമമീമാംസ്യ -
മാത്മാനം പ്രത്യനുസ്മരൻ ॥ **6.59.122** ॥ 2331

നിപാതിതമഹാവീരാം
വാനരാണാം മഹാചമൂം ।
രാഘവസ്തു രണേ ദൃഷ്ട്വാ
രാവണം സമഭിദ്രവത് ॥ **6.59.123** ॥ 2332

അഥൈനമനുസങ്ക്രമ്യ
ഹനൂമാൻ വാക്യമബ്രവീത് ।
മമ പൃഷ്ഠം സമാരുഹ്യ
രാക്ഷസം ശാസ്തുമർഹസി ॥ **6.59.124** ॥ 2333

വിഷ്ണുർയഥാ ഗരുത്മന്ത -
മാരുഹ്യാമരവൈരിണം ।
തച്ഛ്രുത്വാ രാഘവോ വാക്യം
വായുപുത്രേണ ഭാഷിതം ॥ **6.59.125** ॥ 2334

അഥാരുരോഹ സഹസാ
ഹനൂമന്തം മഹാകപിം ।
രഥസ്ഥം രാവണം സംഖ്യേ
ദദർശ മനുജാധിപഃ ॥ **6.59.126** ॥ 2335

തമാലോക്യ മഹാതേജാഃ
പ്രദുദ്രാവ സ രാവണം ।
വൈരോചനമിവ ക്രുദ്ധോ
വിഷ്ണുരഭ്യുദ്യതായുധഃ ॥ **6.59.127** ॥ 2336

ജ്യാശബ്ദമകരോത് തീവ്രം
വജ്രനിഷ്പേഷനിഷ്ഠുരം ।

ഗിരാ ഗംഭീരയാ രാമോ
രാക്ഷസേന്ദ്രമുവാച ഹ ॥ **6.59.128** ॥ 2337

തിഷ്ഠ തിഷ്ഠ മമ ത്വം ഹി
കൃത്വാ വിപ്രിയമീദൃശം ।
ക്വ നു രാക്ഷസശാർദൂല
ഗത്വാ മോക്ഷമവാപ്സ്യസി ॥ **6.59.129** ॥ 2338

യദീന്ദ്രവൈവസ്വതഭാസ്കരാൻ വാ
സ്വയംഭുവൈശ്വാനരശങ്കരാൻ വാ ।
ഗമിഷ്യസി ത്വം ദശ വാ ദിശോഽഥവാ
തഥാപി മേ നാദ്യ ഗതോ വിമോക്ഷ്യസേ ॥ **6.59.130** ॥ 2339

യശ്ചൈഷ ശക്ത്യാ നിഹതസ്ത്വയാദ്യ
ഗച്ഛൻ വിഷാദം സഹസാഭ്യുപേത്യ ।
സ ഏഷ രക്ഷോഗണരാജ മൃത്യുഃ
സപുത്രപൗത്രസ്യ തവാദ്യ യുദ്ധേ ॥ **6.59.131** ॥ 2340

ഏതേന ചാത്യദ്ഭുതദർശനാനി
ശരൈർജനസ്ഥാനകൃതാലയാനി ।
ചതുർദശാൻയാത്തവരായുധാനി
രക്ഷഃസഹസ്രാണി നിഷൂദിതാനി ॥ **6.59.132** ॥ 2341

രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
രാക്ഷസേന്ദ്രോ മഹാബലഃ ।
വായുപുത്രം മഹാവേഗം
വഹന്തം രാഘവം രണേ ॥ **6.59.133** ॥ 2342

രോഷേണ മഹതാഽഽവിഷ്ടഃ
പൂർവവൈരമനുസ്മരൻ ।

ആജഘ്നാന ശരൈർദീപ്തൈഃ
കാലാനലശിഖോപമൈഃ ॥ **6.59.134** ॥ 2343

രാക്ഷസേനാഹവേ തസ്യ
താഡിതസ്യാപി സായകൈഃ।
സ്വഭാവതേജോയുക്തസ്യ
ഭൂയസ്തേജോഽഭ്യവർധത ॥ **6.59.135** ॥ 2344

തതോ രാമോ മഹാതേജാ രാവണേന കൃതവ്രണം।
ദൃഷ്ട്വാ പ്ലവഗശാർദൂലം ക്രോധസ്യ വശമേയിവാൻ ॥ **6.59.136** ॥ 2345

തസ്യാഭിസക്രമ്യ രഥം സചക്രം
സാശ്വധ്വജച്ഛത്രമഹാപതാകം।
സസാരഥിം സാശനിശൂലഖഡ്ഗം
രാമഃ പ്രചിച്ഛേദ ശിതൈഃ ശരാഗ്രൈഃ ॥ **6.59.137** ॥ 2346

അഥേന്ദ്രശത്രും തരസാ ജഘാന
ബാണേന വജ്രാശനിസന്നിഭേന।
ഭുജാന്തരേ വ്യൂഢസുജാതരൂപേ
വജ്രേണ മേരും ഭഗവാനിവേന്ദ്രഃ ॥ **6.59.138** ॥ 2347

യോ വജ്രപാതാശനിസന്നിപാതാ -
ന്ന ചുക്ഷുഭേ നാപി ചചാല രാജാ।
സ രാമബാണാഭിഹതോ ഭൃശാർത -
ശ്ചചാല ചാപം ച മുമോച വീരഃ ॥ **6.59.139** ॥ 2348

തം വിഹ്വലന്തം പ്രസമീക്ഷ്യ രാമഃ
സമാദദേ ദീപ്തമഥാർധചന്ദ്രം।
തേനാർകവർണം സഹസാ കിരീടം
ചിച്ഛേദ രക്ഷോധിപതേർമഹാത്മാ ॥ **6.59.140** ॥ 2349

തം നിർവിഷാശീവിഷസന്നികാശം
ശാന്താർചിഷം സൂർയമിവാപ്രകാശം।
ഗതശ്രിയം കൃത്തകിരീടകൂട -
മുവാച രാമോ യുധി രാക്ഷസേന്ദ്രം ॥ **6.59.141** ॥ 2350

കൃതം ത്വയാ കർമ മഹത് സുഭീമം
ഹതപ്രവീരശ്ച കൃതസ്ത്വയാഹം।
തസ്മാത് പരിശ്രാന്ത ഇതി വ്യവസ്യ
ന ത്വാം ശരൈർമൃത്യുവശം നയാമി ॥ **6.59.142** ॥ 2351

പ്രയാഹി ജാനാമി രണാർദിതസ്ത്വം
പ്രവിശ്യ രാത്രിഞ്ചരരാജ ലങ്കാം।
ആശ്വസ്യ നിർയാഹി രഥീ ച ധൻവീ
തദാ ബലം പ്രേക്ഷ്യസി മേ രഥസ്ഥഃ ॥ **6.59.143** ॥ 2352

സ ഏവമുക്തോ ഹതദർപഹർഷോ
നികൃത്തചാപഃ സ ഹതാശ്വസൂതഃ।
ശരാർദിതോ ഭഗ്നമഹാകിരീടോ
വിവേശ ലങ്കാം സഹസാ സ്മ രാജാ ॥ **6.59.144** ॥ 2353

തസ്മിൻ പ്രവിഷ്ടേ രജനീചരേന്ദ്രേ
മഹാബലേ ദാനവദേവശത്രൗ।
ഹരീൻ വിശൽയാൻ സഹ ലക്ഷ്മണേന
ചകാര രാമഃ പരമാഹവാഗ്രേ ॥ **6.59.145** ॥ 2354

തസ്മിൻ പ്രഭഗ്നേ ത്രിദശേന്ദ്രശത്രൗ
സുരാസുരാ ഭൂതഗണാ ദിശശ്ച।
സസാഗരാഃ സർഷിമഹോരഗാശ്ച
തഥൈവ ഭൂമ്യംബുചരാഃ പ്രഹൃഷ്ടാഃ ॥ **6.59.146** ॥ 2355

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകോനഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

സ്വപരാജയേന വിഷണ്ണസ്യ രാവണസ്യാദേശേന സുപ്തസ്യ കുംഭകർണസ്യ പ്രബോധനം തം ദൃഷ്ട്വാ വാനരാണാം ഭയം ച

സ പ്രവിശ്യ പുരീം ലങ്കാം
രാമബാണഭയാർദിതഃ।
ഭഗ്നദർപസ്തദാ രാജാ
ബഭൂവ വ്യഥിതേന്ദ്രിയഃ ॥ **6.60.1** ॥ 2356

മാതംഗ ഇവ സിംഹേന
ഗരുഡേനേവ പന്നഗഃ।
അഭിഭൂതോഽഭവദ് രാജാ
രാഘവേണ മഹാത്മനാ ॥ **6.60.2** ॥ 2357

ബ്രഹ്മദണ്ഡപ്രതീകാനാം
വിദ്യുച്ചലിതവർചസാം।
സ്മരൻ രാഘവബാണാനാം
വിവ്യഥേ രാക്ഷസേശ്വരഃ ॥ **6.60.3** ॥ 2358

സ കാഞ്ചനമയം ദിവ്യ -
മാശ്രിത്യ പരമാസനം।

വിപ്രേക്ഷമാണോ രക്ഷാംസി
രാവണോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.60.4** ॥ 2359

സർവം തത് ഖലു മേ മോഘം
യത് തപ്തം പരമം തപഃ।
യത് സമാനോ മഹേന്ദ്രേണ
മാനുഷേണ വിനിർജിതഃ ॥ **6.60.5** ॥ 2360

ഇദം തദ് ബ്രഹ്മണോ ഘോരം
വാക്യം മാമഭ്യുപസ്ഥിതം।
മാനുഷേഭ്യോ വിജാനീഹി
ഭയം ത്വമിതി തത്തഥാ ॥ **6.60.6** ॥ 2361

ദേവദാനവഗന്ധർവൈ -
ർയക്ഷരാക്ഷസപന്നഗൈഃ।
അവധ്യത്വം മയാ പ്രോക്തം
മാനുഷേഭ്യോ ന യാചിതം ॥ **6.60.7** ॥ 2362

തമിമം മാനുഷം മൻയേ
രാമം ദശരഥാത്മജം।
ഇക്ഷ്വാകുകുലജാതേന
അനരണ്യേന യത് പുരാ ॥ **6.60.8** ॥ 2363

ഉത്പത്സ്യതി ഹി മദ്വംശ -
പുരുഷോ രാക്ഷസാധമ।
യസ്ത്വാം സപുത്രം സാമാത്യം
സബലം സാശ്വസാരഥിം ॥ **6.60.9** ॥ 2364

നിഹനിഷ്യതി സംഗ്രാമേ
ത്വാം കുലാധമ ദുർമതേ।

ശപ്തോഽഹം വേദവത്യാ ച
യഥാ സാ ധർഷിതാ പുരാ ॥ **6.60.10** ॥ 2365

സേയം സീതാ മഹാഭാഗാ
ജാതാ ജനകനന്ദിനീ ।
ഉമാ നന്ദീശ്വരശ്ചാപി
രംഭാ വരുണകന്യകാ ॥ **6.60.11** ॥ 2366

യഥോക്തമാസ്തൻമയാ പ്രാപ്തം
ന മിഥ്യാ ഋഷിഭാഷിതം ।
ഏതദേവ സമാഗമ്യ
യത്നം കർതുമിഹാർഹഥ ॥ **6.60.12** ॥ 2367

രാക്ഷസാശ്ചാപി തിഷ്ഠന്തു
ചർയാഗോപുരമൂർധസു ।
സ ചാപ്രതിമഗാംഭീർയോ
ദേവദാനവദർപഹാ ॥ **6.60.13** ॥ 2368

ബ്രഹ്മശാപാഭിഭൂതസ്തു
കുംഭകർണോ വിബോധ്യതാം ।
സമരേ ജിതമാത്മാനം
പ്രഹസ്തം ച നിഷൂദിതം ॥ **6.60.14** ॥ 2369

ജ്ഞാത്വാ രക്ഷോബലം ഭീമ -
മാദിദേശ മഹാബലഃ ।
ദ്വാരേഷു യത്നഃ ക്രിയതാം
പ്രാകാരശ്ചാധിരുഹ്യതാം ॥ **6.60.15** ॥ 2370

നിദ്രാവശസമാവിഷ്ടഃ
കുംഭകർണോ വിബോധ്യതാം ।

സുഖം സ്വപിതി നിശ്ചിന്തഃ
കാമോപഹതചേതനഃ ॥ **6.60.16** ॥ 2371

നവ സപ്ത ദശാഷ്ടൗ ച
മാസാൻ സ്വപിതി രാക്ഷസഃ ।
മന്ത്രം കൃത്വാ പ്രസുപ്തോഽയ -
മിതസ്തു നവമേഽഹനി ॥ **6.60.17** ॥ 2372

തം തു ബോധയത ക്ഷിപ്രം
കുംഭകർണം മഹാബലം ।
സ ഹി സംഖ്യേ മഹാബാഹുഃ
കകുദം സർവരക്ഷസാം ।
വാനരാൻ രാജപുത്രൗ ച
ക്ഷിപ്രമേവ ഹനിഷ്യതി ॥ **6.60.18** ॥ 2373

ഏഷ കേതുഃ പരം സംഖ്യേ
മുഖ്യോ വൈ സർവരക്ഷസാം ।
കുംഭകർണഃ സദാ ശേതേ
മൂഢോ ഗ്രാമ്യസുഖേ രതഃ ॥ **6.60.19** ॥ 2374

രാമേണാഭിനിരസ്തസ്യ
സംഗ്രാമേഽസ്മിൻ സുദാരുണേ ।
ഭവിഷ്യതി ന മേ ശോകഃ
കുംഭകർണേ വിബോധിതേ ॥ **6.60.20** ॥ 2375

കിം കരിഷ്യാമ്യഹം തേന
ശക്രതുൽയബലേന ഹി ।
ഈദൃശേ വ്യസനേ ഘോരേ
യോ ന സാഹ്യായ കൽപതേ ॥ **6.60.21** ॥ 2376

തേ തു തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ രാക്ഷസാഃ।
ജഗ്മുഃ പരമസംഭ്രാന്താഃ
കുംഭകർണനിവേശനം ॥ **6.60.22** ॥ 2377

തേ രാവണസമാദിഷ്ടാ
മാംസശോണിതഭോജനാഃ।
ഗന്ധം മാൽയം മഹദ്ഭക്ഷ്യ -
മാദായ സഹസാ യയുഃ ॥ **6.60.23** ॥ 2378

താം പ്രവിശ്യ മഹാദ്വാരാം
സർവതോ യോജനായതാം।
കുംഭകർണഗുഹാം രമ്യാം
പുഷ്പഗന്ധപ്രവാഹിനീം ॥ **6.60.24** ॥ 2379

കുംഭകർണസ്യ നിഃശ്വാസാ -
ദവധൂതാ മഹാബലാഃ।
പ്രതിഷ്ഠമാനാഃ കൃച്ഛ്രേണ
യത്നാത് പ്രവിവിശുർഗുഹാം ॥ **6.60.25** ॥ 2380

താം പ്രവിശ്യ ഗുഹാം രമ്യാം
രത്നകാഞ്ചനകുട്ടിമാം।
ദദൃശുർനൈരൃതവ്യാഘ്രാഃ
ശയാനം ഭീമവിക്രമം ॥ **6.60.26** ॥ 2381

തേ തു തം വികൃതം സുപ്തം
വികീർണമിവ പർവതം।
കുംഭകർണം മഹാനിദ്രം
സമേതാഃ പ്രത്യബോധയൻ ॥ **6.60.27** ॥ 2382

ഊർധ്വലോമാഞ്ചിതതനും
ശ്വസന്തമിവ പന്നഗം।
ഭ്രാമയന്തം വിനിഃശ്വാസൈഃ
ശയാനം ഭീമവിക്രമം ॥ **6.60.28** ॥ 2383

ഭീമനാസോപുടം തം തു
പാതാലവിപുലാനനം।
ശയനേ ന്യസ്തസർവാംഗം
മേദോരുധിരഗന്ധിനം ॥ **6.60.29** ॥ 2384

കാഞ്ചനാംഗദനദ്ധാംഗം
കിരീടേനാർകവർചസം।
ദദൃശുർനൈരൃതവ്യാഘ്രം
കുംഭകർണമരിന്ദമം ॥ **6.60.30** ॥ 2385

തതശ്ചക്രുർമഹാത്മാനഃ
കുംഭകർണസ്യ ചാഗ്രതഃ।
ഭൂതാനാം മേരുസങ്കാശം
രാശിം പരമതർപണം ॥ **6.60.31** ॥ 2386

മൃഗാണാം മഹിഷാണാം ച
വരാഹാണാം ച സഞ്ചയാൻ।
ചക്രുർനൈരൃതശാർദൂലാ
രാശിമന്നസ്യ ചാദ്ഭുതം ॥ **6.60.32** ॥ 2387

തതഃ ശോണിതകുംഭാംശ്ച
മാംസാനി വിവിധാനി ച।
പുരസ്താത് കുംഭകർണസ്യ
ചക്രുസ്ത്രിദശശത്രവഃ ॥ **6.60.33** ॥ 2388

ലിലിപുശ്ച പരാർധ്യേന
ചന്ദനേന പരന്തപം।
ദിവ്യൈരാശ്വാസയാമാസു -
ർമാൽയൈർഗന്ധൈശ്ച ഗന്ധിഭിഃ ॥ **6.60.34** ॥ 2389

ധൂപഗന്ധാംശ്ച സസൃജു -
സ്തുഷ്ടുവുശ്ച പരന്തപം।
ജലദാ ഇവ ചാനേദു -
ർയാതുധാനാസ്തതസ്തതഃ ॥ **6.60.35** ॥ 2390

ശംഖാംശ്ച പൂരയാമാസുഃ
ശശാങ്കസദൃശപ്രഭാൻ।
തുമുലം യുഗപച്ചാപി
വിനേദുശ്ചാപ്യമർഷിതാഃ ॥ **6.60.36** ॥ 2391

നേദുരാസ്ഫോടയാമാസു -
ശ്ചിക്ഷിപുസ്തേ നിശാചരാഃ।
കുംഭകർണവിബോധാർഥം
ചക്രുസ്തേ വിപുലം സ്വരം ॥ **6.60.37** ॥ 2392

സശംഖഭേരീപണവപ്രണാദം
സാസ്ഫോടിതക്ഷ്വേലിതസിംഹനാദം।
ദിശോ ദ്രവന്തസ്ത്രിദിവം കിരന്തഃ
ശ്രുത്വാ വിഹംഗാഃ സഹസാ നിപേതുഃ ॥ **6.60.38** ॥ 2393

യദാ ഭൃശം തൈർനിനദൈർമഹാത്മാ
ന കുംഭകർണോ ബുബുധേ പ്രസുപ്തഃ।
തതോ ഭുശുണ്ഡീർമുസലാനി സർവേ
രക്ഷോഗണാസ്തേ ജഗൃഹുർഗദാശ്ച ॥ **6.60.39** ॥ 2394

തം ശൈലശൃംഗൈർമുസലൈർഗദാഭി -
ർവക്ഷഃസ്ഥലേ മുദ്ഗരമുഷ്ടിഭിശ്ച ।
സുഖപ്രസുപ്തം ഭുവി കുംഭകർണം
രക്ഷാസ്യുദഗ്രാണി തദാ നിജഘ്നുഃ ॥ **6.60.40** ॥ 2395

തസ്യ നിഃശ്വാസവാതേന
കുംഭകർണസ്യ രക്ഷസഃ ।
രാക്ഷസാഃ കുംഭകർണസ്യ
സ്ഥാതും ശേകുർന ചാഗ്രതഃ ॥ **6.60.41** ॥ 2396

തതഃ പരിഹിതാ ഗാഢം
രാക്ഷസാ ഭീമവിക്രമാഃ ।
മൃദംഗപണവാൻ ഭേരീഃ
ശംഖകുംഭഗണാംസ്തഥാ ॥ **6.60.42** ॥ 2397

ദശ രാക്ഷസസാഹസ്രം
യുഗപത്പർയവാരയത് ।
നീലാഞ്ജനചയാകാരം
തേ തു തം പ്രത്യബോധയൻ ॥ **6.60.43** ॥ 2398

അഭിഘ്നന്തോ നദന്തശ്ച
ന ച സംബുബുധേ തദാ ।
യദാ ചൈനം ന ശേകുസ്തേ
പ്രതിബോധയിതും തദാ ॥ **6.60.44** ॥ 2399

തതോ ഗുരുതരം യത്നം
ദാരുണം സമുപാക്രമൻ ।
അശ്വാനുഷ്ട്രാൻ ഖരാൻ നാഗാ -
ഞ്ജഘ്നുർദണ്ഡകശാങ്കുശൈഃ ॥ **6.60.45** ॥ 2400

ഭേരീശംഖമൃദംഗാംശ്ച
സർവപ്രാണൈരവാദയൻ।
നിജഘ്നുശ്ചാസ്യ ഗാത്രാണി
മഹാകാഷ്ഠകടങ്കരൈഃ ॥ **6.60.46** ॥ 2401

മുദ്ഗരൈർമുസലൈശ്ചാപി
സർവപ്രാണസമുദ്യതൈഃ।
തേന നാദേന മഹതാ
ലങ്കാ സർവാ പ്രപൂരിതാ।
സപർവതവനാ സർവാ
സോഽപി നൈവ പ്രബുധ്യതേ ॥ **6.60.47** ॥ 2402

തതോ ഭേരീസഹസ്രം തു
യുഗപത് സമഹൻയത।
മൃഷ്ടകാഞ്ചനകോണാനാ -
മസക്തനാം സമന്തതഃ ॥ **6.60.48** ॥ 2403

ഏവമപ്യതിനിദ്രസ്തു
യദാ നൈവ പ്രബുധ്യതേ।
ശാപസ്യ വശമാപന്ന -
സ്തതഃ ക്രുദ്ധാ നിശാചരാഃ ॥ **6.60.49** ॥ 2404

തതഃ കോപസമാവിഷ്ടാഃ
സർവേ ഭീമപരാക്രമാഃ।
തദ് രക്ഷോ ബോധയിഷ്യന്ത -
ശ്ചക്രുരൻയേ പരാക്രമം ॥ **6.60.50** ॥ 2405

അൻയേ ഭേരീഃ സമാജഘ്നു -
രൻയേ ചക്രുർമഹാസ്വനം।

കേശാനൻയേ പ്രലുലുപുഃ
കർണാനൻയേ ദശന്തി ച ॥ **6.60.51** ॥ 2406

ഉദകുംഭശതാനൻയേ
സമസിഞ്ചന്ത കർണയോഃ ।
ന കുംഭകർണഃ പസ്പന്ദേ
മഹാനിദ്രാവശം ഗതഃ ॥ **6.60.52** ॥ 2407

അൻയേ ച ബലിനസ്തസ്യ
കൂടമുദ്ഗരപാണയഃ ।
മൂർധ്നി വക്ഷസി ഗാത്രേഷു
പാതയൻ കൂടമുദ്ഗരാൻ ॥ **6.60.53** ॥ 2408

രജ്ജുബന്ധനബദ്ധാഭിഃ
ശതഘ്നീഭിശ്ച സർവതഃ ।
വധ്യമാനോ മഹാകായോ
ന പ്രാബുധ്യത രാക്ഷസഃ ॥ **6.60.54** ॥ 2409

വാരണാനാം സഹസ്രം ച
ശരീരേഽസ്യ പ്രധാവിതം ।
കുംഭകർണസ്തദാ ബുദ്ധ്വാ
സ്പർശ പരമബുധ്യത ॥ **6.60.55** ॥ 2410

സ പാത്യമാനൈർഗിരിശൃംഗവൃക്ഷൈ -
രചിന്തയംസ്താൻ വിപുലാൻ പ്രഹാരാൻ ।
നിദ്രാക്ഷയാത് ക്ഷുദ്ഭയപീഡിതശ്ച
വിജൃംഭമാണഃ സഹസോത്പപാത ॥ **6.60.56** ॥ 2411

സ നാഗഭോഗാചലശൃംഗകൽപൗ
വിക്ഷിപ്യ ബാഹൂ ജിതവജ്രസാരൗ ।

വിവൃത്യ വക്ത്രം വഡവാമുഖാഭം
നിശാചരോഽസൗ വികൃതം ജജൃംഭേ ॥ **6.60.57** ॥ 2412

തസ്യ ജാജൃംഭമാണസ്യ
വക്ത്രം പാതാലസന്നിഭം।
ദദൃശേ മേരുശൃംഗാഗ്രേ
ദിവാകര ഇവോദിതഃ ॥ **6.60.58** ॥ 2413

സ ജൃംഭമാണോഽതിബലഃ
പ്രബുദ്ധസ്തു നിശാചരഃ।
നിഃശ്വാസശ്ചാസ്യ സഞ്ജജ്ഞേ
പർവതാദിവ മാരുതഃ ॥ **6.60.59** ॥ 2414

രൂപമുത്തിഷ്ഠതസ്തസ്യ
കുംഭകർണസ്യ തദ് ബഭൗ।
യുഗാന്തേ സർവഭൂതാനി
കാലസ്യേവ ദിധക്ഷതഃ ॥ **6.60.60** ॥ 2415

തസ്യ ദീപ്താഗ്നിസദൃശേ
വിദ്യുത്സദൃശവർചസീ।
ദദൃശാതേ മഹാനേത്രേ
ദീപ്താവിവ മഹാഗ്രഹൗ ॥ **6.60.61** ॥ 2416

തതസ്ത്വദർശയൻ സർവാൻ
ഭക്ഷ്യാംശ്ച വിവിധാൻ ബഹൂൻ।
വരാഹാൻ മഹിഷാംശ്ചൈവ
ബഭക്ഷ സ മഹാബലഃ ॥ **6.60.62** ॥ 2417

ആദദ് ബുഭുക്ഷിതോ മാംസം
ശോണിതം തൃഷിതോഽപിബത്।

മേദഃകുംഭാംശ്ച മദ്യാംശ്ച
പപൗ ശക്രരിപുസ്തദാ ॥ **6.60.63** ॥ 2418

തതസ്തൃപ്ത ഇതി ജ്ഞാത്വാ
സമുത്പേതുർനിശാചരാഃ।
ശിരോഭിശ്ച പ്രണമ്യൈനം
സർവതഃ പർയവാരയൻ ॥ **6.60.64** ॥ 2419

നിദ്രാവിശദനേത്രസ്തു
കലുഷീകൃതലോചനഃ।
ചാരയൻ സർവതോ ദൃഷ്ടിം
താൻ ദദർശ നിശാചരാൻ ॥ **6.60.65** ॥ 2420

സ സർവാൻ സാന്ത്വയാമാസ
നൈരൃതാൻ നൈരൃതർഷഭഃ।
ബോധനാദ് വിസ്മിതശ്ചാപി
രാക്ഷസാനിദമബ്രവീത് ॥ **6.60.66** ॥ 2421

കിമർഥമഹമാദൃത്യ
ഭവദ്ഭിഃ പ്രതിബോധിതഃ।
കച്ചിത് സുകുശലം രാജ്ഞോ
ഭയം വാ നേഹ കിഞ്ചന ॥ **6.60.67** ॥ 2422

അഥവാ ധ്രുവമൻയേഭ്യോ
ഭയം പരമുപസ്ഥിതം।
യദർഥമേവ ത്വരിതൈ -
ർഭവദ്ഭിഃ പ്രതിബോധിതഃ ॥ **6.60.68** ॥ 2423

അദ്യ രാക്ഷസരാജസ്യ
ഭയമുത്പാടയാമ്യഹം।

ദാരയിഷ്യേ മഹേന്ദ്രം വാ
ശീതയിഷ്യേ തഥാനലം ॥ **6.60.69** ॥ 2424

ന ഹ്യൽപകാരണേ സുപ്തം
ബോധയിഷ്യതി മാദൃശം।
തദാഖ്യാതാർഥതത്ത്വേന
മത്പ്രബോധനകാരണം ॥ **6.60.70** ॥ 2425

ഏവം ബ്രുവാണം സംരബ്ധം
കുംഭകർണമരിന്ദമം।
യൂപാക്ഷഃ സചിവോ രാജ്ഞഃ
കൃതാഞ്ജലിരഭാഷത ॥ **6.60.71** ॥ 2426

ന നോ ദേവകൃതം കിഞ്ചിദ്
ഭയമസ്തി കദാചന।
മാനുഷാന്നോ ഭയം രാജം -
സ്തുമുലം സമ്പ്രബാധതേ ॥ **6.60.72** ॥ 2427

ന ദൈത്യദാനവേഭ്യോ വാ
ഭയമസ്തി ന നഃ ക്വചിത്।
യാദൃശം മാനുഷം രാജൻ
ഭയമസ്മാനുപസ്ഥിതം ॥ **6.60.73** ॥ 2428

വാനരൈഃ പർവതാകാരൈ -
ർലങ്കേയം പരിവാരിതാ।
സീതാഹരണസന്തപ്താദ്
രാമാന്നസ്തുമുലം ഭയം ॥ **6.60.74** ॥ 2429

ഏകേന വാനരേണേയം
പൂർവം ദഗ്ധാ മഹാപുരീ।

കുമാരോ നിഹതശ്ചാക്ഷഃ
സാനുയാത്രഃ സകുഞ്ജരഃ ॥ **6.60.75** ॥ 2430

സ്വയം രക്ഷോധിപശ്ചാപി
പൗലസ്ത്യോ ദേവകണ്ടകഃ।
വ്രജേതി സംയുഗേ മുക്തോ
രാമേണാദിത്യവർചസാ ॥ **6.60.76** ॥ 2431

യന്ന ദേവൈഃ കൃതോ രാജാ
നാപി ദൈത്യൈർന ദാനവൈഃ।
കൃതഃ സ ഇഹ രാമേണ
വിമുക്തഃ പ്രാണസംശയാത് ॥ **6.60.77** ॥ 2432

സ യൂപാക്ഷവചഃ ശ്രുത്വാ
ഭ്രാതുർയുധി പരാഭവം।
കുംഭകർണോ വിവൃത്താക്ഷോ
യൂപാക്ഷമിദമബ്രവീത് ॥ **6.60.78** ॥ 2433

സർവമദ്യൈവ യൂപാക്ഷ
ഹരിസൈന്യം സലക്ഷ്മണം।
രാഘവം ച രണേ ജിത്വാ
തതോ ദ്രക്ഷ്യാമി രാവണം ॥ **6.60.79** ॥ 2434

രാക്ഷസാംസ്തർപയിഷ്യാമി
ഹരീണാം മാംസശോണിതൈഃ।
രാമലക്ഷ്മണയോശ്ചാപി
സ്വയം പാസ്യാമി ശോണിതം ॥ **6.60.80** ॥ 2435

തത് തസ്യ വാക്യം ബ്രുവതോ നിശമ്യ
സഗർവിതം രോഷവിവൃദ്ധദോഷം।

മഹോദരോ നൈരൃതയോധമുഖ്യഃ
കൃതാഞ്ജലിർവാക്യമിദം ബഭാഷേ ॥ **6.60.81** ॥ 2436

രാവണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
ഗുണദോഷൗ വിമൃശ്യ ച ।
പശ്ചാദപി മഹാബാഹോ
ശത്രൂൻ യുധി വിജേഷ്യസി ॥ **6.60.82** ॥ 2437

മഹോദരവചഃ ശ്രുത്വാ
രാക്ഷസൈഃ പരിവാരിതഃ ।
കുംഭകർണോ മഹാതേജാഃ
സമ്പ്രതസ്ഥേ മഹാബലഃ ॥ **6.60.83** ॥ 2438

സുപ്തമുത്ഥാപ്യ ഭീമാക്ഷം
ഭീമരൂപപരാക്രമം ।
രാക്ഷസാസ്ത്വരിതാ ജഗ്മു -
ർദശഗ്രീവനിവേശനം ॥ **6.60.84** ॥ 2439

ത്യേഭിഗമ്യ ദശഗ്രീവ -
മാസീനം പരമാസനേ ।
ഊചുർബദ്ധാഞ്ജലിപുടാഃ
സർവ ഏവ നിശാചരാഃ ॥ **6.60.85** ॥ 2440

കുംഭകർണഃ പ്രബുദ്ധോഽസൗ
ഭ്രാതാ തേ രാക്ഷസേശ്വര ।
കഥം തത്രൈവ നിർയാതു
ദ്രക്ഷ്യസേ തമിഹാഗതം ॥ **6.60.86** ॥ 2441

രാവണസ്ത്വബ്രവീദ്ധൃഷ്ടോ
രാക്ഷസാംസ്താനുപസ്ഥിതാൻ ।

ദ്രഷ്ടുമേനമിഹേച്ഛാമി
യഥാൻയായം ച പൂജ്യതാം ॥ **6.60.87** ॥ 2442

തഥേത്യുക്ത്വാ തു തേ സർവേ
പുനരാഗമ്യ രാക്ഷസാഃ ।
കുംഭകർണമിദം വാക്യ -
മൂചൂ രാവണചോദിതാഃ ॥ **6.60.88** ॥ 2443

ദ്രഷ്ടും ത്വാം കാങ്ക്ഷതേ രാജാ
സർവരാക്ഷസപുംഗവഃ ।
ഗമനേ ക്രിയതാം ബുദ്ധി -
ർഭ്രാതരം സമ്പ്രഹർഷയ ॥ **6.60.89** ॥ 2444

കുംഭകർണസ്തു ദുർധർഷോ
ഭ്രാതുരാജ്ഞായ ശാസനം ।
തഥേത്യുക്ത്വാ മഹാവീർയഃ
ശയനാദുത്പപാത ഹ ॥ **6.60.90** ॥ 2445

പ്രക്ഷാല്യ വദനം ഹൃഷ്ടഃ
സ്നാതഃ പരമഹർഷിതഃ ।
പിപാസുസ്ത്വരയാമാസ
പാനം ബലസമീരണം ॥ **6.60.91** ॥ 2446

തതസ്തേ ത്വരിതാസ്തത്ര
രാക്ഷസാ രാവണാജ്ഞയാ ।
മദ്യം ഭക്ഷ്യാംശ്ച വിവിധാൻ
ക്ഷിപ്രമേവോപഹാരയൻ ॥ **6.60.92** ॥ 2447

പീത്വാ ഘടസഹസ്രേ ദ്വേ
ഗമനായോപചക്രമേ ।

ഈഷത്സമുത്കടോ മത്ത -
സ്തേജോബലസമൻവിതഃ ॥ **6.60.93** ॥ 2448

കുംഭകർണോ ബഭൗ രുഷ്ടഃ
കാലാന്തകയമോപമഃ ।
ഭ്രാതുഃ സ ഭവനം ഗച്ഛൻ
രക്ഷോബലസമൻവിതഃ ।
കുംഭകർണഃ പദൻയാസൈ -
രകമ്പയത മേദിനീം ॥ **6.60.94** ॥ 2449

സ രാജമാർഗം വപുഷാ പ്രകാശയൻ
സഹസ്രരശ്മിർധരണീമിവാംശുഭിഃ ।
ജഗാമ തത്രാഞ്ജലിമാലയാ വൃതഃ
ശതക്രതുർഗേഹമിവ സ്വയംഭുവഃ ॥ **6.60.95** ॥ 2450

തം രാജമാർഗസ്ഥമമിത്രഘാതിനം
വനൗകസസ്തേ സഹസാ ബഹിഃ സ്ഥിതാഃ ।
ദൃഷ്ട്വാപ്രമേയം ഗിരിശൃംഗകൽപം
വിതത്രസുസ്തേ സഹ യൂഥപാലൈഃ ॥ **6.60.96** ॥ 2451

കേചിച്ഛരണ്യം ശരണം സ്മ രാമം
വ്രജന്തി കേചിദ് വ്യഥിതാഃ പതന്തി ।
കേചിദ് ദിശശ്ച വ്യഥിതാഃ പതന്തി
കേചിദ് ഭയാർതാ ഭുവി ശേരതേ സ്മ ॥ **6.60.97** ॥ 2452

തമദ്രിശൃംഗപ്രതിമം കിരീടിനം
സ്പൃശന്തമാദിത്യമിവാത്മതേജസാ ।
വനൗകസഃ പ്രേക്ഷ്യ വിവൃദ്ധമദ്ഭുതം
ഭയാർദിതാ ദുദ്രുവിരേ യതസ്തതഃ ॥ **6.60.98** ॥ 2453

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

വിഭീഷണേന ശ്രീരാമം പ്രതി കുംഭകർണസ്യ പരിചയദാനം ശ്രീരാമസ്യാജ്ഞയാ യുദ്ധാർഥം വാനരാണാം ലങ്കാദ്വാരേഷു സമവസ്ഥാനം

തതോ രാമോ മഹാതേജാ
ധനുരാദായ വീർയവാൻ।
കിരീടിനം മഹാകായം
കുംഭകർണം ദദർശ ഹ ॥ **6.61.1** ॥ 2454

തം ദൃഷ്ട്വാ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠം
പർവതാകാരദർശനം।
ക്രമമാണമിവാകാശം
പുരാ നാരായണം യഥാ ॥ **6.61.2** ॥ 2455

സതോയാംബുദസങ്കാശം
കാഞ്ചനാംഗദഭൂഷണം।
ദൃഷ്ട്വാ പുനഃ പ്രദുദ്രാവ
വാനരാണാം മഹാചമൂഃ ॥ **6.61.3** ॥ 2456

വിദ്രുതാം വാഹിനീം ദൃഷ്ട്വാ
വർധമാനം ച രാക്ഷസം।

സവിസ്മിതമിദം രാമോ
വിഭീഷണമുവാച ഹ ॥ **6.61.4** ॥ 2457

കോഽസൗ പർവതസങ്കാശഃ
കിരീടീ ഹരിലോചനഃ।
ലങ്കായാം ദൃശ്യതേ വീരഃ
സവിദ്യുദിവ തോയദഃ ॥ **6.61.5** ॥ 2458

പൃഥിവ്യാം കേതുഭൂതോഽസൗ
മഹാനേകോഽത്ര ദൃശ്യതേ।
യം ദൃഷ്ട്വാ വാനരാഃ സർവേ
വിദ്രവന്തി തതസ്തതഃ ॥ **6.61.6** ॥ 2459

ആചക്ഷ്വ സുമഹാൻ കോഽസൗ
രക്ഷോ വാ യദി വാസുരഃ।
ന മയൈവംവിധം ഭൂതം
ദൃഷ്ടപൂർവം കദാചന ॥ **6.61.7** ॥ 2460

സമ്പൃഷ്ടോ രാജപുത്രേണ
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ।
വിഭീഷണോ മഹാപ്രാജ്ഞഃ
കാകുത്സ്ഥമിദമബ്രവീത് ॥ **6.61.8** ॥ 2461

യേന വൈവസ്വതോ യുദ്ധേ
വാസവശ്ച പരാജിതഃ।
സൈഷ വിശ്രവസഃ പുത്രഃ
കുംഭകർണഃ പ്രതാപവാൻ।
അസ്യ പ്രമാണസദൃശോ
രാക്ഷസോഽന്യോ ന വിദ്യതേ ॥ **6.61.9** ॥ 2462

ഏതേന ദേവാ യുധി ദാനവാശ്ച
യക്ഷാ ഭുജംഗാഃ പിശിതാശനാശ്ച ।
ഗന്ധർവവിദ്യാധരകിന്നരാശ്ച
സഹസ്രശോ രാഘവ സമ്പ്രഭഗ്നാഃ ॥ **6.61.10** ॥ 2463

ശൂലപാണിം വിരൂപാക്ഷം
കുംഭകർണം മഹാബലം ।
ഹന്തും ന ശേകുസ്ത്രിദശാഃ
കാലോഽയമിതി മോഹിതാഃ ॥ **6.61.11** ॥ 2464

പ്രകൃത്യാ ഹ്യേഷ തേജസ്വീ
കുംഭകർണോ മഹാബലഃ ।
അൻയേഷാം രാക്ഷസേന്ദ്രാണാം
വരദാനകൃതം ബലം ॥ **6.61.12** ॥ 2465

ബാലേന ജാതമാത്രേണ
ക്ഷുധാർതേന മഹാത്മനാ ।
ഭക്ഷിതാനി സഹസ്രാണി
പ്രജാനാം സുബഹൂൻയപി ॥ **6.61.13** ॥ 2466

തേഷു സംഭക്ഷ്യമാണേഷു
പ്രജാ ഭയനിപീഡിതാഃ ।
യാന്തി സ്മ ശരണം ശക്രം
തമപ്യർഥം ൻയവേദയൻ ॥ **6.61.14** ॥ 2467

സ കുംഭകർണം കുപിതോ മഹേന്ദ്രോ
ജഘാന വജ്രേണ ശിതേന വജ്രീ ।
സ ശക്രവജ്രാഭിഹതോ മഹാത്മാ
ചചാല കോപാച്ച ഭൃശം നനാദ ॥ **6.61.15** ॥ 2468

തസ്യ നാനദ്യമാനസ്യ
കുംഭകർണസ്യ രക്ഷസഃ।
ശ്രുത്വാ നിനാദം വിത്രസ്താഃ
പ്രജാ ഭൂയോ വിതത്രസുഃ ॥ **6.61.16** ॥ 2469

തതഃ ക്രുദ്ധോ മഹേന്ദ്രസ്യ
കുംഭകർണോ മഹാബലഃ।
നിഷ്കൃഷ്യൈരാവതാദ് ദന്തം
ജഘാനോരസി വാസവം ॥ **6.61.17** ॥ 2470

കുംഭകർണപ്രഹാരാർതോ
വിജജ്വാല സ വാസവഃ।
തതോ വിഷേദുഃ സഹസാ
ദേവാ ബ്രഹ്മർഷിദാനവാഃ ॥ **6.61.18** ॥ 2471

പ്രജാഭിഃ സഹ ശക്രശ്ച
യയൗ സ്ഥാനം സ്വയംഭുവഃ।
കുംഭകർണസ്യ ദൗരാത്മ്യം
ശശംസുസ്തേ പ്രജാപതേഃ ॥ **6.61.19** ॥ 2472

പ്രജാനാം ഭക്ഷണം ചാപി
ദേവാനാം ചാപി ധർഷണം।
ആശ്രമധ്വംസനം ചാപി
പരസ്ത്രീഹരണം ഭൃശം ॥ **6.61.20** ॥ 2473

ഏവം പ്രജാ യദി ത്വേഷ
ഭക്ഷയിഷ്യതി നിത്യശഃ।
അചിരേണൈവ കാലേന
ശൂൻയോ ലോകോ ഭവിഷ്യതി ॥ **6.61.21** ॥ 2474

വാസവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
സർവലോകപിതാമഹഃ।
രക്ഷാംസ്യാവാഹയാമാസ
കുംഭകർണം ദദർശ ഹ ॥ **6.61.22** ॥ 2475

കുംഭകർണം സമീക്ഷ്യൈവ
വിതത്രാസ പ്രജാപതിഃ।
കുംഭകർണമഥാശ്വസ്തഃ
സ്വയംഭൂരിദമബ്രവീത് ॥ **6.61.23** ॥ 2476

ധ്രുവം ലോകവിനാശായ
പൗലസ്ത്യേനാസി നിർമിതഃ।
തസ്മാത് ത്വമദ്യപ്രഭൃതി
മൃതകൽപഃ ശയിഷ്യസേ ॥ **6.61.24** ॥ 2477

ബ്രഹ്മശാപാഭിഭൂതോഽഥ
നിപപാതാഗ്രതഃ പ്രഭോഃ।
തതഃ പരമസംഭ്രാന്തോ
രാവണോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.61.25** ॥ 2478

പ്രവൃദ്ധഃ കാഞ്ചനോ വൃക്ഷഃ
ഫലകാലേ നികൃത്യതേ।
ന നപ്താരം സ്വകം ൻയായ്യം
ശപ്തുമേവം പ്രജാപതേ ॥ **6.61.26** ॥ 2479

ന മിഥ്യാവചനശ്ച ത്വം
സ്വപ്സ്യത്യേവ ന സംശയഃ।
കാലസ്തു ക്രിയതാമസ്യ
ശയനേ ജാഗരേ തഥാ ॥ **6.61.27** ॥ 2480

രാവണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
സ്വയംഭൂരിദമബ്രവീത്।
ശയിതാ ഹ്യേഷ ഷൺമാസ -
മേകാഹം ജാഗരിഷ്യതി ॥ **6.61.28** ॥ 2481

ഏകേനാഹാ ത്വസൗ വീര -
ശ്ചരൻ ഭൂമിം ബുഭുക്ഷിതഃ।
വ്യാത്താസ്യോ ഭക്ഷയേൽലോകാൻ
സംവൃദ്ധ ഇവ പാവകഃ ॥ **6.61.29** ॥ 2482

സോഽസൗ വ്യസനമാപന്നഃ
കുംഭകർണമബോധയത്।
ത്വത്പരാക്രമഭീതശ്ച
രാജാ സമ്പ്രതി രാവണഃ ॥ **6.61.30** ॥ 2483

സ ഏഷ നിർഗതോ വീരഃ
ശിബിരാദ് ഭീമവിക്രമഃ।
വാനരാൻ ഭൃശസങ്ക്രുദ്ധോ
ഭക്ഷയൻ പരിധാവതി ॥ **6.61.31** ॥ 2484

കുംഭകർണം സമീക്ഷ്യൈവ
ഹരയോഽദ്യ പ്രദുദ്രുവുഃ।
കഥമേനം രണേ ക്രുദ്ധം
വാരയിഷ്യന്തി വാനരാഃ ॥ **6.61.32** ॥ 2485

ഉച്യന്താം വാനരാഃ സർവേ
യന്ത്രമേതത് സമുച്ഛ്രിതം।
ഇതി വിജ്ഞായ ഹരയോ
ഭവിഷ്യന്തീഹ നിർഭയാഃ ॥ **6.61.33** ॥ 2486

വിഭീഷണവചഃ ശ്രുത്വാ
ഹേതുമത് സുമുഖോദ്ഗതം।
ഉവാച രാഘവോ വാക്യം
നീലം സേനാപതിം തദാ ॥ **6.61.34** ॥ 2487

ഗച്ഛ സൈന്യാനി സർവാണി
വ്യൂഹ്യ തിഷ്ഠസ്വ പാവകേ।
ദ്വാരാണ്യാദായ ലങ്കായാ -
ശ്ചർയാശ്ചാസ്യാഥ സങ്ക്രമാൻ ॥ **6.61.35** ॥ 2488

ശൈലശൃംഗാണി വൃക്ഷാംശ്ച
ശിലാശ്ചാപ്യുപസംഹരൻ।
ഭവന്തഃ സായുധാഃ സർവേ
വാനരാഃ ശൈലപാണയഃ ॥ **6.61.36** ॥ 2489

രാഘവേണ സമാദിഷ്ടോ
നീലോ ഹരിചമൂപതിഃ।
ശശാസ വാനരാനീകം
യഥാവത് കപികുഞ്ജരഃ ॥ **6.61.37** ॥ 2490

തതോ ഗവാക്ഷഃ ശരഭോ
ഹനൂമാനംഗദസ്തഥാ।
ശൈലശൃംഗാണി ശൈലാഭാ
ഗൃഹീത്വാ ദ്വാരമഭ്യയുഃ ॥ **6.61.38** ॥ 2491

രാമവാക്യമുപശ്രുത്യ
ഹരയോ ജിതകാശിനഃ।
പാദപൈരർദയൻ വീരാ
വാനരാഃ പരവാഹിനീം ॥ **6.61.39** ॥ 2492

തതോ ഹരീണാം തദനീകമുഗ്രം
രരാജ ശൈലോദ്യതവൃക്ഷഹസ്തം ।
ഗിരേഃ സമീപാനുഗതം യഥൈവ
മഹൻമഹാംഭോധരജാലമുഗ്രം ॥ **6.61.40** ॥ 2493

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

കുംഭകർണസ്യ രാവണഗൃഹേ പ്രവേശോ രാമാദ് ഭയം സൂചയിത്വാ രാവണേന തസ്യ ശത്രുസേനാസംഹരണായ പ്രേഷണം

സ തു രാക്ഷസശാർദൂലോ
നിദ്രാമദസമാകുലഃ ।
രാജമാർഗം ശ്രിയാ ജുഷ്ടം
യയൗ വിപുലവിക്രമഃ ॥ **6.62.1** ॥ 2494

രാക്ഷസാനാം സഹസ്രൈശ്ച
വൃതഃ പരമദുർജയഃ ।
ഗൃഹേഭ്യഃ പുഷ്പവർഷേണ
കീർയമാണസ്തദാ യയൗ ॥ **6.62.2** ॥ 2495

സ ഹേമജാലവിതതം
ഭാനുഭാസ്വരദർശനം ।
ദദർശ വിപുലം രമ്യം
രാക്ഷസേന്ദ്രനിവേശനം ॥ **6.62.3** ॥ 2496

സ തത്തദാ സൂര്യ ഇവാഭ്രജാലം
പ്രവിശ്യ രക്ഷോധിപതേർനിവേശം ।

ദദർശ ദൂരേഽഗ്രജമാസനസ്ഥം
സ്വയംഭുവം ശക്ര ഇവാസനസ്ഥം ॥ **6.62.4** ॥ 2497

ഭ്രാതുഃ സ ഭവനം ഗച്ഛൻ
രക്ഷോഗണസമൻവിതഃ।
കുംഭകർണഃ പദൻയാസൈ -
രകമ്പയത മേദിനീം ॥ **6.62.5** ॥ 2498

സോഽഭിഗമ്യ ഗൃഹം ഭ്രാതുഃ
കക്ഷ്യാമഭിവിഗാഹ്യ ച।
ദദർശോദ്വിഗ്നമാസീനം
വിമാനേ പുഷ്പകേ ഗുരും ॥ **6.62.6** ॥ 2499

അഥ ദൃഷ്ട്വാ ദശഗ്രീവഃ
കുംഭകർണമുപസ്ഥിതം।
തൂർണമുത്ഥായ സംഹൃഷ്ടഃ
സന്നികർഷമുപാനയത് ॥ **6.62.7** ॥ 2500

അഥാസീനസ്യ പർയങ്കേ
കുംഭകർണോ മഹാബലഃ।
ഭ്രാതുർവവന്ദേ ചരണൗ
കിം കൃത്യമിതി ചാബ്രവീത് ॥ **6.62.8** ॥ 2501

ഉത്പത്യ ചൈനം മുദിതോ
രാവണഃ പരിഷസ്വജേ।
സ ഭ്രാത്രാ സമ്പരിഷ്വക്തോ
യഥാവച്ചാഭിനന്ദിതഃ ॥ **6.62.9** ॥ 2502

കുംഭകർണഃ ശുഭം ദിവ്യം
പ്രതിപേദേ വരാസനം।

സ തദാസനമാശ്രിത്യ
കുംഭകർണോ മഹാബലഃ ॥ **6.62.10** ॥ 2503

സംരക്തനയനഃ ക്രോധാദ്
രാവണം വാക്യമബ്രവീത്।
കിമർഥമഹമാദൃത്യ
ത്വയാ രാജൻ പ്രബോധിതഃ ॥ **6.62.11** ॥ 2504

ശംസ കസ്മാദ് ഭയം ത്യേത്ര
കോ വാ പ്രേതോ ഭവിഷ്യതി।
ഭ്രാതരം രാവണഃ ക്രുദ്ധം
കുംഭകർണമവസ്ഥിതം ॥ **6.62.12** ॥ 2505

രോഷേണ പരിവൃത്താഭ്യാം
നേത്രാഭ്യാം വാക്യമബ്രവീത്।
അദ്യ തേ സുമഹാൻ കാലഃ
ശയാനസ്യ മഹാബല ॥ **6.62.13** ॥ 2506

സുഷുപ്തസ്ത്വം ന ജാനീഷേ
മമ രാമകൃതം ഭയം।
ഏഷ ദാശരഥിഃ ശ്രീമാൻ
സുഗ്രീവസഹിതോ ബലീ ॥ **6.62.14** ॥ 2507

സമുദ്രം ലംഘയിത്വാ തു
മൂലം നഃ പരികൃന്തതി।
ഹന്ത പശ്യസ്വ ലങ്കായാം
വനാൻയുപവനാനി ച ॥ **6.62.15** ॥ 2508

സേതുനാ സുഖമാഗത്യ
വാനരൈകാർണവം കൃതം।

യേ രാക്ഷസാ മുഖ്യതമാ
ഹതാസ്തേ വാനരൈർയുധി ॥ **6.62.16** ॥ 2509

വാനരാണാം ക്ഷയം യുദ്ധേ
ന പശ്യാമി കഥഞ്ചന ।
ന ചാപി വാനരാ യുദ്ധേ
ജിതപൂർവാഃ കദാചന ॥ **6.62.17** ॥ 2510

തദേതദ് ഭയമുത്പന്നം
ത്രായസ്വേഹ മഹാബല ।
നാശയ ത്വമിമാനദ്യ
തദർഥം ബോധിതോ ഭവാൻ ॥ **6.62.18** ॥ 2511

സർവക്ഷപിതകോശം ച
സ ത്വമഭ്യുപപദ്യ മാം ।
ത്രായസ്വേമാം പുരീം ലങ്കാം
ബാലവൃദ്ധാവശേഷിതാം ॥ **6.62.19** ॥ 2512

ഭ്രാതുരർഥേ മഹാബാഹോ
കുരു കർമ സുദുഷ്കരം ।
മയൈവം നോക്തപൂർവോ ഹി
ഭ്രാതാ കശ്ചിത് പരന്തപ ॥ **6.62.20** ॥ 2513

ത്വയ്യസ്തി മമ ച സ്നേഹഃ
പരാ സംഭാവനാ ച മേ ।
ദേവാസുരേഷു യുദ്ധേഷു
ബഹുശോ രാക്ഷസർഷഭ ॥ **6.62.21** ॥ 2514

ത്വയാ ദേവാഃ പ്രതിവ്യൂഹ്യ
നിർജിതാശ്ചാസുരാ യുധി ॥ **6.62.22** ॥ 2515

തദേതത് സർവമാതിഷ്ഠ
വീർയം ഭീമപരാക്രമ ।
നഹി തേ സർവഭൂതേഷു
ദൃശ്യതേ സദൃശോ ബലീ ॥ **6.62.23** ॥ 2516

കുരുഷ്വ മേ പ്രിയഹിതമേതദുത്തമം
യഥാപ്രിയം പ്രിയരണ ബാന്ധവപ്രിയ ।
സ്വതേജസാ വ്യഥയ സപത്നവാഹിനീം
ശരദ്ഘനം പവന ഇവോദ്യതോ മഹാൻ ॥ **6.62.24** ॥ 2517

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്വിഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രിഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

കുംഭകർണസ്യ രാവണം പ്രതി തത്കുകൃത്യനിമിത്തക ഉപാലംഭസ്തം സാന്ത്വയിത്വാ സ്വകീയയുദ്ധവിഷയകോത്സാഹസ്യ തേന പ്രകടനം ച

തസ്യ രാക്ഷസരാജസ്യ
നിശമ്യ പരിദേവിതം।
കുംഭകർണോ ബഭാഷേദം
വചനം പ്രജഹാസ ച ॥ **6.63.1** ॥ 2518

ദൃഷ്ടോ ദോഷോ ഹി യോഽസ്മാഭിഃ
പുരാ മന്ത്രവിനിർണയേ।
ഹിതേഷ്വനഭിയുക്തേന
സോഽയമാസാദിതസ്ത്വയാ ॥ **6.63.2** ॥ 2519

ശീഘ്രം ഖൽവഭ്യുപേതം ത്വാം
ഫലം പാപസ്യ കർമണഃ।
നിരയേഷ്വേവ പതനം
യഥാ ദുഷ്കൃതകർമണഃ ॥ **6.63.3** ॥ 2520

പ്രഥമം വൈ മഹാരാജ
കൃത്യമേതദചിന്തിതം।

കേവലം വീർയദർപേണ
നാനുബന്ധോ വിചാരിതഃ ॥ **6.63.4** ॥ 2521

യഃ പശ്ചാത്പൂർവകാർയാണി
കുർയാദൈശ്വർയമാസ്ഥിതഃ।
പൂർവം ചോത്തരകാർയാണി
ന സ വേദ നയാനയൗ ॥ **6.63.5** ॥ 2522

ദേശകാലവിഹീനാനി
കർമാണി വിപരീതവത്।
ക്രിയമാണാനി ദുഷ്യന്തി
ഹവീംഷ്യപ്രയതേഷ്വിവ ॥ **6.63.6** ॥ 2523

ത്രയാണാം പഞ്ചധാ യോഗം
കർമണാം യഃ പ്രപദ്യതേ।
സചിവൈഃ സമയം കൃത്വാ
സ സമ്യഗ് വർതതേ പഥി ॥ **6.63.7** ॥ 2524

യഥാഗമം ച യോ രാജാ
സമയം ച ചികീർഷതി।
ബുധ്യതേ സചിവൈർബുദ്ധ്യാ
സുഹൃദശ്ചാനുപശ്യതി ॥ **6.63.8** ॥ 2525

ധർമമർഥം ഹി കാമം വാ
സർവാൻ വാ രക്ഷസാം പതേ।
ഭജേത പുരുഷഃ കാലേ
ത്രീണി ദ്വന്ദ്വാനി വാ പുനഃ ॥ **6.63.9** ॥ 2526

ത്രിഷു ചൈതേഷു യച്ശ്രേഷ്ഠം
ശ്രുത്വാ തന്നാവബുധ്യതേ।

രാജാ വാ രാജമാത്രോ വാ
വ്യർഥം തസ്യ ബഹുശ്രുതം ॥ **6.63.10** ॥ 2527

ഉപപ്രദാനം സാന്ത്വം ച
ഭേദം കാലേ ച വിക്രമം ।
യോഗം ച രക്ഷസാം ശ്രേഷ്ഠ
താവുഭൗ ച നയാനയൗ ॥ **6.63.11** ॥ 2528

കാലേ ധർമാർഥകാമാൻ യഃ
സമ്മന്തർയ സചിവൈഃ സഹ ।
നിഷേവേതാത്മവാൻ ലോകേ
ന സ വ്യസനമാപ്നുയാത് ॥ **6.63.12** ॥ 2529

ഹിതാനുബന്ധമാലോക്യ
കുർയാത് കാർയമിഹാത്മനഃ ।
രാജാ സഹാർഥതത്ത്വജ്ഞൈഃ
സചിവൈർബുദ്ധിജീവിഭിഃ ॥ **6.63.13** ॥ 2530

അനഭിജ്ഞായ ശാസ്ത്രാർഥാൻ
പുരുഷാഃ പശുബുദ്ധയഃ ।
പ്രാഗൽഭ്യാദ് വക്തുമിച്ഛന്തി
മന്ത്രിഷ്വഭ്യന്തരീകൃതാഃ ॥ **6.63.14** ॥ 2531

അശാസ്ത്രവിദുഷാം തേഷാം
കാർയം നാഭിഹിതം വചഃ ।
അർഥശാസ്ത്രാനഭിജ്ഞാനാം
വിപുലാം ശ്രിയമിച്ഛതാം ॥ **6.63.15** ॥ 2532

അഹിതം ച ഹിതാകാരം
ധാർഷ്ട്യാജ്ജൽപന്തി യേ നരാഃ ।

അവശ്യം മന്ത്രബാഹ്യാസ്തേ
കർതവ്യാഃ കൃത്യദൂഷകാഃ ॥ **6.63.16** ॥ 2533

വിനാശയന്തോ ഭർതാരം
സഹിതാഃ ശത്രുഭിർബുധൈഃ।
വിപരീതാനി കൃത്യാനി
കാരയന്തീഹ മന്ത്രിണഃ ॥ **6.63.17** ॥ 2534

താൻ ഭർതാ മിത്രസങ്കാശാ -
നമിത്രാൻ മന്ത്രനിർണയേ।
വ്യവഹാരേണ ജാനീയാത്
സചിവാനുപസംഹിതാൻ ॥ **6.63.18** ॥ 2535

ചപലസ്യേഹ കൃത്യാനി
സഹസാനുപ്രധാവതഃ।
ഛിദ്രമൻയേ പ്രപദ്യന്തേ
ക്രൗഞ്ചസ്യ ഖമിവ ദ്വിജാഃ ॥ **6.63.19** ॥ 2536

യോ ഹി ശത്രുമവജ്ഞായ
ആത്മാനം നാഭിരക്ഷതി।
അവാപ്നോതി ഹി സോഽനർഥാൻ
സ്ഥാനാച്ച വ്യവരോപ്യതേ ॥ **6.63.20** ॥ 2537

യദുക്തമിഹ തേ പൂർവം
പ്രിയയാ മേഽനുജ്ഞേന ച।
തദേവ നോ ഹിതം വാക്യം
യഥേച്ഛസി തഥാ കുരു ॥ **6.63.21** ॥ 2538

തത് തു ശ്രുത്വാ ദശഗ്രീവഃ
കുംഭകർണസ്യ ഭാഷിതം।

ഭ്രുകുടിം ചൈവ സഞ്ചക്രേ
ക്രുദ്ധശ്ചൈനമഭാഷത ॥ **6.63.22** ॥ 2539

മാൻയോ ഗുരുരിവാചാർയഃ
കിം മാം ത്വമനുശാസസേ।
കിമേവം വാക്ശ്രമം കൃത്വാ
യദ് യുക്തം തദ് വിധീയതാം ॥ **6.63.23** ॥ 2540

വിഭ്രമാച്ചിത്തമോഹാദ് വാ
ബലവീർയാശ്രയേണ വാ।
നാഭിപന്നമിദാനീം യദ്
വ്യർഥാ തസ്യ പുനഃ കഥാ ॥ **6.63.24** ॥ 2541

അസ്മിൻ കാലേ തു യദ് യുക്തം
തദിദാനീം വിചിന്ത്യതാം।
ഗതം തു നാനുശോചന്തി
ഗതം തു ഗതമേവ ഹി ॥ **6.63.25** ॥ 2542

മമാപനയജം ദോഷം
വിക്രമേണ സമീകുരു।
യദി ഖൽവസ്തി മേ സ്നേഹോ
വിക്രമം വാധിഗച്ഛസി ॥ **6.63.26** ॥ 2543

യദി കാർയം മമൈതത്തേ
ഹൃദി കാർയതമം മതം।
സ സുഹൃദ് യോ വിപന്നാർഥം
ദീനമഭ്യുപപദ്യതേ ॥ **6.63.27** ॥ 2544

സ ബന്ധുർയോഽപനീതേഷു
സാഹായ്യായോപകൽപതേ।

തമഥൈവം ബ്രുവാണം സ
വചനം ധീരദാരുണം ॥ **6.63.28** ॥ 2545

രുഷ്ടോഽയമിതി വിജ്ഞായ
ശനൈഃ ശ്ലക്ഷ്ണമുവാച ഹ ।
അതീവ ഹി സമാലക്ഷ്യ
ഭ്രാതരം ക്ഷുഭിതേന്ദ്രിയം ॥ **6.63.29** ॥ 2546

കുംഭകർണഃ ശനൈർവാക്യം
ബഭാഷേ പരിസാന്ത്വയൻ ।
ശൃണു രാജന്നവഹിതോ
മമ വാക്യമരിന്ദമ ॥ **6.63.30** ॥ 2547

അലം രാക്ഷസരാജേന്ദ്ര
സന്താപമുപപദ്യ തേ ।
രോഷം ച സമ്വരിത്യജ്യ
സ്വസ്ഥാ ഭവിതുമർഹസി ॥ **6.63.31** ॥ 2548

നൈതൻമനസി കർതവ്യം
മയി ജീവതി പാർഥിവ ।
തമഹം നാശയിഷ്യാമി
യത് കൃതേ പരിതപ്യതേ ॥ **6.63.32** ॥ 2549

അവശ്യം തു ഹിതം വാച്യം
സർവാവസ്ഥം മയാ തവ ।
ബന്ധുഭാവാദഭിഹിതം
ഭ്രാതൃസ്നേഹാച്ച പാർഥിവ ॥ **6.63.33** ॥ 2550

സദൃശം യച്ച കാലേഽസ്മിൻ
കർതും സ്നേഹേന ബന്ധുനാ ।

ശത്രൂണാം കദനം പശ്യ
ക്രിയമാണം മയാ രണേ ॥ **6.63.34** ॥ 2551

അദ്യ പശ്യ മഹാബാഹോ
മയാ സമരമൂർധനി ।
ഹതേ രാമേ സഹ ഭ്രാത്രാ
ദ്രവന്തീം ഹരിവാഹിനീം ॥ **6.63.35** ॥ 2552

അദ്യ രാമസ്യ തദ് ദൃഷ്ട്വാ
മയാഽഽനീതം രണാച്ഛിരഃ ।
സുഖീ ഭവ മഹാബാഹോ
സീതാ ഭവതു ദുഃഖിതാ ॥ **6.63.36** ॥ 2553

അദ്യ രാമസ്യ പശ്യന്തു
നിധനം സുമഹത് പ്രിയം ।
ലങ്കായാം രാക്ഷസാഃ സർവേ
യേ തേ നിഹതബാന്ധവാഃ ॥ **6.63.37** ॥ 2554

അദ്യ ശോകപരീതാനാം
സ്വബന്ധുവധശോചിനാം ।
ശത്രോർയുധി വിനാശേന
കരോമ്യശ്രുപ്രമാർജനം ॥ **6.63.38** ॥ 2555

അദ്യ പർവതസങ്കാശം
സസൂര്യമിവ തോയദം ।
വികീർണം പശ്യ സമരേ
സുഗ്രീവം പ്ലവഗേശ്വരം ॥ **6.63.39** ॥ 2556

കഥം ച രാക്ഷസൈരേഭി -
ർമയാ ച പരിസാന്ത്വിതഃ ।

ജിഘ്രാംസുഭിർദാശരഥിം
വ്യഥസേ ത്വം സദാനഘ ॥ **6.63.40** ॥ 2557

മാം നിഹത്യ കില ത്വാം ഹി
നിഹനിഷ്യതി രാഘവഃ।
നാഹമാത്മനി സന്താപം
ഗച്ഛേയം രാക്ഷസാധിപ ॥ **6.63.41** ॥ 2558

കാമം ത്വിദാനീമപി മാം
വ്യാദിശ ത്വം പരന്തപ।
ന പരഃ പ്രേക്ഷണീയസ്തേ
യുദ്ധായാതുലവിക്രമ ॥ **6.63.42** ॥ 2559

അഹമുത്സാദയിഷ്യാമി
ശത്രൂംസ്തവ മഹാബലാൻ।
യദി ശക്രോ യദി യമോ
യദി പാവകമാരുതൗ ॥ **6.63.43** ॥ 2560

താനഹം യോധയിഷ്യാമി
കുബേരവരുണാവപി।
ഗിരിമാത്രശരീരസ്യ
ശിതശൂലധരസ്യ മേ ॥ **6.63.44** ॥ 2561

നർദതസ്തീക്ഷ്ണദംഷ്ട്രസ്യ
ബിഭീയാദ് വൈ പുരന്ദരഃ।
അഥ വാ ത്യക്തശസ്ത്രസ്യ
മൃദ്നതസ്തരസാ രിപൂൻ ॥ **6.63.45** ॥ 2562

ന മേ പ്രതിമുഖഃ കശ്ചിത്
സ്ഥാതും ശക്തോ ജിജീവിഷുഃ।

നൈവ ശക്ത്യാ ന ഗദയാ
നാസിനാ നിശിതൈഃ ശരൈഃ ॥ **6.63.46** ॥ 2563

ഹസ്താഭ്യാമേവ സംരഭ്യ
ഹനിഷ്യാമി സവജ്രിണം।
യദി മേ മുഷ്ടിവേഗം സ
രാഘവോഽദ്യ സഹിഷ്യതി ॥ **6.63.47** ॥ 2564

തതഃ പാസ്യന്തി ബാണൗഘാ
രുധിരം രാഘവസ്യ മേ।
ചിന്തയാ തപ്യസേ രാജൻ
കിമർഥം മയി തിഷ്ഠതി ॥ **6.63.48** ॥ 2565

സോഽഹം ശത്രുവിനാശായ
തവ നിർയാതുമുദ്യതഃ।
മുഞ്ച രാമാദ് ഭയം ഘോരം
നിഹനിഷ്യാമി സംയുഗേ ॥ **6.63.49** ॥ 2566

രാഘവം ലക്ഷ്മണം ചൈവ
സുഗ്രീവം ച മഹാബലം।
ഹനൂമന്തം ച രക്ഷോഘ്നം
യേന ലങ്കാ പ്രദീപിതാ ॥ **6.63.50** ॥ 2567

ഹരീംശ്ച ഭക്ഷയിഷ്യാമി
സംയുഗേ സമുപസ്ഥിതേ।
അസാധാരണമിച്ഛാമി
തവ ദാതും മഹദ് യശഃ ॥ **6.63.51** ॥ 2568

യദി ചേന്ദ്രാദ് ഭയം രാജൻ
യദി ചാപി സ്വയംഭുവഃ।

തതോഽഹം നാശയിഷ്യാമി
നൈശം തമ ഇവാംശുമാൻ ॥ **6.63.52** ॥ 2569

അപി ദേവാഃ ശയിഷ്യന്തേ
മയി ക്രുദ്ധേ മഹീതലേ ।
യമം ച ശമയിഷ്യാമി
ഭക്ഷയിഷ്യാമി പാവകം ॥ **6.63.53** ॥ 2570

ആദിത്യം പാതയിഷ്യാമി
സനക്ഷത്രം മഹീതലേ ।
ശതക്രതും വധിഷ്യാമി
പാസ്യാമി വരുണാലയം ॥ **6.63.54** ॥ 2571

പർവതാംശ്ചൂർണയിഷ്യാമി
ദാരയിഷ്യാമി മേദിനീം ।
ദീർഘകാലം പ്രസുപ്തസ്യ
കുംഭകർണസ്യ വിക്രമം ॥ **6.63.55** ॥ 2572

അദ്യ പശ്യന്തു ഭൂതാനി ഭക്ഷ്യമാണാനി സർവശഃ ।
ന ത്വിദം ത്രിദിവം സർവമാഹാരോ മമ പൂര്യതേ ॥ **6.63.56** ॥ 2573

വധേന തേ ദാശരഥേഃ സുഖാർഹം
സുഖം സമാഹർതുമഹം വ്രജാമി ।
നിഹത്യ രാമം സഹ ലക്ഷ്മണേന
ഖാദാമി സർവാൻ ഹരിയൂഥമുഖ്യാൻ ॥ **6.63.57** ॥ 2574

രമസ്വ രാജൻ പിബ ചാദ്യ വാരുണീം
കുരുഷ്വ കൃത്യാനി വിനീയതാം ജ്വരഃ ।
മയാദ്യ രാമേ ഗമിതേ യമക്ഷയം
ചിരായ സീതാ വശഗാ ഭവിഷ്യതി ॥ **6.63.58** ॥ 2575

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ത്രിഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുഃഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

കുംഭകർണം പ്രത്യാക്ഷിപ്യ മഹോദരേണ യുദ്ധം വിനൈവാഭീഷ്ടവസ്തുനോ ലാഭോപായസ്യ കഥനം

തദുക്തമതികായസ്യ
ബലിനോ ബാഹുശാലിനഃ।
കുംഭകർണസ്യ വചനം
ശ്രുത്വോവാച മഹോദരഃ ॥ **6.64.1** ॥ 2576

കുംഭകർണ കുലേ ജാതോ
ധൃഷ്ടഃ പ്രാകൃതദർശനഃ।
അവലിപ്തോ ന ശക്നോഷി
കൃത്യം സർവത്ര വേദിതും ॥ **6.64.2** ॥ 2577

നഹി രാജാ ന ജാനീതേ
കുംഭകർണ നയാനയൗ।
ത്വം തു കൈശോരകാദ് ധൃഷ്ടഃ
കേവലം വക്തുമിച്ഛസി ॥ **6.64.3** ॥ 2578

സ്ഥാനം വൃദ്ധിം ച ഹാനിം ച
ദേശകാലവിധാനവിത്।

ആത്മനശ്ച പരേഷാം ച
ബുധ്യതേ രാക്ഷസർഷഭഃ ॥ **6.64.4** ॥ 2579

യത് ത്വശക്യം ബലവതാ
വക്തും പ്രാകൃതബുദ്ധിനാ ।
അനുപാസിതവൃദ്ധേന
കഃ കുർയാത് താദൃശം ബുധഃ ॥ **6.64.5** ॥ 2580

യാംസ്തു ധർമാർഥകാമാംസ്ത്വം
ബ്രവീഷി പൃഥഗാശ്രയാൻ ।
അവബോദ്ധും സ്വഭാവേന
നഹി ലക്ഷണമസ്തി താൻ ॥ **6.64.6** ॥ 2581

കർമ ചൈവ ഹി സർവേഷാം
കാരണാനാം പ്രയോജനം ।
ശ്രേയഃ പാപീയസാം ചാത്ര
ഫലം ഭവതി കർമണാം ॥ **6.64.7** ॥ 2582

നിഃശ്രേയസഫലാവേവ
ധർമാർഥാവിതരാവപി ।
അധർമാനർഥയോഃ പ്രാപ്തം
ഫലം ച പ്രത്യവായികം ॥ **6.64.8** ॥ 2583

ഐഹലൗകികപാരക്യം
കർമ പുംഭിർനിഷേവ്യതേ ।
കർമാണ്യപി തു കൽയാനി
ലഭതേ കാമമാസ്ഥിതഃ ॥ **6.64.9** ॥ 2584

തത്ര ക്ലൃപ്തമിദം രാജ്ഞാ
ഹൃദി കാർയം മതം ച നഃ ।

ശത്രൗ ഹി സാഹസം യത് തത്
കിമിവാത്രാപനീയതേ ॥ **6.64.10** ॥ 2585

ഏകസ്യൈവാഭിയാനേ തു
ഹേതുർയഃ പ്രാഹൃതസ്ത്വയാ ।
തത്രാപ്യനുപപന്നം തേ
വക്ഷ്യാമി യദസാധു ച ॥ **6.64.11** ॥ 2586

യേന പൂർവം ജനസ്ഥാനേ
ബഹവോഽതിബലാ ഹതാഃ ।
രാക്ഷസാ രാഘവം തം ത്വം
കഥമേകോ ജയിഷ്യസി ॥ **6.64.12** ॥ 2587

യേ പൂർവം നിർജിതാസ്തേന
ജനസ്ഥാനേ മഹൗജസഃ ।
രാക്ഷസാംസ്താൻ പുരേ സർവാൻ
ഭീതാനദ്യ ന പശ്യസി ॥ **6.64.13** ॥ 2588

തം സിംഹമിവ സക്രുദ്ധം
രാമം ദശരഥാത്മജം ।
സർപം സുപ്തമഹോ ബുദ്ധ്വാ
പ്രബോധയിതുമിച്ഛസി ॥ **6.64.14** ॥ 2589

ജ്വലന്തം തേജസാ നിത്യം
ക്രോധേന ച ദുരാസദം ।
കസ്തം മൃത്യുമിവാസഹ്യ -
മാസാദയിതുമർഹതി ॥ **6.64.15** ॥ 2590

സംശയസ്ഥമിദം സർവം
ശത്രോഃ പ്രതിസമാസനേ ।

ഏകസ്യ ഗമനം താത
നഹി മേ രോചതേ ഭൃശം ॥ **6.64.16** ॥ 2591

ഹീനാർഥസ്തു സമൃദ്ധാർഥം
കോ രിപും പ്രാകൃതം യഥാ ।
നിശ്ചിതം ജീവിതത്യാഗേ
വശമാനേതുമിച്ഛതി ॥ **6.64.17** ॥ 2592

യസ്യ നാസ്തി മനുഷ്യേഷു
സദൃശോ രാക്ഷസോത്തമ ।
കഥമാശംസസേ യോദ്ധും
തുൽയേനേന്ദ്രവിവസ്വതോഃ ॥ **6.64.18** ॥ 2593

ഏവമുക്ത്വാ തു സംരബ്ധം
കുംഭകർണം മഹോദരഃ ।
ഉവാച രക്ഷസാം മധ്യേ
രാവണം ലോകരാവണം ॥ **6.64.19** ॥ 2594

ലബ്ധ്വാ പുരസ്താദ് വൈദേഹീം
കിമർഥം ത്വം വിലംബസേ ।
യദീച്ഛസി തദാ സീതാ
വശഗാ തേ ഭവിഷ്യതി ॥ **6.64.20** ॥ 2595

ദൃഷ്ടഃ കശ്ചിദുപായോ മേ
സീതോപസ്ഥാനകാരകഃ ।
രുചിതശ്ചേത് സ്വയാ ബുദ്ധ്യാ
രാക്ഷസേന്ദ്ര തതഃ ശൃണു ॥ **6.64.21** ॥ 2596

അഹം ദ്വിജിഹ്വഃ സംഹ്രാദീ
കുംഭകർണോ വിതർദനഃ ।

പഞ്ച രാമവധായൈതേ
നിർയാന്തീത്യവഘോഷയ ॥ **6.64.22** ॥ 2597

തതോ ഗത്വാ വയം യുദ്ധം
ദാസ്യാമസ്തസ്യ യത്നതഃ।
ജേഷ്യാമോ യദി തേ ശത്രൂൻ
നോപായൈഃ കാർയമസ്തി നഃ ॥ **6.64.23** ॥ 2598

അഥ ജീവതി നഃ ശത്രു -
ർവയം ച കൃതസംയുഗാഃ।
തതഃ സമഭിപത്സ്യാമോ
മനസാ യത് സമീക്ഷിതം ॥ **6.64.24** ॥ 2599

വയം യുദ്ധാദിഹൈഷ്യാമോ
രുധിരേണ സമുക്ഷിതാഃ।
വിദാർയ സ്വതനും ബാണൈ
രാമനാമാങ്കിതൈഃ ശരൈഃ ॥ **6.64.25** ॥ 2600

ഭക്ഷിതോ രാഘവോഽസ്മാഭി -
ർലക്ഷ്മണശ്ചേതി വാദിനഃ।
തതഃ പാദൗ ഗ്രഹീഷ്യാമ -
സ്ത്വം നഃ കാമം പ്രപൂരയ ॥ **6.64.26** ॥ 2601

തതോഽവഘോഷയ പുരേ
ഗജസ്കന്ധേന പാർഥിവ।
ഹതോ രാമഃ സഹ ഭ്രാത്രാ
സസൈന്യ ഇതി സർവതഃ ॥ **6.64.27** ॥ 2602

പ്രീതോ നാമ തതോ ഭൂത്വാ
ഭൃത്യാനാം ത്വമരിന്ദമ।

ഭോഗാംശ്ച പരിവാരാംശ്ച
കാമാൻ വസു ച ദാപയ ॥ **6.64.28** ॥ 2603

തതോ മാൽയാനി വാസാംസി
വീരാണാമനുലേപനം ।
പേയം ച ബഹു യോധേഭ്യഃ
സ്വയം ച മുദിതഃ പിബ ॥ **6.64.29** ॥ 2604

തതോഽസ്മിൻ ബഹുലീഭൂതേ
കൗലീനേ സർവതോ ഗതേ ।
ഭക്ഷിതഃ സസുഹൃദ് രാമോ
രാക്ഷസൈരിതി വിശ്രുതേ ॥ **6.64.30** ॥ 2605

പ്രവിശ്യാശ്വാസ്യ ചാപി ത്വം
സീതാം രഹസി സാന്ത്വയൻ ।
ധനധാൻയൈശ്ച കാമൈശ്ച
രത്നൈശ്ചനാം പ്രലോഭയ ॥ **6.64.31** ॥ 2606

അനയോപധയാ രാജൻ
ഭൂയഃ ശോകാനുബന്ധയാ ।
അകാമാ ത്വദ്വശം സീതാ
നഷ്ടനാഥാ ഗമിഷ്യതി ॥ **6.64.32** ॥ 2607

രമണീയം ഹി ഭർതാരം
വിനഷ്ടമധിഗമ്യ സാ ।
നൈരാശ്യാത് സ്ത്രീലഘുത്വാച്ച
ത്വദ്വശം പ്രതിപത്സ്യതേ ॥ **6.64.33** ॥ 2608

സാ പുരാ സുഖസംവൃദ്ധാ
സുഖാർഹാ ദുഃഖകർശിതാ ।

ത്വയ്യധീനം സുഖം ജ്ഞാത്വാ
സർവഥൈവ ഗമിഷ്യതി ॥ **6.64.34** ॥ 2609

ഏതത് സുനീതം മമ ദർശനേന
രാമം ഹി ദൃഷ്ട്വൈവ ഭവേദനർഥഃ।
ഇഹൈവ തേ സേത്സ്യതി മോത്സുകോ ഭൂ -
ർമഹാനയുദ്ധേന സുഖസ്യ ലാഭഃ ॥ **6.64.35** ॥ 2610

അനഷ്ടസൈന്യോ ഹ്യനവാപ്തസംശയോ
രിപും ത്വയുദ്ധേന ജയഞ്ജനാധിപഃ।
യശശ്ച പുൺയം ച മഹാൻമഹീപതേ
ശ്രിയം ച കീർതിം ച ചിരം സമശ്നുതേ ॥ **6.64.36** ॥ 2611

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ചതുഃഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

കുംഭകർണസ്യ രണയാത്രാ

സ തഥോക്തസ്തു നിർഭർത്സ്യ
കുംഭകർണോ മഹോദരം।
അബ്രവീദ് രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠം
ഭ്രാതരം രാവണം തതഃ ॥ **6.65.1** ॥ 2612

സോഽഹം തവ ഭയം ഘോരം
വധാത് തസ്യ ദുരാത്മനഃ।
രാമസ്യാദ്യ പ്രമാർജാമി
നിർവൈരോ ഹി സുഖീ ഭവ ॥ **6.65.2** ॥ 2613

ഗർജന്തി ന വൃഥാ ശൂരാ
നിർജലാ ഇവ തോയദാഃ।
പശ്യ സമ്പദ്യമാനം തു
ഗർജിതം യുധി കർമണാ ॥ **6.65.3** ॥ 2614

ന മർഷയന്തി ചാത്മാനം
സംഭാവയിതുമാത്മനാ।
അദർശയിത്വാ ശൂരാസ്തു
കർമ കുർവന്തി ദുഷ്കരം ॥ **6.65.4** ॥ 2615

വിക്ലവാനാം ഹ്യബുദ്ധീനാം
രാജ്ഞാം പണ്ഡിതമാനിനാം।
രോചതേ ത്വദ്വചോ നിത്യം
കഥ്യമാനം മഹോദര ॥ **6.65.5** ॥ 2616

യുദ്ധേ കാപുരുഷൈർനിത്യം
ഭവദ്ഭിഃ പ്രിയവാദിഭിഃ।
രാജാനമനുഗച്ഛദ്ഭിഃ
സർവം കൃത്യം വിനാശിതം ॥ **6.65.6** ॥ 2617

രാജശേഷാ കൃതാ ലങ്കാ
ക്ഷീണഃ കോശോ ബലം ഹതം।
രാജാനമിമമാസാദ്യ
സുഹൃച്ചിഹ്നമമിത്രകം ॥ **6.65.7** ॥ 2618

ഏഷ നിർയാമ്യഹം യുദ്ധ -
മുദ്യതഃ ശത്രുനിർജയേ।
ദുർനയം ഭവതാമദ്യ
സമീകർതും മഹാഹവേ ॥ **6.65.8** ॥ 2619

ഏവമുക്തവതോ വാക്യം
കുംഭകർണസ്യ ധീമതഃ।
പ്രത്യുവാച തതോ വാക്യം
പ്രഹസൻ രാക്ഷസാധിപഃ ॥ **6.65.9** ॥ 2620

മഹോദരോഽയം രാമാത് തു
പരിത്രസ്തോ ന സംശയഃ।
ന ഹി രോചയതേ താത
യുദ്ധം യുദ്ധവിശാരദ ॥ **6.65.10** ॥ 2621

കശ്ചിൻമേ ത്വത്സമോ നാസ്തി
സൗഹൃദേന ബലേന ച ।
ഗച്ഛ ശത്രുവധായ ത്വം
കുംഭകർണ ജയായ ച ॥ **6.65.11** ॥ 2622

ശയാനഃ ശത്രുനാശാർഥം
ഭവാൻ സംബോധിതോ മയാ ।
അയം ഹി കാലഃ സുമഹാൻ
രാക്ഷസാനാമരിന്ദമ ॥ **6.65.12** ॥ 2623

സംഗച്ഛ ശൂലമാദായ
പാശഹസ്ത ഇവാന്തകഃ ।
വാനരാൻ രാജപുത്രൗ ച
ഭക്ഷയാദിത്യതേജസൗ ॥ **6.65.13** ॥ 2624

സമാലോക്യ തു തേ രൂപം
വിദ്രവിഷ്യന്തി വാനരാഃ ।
രാമലക്ഷ്മണയോശ്ചാപി
ഹൃദയേ പ്രസ്ഫുടിഷ്യതഃ ॥ **6.65.14** ॥ 2625

ഏവമുക്ത്വാ മഹാതേജാഃ
കുംഭകർണം മഹാബലം ।
പുനർജാതമിവാത്മാനം
മേനേ രാക്ഷസപുംഗവഃ ॥ **6.65.15** ॥ 2626

കുംഭകർണബലാഭിജ്ഞോ
ജാനംസ്തസ്യ പരാക്രമം ।
ബഭൂവ മുദിതോ രാജാ
ശശാങ്ക ഇവ നിർമലഃ ॥ **6.65.16** ॥ 2627

ഇത്യേവമുക്തഃ സംഹൃഷ്ടോ
നിർജഗാമ മഹാബലഃ।
രാജ്ഞസ്തു വചനം ശ്രുത്വാ
യോദ്ധമുദ്യുക്തവാംസ്തദാ ॥ **6.65.17** ॥ 2628

ആദദേ നിശിതം ശൂലം
വേഗാച്ഛത്രുനിബർഹണഃ।
സർവം കാലായസം ദീപ്തം
തപ്തകാഞ്ചനഭൂഷണം ॥ **6.65.18** ॥ 2629

ഇന്ദ്രാശനിസമപ്രഖ്യം
വജ്രപ്രതിമഗൗരവം।
ദേവദാനവഗന്ധർവ -
യക്ഷപന്നഗസൂദനം ॥ **6.65.19** ॥ 2630

രക്തമാൽയമഹാദാമം
സ്വതശ്ചോദ്ഗതപാവകം।
ആദായ വിപുലം ശൂലം
ശത്രുശോണിതരഞ്ജിതം ॥ **6.65.20** ॥ 2631

കുംഭകർണോ മഹാതേജാ
രാവണം വാക്യമബ്രവീത്।
ഗമിഷ്യാമ്യഹമേകാകീ
തിഷ്ഠത്വിഹ ബലം മമ ॥ **6.65.21** ॥ 2632

അദ്യ താൻ ക്ഷുധിതഃ ക്രുദ്ധോ
ഭക്ഷയിഷ്യാമി വാനരാൻ।
കുംഭകർണവചഃ ശ്രുത്വാ
രാവണോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.65.22** ॥ 2633

സൈന്യൈഃ പരിവൃതോ ഗച്ഛ
ശൂലമുദ്ഗരപാണിഭിഃ।
വാനരാ ഹി മഹാത്മാനഃ
ശൂരാഃ സുവ്യവസായിനഃ ॥ **6.65.23** ॥ 2634

ഏകാകിനം പ്രമത്തം വാ
നയേയുർദശഭൈനഃ ക്ഷയം।
തസ്മാത് പരമദുർധർഷഃ
സൈന്യൈഃ പരിവൃതോ വ്രജ।
രക്ഷസാമഹിതം സർവം
ശത്രുപക്ഷം നിഷൂദയ ॥ **6.65.24** ॥ 2635

അഥാസനാത് സമുത്പത്യ
സ്രജം മണികൃതാന്തരാം।
ആബബന്ധ മഹാതേജാഃ
കുംഭകർണസ്യ രാവണഃ ॥ **6.65.25** ॥ 2636

അംഗദാൻയംഗുലീവേഷ്ടാൻ
വരാൺയാഭരണാനി ച।
ഹാരം ച ശശിസങ്കാശ -
മാബബന്ധ മഹാത്മനഃ ॥ **6.65.26** ॥ 2637

ദിവ്യാനി ച സുഗന്ധീനി
മാൽയദാമാനി രാവണഃ।
ഗാത്രേഷു സജ്ജയാമാസ
ശ്രോത്രയോശ്ചാസ്യ കുണ്ഡലേ ॥ **6.65.27** ॥ 2638

കാഞ്ചനാംഗദകേയൂര -
നിഷ്കാഭരണഭൂഷിതഃ।

കുംഭകർണോ ബൃഹത്കർണഃ
സുഹുതോഽഗ്നിരിവാബഭൗ ॥ **6.65.28** ॥ 2639

ശ്രോണീസൂത്രേണ മഹതാ
മേചകേന വ്യരാജത ।
അമൃതോത്പാദനേ നദ്ധോ
ഭുജംഗേനേവ മന്ദരഃ ॥ **6.65.29** ॥ 2640

സ കാഞ്ചനം ഭാരസഹം നിവാതം
വിദ്യുത്പ്രഭം ദീപ്തമിവാത്മഭാസാ ।
ആവധ്യമാനഃ കവചം രരാജ
സന്ധ്യാഭ്രസംവീത ഇവാദ്രിരാജഃ ॥ **6.65.30** ॥ 2641

സർവാഭരണസർവാംഗഃ
ശൂലപാണിഃ സ രാക്ഷസഃ ।
ത്രിവിക്രമകൃതോത്സാഹോ
നാരായണ ഇവാബഭൗ ॥ **6.65.31** ॥ 2642

ഭ്രാതരം സമ്പരിഷ്വജ്യ
കൃത്വാ ചാപി പ്രദക്ഷിണം ।
പ്രണമ്യ ശിരസാ തസ്മൈ
പ്രതസ്ഥേ സ മഹാബലഃ ॥ **6.65.32** ॥ 2643

തമാശീർഭിഃ പ്രശസ്താഭിഃ
പ്രേഷയാമാസ രാവണഃ ।
ശംഖദുന്ദുഭിനിർഘോഷൈഃ
സൈന്യൈശ്ചാപി വരായുധൈഃ ॥ **6.65.33** ॥ 2644

തം ഗജൈശ്ച തുരംഗൈശ്ച
സ്യന്ദനൈശ്ചാംബുദസ്വനൈഃ ।

അനുജഗ്മുർമഹാത്മാനോ
രഥിനോ രഥിനാം വരം ॥ **6.65.34** ॥ 2645

സർപൈരുഷ്ട്രൈഃ ഖരൈശ്ചൈവ
സിംഹദ്വിപമൃഗദ്വിജൈഃ ।
അനുജഗ്മുശ്ച തം ഘോരം
കുംഭകർണം മഹാബലം ॥ **6.65.35** ॥ 2646

സ പുഷ്പവർഷൈരവകീർയമാണോ
ധൃതാതപത്രഃ ശിതശൂലപാണിഃ ।
മദോത്കടഃ ശോണിതഗന്ധമത്തോ
വിനിർയയൗ ദാനവദേവശത്രുഃ ॥ **6.65.36** ॥ 2647

പദാതയശ്ച ബഹവോ
മഹാനാദാ മഹാബലാഃ ।
അൻവയൂ രാക്ഷസാ ഭീമാ
ഭീമാക്ഷാഃ ശസ്ത്രപാണയഃ ॥ **6.65.37** ॥ 2648

രക്തൈാക്ഷാഃ സുബഹുവ്യാമാ
നീലാഞ്ജനചയോപമാഃ ।
ശൂലാനുദ്യമ്യ ഖഡ്ഗാംശ്ച
നിശിതാംശ്ച പരശ്വധാൻ ॥ **6.65.38** ॥ 2649

ഭിന്ദിപാലാംശ്ച പരിഘാൻ
ഗദാശ്ച മുസലാനി ച ।
താലസ്കന്ധാംശ്ച വിപുലാൻ
ക്ഷേപണീയാൻ ദുരാസദാൻ ॥ **6.65.39** ॥ 2650

അഥാൻയദ്വപുരാദായ
ദാരുണം ഘോരദർശനം ।

നിഷ്പപാത മഹാതേജാഃ
കുംഭകർണോ മഹാബലഃ ॥ **6.65.40** ॥ 2651

ധനുഃശതപരീണാഹഃ
സ ഷട്ശതസമുച്ഛ്രിതഃ ।
രൗദ്രഃ ശകടചക്രാക്ഷോ
മഹാപർവതസന്നിഭഃ ॥ **6.65.41** ॥ 2652

സന്നിപത്യ ച രക്ഷാംസി
ദഗ്ധശൈലോപമോ മഹാൻ ।
കുംഭകർണോ മഹാവക്ത്രഃ
പ്രഹസന്നിദമബ്രവീത് ॥ **6.65.42** ॥ 2653

അദ്യ വാനരമുഖ്യാനാം
താനി യൂഥാനി ഭാഗശഃ ।
നിർദഹിഷ്യാമി സങ്ക്രുദ്ധഃ
പതംഗാനിവ പാവകഃ ॥ **6.65.43** ॥ 2654

നാപരാധ്യന്തി മേ കാമം
വാനരാ വനചാരിണഃ ।
ജാതിരസ്മദ്വിധാനാം സാ
പുരോദ്യാനവിഭൂഷണം ॥ **6.65.44** ॥ 2655

പുരരോധസ്യ മൂലം തു
രാഘവഃ സഹലക്ഷ്മണഃ ।
ഹതേ തസ്മിൻ ഹതം സർവം
തം വധിഷ്യാമി സംയുഗേ ॥ **6.65.45** ॥ 2656

ഏവം തസ്യ ബ്രുവാണസ്യ
കുംഭകർണസ്യ രാക്ഷസാഃ ।

നാദം ചക്രുർമഹാഘോരം
കമ്പയന്ത ഇവാർണവം ॥ **6.65.46** ॥ 2657

തസ്യ നിഷ്പതതസ്തൂർണം
കുംഭകർണസ്യ ധീമതഃ ।
ബഭൂവുർഘോരരൂപാണി
നിമിത്താനി സമന്തതഃ ॥ **6.65.47** ॥ 2658

ഉൽകാശനിയുതാ മേഘാ
ബഭൂവുർഗർദഭാരുണാഃ ।
സസാഗരവനാ ചൈവ
വസുധാ സമകമ്പത ॥ **6.65.48** ॥ 2659

ഘോരരൂപാഃ ശിവാ നേദുഃ
സജ്വാലകവലൈർമുഖൈഃ ।
മണ്ഡലാന്യപസവ്യാനി
ബബന്ധുശ്ച വിഹംഗമാഃ ॥ **6.65.49** ॥ 2660

നിഷ്പപാത ച ഗൃധ്രോഽസ്യ
ശൂലേ വൈ പഥി ഗച്ഛതഃ ।
പ്രാസ്ഫുരന്നയനം ചാസ്യ
സവ്യോ ബാഹുരകമ്പത ॥ **6.65.50** ॥ 2661

നിഷ്പപാത തദാ ചോൽകാ
ജ്വലന്തീ ഭീമനിഃസ്വനാ ।
ആദിത്യോ നിഷ്പ്രഭശ്ചാസീ -
ന്ന വാതി ച സുഖോഽനിലഃ ॥ **6.65.51** ॥ 2662

അചിന്തയൻ മഹോത്പാതാ -
നുദിതാൻ രോമഹർഷണാൻ ।

നിർയയൗ കുംഭകർണസ്തു
കൃതാന്തബലചോദിതഃ ॥ **6.65.52** ॥ 2663

സ ലംഘയിത്വാ പ്രാകാരം
പദ്ഭ്യാം പർവതസന്നിഭഃ।
ദദർശാഭ്രഘനപ്രഖ്യം
വാനരാനീകമദ്ഭുതം ॥ **6.65.53** ॥ 2664

തേ ദൃഷ്ട്വാ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠം
വാനരാഃ പർവതോപമം।
വായുനുന്നാ ഇവ ഘനാ
യയുഃ സർവാ ദിശസ്തദാ ॥ **6.65.54** ॥ 2665

തദ് വാനരാനീകമതിപ്രചണ്ഡം
ദിശോ ദ്രവദ്ഭിന്നമിവാഭ്രജാലം।
സ കുംഭകർണഃ സമവേക്ഷ്യ ഹർഷാ -
ന്നനാദ ഭൂയോ ഘനവദ്ഘനാഭഃ ॥ **6.65.55** ॥ 2666

തേ തസ്യ ഘോരം നിനദം നിശമ്യ
യഥാ നിനാദം ദിവി വാരിദസ്യ।
പേതുർധരണ്യാം ബഹവഃ പ്ലവംഗാ
നികൃത്തമൂലാ ഇവ ശാലവൃക്ഷാഃ ॥ **6.65.56** ॥ 2667

വിപുലപരിഘവാൻ സ കുംഭകർണോ
രിപുനിധനായ വിനിഃസൃതോ മഹാത്മാ।
കപിഗണഭയമാദദത് സുഭീമം
പ്രഭുരിവ കിങ്കരദണ്ഡവാൻ യുഗാന്തേ ॥ **6.65.57** ॥ 2668

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷട്ഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

കുംഭകർണഭയാത് പലായമാനാനാം വാനരാണാമംഗദേന പ്രോത്സാഹനമാവാഹനം ച കുംഭകർണേന കപീനാം സംഹാരഃ പുനർവാനരസൈനികാനാം പലായനമംഗദേന പ്രബോധ്യ തേഷാം പുനഃ പ്രത്യാവർതനം ച

സ ലംഘയിത്വാ പ്രാകാരം
ഗിരികൂടോപമോ മഹാൻ।
നിർയയൗ നഗരാത് തൂർണം
കുംഭകർണോ മഹാബലഃ ॥ **6.66.1** ॥ 2669

നനാദ ച മഹാനാദം
സമുദ്രമഭിനാദയൻ।
വിജയന്നിവ നിർഘാതാൻ
വിധമന്നിവ പർവതാൻ ॥ **6.66.2** ॥ 2670

തമവധ്യം മഘവതാ
യമേന വരുണേന വാ।
പ്രേക്ഷ്യ ഭീമാക്ഷമായാന്തം
വാനരാ വിപ്രദുദ്രുവുഃ ॥ **6.66.3** ॥ 2671

താംസ്തു വിപ്രദ്രുതാൻ ദൃഷ്ട്വാ
രാജപുത്രോഽംഗദോഽബ്രവീത് ।
നലം നീലം ഗവാക്ഷം ച
കുമുദം ച മഹാബലം ॥ **6.66.4** ॥ 2672

ആത്മനസ്താനി വിസ്മൃത്യ
വീർയാൺയഭിജനാനി ച ।
ക്വ ഗച്ഛത ഭയത്രസ്താഃ
പ്രാകൃതാ ഹരയോ യഥാ ॥ **6.66.5** ॥ 2673

സാധു സൗമ്യാ നിവർതധ്വം
കിം പ്രാണാൻ പരിരക്ഷഥ ।
നാലം യുദ്ധായ വൈ രക്ഷോ
മഹതീയം വിഭീഷികാ ॥ **6.66.6** ॥ 2674

മഹതീമുത്ഥിതാമേനാം
രാക്ഷസാനാം വിഭീഷികാം ।
വിക്രമാദ് വിധമിഷ്യാമോ
നിവർതധ്വം പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.66.7** ॥ 2675

കൃച്ഛ്രേണ തു സമാശ്വസ്യ
സംഗമ്യ ച തതസ്തതഃ ।
വൃക്ഷാൻ ഗൃഹീത്വാ ഹരയഃ
സമ്പ്രതസ്ഥൂ രണാജിരേ ॥ **6.66.8** ॥ 2676

തേ നിവർത്യ തു സംരബ്ധാഃ
കുംഭകർണം വനൗകസഃ ।
നിജഘ്നുഃ പരമക്രുദ്ധാഃ
സമദാ ഇവ കുഞ്ജരാഃ ॥ **6.66.9** ॥ 2677

പ്രാംശുഭിർഗിരിശൃംഗൈശ്ച
ശിലാഭിശ്ച മഹാബലാഃ।
പാദപൈഃ പുഷ്പിതാഗ്രൈശ്ച
ഹന്യമാനോ ന കമ്പതേ ॥ **6.66.10** ॥ 2678

തസ്യ ഗാത്രേഷു പതിതാ
ഭിദ്യന്തേ ബഹവഃ ശിലാഃ।
പാദപാഃ പുഷ്പിതാഗ്രാശ്ച
ഭഗ്നാഃ പേതുർമഹീതലേ ॥ **6.66.11** ॥ 2679

സോഽപി സൈന്യാനി സങ്ക്രുദ്ധോ
വാനരാണാം മഹൗജസാം।
മമന്ഥ പരമായത്തോ
വനാന്യഗ്നിരിവോത്ഥിതഃ ॥ **6.66.12** ॥ 2680

ലോഹിതാർദാസ്തു ബഹവഃ
ശേരതേ വാനരർഷഭാഃ।
നിരസ്താഃ പതിതാ ഭൂമൗ
താമ്രപുഷ്പാ ഇവ ദ്രുമാഃ ॥ **6.66.13** ॥ 2681

ലംഘയന്തഃ പ്രധാവന്തോ
വാനരാ നാവലോകയൻ।
കേചിത് സമുദ്രേ പതിതാഃ
കേചിദ് ഗഗനമാസ്ഥിതാഃ ॥ **6.66.14** ॥ 2682

വധ്യമാനാസ്തു തേ വീരാ
രാക്ഷസേന ച ലീലയാ।
സാഗരം യേന തേ തീർണാഃ
പഥാ തേനൈവ ദുദ്രുവുഃ ॥ **6.66.15** ॥ 2683

തേ സ്ഥലാനി തദാ നിമ്നം
വിവർണവദനാ ഭയാത്।
ഋക്ഷാ വൃക്ഷാൻ സമാരൂഢാഃ
കേചിത് പർവതമാശ്രിതാഃ ॥ **6.66.16** ॥ 2684

മമജ്ജുരർണവേ കേചിദ്
ഗുഹാഃ കേചിത് സമാശ്രിതാഃ।
നിപേതുഃ കേചിദപരേ
കേചിന്നൈവാവതസ്ഥിരേ।
കേചിദ് ഭൂമൗ നിപതിതാഃ
കേചിത് സുപ്താ മൃതാ ഇവ ॥ **6.66.17** ॥ 2685

താൻ സമീക്ഷ്യാംഗദോ ഭഗ്നാൻ
വാനരാനിദമബ്രവീത്।
അവതിഷ്ഠത യുധ്യാമോ
നിവർതധ്വം പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.66.18** ॥ 2686

ഭഗ്നാനാം വോ ന പശ്യാമി
പരിക്രമ്യ മഹീമിമാം।
സ്ഥാനം സർവേ നിവർതധ്വം
കിം പ്രാണാൻ പരിരക്ഷഥ ॥ **6.66.19** ॥ 2687

നിരായുധാനാം ക്രമതാ -
മസംഗഗതിപൗരുഷാഃ।
ദാരാ ഹ്യുപഹസിഷ്യന്തി
സ വൈ ഘാതഃ സുജീവതാം ॥ **6.66.20** ॥ 2688

കുലേഷു ജാതാഃ സർവേഽസ്മിൻ
വിസ്തീർണേഷു മഹത്സു ച।

ക്വ ഗച്ഛത ഭയത്രസ്താഃ
പ്രാകൃതാ ഹരയോ യഥാ।
അനാർയാഃ ഖലു യദ്ഭീതാ -
സ്ത്യക്ത്വാ വീർയം പ്രധാവത ॥ **6.66.21** ॥ 2689

വികത്ഥനാനി വോ യാനി
ഭവദ്ഭിർജനസംസദി।
താനി വഃ ക്വ നു യാതാനി
സോദഗ്രാണി ഹിതാനി ച ॥ **6.66.22** ॥ 2690

ഭീരോഃ പ്രവാദാഃ ശ്രൂയന്തേ
യസ്തു ജീവതി ധിക്കൃതഃ।
മാർഗഃ സത്പുരുഷൈർജുഷ്ടഃ
സേവ്യതാം ത്യജ്യതാം ഭയം ॥ **6.66.23** ॥ 2691

ശയാമഹേ വാ നിഹതാഃ
പൃഥിവ്യാമൽപജീവിതാഃ।
പ്രാപ്നുയാമോ ബ്രഹ്മലോകം
ദുഷ്പ്രാപം ച കുയോധിഭിഃ ॥ **6.66.24** ॥ 2692

അവാപ്നുയാമഃ കീർതിം വാ
നിഹത്യാ ശത്രുമാഹവേ।
നിഹതാ വീരലോകസ്യ
ഭോക്ഷ്യാമോ വസു വാനരാഃ ॥ **6.66.25** ॥ 2693

ന കുംഭകർണഃ കാകുത്സ്ഥം
ദൃഷ്ട്വാ ജീവൻ ഗമിഷ്യതി।
ദീപ്യമാനമിവാസാദ്യ
പതംഗോ ജ്വലനം യഥാ ॥ **6.66.26** ॥ 2694

പലായനേന ചോദ്ദിഷ്ടാഃ
പ്രാണാൻ രക്ഷാമഹേ വയം।
ഏകേന ബഹവോ ഭഗ്നാ
യശോ നാശം ഗമിഷ്യതി ॥ **6.66.27** ॥ 2695

ഏവം ബ്രുവാണം തം ശൂര -
മംഗദം കനകാംഗദം।
ദ്രവമാണാസ്തതോ വാക്യ -
മൂചുഃ ശൂരവിഗർഹിതം ॥ **6.66.28** ॥ 2696

കൃതം നഃ കദനം ഘോരം
കുംഭകർണേന രക്ഷസാ।
ന സ്ഥാനകാലോ ഗച്ഛാമോ
ദയിതം ജീവിതം ഹി നഃ ॥ **6.66.29** ॥ 2697

ഏതാവദുക്ത്വാ വചനം
സർവേ തേ ഭേജിരേ ദിശഃ।
ഭീമം ഭീമാക്ഷമായാന്തം
ദൃഷ്ട്വാ വാനരയൂഥപാഃ ॥ **6.66.30** ॥ 2698

ദ്രവമാണാസ്തു തേ വീരാ
അംഗദേന ബലീമുഖാഃ।
സാന്ത്വനൈശ്ചാനുമാനൈശ്ച
തതഃ സർവേ നിവർതിതാഃ ॥ **6.66.31** ॥ 2699

പ്രഹർഷമുപനീതാശ്ച
വാലിപുത്രേണ ധീമതാ।
ആജ്ഞാപ്രതീക്ഷാസ്തസ്ഥുശ്ച
സർവേ വാനരയൂഥപാഃ ॥ **6.66.32** ॥ 2700

ഋഷഭശരഭമൈന്ദധൂമ്രനീലാഃ।
കുമുദസുഷേണഗവാക്ഷരംഭതാരാഃ।
ദ്വിവിദപനസവായുപുത്രമുഖ്യാ -
സ്ത്വരിതതരാഭിമുഖം രണം പ്രയാതാഃ॥ **6.66.33** ॥ 2701

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷട്ഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

കുംഭകർണകർതൃകം ഘോരം യുദ്ധം ശ്രീരാമേണ തസ്യ വധശ്ച

തേ നിവൃത്താ മഹാകായാഃ
ശ്രുത്വാംഗദവചസ്തദാ ।
നൈഷ്ഠികീം ബുദ്ധിമാസ്ഥായ
സർവേ സംഗ്രാമകാങ്ക്ഷിണഃ ॥ **6.67.1** ॥ 2702

സമുദീരിതവീർയാസ്തേ
സമാരോപിതവിക്രമാഃ ।
പർയവസ്ഥാപിതാ വാക്യൈ -
രംഗദേന ബലീയസാ ॥ **6.67.2** ॥ 2703

പ്രയാതാശ്ച ഗതാ ഹർഷം
മരണേ കൃതനിശ്ചയാഃ ।
ചക്രുഃ സുതുമുലം യുദ്ധം
വാനരാസ്ത്യക്തജീവിതാഃ ॥ **6.67.3** ॥ 2704

അഥ വൃക്ഷാൻ മഹാകായാഃ
സാനൂനി സുമഹാന്തി ച ।
വാനരാസ്തൂർണമുദ്യമ്യ
കുംഭകർണമഭിദ്രവൻ ॥ **6.67.4** ॥ 2705

കുംഭകർണഃ സുസങ്ക്രുദ്ധോ
ഗദാമുദ്യമ്യ വീർയവാൻ।
ധർഷയൻ സ മഹാകായഃ
സമന്താദ് വ്യക്ഷിപദ് രിപൂൻ ॥ **6.67.5** ॥ 2706

ശതാനി സപ്ത ചാഷ്ടൗ ച
സഹസ്രാണി ച വാനരാഃ।
പ്രകീർണാഃ ശേരതേ ഭൂമൗ
കുംഭകർണേന താഡിതാഃ ॥ **6.67.6** ॥ 2707

ഷോഡശാഷ്ടൗ ച ദശ ച
വിംശത്രിംശത്തഥൈവ ച।
പരിക്ഷിപ്യ ച ബാഹുഭ്യാം
ഖാദൻ സ പരിധാവതി।
ഭക്ഷയൻ ഭൃശസങ്ക്രുദ്ധോ
ഗരുഡഃ പന്നഗാനിവ ॥ **6.67.7** ॥ 2708

കൃച്ഛ്രേണ ച സമാശ്വസ്താഃ
സംഗമ്യ ച തതസ്തതഃ।
വൃക്ഷാദ്രിഹസ്താ ഹരയ -
സ്തസ്ഥുഃ സംഗ്രാമമൂർധനി ॥ **6.67.8** ॥ 2709

തതഃ പർവതമുത്പാട്യ
ദ്വിവിദഃ പ്ലവഗർഷഭഃ।
ദുദ്രാവ ഗിരിശൃംഗാഭം
വിലംബ ഇവ തോയദഃ ॥ **6.67.9** ॥ 2710

തം സമുത്പാട്യ ചിക്ഷേപ
കുംഭകർണായ വാനരഃ।

തമപ്രാപ്യ മഹാകായം
തസ്യ സൈന്യേഽപതത് തതഃ ॥ **6.67.10** ॥ 2711

മമർദാശ്വാൻ ഗജാംശ്ചാപി
രഥാംശ്ചാപി ഗജോത്തമാൻ।
താനി ചാൻയാനി രക്ഷാംസി
ഏവം ചാൻയദ്ഗിരേഃ ശിരഃ ॥ **6.67.11** ॥ 2712

തച്ഛൈലവേഗാഭിഹതം
ഹതാശ്വം ഹതസാരഥിം।
രക്ഷസാം രുധിരക്ലിന്നം
ബഭൂവായോധനം മഹത് ॥ **6.67.12** ॥ 2713

രഥിനോ വാനരേന്ദ്രാണാം
ശരൈഃ കാലാന്തകോപമൈഃ।
ശിരാംസി നർദതാം ജഹ്രുഃ
സഹസാ ഭീമനിഃസ്വനാഃ ॥ **6.67.13** ॥ 2714

വാനരാശ്ച മഹാത്മാനഃ
സമുത്പാട്യ മഹാദ്രുമാൻ।
രഥാനശ്വാൻ ഗജാനുഷ്ട്രാൻ
രാക്ഷസാനഭ്യസൂദയൻ ॥ **6.67.14** ॥ 2715

ഹനൂമാഞ്ശൈലശൃംഗാണി
ശിലാശ്ച വിവിധാൻ ദ്രുമാൻ।
വവർഷ കുംഭകർണസ്യ
ശിരസ്യംബരമാസ്ഥിതഃ ॥ **6.67.15** ॥ 2716

താനി പർവതശൃംഗാണി
ശൂലേന സ ബിഭേദ ഹ।

ബഭഞ്ജ വൃക്ഷവർഷം ച
കുംഭകർണോ മഹാബലഃ ॥ **6.67.16** ॥ 2717

തതോ ഹരീണാം തദനീകമുഗ്രം
ദുദ്രാവ ശൂലം നിശിതം പ്രഗൃഹ്യ।
തസ്ഥൗ സ തസ്യാപതതഃ പരസ്താ -
ൻമഹീധരാഗ്രം ഹനുമാൻ പ്രഗൃഹ്യ ॥ **6.67.17** ॥ 2718

സ കുംഭകർണം കുപിതോ ജഘാന
വേഗേന ശൈലോത്തമഭീമകായം।
സഞ്ചുക്ഷുഭേ തേന തദാഭിഭൂതോ
മേദാർദ്രഗാത്രോ രുധിരാവസിക്തഃ ॥ **6.67.18** ॥ 2719

സ ശൂലമാവിധ്യ തഡിത്പ്രകാശം
ഗിരിം യഥാ പ്രജ്വലിതാഗ്നിശൃംഗം।
ബാഹ്വന്തരേ മാരുതിമാജഘാന
ഗുഹോഽചലം ക്രൗഞ്ചമിവോഗ്രശക്ത്യാ ॥ **6.67.19** ॥ 2720

സ ശൂലനിർഭിന്നമഹാഭുജാന്തരഃ
പ്രവിഹ്വലഃ ശോണിതമുദ്വമൻ മുഖാത്।
നനാദ ഭീമം ഹനുമാൻ മഹാഹവേ
യുഗാന്തമേഘസ്തനിതസ്വനോപമം ॥ **6.67.20** ॥ 2721

തതോ വിനേദുഃ സഹസാ പ്രഹൃഷ്ടാ
രക്ഷോഗണാസ്തം വ്യഥിതം സമീക്ഷ്യ।
പ്ലവംഗമാസ്തു വ്യഥിതാ ഭയാർതാഃ
പ്രദുദ്രുവുഃ സംയതി കുംഭകർണാത് ॥ **6.67.21** ॥ 2722

തതസ്തു നീലോ ബലവാൻ
പർയവസ്ഥാപയൻ ബലം।

പ്രവിചിക്ഷേപ ശൈലാഗ്രം
കുംഭകർണായ ധീമതേ ॥ **6.67.22** ॥ 2723

തദാപതന്തം സമ്പ്രേക്ഷ്യ
മുഷ്ടിനാഭിജഘാന ഹ ।
മുഷ്ടിപ്രഹാരാഭിഹതം
തച്ഛൈലാഗ്രം വ്യശീർയത ।
സവിസ്ഫുലിംഗം സജ്വാലം
നിപപാത മഹീതലേ ॥ **6.67.23** ॥ 2724

ഋഷഭഃ ശരഭോ നീലോ
ഗവാക്ഷോ ഗന്ധമാദനഃ ।
പഞ്ച വാനരശാർദൂലാഃ
കുംഭകർണമുപാദ്രവൻ ॥ **6.67.24** ॥ 2725

ശൈലൈർവൃക്ഷൈസ്തലൈഃ പാദൈ -
ർമുഷ്ടിഭിശ്ച മഹാബലാഃ ।
കുംഭകർണം മഹാകായം
നിജഘ്നുഃ സർവതോ യുധി ॥ **6.67.25** ॥ 2726

സ്പർശാനിവ പ്രഹാരാംസ്താൻ
വേദയാനോ ന വിവ്യഥേ ।
ഋഷഭം തു മഹാവേഗം
ബാഹുഭ്യാം പരിഷസ്വജേ ॥ **6.67.26** ॥ 2727

കുംഭകർണഭുജാഭ്യാം തു
പീഡിതോ വാനരർഷഭഃ ।
നിപപാതർഷഭോ ഭീമഃ
പ്രമുഖാഗതശോണിതഃ ॥ **6.67.27** ॥ 2728

മുഷ്ടിനാ ശരഭം ഹത്വാ
ജാനുനാ നീലമാഹവേ।
ആജഘാന ഗവാക്ഷം തു
തലേനേന്ദ്രരിപുസ്തദാ।
പാദേനാഭ്യഹനത് ക്രുദ്ധ -
സ്തരസാ ഗന്ധമാദനം ॥ **6.67.28** ॥ 2729

ദത്തപ്രഹാരവ്യഥിതാ
മുമുഹുഃ ശോണിതോക്ഷിതാഃ।
നിപേതുസ്തേ തു മേദിൻയാം
നികൃത്താ ഇവ കിംശുകാഃ ॥ **6.67.29** ॥ 2730

തേഷു വാനരമുഖ്യേഷു
പാതിതേഷു മഹാത്മസു।
വാനരാണാം സഹസ്രാണി
കുംഭകർണം പ്രദുദ്രുവുഃ ॥ **6.67.30** ॥ 2731

തം ശൈലമിവ ശൈലാഭാഃ
സർവേ തു പ്ലവഗർഷഭാഃ।
സമാരുഹ്യ സമുത്പത്യ
ദദംശുശ്ച മഹാബലാഃ ॥ **6.67.31** ॥ 2732

തം നഖൈർദശനൈശ്ചാപി
മുഷ്ടിഭിർബാഹുഭിസ്തഥാ।
കുംഭകർണം മഹാബാഹും
നിജഘ്നുഃ പ്ലവഗർഷഭാഃ ॥ **6.67.32** ॥ 2733

സ വാനരസഹസ്രൈസ്തു
വിചിതഃ പർവതോപമഃ।

രരാജ രാക്ഷസവ്യാഘ്രോ
ഗിരിരാത്മരുഹൈരിവ ॥ **6.67.33** ॥ 2734

ബാഹുഭ്യാം വാനരാൻ സർവാൻ
പ്രഗൃഹ്യ സ മഹാബലഃ।
ഭക്ഷയാമാസ സങ്ക്രുദ്ധോ
ഗരുഡഃ പന്നഗാനിവ ॥ **6.67.34** ॥ 2735

പ്രക്ഷിപ്താഃ കുംഭകർണേന
വക്ത്രേ പാതാലസന്നിഭേ।
നാസാപുടാഭ്യാം സഞ്ജഗ്മുഃ
കർണാഭ്യാം ചൈവ വാനരാഃ ॥ **6.67.35** ॥ 2736

ഭക്ഷയൻ ഭൃശസങ്ക്രുദ്ധോ
ഹരീൻ പർവതസന്നിഭഃ।
ബഭഞ്ജ വാനരാൻ സർവാൻ
സങ്ക്രുദ്ധോ രാക്ഷസോത്തമഃ ॥ **6.67.36** ॥ 2737

മാംസശോണിതസങ്ക്ലേദാം
കുർവൻ ഭൂമിം സ രാക്ഷസഃ।
ചചാര ഹരിസൈന്യേഷു
കാലാഗ്നിരിവ മൂർച്ഛിതഃ ॥ **6.67.37** ॥ 2738

വജ്രഹസ്തോ യഥാ ശക്രഃ
പാശഹസ്ത ഇവാന്തകഃ।
ശൂലഹസ്തോ ബഭൗ യുദ്ധേ
കുംഭകർണോ മഹാബലഃ ॥ **6.67.38** ॥ 2739

യഥാ ശുഷ്കാൺയരൺയാനി
ഗ്രീഷ്മേ ദഹതി പാവകഃ।

തഥാ വാനരസൈന്യാനി
കുംഭകർണോ ദദാഹ സഃ ॥ **6.67.39** ॥ 2740

തതസ്തേ വധ്യമാനാസ്തു
ഹതയൂഥാഃ പ്ലവംഗമാഃ ।
വാനരാ ഭയസംവിഗ്നാ
വിനേദുർവികൃതൈഃ സ്വരൈഃ ॥ **6.67.40** ॥ 2741

അനേകശോ വധ്യമാനാഃ
കുംഭകർണേന വാനരാഃ ।
രാഘവം ശരണം ജഗ്മു -
ർവ്യഥിതാ ഭിന്നചേതസഃ ॥ **6.67.41** ॥ 2742

പ്രഭഗ്നാൻ വാനരാൻ ദൃഷ്ട്വാ
വജ്രഹസ്താത്മജാത്മജഃ ।
അഭ്യധാവത വേഗേന
കുംഭകർണം മഹാഹവേ ॥ **6.67.42** ॥ 2743

ശൈലശൃംഗം മഹദ് ഗൃഹ്യ
വിനദൻ സ മുഹുർമുഹുഃ ।
ത്രാസയൻ രാക്ഷസാൻ സർവാൻ
കുംഭകർണപദാനുഗാൻ ॥ **6.67.43** ॥ 2744

ചിക്ഷേപ ശൈലശിഖരം
കുംഭകർണസ്യ മൂർധനി ।
സ തേനാഭിഹതോ മൂർധ്നി
ശൈലേനേന്ദ്രരിപുസ്തദാ ॥ **6.67.44** ॥ 2745

കുംഭകർണഃ പ്രജജ്വാല
ക്രോധേന മഹതാ തദാ ।

സോഽഭ്യധാവത വേഗേന
വാലിപുത്രമമർഷണഃ ॥ **6.67.45** ॥ 2746

കുംഭകർണോ മഹാനാദ -
സ്ത്രാസയൻ സർവവാനരാൻ ।
ശൂലം സസർജ വൈ രോഷാ -
ദംഗദേ തു മഹാബലഃ ॥ **6.67.46** ॥ 2747

തദാപതന്തം ബലവാൻ
യുദ്ധമാർഗവിശാരദഃ ।
ലാഘവാൻമോക്ഷയാമാസ
ബലവാൻ വാനരർഷഭഃ ॥ **6.67.47** ॥ 2748

ഉത്പത്യ ചൈനം തരസാ
തലേനോരസ്യതാഡയത് ।
സ തേനാഭിഹതഃ കോപാത്
പ്രമുമോഹാചലോപമഃ ॥ **6.67.48** ॥ 2749

സ ലബ്ധസംജ്ഞോഽതിബലോ
മുഷ്ടിം സംഗൃഹ്യ രാക്ഷസഃ ।
അപഹസ്തേന ചിക്ഷേപ
വിസംജ്ഞഃ സ പപാത ഹ ॥ **6.67.49** ॥ 2750

തസ്മിൻ പ്ലവഗശാർദൂലേ
വിസംജ്ഞേ പതിതേ ഭുവി ।
തച്ഛൂലം സമുപാദായ
സുഗ്രീവമഭിദുദ്രുവേ ॥ **6.67.50** ॥ 2751

തമാപതന്തം സമ്പ്രേക്ഷ്യ
കുംഭകർണം മഹാബലം ।

ഉത്പപാത തദാ വീരഃ
സുഗ്രീവോ വാനരാധിപഃ ॥ **6.67.51** ॥ 2752

സ പർവതാഗ്രമുത്ക്ഷിപ്യ
സമാവിധ്യ മഹാകപിഃ ।
അഭിദുദ്രാവ വേഗേന
കുംഭകർണം മഹാബലം ॥ **6.67.52** ॥ 2753

തമാപതന്തം സമ്പ്രേക്ഷ്യ
കുംഭകർണഃ പ്ലവംഗമം ।
തസ്ഥൗ വിവൃത്തസർവാംഗോ
വാനരേന്ദ്രസ്യ സമ്മുഖഃ ॥ **6.67.53** ॥ 2754

കപിശോണിതദിഗ്ധാംഗം
ഭക്ഷയന്തം മഹാകപീൻ ।
കുംഭകർണം സ്ഥിതം ദൃഷ്ട്വാ
സുഗ്രീവോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.67.54** ॥ 2755

പാതിതാശ്ച ത്വയാ വീരാഃ
കൃതം കർമ സുദുഷ്കരം ।
ഭക്ഷിതാനി ച സൈന്യാനി
പ്രാപ്തം തേ പരമം യശഃ ॥ **6.67.55** ॥ 2756

ത്യജ തദ് വാനരാനീകം
പ്രാകൃതൈഃ കിം കരിഷ്യസി ।
സഹസ്യൈകം നിപാതം മേ
പർവതസ്യാസ്യ രാക്ഷസ ॥ **6.67.56** ॥ 2757

തദ് വാക്യം ഹരിരാജസ്യ
സത്ത്വധൈർയസമൻവിതം ।

ശ്രുത്വാ രാക്ഷസശാർദൂലഃ
കുംഭകർണോഽബ്രവീദ് വചഃ ॥ **6.67.57** ॥ 2758

പ്രജാപതേസ്തു പൗത്രസ്ത്വം
തഥൈവർക്ഷരജഃസുതഃ।
ധൃതിപൗരുഷസമ്പന്ന -
സ്തസ്മാദ് ഗർജസി വാനര ॥ **6.67.58** ॥ 2759

സ കുംഭകർണസ്യ വചോ നിശമ്യ
വ്യാവിധ്യ ശൈലം സഹസാ മുമോച।
തേനാജഘാനോരസി കുംഭകർണം
ശൈലേന വജ്രാശനിസന്നിഭേന ॥ **6.67.59** ॥ 2760

തച്ഛൈലശൃംഗം സഹസാ വിഭിന്നം
ഭുജാന്തരേ തസ്യ തദാ വിശാലേ।
തതോ വിഷേദുഃ സഹസാ പ്ലവംഗാ
രക്ഷോഗണാശ്ചാപി മുദാ വിനേദുഃ ॥ **6.67.60** ॥ 2761

സ ശൈലശൃംഗാഭിഹതശ്ചുകോപ
നനാദ രോഷാച്ച വിവൃത്യ വക്ത്രം।
വ്യാവിധ്യ ശൂലം സ തഡിത്പ്രകാശം
ചിക്ഷേപ ഹർയൃക്ഷപതേർവധായ ॥ **6.67.61** ॥ 2762

തത് കുംഭകർണസ്യ ഭുജപ്രണുന്നം
ശൂലം ശിതം കാഞ്ചനധാമയഷ്ടിം।
ക്ഷിപ്രം സമുത്പത്യ നിഗൃഹ്യ ദോർഭ്യാം
ബഭഞ്ജ വേഗേന സുതോഽനിലസ്യ ॥ **6.67.62** ॥ 2763

കൃതം ഭാരസഹസ്രസ്യ
ശൂലം കാലായസം മഹത്।

ബഭഞ്ജ ജാനുമാരോപ്യ
തദാ ഹൃഷ്ടഃ പ്ലവംഗമഃ ॥ **6.67.63** ॥ 2764

ശൂലം ഭഗ്നം ഹനുമതാ
ദൃഷ്ട്വാ വാനരവാഹിനീ ।
ഹൃഷ്ടാ നനാദ ബഹുശഃ
സർവതശ്ചാപി ദുദ്രുവേ ॥ **6.67.64** ॥ 2765

ബഭൂവാഥ പരിത്രസ്തോ
രാക്ഷസോ വിമുഖോഽഭവത് ।
സിംഹനാദം ച തേ ചക്രുഃ
പ്രഹൃഷ്ടാ വനഗോചരാഃ ।
മാരുതിം പൂജയാഞ്ചക്രു -
ർദൃഷ്ട്വാ ശൂലം തഥാഗതം ॥ **6.67.65** ॥ 2766

സ തത് തഥാ ഭഗ്നമവേക്ഷ്യ ശൂലം
ചുകോപ രക്ഷോധിപതിർമഹാത്മാ ।
ഉത്പാട്യ ലങ്കാമലയാത് സ ശൃംഗം
ജഘാന സുഗ്രീവമുപേത്യ തേന ॥ **6.67.66** ॥ 2767

സ ശൈലശൃംഗാഭിഹതോ വിസംജ്ഞഃ
പപാത ഭൂമൗ യുധി വാനരേന്ദ്രഃ ।
തം വീക്ഷ്യ ഭൂമൗ പതിതം വിസംജ്ഞം
നേദുഃ പ്രഹൃഷ്ടാ യുധി യാതുധാനാഃ ॥ **6.67.67** ॥ 2768

സമഭ്യുപേത്യാദ്ഭുതഘോരവീർയം
സ കുംഭകർണോ യുധി വാനരേന്ദ്രം ।
ജഹാര സുഗ്രീവമഭിപ്രഗൃഹ്യ
യഥാനിലോ മേഘമിവ പ്രചണ്ഡഃ ॥ **6.67.68** ॥ 2769

സ തം മഹാമേഘനികാശരൂപ -
മുത്പാട്യ ഗച്ഛൻ യുധി കുംഭകർണഃ।
രരാജ മേരുപ്രതിമാനരൂപോ
മേരുർയഥാ വ്യുച്ഛ്രിതഘോരശൃംഗഃ ॥ **6.67.69** ॥ 2770

തതസ്തമാദായ ജഗാമ വീരഃ
സംസ്തൂയമാനോ യുധി രാക്ഷസേന്ദ്രഃ।
ശൃൺവൻ നിനാദം ത്രിദിവാലയാനാം
പ്ലവംഗരാജഗ്രഹവിസ്മിതാനാം ॥ **6.67.70** ॥ 2771

തതസ്തമാദായ തദാ സ മേനേ
ഹരീന്ദ്രമിന്ദ്രോപമമിന്ദ്രവീർയഃ।
അസ്മിൻ ഹതേ സർവമിദം ഹതം സ്യാത്
സരാഘവം സൈൻയമിതീന്ദ്രശത്രുഃ ॥ **6.67.71** ॥ 2772

വിദ്രുതാം വാഹിനീം ദൃഷ്ട്വാ
വാനരാണാമിതസ്തതഃ।
കുംഭകർണേന സുഗ്രീവം
ഗൃഹീതം ചാപി വാനരം ॥ **6.67.72** ॥ 2773

ഹനൂമാംശ്ചിന്തയാമാസ
മതിമാൻ മാരുതാത്മജഃ।
ഏവം ഗൃഹീതേ സുഗ്രീവേ
കിം കർതവ്യം മയാ ഭവേത് ॥ **6.67.73** ॥ 2774

യദ്ധി ൻയായ്യം മയാ കർതും
തത് കരിഷ്യാമ്യസംശയം।
ഭൂത്വാ പർവതസങ്കാശോ
നാശയിഷ്യാമി രാക്ഷസം ॥ **6.67.74** ॥ 2775

മയാ ഹതേ സംയതി കുംഭകർണേ
മഹാബലേ മുഷ്ടിവിശീർണദേഹേ।
വിമോചിതേ വാനരപാർഥിവേ ച
ഭവന്തു ഹൃഷ്ടാഃ പ്ലവഗാഃ സമഗ്രാഃ ॥ **6.67.75** ॥ 2776

അഥവാ സ്വയമപ്യേഷ
മോക്ഷം പ്രാപ്സ്യതി വാനരഃ।
ഗൃഹീതോഽയം യദി ഭവേത്
ത്രിദശൈഃ സാസുരോരഗൈഃ ॥ **6.67.76** ॥ 2777

മൻയേ ന താവദാത്മാനം
ബുധ്യതേ വാനരാധിപഃ।
ശൈലപ്രഹാരാഭിഹതഃ
കുംഭകർണേന സംയുഗേ ॥ **6.67.77** ॥ 2778

അയം മുഹൂർതാത് സുഗ്രീവോ
ലബ്ധസംജ്ഞോ മഹാഹവേ।
ആത്മനോ വാനരാണാം ച
യത് പഥ്യം തത് കരിഷ്യതി ॥ **6.67.78** ॥ 2779

മയാ തു മോക്ഷിതസ്യാസ്യ
സുഗ്രീവസ്യ മഹാത്മനഃ।
അപ്രീതിശ്ച ഭവേത് കഷ്ടാ
കീർതിനാശശ്ച ശാശ്വതഃ ॥ **6.67.79** ॥ 2780

തസ്മാൻമുഹൂർതം കാങ്ക്ഷിഷ്യേ
വിക്രമം മോക്ഷിതസ്യ തു।
ഭിന്നം ച വാനരാനീകം
താവദാശ്വാസയാമ്യഹം ॥ **6.67.80** ॥ 2781

ഇത്യേവം ചിന്തയിത്വാഥ
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ।
ഭൂയഃ സംസ്തംഭയാമാസ
വാനരാണാം മഹാചമൂം ॥ **6.67.81** ॥ 2782

സ കുംഭകർണോഽഥ വിവേശ ലങ്കാം
സ്ഫുരന്തമാദായ മഹാഹരിം തം।
വിമാനചർയാഗൃഹഗോപുരസ്ഥൈഃ
പുഷ്പാഗ്ര്യവർഷൈരഭിപൂജ്യമാനഃ ॥ **6.67.82** ॥ 2783

ലാജഗന്ധോദവർഷൈസ്തു
സേച്യമാനഃ ശനൈഃ ശനൈഃ।
രാജവീഥ്യാസ്തു ശീതത്വാത്
സംജ്ഞാം പ്രാപ മഹാബലഃ ॥ **6.67.83** ॥ 2784

തതഃ സ സംജ്ഞാമുപലഭ്യ കൃച്ഛ്രാദ്
ബലീയസസ്തസ്യ ഭുജാന്തരസ്ഥഃ।
അവേക്ഷമാണഃ പുരരാജമാർഗം
വിചിന്തയാമാസ മുഹുർമഹാത്മാ ॥ **6.67.84** ॥ 2785

ഏവം ഗൃഹീതേന കഥം നു നാമ
ശക്യം മയാ സമ്പ്രതികർതുമദ്യ।
തഥാ കരിഷ്യാമി യഥാ ഹരീണാം
ഭവിഷ്യതീഷ്ടം ച ഹിതം ച കാർയം ॥ **6.67.85** ॥ 2786

തതഃ കരാഗ്രൈഃ സഹസാ സമേത്യ
രാജാ ഹരീണാമമരേന്ദ്രശത്രോഃ।
ഖരൈശ്ച കർണൗ ദശനൈശ്ച നാസാം
ദദംശ പാദൈർവിദദാര പാർശ്വൗ ॥ **6.67.86** ॥ 2787

സ കുംഭകർണോ ഹൃതകർണനാസോ
വിദാരിതസ്തേന രദൈർനഖൈശ്ച ।
രോഷാഭിഭൂതഃ ക്ഷതജാർദ്രഗാത്രഃ
സുഗ്രീവമാവിധ്യ പിപേഷ ഭൂമൗ ॥ **6.67.87** ॥ 2788

സ ഭൂതലേ ഭീമബലാഭിപിഷ്ടഃ
സുരാരിഭിസ്തൈരഭിഹന്യമാനഃ ।
ജഗാമ ഖം കന്ദുകവജ്ജവേന
പുനശ്ച രാമേണ സമാജഗാമ ॥ **6.67.88** ॥ 2789

കർണനാസാവിഹീനസ്തു
കുംഭകർണോ മഹാബലഃ ।
രരാജ ശോണിതോത്സിക്തോ
ഗിരിഃ പ്രസ്രവണൈരിവ ॥ **6.67.89** ॥ 2790

ശോണിതാർദ്രോ മഹാകായോ
രാക്ഷസോ ഭീമദർശനഃ ।
യുദ്ധായാഭിമുഖോ ഭൂയോ
മനശ്ചക്രേ നിശാചരഃ ॥ **6.67.90** ॥ 2791

അമർഷാച്ഛോണിതോദ്ഗാരീ
ശുശുഭേ രാവണാനുജഃ ।
നീലാഞ്ജനചയപ്രഖ്യഃ
സസന്ധ്യ ഇവ തോയദഃ ॥ **6.67.91** ॥ 2792

ഗതേ ച തസ്മിൻ സുരരാജശത്രുഃ
ക്രോധാത് പ്രദുദ്രാവ രണായ ഭൂയഃ ।
അനായുധോഽസ്മീതി വിചിന്ത്യ രൗദ്രോ
ഘോരം തദാ മുദ്ഗരമാസസാദ ॥ **6.67.92** ॥ 2793

തതഃ സ പുർയാഃ സഹസാ മഹൗജാ
നിഷ്ക്രമ്യ തദ് വാനരസൈൻയമുഗ്രം।
ബഭക്ഷ രക്ഷോ യുധി കുംഭകർണഃ
പ്രജാ യുഗാന്താഗ്നിരിവ പ്രവൃദ്ധഃ ॥ **6.67.93** ॥ 2794

ബുഭുക്ഷിതഃ ശോണിതമാംസഗൃധ്നുഃ
പ്രവിശ്യ തദ് വാനരസൈൻയമുഗ്രം।
ചഖാദ രക്ഷാംസി ഹരീൻ പിശാചാ -
ന്ഋക്ഷാംശ്ച മോഹാദ് യുധി കുംഭകർണഃ।
യഥൈവ മൃത്യുർഹരതേ യുഗാന്തേ
സ ഭക്ഷയാമാസ ഹരീംശ്ച മുഖ്യാൻ ॥ **6.67.94** ॥ 2795

ഏകം ദ്വൗ ത്രീൻ ബഹൂൻ ക്രുദ്ധോ
വാനരാൻ സഹ രാക്ഷസൈഃ।
സമാദായൈകഹസ്തേന
പ്രചിക്ഷേപ ത്വരൻ മുഖേ ॥ **6.67.95** ॥ 2796

സമ്പ്രസ്രവംസ്തദാ മേദഃ
ശോണിതം ച മഹാബലഃ।
വധ്യമാനോ നഗേന്ദ്രാഗ്രൈ -
ർഭക്ഷയാമാസ വാനരാൻ ॥ **6.67.96** ॥ 2797

തേ ഭക്ഷ്യമാണാ ഹരയോ
രാമം ജഗ്മുസ്തദാ ഗതിം।
കുംഭകർണോ ഭൃശം ക്രുദ്ധഃ
കപീൻ ഖാദൻ പ്രധാവതി ॥ **6.67.97** ॥ 2798

ശതാനി സപ്ത ചാഷ്ടൗ ച
വിംശത്ത്രിംശത് തഥൈവ ച।

സമ്പരിഷ്വജ്യ ബാഹുഭ്യാം
ഖാദൻ വിപരിധാവതി ॥ **6.67.98** ॥ 2799

മേദോവസാശോണിതദിഗ്ധഗാത്രഃ
കർണാവസക്തഗ്രഥിതാന്ത്രമാലഃ ।
വവർഷ ശൂലാനി സുതീക്ഷ്ണദംഷ്ട്രഃ
കാലോ യുഗാന്തസ്ഥ ഇവ പ്രവൃദ്ധഃ ॥ **6.67.99** ॥ 2800

തസ്മിൻ കാലേ സുമിത്രായാഃ
പുത്രഃ പരബലാർദനഃ ।
ചകാര ലക്ഷ്മണഃ ക്രുദ്ധോ
യുദ്ധം പരപുരഞ്ജയഃ ॥ **6.67.100** ॥ 2801

സ കുംഭകർണസ്യ ശരാ -
ഞ്ശരീരേ സപ്ത വീർയവാൻ ।
നിചഖാനാദദേ ചാൻയാൻ
വിസസർജ ച ലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.67.101** ॥ 2802

പീഡ്യമാനസ്തദസ്ത്രം തു
വിശേഷം തത് സ രാക്ഷസഃ ।
തതശ്ചുകോപ ബലവാൻ
സുമിത്രാനന്ദവർധനഃ ॥ **6.67.102** ॥ 2803

അഥാസ്യ കവചം ശുഭ്രം
ജാംബൂനദമയം ശുഭം ।
പ്രച്ഛാദയാമാസ ശരൈഃ
സന്ധ്യാഭ്രമിവ മാരുതഃ ॥ **6.67.103** ॥ 2804

നീലാഞ്ജനചയപ്രഖ്യൈഃ
ശരൈഃ കാഞ്ചനഭൂഷണൈഃ ।

ആപീഡ്യമാനഃ ശുശുഭേ
മേഘൈഃ സൂര്യ ഇവാംശുമാൻ ॥ **6.67.104** ॥ 2805

തതഃ സ രാക്ഷസോ ഭീമഃ
സുമിത്രാനന്ദവർധനം ।
സാവജ്ഞമേവ പ്രോവാച
വാക്യം മേഘൗഘനിഃസ്വനഃ ॥ **6.67.105** ॥ 2806

അന്തകസ്യാപ്യകഷ്ടേന
യുധി ജേതാരമാഹവേ ।
യുധ്യതാ മാമഭീതേന
ഖ്യാപിതാ വീരതാ ത്വയാ ॥ **6.67.106** ॥ 2807

പ്രഗൃഹീതായുധസ്യേഹ
മൃത്യോരിവ മഹാമൃധേ ।
തിഷ്ഠന്നപ്യഗ്രതഃ പൂജ്യഃ
കിമു യുദ്ധപ്രദായകഃ ॥ **6.67.107** ॥ 2808

ഐരാവതം സമാരൂഢോ
വൃതഃ സർവാമരൈഃ പ്രഭുഃ ।
നൈവ ശക്രോഽപി സമരേ
സ്ഥിതപൂർവഃ കദാചന ॥ **6.67.108** ॥ 2809

അദ്യ ത്വയാഹം സൗമിത്രേ
ബാലേനാപി പരാക്രമൈഃ ।
തോഷിതോ ഗന്തുമിച്ഛാമി
ത്വാമനുജ്ഞാപ്യ രാഘവം ॥ **6.67.109** ॥ 2810

യത് തു വീർയബലോത്സാഹൈ -
സ്തോഷിതോഽഹം രണേ ത്വയാ ।

രാമമേവൈകമിച്ഛാമി
ഹന്തും യസ്മിൻ ഹതേ ഹതം ॥ **6.67.110** ॥ 2811

രാമേ മയാത്ര നിഹതേ
യേഽന്യേ സ്ഥാസ്യന്തി സംയുഗേ ।
താനഹം യോധയിഷ്യാമി
സ്വബലേന പ്രമാഥിനാ ॥ **6.67.111** ॥ 2812

ഇത്യുക്തവാക്യം തദ് രക്ഷഃ
പ്രോവാച സ്തുതിസംഹിതം ।
മൃധേ ഘോരതരം വാക്യം
സൗമിത്രിഃ പ്രഹസന്നിവ ॥ **6.67.112** ॥ 2813

യസ്ത്വം ശക്രാദിഭിർദേവൈ -
രസഹ്യഃ പ്രാപ്യ പൗരുഷം ।
തത് സത്യം നാന്യഥാ വീര
ദൃഷ്ടസ്ത്വേദ്യ പരാക്രമഃ ॥ **6.67.113** ॥ 2814

ഏഷ ദാശരഥീ രാമ -
സ്തിഷ്ഠത്യദ്രിരിവാചലഃ ।
ഇതി ശ്രുത്വാ ഹ്യനാദൃത്യ
ലക്ഷ്മണം സ നിശാചരഃ ॥ **6.67.114** ॥ 2815

അതിക്രമ്യ ച സൗമിത്രിം
കുംഭകർണോ മഹാബലഃ ।
രാമമേവാഭിദുദ്രാവ
കമ്പയന്നിവ മേദിനീം ॥ **6.67.115** ॥ 2816

അഥ ദാശരഥീ രാമോ
രൗദ്രമസ്ത്രം പ്രയോജയൻ ।

കുംഭകർണസ്യ ഹൃദയേ
സസർജ നിശിതാഞ്ശരാൻ ॥ **6.67.116** ॥ 2817

തസ്യ രാമേണ വിദ്ധസ്യ
സഹസാഭിപ്രധാവതഃ।
അംഗാരമിശ്രാഃ ക്രുദ്ധസ്യ
മുഖാന്നിശ്ചേരുരർചിഷഃ ॥ **6.67.117** ॥ 2818

രാമാസ്ത്രവിദ്ധോ ഘോരം വൈ
നർദൻ രാക്ഷസപുംഗവഃ।
അഭ്യധാവത സങ്ക്രുദ്ധോ
ഹരീൻ വിദ്രാവയൻ രണേ ॥ **6.67.118** ॥ 2819

തസ്യോരസി നിമഗ്നാസ്തേ
ശരാ ബർഹിണവാസസഃ।
ഹസ്താച്ചാസ്യ പരിഭ്രഷ്ടാ
ഗദാ ചോർവ്യാം പപാത ഹ ॥ **6.67.119** ॥ 2820

ആയുധാനി ച സർവാണി
വിപ്രകീർയന്ത ഭൂതലേ।
സ നിരായുധമാത്മാനം
യദാ മേനേ മഹാബലഃ ॥ **6.67.120** ॥ 2821

മുഷ്ടിഭ്യാം ച കരാഭ്യാം ച
ചകാര കദനം മഹത്।
സ ബാണൈരതിവിദ്ധാംഗഃ
ക്ഷതജേന സമുക്ഷിതഃ।
രുധിരം പരിസുസ്രാവ
ഗിരിഃ പ്രസ്രവണം യഥാ ॥ **6.67.121** ॥ 2822

സ തീവ്രേണ ച കോപേന
രുധിരേണ ച മൂർച്ഛിതഃ।
വാനരാൻ രാക്ഷസാനൃക്ഷാൻ
ഖാദൻ സ പരിധാവതി ॥ **6.67.122** ॥ 2823

അഥ ശൃംഗം സമാവിധ്യ
ഭീമം ഭീമപരാക്രമഃ।
ചിക്ഷേപ രാമമുദ്ദിശ്യ
ബലവാനന്തകോപമഃ ॥ **6.67.123** ॥ 2824

അപ്രാപ്തമന്തരാ രാമഃ
സപ്തഭിസ്തമജിഹ്മഗൈഃ।
ചിച്ഛേദ ഗിരിശൃംഗം തം
പുനഃ സന്ധായ കാർമുകം ॥ **6.67.124** ॥ 2825

തതസ്തു രാമോ ധർമാത്മാ
തസ്യ ശൃംഗം മഹത് തദാ।
ശരൈഃ കാഞ്ചനചിത്രാംഗൈ -
ശ്ചിച്ഛേദ ഭരതാഗ്രജഃ ॥ **6.67.125** ॥ 2826

തൻമേരുശിഖരാകാരം
ദ്യോതമാനമിവ ശ്രിയാ।
ദ്വേ ശതേ വാനരാണാം ച
പതമാനമപാതയത് ॥ **6.67.126** ॥ 2827

തസ്മിൻ കാലേ സ ധർമാത്മാ
ലക്ഷ്മണോ രാമമബ്രവീത്।
കുംഭകർണവധേ യുക്തോ
യോഗാൻ പരിമൃശൻ ബഹൂൻ ॥ **6.67.127** ॥ 2828

നൈവായം വാനരാൻ രാജൻ
ന വിജാനാതി രാക്ഷസാൻ।
മത്തഃ ശോണിതഗന്ധേന
സ്വാൻ പരാംശ്ചൈവ ഖാദതി ॥ **6.67.128** ॥ 2829

സാധ്വേനമധിരോഹന്തു
സർവതോ വാനരർഷഭാഃ।
യൂഥപാശ്ച യഥാ മുഖ്യാ -
സ്തിഷ്ഠന്ത്വസ്മിൻ സമന്തതഃ ॥ **6.67.129** ॥ 2830

അദ്യായം ദുർമതിഃ കാലേ
ഗുരുഭാരപ്രപീഡിതഃ।
പ്രചരൻ രാക്ഷസോ ഭൂമൗ
നാൻയാൻ ഹൻയാത് പ്ലവംഗമാൻ ॥ **6.67.130** ॥ 2831

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാജപുത്രസ്യ ധീമതഃ।
തേ സമാരുരുഹുർഹൃഷ്ടാഃ
കുംഭകർണം മഹാബലാഃ ॥ **6.67.131** ॥ 2832

കുംഭകർണസ്തു സങ്ക്രുദ്ധഃ
സമാരൂഢഃ പ്ലവംഗമൈഃ।
വ്യധൂനയത് താൻ വേഗേന
ദുഷ്ടഹസ്തീവ ഹസ്തിപാൻ ॥ **6.67.132** ॥ 2833

താൻ ദൃഷ്ട്വാ നിർധുതാൻ രാമോ
രുഷ്ടോഽയമിതി രാക്ഷസം।
സമുത്പപാത വേഗേന
ധനുരുത്തമമാദദേ ॥ **6.67.133** ॥ 2834

ക്രോധരക്തേക്ഷണോ ധീരോ
നിർദഹന്നിവ ചക്ഷുഷാ।
രാഘവോ രാക്ഷസം വേഗാ -
ദഭിദുദ്രാവ വേഗിതഃ।
യൂഥപാൻ ഹർഷയൻ സർവാൻ
കുംഭകർണബലാർദിതാൻ ॥ **6.67.134** ॥ 2835

സ ചാപമാദായ ഭുജംഗകൽപം
ദൃഢജ്യമുഗ്രം തപനീയചിത്രം।
ഹരീൻ സമാശ്വാസ്യ സമുത്പപാത
രാമോ നിബദ്ധോത്തമതൂണബാണഃ ॥ **6.67.135** ॥ 2836

സ വാനരഗണൈസ്തൈസ്തു
വൃതഃ പരമദുർജയൈഃ।
ലക്ഷ്മണാനുചരോ വീരഃ
സമ്പ്രതസ്ഥേ മഹാബലഃ ॥ **6.67.136** ॥ 2837

സ ദദർശ മഹാത്മാനം
കിരീടിനമരിന്ദമം।
ശോണിതാപ്ലുതരക്താക്ഷം
കുംഭകർണം മഹാബലഃ ॥ **6.67.137** ॥ 2838

സർവാൻ സമഭിധാവന്തം
യഥാ രുഷ്ടം ദിശാഗജം।
മാർഗമാണം ഹരീൻ ക്രുദ്ധം
രാക്ഷസൈഃ പരിവാരിതം ॥ **6.67.138** ॥ 2839

വിന്ധ്യമന്ദരസങ്കാശം
കാഞ്ചനാംഗദഭൂഷണം।

സ്രവന്തം രുധിരം വക്ത്രാദ്
വർഷമേഘമിവോത്ഥിതം ॥ **6.67.139** ॥ 2840

ജിഹ്വയാ പരിലിഹ്യന്തം
സൃക്കിണീ ശോണിതോക്ഷിതേ ।
മൃദ്നന്തം വാനരാനീകം
കാലാന്തകയമോപമം ॥ **6.67.140** ॥ 2841

തം ദൃഷ്ട്വാ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠം
പ്രദീപ്താനലവർചസം ।
വിസ്ഫാരയാമാസ തദാ
കാർമുകം പുരുഷർഷഭഃ ॥ **6.67.141** ॥ 2842

സ തസ്യ ചാപനിർഘോഷാത്
കുപിതോ രാക്ഷസർഷഭഃ ।
അമൃഷ്യമാണസ്തം ഘോഷ -
മഭിദുദ്രാവ രാഘവം ॥ **6.67.142** ॥ 2843

തതസ്തു വാതോദ്ധതമേഘകൽപം
ഭുജംഗരാജോത്തമഭോഗബാഹുഃ ।
തമാപതന്തം ധരണീധരാഭ -
മുവാച രാമോ യുധി കുംഭകർണം ॥ **6.67.143** ॥ 2844

ആഗച്ഛ രക്ഷോഽധിപ മാ വിഷാദ -
മവസ്ഥിതോഽഹം പ്രഗൃഹീതചാപഃ ।
അവേഹി മാം ശക്രസപത്ന രാമം
മയാ മുഹൂർതാദ് ഭവിതാ വിചേതാഃ ॥ **6.67.144** ॥ 2845

രാമോഽയമിതി വിജ്ഞായ
ജഹാസ വികൃതസ്വനം ।

അഭ്യധാവത സങ്ക്രുദ്ധോ
ഹരീൻ വിദ്രാവയൻ രണേ ॥ **6.67.145** ॥ 2846

ദാരയന്നിവ സർവേഷാം
ഹൃദയാനി വനൗകസാം।
പ്രഹസ്യ വികൃതം ഭീമം
സ മേഘസ്തനിതോപമം ॥ **6.67.146** ॥ 2847

കുംഭകർണോ മഹാതേജാ
രാഘവം വാക്യമബ്രവീത്।
നാഹം വിരാധോ വിജ്ഞേയോ
ന കബന്ധഃ ഖരോ ന ച।
ന വാലീ ന ച മാരീചഃ
കുംഭകർണഃ സമാഗതഃ ॥ **6.67.147** ॥ 2848

പശ്യ മേ മുദ്ഗരം ഭീമം
സർവം കാലായസം മഹത്।
അനേന നിർജിതാ ദേവാ
ദാനവാശ്ച പുരാ മയാ ॥ **6.67.148** ॥ 2849

വികർണനാസ ഇതി മാം
നാവജ്ഞാതും ത്വമർഹസി।
സ്വൽപാപി ഹി ന മേ പീഡാ
കർണനാസാവിനാശനാത് ॥ **6.67.149** ॥ 2850

ദർശയേക്ഷ്വാകുശാർദൂല
വീര്യം ഗാത്രേഷു മേഽനഘ।
തതസ്ത്വാം ഭക്ഷയിഷ്യാമി
ദൃഷ്ടപൗരുഷവിക്രമം ॥ **6.67.150** ॥ 2851

സ കുംഭകർണസ്യ വചോ നിശമ്യ
രാമഃ സുപുംഖാൻ വിസസർജ ബാണാൻ।
തൈരാഹതോ വജ്രസമപ്രവേഗൈ -
ർന ചുക്ഷുഭേ ന വ്യഥതേ സുരാരിഃ ॥ **6.67.151** ॥ 2852

യൈഃ സായകൈഃ സാലവരാ നികൃത്താ
വാലീ ഹതോ വാനരപുംഗവശ്ച।
തേ കുംഭകർണസ്യ തദാ ശരീരം
വജ്രോപമാ ന വ്യഥയാമ്പ്രചക്രുഃ ॥ **6.67.152** ॥ 2853

സ വാരിധാരാ ഇവ സായകാംസ്താൻ
പിബഞ്ശരീരേണ മഹേന്ദ്രശത്രുഃ।
ജഘാന രാമസ്യ ശരപ്രവേഗം
വ്യാവിധ്യ തം മുദ്ഗരമുഗ്രവേഗം ॥ **6.67.153** ॥ 2854

തതസ്തു രക്ഷഃ ക്ഷതജാനുലിപ്തം
വിത്രാസനം ദേവമഹാചമൂനാം।
വ്യാവിധ്യ തം മുദ്ഗരമുഗ്രവേഗം
വിദ്രാവയാമാസ ചമൂം ഹരീണാം ॥ **6.67.154** ॥ 2855

വായവ്യമാദായ തതോഽപരാസ്ത്രം
രാമഃ പ്രചിക്ഷേപ നിശാചരായ।
സമുദ്ഗരം തേന ജഹാര ബാഹും
സ കൃത്തബാഹുസ്തുമുലം നനാദ ॥ **6.67.155** ॥ 2856

സ തസ്യ ബാഹുർഗിരിശൃംഗകൽപഃ
സമുദ്ഗരോ രാഘവബാണകൃത്തഃ।
പപാത തസ്മിൻ ഹരിരാജസൈന്യേ
ജഘാന താം വാനരവാഹിനീം ച ॥ **6.67.156** ॥ 2857

തേ വാനരാ ഭഗ്നഹതാവശേഷാഃ
പർയന്തമാശ്രിത്യ തദാ വിഷണ്ണാഃ।
പ്രപീഡിതാംഗാ ദദൃശുഃ സുഘോരം
നരേന്ദ്രരക്ഷോഽധിപസന്നിപാതം ॥ **6.67.157** ॥ 2858

സ കുംഭകർണോഽസ്ത്രനികൃത്തബാഹു -
ർമഹാസികൃത്താഗ്ര ഇവാചലേന്ദ്രഃ।
ഉത്പാടയാമാസ കരേണ വൃക്ഷം
തതോഽഭിദുദ്രാവ രണേ നരേന്ദ്രം ॥ **6.67.158** ॥ 2859

തം തസ്യ ബാഹും സഹതാലവൃക്ഷം
സമുദ്യതം പന്നഗഭോഗകൽപം।
ഐന്ദ്രാസ്ത്രയുക്തേന ജഘാന രാമോ
ബാണേന ജാംബൂനദചിത്രിതേന ॥ **6.67.159** ॥ 2860

സ കുംഭകർണസ്യ ഭുജോ നികൃത്തഃ
പപാത ഭൂമൗ ഗിരിസന്നികാശഃ।
വിചേഷ്ടമാനോ നിജഘാന വൃക്ഷാ -
ഞ്ശൈലാഞ്ശിലാവാനരരാക്ഷസാംശ്ച ॥ **6.67.160** ॥ 2861

തം ഛിന്നബാഹും സമവേക്ഷ്യ രാമഃ
സമാപതന്തം സഹസാ നദന്തം।
ദ്വാവർധചന്ദ്രൗ നിശിതൗ പ്രഗൃഹ്യ
ചിച്ഛേദ പാദൗ യുധി രാക്ഷസസ്യ ॥ **6.67.161** ॥ 2862

തൗ തസ്യ പാദൗ പ്രദിശോ ദിശശ്ച
ഗിരേർഗുഹാശ്ചൈവ മഹാർണവം ച।
ലങ്കാം ച സേനാം കപിരാക്ഷസാനാം
വിനാദയന്തൗ വിനിപേതതുശ്ച ॥ **6.67.162** ॥ 2863

നികൃത്തബാഹുർവിനികൃത്തപാദോ
വിദാർയ വക്ത്രം വഡവാമുഖാഭം।
ദുദ്രാവ രാമം സഹസാഭിഗർജൻ
രാഹുർയഥാ ചന്ദ്രമിവാന്തരിക്ഷേ ॥ **6.67.163** ॥ 2864

അപൂരയത് തസ്യ മുഖം ശിതാഗ്രൈ
രാമഃ ശരൈർഹേമപിനദ്ധപുംഖൈഃ।
സമ്പൂർണവക്ത്രോ ന ശശാക വക്തും
ചുകൂജ കൃച്ഛ്രേണ മുമൂർച്ഛ ചാപി ॥ **6.67.164** ॥ 2865

അഥാദദേ സൂര്യമരീചികൽപം
സ ബ്രഹ്മദണ്ഡാന്തകകാലകൽപം।
അരിഷ്ടമൈന്ദ്രം നിശിതം സുപുംഖം
രാമഃ ശരം മാരുതതുൽയവേഗം ॥ **6.67.165** ॥ 2866

തം വജ്രജാംബൂനദചാരുപുംഖം
പ്രദീപ്തസൂര്യജ്വലനപ്രകാശം।
മഹേന്ദ്രവജ്രാശനിതുൽയവേഗം
രാമഃ പ്രചിക്ഷേപ നിശാചരായ ॥ **6.67.166** ॥ 2867

സ സായകോ രാഘവബാഹുചോദിതോ
ദിശഃസ്വഭാസാ ദശ സമ്പ്രകാശയൻ।
വിധൂമവൈശ്വാനരഭീമദർശനോ
ജഗാമ ശക്രാശനിഭീമവിക്രമഃ ॥ **6.67.167** ॥ 2868

സ തൻമഹാപർവതകൂടസന്നിഭം
സുവൃത്തദംഷ്ട്രം ചലചാരുകുണ്ഡലം।
ചകർത രക്ഷോഽധിപതേഃ ശിരസ്തദാ
യഥൈവ വൃത്രസ്യ പുരാ പുരന്ദരഃ ॥ **6.67.168** ॥ 2869

കുംഭകർണശിരോ ഭാതി
കുണ്ഡലാലങ്കൃതം മഹത് ।
ആദിത്യേഽഭ്യുദിതേ രാത്രൗ
മധ്യസ്ഥ ഇവ ചന്ദ്രമാഃ ॥ **6.67.169** ॥ 2870

തദ് രാമബാണാഭിഹതം പപാത
രക്ഷഃശിരഃ പർവതസന്നികാശം ।
ബഭഞ്ജ ചർയാഗൃഹഗോപുരാണി
പ്രാകാരമുച്ചം തമപാതയച്ച ॥ **6.67.170** ॥ 2871

തച്ചാതികായം ഹിമവത് പ്രകാശം
രക്ഷസ്തദാ തോയനിധൗ പപാത ।
ഗ്രാഹാൻ പരാൻ മീനവരാൻ ഭുജംഗാൻ
മമർദ ഭൂമിം ച തഥാ വിവേശ ॥ **6.67.171** ॥ 2872

തസ്മിൻ ഹതേ ബ്രാഹ്മണദേവശത്രൗ
മഹാബലേ സംയതി കുംഭകർണേ ।
ചചാല ഭൂർഭൂമിധരാശ്ച സർവേ
ഹർഷാച്ച ദേവാസ്തുമുലം പ്രണേദുഃ ॥ **6.67.172** ॥ 2873

തതസ്തു ദേവർഷിമഹർഷിപന്നഗാഃ
സുരാശ്ച ഭൂതാനി സുപർണഗുഹ്യകാഃ ।
സയക്ഷഗന്ധർവഗണാ നഭോഗതാഃ
പ്രഹർഷിതാ രാമപരാക്രമേണ ॥ **6.67.173** ॥ 2874

തതസ്തു തേ തസ്യ വധേന ഭൂരിണാ
മനസ്വിനോ നൈരൃതരാജബാന്ധവാഃ ।
വിനേദുരുച്ചൈർവ്യഥിതാ രഘൂത്തമം
ഹരിം സമീക്ഷ്യേവ യഥാ മതംഗജാഃ ॥ **6.67.174** ॥ 2875

സ ദേവലോകസ്യ തമോ നിഹത്യ
സൂർയോ യഥാ രാഹുമുഖാദ് വിമുക്തഃ।
തഥാ വ്യഭാസീദ്ധരിസൈന്യമധ്യേ
നിഹത്യ രാമോ യുധി കുംഭകർണം ॥ **6.67.175** ॥ 2876

പ്രഹർഷമീയുർബഹവശ്ച വാനരാഃ
പ്രബുദ്ധപദ്മപ്രതിമൈരിവാനനൈഃ।
അപൂജയൻ രാഘവമിഷ്ടഭാഗിനം
ഹതേ രിപൗ ഭീമബലേ നൃപാത്മജം ॥ **6.67.176** ॥ 2877

സ കുംഭകർണം സുരസൈന്യമർദനം
മഹത്സു യുദ്ധേഷു കദാചനാജിതം।
നനന്ദ ഹത്വാ ഭരതാഗ്രജോ രണേ
മഹാസുരം വൃത്രമിവാമരാധിപഃ ॥ **6.67.177** ॥ 2878

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്തഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

കുംഭകർണവധം ശ്രുത്വാ രാവണസ്യ വിലാപഃ

കുംഭകർണം ഹതം ദൃഷ്ട്വാ
രാഘവേണ മഹാത്മനാ ।
രാക്ഷസാ രാക്ഷസേന്ദ്രായ
രാവണായ ൻയവേദയൻ ॥ **6.68.1** ॥ 2879

രാജൻ സ കാലസങ്കാശഃ
സംയുക്തഃ കാലകർമണാ ।
വിദ്രാവ്യ വാനരീം സേനാം
ഭക്ഷയിത്വാ ച വാനരാൻ ॥ **6.68.2** ॥ 2880

പ്രതപിത്വാ മുഹൂർതം തു
പ്രശാന്തോ രാമതേജസാ ।
കായേനാർധപ്രവിഷ്ടേന
സമുദ്രം ഭീമദർശനം ॥ **6.68.3** ॥ 2881

നിക്യത്തനാസാകർണേന
വിക്ഷരദ്രുധിരേണ ച ।
രുദ്ധ്വാ ദ്വാരം ശരീരേണ
ലങ്കായാഃ പർവതോപമഃ ॥ **6.68.4** ॥ 2882

കുംഭകർണസ്തവ ഭ്രാതാ
കാകുത്സ്ഥശരപീഡിതഃ।
അഗണ്ഡഭൂതോ വിവൃതോ
ദാവദഗ്ധ ഇവ ദ്രുമഃ ॥ **6.68.5** ॥ 2883

ശ്രുത്വാ വിനിഹതം സംഖ്യേ
കുംഭകർണം മഹാബലം।
രാവണഃ ശോകസന്തപ്തോ
മുമോഹ ച പപാത ച ॥ **6.68.6** ॥ 2884

പിതൃവ്യം നിഹതം ശ്രുത്വാ
ദേവാന്തകനരാന്തകൗ।
ത്രിശിരാശ്ചാതികായശ്ച
രുരുദുഃ ശോകപീഡിതാഃ ॥ **6.68.7** ॥ 2885

ഭ്രാതരം നിഹതം ശ്രുത്വാ
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ।
മഹോദരമഹാപാർശ്വൗ
ശോകാക്രാന്തൗ ബഭൂവതുഃ ॥ **6.68.8** ॥ 2886

തതഃ കൃച്ഛ്രാത് സമാസാദ്യ
സംജ്ഞാം രാക്ഷസപുംഗവഃ।
കുംഭകർണവധാദ് ദീനോ
വിലലാപാകുലേന്ദ്രിയഃ ॥ **6.68.9** ॥ 2887

ഹാ വീര രിപുദർപഘ്ന
കുംഭകർണ മഹാബല।
ത്വം മാം വിഹായ വൈ ദൈവാദ്
യാതോഽസി യമസാദനം ॥ **6.68.10** ॥ 2888

മമ ശൽയമനുദ്ധൃത്യ
ബാന്ധവാനാം മഹാബല।
ശത്രുസൈന്യം പ്രതാപ്യൈകഃ
ക്വ മാം സന്ത്യജ്യ ഗച്ഛസി ॥ **6.68.11** ॥ 2889

ഇദാനീം ഖൽവഹം നാസ്മി
യസ്യ മേ പതിതോ ഭുജഃ।
ദക്ഷിണോഽയം സമാശ്രിത്യ
ന ബിഭേമി സുരാസുരാത് ॥ **6.68.12** ॥ 2890

കഥമേവംവിധോ വീരോ
ദേവദാനവദർപഹാ।
കാലാഗ്നിപ്രതിമോ ഹ്യദ്യ
രാഘവേണ രണേ ഹതഃ ॥ **6.68.13** ॥ 2891

യസ്യ തേ വജ്രനിഷ്പേഷോ
ന കുർയാദ് വ്യസനം സദാ।
സ കഥം രാമബാണാർതഃ
പ്രസുപ്തോഽസി മഹീതലേ ॥ **6.68.14** ॥ 2892

ഏതേ ദേവഗണാഃ സാർധ -
മൃഷിഭിർഗഗനേ സ്ഥിതാഃ।
നിഹതം ത്വാം രണേ ദൃഷ്ട്വാ
നിനദന്തി പ്രഹർഷിതാഃ ॥ **6.68.15** ॥ 2893

ധ്രുവമദ്യൈവ സംഹൃഷ്ടാ
ലബ്ധലക്ഷാഃ പ്ലവംഗമാഃ।
ആരോക്ഷ്യന്തീഹ ദുർഗാണി
ലങ്കാദ്വാരാണി സർവശഃ ॥ **6.68.16** ॥ 2894

രാജ്യേന നാസ്തി മേ കാർയം
കിം കരിഷ്യാമി സീതയാ।
കുംഭകർണവിഹീനസ്യ
ജീവിതേ നാസ്തി മേ മതിഃ ॥ **6.68.17** ॥ 2895

യദ്യഹം ഭ്രാതൃഹന്താരം
ന ഹൻമി യുധി രാഘവം।
നനു മേ മരണം ശ്രേയോ
ന ചേദം വ്യർഥജീവിതം ॥ **6.68.18** ॥ 2896

അദ്യൈവ തം ഗമിഷ്യാമി
ദേശം യത്രാനുജോ മമ।
നഹി ഭ്രാതൄൻ സമുത്സൃജ്യ
ക്ഷണം ജീവിതുമുത്സഹേ ॥ **6.68.19** ॥ 2897

ദേവാ ഹി മാം ഹസിഷ്യന്തി
ദൃഷ്ട്വാ പൂർവാപകാരിണം।
കഥമിന്ദ്രം ജയിഷ്യാമി
കുംഭകർണ ഹതേ ത്വയി ॥ **6.68.20** ॥ 2898

തദിദം മാമനുപ്രാപ്തം
വിഭീഷണവചഃ ശുഭം।
യദജ്ഞാനാൻമയാ തസ്യ
ന ഗൃഹീതം മഹാത്മനഃ ॥ **6.68.21** ॥ 2899

വിഭീഷണവചസ്താവത്
കുംഭകർണപ്രഹസ്തയോഃ।
വിനാശോഽയം സമുത്പന്നോ
മാം വ്രീഡയതി ദാരുണഃ ॥ **6.68.22** ॥ 2900

തസ്യായം കർമണഃ പ്രാപ്തോ
വിപാകോ മമ ശോകദഃ।
യൻമയാ ധാർമികഃ ശ്രീമാൻ
സ നിരസ്തോ വിഭീഷണഃ ॥ **6.68.23** ॥ 2901

ഇതി ബഹുവിധമാകുലാന്തരാത്മാ
കൃപണമതീവ വിലപ്യ കുംഭകർണം।
ൻയപതദപി ദശാനനോ ഭൃശാർത -
സ്തമനുജമിന്ദ്രരിപും ഹതം വിദിത്വാ ॥ **6.68.24** ॥ 2902

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അഷ്ടഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

രാവണസ്യ പുത്രാണാം ബന്ധൂനാം ച യുദ്ധായ പ്രസ്ഥാനമംഗദേന നരാന്തകസ്യ വധശ്ച

ഏവം വിലപമാനസ്യ
രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ ।
ശ്രുത്വാ ശോകാഭിഭൂതസ്യ
ത്രിശിരാ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.69.1** ॥ 2903

ഏവമേവ മഹാവീർയോ
ഹതോ നസ്താതമധ്യമഃ ।
ന തു സത്പുരുഷാ രാജൻ
വിലപന്തി യഥാ ഭവാൻ ॥ **6.69.2** ॥ 2904

നൂനം ത്രിഭുവനസ്യാപി
പർയാപ്തസ്ത്വമസി പ്രഭോ ।
സ കസ്മാത് പ്രാകൃത ഇവ
ശോചസ്യാത്മാനമീദൃശം ॥ **6.69.3** ॥ 2905

ബ്രഹ്മദത്താസ്തി തേ ശക്തിഃ
കവചം സായകോ ധനുഃ ।

സഹസ്രഖരസംയുക്തോ
രഥോ മേഘസമസ്വനഃ ॥ **6.69.4** ॥ 2906

ത്വയാസകൃദ്ധി ശസ്ത്രേണ
വിശസ്താ ദേവദാനവാഃ ।
സ സർവായുധസമ്പന്നോ
രാഘവം ശാസ്തുമർഹസി ॥ **6.69.5** ॥ 2907

കാമം തിഷ്ഠ മഹാരാജ
നിർഗമിഷ്യാമ്യഹം രണേ ।
ഉദ്ധരിഷ്യാമി തേ ശത്രൂൻ
ഗരുഡഃ പന്നഗാനിവ ॥ **6.69.6** ॥ 2908

ശംബരോ ദേവരാജേന
നരകോ വിഷ്ണുനാ യഥാ ।
തഥാദ്യ ശയിതാ രാമോ
മയാ യുധി നിപാതിതഃ ॥ **6.69.7** ॥ 2909

ശ്രുത്വാ ത്രിശിരസോ വാക്യം
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ ।
പുനർജാതമിവാത്മാനം
മൻയതേ കാലചോദിതഃ ॥ **6.69.8** ॥ 2910

ശ്രുത്വാ ത്രിശിരസോ വാക്യം
ദേവാന്തകനരാന്തകൗ ।
അതികായശ്ച തേജസ്വീ
ബഭൂവുർയുദ്ധഹർഷിതാഃ ॥ **6.69.9** ॥ 2911

തതോഽഹമഹമിത്യേവം
ഗർജന്തോ നൈരൃതർഷഭാഃ ।

രാവണസ്യ സുതാ വീരാഃ
ശക്രതുൽയപരാക്രമാഃ ॥ **6.69.10** ॥ 2912

അന്തരിക്ഷഗതാഃ സർവേ
സർവേ മായാവിശാരദാഃ।
സർവേ ത്രിദശദർപഘ്നാഃ
സർവേ സമരദുർമദാഃ ॥ **6.69.11** ॥ 2913

സർവേ സുബലസമ്പന്നാഃ
സർവേ വിസ്തീർണകീർതയഃ।
സർവേ സമരമാസാദ്യ
ന ശ്രൂയന്തേ സ്മ നിർജിതാഃ ॥ **6.69.12** ॥ 2914

ദേവൈരപി സഗന്ധർവൈഃ
സകിന്നരമഹോരഗൈഃ।
സർവേഽസ്ത്രവിദുഷോ വീരാഃ
സർവേ യുദ്ധവിശാരദാഃ।
സർവേ പ്രവരവിജ്ഞാനാഃ
സർവേ ലബ്ധവരാസ്തഥാ ॥ **6.69.13** ॥ 2915

സ തൈസ്തഥാ ഭാസ്കരതുൽയവർചസൈഃ
സുതൈർവൃതഃ ശത്രുബലശ്രിയാർദനൈഃ।
രരാജ രാജാ മഘവാൻ യഥാമരൈ -
ർവൃതോ മഹാദാനവദർപനാശനൈഃ ॥ **6.69.14** ॥ 2916

സ പുത്രാൻ സമ്പരിഷ്വജ്യ
ഭൂഷയിത്വാ ച ഭൂഷണൈഃ।
ആശീർഭിശ്ച പ്രശസ്താഭിഃ
പ്രേഷയാമാസ വൈ രണേ ॥ **6.69.15** ॥ 2917

യുദ്ധോൻമത്തം ച മത്തം ച
ഭ്രാതരൗ ചാപി രാവണഃ।
രക്ഷണാർഥം കുമാരാണാം
പ്രേഷയാമാസ സംയുഗേ ॥ **6.69.16** ॥ 2918

തേഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം
രാവണം ലോകരാവണം।
കൃത്വാ പ്രദക്ഷിണം ചൈവ
മഹാകായാഃ പ്രതസ്ഥിരേ ॥ **6.69.17** ॥ 2919

സർവൗഷധീഭിർഗന്ധൈശ്ച
സമാലഭ്യ മഹാബലാഃ।
നിർജഗ്മുർനൈരൃതശ്രേഷ്ഠാഃ
ഷഡേതേ യുദ്ധകാങ്ക്ഷിണഃ ॥ **6.69.18** ॥ 2920

ത്രിശിരാശ്ചാതികായശ്ച
ദേവാന്തകനരാന്തകൗ।
മഹോദരമഹാപാർശ്വൗ
നിർജഗ്മുഃ കാലചോദിതാഃ ॥ **6.69.19** ॥ 2921

തതഃ സുദർശനം നാഗം
നീലജീമൂതസന്നിഭം।
ഐരാവതകുലേ ജാത -
മാരുരോഹ മഹോദരഃ ॥ **6.69.20** ॥ 2922

സർവായുധസമായുക്ത -
സ്തൂണീഭിശ്ചാപ്യലങ്കൃതഃ।
രരാജ ഗജമാസ്ഥായ
സവിതേവാസ്തമൂർധനി ॥ **6.69.21** ॥ 2923

ഹയോത്തമസമായുക്തം
സർവായുധസമാകുലം।
ആരുരോഹ രഥശ്രേഷ്ഠം
ത്രിശിരാ രാവണാത്മജഃ ॥ **6.69.22** ॥ 2924

ത്രിശിരാ രഥമാസ്ഥായ
വിരരാജ ധനുർധരഃ।
സവിദ്യുദുൽകഃ സജ്വാലഃ
സേന്ദ്രചാപ ഇവാംബുദഃ ॥ **6.69.23** ॥ 2925

ത്രിഭിഃ കിരീടൈസ്ത്രിശിരാഃ
ശുശുഭേ സ രഥോത്തമേ।
ഹിമവാനിവ ശൈലേന്ദ്ര -
സ്ത്രിഭിഃ കാഞ്ചനപർവതൈഃ ॥ **6.69.24** ॥ 2926

അതികായോഽതിതേജസ്വീ
രാക്ഷസേന്ദ്രസുതസ്തദാ।
ആരുരോഹ രഥശ്രേഷ്ഠം
ശ്രേഷ്ഠഃ സർവധനുഷ്മതാം ॥ **6.69.25** ॥ 2927

സുചക്രാക്ഷം സുസംയുക്തം
സ്വനുകർഷം സുകൂബരം।
തൂണീബാണാസനൈർദീപ്തം
പ്രാസാസിപരിഘാകുലം ॥ **6.69.26** ॥ 2928

സ കാഞ്ചനവിചിത്രേണ
കിരീടേന വിരാജതാ।
ഭൂഷണൈശ്ച ബഭൗ മേരുഃ
പ്രഭാഭിരിവ ഭാസയൻ ॥ **6.69.27** ॥ 2929

സ രരാജ രഥേ തസ്മിൻ
രാജസൂനുർമഹാബലഃ।
വൃതോ നൈരൃതശാർദൂലൈ -
ർവജ്രപാണിരിവാമരൈഃ ॥ **6.69.28** ॥ 2930

ഹയമുച്ചൈഃശ്രവഃപ്രഖ്യം
ശ്വേതം കനകഭൂഷണം।
മനോജവം മഹാകായ -
മാരുരോഹ നരാന്തകഃ ॥ **6.69.29** ॥ 2931

ഗൃഹീത്വാ പ്രാസമുൽകാഭം
വിരരാജ നരാന്തകഃ।
ശക്തിമാദായ തേജസ്വീ
ഗുഹഃ ശിഖിഗതോ യഥാ ॥ **6.69.30** ॥ 2932

ദേവാന്തകഃ സമാദായ
പരിഘം ഹേമഭൂഷണം।
പരിഗൃഹ്യ ഗിരിം ദോർഭ്യാം
വപുർവിഷ്ണോർവിഡംബയൻ ॥ **6.69.31** ॥ 2933

മഹാപാർശ്വോ മഹാതേജാ
ഗദാമാദായ വീർയവാൻ।
വിരരാജ ഗദാപാണിഃ
കുബേര ഇവ സംയുഗേ ॥ **6.69.32** ॥ 2934

തേ പ്രതസ്ഥുർമഹാത്മാനോ -
ഽമരാവത്യാഃ സുരാ ഇവ।
താൻ ഗജൈശ്ച തുരംഗൈശ്ച
രഥൈശ്ചാംബുദനിഃസ്വനൈഃ ॥ **6.69.33** ॥ 2935

അനൂത്പേതുർമഹാത്മാനോ
രാക്ഷസാഃ പ്രവരായുധാഃ।
തേ വിരേജുർമഹാത്മാനഃ
കുമാരാഃ സൂര്യവർചസഃ ॥ **6.69.34** ॥ 2936

കിരീടിനഃ ശ്രിയാ ജുഷ്ടാ
ഗ്രഹാ ദീപ്താ ഇവാംബരേ।
പ്രഗൃഹീതാ ബഭൗ തേഷാം
ശസ്ത്രാണാമാവലിഃ സിതാ ॥ **6.69.35** ॥ 2937

ശരദഭ്രപ്രതീകാശാ
ഹംസാവലിരിവാംബരേ।
മരണം വാപി നിശ്ചിത്യ
ശത്രൂണാം വാ പരാജയം ॥ **6.69.36** ॥ 2938

ഇതി കൃത്വാ മതിം വീരാഃ
സഞ്ജഗ്മുഃ സംയുഗാർഥിനഃ।
ജഗർജുശ്ച പ്രണേദുശ്ച
ചിക്ഷിപുശ്ചാപി സായകാൻ ॥ **6.69.37** ॥ 2939

ജഗൃഹുശ്ച മഹാത്മാനോ
നിർയാന്തോ യുദ്ധദുർമദാഃ।
ക്ഷ്വേഡിതാസ്ഫോടിതാനാം വൈ
സഞ്ചചാലേവ മേദിനീ ॥ **6.69.38** ॥ 2940

രക്ഷസാം സിംഹനാദൈശ്ച
സംസ്ഫോടിതമിവാംബരം।
തേഽഭിനിഷ്ക്രമ്യ മുദിതാ
രാക്ഷസേന്ദ്രാ മഹാബലാഃ ॥ **6.69.39** ॥ 2941

ദദൃശുർവാനരാനീകം
സമുദ്യതശിലാനഗം।
ഹരയോഽപി മഹാത്മാനോ
ദദൃശൂ രാക്ഷസം ബലം ॥ **6.69.40** ॥ 2942

ഹസ്ത്യശ്വരഥസംബാധം
കിങ്കിണീശതനാദിതം।
നീലജീമൂതസങ്കാശം
സമുദ്യതമഹായുധം ॥ **6.69.41** ॥ 2943

ദീപ്താനലരവിപ്രഖ്യൈ -
ർനൈരൃതൈഃ സർവതോ വൃതം।
തദ് ദൃഷ്ട്വാ ബലമായാതം
ലബ്ധലക്ഷാഃ പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.69.42** ॥ 2944

സമുദ്യതമഹാശൈലാഃ
സമ്പ്രണേദുർമുഹുർമുഹുഃ।
അമൃഷ്യമാണാ രക്ഷാംസി
പ്രതിനർദന്ത വാനരാഃ ॥ **6.69.43** ॥ 2945

തതഃ സമുത്കൃഷ്ടരവം നിശമ്യ
രക്ഷോഗണാ വാനരയൂഥപാനാം।
അമൃഷ്യമാണാഃ പരഹർഷമുഗ്രം
മഹാബലാ ഭീമതരം പ്രണേദുഃ ॥ **6.69.44** ॥ 2946

തേ രാക്ഷസബലം ഘോരം
പ്രവിശ്യ ഹരിയൂഥപാഃ।
വിചേരുരുദ്യതൈഃ ശൈലൈ -
ർനഗാഃ ശിഖരിണോ യഥാ ॥ **6.69.45** ॥ 2947

കേചിദാകാശമാവിശ്യ
കേചിദുർവ്യാം പ്ലവംഗമാഃ।
രക്ഷഃസൈന്യേഷു സങ്ക്രുദ്ധാഃ
കേചിദ് ദ്രുമശിലായുധാഃ ॥ **6.69.46** ॥ 2948

ദ്രുമാംശ്ച വിപുലസ്കന്ധാൻ
ഗൃഹ്യ വാനരപുംഗവാഃ।
തദ് യുദ്ധമഭവദ് ഘോരം
രക്ഷോവാനരസങ്കുലം ॥ **6.69.47** ॥ 2949

തേ പാദപശിലാശൈലൈ -
ശ്ചക്രുർവൃഷ്ടിമനൂപമാം।
ബാണൗഘൈർവാർയമാണാശ്ച
ഹരയോ ഭീമവിക്രമാഃ ॥ **6.69.48** ॥ 2950

സിംഹനാദാൻ വിനേദുശ്ച
രണേ രാക്ഷസവാനരാഃ।
ശിലാഭിശ്ചൂർണയാമാസു -
ർയാതുധാനാൻ പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.69.49** ॥ 2951

നിർജഘ്നുഃ സംയുഗേ ക്രുദ്ധാഃ
കവചാഭരണാവൃതാൻ।
കേചിദ് രഥഗതാൻ വീരാൻ
ഗജവാജിഗതാനപി ॥ **6.69.50** ॥ 2952

നിർജഘ്നുഃ സഹസാഽഽപ്ലുത്യ
യാതുധാനാൻ പ്ലവംഗമാഃ।
ശൈലശൃംഗാൻവിതാംഗാസ്തേ
മുഷ്ടിഭിർവാന്തലോചനാഃ ॥ **6.69.51** ॥ 2953

ചേലുഃ പേതുശ്ച നേദുശ്ച
തത്ര രാക്ഷസപുംഗവാഃ।
രാക്ഷസാശ്ച ശരൈസ്തീക്ഷ്ണൈ -
ർബിഭിദുഃ കപികുഞ്ജരാൻ ॥ **6.69.52** ॥ 2954

ശൂലമുദ്ഗരഖഡ്ഗൈശ്ച
ജഘ്നുഃ പ്രാസൈശ്ച ശക്തിഭിഃ।
അൻയോൻയം പാതയാമാസുഃ
പരസ്പരജയൈഷിണഃ ॥ **6.69.53** ॥ 2955

രിപുശോണിതദിഗ്ധാംഗാ -
സ്തത്ര വാനരരാക്ഷസാഃ।
തതഃ ശൈലൈശ്ച ഖഡ്ഗൈശ്ച
വിസൃഷ്ടൈർഹരിരാക്ഷസൈഃ ॥ **6.69.54** ॥ 2956

മുഹൂർതേനാവൃതാ ഭൂമി -
രഭവച്ഛോണിതോക്ഷിതാ।
വികീർണൈഃ പർവതാകാരൈ
രക്ഷോഭിരഭിമർദിതൈഃ।
ആസീദ് വസുമതീ പൂർണാ
തദാ യുദ്ധമദാൻവിതൈഃ ॥ **6.69.55** ॥ 2957

ആക്ഷിപ്താഃ ക്ഷിപ്യമാണാശ്ച
ഭഗ്നശൈലാശ്ച വാനരാഃ।
പുനരംഗൈസ്തദാ ചക്രു -
രാസന്നാ യുദ്ധമദ്ഭുതം ॥ **6.69.56** ॥ 2958

വാനരാൻ വാനരൈരേവ
ജഘ്നുസ്തേ നൈരൃതർഷഭാഃ।

രാക്ഷസാൻ രാക്ഷസൈരേവ
ജഘ്നുസ്തേ വാനരാ അപി ॥ **6.69.57** ॥ 2959

ആക്ഷിപ്യ ച ശിലാഃ ശൈലാ -
ഞ്ജഘ്നുസ്തേ രാക്ഷസാസ്തദാ ।
തേഷാം ചാച്ഛിദ്യ ശസ്ത്രാണി
ജഘ്നൂ രക്ഷാംസി വാനരാഃ ॥ **6.69.58** ॥ 2960

നിർജഘ്നുഃ ശൈലശൃംഗൈശ്ച
ബിഭിദുശ്ച പരസ്പരം ।
സിംഹനാദാൻ വിനേദുശ്ച
രണേ രാക്ഷസവാനരാഃ ॥ **6.69.59** ॥ 2961

ഛിന്നവർമതനുത്രാണാ
രാക്ഷസാ വാനരൈർഹതാഃ ।
രുധിരം പ്രസൃതാസ്തത്ര
രസസാരമിവ ദ്രുമാഃ ॥ **6.69.60** ॥ 2962

രഥേന ച രഥം ചാപി
വാരണേനാപി വാരണം ।
ഹയേന ച ഹയം കേചി -
ന്നിർജഘ്നുർവാനരാ രണേ ॥ **6.69.61** ॥ 2963

ക്ഷുരപ്രൈരർധചന്ദ്രൈശ്ച
ഭൽലൈശ്ച നിശിതൈഃ ശരൈഃ ।
രാക്ഷസാ വാനരേന്ദ്രാണാം
ബിഭിദുഃ പാദപാഞ്ശിലാഃ ॥ **6.69.62** ॥ 2964

വികീർണാഃ പർവതാസ്തൈശ്ച
ദ്രുമച്ഛിന്നൈശ്ച സംയുഗേ ।

ഹതൈശ്ച കപിരക്ഷോഭി -
ർദുർഗമാ വസുധാഭവത് ॥ **6.69.63** ॥ 2965

തേ വാനരാ ഗർവിതഹൃഷ്ടചേഷ്ടാഃ
സംഗ്രാമമാസാദ്യ ഭയം വിമുച്യ।
യുദ്ധം സ്മ സർവേ സഹ രാക്ഷസൈസ്തേ
നാനായുധാശ്ചക്രുരദീനസത്ത്വാഃ ॥ **6.69.64** ॥ 2966

തസ്മിൻ പ്രവൃത്തേ തുമുലേ വിമർദേ
പ്രഹൃഷ്യമാണേഷു വലീമുഖേഷു।
നിപാത്യമാനേഷു ച രാക്ഷസേഷു
മഹർഷയോ ദേവഗണാശ്ച നേദുഃ ॥ **6.69.65** ॥ 2967

തതോ ഹയം മാരുതതുൽയവേഗ -
മാരുഹ്യ ശക്തിം നിശിതാം പ്രഗൃഹ്യ।
നരാന്തകോ വാനരസൈന്യമുഗ്രം
മഹാർണവം മീന ഇവാവിവേശ ॥ **6.69.66** ॥ 2968

സ വാനരാൻ സപ്ത ശതാനി വീരഃ
പ്രാസേന ദീപ്തേന വിനിർബിഭേദ।
ഏകഃ ക്ഷണേനേന്ദ്രരിപുർമഹാത്മാ
ജഘാന സൈന്യം ഹരിപുംഗവാനാം ॥ **6.69.67** ॥ 2969

ദദൃശുശ്ച മഹാത്മാനം
ഹയപൃഷ്ഠപ്രതിഷ്ഠിതം।
ചരന്തം ഹരിസൈന്യേഷു
വിദ്യാധരമഹർഷയഃ ॥ **6.69.68** ॥ 2970

സ തസ്യ ദദൃശേ മാർഗോ
മാംസശോണിതകർദമഃ।

പതിതൈഃ പർവതാകാരൈ -
ർവാനരൈരഭിസംവൃതഃ ॥ **6.69.69** ॥ 2971

യാവദ് വിക്രമിതും ബുദ്ധിം
ചക്രുഃ പ്ലവഗപുംഗവാഃ।
താവദേതാനതിക്രമ്യ
നിർബിഭേദ നരാന്തകഃ ॥ **6.69.70** ॥ 2972

ജ്വലന്തം പ്രാസമുദ്യമ്യ
സംഗ്രാമാഗ്രേ നരാന്തകഃ।
ദദാഹ ഹരിസൈന്യാനി
വനാനീവ വിഭാവസുഃ ॥ **6.69.71** ॥ 2973

യാവദുത്പാടയാമാസു -
ർവൃക്ഷാഞ്ശൈലാൻ വനൗകസഃ।
താവത് പ്രാസഹതാഃ പേതു -
ർവജ്രകൃത്താ ഇവാചലാഃ ॥ **6.69.72** ॥ 2974

ദിക്ഷു സർവാസു ബലവാൻ
വിചചാര നരാന്തകഃ।
പ്രമൃദ്നൻ സർവതോ യുദ്ധേ
പ്രാവൃട്കാലേ യഥാനിലഃ ॥ **6.69.73** ॥ 2975

ന ശേകുർധാവിതും വീരാ
ന സ്ഥാതും സ്പന്ദിതും ഭയാത്।
ഉത്പതന്തം സ്ഥിതം യാന്തം
സർവാൻ വിവ്യാധ വീർയവാൻ ॥ **6.69.74** ॥ 2976

ഏകേനാന്തകകൽപേന
പ്രാസേനാദിത്യതേജസാ।

ഭഗ്നാനി ഹരിസൈന്യാനി
നിപേതുർധരണീതലേ ॥ **6.69.75** ॥ 2977

വജ്രനിഷ്പേഷസദൃശം
പ്രാസസ്യാഭിനിപാതനം ।
ന ശേകുർവാനരാഃ സോഢും
തേ വിനേദുർമഹാസ്വനം ॥ **6.69.76** ॥ 2978

പതതാം ഹരിവീരാണാം
രൂപാണി പ്രചകാശിരേ ।
വജ്രഭിന്നാഗ്രകൂടാനാം
ശൈലാനാം പതതാമിവ ॥ **6.69.77** ॥ 2979

യേ തു പൂർവം മഹാത്മാനഃ
കുംഭകർണേന പാതിതാഃ ।
തേ സ്വസ്ഥാ വാനരശ്രേഷ്ഠാഃ
സുഗ്രീവമുപതസ്ഥിരേ ॥ **6.69.78** ॥ 2980

പ്രേക്ഷമാണഃ സ സുഗ്രീവോ
ദദൃശേ ഹരിവാഹിനീം ।
നരാന്തകഭയത്രസ്താം
വിദ്രവന്തീം യതസ്തതഃ ॥ **6.69.79** ॥ 2981

വിദ്രുതാം വാഹിനീം ദൃഷ്ട്വാ
സ ദദർശ നരാന്തകം ।
ഗൃഹീതപ്രാസമായാന്തം
ഹയപൃഷ്ഠപ്രതിഷ്ഠിതം ॥ **6.69.80** ॥ 2982

ദൃഷ്ട്വോവാച മഹാതേജാഃ
സുഗ്രീവോ വാനരാധിപഃ ।

കുമാരമംഗദം വീരം
ശക്രതുൽയപരാക്രമം ॥ **6.69.81** ॥ 2983

ഗച്ഛൈനം രാക്ഷസം വീരം
യോഽസൗ തുരഗമാസ്ഥിതഃ।
ക്ഷോഭയന്തം ഹരിബലം
ക്ഷിപ്രം പ്രാണൈർവിയോജയ ॥ **6.69.82** ॥ 2984

സ ഭർതുർവചനം ശ്രുത്വാ
നിഷ്പപാതാംഗദസ്തദാ।
അനീകാൻമേഘസങ്കാശാ -
ദംശുമാനിവ വീർയവാൻ ॥ **6.69.83** ॥ 2985

ശൈലസംഘാതസങ്കാശോ
ഹരീണാമുത്തമോഽംഗദഃ।
രരാജാംഗദസന്നദ്ധഃ
സധാതുരിവ പർവതഃ ॥ **6.69.84** ॥ 2986

നിരായുധോ മഹാതേജാഃ
കേവലം നഖദംഷ്ട്രവാൻ।
നരാന്തകമഭിക്രമ്യ
വാലിപുത്രോഽബ്രവീദ് വചഃ ॥ **6.69.85** ॥ 2987

തിഷ്ഠ കിം പ്രാകൃതൈരേഭി -
ർഹരിഭിസ്ത്വം കരിഷ്യസി।
അസ്മിൻ വജ്രസമസ്പർശം
പ്രാസം ക്ഷിപ്ര മമോരസി ॥ **6.69.86** ॥ 2988

അംഗദസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
പ്രചുക്രോധ നരാന്തകഃ।

സന്ദശ്യ ദശനൈരോഷ്ഠം
നിഃശ്വസ്യ ച ഭുജംഗവത്।
അഭിഗമ്യാംഗദം ക്രുദ്ധോ
വാലിപുത്രം നരാന്തകഃ ॥ **6.69.87** ॥ 2989

സ പ്രാസമാവിധ്യ തദാംഗദായ
സമുജ്ജ്വലന്തം സഹസോത്സസർജ।
സ വാലിപുത്രോരസി വജ്രകൽപേ
ബഭൂവ ഭഗ്നോ ന്യപതച്ച ഭൂമൗ ॥ **6.69.88** ॥ 2990

തം പ്രാസമാലോക്യ തദാ വിഭഗ്നം
സുപർണകൃത്തോരഗഭോഗകൽപം।
തലം സമുദ്യമ്യ സ വാലിപുത്ര -
സ്തുരംഗമസ്യാഭിജഘാന മൂർധ്നി ॥ **6.69.89** ॥ 2991

നിമഗ്നപാദഃ സ്ഫുടിതാക്ഷിതാരോ
നിഷ്ക്രാന്തജിഹ്വോഽചലസന്നികാശഃ।
സ തസ്യ വാജീ നിപപാത ഭൂമൗ
തലപ്രഹാരേണ വികീർണമൂർധാ ॥ **6.69.90** ॥ 2992

നരാന്തകഃ ക്രോധവശം ജഗാമ
ഹതം തുരംഗം പതിതം സമീക്ഷ്യ।
സ മുഷ്ടിമുദ്യമ്യ മഹാപ്രഭാവോ
ജഘാന ശീർഷേ യുധി വാലിപുത്രം ॥ **6.69.91** ॥ 2993

അഥാംഗദോ മുഷ്ടിവിശീർണമൂർധാ
സുസ്രാവ തീവ്രം രുധിരം ഭൃശോഷ്ണം।
മുഹുർവിജജ്വാല മുമോഹ ചാപി
സംജ്ഞാം സമാസാദ്യ വിസിസ്മിയേ ച ॥ **6.69.92** ॥ 2994

അഥാംഗദോ മൃത്യുസമാനവേഗം
സംവർത്യ മുഷ്ടിം ഗിരിശൃംഗകൽപം।
നിപാതയാമാസ തദാ മഹാത്മാ
നരാന്തകസ്യോരസി വാലിപുത്രഃ ॥ **6.69.93** ॥ 2995

സ മുഷ്ടിനിർഭിന്നനിമഗ്നവക്ഷാ
ജ്വാലാ വമഞ്ശോണിതദിഗ്ധഗാത്രഃ।
നരാന്തകോ ഭൂമിതലേ പപാത
യഥാചലോ വജ്രനിപാതഭഗ്നഃ ॥ **6.69.94** ॥ 2996

തദാന്തരിക്ഷേ ത്രിദശോത്തമാനാം
വനൗകസാം ചൈവ മഹാപ്രണാദഃ।
ബഭൂവ തസ്മിൻ നിഹതേഽഗ്ര്യവീര്യേ
നരാന്തകേ വാലിസുതേന സംഖ്യേ ॥ **6.69.95** ॥ 2997

അഥാംഗദോ രാമമനഃപ്രഹർഷണം
സുദുഷ്കരം തത് കൃതവാൻ ഹി വിക്രമം।
വിസിഷ്മിയേ സോഽപ്യതി വീര്യവിക്രമഃ
പുനശ്ച യുദ്ധേ സ ബഭൂവ ഹർഷിതഃ ॥ **6.69.96** ॥ 2998

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകോനസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ഹനുമതാ ദേവാന്തകത്രിശിരസോർവധോ നീലേന മഹോദരസ്യർഷഭേണ മഹാപാർശ്വസ്യ ച വധഃ

നരാന്തകം ഹതം ദൃഷ്ട്വാ
ചുക്രുശുർനൈരൃതർഷഭാഃ ।
ദേവാന്തകസ്ത്രിമൂർധാ ച
പൗലസ്ത്യശ്ച മഹോദരഃ ॥ **6.70.1** ॥ 2999

ആരൂഢോ മേഘസങ്കാശം
വാരണേന്ദ്രം മഹോദരഃ ।
വാലിപുത്രം മഹാവീർയ -
മഭിദുദ്രാവ വേഗവാൻ ॥ **6.70.2** ॥ 3000

ഭ്രാതൃവ്യസനസന്തപ്ത -
സ്തദാ ദേവാന്തകോ ബലീ ।
ആദായ പരിഘം ഘോര -
മംഗദം സമഭിദ്രവത് ॥ **6.70.3** ॥ 3001

രഥമാദിത്യസങ്കാശം
യുക്തം പരമവാജിഭിഃ ।

ആസ്ഥായ ത്രിശിരാ വീരോ
വാലിപുത്രമഥാഭ്യഗാത് ॥ **6.70.4** ॥ 3002

സ ത്രിഭിർദേവദർപഘ്നൈ
രാക്ഷസേന്ദ്രൈരഭിദ്രുതഃ ।
വൃക്ഷമുത്പാടയാമാസ
മഹാവിടപമംഗദഃ ॥ **6.70.5** ॥ 3003

ദേവാന്തകായ തം വീര -
ശ്ചിക്ഷേപ സഹസാംഗദഃ ।
മഹാവൃക്ഷം മഹാശാഖം
ശക്രോ ദീപ്താമിവാശനിം ॥ **6.70.6** ॥ 3004

ത്രിശിരാസ്തം പ്രചിച്ഛേദ
ശരൈരാശീവിഷോപമൈഃ ।
സ വൃക്ഷം കൃത്തമാലോക്യ
ഉത്പപാത തദാംഗദഃ ॥ **6.70.7** ॥ 3005

സ വവർഷ തതോ വൃക്ഷാ -
ഞ്ശിലാശ്ച കപികുഞ്ജരഃ ।
താൻ പ്രചിച്ഛേദ സങ്ക്രുദ്ധ -
സ്ത്രിശിരാ നിശിതൈഃ ശരൈഃ ॥ **6.70.8** ॥ 3006

പരിഘാഗ്രേണ താൻ വൃക്ഷാൻ
ബഭഞ്ജ സ മഹോദരഃ ।
ത്രിശിരാശ്ചാംഗദം വീര -
മഭിദുദ്രാവ സായകൈഃ ॥ **6.70.9** ॥ 3007

ഗജേന സമഭിദ്രുത്യ
വാലിപുത്രം മഹോദരഃ ।

ജഘാനോരസി സങ്ക്രുദ്ധ -
സ്തോമരൈർവജ്രസന്നിഭൈഃ ॥ **6.70.10** ॥ 3008

ദേവാന്തകശ്ച സങ്ക്രുദ്ധഃ
പരിഘേണ തദാംഗദം ।
ഉപഗമ്യാഭിഹത്യാശു
വ്യപചക്രാമ വേഗവാൻ ॥ **6.70.11** ॥ 3009

സ ത്രിഭിർനൈരൃതശ്രേഷ്ഠൈ -
ർയുഗപത് സമഭിദ്രുതഃ ।
ന വിവ്യഥേ മഹാതേജാ
വാലിപുത്രഃ പ്രതാപവാൻ ॥ **6.70.12** ॥ 3010

സ വേഗവാൻ മഹാവേഗം
കൃത്വാ പരമദുർജയഃ ।
തലേന സമഭിദ്രുത്യ
ജഘാനാസ്യ മഹാഗജം ॥ **6.70.13** ॥ 3011

തസ്യ തേന പ്രഹാരേണ
നാഗരാജസ്യ സംയുഗേ ।
പേതതുർനയനേ തസ്യ
വിനനാശ സ കുഞ്ജരഃ ॥ **6.70.14** ॥ 3012

വിഷാണം ചാസ്യ നിഷ്കൃഷ്യ
വാലിപുത്രോ മഹാബലഃ ।
ദേവാന്തകമഭിദ്രുത്യ
താഡയാമാസ സംയുഗേ ॥ **6.70.15** ॥ 3013

സ വിഹ്വലസ്തു തേജസ്വീ
വാതോദ്ധൂത ഇവ ദ്രുമഃ ।

ലാക്ഷാരസസവർണം ച
സുസ്രാവ രുധിരം മഹത് ॥ **6.70.16** ॥ 3014

അഥാശ്വാസ്യ മഹാതേജാഃ
കൃച്ഛ്രാദ് ദേവാന്തകോ ബലീ ।
ആവിധ്യ പരിഘം വേഗാ -
ദാജഘാന തദാംഗദം ॥ **6.70.17** ॥ 3015

പരിഘാഭിഹതശ്ചാപി
വാനരേന്ദ്രാത്മജസ്തദാ ।
ജാനുഭ്യാം പതിതോ ഭൂമൗ
പുനരേവോത്പപാത ഹ ॥ **6.70.18** ॥ 3016

തമുത്പതന്തം ത്രിശിരാ -
സ്ത്രിഭിർബാണൈരജിഹ്മഗൈഃ ।
ഘോരൈർഹരിപതേഃ പുത്രം
ലലാടേഽഭിജഘാന ഹ ॥ **6.70.19** ॥ 3017

തതോഽംഗദം പരിക്ഷിപ്തം
ത്രിഭിർനൈരൃതപുംഗവൈഃ ।
ഹനൂമാനഥ വിജ്ഞായ
നീലശ്ചാപി പ്രതസ്ഥതുഃ ॥ **6.70.20** ॥ 3018

തതശ്ചിക്ഷേപ ശൈലാഗ്രം
നീലസ്ത്രിശിരസേ തദാ ।
തദ് രാവണസുതോ ധീമാൻ
ബിഭേദ നിശിതൈഃ ശരൈഃ ॥ **6.70.21** ॥ 3019

തദ്ബാണശതനിർഭിന്നം
വിദാരിതശിലാതലം ।

സവിസ്ഫുലിംഗം സജ്വാലം
നിപപാത ഗിരേഃ ശിരഃ ॥ **6.70.22** ॥ 3020

സ വിജൃംഭിതമാലോക്യ
ഹർഷാദ് ദേവാന്തകോ ബലീ ।
പരിഘേണാഭിദുദ്രാവ
മാരുതാത്മജമാഹവേ ॥ **6.70.23** ॥ 3021

തമാപതന്തമുത്പത്യ
ഹനൂമാൻ കപികുഞ്ജരഃ ।
ആജഘാന തദാ മൂർധ്നി
വജ്രകൽപേന മുഷ്ടിനാ ॥ **6.70.24** ॥ 3022

ശിരസി പ്രാഹരദ് വീര -
സ്തദാ വായുസുതോ ബലീ ।
നാദേനാകമ്പയച്ചൈവ
രാക്ഷസാൻ സ മഹാകപിഃ ॥ **6.70.25** ॥ 3023

സ മുഷ്ടിനിഷ്പിഷ്ടവിഭിന്നമൂർധാ
നിർവാന്തദന്താക്ഷിവിലംബിജിഹ്വഃ ।
ദേവാന്തകോ രാക്ഷസരാജസൂനു -
ർഗതാസുരുർവ്യാം സഹസാ പപാത ॥ **6.70.26** ॥ 3024

തസ്മിൻ ഹതേ രാക്ഷസയോധമുഖ്യേ
മഹാബലേ സംയതി ദേവശത്രൗ ।
ക്രുദ്ധസ്ത്രിശീർഷാ നിശിതാസ്ത്രമുഗ്രം
വവർഷ നീലോരസി ബാണവർഷം ॥ **6.70.27** ॥ 3025

മഹോദരസ്തു സക്രുദ്ധഃ
കുഞ്ജരം പർവതോപമം ।

ഭൂയഃ സമധിരുഹ്യാശു
മന്ദരം രശ്മിവാനിവ ॥ **6.70.28** ॥ 3026

തതോ ബാണമയം വർഷം
നീലസ്യോപർയപാതയത് ।
ഗിരൗ വർഷം തഡിച്ചക്ര -
ചാപവാനിവ തോയദഃ ॥ **6.70.29** ॥ 3027

തതഃ ശരൗഘൈരഭിവൃഷ്യമാണോ
വിഭിന്നഗാത്രഃ കപിസൈന്യപാലഃ ।
നീലോ ബഭൂവാഥ വിസൃഷ്ടഗാത്രോ
വിഷ്ടംഭിതസ്തേന മഹാബലേന ॥ **6.70.30** ॥ 3028

തതസ്തു നീലഃ പ്രതിലബ്ധസംജ്ഞഃ
ശൈലം സമുത്പാട്യ സവൃക്ഷഖണ്ഡം ।
തതഃ സമുത്പത്യ മഹോഗ്രവേഗോ
മഹോദരം തേന ജഘാന മൂർധ്നി ॥ **6.70.31** ॥ 3029

തതഃ സ ശൈലാഭിനിപാതഭഗ്നോ
മഹോദരസ്തേന മഹാദ്വിപേന ।
വ്യാമോഹിതോ ഭൂമിതലേ ഗതാസുഃ
പപാത വജ്രാഭിഹതോ യഥാദ്രിഃ ॥ **6.70.32** ॥ 3030

പിതൃവ്യം നിഹതം ദൃഷ്ട്വാ
ത്രിശിരാശ്ചാപമാദദേ ।
ഹനൂമന്തം ച സങ്ക്രുദ്ധോ
വിവ്യാധ നിശിതൈഃ ശരൈഃ ॥ **6.70.33** ॥ 3031

സ വായുസൂനുഃ കുപിത -
ശ്ചിക്ഷേപ ശിഖരം ഗിരേഃ ।

ത്രിശിരാസ്തച്ഛരൈസ്തീക്ഷ്ണൈ -
ർബിഭേദ ബഹുധാ ബലീ ॥ **6.70.34** ॥ 3032

തദ് വ്യർഥം ശിഖരം ദൃഷ്ട്വാ
ദ്രുമവർഷം തദാ കപിഃ ।
വിസസർജ രണേ തസ്മിൻ
രാവണസ്യ സുതം പ്രതി ॥ **6.70.35** ॥ 3033

തമാപതന്തമാകാശേ
ദ്രുമവർഷം പ്രതാപവാൻ ।
ത്രിശിരാ നിശിതൈർബാണൈ -
ശ്ചിച്ഛേദ ച നനാദ ച ॥ **6.70.36** ॥ 3034

ഹനൂമാംസ്തു സമുത്പത്യ
ഹയം ത്രിശിരസസ്തദാ ।
വിദദാര നഖൈഃ ക്രുദ്ധോ
നാഗേന്ദ്രം മൃഗരാഡിവ ॥ **6.70.37** ॥ 3035

അഥ ശക്തിം സമാസാദ്യ
കാലരാത്രിമിവാന്തകഃ ।
ചിക്ഷേപാനിലപുത്രായ
ത്രിശിരാ രാവണാത്മജഃ ॥ **6.70.38** ॥ 3036

ദിവഃ ക്ഷിപ്താമിവോൽകാം താം
ശക്തിം ക്ഷിപ്താമസംഗതാം ।
ഗൃഹീത്വാ ഹരിശാർദൂലോ
ബഭഞ്ജ ച നനാദ ച ॥ **6.70.39** ॥ 3037

താം ദൃഷ്ട്വാ ഘോരസങ്കാശാം
ശക്തിം ഭഗ്നാം ഹനൂമതാ ।

പ്രഹൃഷ്ടാ വാനരഗണാ
വിനേദുർജലദാ യഥാ ॥ **6.70.40** ॥ 3038

തതഃ ഖഡ്ഗം സമുദ്യമ്യ
ത്രിശിരാ രാക്ഷസോത്തമഃ।
നിചഖാന തദാ ഖഡ്ഗം
വാനരേന്ദ്രസ്യ വക്ഷസി ॥ **6.70.41** ॥ 3039

ഖഡ്ഗപ്രഹാരാഭിഹതോ
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ।
ആജഘാന ത്രിമൂർധാനം
തലേനോരസി വീർയവാൻ ॥ **6.70.42** ॥ 3040

സ തലാഭിഹതസ്തേന
സ്രസ്തഹസ്തായുധോ ഭുവി।
നിപപാത മഹാതേജാ -
സ്ത്രിശിരാസ്ത്യക്തചേതനഃ ॥ **6.70.43** ॥ 3041

സ തസ്യ പതതഃ ഖഡ്ഗം
തമാച്ഛിദ്യ മഹാകപിഃ।
നനാദ ഗിരിസങ്കാശ -
സ്ത്രാസയൻ സർവരാക്ഷസാൻ ॥ **6.70.44** ॥ 3042

അമൃഷ്യമാണസ്തം ഘോഷ -
മുത്പപാത നിശാചരഃ।
ഉത്പത്യ ച ഹനൂമന്തം
താഡയാമാസ മുഷ്ടിനാ ॥ **6.70.45** ॥ 3043

തേന മുഷ്ടിപ്രഹാരേണ
സഞ്ചുകോപ മഹാകപിഃ।

കുപിതശ്ച നിജഗ്രാഹ
കിരീടേ രാക്ഷസർഷഭം ॥ **6.70.46** ॥ 3044

സ തസ്യ ശീർഷാണ്യസിനാ ശിതേന
കിരീടജുഷ്ടാനി സകുണ്ഡലാനി।
ക്രുദ്ധഃ പ്രചിച്ഛേദ സുതോഽനിലസ്യ
ത്വഷ്ടുഃ സുതസ്യേവ ശിരാംസി ശക്രഃ ॥ **6.70.47** ॥ 3045

താൻയായതാക്ഷാണ്യഗസന്നിഭാനി
പ്രദീപ്തവൈശ്വാനരലോചനാനി।
പേതുഃ ശിരാംസീന്ദ്രരിപോഃ പൃഥിവ്യാം
ജ്യോതീംഷി മുക്തതാനി യഥാർകമാർഗാത് ॥ **6.70.48** ॥ 3046

തസ്മിൻ ഹതേ ദേവരിപൗ ത്രിശീർഷേ
ഹനൂമതാ ശക്രപരാക്രമേണ।
നേദുഃ പ്ലവംഗാഃ പ്രചചാല ഭൂമീ
രക്ഷാംസ്യഥോ ദുദ്രുവിരേ സമന്താത് ॥ **6.70.49** ॥ 3047

ഹതം ത്രിശിരസം ദൃഷ്ട്വാ
തഥൈവ ച മഹോദരം।
ഹതൗ പ്രേക്ഷ്യ ദുരാധർഷൗ
ദേവാന്തകനരാന്തകൗ ॥ **6.70.50** ॥ 3048

ചുകോപ പരമാമർഷീ
മത്തോ രാക്ഷസപുംഗവഃ।
ജഗ്രാഹാർചിഷ്മതീം ചാപി
ഗദാം സർവായസീം തദാ ॥ **6.70.51** ॥ 3049

ഹേമപട്ടപരിക്ഷിപ്താം
മാംസശോണിതഫേനിലാം।

വിരാജമാനാം വിപുലാം
ശത്രുശോണിതതർപിതാം ॥ **6.70.52** ॥ 3050

തേജസാ സമ്പ്രദീപ്താഗ്രാം
രക്തമാല്യവിഭൂഷിതാം ।
ഐരാവതമഹാപദ്മ -
സാർവഭൗമഭയാവഹാം ॥ **6.70.53** ॥ 3051

ഗദാമാദായ സങ്ക്രുദ്ധോ
മത്തോ രാക്ഷസപുംഗവഃ ।
ഹരീൻ സമഭിദുദ്രാവ
യുഗാന്താഗ്നിരിവ ജ്വലൻ ॥ **6.70.54** ॥ 3052

അഥർഷഭഃ സമുത്പത്യ
വാനരോ രാവണാനുജം ।
മത്താനീകമുപാഗമ്യ
തസ്ഥൗ തസ്യാഗ്രതോ ബലീ ॥ **6.70.55** ॥ 3053

തം പുരസ്താത് സ്ഥിതം ദൃഷ്ട്വാ
വാനരം പർവതോപമം ।
ആജഘ്നാനോരസി ക്രുദ്ധോ
ഗദയാ വജ്രകൽപയാ ॥ **6.70.56** ॥ 3054

സ തയാഭിഹതസ്തേന
ഗദയാ വാനരർഷഭഃ ।
ഭിന്നവക്ഷാഃ സമാധൂതഃ
സുസ്രാവ രുധിരം ബഹു ॥ **6.70.57** ॥ 3055

സ സമ്പ്രാപ്യ ചിരാത് സംജ്ഞാ -
മൃഷഭോ വാനരേശ്വരഃ ।

ക്രുദ്ധോ വിസ്ഫുരമാണൗഷ്ഠോ
മഹാപാർശ്വമുദൈക്ഷത ॥ **6.70.58** ॥ 3056

സ വേഗവാൻ വേഗവദഭ്യുപേത്യ
തം രാക്ഷസം വാനരവീരമുഖ്യഃ।
സംവർത്യ മുഷ്ടിം സഹസാ ജഘാന
ബാഹ്വന്തരേ ശൈലനികാശരൂപഃ ॥ **6.70.59** ॥ 3057

സ കൃത്തമൂലഃ സഹസേവ വൃക്ഷഃ
ക്ഷിതൗ പപാത ക്ഷതജോക്ഷിതാംഗഃ।
താം ചാസ്യ ഘോരാം യമദണ്ഡകൽപാം
ഗദാം പ്രഗൃഹ്യാശു തദാ നനാദ ॥ **6.70.60** ॥ 3058

മുഹൂർതമാസീത് സ ഗതാസുകൽപഃ
പ്രത്യാഗതാത്മാ സഹസാ സുരാരിഃ।
ഉത്പത്യ സന്ധ്യാഭ്രസമാനവർണ -
സ്തം വാരിരാജാത്മജമാജഘാന ॥ **6.70.61** ॥ 3059

സ മൂർച്ഛിതോ ഭൂമിതലേ പപാത
മുഹൂർതമുത്പത്യ പുനഃ സസംജ്ഞഃ।
താമേവ തസ്യാദ്രിവരാദ്രികൽപാം
ഗദാം സമാവിധ്യ ജഘാന സംഖ്യേ ॥ **6.70.62** ॥ 3060

സാ തസ്യ രൗദ്രാ സമുപേത്യ ദേഹം
രൗദ്രസ്യ ദേവാധ്വരവിപ്രശത്രോഃ।
ബിഭേദ വക്ഷഃ ക്ഷതജം ച ഭൂരി
സുസ്രാവ ധാത്വംഭ ഇവാദ്രിരാജഃ ॥ **6.70.63** ॥ 3061

അഭിദുദ്രാവ വേഗേന
ഗദാം തസ്യ മഹാത്മനഃ।

താം ഗൃഹീത്വാ ഗദാം ഭീമാ -
മാവിധ്യ ച പുനഃ പുനഃ ॥ **6.70.64** ॥ 3062

മത്താനീകം മഹാത്മാ സ
ജഘാന രണമൂർധനി ।
സ സ്വയാ ഗദയാ ഭഗ്നോ
വിശീർണദശനേക്ഷണഃ ॥ **6.70.65** ॥ 3063

നിപപാത തദാ മത്തോ
വജ്രാഹത ഇവാചലഃ ।
വിശീർണനയനേ ഭൂമൗ
ഗതസത്ത്വേ ഗതായുഷി ।
പതിതേ രാക്ഷസേ തസ്മിൻ
വിദ്രുതം രാക്ഷസം ബലം ॥ **6.70.66** ॥ 3064

തസ്മിൻ ഹതേ ഭ്രാതരി രാവണസ്യ
തന്നൈരൃതാനാം ബലമർണവാഭം ।
ത്യക്തായുധം കേവലജീവിതാർഥം
ദുദ്രാവ ഭിന്നാർണവസന്നികാശം ॥ **6.70.67** ॥ 3065

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

അതികായസ്യ ഘോരം യുദ്ധം ലക്ഷ്മണേന തസ്യ വധശ്ച

സ്വബലം വ്യഥിതം ദൃഷ്ട്വാ
തുമുലം ലോമഹർഷണം।
ഭ്രാതൄംശ്ച നിഹതാൻ ദൃഷ്ട്വാ
ശക്രതുൽയപരാക്രമാൻ ॥ **6.71.1** ॥ 3066

പിതൃവ്യൗ ചാപി സന്ദൃശ്യ
സമരേ സന്നിപാതിതൗ।
യുദ്ധോൻമത്തം ച മത്തം ച
ഭ്രാതരൗ രാക്ഷസോത്തമൗ ॥ **6.71.2** ॥ 3067

ചുകോപ ച മഹാതേജാ
ബ്രഹ്മദത്തവരോ യുധി।
അതികായോഽദ്രിസങ്കാശോ
ദേവദാനവദർപഹാ ॥ **6.71.3** ॥ 3068

സ ഭാസ്കരസഹസ്രസ്യ
സംഘാതമിവ ഭാസ്വരം।
രഥമാരുഹ്യ ശക്രാരി -
രഭിദുദ്രാവ വാനരാൻ ॥ **6.71.4** ॥ 3069

സ വിസ്ഫാർയ തദാ ചാപം
കിരീടീ മൃഷ്ടകുണ്ഡലഃ।
നാമ സംശ്രാവയാമാസ
നനാദ ച മഹാസ്വനം ॥ **6.71.5** ॥ 3070

തേന സിംഹപ്രണാദേന
നാമവിശ്രാവണേന ച।
ജ്യാശബ്ദേന ച ഭീമേന
ത്രാസയാമാസ വാനരാൻ ॥ **6.71.6** ॥ 3071

തേ ദൃഷ്ട്വാ ദേഹമാഹാത്മ്യം
കുംഭകർണോഽയമുത്ഥിതഃ।
ഭയാർതാ വാനരാഃ സർവേ
സംശ്രയന്തേ പരസ്പരം ॥ **6.71.7** ॥ 3072

തേ തസ്യ രൂപമാലോക്യ
യഥാ വിഷ്ണോസ്ത്രിവിക്രമേ।
ഭയാദ് വാനരയോധാസ്തേ
വിദ്രവന്തി തതസ്തതഃ ॥ **6.71.8** ॥ 3073

തേഽതികായം സമാസാദ്യ
വാനരാ മൂഢചേതസഃ।
ശരണ്യം ശരണം ജഗ്മു -
ർലക്ഷ്മണാഗ്രജമാഹവേ ॥ **6.71.9** ॥ 3074

തതോഽതികായം കാകുത്സ്ഥോ
രഥസ്ഥം പർവതോപമം।
ദദർശ ധൻവിനം ദൂരാദ്
ഗർജന്തം കാലമേഘവത് ॥ **6.71.10** ॥ 3075

സ തം ദൃഷ്ട്വാ മഹാകായം
രാഘവസ്തു സുവിസ്മിതഃ।
വാനരാൻ സാന്ത്വയിത്വാ ച
വിഭീഷണമുവാച ഹ ॥ **6.71.11** ॥ 3076

കോ്ഽസൗ പർവതസങ്കാശോ
ധനുഷ്മാൻ ഹരിലോചനഃ।
യുക്തേ ഹയസഹസ്രേണ
വിശാലേ സ്യന്ദനേ സ്ഥിതഃ ॥ **6.71.12** ॥ 3077

യ ഏഷ നിശിതൈഃ ശൂലൈഃ
സുതീക്ഷ്ണൈഃ പ്രാസതോമരൈഃ।
അർചിഷ്മദ്ഭിർവൃതോ ഭാതി
ഭൂതൈരിവ മഹേശ്വരഃ ॥ **6.71.13** ॥ 3078

കാലജിഹ്വാപ്രകാശാഭി -
ർയ ഏഷോ്ഽഭിവിരാജതേ।
ആവൃതോ രഥശക്തീഭി -
ർവിദ്യുദ്ഭിരിവ തോയദഃ ॥ **6.71.14** ॥ 3079

ധനൂംഷി ചാസ്യ സജ്ജാനി
ഹേമപൃഷ്ഠാനി സർവശഃ।
ശോഭയന്തി രഥശ്രേഷ്ഠം
ശക്രചാപമിവാംബരം ॥ **6.71.15** ॥ 3080

യ ഏഷ രക്ഷഃശാർദൂലോ
രണഭൂമിം വിരാജയൻ।
അഭ്യേതി രഥിനാം ശ്രേഷ്ഠോ
രഥേനാദിത്യവർചസാ ॥ **6.71.16** ॥ 3081

ധ്വജശൃംഗപ്രതിഷ്ഠേന
രാഹുണാഭിവിരാജതേ।
സൂര്യരശ്മിപ്രഭൈർബാണൈ -
ർദിശോ ദശ വിരാജയൻ ॥ **6.71.17** ॥ 3082

ത്രിനതം മേഘനിർഹാദം
ഹേമപൃഷ്ഠമലങ്കൃതം।
ശതക്രതുധനുഃപ്രഖ്യം
ധനുശ്ചാസ്യ വിരാജതേ ॥ **6.71.18** ॥ 3083

സധ്വജഃ സപതാകശ്ച
സാനുകർഷോ മഹാരഥഃ।
ചതുഃസാദിസമായുക്തോ
മേഘസ്തനിതനിഃസ്വനഃ ॥ **6.71.19** ॥ 3084

വിംശതിർദശ ചാഷ്ടൗ ച
തൂണാസ്യ രഥമാസ്ഥിതാഃ।
കാർമുകാണി ച ഭൗമാനി
ജ്യാശ്ച കാഞ്ചനപിംഗലാഃ ॥ **6.71.20** ॥ 3085

ദ്വൗ ച ഖഡ്ഗൗ ച പാർശ്വസ്ഥൗ
പ്രദീപ്തൗ പാർശ്വശോഭിതൗ।
ചതുർഹസ്തത്സരുചിതൗ
വ്യക്തഹസ്തദശായതൗ ॥ **6.71.21** ॥ 3086

രക്തകംഠഗുണോ ധീരോ
മഹാപർവതസന്നിഭഃ।
കാലഃ കാലമഹാവക്ത്രോ
മേഘസ്ഥ ഇവ ഭാസ്കരഃ ॥ **6.71.22** ॥ 3087

കാഞ്ചനാംഗദനദ്ധാഭ്യാം
ഭുജാഭ്യാമേഷ ശോഭതേ।
ശൃംഗാഭ്യാമിവ തുംഗാഭ്യാം
ഹിമവാൻ പർവതോത്തമഃ ॥ **6.71.23** ॥ 3088

കുണ്ഡലാഭ്യാമുഭാഭ്യാം ച
ഭാതി വക്ത്രം സുഭീഷണം।
പുനർവസ്വന്തരഗതം
പരിപൂർണോ നിശാകരഃ ॥ **6.71.24** ॥ 3089

ആചക്ഷ്വ മേ മഹാബാഹോ
ത്വമേനം രാക്ഷസോത്തമം।
യം ദൃഷ്ട്വാ വാനരാഃ സർവേ
ഭയാർതാ വിദ്രുതാ ദിശഃ ॥ **6.71.25** ॥ 3090

സ പൃഷ്ടോ രാജപുത്രേണ
രാമേണാമിതതേജസാ।
ആചചക്ഷേ മഹാതേജാ
രാഘവായ വിഭീഷണഃ ॥ **6.71.26** ॥ 3091

ദശഗ്രീവോ മഹാതേജാ
രാജാ വൈശ്രവണാനുജഃ।
ഭീമകർമാ മഹാത്മാ ഹി
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ॥ **6.71.27** ॥ 3092

തസ്യാസീദ് വീർയവാൻ പുത്രോ
രാവണപ്രതിമോ ബലേ।
വൃദ്ധസേവീ ശ്രുതിധരഃ
സർവാസ്ത്രവിദുഷാം വരഃ ॥ **6.71.28** ॥ 3093

അശ്വപൃഷ്ഠേ നാഗപൃഷ്ഠേ
ഖഡ്ഗേ ധനുഷി കർഷണേ।
ഭേദേ സാന്ത്വേ ച ദാനേ ച
നയേ മന്ത്രേ ച സമ്മതഃ ॥ **6.71.29** ॥ 3094

യസ്യ ബാഹും സമാശ്രിത്യ
ലങ്കാ ഭവതി നിർഭയാ।
തനയം ധാൻയമാലിൻയാ
അതികായമിമം വിദുഃ ॥ **6.71.30** ॥ 3095

ഏതേനാരാധിതോ ബ്രഹ്മാ
തപസാ ഭാവിതാത്മനാ।
അസ്ത്രാണി ചാപ്യവാപ്താനി
രിപവശ്ച പരാജിതാഃ ॥ **6.71.31** ॥ 3096

സുരാസുരൈരവധ്യത്വം
ദത്തമസ്മൈ സ്വയംഭുവാ।
ഏതച്ച കവചം ദിവ്യം
രഥശ്ച രവിഭാസ്വരഃ ॥ **6.71.32** ॥ 3097

ഏതേന ശതശോ ദേവാ
ദാനവാശ്ച പരാജിതാഃ।
രക്ഷിതാനി ച രക്ഷാംസി
യക്ഷാശ്ചാപി നിഷൂദിതാഃ ॥ **6.71.33** ॥ 3098

വജ്രം വിഷ്ടംഭിതം യേന
ബാണൈരിന്ദ്രസ്യ ധീമതാ।
പാശഃ സലിലരാജസ്യ
യുദ്ധേ പ്രതിഹതസ്തഥാ ॥ **6.71.34** ॥ 3099

ഏഷോഽതികായോ ബലവാൻ
രാക്ഷസാനാമഥർഷഭഃ।
സ രാവണസുതോ ധീമാൻ
ദേവദാനവദർപഹാ ॥ **6.71.35** ॥ 3100

തദസ്മിൻ ക്രിയതാം യത്നഃ
ക്ഷിപ്രം പുരുഷപുംഗവ।
പുരാ വാനരസൈന്യാനി
ക്ഷയം നയതി സായകൈഃ ॥ **6.71.36** ॥ 3101

തതോഽതികായോ ബലവാൻ
പ്രവിശ്യ ഹരിവാഹിനീം।
വിസ്ഫാരയാമാസ ധനു -
ർനനാദ ച പുനഃ പുനഃ ॥ **6.71.37** ॥ 3102

തം ഭീമവപുഷം ദൃഷ്ട്വാ
രഥസ്ഥം രഥിനാം വരം।
അഭിപേതുർമഹാത്മാനഃ
പ്രധാനാ യേ വനൗകസഃ ॥ **6.71.38** ॥ 3103

കുമുദോ ദ്വിവിദോ മൈന്ദോ
നീലഃ ശരഭ ഏവ ച।
പാദപൈർഗിരിശൃംഗൈശ്ച
യുഗപത് സമഭിദ്രവൻ ॥ **6.71.39** ॥ 3104

തേഷാം വൃക്ഷാംശ്ച ശൈലാംശ്ച
ശരൈഃ കനകഭൂഷണൈഃ।
അതികായോ മഹാതേജാ -
ശ്ചിച്ഛേദാസ്ത്രവിദാം വരഃ ॥ **6.71.40** ॥ 3105

താംശ്ചൈവ സർവാൻ സ ഹരീ -
ഞ്ശരൈഃ സർവായസൈർബലീ।
വിവ്യാധാഭിമുഖാൻ സംഖ്യേ
ഭീമകായോ നിശാചരഃ ॥ **6.71.41** ॥ 3106

തൈർദിതാ ബാണവർഷേണ
ഭിന്നഗാത്രാഃ പരാജിതാഃ।
ന ശേകുരതികായസ്യ
പ്രതികർതും മഹാഹവേ ॥ **6.71.42** ॥ 3107

തത് സൈന്യം ഹരിവീരാണാം
ത്രാസയാമാസ രാക്ഷസഃ।
മൃഗയൂഥമിവ ക്രുദ്ധോ
ഹരിയൗവനദർപിതഃ ॥ **6.71.43** ॥ 3108

സ രാക്ഷസേന്ദ്രോ ഹരിയൂഥമധ്യേ
നായുധ്യമാനം നിജഘാന കഞ്ചിത്।
ഉത്പത്യ രാമം സ ധനുഃകലാപീ
സഗർവിതം വാക്യമിദം ബഭാഷേ ॥ **6.71.44** ॥ 3109

രഥേ സ്ഥിതോഽഹം ശരചാപപാണി -
ർന പ്രാകൃതം കഞ്ചന യോധയാമി।
യസ്യാസ്തി ശക്തിർവ്യവസായയുക്തോ
ദദാതു മേ ശീഘ്രമിഹാദ്യ യുദ്ധം ॥ **6.71.45** ॥ 3110

തത് തസ്യ വാക്യം ബ്രുവതോ നിശമ്യ
ചുകോപ സൗമിത്രിരമിത്രഹന്താ।
അമൃഷ്യമാണശ്ച സമുത്പപാത
ജഗ്രാഹ ചാപം ച തതഃ സ്മയിത്വാ ॥ **6.71.46** ॥ 3111

ക്രുദ്ധഃ സൗമിത്രിരുത്പത്യ
തൂണാദാക്ഷിപ്യ സായകം।
പുരസ്താദതികായസ്യ
വിചകർഷ മഹദ്ധനുഃ ॥ **6.71.47** ॥ 3112

പൂരയൻ സ മഹീം സർവാ -
മാകാശം സാഗരം ദിശഃ।
ജ്യാശബ്ദോ ലക്ഷ്മണസ്യോഗ്ര -
സ്ത്രാസയൻ രജനീചരാൻ ॥ **6.71.48** ॥ 3113

സൗമിത്രേശ്ചാപനിർഘോഷം
ശ്രുത്വാ പ്രതിഭയം തദാ।
വിസിസ്മിയേ മഹാതേജാ
രാക്ഷസേന്ദ്രാത്മജോ ബലീ ॥ **6.71.49** ॥ 3114

തദാതികായഃ കുപിതോ
ദൃഷ്ട്വാ ലക്ഷ്മണമുത്ഥിതം।
ആദായ നിശിതം ബാണ -
മിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.71.50** ॥ 3115

ബാലസ്ത്വമസി സൗമിത്രേ
വിക്രമേഷ്വവിചക്ഷണഃ।
ഗച്ഛ കിം കാലസങ്കാശം
മാം യോധയിതുമിച്ഛസി ॥ **6.71.51** ॥ 3116

നഹി മദ്ബാഹുസൃഷ്ടാനാം
ബാണാനാം ഹിമവാനപി।
സോഢുമുത്സഹതേ വേഗ -
മന്തരിക്ഷമഥോ മഹീ ॥ **6.71.52** ॥ 3117

സുഖപ്രസുപ്തം കാലാഗ്നിം
വിബോധയിതുമിച്ഛസി।
ൻയസ്യ ചാപം നിവർതസ്വ
പ്രാണാന്ന ജഹി മദ്ഗതഃ॥ **6.71.53** ॥ 3118

അഥവാ ത്വം പ്രതിസ്തബ്ധോ
ന നിവർതിതുമിച്ഛസി।
തിഷ്ഠ പ്രാണാൻ പരിത്യജ്യ
ഗമിഷ്യസി യമക്ഷയം॥ **6.71.54** ॥ 3119

പശ്യ മേ നിശിതാൻ ബാണാൻ
രിപുദർപനിഷൂദനാൻ।
ഈശ്വരായുധസങ്കാശാം -
സ്തപ്തകാഞ്ചനഭൂഷണാൻ॥ **6.71.55** ॥ 3120

ഏഷ തേ സർപസങ്കാശോ
ബാണഃ പാസ്യതി ശോണിതം।
മൃഗരാജ ഇവ ക്രുദ്ധോ
നാഗരാജസ്യ ശോണിതം।
ഇത്യേവമുക്ത്വാ സക്രുദ്ധഃ
ശരം ധനുഷി സന്ദധേ॥ **6.71.56** ॥ 3121

ശ്രുത്വാതികായസ്യ വചഃ സരോഷം
സഗർവിതം സംയതി രാജപുത്രഃ।
സ സഞ്ചുകോപാതിബലോ മനസ്വീ
ഉവാച വാക്യം ച തതോ മഹാർഥം॥ **6.71.57** ॥ 3122

ന വാക്യമാത്രേണ ഭവാൻ പ്രധാനോ
ന കത്ഥനാത് സത്പുരുഷാ ഭവന്തി।

മയി സ്ഥിതേ ധൻവിനി ബാണപാണൗ
നിദർശയസ്വാത്മബലം ദുരാത്മൻ ॥ **6.71.58** ॥ 3123

കർമണാ സൂചയാത്മാനം
ന വികത്ഥിതുമർഹസി ।
പൗരുഷേണ തു യോ യുക്തഃ
സ തു ശൂര ഇതി സ്മൃതഃ ॥ **6.71.59** ॥ 3124

സർവായുധസമായുക്തോ
ധൻവീ ത്വം രഥമാസ്ഥിതഃ ।
ശരൈർവാ യദി വാപ്യസ്ത്രൈ -
ർദർശയസ്വ പരാക്രമം ॥ **6.71.60** ॥ 3125

തതഃ ശിരസ്തേ നിശിതൈഃ
പാതയിഷ്യാമ്യഹം ശരൈഃ ।
മാരുതഃ കാലസമ്പക്വം
വൃന്താത് താലഫലം യഥാ ॥ **6.71.61** ॥ 3126

അദ്യ തേ മാമകാ ബാണാ -
സ്തപ്തകാഞ്ചനഭൂഷണാഃ ।
പാസ്യന്തി രുധിരം ഗാത്രാദ്
ബാണശൽയാന്തരോത്ഥിതം ॥ **6.71.62** ॥ 3127

ബാലോഽയമിതി വിജ്ഞായ
ന ചാവജ്ഞാതുമർഹസി ।
ബാലോ വാ യദി വാ വൃദ്ധോ
മൃത്യും ജാനീഹി സംയുഗേ ॥ **6.71.63** ॥ 3128

ബാലേന വിഷ്ണുനാ ലോകാ -
സ്ത്രയഃ ക്രാന്താസ്ത്രിവിക്രമൈഃ ।

ലക്ഷ്മണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
ഹേതുമത് പരമാർഥവത് ।
അതികായഃ പ്രചുക്രോധ
ബാണം ചോത്തമമാദദേ ॥ **6.71.64** ॥ 3129

തതോ വിദ്യാധരാ ഭൂതാ
ദേവാ ദൈത്യാ മഹർഷയഃ ।
ഗുഹ്യകാശ്ച മഹാത്മാന -
സ്തദ് യുദ്ധം ദ്രഷ്ടുമാഗമൻ ॥ **6.71.65** ॥ 3130

തതോഽതികായഃ കുപിത -
ശ്ചാപമാരോപ്യ സായകം ।
ലക്ഷ്മണായ പ്രചിക്ഷേപ
സങ്ക്ഷിപന്നിവ ചാംബരം ॥ **6.71.66** ॥ 3131

തമാപതന്തം നിശിതം
ശരമാശീവിഷോപമം ।
അർധചന്ദ്രേണ ചിച്ഛേദ
ലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ ॥ **6.71.67** ॥ 3132

തം നികൃത്തം ശരം ദൃഷ്ട്വാ
കൃത്തഭോഗമിവോരഗം ।
അതികായോ ഭൃശം ക്രുദ്ധഃ
പഞ്ച ബാണാൻ സമാദധേ ॥ **6.71.68** ॥ 3133

താഞ്ശരാൻ സമ്പ്രചിക്ഷേപ
ലക്ഷ്മണായ നിശാചരഃ ।
താനപ്രാപ്താശിതൈർബാണൈ -
ശ്ചിച്ഛേദ ഭരതാനുജഃ ॥ **6.71.69** ॥ 3134

സ താംഛിത്ത്വാ ശിതൈർബാണൈ -
ർലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ।
ആദദേ നിശിതം ബാണം
ജ്വലന്തമിവ തേജസാ ॥ **6.71.70** ॥ 3135

തമാദായ ധനുഃശ്രേഷ്ഠേ
യോജയാമാസ ലക്ഷ്മണഃ।
വിചകർഷ ച വേഗേന
വിസസർജ ച സായകം ॥ **6.71.71** ॥ 3136

പൂർണായതവിസൃഷ്ടേന
ശരേണ നതപർവണാ।
ലലാടേ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠ -
മാജഘാന സ വീർയവാൻ ॥ **6.71.72** ॥ 3137

സ ലലാടേ ശരോ മഗ്ന -
സ്തസ്യ ഭീമസ്യ രക്ഷസഃ।
ദദൃശേ ശോണിതേനാക്തഃ
പന്നഗേന്ദ്ര ഇവാചലേ ॥ **6.71.73** ॥ 3138

രാക്ഷസഃ പ്രചകമ്പേഽഥ
ലക്ഷ്മണേഷു പ്രപീഡിതഃ।
രുദ്രബാണഹതം ഘോരം
യഥാ ത്രിപുരഗോപുരം ॥ **6.71.74** ॥ 3139

ചിന്തയാമാസ ചാശ്വാസ്യ
വിമൃശ്യ ച മഹാബലഃ।
സാധു ബാണനിപാതേന
ശ്ലാഘനീയോഽസി മേ രിപുഃ ॥ **6.71.75** ॥ 3140

വിധായൈവം വിദാർയാസ്യം
നിയമ്യ ച മഹാഭുജൗ।
സ രഥോപസ്ഥമാസ്ഥായ
രഥേന പ്രചചാര ഹ ॥ **6.71.76** ॥ 3141

ഏകം ത്രീൻ പഞ്ച സപ്തേതി
സായകാൻ രാക്ഷസർഷഭഃ।
ആദദേ സന്ദധേ ചാപി
വിചകർഷോത്സസർജ ച ॥ **6.71.77** ॥ 3142

തേ ബാണാഃ കാലസങ്കാശാ
രാക്ഷസേന്ദ്രധനുശ്ച്യുതാഃ।
ഹേമപുംഖാ രവിപ്രഖ്യാ -
ശ്ചക്രുർദീപ്തമിവാംബരം ॥ **6.71.78** ॥ 3143

തതസ്താൻ രാക്ഷസോത്സൃഷ്ടാ -
ഞ്ശരൗഘാൻ രാഘവാനുജഃ।
അസംഭ്രാന്തഃ പ്രചിച്ഛേദ
നിശിതൈർബഹുഭിഃ ശരൈഃ ॥ **6.71.79** ॥ 3144

താഞ്ശരാൻ യുധി സമ്പ്രേക്ഷ്യ
നിക്യത്താൻ രാവണാത്മജഃ।
ചുകോപ ത്രിദശേന്ദ്രാരി -
ർജഗ്രാഹ നിശിതം ശരം ॥ **6.71.80** ॥ 3145

സ സന്ധായ മഹാതേജാ -
സ്തം ബാണം സഹസോത്സൃജത്।
തേന സൗമിത്രിമായാന്ത -
മാജഘാന സ്തനാന്തരേ ॥ **6.71.81** ॥ 3146

അതികായേന സൗമിത്രി -
സ്താഡിതോ യുധി വക്ഷസി।
സുസ്രാവ രുധിരം തീവ്രം
മദം മത്ത ഇവ ദ്വിപഃ ॥ **6.71.82** ॥ 3147

സ ചകാര തദാത്മാനം
വിശൽയം സഹസാ വിഭുഃ।
ജഗ്രാഹ ച ശരം തീക്ഷ്ണ -
മസ്ത്രേണാപി സമാദദേ ॥ **6.71.83** ॥ 3148

ആഗ്നേയേന തദാസ്ത്രേണ
യോജയാമാസ സായകം।
സ ജജ്വാല തദാ ബാണോ
ധനുഷ്യസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **6.71.84** ॥ 3149

അതികായോഽതിതേജസ്വീ
രൗദ്രമസ്ത്രം സമാദദേ।
തേന ബാണം ഭുജംഗാഭം
ഹേമപുംഖമയോജയത് ॥ **6.71.85** ॥ 3150

തദസ്ത്രം ജ്വലിതം ഘോരം
ലക്ഷ്മണഃ ശരമാഹിതം।
അതികായായ ചിക്ഷേപ
കാലദണ്ഡമിവാന്തകഃ ॥ **6.71.86** ॥ 3151

ആഗ്നേയാസ്ത്രാഭിസംയുക്തം
ദൃഷ്ട്വാ ബാണം നിശാചരഃ।
ഉത്സസർജ തദാ ബാണം
രൗദ്രം സൂര്യാസ്ത്രയോജിതം ॥ **6.71.87** ॥ 3152

താവുഭാവംബരേ ബാണാ -
വൻയോൻയമഭിജഘ്നതുഃ।
തേജസാ സമ്പ്രദീപ്താഗ്രൗ
ക്രുദ്ധാവിവ ഭുജംഗമൗ ॥ **6.71.88** ॥ 3153

താവൻയോൻയം വിനിർദഹ്യ
പേതതുഃ പൃഥിവീതലേ ॥ **6.71.89** ॥ 3154

നിരർചിഷൗ ഭസ്മകൃതൗ
ന ഭ്രാജേതേ ശരോത്തമൗ।
താവുഭൗ ദീപ്യമാനൗ സ്മ
ന ഭ്രാജേതേ മഹീതലേ ॥ **6.71.90** ॥ 3155

തതോഽതികായഃ സങ്ക്രുദ്ധ -
സ്ത്വാഷ്ട്രമൈഷീകമുത്സൃജത്।
തതശ്ചിച്ഛേദ സൗമിത്രി -
രസ്ത്രമൈന്ദ്രേണ വീർയവാൻ ॥ **6.71.91** ॥ 3156

ഐഷീകം നിഹതം ദൃഷ്ട്വാ
കുമാരോ രാവണാത്മജഃ।
യാമ്യേനാസ്ത്രേണ സങ്ക്രുദ്ധോ
യോജയാമാസ സായകം ॥ **6.71.92** ॥ 3157

തതസ്തദസ്ത്രം ചിക്ഷേപ
ലക്ഷ്മണായ നിശാചരഃ।
വായവ്യേന തദസ്ത്രേണ
നിജഘാന സ ലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.71.93** ॥ 3158

അഥൈനം ശരധാരാഭി -
ർധാരാഭിരിവ തോയദഃ।

അഭ്യവർഷത സങ്ക്രുദ്ധോ
ലക്ഷ്മണോ രാവണാത്മജം ॥ **6.71.94** ॥ 3159

തേ്വതികായം സമാസാദ്യ
കവചേ വജ്രഭൂഷിതേ।
ഭഗ്നാഗ്രശൽയാഃ സഹസാ
പേതുർബാണാ മഹീതലേ ॥ **6.71.95** ॥ 3160

താൻമോഘാനഭിസമ്പ്രേക്ഷ്യ
ലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ।
അഭ്യവർഷത ബാണാനാം
സഹസ്രേണ മഹായശാഃ ॥ **6.71.96** ॥ 3161

സ വൃഷ്യമാണോ ബാണൗഘൈ -
രതികായോ മഹാബലഃ।
അവധ്യകവചഃ സംഖ്യേ
രാക്ഷസോ നൈവ വിവ്യഥേ ॥ **6.71.97** ॥ 3162

ശരം ചാശീവിഷാകാരം
ലക്ഷ്മണായ വ്യപാസൃജത്।
സ തേന വിദ്ധഃ സൗമിത്രി -
ർമർമദേശേ ശരേണ ഹ ॥ **6.71.98** ॥ 3163

മുഹൂർതമാത്രം നിഃസംജ്ഞോ
ഹ്യഭവച്ഛത്രുതാപനഃ।
തതഃ സംജ്ഞാമുപാലഭ്യ
ചതുർഭിഃ സായകോത്തമൈഃ ॥ **6.71.99** ॥ 3164

നിജഘാന ഹയാൻ സംഖ്യേ
സാരഥിം ച മഹാബലഃ।

ധ്വജസ്യോൻമഥനം കൃത്വാ
ശരവർഷൈരരിന്ദമഃ ॥ **6.71.100** ॥ 3165

അസംഭ്രാന്തഃ സ സൗമിത്രി -
സ്താഞ്ശരാനഭിലക്ഷിതാൻ ।
മുമോച ലക്ഷ്മണോ ബാണാൻ
വധാർഥം തസ്യ രക്ഷസഃ ॥ **6.71.101** ॥ 3166

ന ശശാക രുജം കർതും
യുധി തസ്യ നരോത്തമഃ ।
അഥൈനമഭ്യുപാഗമ്യ
വായുർവാക്യമുവാച ഹ ॥ **6.71.102** ॥ 3167

ബ്രഹ്മദത്തവരോ ഹ്യേഷ
അവധ്യകവചാവൃതഃ ।
ബ്രാഹ്മണാസ്ത്രേണ ഭിന്ധ്യേന -
മേഷ വധ്യോ ഹി നാൻയഥാ ।
അവധ്യ ഏഷ ഹ്യൻയേഷാ -
മസ്ത്രാണാം കവചീ ബലീ ॥ **6.71.103** ॥ 3168

തതസ്തു വായോർവചനം നിശമ്യ
സൗമിത്രിരിന്ദ്രപ്രതിമാനവീർയഃ ।
സമാദധേ ബാണമഥോഗ്രവേഗം
തദ്ബ്രാഹ്മമസ്ത്രം സഹസാ നിയുജ്യ ॥ **6.71.104** ॥ 3169

തസ്മിൻ വരാസ്ത്രേ തു നിയുജ്യമാനേ
സൗമിത്രിണാ ബാണവരേ ശിതാഗ്രേ ।
ദിശശ്ച ചന്ദ്രാർകമഹാഗ്രഹാശ്ച
നഭശ്ച തത്രാസ രരാസ ചോർവീ ॥ **6.71.105** ॥ 3170

തം ബ്രഹ്മണോഽസ്ത്രേണ നിയുജ്യ ചാപേ
ശരം സപുംഖം യമദൂതകൽപം।
സൗമിത്രിരിന്ദ്രാരിസുതസ്യ തസ്യ
സസർജ ബാണം യുധി വജ്രകൽപം ॥ **6.71.106** ॥ 3171

തം ലക്ഷ്മണോത്സൃഷ്ടവിവൃദ്ധവേഗം
സമാപതന്തം ശ്വസനോഗ്രവേഗം।
സുപർണവജ്രോത്തമചിത്രപുംഖം
തദാതികായഃ സമരേ ദദർശ ॥ **6.71.107** ॥ 3172

തം പ്രേക്ഷമാണഃ സഹസാതികായോ
ജഘാന ബാണൈർനിശിതൈരനേകൈഃ।
സ സായകസ്തസ്യ സുപർണവേഗ -
സ്തഥാതിവേഗേന ജഗാമ പാർശ്വം ॥ **6.71.108** ॥ 3173

തമാഗതം പ്രേക്ഷ്യ തദാതികായോ
ബാണം പ്രദീപ്താന്തകകാലകൽപം।
ജഘാന ശക്ത്യൃഷ്ടിഗദാകുഠാരൈഃ
ശൂലൈഃ ശരൈശ്ചാപ്യവിപന്നചേഷ്ടഃ ॥ **6.71.109** ॥ 3174

താൻയായുധാൻയദ്ഭുതവിഗ്രഹാണി
മോഘാനി കൃത്വാ സ ശരോഽഗ്നിദീപ്തഃ।
പ്രഗൃഹ്യ തസ്യൈവ കിരീടജുഷ്ടം
തദാതികായസ്യ ശിരോ ജഹാര ॥ **6.71.110** ॥ 3175

തച്ഛിരഃ സശിരസ്ത്രാണം
ലക്ഷ്മണേഷുപ്രമർദിതം।
പപാത സഹസാ ഭൂമൗ
ശൃംഗം ഹിമവതോ യഥാ ॥ **6.71.111** ॥ 3176

തം ഭൂമൗ പതിതം ദൃഷ്ട്വാ
വിക്ഷിപ്താംബരഭൂഷണം।
ബഭൂവുർവ്യഥിതാഃ സർവേ
ഹതശേഷാ നിശാചരാഃ ॥ **6.71.112** ॥ 3177

തേ വിഷണ്ണമുഖാ ദീനാഃ
പ്രഹാരജനിതശ്രമാഃ।
വിനേദുരുച്ചൈർബഹവഃ
സഹസാ വിസ്വരൈഃ സ്വരൈഃ ॥ **6.71.113** ॥ 3178

തതസ്തത്പരിതം യാതാ
നിരപേക്ഷാ നിശാചരാഃ।
പുരീമഭിമുഖാ ഭീതാ
ദ്രവന്തോ നായകേ ഹതേ ॥ **6.71.114** ॥ 3179

പ്രഹർഷയുക്താ ബഹവസ്തു വാനരാഃ
പ്രഫുൽലപദ്മപ്രതിമാനനാസ്തദാ।
അപൂജയൻ ലക്ഷ്മണമിഷ്ടഭാഗിനം
ഹതേ രിപൗ ഭീമബലേ ദുരാസദേ ॥ **6.71.115** ॥ 3180

അതിബലമതികായമഭ്രകൽപം
യുധി വിനിപാത്യ സ ലക്ഷ്മണഃ പ്രഹൃഷ്ടഃ।
ത്വരിതമഥ തദാ സ രാമപാർശ്വം
കപിനിവഹൈശ്ച സുപൂജിതോ ജഗാമ ॥ **6.71.116** ॥ 3181

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

രാവണസ്യ ചിന്താ പുരീരക്ഷണായാവധാനാർഥം രാക്ഷസാൻ പ്രത്യാദേശശ്ച

അതികായം ഹതം ശ്രുത്വാ
ലക്ഷ്മണേന മഹാത്മനാ ।
ഉദ്വേഗമഗമദ് രാജാ
വചനം ചേദമബ്രവീത് ॥ **6.72.1** ॥ 3182

ധൂമ്രാക്ഷഃ പരമാമർഷീ
സർവശസ്ത്രഭൃതാം വരഃ ।
അകമ്പനഃ പ്രഹസ്തശ്ച
കുംഭകർണസ്തഥൈവ ച ॥ **6.72.2** ॥ 3183

ഏതേ മഹാബലാ വീരാ
രാക്ഷസാ യുദ്ധകാങ്ക്ഷിണഃ ।
ജേതാരഃ പരസൈന്യാനാം
പരൈർനിത്യാപരാജിതാഃ ॥ **6.72.3** ॥ 3184

സസൈന്യാസ്തേ ഹതാ വീരാ
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ ।

രാക്ഷസാഃ സുമഹാകായാ
നാനാശസ്ത്രവിശാരദാഃ ॥ **6.72.4** ॥ 3185

അൻയേ ച ബഹവഃ ശൂരാ
മഹാത്മാനോ നിപാതിതാഃ।
പ്രഖ്യാതബലവീർയേണ
പുത്രേണേന്ദ്രജിതാ മമ ॥ **6.72.5** ॥ 3186

തൗ ഭ്രാതരൗ തദാ ബദ്ധൗ
ഘോരൈർദത്തവരൈഃ ശരൈഃ।
യന്ന ശക്യം സുരൈഃ സർവൈ -
രസുരൈർവാ മഹാബലൈഃ ॥ **6.72.6** ॥ 3187

മോക്തും തദ്ബന്ധനം ഘോരം
യക്ഷഗന്ധർവപന്നഗൈഃ।
തന്ന ജാനേ പ്രഭാവൈർവാ
മായയാ മോഹനേന വാ ॥ **6.72.7** ॥ 3188

ശരബന്ധാദ് വിമുക്തൗ തൗ
ഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ।
യേ യോധാ നിർഗതാഃ ശൂരാ
രാക്ഷസാ മമ ശാസനാത് ॥ **6.72.8** ॥ 3189

തേ സർവേ നിഹതാ യുദ്ധേ
വാനരൈഃ സുമഹാബലൈഃ।
തം ന പശ്യാമ്യഹം യുദ്ധേ
യോഽദ്യ രാമം സലക്ഷ്മണം ॥ **6.72.9** ॥ 3190

നാശയേത് സബലം വീരം
സസുഗ്രീവം വിഭീഷണം।

അഹോ സുബലവാൻ രാമോ
മഹദസ്ത്രബലം ച വൈ ॥ **6.72.10** ॥ 3191

യസ്യ വിക്രമമാസാദ്യ
രാക്ഷസാ നിധനം ഗതാഃ।
തം മൻയേ രാഘവം വീരം
നാരായണമനാമയം ॥ **6.72.11** ॥ 3192

തദ്ഭയാദ്ധി പുരീ ലങ്കാ
പിഹിതദ്വാരതോരണാ।
അപ്രമത്തൈശ്ച സർവത്ര
ഗുൽമേ രക്ഷ്യാ പുരീ ത്വിയം ॥ **6.72.12** ॥ 3193

അശോകവനികാ ചൈവ
യത്ര സീതാഭിരക്ഷ്യതേ।
നിഷ്ക്രമോ വാ പ്രവേശോ വാ
ജ്ഞാതവ്യഃ സർവദൈവ നഃ ॥ **6.72.13** ॥ 3194

യത്ര യത്ര ഭവേദ് ഗുൽമ -
സ്തത്ര തത്ര പുനഃ പുനഃ।
സർവതശ്ചാപി തിഷ്ഠധ്വം
സ്വൈഃ സ്വൈഃ പരിവൃതാ ബലൈഃ ॥ **6.72.14** ॥ 3195

ദ്രഷ്ടവ്യം ച പദം തേഷാം
വാനരാണാം നിശാചരാഃ।
പ്രദോഷേ വാർധരാത്രേ വാ
പ്രത്യൂഷേ വാപി സർവശഃ ॥ **6.72.15** ॥ 3196

നാവജ്ഞാ തത്ര കർതവ്യാ
വാനരേഷു കദാചന।

ദ്വിഷതാം ബലമുദ്യുക്ത -
മാപതത് കിം സ്ഥിതം യഥാ ॥ **6.72.16** ॥ 3197

തതസ്തേ രാക്ഷസാഃ സർവേ
ശ്രുത്വാ ലങ്കാധിപസ്യ തത് ।
വചനം സർവമാതിഷ്ഠൻ
യഥാവത് തു മഹാബലാഃ ॥ **6.72.17** ॥ 3198

താൻ സർവാൻ ഹി സമാദിശ്യ
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ ।
മൻയുശൽയം വഹൻ ദീനഃ
പ്രവിവേശ സ്വമാലയം ॥ **6.72.18** ॥ 3199

തതഃ സ സന്ദീപിതകോപവഹ്നി -
ർനിശാചരാണാമധിപോ മഹാബലഃ ।
തദേവ പുത്രവ്യസനം വിചിന്തയൻ
മുഹുർമുഹുശ്ചൈവ തദാ വിനിഃശ്വസൻ ॥ **6.72.19** ॥ 3200

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്വിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ഇന്ദ്രജിതോ ബ്രഹ്മാസ്ത്രേണ വാനരസേനാസഹിതയോഃ ശ്രീരാമലക്ഷ്മണയോർമൂർച്ഛാ

തതോ ഹതാൻ രാക്ഷസപുംഗവാംസ്താൻ
ദേവാന്തകാദിത്രിശിരോഽതികായാൻ।
രക്ഷോഗണാസ്തത്ര ഹതാവശിഷ്ടാ -
സ്തേ രാവണായ ത്വരിതാഃ ശശംസുഃ ॥ **6.73.1** ॥ 3201

തതോ ഹതാംസ്താൻ സഹസാ നിശമ്യ
രാജാ മഹാബാഷ്പപരിപ്ലുതാക്ഷഃ।
പുത്രക്ഷയം ഭ്രാതൃവധം ച ഘോരം
വിചിന്ത്യ രാജാ വിപുലം പ്രദധ്യൗ ॥ **6.73.2** ॥ 3202

തതസ്തു രാജാനമുദീക്ഷ്യ ദീനം
ശോകാർണവേ സമ്പരിപുപ്ലുവാനം।
രഥർഷഭോ രാക്ഷസരാജസൂനു -
സ്തമിന്ദ്രജിദ് വാക്യമിദം ബഭാഷേ ॥ **6.73.3** ॥ 3203

ന താത മോഹം പരിഗന്തുമർഹസേ
യത്രേന്ദ്രജിജ്ജീവതി നൈരൃതേശ।

നേന്ദ്രാരിബാണാഭിഹതോ ഹി കശ്ചിത്
പ്രാണാൻ സമർഥഃ സമരേഽഭിപാതും ॥ **6.73.4** ॥ 3204

പശ്യാദ്യ രാമം സഹ ലക്ഷ്മണേന
മദ്ബാണനിർഭിന്നവികീർണദേഹം।
ഗതായുഷം ഭൂമിതലേ ശയാനം
ശിതൈഃ ശരൈരാചിതസർവഗാത്രം ॥ **6.73.5** ॥ 3205

ഇമാം പ്രതിജ്ഞാം ശൃണു ശക്രശത്രോഃ
സുനിശ്ചിതാം പൗരുഷദൈവയുക്തം।
അദ്യൈവ രാമം സഹ ലക്ഷ്മണേന
സന്തർപയിഷ്യാമി ശരൈരമോഘൈഃ ॥ **6.73.6** ॥ 3206

അദ്യേന്ദ്രവൈവസ്വതവിഷ്ണുരുദ്ര -
സാധ്യാശ്ച വൈശ്വാനരചന്ദ്രസൂര്യാഃ।
ദ്രക്ഷ്യന്തി മേ വിക്രമമപ്രമേയം
വിഷ്ണോരിവോഗ്രം ബലിയജ്ഞവാടേ ॥ **6.73.7** ॥ 3207

സ ഏവമുക്ത്വാ ത്രിദശേന്ദ്രശത്രു -
രാപൃച്ഛ്യ രാജാനമദീനസത്ത്വഃ।
സമാരുരോഹാനിലതുല്യവേഗം
രഥം ഖരശ്രേഷ്ഠസമാധിയുക്തം ॥ **6.73.8** ॥ 3208

സമാസ്ഥായ മഹാതേജാ
രഥം ഹരിരഥോപമം।
ജഗാമ സഹസാ തത്ര
യത്ര യുദ്ധമരിന്ദമഃ ॥ **6.73.9** ॥ 3209

തം പ്രസ്ഥിതം മഹാത്മാന -
മനുജഗ്മുർമഹാബലാഃ।

സംഹർഷമാണാ ബഹവോ
ധനുഃപ്രവരപാണയഃ ॥ **6.73.10** ॥ 3210

ഗജസ്കന്ധഗതാഃ കേചിത്
കേചിത് പരമവാജിഭിഃ ।
വ്യാഘ്രവൃശ്ചികമാർജാര -
ഖരോഷ്ട്രൈശ്ച ഭുജംഗമൈഃ ॥ **6.73.11** ॥ 3211

വരാഹൈഃ ശ്വാപദൈഃ സിംഹൈ -
ർജംബുകൈഃ പർവതോപമൈഃ ।
കാകഹംസമയൂരൈശ്ച
രാക്ഷസാ ഭീമവിക്രമാഃ ॥ **6.73.12** ॥ 3212

പ്രാസപട്ടിശനിസ്ത്രിംശ -
പരശ്വധഗദാധരാഃ ।
ഭുശുണ്ഡിമുദ്ഗരായഷ്ടി -
ശതഘ്നീപരിഘായുധാഃ ॥ **6.73.13** ॥ 3213

സ ശംഖനിനദൈഃ പൂർണൈ -
ർഭേരീണാം ചാപി നിഃസ്വനൈഃ ।
ജഗാമ ത്രിദശേന്ദ്രാരി -
രാജിം വേഗേന വീർയവാൻ ॥ **6.73.14** ॥ 3214

സ ശംഖശശിവർണേന
ഛത്രേണ രിപുസൂദനഃ ।
രരാജ പ്രതിപൂർണേന
നഭശ്ചന്ദ്രമസാ യഥാ ॥ **6.73.15** ॥ 3215

വീജ്യമാനസ്തതോ വീരോ
ഹൈമൈർഹേമവിഭൂഷണഃ ।

ചാരുചാമരമുഖ്യൈശ്ച
മുഖ്യഃ സർവധനുഷ്മതാം ॥ **6.73.16** ॥ 3216

സ തു ദൃഷ്ട്വാ വിനിർയാന്തം
ബലേന മഹതാ വൃതം।
രാക്ഷസാധിപതിഃ ശ്രീമാൻ
രാവണഃ പുത്രമബ്രവീത് ॥ **6.73.17** ॥ 3217

ത്വമപ്രതിരഥഃ പുത്ര
ത്വയാ വൈ വാസവോ ജിതഃ।
കിം പുനർമാനുഷം ധൃഷ്യം
നിഹനിഷ്യസി രാഘവം ॥ **6.73.18** ॥ 3218

തഥോക്തോ രാക്ഷസേന്ദ്രേണ
പ്രത്യഗൃഹ്ണാൻമഹാശിഷഃ।
തതസ്ത്വിന്ദ്രജിതാ ലങ്കാ
സൂര്യപ്രതിമതേജസാ ॥ **6.73.19** ॥ 3219

രരാജാപ്രതിവീർയേണ
ദ്യൗരിവാർകേണ ഭാസ്വതാ।
സ സമ്പ്രാപ്യ മഹാതേജാ
യുദ്ധഭൂമിമരിന്ദമഃ ॥ **6.73.20** ॥ 3220

സ്ഥാപയാമാസ രക്ഷാംസി
രഥം പ്രതി സമന്തതഃ।
തതസ്തു ഹുതഭോക്തൃരം
ഹുതഭുക്സദൃശപ്രഭഃ ॥ **6.73.21** ॥ 3221

ജുഹുവേ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠോ
വിധിവൻമന്ത്രസത്തമൈഃ।

സ ഹവിർലാജസത്കാരൈ -
ർമാൽയഗന്ധപുരസ്കൃതൈഃ ॥ **6.73.22** ॥ 3222

ജുഹുവേ പാവകം തത്ര
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ പ്രതാപവാൻ।
ശസ്ത്രാണി ശരപത്രാണി
സമിധോഽഥ ബിഭീതകാഃ ॥ **6.73.23** ॥ 3223

ലോഹിതാനി ച വാസാംസി
സ്രുവം കാർഷ്ണായസം തഥാ।
സ തത്രാഗ്നിം സമാസ്തീർയ
ശരപത്രൈഃ സതോമരൈഃ ॥ **6.73.24** ॥ 3224

ഛാഗസ്യ കൃഷ്ണവർണസ്യ
ഗലം ജഗ്രാഹ ജീവതഃ।
സകൃദേവ സമിദ്ധസ്യ
വിധൂമസ്യ മഹാർചിഷഃ ॥ **6.73.25** ॥ 3225

ബഭൂവുസ്താനി ലിംഗാനി
വിജയം യാൻയദർശയൻ।
പ്രദക്ഷിണാവർതശിഖ -
സ്തപ്തകാഞ്ചനസന്നിഭഃ ॥ **6.73.26** ॥ 3226

ഹവിസ്തത് പ്രതിജഗ്രാഹ
പാവകഃ സ്വയമുത്ഥിതഃ।
സോഽസ്ത്രമാഹാരയാമാസ
ബ്രാഹ്മമസ്ത്രവിശാരദഃ ॥ **6.73.27** ॥ 3227

ധനുശ്ചാത്മരഥം ചൈവ
സർവം തത്രാഭ്യമന്ത്രയത്।

തസ്മിന്നാഹൂയമാനേഽസ്ത്രേ
ഹൂയമാനേ ച പാവകേ।
സാർകഗ്രഹേന്ദുനക്ഷത്രം
വിതത്രാസ നഭസ്ഥലം ॥ **6.73.28** ॥ 3228

സ പാവകം പാവകദീപ്തതേജാ
ഹുത്വാ മഹേന്ദ്രപ്രതിമപ്രഭാവഃ।
സചാപബാണാസിരഥാശ്വസൂതഃ
ഖേഽന്തർദധേഽഽത്മാനമചിന്ത്യവീർയഃ ॥ **6.73.29** ॥ 3229

തതോ ഹയരഥാകീർണം
പതാകാധ്വജശോഭിതം।
നിർയയൗ രാക്ഷസബലം
നർദമാനം യുയുത്സയാ ॥ **6.73.30** ॥ 3230

തേ ശരൈർബഹുഭിശ്ചിത്രൈ -
സ്തീക്ഷ്ണവേഗൈരലങ്കൃതൈഃ।
തോമരൈരങ്കുശൈശ്ചാപി
വാനരാഞ്ജഘ്നുരാഹവേ ॥ **6.73.31** ॥ 3231

രാവണിസ്തു സുസങ്ക്രുദ്ധ -
സ്താൻ നിരീക്ഷ്യ നിശാചരാൻ।
ഹൃഷ്ടാ ഭവന്തോ യുധ്യന്തു
വാനരാണാം ജിഘാംസയാ ॥ **6.73.32** ॥ 3232

തതസ്തേ രാക്ഷസാഃ സർവേ
ഗർജന്തോ ജയകാങ്ക്ഷിണഃ।
അഭ്യവർഷംസ്തതോ ഘോരം
വാനരാഞ്ശരവൃഷ്ടിഭിഃ ॥ **6.73.33** ॥ 3233

സ തു നാലീകനാരാചൈ -
ർഗദാഭിർമുസലൈരപി।
രക്ഷോഭിഃ സംവൃതഃ സംഖ്യേ
വാനരാൻ വിചകർഷ ഹ ॥ **6.73.34** ॥ 3234

തേ വധ്യമാനാഃ സമരേ
വാനരാഃ പാദപായുധാഃ।
അഭ്യവർഷന്ത സഹസാ
രാവണിം ശൈലപാദപൈഃ ॥ **6.73.35** ॥ 3235

ഇന്ദ്രജിത് തു തദാ ക്രുദ്ധോ
മഹാതേജാ മഹാബലഃ।
വാനരാണാം ശരീരാണി
വ്യധമദ് രാവണാത്മജഃ ॥ **6.73.36** ॥ 3236

ശരേണൈകേന ച ഹരീൻ
നവ പഞ്ച ച സപ്ത ച।
ബിഭേദ സമരേ ക്രുദ്ധോ
രാക്ഷസാൻ സമ്പ്രഹർഷയൻ ॥ **6.73.37** ॥ 3237

സ ശരൈഃ സൂര്യസങ്കാശൈഃ
ശാതകുംഭവിഭൂഷണൈഃ।
വാനരാൻ സമരേ വീരഃ
പ്രമമാഥ സുദുർജയഃ ॥ **6.73.38** ॥ 3238

തേ ഭിന്നഗാത്രാഃ സമരേ
വാനരാഃ ശരപീഡിതാഃ।
പേതുർമഥിതസങ്കൽപാഃ
സുരൈരിവ മഹാസുരാഃ ॥ **6.73.39** ॥ 3239

തേ തപന്തമിവാദിത്യം
ഘോരൈർബാണഗഭസ്തിഭിഃ।
അഭ്യധാവന്ത സങ്ക്രുദ്ധാഃ
സംയുഗേ വാനരർഷഭാഃ ॥ **6.73.40** ॥ 3240

തതസ്തു വാനരാഃ സർവേ
ഭിന്നദേഹാ വിചേതസഃ।
വ്യഥിതാ വിദ്രവന്തി സ്മ
രുധിരേണ സമുക്ഷിതാഃ ॥ **6.73.41** ॥ 3241

രാമസ്യാർഥേ പരാക്രമ്യ
വാനരാസ്ത്യക്തജീവിതാഃ।
നർദന്തസ്തേഽനിവൃത്താസ്തു
സമരേ സശിലായുധാഃ ॥ **6.73.42** ॥ 3242

തേ ദ്രുമൈഃ പർവതാഗ്രൈശ്ച
ശിലാഭിശ്ച പ്ലവംഗമാഃ।
അഭ്യവർഷന്ത സമരേ
രാവണിം സമവസ്ഥിതാഃ ॥ **6.73.43** ॥ 3243

തം ദ്രുമാണാം ശിലാനാം ച
വർഷം പ്രാണഹരം മഹത്।
വ്യപോഹത മഹാതേജാ
രാവണിഃ സമിതിഞ്ജയഃ ॥ **6.73.44** ॥ 3244

തതഃ പാവകസങ്കാശൈഃ
ശരൈരാശീവിഷോപമൈഃ।
വാനരാണാമനീകാനി
ബിഭേദ സമരേ പ്രഭുഃ ॥ **6.73.45** ॥ 3245

അഷ്ടാദശശരൈസ്തീക്ഷ്ണൈഃ
സ വിദ്ധ്വാ ഗന്ധമാദനം।
വിവ്യാധ നവഭിശ്ചൈവ
നലം ദൂരാദവസ്ഥിതം ॥ **6.73.46** ॥ 3246

സപ്തഭിസ്തു മഹാവീർയോ
മൈന്ദം മർമവിദാരണൈഃ।
പഞ്ചഭിർവിശിഖൈശ്ചൈവ
ഗജം വിവ്യാധ സംയുഗേ ॥ **6.73.47** ॥ 3247

ജാംബവന്തം തു ദശഭി -
ർനീലം ത്രിംശദ്ഭിരേവ ച।
സുഗ്രീവമൃഷഭം ചൈവ
സോഽംഗദം ദ്വിവിദം തഥാ ॥ **6.73.48** ॥ 3248

ഘോരൈർദത്തവരൈസ്തീക്ഷ്ണൈ -
ർനിഷ്പ്രാണാനകരോത് തദാ।
അൻയാനപി തഥാ മുഖ്യാൻ
വാനരാൻ ബഹുഭിഃ ശരൈഃ ॥ **6.73.49** ॥ 3249

അർദയാമാസ സങ്ക്രുദ്ധഃ
കാലാഗ്നിരിവ മൂർച്ഛിതഃ।
സ ശരൈഃ സൂർയസങ്കാശൈഃ
സുമുക്തൈഃ ശീഘ്രഗാമിഭിഃ ॥ **6.73.50** ॥ 3250

വാനരാണാമനീകാനി
നിർമമന്ഥ മഹാരണേ।
ആകുലാം വാനരീം സേനാം
ശരജാലേന പീഡിതാം ॥ **6.73.51** ॥ 3251

ഹൃഷ്ടഃ സ പരയാ പ്രീത്യാ
ദദർശ ക്ഷതജോക്ഷിതാം।
പുനരേവ മഹാതേജാ
രാക്ഷസേന്ദ്രാത്മജോ ബലീ ॥ **6.73.52** ॥ 3252

സംസൃജ്യ ബാണവർഷം ച
ശസ്ത്രവർഷം ച ദാരുണം।
മമർദ വാനരാനീകം
പരിതസ്ത്വിന്ദ്രജിദ് ബലീ ॥ **6.73.53** ॥ 3253

സ്വസൈന്യമുത്സൃജ്യ സമേത്യ തൂർണം
മഹാഹവേ വാനരവാഹിനീഷു।
അദൃശ്യമാനഃ ശരജാലമുഗ്രം
വവർഷ നീലാംബുധരോ യഥാംബു ॥ **6.73.54** ॥ 3254

തേ ശക്രജിദ്ബാണവിശീർണദേഹാ
മായാഹതാ വിസ്വരമുന്നദന്തഃ।
രണേ നിപേതുർഹരയോഽദ്രികൽപാ
യഥേന്ദ്രവജ്രാഭിഹതാ നഗേന്ദ്രാഃ ॥ **6.73.55** ॥ 3255

തേ കേവലം സന്ദദൃശുഃ ശിതാഗ്രാൻ
ബാണാൻ രണേ വാനരവാഹിനീഷു।
മായാവിഗൂഢം ച സുരേന്ദ്രശത്രും
ന ചാത്ര തം രാക്ഷസമപ്യപശ്യൻ ॥ **6.73.56** ॥ 3256

തതഃ സ രക്ഷോധിപതിർമഹാത്മാ
സർവാ ദിശോ ബാണഗണൈഃ ശിതാഗ്രൈഃ।
പ്രച്ഛാദയാമാസ രവിപ്രകാശൈ -
ർവിദാരയാമാസ ച വാനരേന്ദ്രാൻ ॥ **6.73.57** ॥ 3257

സ ശൂലനിസ്ത്രിംശപരശ്വധാനി
വ്യാവിദ്ധദീപ്താനലസപ്രഭാണി।
സവിസ്ഫുലിംഗോജ്ജ്വലപാവകാനി
വവർഷ തീവ്രം പ്ലവഗേന്ദ്രസൈന്യേ ॥ **6.73.58** ॥ 3258

തതോ ജ്വലനസങ്കാശൈ -
ർബാണൈർവാനരയൂഥപാഃ।
താഡിതാഃ ശക്രജിദ്ബാണൈഃ
പ്രഫുൽലാ ഇവ കിംശുകാഃ ॥ **6.73.59** ॥ 3259

ത്യേന്യോന്യമഭിസർപന്തോ
നിനദന്തശ്ച വിസ്വരം।
രാക്ഷസേന്ദ്രാസ്ത്രനിർഭിന്നാ
നിപേതുർവാനരർഷഭാഃ ॥ **6.73.60** ॥ 3260

ഉദീക്ഷമാണാ ഗഗനം
കേചിന്നേത്രേഷു താഡിതാഃ।
ശരൈർവിവിശുരന്യോന്യം
പേതുശ്ച ജഗതീതലേ ॥ **6.73.61** ॥ 3261

ഹനൂമന്തം ച സുഗ്രീവ -
മംഗദം ഗന്ധമാദനം।
ജാംബവന്തം സുഷേണം ച
വേഗദർശിനമേവ ച ॥ **6.73.62** ॥ 3262

മൈന്ദം ച ദ്വിവിദം നീലം
ഗവാക്ഷം ഗവയം തഥാ।
കേസരിം ഹരിലോമാനം
വിദ്യുദ്ദംഷ്ട്രം ച വാനരം ॥ **6.73.63** ॥ 3263

സൂര്യാനനം ജ്യോതിർമുഖം
തഥാ ദധിമുഖം ഹരിം।
പാവകാക്ഷം നലം ചൈവ
കുമുദം ചൈവ വാനരം ॥ **6.73.64** ॥ 3264

പ്രാസൈഃ ശൂലൈഃ ശിതൈർബാണൈ -
രിന്ദ്രജിൻമന്ത്രസംഹിതൈഃ।
വിവ്യാധ ഹരിശാർദൂലാൻ
സർവാംസ്താൻ രാക്ഷസോത്തമഃ ॥ **6.73.65** ॥ 3265

സ വൈ ഗദാഭിർഹരിയൂഥമുഖ്യാൻ
നിർഭിദ്യ ബാണൈസ്തപനീയവർണൈഃ।
വവർഷ രാമം ശരവൃഷ്ടിജാലൈഃ
സലക്ഷ്മണം ഭാസ്കരരശ്മികൽപൈഃ ॥ **6.73.66** ॥ 3266

സ ബാണവർഷൈരഭിവൃഷ്യമാണോ
ധാരാനിപാതാനിവ താനചിന്ത്യ।
സമീക്ഷമാണഃ പരമാദ്ഭുതശ്രീ
രാമസ്തദാ ലക്ഷ്മണമിത്യുവാച ॥ **6.73.67** ॥ 3267

അസൗ പുനർലക്ഷ്മണ രാക്ഷസേന്ദ്രോ
ബ്രഹ്മാസ്ത്രമാശ്രിത്യ സുരേന്ദ്രശത്രുഃ।
നിപാതയിത്വാ ഹരിസൈന്യമസ്മാ -
ഞ്ശിതൈഃ ശരൈരർദയതി പ്രസക്തം ॥ **6.73.68** ॥ 3268

സ്വയംഭുവാ ദത്തവരോ മഹാത്മാ
സമാഹിതോഽന്തർഹിതഭീമകായഃ।
കഥം നു ശക്യോ യുധി നഷ്ടദേഹോ
നിഹന്തുമദ്യേന്ദ്രജിദുദ്യതാസ്ത്രഃ ॥ **6.73.69** ॥ 3269

മൻയേ സ്വയംഭൂർഭഗവാനചിന്ത്യ -
സ്തസ്യൈതദസ്ത്രം പ്രഭവശ്ച യോഽസ്യ।
ബാണാവപാതം ത്വമിഹാദ്യ ധീമൻ
മയാ സഹാവ്യഗ്രമനാഃ സഹസ്വ ॥ **6.73.70** ॥ 3270

പ്രച്ഛാദയത്യേഷ ഹി രാക്ഷസേന്ദ്രഃ
സർവാ ദിശഃ സായകവൃഷ്ടിജാലൈഃ।
ഏതച്ച സർവം പതിതാഗ്ര്യശൂരം
ന ഭ്രാജതേ വാനരരാജസൈന്യം ॥ **6.73.71** ॥ 3271

ആവാം തു ദൃഷ്ട്വാ പതിതൗ വിസംജ്ഞൗ
നിവൃത്തയുദ്ധൗ ഹതഹർഷരോഷൗ।
ധ്രുവം പ്രവേക്ഷ്യത്യമരാരിവാസ -
മസൗ സമാസാദ്യ രണാഗ്ര്യലക്ഷ്മീം ॥ **6.73.72** ॥ 3272

തതസ്തു താവിന്ദ്രജിതോഽസ്ത്രജാലൈ -
ർബഭൂവതുസ്തത്ര തദാ വിശസ്തൗ।
സ ചാപി തൗ തത്ര വിഷാദയിത്വാ
നനാദ ഹർഷാദ് യുധി രാക്ഷസേന്ദ്രഃ ॥ **6.73.73** ॥ 3273

തതസ്തദാ വാനരസൈന്യമേവം
രാമം ച സംഖ്യേ സഹ ലക്ഷ്മണേന।
വിഷാദയിത്വാ സഹസാ വിവേശ
പുരീം ദശഗ്രീവഭുജാഭിഗുപ്താം।
സംസ്തൂയമാനഃ സ തു യാതുധാനൈഃ
പിത്രേ ച സർവം ഹൃഷിതോഽഭ്യുവാച ॥ **6.73.74** ॥ 3274

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ത്രിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുഃസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ജാംബവദാദേശേന ഹനുമതാ ഹിമാലയാദ്ദിവ്യൗഷധീനാം പർവതസ്യാനയനം താസാം ഗന്ധേന ശ്രീരാമലക്ഷ്മണയോഃ സമേഷാം വാനരാണാം ച സ്വാസ്ഥ്യലാഭഃ

തയോസ്തദാസാദിതയോ രണാഗ്രേ
മുമോഹ സൈന്യം ഹരിയൂഥപാനാം।
സുഗ്രീവനീലാംഗദജാംബവന്തോ
ന ചാപി കിഞ്ചിത് പ്രതിപേദിരേ തേ ॥ **6.74.1** ॥ 3275

തതോ വിഷണ്ണം സമവേക്ഷ്യ സർവം
വിഭീഷണോ ബുദ്ധിമതാം വരിഷ്ഠഃ।
ഉവാച ശാഖാമൃഗരാജവീരാ -
നാശ്വാസയന്നപ്രതിമൈർവചോഭിഃ ॥ **6.74.2** ॥ 3276

മാ ഭൈഷ്ട നാസ്ത്യത്ര വിഷാദകാലോ
യദാർയപുത്രൗ ഹ്യവശൗ വിഷണ്ണൗ।
സ്വയംഭുവോ വാക്യമഥോദ്വഹന്തൗ
യത്സാദിതാവിന്ദ്രജിതാസ്ത്രജാലൈഃ ॥ **6.74.3** ॥ 3277

തസ്മൈ തു ദത്തം പരമാസ്ത്രമേതത്
സ്വയംഭുവാ ബ്രാഹ്മമമോഘവീർയം।

തൻമാനയന്തൗ യുധി രാജപുത്രൗ
നിപാതിതൗ കോഽത്ര വിഷാദകാലഃ ॥ **6.74.4** ॥ 3278

ബ്രാഹ്മമസ്ത്രം തതോ ധീമാൻ
മാനയിത്വാ തു മാരുതിഃ ।
വിഭീഷണവചഃ ശ്രുത്വാ
ഹനൂമാനിദമബ്രവീത് ॥ **6.74.5** ॥ 3279

അസ്മിന്നസ്ത്രഹതേ സൈന്യേ
വാനരാണാം തരസ്വിനാം ।
യോ യോ ധാരയതേ പ്രാണാം -
സ്തം തമാശ്വാസയാവഹേ ॥ **6.74.6** ॥ 3280

താവുഭൗ യുഗപദ് വീരൗ
ഹനൂമദ്രാക്ഷസോത്തമൗ ।
ഉൽകാഹസ്തൗ തദാ രാത്രൗ
രണശീർഷേ വിചേരതുഃ ॥ **6.74.7** ॥ 3281

ഭിന്നലാംഗൂലഹസ്തോരു -
പാദാംഗുലിശിരോധരൈഃ ।
സ്രവദ്ഭിഃ ക്ഷതജം ഗാത്രൈഃ
പ്രസ്രവദ്ഭിഃ സമന്തതഃ ॥ **6.74.8** ॥ 3282

പതിതൈഃ പർവതാകാരൈ -
ർവാനരൈരഭിസംവൃതാം ।
ശസ്ത്രൈശ്ച പതിതൈർദീപ്തൈ -
ർദദൃശാതേ വസുന്ധരാം ॥ **6.74.9** ॥ 3283

സുഗ്രീവമംഗദം നീലം
ശരഭം ഗന്ധമാദനം ।

ജാംബവന്തം സുഷേണം ച
വേഗദർശിനമേവ ച ॥ **6.74.10** ॥ 3284

മൈന്ദം നലം ജ്യോതിർമുഖം
ദ്വിവിദം ചാപി വാനരം ।
വിഭീഷണോ ഹനൂമാംശ്ച
ദദൃശാതേ ഹതാൻ രണേ ॥ **6.74.11** ॥ 3285

സപ്തഷഷ്ടിർഹതാഃ കോട്യോ
വാനരാണാം തരസ്വിനാം ।
അഹ്നഃ പഞ്ചമശേഷേണ
വൽലഭേന സ്വയംഭുവഃ ॥ **6.74.12** ॥ 3286

സാഗരൗഘനിഭം ഭീമം
ദൃഷ്ട്വാ ബാണാർദിതം ബലം ।
മാർഗതേ ജാംബവന്തം ച
ഹനൂമാൻ സവിഭീഷണഃ ॥ **6.74.13** ॥ 3287

സ്വഭാവജരയാ യുക്തം
വൃദ്ധം ശരശതൈശ്ചിതം ।
പ്രജാപതിസുതം വീരം
ശാമ്യന്തമിവ പാവകം ॥ **6.74.14** ॥ 3288

ദൃഷ്ട്വാ സമഭിസങ്ക്രമ്യ
പൗലസ്ത്യോ വാക്യമബ്രവീത് ।
കച്ചിദാർയ ശരൈസ്തീക്ഷ്ണൈ -
ർന പ്രാണാ ധ്വംസിതാസ്തവ ॥ **6.74.15** ॥ 3289

വിഭീഷണവചഃ ശ്രുത്വാ
ജാംബവാനൃക്ഷപുംഗവഃ ।

കൃച്ഛ്രാദഭ്യുദ്ഗിരൻ വാക്യ -
മിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.74.16** ॥ 3290

നൈരൃതേന്ദ്ര മഹാവീർയ
സ്വരേണ ത്വാഭിലക്ഷയേ ।
വിദ്ധഗാത്രഃ ശിതൈർബാണൈ -
ർന ത്വാം പശ്യാമി ചക്ഷുഷാ ॥ **6.74.17** ॥ 3291

അഞ്ജനാ സുപ്രജാ യേന
മാതരിശ്വാ ച സുവ്രത ।
ഹനൂമാൻ വാനരശ്രേഷ്ഠഃ
പ്രാണാൻ ധാരയതേ ക്വചിത് ॥ **6.74.18** ॥ 3292

ശ്രുത്വാ ജാംബവതോ വാക്യ -
മുവാചേദം വിഭീഷണഃ ।
ആർയപുത്രാവതിക്രമ്യ
കസ്മാത് പൃച്ഛസി മാരുതിം ॥ **6.74.19** ॥ 3293

നൈവ രാജനി സുഗ്രീവേ
നാംഗദേ നാപി രാഘവേ ।
ആർയ സന്ദർശിതഃ സ്നേഹോ
യഥാ വായുസുതേ പരഃ ॥ **6.74.20** ॥ 3294

വിഭീഷണവചഃ ശ്രുത്വാ
ജാംബവാൻ വാക്യമബ്രവീത് ।
ശൃണു നൈരൃതശാർദൂല
യസ്മാത് പൃച്ഛാമി മാരുതിം ॥ **6.74.21** ॥ 3295

അസ്മിഞ്ജീവതി വീരേ തു
ഹതമപ്യഹതം ബലം ।

ഹനൂമത്യുജ്ജിതപ്രാണേ
ജീവന്തോഽപി മൃതാ വയം ॥ **6.74.22** ॥ 3296

ധരതേ മാരുതിസ്താത
മാരുതപ്രതിമോ യദി ।
വൈശ്വാനരസമോ വീർയേ
ജീവിതാശാ തതോ ഭവേത് ॥ **6.74.23** ॥ 3297

തതോ വൃദ്ധമുപാഗമ്യ
വിനയേനാഭ്യവാദയത് ।
ഗൃഹ്യ ജാംബവതഃ പാദൗ
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ ॥ **6.74.24** ॥ 3298

ശ്രുത്വാ ഹനൂമതോ വാക്യം
തദാ വിവ്യഥിതേന്ദ്രിയഃ ।
പുനർജാതമിവാത്മാനം
മൻയതേ സ്മർക്ഷപുംഗവഃ ॥ **6.74.25** ॥ 3299

തതോഽബ്രവീൻമഹാതേജാ
ഹനൂമന്തം സ ജാംബവാൻ ।
ആഗച്ഛ ഹരിശാർദൂല
വാനരാംസ്ത്രാതുമർഹസി ॥ **6.74.26** ॥ 3300

നാൻയോ വിക്രമപര്യാപ്ത -
സ്ത്വമേഷാം പരമഃ സഖാ ।
ത്വത്പരാക്രമകാലോഽയം
നാൻയം പശ്യാമി കഞ്ചന ॥ **6.74.27** ॥ 3301

ഋക്ഷവാനരവീരാണാ -
മനീകാനി പ്രഹർഷയ ।

വിശല്യൗ കുരു ചാപ്യേതൗ
സാദിതൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.74.28** ॥ 3302

ഗത്വാ പരമമധ്വാന -
മുപർയുപരി സാഗരം ।
ഹിമവന്തം നഗശ്രേഷ്ഠം
ഹനൂമൻ ഗന്തുമർഹസി ॥ **6.74.29** ॥ 3303

തതഃ കാഞ്ചനമത്യുച്ച -
മൃഷഭം പർവതോത്തമം ।
കൈലാസശിഖരം ചാത്ര
ദ്രക്ഷ്യസ്യരിനിഷൂദന ॥ **6.74.30** ॥ 3304

തയോഃ ശിഖരയോർമധ്യേ
പ്രദീപ്തമതുലപ്രഭം ।
സർവൗഷധിയുതം വീര
ദ്രക്ഷ്യസ്യോഷധിപർവതം ॥ **6.74.31** ॥ 3305

തസ്യ വാനരശാർദൂല
ചതസ്രോ മൂർധ്നി സംഭവാഃ ।
ദ്രക്ഷ്യസ്യോഷധയോ ദീപ്താ
ദീപയന്തീർദിശോ ദശ ॥ **6.74.32** ॥ 3306

മൃതസഞ്ജീവനീം ചൈവ
വിശല്യകരണീമപി ।
സുവർണകരണീം ചൈവ
സന്ധാനീം ച മഹൗഷധീം ॥ **6.74.33** ॥ 3307

താഃ സർവാ ഹനുമൻ ഗൃഹ്യ
ക്ഷിപ്രമാഗന്തുമർഹസി ।

ആശ്വാസയ ഹരീൻ പ്രാണൈ -
ർയോജ്യ ഗന്ധവഹാത്മജ ॥ **6.74.34** ॥ 3308

ശ്രുത്വാ ജാംബവതോ വാക്യം
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ ।
ആപൂർയത ബലോദ്ധർഷൈ -
ർവായുവേഗൈരിവാർണവഃ ॥ **6.74.35** ॥ 3309

സ പർവതതടാഗ്രസ്ഥഃ
പീഡയൻ പർവതോത്തമം ।
ഹനൂമാൻ ദൃശ്യതേ വീരോ
ദ്വിതീയ ഇവ പർവതഃ ॥ **6.74.36** ॥ 3310

ഹരിപാദവിനിർഭഗ്നോ
നിഷസാദ സ പർവതഃ ।
ന ശശാക തദാത്മാനം
വോഢും ഭൃശനിപീഡിതഃ ॥ **6.74.37** ॥ 3311

തസ്യ പേതുർനഗാ ഭൂമൗ
ഹരിവേഗാച്ച ജജ്വലുഃ ।
ശൃംഗാണി ച വ്യശീർയന്ത
പീഡിതസ്യ ഹനൂമതാ ॥ **6.74.38** ॥ 3312

തസ്മിൻ സമ്പീഡ്യമാനേ തു
ഭഗ്നദ്രുമശിലാതലേ ।
ന ശേകുർവാനരാഃ സ്ഥാതും
ഘൂർണമാനേ നഗോത്തമേ ॥ **6.74.39** ॥ 3313

സാ ഘൂർണിതമഹാദ്വാരാ
പ്രഭഗ്നഗൃഹഗോപുരാ ।

ലങ്കാ ത്രാസാകുലാ രാത്രൗ
പ്രനൃത്തേവാഭവത് തദാ ॥ **6.74.40** ॥ 3314

പൃഥിവീധരസങ്കാശോ
നിപീഡ്യ പൃഥിവീധരം ।
പൃഥിവീം ക്ഷോഭയാമാസ
സാർണവാം മാരുതാത്മജഃ ॥ **6.74.41** ॥ 3315

ആരുരോഹ തദാ തസ്മാ -
ദ്ധരിർമലയപർവതം ।
മേരുമന്ദരസങ്കാശം
നാനാപ്രസ്രവണാകുലം ॥ **6.74.42** ॥ 3316

നാനാദ്രുമലതാകീർണം
വികാസികമലോത്പലം ।
സേവിതം ദേവഗന്ധർവൈഃ
ഷഷ്ടിയോജനമുച്ഛ്രിതം ॥ **6.74.43** ॥ 3317

വിദ്യാധരൈർമുനിഗണൈ -
രപ്സരോഭിർനിഷേവിതം ।
നാനാമൃഗഗണാകീർണം
ബഹുകന്ദരശോഭിതം ॥ **6.74.44** ॥ 3318

സർവാനാകുലയംസ്തത്ര
യക്ഷഗന്ധർവകിന്നരാൻ ।
ഹനൂമാൻ മേഘസങ്കാശോ
വവൃധേ മാരുതാത്മജഃ ॥ **6.74.45** ॥ 3319

പദ്ഭ്യാം തു ശൈലമാപീഡ്യ
വഡവാമുഖവൻമുഖം ।

വിവൃത്യോഗ്രം നനാദോച്ചൈ -
സ്ത്രാസയൻ രജനീചരാൻ ॥ **6.74.46** ॥ 3320

തസ്യ നാനദ്യമാനസ്യ
ശ്രുത്വാ നിനദമുത്തമം ।
ലങ്കാസ്ഥാ രാക്ഷസവ്യാഘ്രാ
ന ശേകുഃ സ്പന്ദിതും ക്വചിത് ॥ **6.74.47** ॥ 3321

നമസ്കൃത്വാ സമുദ്രായ
മാരുതിർഭീമവിക്രമഃ ।
രാഘവാർഥേ പരം കർമ
സമീഹത പരന്തപഃ ॥ **6.74.48** ॥ 3322

സ പുച്ഛമുദ്യമ്യ ഭുജംഗകൽപം
വിനമ്യ പൃഷ്ഠം ശ്രവണേ നികുച്യ ।
വിവൃത്യ വക്ത്രം വഡവാമുഖാഭ -
മാപുപ്ലുവേ വ്യോമ്നി സ ചണ്ഡവേഗഃ ॥ **6.74.49** ॥ 3323

സ വൃക്ഷഖണ്ഡാംസ്തരസാ ജഹാര
ശൈലാഞ്ശിലാഃ പ്രാകൃതവാനരാംശ്ച ।
ബാഹൂരുവേഗോദ്ഗതസമ്പ്രണുന്നാ -
സ്തേ ക്ഷീണവേഗാഃ സലിലേ നിപേതുഃ ॥ **6.74.50** ॥ 3324

സ തൗ പ്രസാർയോരഗഭോഗകൽപൗ
ഭുജൗ ഭുജംഗാരിനികാശവീർയഃ ।
ജഗാമ ശൈലം നഗരാജമഗ്ര്യം
ദിശഃ പ്രകർഷന്നിവ വായുസൂനുഃ ॥ **6.74.51** ॥ 3325

സ സാഗരം ഘൂർണിതവീചിമാലം
തദംഭസാ ഭ്രാമിതസർവസത്ത്വം ।

സമീക്ഷമാണഃ സഹസാ ജഗാമ
ചക്രം യഥാ വിഷ്ണുകരാഗ്രമുക്തം ॥ **6.74.52** ॥ 3326

സ പർവതാൻ പക്ഷിഗണാൻ സരാംസി
നദീസ്തടാകാനി പുരോത്തമാനി ।
സ്ഫീതാഞ്ജനാംസ്താനപി സമ്പ്രവീക്ഷ്യ
ജഗാമ വേഗാത് പിതൃതുൽയവേഗഃ ॥ **6.74.53** ॥ 3327

ആദിത്യപഥമാശ്രിത്യ
ജഗാമ സ ഗതശ്രമഃ ।
ഹനൂമാംസ്ത്വരിതോ വീരഃ
പിതുസ്തുൽയപരാക്രമഃ ॥ **6.74.54** ॥ 3328

ജവേന മഹതാ യുക്തോ
മാരുതിർവാതരംഹസാ ।
ജഗാമ ഹരിശാർദൂലോ
ദിശഃ ശബ്ദേന നാദയൻ ॥ **6.74.55** ॥ 3329

സ്മരഞ്ജാംബവതോ വാക്യം
മാരുതിർഭീമവിക്രമഃ ।
ദദർശ സഹസാ ചാപി
ഹിമവന്തം മഹാകപിഃ ॥ **6.74.56** ॥ 3330

നാനാപ്രസ്രവണോപേതം
ബഹുകന്ദരനിർഝരം ।
ശ്വേതാഭ്രചയസങ്കാശൈഃ
ശിഖരൈശ്ചാരുദർശനൈഃ ।
ശോഭിതം വിവിധൈർവൃക്ഷൈ -
രഗമത് പർവതോത്തമം ॥ **6.74.57** ॥ 3331

സ തം സമാസാദ്യ മഹാനഗേന്ദ്ര -
മതിപ്രവൃദ്ധോത്തമഹേമശൃംഗം।
ദദർശ പുണ്യാനി മഹാശ്രമാണി
സുരർഷിസംഘോത്തമസേവിതാനി ॥ **6.74.58** ॥ 3332

സ ബ്രഹ്മകോശം രജതാലയം ച
ശക്രാലയം രുദ്രശരപ്രമോക്ഷം।
ഹയാനനം ബ്രഹ്മശിരശ്ച ദീപ്തം
ദദർശ വൈവസ്വതകിങ്കരാംശ്ച ॥ **6.74.59** ॥ 3333

വഹ്ന്യാലയം വൈശ്രവണാലയം ച
സൂര്യപ്രഭം സൂര്യനിബന്ധനം ച।
ബ്രഹ്മാലയം ശങ്കരകാർമുകം ച
ദദർശ നാഭിം ച വസുന്ധരായാഃ ॥ **6.74.60** ॥ 3334

കൈലാസമഗ്ര്യം ഹിമവച്ഛിലാം ച
തം വൈ വൃഷം കാഞ്ചനശൈലമഗ്ര്യം।
പ്രദീപ്തസർവൗഷധിസമ്പ്രദീപ്തം
ദദർശ സർവൗഷധിപർവതേന്ദ്രം ॥ **6.74.61** ॥ 3335

സ തം സമീക്ഷ്യാനലരാശിദീപ്തം
വിസിസ്മിയേ വാസവദൂതസൂനുഃ।
ആപ്ലുത്യ തം ചൗഷധിപർവതേന്ദ്രം
തത്രൗഷധീനാം വിചയം ചകാര ॥ **6.74.62** ॥ 3336

സ യോജനസഹസ്രാണി
സമതീത്യ മഹാകപിഃ।
ദിവ്യൗഷധിധരം ശൈലം
വ്യചരൻമാരുതാത്മജഃ ॥ **6.74.63** ॥ 3337

മഹൗഷധ്യസ്തതഃ സർവാ -
സ്തസ്മിൻ പർവതസത്തമേ।
വിജ്ഞായാർഥിനമായാന്തം
തതോ ജഗ്മുരദർശനം ॥ **6.74.64** ॥ 3338

സ താ മഹാത്മാ ഹനുമാനപശ്യം -
ശ്ചുകോപ രോഷാച്ച ഭൃശം നനാദ।
അമൃഷ്യമാണോഽഗ്നിസമാനചക്ഷു -
ർമഹീധരേന്ദ്രം തമുവാച വാക്യം ॥ **6.74.65** ॥ 3339

കിമേതദേവം സുവിനിശ്ചിതം തേ
യദ് രാഘവേ നാസി കൃതാനുകമ്പഃ।
പശ്യാദ്യ മദ്ബാഹുബലാഭിഭൂതോ
വികീർണമാത്മാനമഥോ നഗേന്ദ്ര ॥ **6.74.66** ॥ 3340

സ തസ്യ ശൃംഗം സനഗം സനാഗം
സകാഞ്ചനം ധാതുസഹസ്രജുഷ്ടം।
വികീർണകൂടം ജ്വലിതാഗ്രസാനും
പ്രഗൃഹ്യ വേഗാത് സഹസോൻമമാഥ ॥ **6.74.67** ॥ 3341

സ തം സമുത്പാട്യ ഖമുത്പപാത
വിത്രാസ്യ ലോകാൻ സസുരാസുരേന്ദ്രാൻ।
സംസ്തൂയമാനഃ ഖചരൈരനേകൈ -
ർജഗാമ വേഗാദ് ഗരുഡോഗ്രവേഗഃ ॥ **6.74.68** ॥ 3342

സ ഭാസ്കരാധ്വാനമനുപ്രപന്ന -
സ്തം ഭാസ്കരാഭം ശിഖരം പ്രഗൃഹ്യ।
ബഭൗ തദാ ഭാസ്കരസന്നികാശോ
രവേഃ സമീപേ പ്രതിഭാസ്കരാഭഃ ॥ **6.74.69** ॥ 3343

സ തേന ശൈലേന ഭൃശം രരാജ
ശൈലോപമോ ഗന്ധവഹാത്മജസ്തു।
സഹസ്രധാരേണ സപാവകേന
ചക്രേണ ഖേ വിഷ്ണുരിവാർപിതേന ॥ **6.74.70** ॥ 3344

തം വാനരാഃ പ്രേക്ഷ്യ തദാ വിനേദുഃ
സ താനപി പ്രേക്ഷ്യ മുദാ നനാദ।
തേഷാം സമുത്കൃഷ്ടരവം നിശമ്യ
ലങ്കാലയാ ഭീമതരം വിനേദുഃ ॥ **6.74.71** ॥ 3345

തതോ മഹാത്മാ നിപപാത തസ്മിൻ
ശൈലോത്തമേ വാനരസൈന്യമധ്യേ।
ഹർയുത്തമേഭ്യഃ ശിരസാഭിവാദ്യ
വിഭീഷണം തത്ര ച സസ്വജേ സഃ ॥ **6.74.72** ॥ 3346

താവപ്യുഭൗ മാനുഷരാജപുത്രൗ
തം ഗന്ധമാഘ്രായ മഹൗഷധീനാം।
ബഭൂവതുസ്തത്ര തദാ വിശൽയാ -
വുത്തസ്ഥുരൻയേ ച ഹരിപ്രവീരാഃ ॥ **6.74.73** ॥ 3347

സർവേ വിശൽയാ വിരുജാഃ ക്ഷണേന
ഹരിപ്രവീരാശ്ച ഹതാശ്ച യേ സ്യുഃ।
ഗന്ധേന താസാം പ്രവരൗഷധീനാം
സുപ്താ നിശാന്തേഷ്വിവ സമ്പ്രബുദ്ധാഃ ॥ **6.74.74** ॥ 3348

യദാപ്രഭൃതി ലങ്കായാം
യുധ്യന്തേ ഹരിരാക്ഷസാഃ।
തദാപ്രഭൃതി മാനാർഥ -
മാജ്ഞയാ രാവണസ്യ ച ॥ **6.74.75** ॥ 3349

യേ ഹൻയന്തേ രണേ തത്ര
രാക്ഷസാഃ കപികുഞ്ജരൈഃ।
ഹതാ ഹതാസ്തു ക്ഷിപ്യന്തേ
സർവ ഏവ തു സാഗരേ ॥ **6.74.76** ॥ 3350

തതോ ഹരിർഗന്ധവഹാത്മജസ്തു
തമോഷധീശൈലമുദഗ്രവേഗഃ।
നിനായ വേഗാദ്ധിമവന്തമേവ
പുനശ്ച രാമേണ സമാജഗാമ ॥ **6.74.77** ॥ 3351

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ചതുഃസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ലങ്കായാ ദഹനം രക്ഷസാം വാനരാണാം ച ഘോരം യുദ്ധം

തതോഽബ്രവീൻമഹാതേജാഃ
സുഗ്രീവോ വാനരേശ്വരഃ।
അർഥ്യം വിജ്ഞാപയംശ്ചാപി
ഹനൂമന്തമിദം വചഃ ॥ **6.75.1** ॥ 3352

യതോ ഹതഃ കുംഭകർണഃ
കുമാരാശ്ച നിഷൂദിതാഃ।
നേദാനീമുപനിർഹാരം
രാവണോ ദാതുമർഹതി ॥ **6.75.2** ॥ 3353

യേ യേ മഹാബലാഃ സന്തി
ലഘവശ്ച പ്ലവംഗമാഃ।
ലങ്കാമഭിപതന്ത്വാശു
ഗൃഹ്യോൽകാഃ പ്ലവഗർഷഭാഃ ॥ **6.75.3** ॥ 3354

തതോഽസ്തം ഗത ആദിത്യേ
രൗദ്രേ തസ്മിൻ നിശാമുഖേ।
ലങ്കാമഭിമുഖാഃ സോൽകാ
ജഗ്മുസ്തേ പ്ലവഗർഷഭാഃ ॥ **6.75.4** ॥ 3355

ഉൽകാഹസ്തൈർഹരിഗണൈഃ
സർവതഃ സമഭിദ്രുതാഃ।
ആരക്ഷസ്ഥാ വിരൂപാക്ഷാഃ
സഹസാ വിപ്രദുദ്രുവുഃ ॥ **6.75.5** ॥ 3356

ഗോപുരാട്ടപ്രതോലീഷു
ചർയാസു വിവിധാസു ച।
പ്രാസാദേഷു ച സംഹൃഷ്ടാഃ
സസൃജുസ്തേ ഹുതാശനം ॥ **6.75.6** ॥ 3357

തേഷാം ഗൃഹസഹസ്രാണി
ദദാഹ ഹുതഭുക് തദാ।
പ്രാസാദാഃ പർവതാകാരാഃ
പതന്തി ധരണീതലേ ॥ **6.75.7** ॥ 3358

അഗുരുർദഹ്യതേ തത്ര
പരം ചൈവ സുചന്ദനം।
മൗക്തികാ മണയഃ സ്നിഗ്ധാ
വജ്രം ചാപി പ്രവാലകം ॥ **6.75.8** ॥ 3359

ക്ഷൗമം ച ദഹ്യതേ തത്ര
കൗശേയം ചാപി ശോഭനം।
ആവികം വിവിധം ചൗർണം
കാഞ്ചനം ഭാണ്ഡമായുധം ॥ **6.75.9** ॥ 3360

നാനാവികൃതസംസ്ഥാനം
വാജിഭാണ്ഡപരിച്ഛദം।
ഗജഗ്രൈവേയകക്ഷ്യാശ്ച
രഥഭാണ്ഡാംശ്ച സംസ്കൃതാൻ ॥ **6.75.10** ॥ 3361

തനുത്രാണി ച യോധാനാം
ഹസ്ത്യശ്വാനാം ച വർമ ച।
ഖഡ്ഗാ ധനൂംഷി ജ്യാബാണാ -
സ്തോമരാങ്കുശശക്തയഃ ॥ **6.75.11** ॥ 3362

രോമജം വാലജം ചർമ
വ്യാഘ്രജം ചാണ്ഡജം ബഹു।
മുക്താമണിവിചിത്രാംശ്ച
പ്രാസാദാംശ്ച സമന്തതഃ ॥ **6.75.12** ॥ 3363

വിവിധാനസ്ത്രസംഘാതാ -
നഗ്നിർദഹതി തത്ര വൈ।
നാനാവിധാൻ ഗൃഹാംശ്ചിത്രാൻ
ദദാഹ ഹുതഭുക് തദാ ॥ **6.75.13** ॥ 3364

ആവാസാൻ രാക്ഷസാനാം ച
സർവേഷാം ഗൃഹഗൃധ്നുനാം।
ഹേമചിത്രതനുത്രാണാം
സ്രഗ്ഭാണ്ഡാംബരധാരിണാം ॥ **6.75.14** ॥ 3365

സീധുപാനചലാക്ഷാണാം
മദവിഹ്വലഗാമിനാം।
കാന്താലംബിതവസ്ത്രാണാം
ശത്രുസഞ്ജാതമൻയുനാം ॥ **6.75.15** ॥ 3366

ഗദാശൂലാസിഹസ്താനാം
ഖാദതാം പിബതാമപി।
ശയനേഷു മഹാർഹേഷു
പ്രസുപ്താനാം പ്രിയൈഃ സഹ ॥ **6.75.16** ॥ 3367

ത്രസ്താനാം ഗച്ഛതാം തൂർണം
പുത്രാനാദായ സർവതഃ।
തേഷാം ശതസഹസ്രാണി
തദാ ലങ്കാനിവാസിനാം ॥ **6.75.17** ॥ 3368

അദഹത് പാവകസ്തത്ര
ജജ്വാല ച പുനഃ പുനഃ।
സാരവന്തി മഹാർഹാണി
ഗംഭീരഗുണവന്തി ച ॥ **6.75.18** ॥ 3369

ഹേമചന്ദ്രാർധചന്ദ്രാണി
ചന്ദ്രശാലോന്നതാനി ച।
തത്ര ചിത്രഗവാക്ഷാണി
സാധിഷ്ഠാനാനി സർവശഃ ॥ **6.75.19** ॥ 3370

മണിവിദ്രുമചിത്രാണി
സ്പൃശന്തീവ ദിവാകരം।
ക്രൗഞ്ചബർഹിണവീണാനാം
ഭൂഷണാനാം ച നിഃസ്വനൈഃ ॥ **6.75.20** ॥ 3371

നാദിതാൻയചലാഭാനി
വേശ്മാൻയഗ്നിർദദാഹ സഃ।
ജ്വലനേന പരീതാനി
തോരണാനി ചകാശിരേ ॥ **6.75.21** ॥ 3372

വിദ്യുദ്ഭിരിവ നദ്ധാനി
മേഘജാലാനി ഘർമഗേ।
ജ്വലനേന പരീതാനി
ഗൃഹാണി പ്രചകാശിരേ ॥ **6.75.22** ॥ 3373

ദാവാഗ്നിദീപ്താനി യഥാ
ശിഖരാണി മഹാഗിരേഃ।
വിമാനേഷു പ്രസുപ്താശ്ച
ദഹ്യമാനാ വരാംഗനാഃ ॥ **6.75.23** ॥ 3374

ത്യക്തതാഭരണസംയോഗാ
ഹാഹേത്യുച്ചൈർവിചുക്രുശുഃ।
തത്ര ചാഗ്നിപരീതാനി
നിപേതുർഭവനാൻയപി ॥ **6.75.24** ॥ 3375

വജ്രിവജ്രഹതാനീവ
ശിഖരാണി മഹാഗിരേഃ।
താനി നിർദഹ്യമാനാനി
ദൂരതഃ പ്രചകാശിരേ ॥ **6.75.25** ॥ 3376

ഹിമവച്ഛിഖരാണീവ
ദഹ്യമാനാനി സർവശഃ।
ഹർമ്യാഗ്രൈർദഹ്യമാനൈശ്ച
ജ്വാലാപ്രജ്വലിതൈരപി ॥ **6.75.26** ॥ 3377

രാത്രൗ സാ ദൃശ്യതേ ലങ്കാ
പുഷ്പിതൈരിവ കിംശുകൈഃ।
ഹസ്ത്യധ്യക്ഷൈർഗജൈർമുക്തൈ -
ർമുക്തൈശ്ച തുരഗൈരപി।
ബഭൂവ ലങ്കാ ലോകാന്തേ
ഭ്രാന്തഗ്രാഹ ഇവാർണവഃ ॥ **6.75.27** ॥ 3378

അശ്വം മുക്തം ഗജോ ദൃഷ്ട്വാ
ക്വചിദ് ഭീതോഽപസർപതി।

ഭീതോ ഭീതം ഗജം ദൃഷ്ട്വാ
ക്വചിദശ്വോ നിവർതതേ ॥ **6.75.28** ॥ 3379

ലങ്കായാം ദഹ്യമാനായാം
ശുശുഭേ ച മഹോദധിഃ।
ഛായാസംസക്തസലിലോ
ലോഹിതോദ ഇവാർണവഃ ॥ **6.75.29** ॥ 3380

സാ ബഭൂവ മുഹൂർതേന
ഹരിഭിർദീപിതാ പുരീ।
ലോകസ്യാസ്യ ക്ഷയേ ഘോരേ
പ്രദീപ്തേവ വസുന്ധരാ ॥ **6.75.30** ॥ 3381

നാരീജനസ്യ ധൂമേന
വ്യാപ്തസ്യോചൈർവിനേദുഷഃ।
സ്വനോ ജ്വലനതപ്തസ്യ
ശുശ്രുവേ ശതയോജനം ॥ **6.75.31** ॥ 3382

പ്രദഗ്ധകായാനപരാൻ
രാക്ഷസാൻ നിർഗതാൻ ബഹിഃ।
സഹസാ ഹ്യുത്പതന്തി സ്മ
ഹരയോഽഥ യുയുത്സവഃ ॥ **6.75.32** ॥ 3383

ഉദ്ഘുഷ്ടം വാനരാണാം ച
രാക്ഷസാനാം ച നിഃസ്വനം।
ദിശോ ദശ സമുദ്രം ച
പൃഥിവീം ച വ്യനാദയത് ॥ **6.75.33** ॥ 3384

വിശൽയൗ ച മഹാത്മാനൗ
താവുഭൗ രാമലക്ഷ്മണൗ।

അസംഭ്രാന്തൗ ജഗൃഹതു -
സ്തേ ഉഭേ ധനുഷീ വരേ ॥ **6.75.34** ॥ 3385

തതോ വിസ്ഫാരയാമാസ
രാമശ്ച ധനുരുത്തമം ।
ബഭൂവ തുമുലഃ ശബ്ദോ
രാക്ഷസാനാം ഭയാവഹഃ ॥ **6.75.35** ॥ 3386

അശോഭത തദാ രാമോ
ധനുർവിസ്ഫാരയൻ മഹത് ।
ഭഗവാനിവ സങ്ക്രുദ്ധോ
ഭവോ വേദമയം ധനുഃ ॥ **6.75.36** ॥ 3387

ഉദ്ഘുഷ്ടം വാനരാണാം ച
രാക്ഷസാനാം ച നിഃസ്വനം ।
ജ്യാശബ്ദസ്താവുഭൗ ശബ്ദാ -
വതി രാമസ്യ ശുശ്രുവേ ॥ **6.75.37** ॥ 3388

വാനരോദ്ഘുഷ്ടഘോഷശ്ച
രാക്ഷസാനാം ച നിഃസ്വനഃ ।
ജ്യാശബ്ദശ്ചാപി രാമസ്യ
ത്രയം വ്യാപ ദിശോ ദശ ॥ **6.75.38** ॥ 3389

തസ്യ കാർമുകനിർമുക്തൈഃ
ശരൈസ്തത്പുരഗോപുരം ।
കൈലാസശൃംഗപ്രതിമം
വികീർണമഭവദ് ഭുവി ॥ **6.75.39** ॥ 3390

തതോ രാമശരാൻ ദൃഷ്ട്വാ
വിമാനേഷു ഗൃഹേഷു ച ।

സന്നാഹോ രാക്ഷസേന്ദ്രാണാം
തുമുലഃ സമപദ്യത ॥ **6.75.40** ॥ 3391

തേഷാം സന്നഹ്യമാനാനാം
സിംഹനാദം ച കുർവതാം ।
ശർവരീ രാക്ഷസേന്ദ്രാണാം
രൗദ്രീവ സമപദ്യത ॥ **6.75.41** ॥ 3392

ആദിഷ്ടാ വാനരേന്ദ്രാസ്തേ
സുഗ്രീവേണ മഹാത്മനാ ।
ആസന്നം ദ്വാരമാസാദ്യ
യുധ്യധ്വം ച പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.75.42** ॥ 3393

യശ്ച വോ വിതഥം കുർയാത്
തത്ര തത്രാപ്യുപസ്ഥിതഃ ।
സ ഹന്തവ്യോഽഭിസമ്പ്ലുത്യ
രാജശാസനദൂഷകഃ ॥ **6.75.43** ॥ 3394

തേഷു വാനരമുഖ്യേഷു
ദീപ്തോൽകോജ്ജ്വലപാണിഷു ।
സ്ഥിതേഷു ദ്വാരമാശ്രിത്യ
രാവണം ക്രോധ ആവിശത് ॥ **6.75.44** ॥ 3395

തസ്യ ജൃംഭിതവിക്ഷേപാദ്
വ്യാമിശ്രാ വൈ ദിശോ ദശ ।
രൂപവാനിവ രുദ്രസ്യ
മൻയുർഗാത്രേഷ്വദൃശ്യത ॥ **6.75.45** ॥ 3396

സ കുംഭം ച നികുംഭം ച
കുംഭകർണാത്മജാവുഭൗ ।

പ്രേഷയാമാസ സങ്ക്രുദ്ധോ
രാക്ഷസൈർബഹുഭിഃ സഹ ॥ **6.75.46** ॥ 3397

യൂപാക്ഷഃ ശോണിതാക്ഷശ്ച
പ്രജംഘഃ കമ്പനസ്തഥാ ।
നിർയയുഃ കൗംഭകർണിഭ്യാം
സഹ രാവണശാസനാത് ॥ **6.75.47** ॥ 3398

ശശാസ ചൈവ താൻ സർവാൻ
രാക്ഷസാൻ സ മഹാബലാൻ ।
രാക്ഷസാ ഗച്ഛതാദ്യൈവ
സിംഹനാദം ച നാദയൻ ॥ **6.75.48** ॥ 3399

തതസ്തു ചോദിതാസ്തേന
രാക്ഷസാ ജ്വലിതായുധാഃ ।
ലങ്കായാ നിർയയുർവീരാഃ
പ്രണദന്തഃ പുനഃ പുനഃ ॥ **6.75.49** ॥ 3400

രക്ഷസാം ഭൂഷണസ്ഥാഭി -
ർഭാഭിഃ സ്വാഭിശ്ച സർവശഃ ।
ചക്രുസ്തേ സപ്രഭം വ്യോമ
ഹരയശ്ചാഗ്നിഭിഃ സഹ ॥ **6.75.50** ॥ 3401

തത്ര താരാധിപസ്യാഭാ
താരാണാം ഭാ തഥൈവ ച ।
തയോരാഭരണാഭാ ച
ജ്വലിതാ ദ്യാമഭാസയത് ॥ **6.75.51** ॥ 3402

ചന്ദ്രാഭാ ഭൂഷണാഭാ ച
ഗ്രഹാണാം ജ്വലതാം ച ഭാ ।

ഹരിരാക്ഷസസൈന്യാനി
ഭ്രാജയാമാസ സർവതഃ ॥ **6.75.52** ॥ 3403

തത്ര ചാർധപ്രദീപ്താനാം
ഗൃഹാണാം സാഗരഃ പുനഃ।
ഭാഭിഃ സംസക്തസലില -
ശ്ചലോർമിഃ ശുശുഭേഽധികം ॥ **6.75.53** ॥ 3404

പതാകാധ്വജസംയുക്ത -
മുത്തമാസിപരശ്വധം।
ഭീമാശ്വരഥമാതംഗം
നാനാപത്തിസമാകുലം ॥ **6.75.54** ॥ 3405

ദീപ്തശൂലഗദാഖഡ്ഗ -
പ്രാസതോമരകാർമുകം।
തദ് രാക്ഷസബലം ഭീമം
ഘോരവിക്രമപൗരുഷം ॥ **6.75.55** ॥ 3406

ദദൃശേ ജ്വലിതപ്രാസം
കിങ്കിണീശതനാദിതം।
ഹേമജാലാചിതഭുജം
വ്യാവേഷ്ടിതപരശ്വധം ॥ **6.75.56** ॥ 3407

വ്യാഘൂർണിതമഹാശസ്ത്രം
ബാണസംസക്തകാർമുകം।
ഗന്ധമാൽയമധൂത്സേക -
സമ്മോദിതമഹാനിലം ॥ **6.75.57** ॥ 3408

ഘോരം ശൂരജനാകീർണം
മഹാംബുധരനിഃസ്വനം।

തദ് ദൃഷ്ട്വാ ബലമായാതം
രാക്ഷസാനാം ദുരാസദം ॥ **6.75.58** ॥ 3409

സഞ്ചചാല പ്ലവംഗാനാം
ബലമുച്ചൈർനനാദ ച ।
ജവേനാപ്ലുത്യ ച പുന -
സ്തദ് ബലം രക്ഷസാം മഹത് ॥ **6.75.59** ॥ 3410

അഭ്യയാത് പ്രത്യരിബലം
പതംഗാ ഇവ പാവകം ।
തേഷാം ഭുജപരാമർശ -
വ്യാമൃഷ്ടപരിഘാശനി ॥ **6.75.60** ॥ 3411

രാക്ഷസാനാം ബലം ശ്രേഷ്ഠം
ഭൂയഃ പരമശോഭത ।
തത്രോൻമത്താ ഇവോത്പേതു -
ർഹരയോഽഥ യുയുത്സവഃ ॥ **6.75.61** ॥ 3412

തരുശൈലൈരഭിഘ്നന്തോ
മുഷ്ടിഭിശ്ച നിശാചരാൻ ।
തഥൈവാപതതാം തേഷാം
ഹരീണാം നിശിതൈഃ ശരൈഃ ॥ **6.75.62** ॥ 3413

ശിരാംസി സഹസാ ജഹ്രൂ
രാക്ഷസാ ഭീമവിക്രമാഃ ।
ദശനൈർഹതകർണാശ്ച
മുഷ്ടിഭിർഭിന്നമസ്തകാഃ ।
ശിലാപ്രഹാരഭഗ്നാംഗാ
വിചേരുസ്തത്ര രാക്ഷസാഃ ॥ **6.75.63** ॥ 3414

തഥൈവാപ്യപരേ തേഷാം
കപീനാമസിഭിഃ ശിതൈഃ।
പ്രവരാനഭിതോ ജഘ്നു -
ർഘോരരൂപാ നിശാചരാഃ ॥ **6.75.64** ॥ 3415

ഘ്നന്തമന്യം ജഘാനാന്യഃ
പാതയന്തമപാതയത്।
ഗർഹമാണം ജഗർഹാന്യോ
ദശന്തമപരോഽദശത് ॥ **6.75.65** ॥ 3416

ദേഹീത്യന്യോ ദദാത്യന്യോ
ദദാമീത്യപരഃ പുനഃ।
കിം ക്ലേശയസി തിഷ്ഠേതി
തത്രാന്യോന്യം ബഭാഷിരേ ॥ **6.75.66** ॥ 3417

വിപ്രലംഭിതശസ്ത്രം ച
വിമുക്തകവചായുധം।
സമുദ്യതമഹാപ്രാസം
മുഷ്ടിശൂലാസികുന്തലം ॥ **6.75.67** ॥ 3418

പ്രാവർതത മഹാരൗദ്രം
യുദ്ധം വാനരരക്ഷസാം।
വാനരാൻ ദശ സപ്തേതി
രാക്ഷസാ ജഘ്നുരാഹവേ ॥ **6.75.68** ॥ 3419

രാക്ഷസാൻ ദശ സപ്തേതി
വാനരാശ്ചാഭ്യപാതയൻ।
വിപ്രലംഭിതവസ്ത്രം ച
വിമുക്തകവചധ്വജം।

ബലം രാക്ഷസമാലംബ്യ
വാനരാഃ പർയവാരയൻ ॥ **6.75.69** ॥ 3420

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷട്സപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

അംഗദേന കമ്പനപ്രജംഘയോർദ്വിവിദേന ശോണിതാക്ഷസ്യ മൈന്ദേന യൂപാക്ഷസ്യ സുഗ്രീവേണ കുംഭസ്യ വധശ്ച

പ്രവൃത്തേ സങ്കുലേ തസ്മിൻ
ഘോരേ വീരജനക്ഷയേ ।
അംഗദഃ കമ്പനം വീര -
മാസസാദ രണോത്സുകഃ ॥ **6.76.1** ॥ 3421

ആഹൂയ സോഽംഗദം കോപാത്
താഡയാമാസ വേഗിതഃ ।
ഗദയാ കമ്പനഃ പൂർവം
സ ചചാല ഭൃശാഹതഃ ॥ **6.76.2** ॥ 3422

സ സംജ്ഞാം പ്രാപ്യ തേജസ്വീ
ചിക്ഷേപ ശിഖരം ഗിരേഃ ।
അർദിതശ്ച പ്രഹാരേണ
കമ്പനഃ പതിതോ ഭുവി ॥ **6.76.3** ॥ 3423

തതസ്തു കമ്പനം ദൃഷ്ട്വാ
ശോണിതാക്ഷോ ഹതം രണേ ।

രഥേനാഭ്യപതത് ക്ഷിപ്രം
തത്രാംഗദമഭീതവത് ॥ **6.76.4** ॥ 3424

സോഽംഗദം നിശിതൈർബാണൈ -
സ്തദാ വിവ്യാധ വേഗിതഃ।
ശരീരദാരണൈസ്തീക്ഷ്ണൈഃ
കാലാഗ്നിസമവിഗ്രഹൈഃ ॥ **6.76.5** ॥ 3425

ക്ഷുരക്ഷുരപ്രനാരാചൈ -
ർവത്സദന്തൈഃ ശിലീമുഖൈഃ।
കർണിശല്യവിപാഠൈശ്ച
ബഹുഭിർനിശിതൈഃ ശരൈഃ ॥ **6.76.6** ॥ 3426

അംഗദഃ പ്രതിവിദ്ധാംഗോ
വാലിപുത്രഃ പ്രതാപവാൻ।
ധനുരുഗ്രം രഥം ബാണാൻ
മമർദ തരസാ ബലീ ॥ **6.76.7** ॥ 3427

ശോണിതാക്ഷസ്തതഃ ക്ഷിപ്ര -
മസിചർമ സമാദദേ।
ഉത്പപാത തദാ ക്രുദ്ധോ
വേഗവാനവിചാരയൻ ॥ **6.76.8** ॥ 3428

തം ക്ഷിപ്രതരമാപ്ലുത്യ
പരാമൃശ്യാംഗദോ ബലീ।
കരേണ തസ്യ തം ഖഡ്ഗം
സമാച്ഛിദ്യ നനാദ ച ॥ **6.76.9** ॥ 3429

തസ്യാംസഫലകേ ഖഡ്ഗം
നിജഘാന തതോഽംഗദഃ।

യജ്ഞോപവീതവച്ചൈനം
ചിച്ഛേദ കപികുഞ്ജരഃ ॥ **6.76.10** ॥ 3430

തം പ്രഗൃഹ്യ മഹാഖഡ്ഗം
വിനദ്യ ച പുനഃ പുനഃ ।
വാലിപുത്രോഽഭിദുദ്രാവ
രണശീർഷേ പരാനരീൻ ॥ **6.76.11** ॥ 3431

പ്രജംഘസഹിതോ വീരോ
യൂപാക്ഷസ്തു തതോ ബലീ ।
രഥേനാഭിയയൗ ക്രുദ്ധോ
വാലിപുത്രം മഹാബലം ॥ **6.76.12** ॥ 3432

ആയസീം തു ഗദാം ഗൃഹ്യ
സ വീരഃ കനകാംഗദഃ ।
ശോണിതാക്ഷഃ സമാശ്വസ്യ
തമേവാനുപപാത ഹ ॥ **6.76.13** ॥ 3433

പ്രജംഘസ്തു മഹാവീരോ
യൂപാക്ഷസഹിതോ ബലീ ।
ഗദയാഭിയയൗ ക്രുദ്ധോ
വാലിപുത്രം മഹാബലം ॥ **6.76.14** ॥ 3434

തയോർമധ്യേ കപിശ്രേഷ്ഠഃ
ശോണിതാക്ഷപ്രജംഘയോഃ ।
വിശാഖയോർമധ്യഗതഃ
പൂർണചന്ദ്ര ഇവാബഭൗ ॥ **6.76.15** ॥ 3435

അംഗദം പരിരക്ഷന്തൗ
മൈന്ദോ ദ്വിവിദ ഏവ ച ।

തസ്യ തസ്ഥതുരഭ്യാശേ
പരസ്പരദിദൃക്ഷയാ ॥ **6.76.16** ॥ 3436

അഭിപേതുർമഹാകായാഃ
പ്രതിയത്താ മഹാബലാഃ ।
രാക്ഷസാ വാനരാൻ രോഷാ -
ദസിബാണഗദാധരാഃ ॥ **6.76.17** ॥ 3437

ത്രയാണാം വാനരേന്ദ്രാണാം
ത്രിഭീ രാക്ഷസപുംഗവൈഃ ।
സംസക്തനാം മഹദ് യുദ്ധ -
മഭവദ് രോമഹർഷണം ॥ **6.76.18** ॥ 3438

തേ തു വൃക്ഷാൻ സമാദായ
സമ്പ്രചിക്ഷിപുരാഹവേ ।
ഖഡ്ഗേന പ്രതിചിക്ഷേപ
താൻ പ്രജംഘോ മഹാബലഃ ॥ **6.76.19** ॥ 3439

രഥാനശ്വാൻ ദ്രുമാംശ്ചൈലാൻ
പ്രതിചിക്ഷിപുരാഹവേ ।
ശരൗഘൈഃ പ്രതിചിച്ഛേദ
താൻ യൂപാക്ഷോ മഹാബലഃ ॥ **6.76.20** ॥ 3440

സൃഷ്ടാൻ ദ്വിവിദമൈന്ദാഭ്യാം
ദ്രുമാനുത്പാട്യ വീർയവാൻ ।
ബഭഞ്ജ ഗദയാ മധ്യേ
ശോണിതാക്ഷഃ പ്രതാപവാൻ ॥ **6.76.21** ॥ 3441

ഉദ്യമ്യ വിപുലം ഖഡ്ഗം
പരമർമവിദാരണം ।

പ്രജംഘോ വാലിപുത്രായ
അഭിദുദ്രാവ വേഗിതഃ ॥ **6.76.22** ॥ 3442

തമഭ്യാശഗതം ദൃഷ്ട്വാ
വാനരേന്ദ്രോ മഹാബലഃ।
ആജഘാനാശ്വകർണേന
ദ്രുമേണാതിബലസ്തദാ ॥ **6.76.23** ॥ 3443

ബാഹും ചാസ്യ സനിസ്ത്രിംശ -
മാജഘാന സ മുഷ്ടിനാ।
വാലിപുത്രസ്യ ഘാതേന
സ പപാത ക്ഷിതാവസിഃ ॥ **6.76.24** ॥ 3444

തം ദൃഷ്ട്വാ പതിതം ഭൂമൗ
ഖഡ്ഗം മുസലസന്നിഭം।
മുഷ്ടിം സംവർതയാമാസ
വജ്രകൽപം മഹാബലഃ ॥ **6.76.25** ॥ 3445

സ ലലാടേ മഹാവീർയ -
മംഗദം വാനരർഷഭം।
ആജഘാന മഹാതേജാഃ
സ മുഹൂർതം ചചാല ഹ ॥ **6.76.26** ॥ 3446

സ സംജ്ഞാം പ്രാപ്യ തേജസ്വീ
വാലിപുത്രഃ പ്രതാപവാൻ।
പ്രജംഘസ്യ ശിരഃ കായാത്
പാതയാമാസ മുഷ്ടിനാ ॥ **6.76.27** ॥ 3447

സ യൂപാക്ഷോഽശ്രുപൂർണാക്ഷഃ
പിതൃവ്യേ നിഹതേ രണേ।

അവരുഹ്യ രഥാത് ക്ഷിപ്രം
ക്ഷീണേഷുഃ ഖഡ്ഗമാദദേ ॥ **6.76.28** ॥ 3448

തമാപതന്തം സമ്പ്രേക്ഷ്യ
യൂപാക്ഷം ദ്വിവിദസ്ത്വരൻ ।
ആജഘ്നാനോരസി ക്രുദ്ധോ
ജഗ്രാഹ ച ബലാദ് ബലീ ॥ **6.76.29** ॥ 3449

ഗൃഹീതം ഭ്രാതരം ദൃഷ്ട്വാ
ശോണിതാക്ഷോ മഹാബലഃ ।
ആജഘ്നാന മഹാതേജാ
വക്ഷസി ദ്വിവിദം തതഃ ॥ **6.76.30** ॥ 3450

സ തതോഽഭിഹതസ്തേന
ചചാല ച മഹാബലഃ ।
ഉദ്യതാം ച പുനസ്തസ്യ
ജഹാര ദ്വിവിദോ ഗദാം ॥ **6.76.31** ॥ 3451

ഏതസ്മിന്നന്തരേ മൈന്ദോ
ദ്വിവിദാഭ്യാശമാഗമത് ।
യൂപാക്ഷം താഡയാമാസ
തലേനോരസി വീർയവാൻ ॥ **6.76.32** ॥ 3452

തൗ ശോണിതാക്ഷയൂപാക്ഷൗ
പ്ലവംഗാഭ്യാം തരസ്വിനൗ ।
ചക്രതുഃ സമരേ തീവ്ര -
മാകർഷോത്പാടനം ഭൃശം ॥ **6.76.33** ॥ 3453

ദ്വിവിദഃ ശോണിതാക്ഷം തു
വിദദാര നഖൈർമുഖേ ।

നിഷ്പിപേഷ സ വീർയേണ
ക്ഷിതാവാവിധ്യ വീർയവാൻ ॥ **6.76.34** ॥ 3454

യൂപാക്ഷമഭിസങ്ക്രുദ്ധോ
മൈന്ദോ വാനരപുംഗവഃ।
പീഡയാമാസ ബാഹുഭ്യാം
പപാത സ ഹതഃ ക്ഷിതൗ ॥ **6.76.35** ॥ 3455

ഹതപ്രവീരാ വ്യഥിതാ
രാക്ഷസേന്ദ്രചമൂസ്തഥാ।
ജഗാമാഭിമുഖീ സാ തു
കുംഭകർണാത്മജോ യതഃ ॥ **6.76.36** ॥ 3456

ആപതന്തീം ച വേഗേന
കുംഭസ്താം സാന്ത്വയച്ചമൂം।
അഥോത്കൃഷ്ടം മഹാവീർയൈ -
ർലബ്ധലക്ഷൈഃ പ്ലവംഗമൈഃ ॥ **6.76.37** ॥ 3457

നിപാതിതമഹാവീരാം
ദൃഷ്ട്വാ രക്ഷശ്ചമൂം തദാ।
കുംഭഃ പ്രചക്രേ തേജസ്വീ
രണേ കർമ സുദുഷ്കരം ॥ **6.76.38** ॥ 3458

സ ധനുർധൻവിനാം ശ്രേഷ്ഠഃ
പ്രഗൃഹ്യ സുസമാഹിതഃ।
മുമോചാശീവിഷപ്രഖ്യാ -
ംഛരാൻ ദേഹവിദാരണാൻ ॥ **6.76.39** ॥ 3459

തസ്യ തച്ഛുശുഭേ ഭൂയഃ
സശരം ധനുരുത്തമം।

വിദ്യുദ്ഭൈരാവതാർചിഷ്മ -
ദ്ദ്വിതീയേന്ദ്രധനുർയഥാ ॥ **6.76.40** ॥ 3460

ആകർണകൃഷ്ടമുക്തേന
ജഘാന ദ്വിവിദം തദാ ।
തേന ഹാടകപുംഖേന
പത്രിണാ പത്രവാസസാ ॥ **6.76.41** ॥ 3461

സഹസാഭിഹതസ്തേന
വിപ്രമുക്തപദഃ സ്ഫുരൻ ।
നിപപാത ത്രികൂടാഭോ
വിഹ്വലൻ പ്ലവഗോത്തമഃ ॥ **6.76.42** ॥ 3462

മൈന്ദസ്തു ഭ്രാതരം തത്ര
ഭഗ്നം ദൃഷ്ട്വാ മഹാഹവേ ।
അഭിദുദ്രാവ വേഗേന
പ്രഗൃഹ്യ വിപുലാം ശിലാം ॥ **6.76.43** ॥ 3463

താം ശിലാം തു പ്രചിക്ഷേപ
രാക്ഷസായ മഹാബലഃ ।
ബിഭേദ താം ശിലാം കുംഭഃ
പ്രസന്നൈഃ പഞ്ചഭിഃ ശരൈഃ ॥ **6.76.44** ॥ 3464

സന്ധായ ചാൻയം സുമുഖം
ശരമാശീവിഷോപമം ।
ആജഘാന മഹാതേജാ
വക്ഷസി ദ്വിവിദാഗ്രജം ॥ **6.76.45** ॥ 3465

സ തു തേന പ്രഹാരേണ
മൈന്ദോ വാനരയൂഥപഃ ।

മർമണ്യഭിഹതസ്തേന
പപാത ഭുവി മൂർച്ഛിതഃ ॥ **6.76.46** ॥ 3466

അംഗദോ മാതുലൗ ദൃഷ്ട്വാ
മഥിതൗ തു മഹാബലൗ ।
അഭിദുദ്രാവ വേഗേന
കുംഭമുദ്യതകാർമുകം ॥ **6.76.47** ॥ 3467

തമാപതന്തം വിവ്യാധ
കുംഭഃ പഞ്ചഭിരായസൈഃ ।
ത്രിഭിശ്ചാൻയൈഃ ശിതൈർബാണൈ -
ർമാതംഗമിവ തോമരൈഃ ।
സോഽംഗദം ബഹുഭിർബാണൈഃ
കുംഭോ വിവ്യാധ വീര്യവാൻ ॥ **6.76.48** ॥ 3468

അകുംഠാരൈർനിശിതൈ -
സ്തീക്ഷ്ണൈഃ കനകഭൂഷണൈഃ ।
അംഗദഃ പ്രതിവിദ്ധാംഗോ
വാലിപുത്രോ ന കമ്പതേ ॥ **6.76.49** ॥ 3469

ശിലാപാദപവർഷാണി
തസ്യ മൂർധ്നി വവർഷ ഹ ।
സ പ്രചിച്ഛേദ താൻ സർവാൻ
ബിഭേദ ച പുനഃ ശിലാഃ ॥ **6.76.50** ॥ 3470

കുംഭകർണാത്മജഃ ശ്രീമാൻ
വാലിപുത്രസമീരിതാൻ ।
ആപതന്തം ച സമ്പ്രേക്ഷ്യ
കുംഭോ വാനരയൂഥപം ॥ **6.76.51** ॥ 3471

ഭ്രുവൗ വിവ്യാധ ബാണാഭ്യാ -
മുൽകാഭ്യാമിവ കുഞ്ജരം।
തസ്യ സുസ്രാവ രുധിരം
പിഹിതേ ചാസ്യ ലോചനേ ॥ **6.76.52** ॥ 3472

അംഗദഃ പാണിനാ നേത്രേ
പിധായ രുധിരോക്ഷിതേ।
സാലമാസന്നമേകേന
പരിജഗ്രാഹ പാണിനാ ॥ **6.76.53** ॥ 3473

സമ്പീഡ്യോരസി സസ്കന്ധം
കരേണാഭിനിവേശ്യ ച।
കിഞ്ചിദഭ്യവനമ്യൈന -
മുൻമമാഥ മഹാരണേ ॥ **6.76.54** ॥ 3474

തമിന്ദ്രകേതുപ്രതിമം
വൃക്ഷം മന്ദരസന്നിഭം।
സമുത്സൃജത വേഗേന
മിഷതാം സർവരക്ഷസാം ॥ **6.76.55** ॥ 3475

സ ചിച്ഛേദ ശിതൈർബാണൈഃ
സപ്തഭിഃ കായഭേദനൈഃ।
അംഗദോ വിവ്യഥേ്ഭീക്ഷ്ണം
സ പപാത മുമോഹ ച ॥ **6.76.56** ॥ 3476

അംഗദം പതിതം ദൃഷ്ട്വാ
സീദന്തമിവ സാഗരേ।
ദുരാസദം ഹരിശ്രേഷ്ഠാ
രാഘവായ ൻയവേദയൻ ॥ **6.76.57** ॥ 3477

രാമസ്തു വ്യഥിതം ശ്രുത്വാ
വാലിപുത്രം മഹാഹവേ।
വ്യാദിദേശ ഹരിശ്രേഷ്ഠാ -
ഞ്ജാംബവത്പ്രമുഖാംസ്തതഃ ॥ **6.76.58** ॥ 3478

തേ തു വാനരശാർദൂലാഃ
ശ്രുത്വാ രാമസ്യ ശാസനം।
അഭിപേതുഃ സുസങ്ക്രുദ്ധാഃ
കുംഭമുദ്യതകാർമുകം ॥ **6.76.59** ॥ 3479

തതോ ദ്രുമശിലാഹസ്താഃ
കോപസംരക്തലോചനാഃ।
രിരക്ഷിഷന്തോഽഭ്യപത -
ന്നംഗദം വാനരർഷഭാഃ ॥ **6.76.60** ॥ 3480

ജാംബവാംശ്ച സുഷേണശ്ച
വേഗദർശീ ച വാനരഃ।
കുംഭകർണാത്മജം വീരം
ക്രുദ്ധാഃ സമഭിദുദ്രുവുഃ ॥ **6.76.61** ॥ 3481

സമീക്ഷ്യാപതതസ്താംസ്തു
വാനരേന്ദ്രാൻ മഹാബലാൻ।
ആവവാര ശരൗഘേണ
നഗേനേവ ജലാശയം ॥ **6.76.62** ॥ 3482

തസ്യ ബാണപഥം പ്രാപ്യ
ന ശേകുരപി വീക്ഷിതും।
വാനരേന്ദ്രാ മഹാത്മാനോ
വേലാമിവ മഹോദധിഃ ॥ **6.76.63** ॥ 3483

താംസ്തു ദൃഷ്ട്വാ ഹരിഗണാ -
ഞ്ശരവൃഷ്ടിഭിരർദിതാൻ।
അംഗദം പൃഷ്ഠതഃ കൃത്വാ
ഭ്രാതൃജം പ്ലവഗേശ്വരഃ॥ **6.76.64**॥ 3484

അഭിദുദ്രാവ സുഗ്രീവഃ
കുംഭകർണാത്മജം രണേ।
ശൈലസാനുചരം നാഗം
വേഗവാനിവ കേസരീ॥ **6.76.65**॥ 3485

ഉത്പാട്യ ച മഹാവൃക്ഷാ -
നശ്വകർണാദികാൻ ബഹൂൻ।
അൻയാംശ്ച വിവിധാൻ വൃക്ഷാം -
ശ്ചിക്ഷേപ സ മഹാകപിഃ॥ **6.76.66**॥ 3486

താം ഛാദയന്തീമാകാശം
വൃക്ഷവൃഷ്ടിം ദുരാസദാം।
കുംഭകർണാത്മജഃ ശ്രീമാം -
ശ്ചിച്ഛേദ സ്വശരൈഃ ശിതൈഃ॥ **6.76.67**॥ 3487

അഭിലക്ഷ്യണ തീവ്രേണ
കുംഭേന നിശിതൈഃ ശരൈഃ।
ആചിതാസ്തേ ദ്രുമാ രേജു -
ർയഥാ ഘോരാഃ ശതഘ്നയഃ।
ദ്രുമവർഷം തു തദ് ഭിന്നം
ദൃഷ്ട്വാ കുംഭേന വീർയവാൻ॥ **6.76.68**॥ 3488

വാനരാധിപതിഃ ശ്രീമാൻ
മഹാസത്ത്വോ ന വിവ്യഥേ।

സ വിധ്യമാനഃ സഹസാ
സഹമാനസ്തു താംഛരാൻ ॥ **6.76.69** ॥ 3489

കുംഭസ്യ ധനുരാക്ഷിപ്യ
ബഭഞ്ജേന്ദ്രധനുഃപ്രഭം ।
അവപ്ലുത്യ തതഃ ശീഘ്രം
കൃത്വാ കർമ സുദുഷ്കരം ॥ **6.76.70** ॥ 3490

അബ്രവീത് കുപിതഃ കുംഭം
ഭഗ്നശൃംഗമിവ ദ്വിപം ।
നികുംഭാഗ്രജ വീർയം തേ
ബാണവേഗം തദദ്ഭുതം ॥ **6.76.71** ॥ 3491

സന്നതിശ്ച പ്രഭാവശ്ച
തവ വാ രാവണസ്യ വാ ।
പ്രഹ്രാദബലിവൃത്രഘ്ന -
കുബേരവരുണോപമ ॥ **6.76.72** ॥ 3492

ഏകസ്ത്വമനുജാതോഽസി
പിതരം ബലവത്തരം ।
ത്വാമേവൈകം മഹാബാഹും
ശൂലഹസ്തമരിന്ദമം ॥ **6.76.73** ॥ 3493

ത്രിദശാ നാതിവർതന്തേ
ജിതേന്ദ്രിയമിവാധയഃ ।
വിക്രമസ്വ മഹാബുദ്ധേ
കർമാണി മമ പശ്യ ച ॥ **6.76.74** ॥ 3494

വരദാനാത് പിതൃവ്യസ്തേ
സഹതേ ദേവദാനവാൻ ।

കുംഭകർണസ്തു വീർയേണ
സഹതേ ച സുരാസുരാൻ ॥ **6.76.75** ॥ 3495

ധനുഷീന്ദ്രജിതസ്തുൽയഃ
പ്രതാപേ രാവണസ്യ ച ।
ത്വമദ്യ രക്ഷസാം ലോകേ
ശ്രേഷ്ഠോഽസി ബലവീർയതഃ ॥ **6.76.76** ॥ 3496

മഹാവിമർദം സമരേ
മയാ സഹ തവാദ്ഭുതം ।
അദ്യ ഭൂതാനി പശ്യന്തു
ശക്രശംബരയോരിവ ॥ **6.76.77** ॥ 3497

കൃതമപ്രതിമം കർമ
ദർശിതം ചാസ്ത്രകൗശലം ।
പതിതാ ഹരിവീരാശ്ച
ത്വയൈതേ ഭീമവിക്രമാഃ ॥ **6.76.78** ॥ 3498

ഉപാലംഭഭയാച്ചൈവ
നാസി വീര മയാ ഹതഃ ।
കൃതകർമപരിശ്രാന്തോ
വിശ്രാന്തഃ പശ്യ മേ ബലം ॥ **6.76.79** ॥ 3499

തേന സുഗ്രീവവാക്യേന
സാവമാനേന മാനിതഃ ।
അഗ്നേരാജ്യഹുതസ്യേവ
തേജസ്തസ്യാഭ്യവർധത ॥ **6.76.80** ॥ 3500

തതഃ കുംഭസ്തു സുഗ്രീവം
ബാഹുഭ്യാം ജഗൃഹേ തദാ ।

ഗജാവിവാതീതമദൗ
നിഃശ്വസന്തൗ മുഹുർമുഹുഃ ॥ **6.76.81** ॥ 3501

അൻയോൻയഗാത്രഗ്രഥിതൗ
ഘർഷന്താവിതരേതരം ।
സധൂമാം മുഖതോ ജ്വാലാം
വിസൃജന്തൗ പരിശ്രമാത് ॥ **6.76.82** ॥ 3502

തയോഃ പാദാഭിഘാതാച്ച
നിമഗ്നാ ചാഭവൻമഹീ ।
വ്യാഘൂർണിതതരംഗശ്ച
ചുക്ഷുഭേ വരുണാലയഃ ॥ **6.76.83** ॥ 3503

തതഃ കുംഭം സമുത്ക്ഷിപ്യ
സുഗ്രീവോ ലവണാംഭസി ।
പാതയാമാസ വേഗേന
ദർശയന്നുദധേസ്തലം ॥ **6.76.84** ॥ 3504

തതഃ കുംഭനിപാതേന
ജലരാശിഃ സമുത്ഥിതഃ ।
വിന്ധ്യമന്ദരസങ്കാശോ
വിസസർപ സമന്തതഃ ॥ **6.76.85** ॥ 3505

തതഃ കുംഭഃ സമുത്പത്യ
സുഗ്രീവമഭിപാത്യ ച ।
ആജഘാനോരസി ക്രുദ്ധോ
വജ്രകൽപേന മുഷ്ടിനാ ॥ **6.76.86** ॥ 3506

തസ്യ വർമ ച പുസ്ഫോട
സഞ്ജജ്ഞേ ചാപി ശോണിതം ।

തസ്യ മുഷ്ടിർമഹാവേഗഃ
പ്രതിജഘ്നേ്സ്ഥിമണ്ഡലേ ॥ **6.76.87** ॥ 3507

തസ്യ വേഗേന തത്രാസീത്
തേജഃ പ്രജ്വലിതം മഹത്।
വജ്രനിഷ്പേഷസഞ്ജാതാ
ജ്വാലാ മേരോർയഥാ ഗിരേഃ ॥ **6.76.88** ॥ 3508

സ തത്രാഭിഹതസ്തേന
സുഗ്രീവോ വാനരർഷഭഃ।
മുഷ്ടിം സംവർതയാമാസ
വജ്രകൽപം മഹാബലഃ ॥ **6.76.89** ॥ 3509

അർചിഃസഹസ്രവികച -
രവിമണ്ഡലവർചസം।
സ മുഷ്ടിം പാതയാമാസ
കുംഭസ്യോരസി വീർയവാൻ ॥ **6.76.90** ॥ 3510

സ തു തേന പ്രഹാരേണ
വിഹ്വലോ ഭൃശപീഡിതഃ।
നിപപാത തദാ കുംഭോ
ഗതാർചിരിവ പാവകഃ ॥ **6.76.91** ॥ 3511

മുഷ്ടിനാഭിഹതസ്തേന
നിപപാതാശു രാക്ഷസഃ।
ലോഹിതാംഗ ഇവാകാശാദ്
ദീപ്തരശ്മിർയദൃച്ഛയാ ॥ **6.76.92** ॥ 3512

കുംഭസ്യ പതതോ രൂപം
ഭഗ്നസ്യോരസി മുഷ്ടിനാ।

ബഭൗ രുദ്രാഭിപന്നസ്യ
യഥാ രൂപം ഗവാം പതേഃ ॥ **6.76.93** ॥ 3513

തസ്മിൻ ഹതേ ഭീമപരാക്രമേണ
പ്ലവംഗമാനാമൃഷഭേണ യുദ്ധേ ।
മഹീ സശൈലാ സവനാ ചചാല
ഭയം ച രക്ഷാംസ്യധികം വിവേശ ॥ **6.76.94** ॥ 3514

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷട്സപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ഹനുമതാ നികുംഭസ്യ വധഃ

നികുംഭോ ഭ്രാതരം ദൃഷ്ട്വാ
സുഗ്രീവേണ നിപാതിതം ।
പ്രദഹന്നിവ കോപേന
വാനരേന്ദ്രമുദൈക്ഷത ॥ **6.77.1** ॥ 3515

തതഃ സ്രഗ്ദാമസന്നദ്ധം
ദത്തപഞ്ചാംഗുലം ശുഭം ।
ആദദേ പരിഘം ധീരോ
മഹേന്ദ്രശിഖരോപമം ॥ **6.77.2** ॥ 3516

ഹേമപട്ടപരിക്ഷിപ്തം
വജ്രവിദ്രുമഭൂഷിതം ।
യമദണ്ഡോപമം ഭീമം
രക്ഷസാം ഭയനാശനം ॥ **6.77.3** ॥ 3517

തമാവിധ്യ മഹാതേജാഃ
ശക്രധ്വജസമൗജസം ।
നിനനാദ വിവൃത്താസ്യോ
നികുംഭോ ഭീമവിക്രമഃ ॥ **6.77.4** ॥ 3518

ഉരോഗതേന നിഷ്കേണ
ഭുജസ്ഥൈരംഗദൈരപി।
കുണ്ഡലാഭ്യാം ച ചിത്രാഭ്യാം
മാലയാ ച സചിത്രയാ ॥ **6.77.5** ॥ 3519

നികുംഭോ ഭൂഷണൈർഭാതി
തേന സ്മ പരിഘേണ ച।
യഥേന്ദ്രധനുഷാ മേഘഃ
സവിദ്യുത്സ്തനയിത്നുമാൻ ॥ **6.77.6** ॥ 3520

പരിഘാഗ്രേണ പുസ്ഫോട
വാതഗ്രന്ഥിർമഹാത്മനഃ।
പ്രജജ്വാല സഘോഷശ്ച
വിധൂമ ഇവ പാവകഃ ॥ **6.77.7** ॥ 3521

നഗർയാ വിടപാവത്യാ
ഗന്ധർവഭവനോത്തമൈഃ।
സതാരാഗണനക്ഷത്രം
സചന്ദ്രസമഹാഗ്രഹം।
നികുംഭപരിഘാഘൂർണം
ഭ്രമതീവ നഭസ്ഥലം ॥ **6.77.8** ॥ 3522

ദുരാസദശ്ച സഞ്ജജ്ഞേ
പരിഘാഭരണപ്രഭഃ।
ക്രോധേന്ധനോ നികുംഭാഗ്നി -
ർയുഗാന്താഗ്നിരിവോത്ഥിതഃ ॥ **6.77.9** ॥ 3523

രാക്ഷസാ വാനരാശ്ചാപി
ന ശേകുഃ സ്പന്ദിതും ഭയാത്।

ഹനുമാംസ്തു വിവൃത്യോര -
സ്തസ്ഥൗ പ്രമുഖതോ ബലീ ॥ **6.77.10** ॥ 3524

പരിഘോപമബാഹുസ്തു
പരിഘം ഭാസ്കരപ്രഭം ।
ബലീ ബലവതസ്തസ്യ
പാതയാമാസ വക്ഷസി ॥ **6.77.11** ॥ 3525

സ്ഥിരേ തസ്യോരസി വ്യൂഢേ
പരിഘഃ ശതധാ കൃതഃ ।
വികീർയമാണഃ സഹസാ
ഉൽകാശതമിവാംബരേ ॥ **6.77.12** ॥ 3526

സ തു തേന പ്രഹാരേണ
ന ചചാല മഹാകപിഃ ।
പരിഘേണ സമാധൂതോ
യഥാ ഭൂമിചലോ ഽചലഃ ॥ **6.77.13** ॥ 3527

സ തഥാഭിഹതസ്തേന
ഹനൂമാൻ പ്ലവഗോത്തമഃ ।
മുഷ്ടിം സംവർതയാമാസ
ബലേനാതിമഹാബലഃ ॥ **6.77.14** ॥ 3528

തമുദ്യമ്യ മഹാതേജാ
നികുംഭോരസി വീർയവാൻ ।
അഭിചിക്ഷേപ വേഗേന
വേഗവാൻ വായുവിക്രമഃ ॥ **6.77.15** ॥ 3529

തത്ര പുസ്ഫോട വർമാസ്യ
പ്രസുസ്രാവ ച ശോണിതം ।

മുഷ്ടിനാ തേന സഞ്ജജ്ഞേ
മേഘേ വിദ്യുദിവോത്ഥിതാ ॥ **6.77.16** ॥ 3530

സ തു തേന പ്രഹാരേണ
നികുംഭോ വിചചാല ച ।
സ്വസ്ഥശ്ചാപി നിജഗ്രാഹ
ഹനൂമന്തം മഹാബലം ॥ **6.77.17** ॥ 3531

ചുക്രുശുശ്ച തദാ സംഖ്യേ
ഭീമം ലങ്കാനിവാസിനഃ ।
നികുംഭേനോദ്യതം ദൃഷ്ട്വാ
ഹനൂമന്തം മഹാബലം ॥ **6.77.18** ॥ 3532

സ തഥാ ഹ്രിയമാണോഽപി
ഹനൂമാംസ്തേന രക്ഷസാ ।
ആജഘ്നാനാനിലസുതോ
വജ്രകൽപേന മുഷ്ടിനാ ॥ **6.77.19** ॥ 3533

ആത്മാനം മോക്ഷയിത്വാഥ
ക്ഷിതാവഭ്യവപദ്യത ।
ഹനൂമാനുൻമമാഥാശു
നികുംഭം മാരുതാത്മജഃ ॥ **6.77.20** ॥ 3534

നിക്ഷിപ്യ പരമായത്തോ
നികുംഭം നിഷ്പിപേഷ ച ।
ഉത്പത്യ ചാസ്യ വേഗേന
പപാതോരസി വേഗവാൻ ॥ **6.77.21** ॥ 3535

പരിഗൃഹ്യ ച ബാഹുഭ്യാം
പരിവൃത്യ ശിരോധരാം ।

ഉത്പാടയാമാസ ശിരോ
ഭൈരവം നദതോ മഹത് ॥ **6.77.22** ॥ 3536

അഥ നിനദതി സാദിതേ നികുംഭേ
പവനസുതേന രണേ ബഭൂവ യുദ്ധം ।
ദശരഥസുതരാക്ഷസേന്ദ്രസൂൻവോ -
ർഭൃശതരമാഗതരോഷയോഃ സുഭീമം ॥ **6.77.23** ॥ 3537

വ്യപേതേ തു ജീവേ നികുംഭസ്യ ഹൃഷ്ടാ
വിനേദുഃ പ്ലവംഗാ ദിശഃ സസ്വനുശ്ച ।
ചചാലേവ ചോർവീ പപാതേവ സാ ദ്യൗ -
ർബലം രാക്ഷസാനാം ഭയം ചാവിവേശ ॥ **6.77.24** ॥ 3538

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്തസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

രാവണസ്യാജ്ഞയാ മകരാക്ഷസ്യ യുദ്ധായ പ്രസ്ഥാനം

നികുംഭം നിഹതം ശ്രുത്വാ
കുംഭം ച വിനിപാതിതം।
രാവണഃ പരമാമർഷീ
പ്രജജ്വാലാനലോ യഥാ ॥ **6.78.1** ॥ 3539

നൈരൃതഃ ക്രോധശോകാഭ്യാം
ദ്വാഭ്യാം തു പരിമൂർച്ഛിതഃ।
ഖരപുത്രം വിശാലാക്ഷം
മകരാക്ഷമചോദയത് ॥ **6.78.2** ॥ 3540

ഗച്ഛ പുത്ര മയാഽഽജ്ഞപ്തോ
ബലേനാഭിസമൻവിതഃ।
രാഘവം ലക്ഷ്മണം ചൈവ
ജഹി തൗ സവനൗകസൗ ॥ **6.78.3** ॥ 3541

രാവണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
ശൂരമാനീ ഖരാത്മജഃ।
ബാഢമിത്യബ്രവീദ്ധൃഷ്ടോ
മകരാക്ഷോ നിശാചരം ॥ **6.78.4** ॥ 3542

സോഽഭിവാദ്യ ദശഗ്രീവം
കൃത്വാ ചാപി പ്രദക്ഷിണം।
നിർജഗാമ ഗൃഹാച്ഛുഭ്രാദ്
രാവണസ്യാജ്ഞയാ ബലീ ॥ **6.78.5** ॥ 3543

സമീപസ്ഥം ബലാധ്യക്ഷം
ഖരപുത്രോഽബ്രവീദ് വചഃ।
രഥമാനീയതാം തൂർണം
സൈന്യം ത്വാനീയതാം ത്വരാത് ॥ **6.78.6** ॥ 3544

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
ബലാധ്യക്ഷോ നിശാചരഃ।
സ്യന്ദനം ച ബലം ചൈവ
സമീപം പ്രത്യപാദയത് ॥ **6.78.7** ॥ 3545

പ്രദക്ഷിണം രഥം കൃത്വാ
സമാരുഹ്യ നിശാചരഃ।
സൂതം സഞ്ചോദയാമാസ
ശീഘ്രം വൈ രഥമാവഹ ॥ **6.78.8** ॥ 3546

അഥ താൻ രാക്ഷസാൻ സർവാൻ
മകരാക്ഷോഽബ്രവീദിദം।
യൂയം സർവേ പ്രയുധ്യധ്വം
പുരസ്താൻമമ രാക്ഷസാഃ ॥ **6.78.9** ॥ 3547

അഹം രാക്ഷസരാജേന
രാവണേന മഹാത്മനാ।
ആജ്ഞപ്തഃ സമരേ ഹന്തും
താവുഭൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.78.10** ॥ 3548

അദ്യ രാമം വധിഷ്യാമി
ലക്ഷ്മണം ച നിശാചരാഃ।
ശാഖാമൃഗം ച സുഗ്രീവം
വാനരാംശ്ച ശരോത്തമൈഃ ॥ **6.78.11** ॥ 3549

അദ്യ ശൂലനിപാതൈശ്ച
വാനരാണാം മഹാചമൂം।
പ്രദഹിഷ്യാമി സമ്പ്രാപ്താം
ശുഷ്കേന്ധനമിവാനലഃ ॥ **6.78.12** ॥ 3550

മകരാക്ഷസ്യ തച്ഛ്രുത്വാ
വചനം തേ നിശാചരാഃ।
സർവേ നാനായുധോപേതാ
ബലവന്തഃ സമാഹിതാഃ ॥ **6.78.13** ॥ 3551

തേ കാമരൂപിണഃ ക്രൂരാ
ദംഷ്ട്രിണഃ പിംഗലേക്ഷണാഃ।
മാതംഗാ ഇവ നർദന്തോ
ധ്വസ്തകേശാ ഭയാവഹാഃ ॥ **6.78.14** ॥ 3552

പരിവാര്യ മഹാകായാ
മഹാകായം ഖരാത്മജം।
അഭിജഗ്മുസ്തതോ ഹൃഷ്ടാ -
ശ്ചാലയന്തോ വസുന്ധരാം ॥ **6.78.15** ॥ 3553

ശംഖഭേരീസഹസ്രാണാ -
മാഹതാനാം സമന്തതഃ।
ക്ഷ്വേലിതാസ്ഫോടിതാനാം ച
തത്ര ശബ്ദോ മഹാനഭൂത് ॥ **6.78.16** ॥ 3554

പ്രഭ്രഷ്ടോഽഥ കരാത് തസ്യ
പ്രതോദഃ സാരഥേസ്തദാ।
പപാത സഹസാ ദൈവാദ്
ധ്വജസ്തസ്യ തു രക്ഷസഃ ॥ **6.78.17** ॥ 3555

തസ്യ തേ രഥസംയുക്താ
ഹയാ വിക്രമവർജിതാഃ।
ചരണൈരാകുലൈർഗത്വാ
ദീനാഃ സാസ്രമുഖാ യയുഃ ॥ **6.78.18** ॥ 3556

പ്രവാതി പവനസ്തസ്മിൻ
സപാംസുഃ ഖരദാരുണഃ।
നിർയാണേ തസ്യ രൗദ്രസ്യ
മകരാക്ഷസ്യ ദുർമതേഃ ॥ **6.78.19** ॥ 3557

താനി ദൃഷ്ട്വാ നിമിത്താനി
രാക്ഷസാ വീർയവത്തമാഃ।
അചിന്ത്യ നിർഗതാഃ സർവേ
യത്ര തൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.78.20** ॥ 3558

ഘനഗജമഹിഷാംഗതുൽയവർണാഃ
സമരമുഖേഷ്വസകൃദ്ഗദാസിഭിന്നാഃ।
അഹമഹമിതി യുദ്ധകൗശലാസ്തേ
രജനിചരാഃ പരിബഭ്രമുർമുഹുസ്തേ ॥ **6.78.21** ॥ 3559

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അഷ്ടസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ മകരാക്ഷസ്യ വധഃ

നിർഗതം മകരാക്ഷം തേ
ദൃഷ്ട്വാ വാനരപുംഗവാഃ।
ആപ്ലുത്യ സഹസാ സർവേ
യോദ്ധുകാമാ വ്യവസ്ഥിതാഃ ॥ **6.79.1** ॥ 3560

തതഃ പ്രവൃത്തം സുമഹത്
തദ് യുദ്ധം ലോമഹർഷണം।
നിശാചരൈഃ പ്ലവംഗാനാം
ദേവാനാം ദാനവൈരിവ ॥ **6.79.2** ॥ 3561

വൃക്ഷശൂലനിപാതൈശ്ച
ഗദാപരിഘപാതനൈഃ।
അൻയോൻയം മർദയന്തി സ്മ
തദാ കപിനിശാചരാഃ ॥ **6.79.3** ॥ 3562

ശക്തിഖഡ്ഗഗദാകുന്തൈ -
സ്തോമരൈശ്ച നിശാചരാഃ।
പട്ടിശൈർഭിന്ദിപാലൈശ്ച
ബാണപാതൈഃ സമന്തതഃ ॥ **6.79.4** ॥ 3563

പാശമുദ്ഗരദണ്ഡൈശ്ച
നിർഘാതൈശ്ചാപരൈസ്തഥാ ।
കദനം കപിസിംഹാനാം
ചക്രുസ്തേ രജനീചരാഃ ॥ **6.79.5** ॥ 3564

ബാണൗഘൈരർദിതാശ്ചാപി
ഖരപുത്രേണ വാനരാഃ ।
സംഭ്രാന്തമനസഃ സർവേ
ദുദ്രുവുർഭയപീഡിതാഃ ॥ **6.79.6** ॥ 3565

താൻ ദൃഷ്ട്വാ രാക്ഷസാഃ സർവേ
ദ്രവമാണാൻ വനൗകസഃ ।
നേദുസ്തേ സിംഹവദ് ദൃപ്താ
രാക്ഷസാ ജിതകാശിനഃ ॥ **6.79.7** ॥ 3566

വിദ്രവത്സു തദാ തേഷു
വാനരേഷു സമന്തതഃ ।
രാമസ്താൻ വാരയാമാസ
ശരവർഷേണ രാക്ഷസാൻ ॥ **6.79.8** ॥ 3567

വാരിതാൻ രാക്ഷസാൻ ദൃഷ്ട്വാ
മകരാക്ഷോ നിശാചരഃ ।
കോപാനലസമാവിഷ്ടോ
വചനം ചേദമബ്രവീത് ॥ **6.79.9** ॥ 3568

തിഷ്ഠ രാമ മയാ സാർധം
ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം ഭവിഷ്യതി ।
ത്യാജയിഷ്യാമി തേ പ്രാണാൻ
ധനുർമുക്തൈഃ ശിതൈഃ ശരൈഃ ॥ **6.79.10** ॥ 3569

യത് തദാ ദണ്ഡകാരണ്യേ
പിതരം ഹതവാൻ മമ।
തദഗ്രതഃ സ്വകർമസ്ഥം
സ്മൃത്വാ രോഷോഽഭിവർധതേ ॥ **6.79.11** ॥ 3570

ദഹ്യന്തേ ഭൃശമംഗാനി
ദുരാത്മൻ മമ രാഘവ।
യൻമയാസി ന ദൃഷ്ടസ്ത്വം
തസ്മിൻ കാലേ മഹാവനേ ॥ **6.79.12** ॥ 3571

ദിഷ്ട്യാസി ദർശനം രാമ
മമ ത്വം പ്രാപ്തവാനിഹ।
കാങ്ക്ഷിതോഽസി ക്ഷുധാർതസ്യ
സിംഹസ്യേവേതരോ മൃഗഃ ॥ **6.79.13** ॥ 3572

അദ്യ മദ്ബാണവേഗേന
പ്രേതരാഡ്വിഷയം ഗതഃ।
യേ ത്വയാ നിഹതാഃ ശൂരാഃ
സഹ തൈശ്ച വസിഷ്യസി ॥ **6.79.14** ॥ 3573

ബഹുനാത്ര കിമുക്തേന
ശൃണു രാമ വചോ മമ।
പശ്യന്തു സകലാ ലോകാ -
സ്ത്വാം മാം ചൈവ രണാജിരേ ॥ **6.79.15** ॥ 3574

അസ്ത്രൈർവാ ഗദയാ വാപി
ബാഹുഭ്യാം വാ രണാജിരേ।
അഭ്യസ്തം യേന വാ രാമ
വർതതാം തേന വാ മൃധം ॥ **6.79.16** ॥ 3575

മകരാക്ഷവചഃ ശ്രുത്വാ
രാമോ ദശരഥാത്മജഃ।
അബ്രവീത് പ്രഹസൻ വാക്യ -
മുത്തരോത്തരവാദിനം ॥ **6.79.17** ॥ 3576

കത്ഥസേ കിം വൃഥാ രക്ഷോ
ബഹൂൻയസദൃശാനി തേ।
ന രണേ ശക്യതേ ജേതും
വിനാ യുദ്ധേന വാഗ്ബലാത് ॥ **6.79.18** ॥ 3577

ചതുർദശ സഹസ്രാണി
രക്ഷസാം ത്വത്പിതാ ച യഃ।
ത്രിശിരാ ദൂഷണശ്ചാപി
ദണ്ഡകേ നിഹതോ മയാ ॥ **6.79.19** ॥ 3578

സ്വാശിതാശ്ചാപി മാംസേന
ഗൃധ്രഗോമായുവായസാഃ।
ഭവിഷ്യന്ത്യദ്യ വൈ പാപ
തീക്ഷ്ണതുണ്ഡനഖാങ്കുശാഃ ॥ **6.79.20** ॥ 3579

രാഘവേണൈവമുക്തസ്തു
മകരാക്ഷോ മഹാബലഃ।
ബാണൗഘാനമുചത് തസ്മൈ
രാഘവായ രണാജിരേ ॥ **6.79.21** ॥ 3580

താംഛരാംഛരവർഷേണ
രാമശ്ചിച്ഛേദ നൈകധാ।
നിപേതുർഭുവി വിച്ഛിന്നാ
രുക്മപുംഖാഃ സഹസ്രശഃ ॥ **6.79.22** ॥ 3581

തദ് യുദ്ധമഭവത് തത്ര
സമേത്യാൻയോൻയമോജസാ।
ഖരരാക്ഷസപുത്രസ്യ
സൂനോർദശരഥസ്യ ച ॥ **6.79.23** ॥ 3582

ജീമൂതയോരിവാകാശേ
ശബ്ദോ ജ്യാതലയോരിവ।
ധനുർമുക്തഃ സ്വനോഽൻയോൻയം
ശ്രൂയതേ ച രണാജിരേ ॥ **6.79.24** ॥ 3583

ദേവദാനവഗന്ധർവാഃ
കിന്നരാശ്ച മഹോരഗാഃ।
അന്തരിക്ഷഗതാഃ സർവേ
ദ്രഷ്ടുകാമാസ്തദദ്ഭുതം ॥ **6.79.25** ॥ 3584

വിദ്ധമൻയോൻയഗാത്രേഷു
ദ്വിഗുണം വർധതേ ബലം।
കൃതപ്രതികൃതാൻയോൻയം
കുരുതാം തൗ രണാജിരേ ॥ **6.79.26** ॥ 3585

രാമമുക്താംസ്തു ബാണൗഘാൻ
രാക്ഷസസ്ത്വച്ഛിനദ് രണേ।
രക്ഷോമുക്താംസ്തു രാമോ വൈ
നൈകധാ പ്രാച്ഛിനച്ഛരൈഃ ॥ **6.79.27** ॥ 3586

ബാണൗഘവിതതാഃ സർവാ
ദിശശ്ച പ്രദിശസ്തഥാ।
സംഹന്നാ വസുധാ ചൈവ
സമന്താന്ന പ്രകാശതേ ॥ **6.79.28** ॥ 3587

തതഃ ക്രുദ്ധോ മഹാബാഹു -
ർധനുശ്ചിച്ഛേദ സംയുഗേ।
അഷ്ടാഭിരഥ നാരാചൈഃ
സൂതം വിവ്യാധ രാഘവഃ ॥ **6.79.29** ॥ 3588

ഭിത്ത്വാ രഥം ശരൈ രാമോ
ഹത്വാ അശ്വാനപാതയത്।
വിരഥോ വസുധാസ്ഥഃ സ
മകരാക്ഷോ നിശാചരഃ ॥ **6.79.30** ॥ 3589

തത്തിഷ്ഠദ് വസുധാം രക്ഷഃ
ശൂലം ജഗ്രാഹ പാണിനാ।
ത്രാസനം സർവഭൂതാനാം
യുഗാന്താഗ്നിസമപ്രഭം ॥ **6.79.31** ॥ 3590

ദുരവാപം മഹച്ഛൂലം
രുദ്രദത്തം ഭയങ്കരം।
ജാജ്വൽയമാനമാകാശേ
സംഹാരാസ്ത്രമിവാപരം ॥ **6.79.32** ॥ 3591

യം ദൃഷ്ട്വാ ദേവതാഃ സർവാ
ഭയാർതാ വിദ്രുതാ ദിശഃ।
വിഭ്രാമ്യ ച മഹച്ഛൂലം
പ്രജ്വലന്തം നിശാചരഃ ॥ **6.79.33** ॥ 3592

സ ക്രോധാത് പ്രാഹിണോത് തസ്മൈ
രാഘവായ മഹാഹവേ।
തമാപതന്തം ജ്വലിതം
ഖരപുത്രകരാച്ച്യുതം ॥ **6.79.34** ॥ 3593

ബാണൈശ്ചതുർഭിരാകാശേ
ശൂലം ചിച്ഛേദ രാഘവഃ।
സ ഭിന്നോ നൈകധാ ശൂലോ
ദിവ്യഹാടകമണ്ഡിതഃ।
വ്യശീർയത മഹോൽകേവ
രാമബാണാർദിതോ ഭുവി ॥ **6.79.35** ॥ 3594

തച്ഛൂലം നിഹതം ദൃഷ്ട്വാ
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ।
സാധു സാധ്വിതി ഭൂതാനി
വ്യാഹരന്തി നഭോഗതാഃ ॥ **6.79.36** ॥ 3595

തം ദൃഷ്ട്വാ നിഹതം ശൂലം
മകരാക്ഷോ നിശാചരഃ।
മുഷ്ടിമുദ്യമ്യ കാകുത്സ്ഥം
തിഷ്ഠ തിഷ്ഠേതി ചാബ്രവീത് ॥ **6.79.37** ॥ 3596

സ തം ദൃഷ്ട്വാ പതന്തം തു
പ്രഹസ്യ രഘുനന്ദനഃ।
പാവകാസ്ത്രം തതോ രാമഃ
സന്ദധേ തു ശരാസനേ ॥ **6.79.38** ॥ 3597

തേനാസ്ത്രേണ ഹതം രക്ഷഃ
കാകുത്സ്ഥേന തദാ രണേ।
സംഛിന്നഹൃദയം തത്ര
പപാത ച മമാര ച ॥ **6.79.39** ॥ 3598

ദൃഷ്ട്വാ തേ രാക്ഷസാഃ സർവേ
മകരാക്ഷസ്യ പാതനം।

ലങ്കാമേവ പ്രധാവന്ത
രാമബാണഭയാർദിതാഃ ॥ **6.79.40** ॥ 3599

ദശരഥനൃപസൂനുബാണവേഗൈ
രജനിചരം നിഹതം ഖരാത്മജം തം ।
പ്രദദൃശുരഥ ദേവതാഃ പ്രഹൃഷ്ടാ
ഗിരിമിവ വജ്രഹതം യഥാ വികീർണം ॥ **6.79.41** ॥ 3600

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകോനാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

രാവണസ്യാദേശേനേന്ദ്രജിതോ ഘോരം യുദ്ധം തസ്യ വധവിഷയേ ശ്രീരാമലക്ഷ്മണയോഃ സംലാപശ്ച

മകരാക്ഷം ഹതം ശ്രുത്വാ
രാവണഃ സമിതിഞ്ജയഃ।
രോഷേണ മഹതാവിഷ്ടോ
ദന്താൻ കടകടായ്യ ച ॥ **6.80.1** ॥ 3601

കുപിതശ്ച തദാ തത്ര
കിം കാർയമിതി ചിന്തയൻ।
ആദിദേശാഥ സങ്ക്രുദ്ധോ
രണായേന്ദ്രജിതം സുതം ॥ **6.80.2** ॥ 3602

ജഹി വീര മഹാവീർയൗ
ഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ।
അദൃശ്യോ ദൃശ്യമാനോ വാ
സർവഥാ ത്വം ബലാധികഃ ॥ **6.80.3** ॥ 3603

ത്വമപ്രതിമകർമാണ -
മിന്ദ്രം ജയസി സംയുഗേ।

കിം പുനർമാനുഷൗ ദൃഷ്ട്വാ
ന വധിഷ്യസി സംയുഗേ ॥ **6.80.4** ॥ 3604

തഥോക്തോ രാക്ഷസേന്ദ്രേണ
പ്രതിഗൃഹ്യ പിതുർവചഃ ।
യജ്ഞഭൂമൗ സ വിധിവത്
പാവകം ജുഹുവേന്ദ്രജിത് ॥ **6.80.5** ॥ 3605

ജുഹ്വതശ്ചാപി തത്രാഗ്നിം
രക്തോഷ്ണീഷധരാഃ സ്ത്രിയഃ ।
ആജഗ്മുസ്തത്ര സംഭ്രാന്താ
രാക്ഷസ്യോ യത്ര രാവണിഃ ॥ **6.80.6** ॥ 3606

ശസ്ത്രാണി ശരപത്രാണി
സമിധോഽഥ ബിഭീതകാഃ ।
ലോഹിതാനി ച വാസാംസി
സ്രുവം കാർഷ്ണായസം തഥാ ॥ **6.80.7** ॥ 3607

സർവതോഽഗ്നിം സമാസ്തീർയ
ശരപത്രൈഃ സതോമകൈഃ ।
ഛാഗസ്യ സർവകൃഷ്ണസ്യ
ഗലം ജഗ്രാഹ ജീവതഃ ॥ **6.80.8** ॥ 3608

സകൃദ്ധോമസമിദ്ധസ്യ
വിധൂമസ്യ മഹാർചിഷഃ ।
ബഭൂവുസ്താനി ലിംഗാനി
വിജയം ദർശയന്തി ച ॥ **6.80.9** ॥ 3609

പ്രദക്ഷിണാവർതശിഖ -
സ്തപ്തഹാടകസന്നിഭഃ ।

ഹവിസ്തത് പ്രതിജഗ്രാഹ
പാവകഃ സ്വയമുത്ഥിതഃ ॥ **6.80.10** ॥ 3610

ഹുത്വാഗ്നിം തർപയിത്വാഥ
ദേവദാനവരാക്ഷസാൻ।
ആരുരോഹ രഥശ്രേഷ്ഠ -
മന്തർധാനഗതം ശുഭം ॥ **6.80.11** ॥ 3611

സ വാജിഭിശ്ചതുർഭിസ്തു
ബാണൈസ്തു നിശിതൈർയുതഃ।
ആരോപിതമഹാചാപഃ
ശുശുഭേ സ്യന്ദനോത്തമഃ ॥ **6.80.12** ॥ 3612

ജാജ്വൽയമാനോ വപുഷാ
തപനീയപരിച്ഛദഃ।
മൃഗൈശ്ചന്ദ്രാർധചന്ദ്രൈശ്ച
സ രഥഃ സമലങ്കൃതഃ ॥ **6.80.13** ॥ 3613

ജാംബൂനദമഹാകംബു -
ർദീപ്തപാവകസന്നിഭഃ।
ബഭൂവേന്ദ്രജിതഃ കേതു -
ർവൈദൂര്യസമലങ്കൃതഃ ॥ **6.80.14** ॥ 3614

തേന ചാദിത്യകൽപേന
ബ്രഹ്മാസ്ത്രേണ ച പാലിതഃ।
സ ബഭൂവ ദുരാധർഷോ
രാവണിഃ സുമഹാബലഃ ॥ **6.80.15** ॥ 3615

സോഽഭിനിർയായ നഗരാ -
ദിന്ദ്രജിത് സമിതിഞ്ജയഃ।

ഹുത്വാഗ്നിം രാക്ഷസൈർമന്ത്രൈ -
രന്തർധാനഗതോഽബ്രവീത് ॥ **6.80.16** ॥ 3616

അദ്യ ഹത്വാ രണേ യൗ തൗ
മിഥ്യാ പ്രവ്രജിതൗ വനേ ।
ജയം പിത്രേ പ്രദാസ്യാമി
രാവണായ രണേഽധികം ॥ **6.80.17** ॥ 3617

അദ്യ നിർവാനരാമുർവീം
ഹത്വാ രാമം ച ലക്ഷ്മണം ।
കരിഷ്യേ പരമാം പ്രീതി -
മിത്യുക്ത്വാന്തരധീയത ॥ **6.80.18** ॥ 3618

ആപപാതാഥ സങ്ക്രുദ്ധോ
ദശഗ്രീവേണ ചോദിതഃ ।
തീക്ഷ്ണകാർമുകനാരാചൈ -
സ്തീക്ഷ്ണസ്ത്വിന്ദ്രരിപൂ രണേ ॥ **6.80.19** ॥ 3619

സ ദദർശ മഹാവീർയൗ
നാഗൗ ത്രിശിരസാവിവ ।
സൃജന്താവിഷുജാലാനി
വീരൗ വാനരമധ്യഗൗ ॥ **6.80.20** ॥ 3620

ഇമൗ താവിതി സഞ്ചിന്ത്യ
സജ്യം കൃത്വാ ച കാർമുകം ।
സന്തതാനേഷുധാരാഭിഃ
പർജന്യ ഇവ വൃഷ്ടിമാൻ ॥ **6.80.21** ॥ 3621

സ തു വൈഹായസരഥോ
യുധി തൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ।

അചക്ഷുർവിഷയേ തിഷ്ഠൻ
വിവ്യാധ നിശിതൈഃ ശരൈഃ ॥ **6.80.22** ॥ 3622

തൗ തസ്യ ശരവേഗേന
പരീതൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ।
ധനുഷീ സശരേ കൃത്വാ
ദിവ്യമസ്ത്രം പ്രചക്രതുഃ ॥ **6.80.23** ॥ 3623

പ്രച്ഛാദയന്തൗ ഗഗനം
ശരജാലൈർമഹാബലൗ ।
തമസ്ത്രൈഃ സൂർയസങ്കാശൈ -
ർനൈവ പസ്പർശതുഃ ശരൈഃ ॥ **6.80.24** ॥ 3624

സ ഹി ധൂമാന്ധകാരം ച
ചക്രേ പ്രച്ഛാദയന്നഭഃ ।
ദിശശ്ചാന്തർദധേ ശ്രീമാൻ
നീഹാരതമസാ വൃതാഃ ॥ **6.80.25** ॥ 3625

നൈവ ജ്യാതലനിർഘോഷോ
ന ച നേമിഖുരസ്വനഃ ।
ശുശ്രുവേ ചരതസ്തസ്യ
ന ച രൂപം പ്രകാശതേ ॥ **6.80.26** ॥ 3626

ഘനാന്ധകാരേ തിമിരേ
ശിലാവർഷമിവാദ്ഭുതം ।
സ വവർഷ മഹാബാഹു -
ർനാരാചശരവൃഷ്ടിഭിഃ ॥ **6.80.27** ॥ 3627

സ രാമം സൂർയസങ്കാശൈഃ
ശരൈർദത്തവരൈർഭൃശം ।

വിവ്യാധ സമരേ ക്രുദ്ധഃ
സർവഗാത്രേഷു രാവണിഃ ॥ **6.80.28** ॥ 3628

തൗ ഹൻയമാനൗ നാരാചൈ -
ർധാരാഭിരിവ പർവതൗ ।
ഹേമപുംഖാൻ നരവ്യാഘ്രൗ
തിഗ്മാൻ മുമുചതുഃ ശരാൻ ॥ **6.80.29** ॥ 3629

അന്തരിക്ഷേ സമാസാദ്യ
രാവണിം കങ്കപത്രിണഃ ।
നികൃത്യ പതഗാ ഭൂമൗ
പേതുസ്തേ ശോണിതാപ്ലുതാഃ ॥ **6.80.30** ॥ 3630

അതിമാത്രം ശരൗഘേണ
ദീപ്യമാനൗ നരോത്തമൗ ।
താനിഷൂൻ പതതോ ഭൽലൈ -
രനേകൈർവിചകർതതുഃ ॥ **6.80.31** ॥ 3631

യതോ ഹി ദദൃശാതേ തൗ
ശരാൻ നിപതിതാംഛരിതാൻ ।
തതസ്തു തൗ ദാശരഥീ
സസൃജാതേഽസ്ത്രമുത്തമം ॥ **6.80.32** ॥ 3632

രാവണിസ്തു ദിശഃ സർവാ
രഥേനാതിരഥോഽപതത് ।
വിവ്യാധ തൗ ദാശരഥീ
ലഘ്വസ്ത്രോ നിശിതൈഃ ശരൈഃ ॥ **6.80.33** ॥ 3633

തേനാതിവിദ്ധൗ തൗ വീരൗ
രുക്മപുംഖൈഃ സുസംഹതൈഃ ।

ബഭൂവതുർദാശരഥീ
പുഷ്പിതാവിവ കിംശുകൗ ॥ **6.80.34** ॥ 3634

നാസ്യ വേഗഗതിം കശ്ചി -
ന്ന ച രൂപം ധനുഃ ശരാൻ।
ന ചാസ്യ വിദിതം കിഞ്ചിത്
സൂർയസ്യേവാഭ്രസമ്പ്ലവേ ॥ **6.80.35** ॥ 3635

തേന വിദ്ധാശ്ച ഹരയോ
നിഹതാശ്ച ഗതാസവഃ।
ബഭൂവുഃ ശതശസ്തത്ര
പതിതാ ധരണീതലേ ॥ **6.80.36** ॥ 3636

ലക്ഷ്മണസ്തു തതഃ ക്രുദ്ധോ
ഭ്രാതരം വാക്യമബ്രവീത്।
ബ്രാഹ്മമസ്ത്രം പ്രയോക്ഷ്യാമി
വധാർഥം സർവരക്ഷസാം ॥ **6.80.37** ॥ 3637

തമുവാച തതോ രാമോ
ലക്ഷ്മണം ശുഭലക്ഷണം।
നൈകസ്യ ഹേതോ രക്ഷാംസി
പൃഥിവ്യാം ഹന്തുമർഹസി ॥ **6.80.38** ॥ 3638

അയുധ്യമാനം പ്രച്ഛന്നം
പ്രാഞ്ജലിം ശരണാഗതം।
പലായമാനം മത്തം വാ
ന ഹന്തും ത്വമിഹാർഹസി ॥ **6.80.39** ॥ 3639

തസ്യൈവ തു വധേ യത്നം
കരിഷ്യാമി മഹാഭുജ।

ആദേക്ഷ്യാവോ മഹാവേഗാ -
നസ്ത്രാനാശീവിഷോപമാൻ ॥ **6.80.40** ॥ 3640

തമേനം മായിനം ക്ഷുദ്ര -
മന്തർഹിതരഥം ബലാത്।
രാക്ഷസം നിഹനിഷ്യന്തി
ദൃഷ്ട്വാ വാനരയൂഥപാഃ ॥ **6.80.41** ॥ 3641

യദ്യേഷ ഭൂമിം വിശതേ ദിവം വാ
രസാതലം വാപി നഭസ്തലം വാ।
ഏവം വിഗൂഢോഽപി മമാസ്ത്രദഗ്ധഃ
പതിഷ്യതേ ഭൂമിതലേ ഗതാസുഃ ॥ **6.80.42** ॥ 3642

ഇത്യേവമുക്ത്വാ വചനം മഹാർഥം
രഘുപ്രവീരഃ പ്ലവഗർഷഭൈർവൃതഃ।
വധായ രൗദ്രസ്യ നൃശംസകർമണ -
സ്തദാ മഹാത്മാ ത്വരിതം നിരീക്ഷതേ ॥ **6.80.43** ॥ 3643

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ഇന്ദ്രജിതാ മായാമയസീതായാ വധഃ

വിജ്ഞായ തു മനസ്തസ്യ
രാഘവസ്യ മഹാത്മനഃ।
സ നിവൃത്യാഹവാത് തസ്മാത്
പ്രവിവേശ പുരം തതഃ ॥ **6.81.1** ॥ 3644

സോഽനുസ്മൃത്യ വധം തേഷാം
രാക്ഷസാനാം തരസ്വിനാം।
ക്രോധതാമ്രേക്ഷണഃ ശൂരോ
നിർജഗാമാഥ രാവണിഃ ॥ **6.81.2** ॥ 3645

സ പശ്ചിമേന ദ്വാരേണ
നിർയയൗ രാക്ഷസൈർവൃതഃ।
ഇന്ദ്രജിത് സുമഹാവീർയഃ
പൗലസ്ത്യോ ദേവകണ്ടകഃ ॥ **6.81.3** ॥ 3646

ഇന്ദ്രജിത്തു തതോ ദൃഷ്ട്വാ
ഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ।
രണായാഭ്യുദ്യതൗ വീരൗ
മായാം പ്രാദുഷ്കരോത് തദാ ॥ **6.81.4** ॥ 3647

ഇന്ദ്രജിത്തു രഥേ സ്ഥാപ്യ
സീതാം മായാമയീം തദാ।
ബലേന മഹതാവൃത്യ
തസ്യാ വധമരോചയത് ॥ **6.81.5** ॥ 3648

മോഹനാർഥം തു സർവേഷാം
ബുദ്ധിം കൃത്വാ സുദുർമതിഃ।
ഹന്തും സീതാം വ്യവസിതോ
വാനരാഭിമുഖോ യയൗ ॥ **6.81.6** ॥ 3649

തം ദൃഷ്ട്വാ ത്വഭിനിർയാന്തം
സർവേ തേ കാനനൗകസഃ।
ഉത്പേതുരഭിസങ്ക്രുദ്ധാഃ
ശിലാഹസ്താ യുയുത്സവഃ ॥ **6.81.7** ॥ 3650

ഹനൂമാൻ പുരതസ്തേഷാം
ജഗാമ കപികുഞ്ജരഃ।
പ്രഗൃഹ്യ സുമഹച്ഛൃംഗം
പർവതസ്യ ദുരാസദം ॥ **6.81.8** ॥ 3651

സ ദദർശ ഹതാനന്ദാം
സീതാമിന്ദ്രജിതോ രഥേ।
ഏകവേണീധരാം ദീനാ -
മുപവാസകൃശാനനാം ॥ **6.81.9** ॥ 3652

പരിക്ലിഷ്ടൈകവസനാ -
മമൃജാം രാഘവപ്രിയാം।
രജോമലാഭ്യാമാലിപ്തൈഃ
സർവഗാത്രൈർവരസ്ത്രിയം ॥ **6.81.10** ॥ 3653

താം നിരീക്ഷ്യ മുഹൂർതം തു
മൈഥിലീമധ്യവസ്യ ച ।
ബഭൂവാചിരദൃഷ്ടാ ഹി
തേന സാ ജനകാത്മജാ ॥ **6.81.11** ॥ 3654

അബ്രവീത് താം തു ശോകാർതാം
നിരാനന്ദാം തപസ്വിനീം ।
ദൃഷ്ട്വാ രഥസ്ഥിതാം ദീനാം
രാക്ഷസേന്ദ്രസുതശ്രിതാം ॥ **6.81.12** ॥ 3655

കിം സമർഥിതമസ്യേതി
ചിന്തയൻ സ മഹാകപിഃ ।
സഹ തൈർവാനരശ്രേഷ്ഠൈ -
രഭ്യധാവത രാവണിം ॥ **6.81.13** ॥ 3656

തദ് വാനരബലം ദൃഷ്ട്വാ
രാവണിഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ ।
കൃത്വാ വികോശം നിസ്ത്രിംശം
മൂർധ്നി സീതാമകർഷയത് ॥ **6.81.14** ॥ 3657

താം സ്ത്രിയം പശ്യതാം തേഷാം
താഡയാമാസ രാക്ഷസഃ ।
ക്രോശന്തീം രാമ രാമേതി
മായയാ യോജിതാം രഥേ ॥ **6.81.15** ॥ 3658

ഗൃഹീതമൂർധജാം ദൃഷ്ട്വാ
ഹനൂമാൻ ദൈന്യമാഗതഃ ।
ദുഃഖജം വാരി നേത്രാഭ്യാ -
മുത്സൃജൻ മാരുതാത്മജഃ ॥ **6.81.16** ॥ 3659

താം ദൃഷ്ട്വാ ചാരുസർവാംഗീം
രാമസ്യ മഹിഷീം പ്രിയാം।
അബ്രവീത് പരുഷം വാക്യം
ക്രോധാദ് രക്ഷോധിപാത്മജം ॥ **6.81.17** ॥ 3660

ദുരാത്മന്നാത്മനാശായ
കേശപക്ഷേ പരാമൃശഃ।
ബ്രഹ്മർഷീണാം കുലേ ജാതോ
രാക്ഷസീം യോനിമാശ്രിതഃ ॥ **6.81.18** ॥ 3661

ധിക് ത്വാം പാപസമാചാരം
യസ്യ തേ മതിരീദൃശീ।
നൃശംസാനാർയ ദുർവൃത്ത
ക്ഷുദ്ര പാപപരാക്രമ।
അനാർയസ്യേദൃശം കർമ
ഘൃണാ തേ നാസ്തി നിർഘൃണ ॥ **6.81.19** ॥ 3662

ച്യുതാ ഗൃഹാച്ച രാജ്യാച്ച
രാമഹസ്താച്ച മൈഥിലീ।
കിം തവൈഷാപരാദ്ധാ ഹി
യദേനാം ഹംസി നിർദയ ॥ **6.81.20** ॥ 3663

സീതാം ഹത്വാ തു ന ചിരം
ജീവിഷ്യസി കഥഞ്ചന।
വധാർഹ കർമണാ തേന
മമ ഹസ്തഗതോ ഹ്യസി ॥ **6.81.21** ॥ 3664

യേ ച സ്ത്രീഘാതിനാം ലോകാ
ലോകവധ്യൈശ്ച കുത്സിതാഃ।

ഇഹ ജീവിതമുത്സൃജ്യ
പ്രേത്യ താൻ പ്രതി ലപ്സ്യസേ ॥ **6.81.22** ॥ 3665

ഇതി ബ്രുവാണോ ഹനുമാൻ
സായുധൈർഹരിഭിർവൃതഃ।
അഭ്യധാവത് സുസങ്ക്രുദ്ധോ
രാക്ഷസേന്ദ്രസുതം പ്രതി ॥ **6.81.23** ॥ 3666

ആപതന്തം മഹാവീർയം
തദനീകം വനൗകസാം।
രക്ഷസാം ഭീമകോപാനാ -
മനീകേന ൻയവാരയത് ॥ **6.81.24** ॥ 3667

സ താം ബാണസഹസ്രേണ
വിക്ഷോഭ്യ ഹരിവാഹിനീം।
ഹനൂമന്തം ഹരിശ്രേഷ്ഠ -
മിന്ദ്രജിത് പ്രത്യുവാച ഹ ॥ **6.81.25** ॥ 3668

സുഗ്രീവസ്ത്വം ച രാമശ്ച
യന്നിമിത്തമിഹാഗതാഃ।
താം വധിഷ്യാമി വൈദേഹീ -
മദ്യൈവ തവ പശ്യതഃ ॥ **6.81.26** ॥ 3669

ഇമാം ഹത്വാ തതോ രാമം
ലക്ഷ്മണം ത്വാം ച വാനര।
സുഗ്രീവം ച വധിഷ്യാമി
തം ചാനാർയം വിഭീഷണം ॥ **6.81.27** ॥ 3670

ന ഹന്തവ്യാഃ സ്ത്രിയശ്ചേതി
യദ് ബ്രവീഷി പ്ലവംഗമ।

പീഡാകരമമിത്രാണാം
യച്ച കർതവ്യമേവ തത് ॥ **6.81.28** ॥ 3671

തമേവമുക്ത്വാ രുദതീം
സീതാം മായാമയീം ച താം ।
ശിതധാരേണ ഖഡ്ഗേന
നിജഘാനേന്ദ്രജിത് സ്വയം ॥ **6.81.29** ॥ 3672

യജ്ഞോപവീതമാർഗേണ
ഛിന്നാ തേന തപസ്വിനീ ।
സാ പൃഥിവ്യാം പൃഥുശ്രോണീ
പപാത പ്രിയദർശനാ ॥ **6.81.30** ॥ 3673

താമിന്ദ്രജിത് സ്ത്രിയം ഹത്വാ
ഹനൂമന്തമുവാച ഹ ।
മയാ രാമസ്യ പശ്യേമാം
പ്രിയാം ശസ്ത്രനിഷൂദിതാം ।
ഏഷാ വിശസ്താ വൈദേഹീ
നിഷ്ഫലോ വഃ പരിശ്രമഃ ॥ **6.81.31** ॥ 3674

തതഃ ഖഡ്ഗേന മഹതാ
ഹത്വാ താമിന്ദ്രജിത്സ്വയം ।
ഹൃഷ്ടഃ സ രഥമാസ്ഥായ
നനാദ ച മഹാസ്വനം ॥ **6.81.32** ॥ 3675

വാനരാഃ ശുശ്രുവുഃ ശബ്ദ -
മദൂരേ പ്രത്യവസ്ഥിതാഃ ।
വ്യാദിതാസ്യസ്യ നദത -
സ്തദ്ദുർഗം സംശ്രിതസ്യ തു ॥ **6.81.33** ॥ 3676

തഥാ തു സീതാം വിനിഹത്യ ദുർമതിഃ
പ്രഹൃഷ്ടചേതാഃ സ ബഭൂവ രാവണിഃ।
തം ഹൃഷ്ടരൂപം സമുദീക്ഷ്യ വാനരാ
വിഷണ്ണരൂപാഃ സമഭിപ്രദുദ്രുവുഃ ॥ **6.81.34** ॥ 3677

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വ്യശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ഹനുമന്നായകത്വേ വാനരാണാം രക്ഷസാം ച യുദ്ധം, ഹനുമതഃ ശ്രീരാമപാർശ്വേ നിവർതനമിന്ദ്രജിതാ നികുംഭിലാമുപേത്യ യജ്ഞസ്യാനുഷ്ഠാനം ച

ശ്രുത്വാ തു ഭീമനിർഹ്രാദം
ശക്രാശനിസമസ്വനം।
വീക്ഷ്യമാണാ ദിശഃ സർവാ
ദുദ്രുവുർവാനരാ ഭൃശം ॥ **6.82.1** ॥ 3678

താനുവാച തതഃ സർവാൻ
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ।
വിഷണ്ണവദനാൻ ദീനാം -
സ്ത്രസ്താൻ വിദ്രവതഃ പൃഥക് ॥ **6.82.2** ॥ 3679

കസ്മാദ് വിഷണ്ണവദനാ
വിദ്രവധ്വം പ്ലവംഗമാഃ।
ത്യക്തയുദ്ധസമുത്സാഹാഃ
ശൂരത്വം ക്വ നു വോ ഗതം ॥ **6.82.3** ॥ 3680

പൃഷ്ഠതോഽനുവ്രജധ്വം മാ -
മഗ്രതോ യാന്തമാഹവേ।

ശൂരൈരഭിജനോപേതൈ -
രയുക്തം ഹി നിവർതിതും ॥ **6.82.4** ॥ 3681

ഏവമുക്താഃ സുസങ്ക്രുദ്ധാ
വായുപുത്രേണ ധീമതാ ।
ശൈലശൃംഗാൻ ദ്രുമാംശ്ചൈവ
ജഗൃഹുർഹൃഷ്ടമാനസാഃ ॥ **6.82.5** ॥ 3682

അഭിപേതുശ്ച ഗർജന്തോ
രാക്ഷസാൻ വാനരർഷഭാഃ ।
പരിവാര്യ ഹനൂമന്ത -
മൻവയുശ്ച മഹാഹവേ ॥ **6.82.6** ॥ 3683

സ തൈർവാനരമുഖ്യൈസ്തു
ഹനൂമാൻ സർവതോ വൃതഃ ।
ഹുതാശന ഇവാർചിഷ്മാ -
നദഹച്ഛത്രുവാഹിനീം ॥ **6.82.7** ॥ 3684

സ രാക്ഷസാനാം കദനം
ചകാര സുമഹാകപിഃ ।
വൃതോ വാനരസൈന്യേന
കാലാന്തകയമോപമഃ ॥ **6.82.8** ॥ 3685

സ തു ശോകേന ചാവിഷ്ടഃ
കോപേന മഹതാ കപിഃ ।
ഹനൂമാൻ രാവണിരഥേ
മഹതീം പാതയച്ഛിലാം ॥ **6.82.9** ॥ 3686

താമാപതന്തീം ദൃഷ്ട്വൈവ
രഥഃ സാരഥിനാ തദാ ।

വിധേയാശ്വസമായുക്തഃ
വിദൂരമപവാഹിതഃ ॥ **6.82.10** ॥ 3687

തമിന്ദ്രജിതമപ്രാപ്യ
രഥസ്ഥം സഹസാരഥിം ।
വിവേശ ധരണീം ഭിത്ത്വാ
സാ ശിലാ വ്യർഥമുദ്യതാ ॥ **6.82.11** ॥ 3688

പതിതായാം ശിലായാം തു
വ്യഥിതാ രക്ഷസാം ചമൂഃ ।
നിപതന്ത്യാ ച ശിലയാ
രാക്ഷസാ മഥിതാ ഭൃശം ॥ **6.82.12** ॥ 3689

തമഭ്യധാവഞ്ശതശോ
നദന്തഃ കാനനൗകസഃ ।
തേ ദ്രുമാംശ്ച മഹാകായാ
ഗിരിശൃംഗാണി ചോദ്യതാഃ ॥ **6.82.13** ॥ 3690

ക്ഷിപന്തീന്ദ്രജിതം സംഖ്യേ
വാനരാ ഭീമവിക്രമാഃ ।
വൃക്ഷശൈലമഹാവർഷം
വിസൃജന്തഃ പ്ലവംഗമാഃ ॥ **6.82.14** ॥ 3691

ശത്രൂണാം കദനം ചക്രു -
ർനേദുശ്ച വിവിധൈഃ സ്വനൈഃ ।
വാനരൈസ്തൈർമഹാഭീമൈ -
ർഘോരരൂപാ നിശാചരാഃ ॥ **6.82.15** ॥ 3692

വീർയാദഭിഹതാ വൃക്ഷൈ -
ർവ്യചേഷ്ടന്ത രണക്ഷിതൗ ।

സ സൈന്യമഭിവീക്ഷ്യാഥ
വാനരാർദിതമിന്ദ്രജിത് ॥ **6.82.16** ॥ 3693

പ്രഗൃഹീതായുധഃ ക്രുദ്ധഃ
പരാനഭിമുഖോ യയൗ ।
സ ശരൗഘാനവസൃജൻ
സ്വസൈന്യേനാഭിസംവൃതഃ ॥ **6.82.17** ॥ 3694

ജഘാന കപിശാർദൂലാൻ
സുബഹൂൻ ദൃഢവിക്രമഃ ।
ശൂലൈരശനിഭിഃ ഖഡ്ഗൈഃ
പട്ടിശൈഃ ശൂലമുദ്ഗരൈഃ ॥ **6.82.18** ॥ 3695

തേ ചാപ്യനുചരാംസ്തസ്യ
വാനരാ ജഘ്നുരാഹവേ ।
സുസ്കന്ധവിടപൈഃ ശൈലൈഃ
ശിലാഭിശ്ച മഹാബലഃ ॥ **6.82.19** ॥ 3696

ഹനൂമാൻ കദനം ചക്രേ
രക്ഷസാം ഭീമകർമണാം ।
സന്നിവാര്യ പരാനീക -
മബ്രവീത് താൻ വനൗകസഃ ॥ **6.82.20** ॥ 3697

ഹനൂമാൻ സന്നിവർതധ്വം
ന നഃ സാധ്യമിദം ബലം ।
ത്യക്ത്വാ പ്രാണാൻ വിചേഷ്ടന്തോ
രാമപ്രിയചികീർഷവഃ ॥ **6.82.21** ॥ 3698

യന്നിമിത്തം ഹി യുധ്യാമോ
ഹതാ സാ ജനകാത്മജാ ।

ഇമമർഥം ഹി വിജ്ഞാപ്യ
രാമം സുഗ്രീവമേവ ച ॥ **6.82.22** ॥ 3699

തൗ യത് പ്രതിവിധാസ്യേതേ
തത് കരിഷ്യാമഹേ വയം।
ഇത്യുക്ത്വാ വാനരശ്രേഷ്ഠോ
വാരയൻ സർവവാനരാൻ ॥ **6.82.23** ॥ 3700

ശനൈഃ ശനൈരസന്ത്രസ്തഃ
സബലഃ സന്ന്യവർതത।
തതഃ പ്രേക്ഷ്യ ഹനൂമന്തം
വ്രജന്തം യത്ര രാഘവഃ ॥ **6.82.24** ॥ 3701

സ ഹോതുകാമോ ദുഷ്ടാത്മാ
ഗതശ്ചൈത്യം നികുംഭിലാം।
നികുംഭിലാമധിഷ്ഠായ
പാവകം ജുഹവേന്ദ്രജിത് ॥ **6.82.25** ॥ 3702

യജ്ഞഭൂമ്യാം തതോ ഗത്വാ
പാവകസ്തേന രക്ഷസാ।
ഹൂയമാനഃ പ്രജജ്വാല
ഹോമശോണിതഭുക് തദാ ॥ **6.82.26** ॥ 3703

സാർചിഃപിനദ്ധോ ദദൃശേ
ഹോമശോണിതതർപിതഃ।
സന്ധ്യാഗത ഇവാദിത്യഃ
സുതീവ്രോഽഗ്നിഃ സമുത്ഥിതഃ ॥ **6.82.27** ॥ 3704

അഥേന്ദ്രജിദ് രാക്ഷസഭൂതയേ തു
ജുഹാവ ഹവ്യം വിധിനാ വിധാനവിത്।

ദൃഷ്ട്വാ വ്യതിഷ്ഠന്ത ച രാക്ഷസാസ്തേ
മഹാസമൂഹേഷു നയാനയജ്ഞാഃ ॥ **6.82.28** ॥ 3705

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്വ്യശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്ര്യശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

സീതാവധം ശ്രുത്വാ ശോകേന ശ്രീരാമസ്യ മൂർച്ഛാ തമാശ്വാസയതോ ലക്ഷ്മണസ്യ പൗരുഷാർഥമുദ്യമശ്ച

രാഘവശ്ചാപി വിപുലം
തം രാക്ഷസവനൗകസാം।
ശ്രുത്വാ സംഗ്രാമനിർഘോഷം
ജാംബവന്തമുവാച ഹ ॥ **6.83.1** ॥ 3706

സൗമ്യ നൂനം ഹനുമതാ
കൃതം കർമ സുദുഷ്കരം।
ശ്രൂയതേ ച യഥാ ഭീമഃ
സുമഹാനായുധസ്വനഃ ॥ **6.83.2** ॥ 3707

തദ് ഗച്ഛ കുരു സാഹായ്യം
സ്വബലേനാഭിസംവൃതഃ।
ക്ഷിപ്രമൃക്ഷപതേ തസ്യ
കപിശ്രേഷ്ഠസ്യ യുധ്യതഃ ॥ **6.83.3** ॥ 3708

ഋക്ഷരാജസ്തഥേത്യുക്ത്വാ
സ്വേനാനീകേന സംവൃതഃ।

ആഗച്ഛത് പശ്ചിമം ദ്വാരം
ഹനൂമാൻ യത്ര വാനരഃ ॥ **6.83.4** ॥ 3709

അഥായാന്തം ഹനൂമന്തം
ദദർശർക്ഷപതിസ്തദാ ।
വാനരൈഃ കൃതസംഗ്രാമൈഃ
ശ്വസദ്ഭിരഭിസംവൃതം ॥ **6.83.5** ॥ 3710

ദൃഷ്ട്വാ പഥി ഹനൂമാംശ്ച
തദൃക്ഷബലമുദ്യതം ।
നീലമേഘനിഭം ഭീമം
സന്നിവാര്യ ൻയവർതത ॥ **6.83.6** ॥ 3711

സ തേന സഹ സൈൻയേന
സന്നികർഷം മഹായശാഃ ।
ശീഘ്രമാഗമ്യ രാമായ
ദുഃഖിതോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.83.7** ॥ 3712

സമരേ യുധ്യമാനാനാ -
മസ്മാകം പ്രേക്ഷതാം ച സഃ ।
ജഘാന രുദതീം സീതാ -
മിന്ദ്രജിദ് രാവണാത്മജഃ ॥ **6.83.8** ॥ 3713

ഉദ്ഭ്രാന്തചിത്തസ്താം ദൃഷ്ട്വാ
വിഷണ്ണോഽഹമരിന്ദമ ।
തദഹം ഭവതോ വൃത്തം
വിജ്ഞാപയിതുമാഗതഃ ॥ **6.83.9** ॥ 3714

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാഘവഃ ശോകമൂർച്ഛിതഃ ।

നിപപാത തദാ ഭൂമൗ
ഛിന്നമൂല ഇവ ദ്രുമഃ ॥ **6.83.10** ॥ 3715

തം ഭൂമൗ ദേവസങ്കാശം
പതിതം ദൃശ്യ രാഘവം ।
അഭിപേതുഃ സമുത്പത്യ
സർവതഃ കപിസത്തമാഃ ॥ **6.83.11** ॥ 3716

ആസിഞ്ചൻ സലിലൈശ്ചനം
പദ്മോത്പലസുഗന്ധിഭിഃ ।
പ്രദഹന്തമസംഹാർയം
സഹസാഗ്നിമിവോത്ഥിതം ॥ **6.83.12** ॥ 3717

തം ലക്ഷ്മണോഽഥ ബാഹുഭ്യാം
പരിഷ്വജ്യ സുദുഃഖിതഃ ।
ഉവാച രാമമസ്വസ്ഥം
വാക്യം ഹേത്വർഥസംയുതം ॥ **6.83.13** ॥ 3718

ശുഭേ വർത്മനി തിഷ്ഠന്തം
ത്വാമാർയ വിജിതേന്ദ്രിയം ।
അനർഥേഭ്യോ ന ശക്നോതി
ത്രാതും ധർമോ നിരർഥകഃ ॥ **6.83.14** ॥ 3719

ഭൂതാനാം സ്ഥാവരാണാം ച
ജംഗമാനാം ച ദർശനം ।
യഥാസ്തി ന തഥാ ധർമ -
സ്തേന നാസ്തീതി മേ മതിഃ ॥ **6.83.15** ॥ 3720

യഥൈവ സ്ഥാവരം വ്യക്തം
ജംഗമം ച തഥാവിധം ।

നായമർഥസ്തഥാ യുക്ത -
സ്ത്വദ്വിധോ ന വിപദ്യതേ ॥ **6.83.16** ॥ 3721

യദ്യധർമോ ഭവേദ് ഭൂതോ
രാവണോ നരകം വ്രജേത് ।
ഭവാംശ്ച ധർമസംയുക്തോ
നൈവ വ്യസനമാപ്നുയാത് ॥ **6.83.17** ॥ 3722

തസ്യ ച വ്യസനാഭാവാദ്
വ്യസനം ചാഗതേ ത്വയി ।
ധർമോ ഭവത്യധർമശ്ച
പരസ്പരവിരോധിനൗ ॥ **6.83.18** ॥ 3723

ധർമേണോപലഭേദ് ധർമ -
മധർമം ചാപ്യധർമതഃ ।
യദ്യധർമേണ യുജ്യേയു -
ർയേഷ്വധർമഃ പ്രതിഷ്ഠിതഃ ॥ **6.83.19** ॥ 3724

ന ധർമേണ വിയുജ്യേര -
ന്നാധർമരുചയോ ജനാഃ ।
ധർമേണാചരതാം തേഷാം
തഥാ ധർമഫലം ഭവേത് ॥ **6.83.20** ॥ 3725

യസ്മാദർഥാ വിവർധന്തേ
യേഷ്വധർമഃ പ്രതിഷ്ഠിതഃ ।
ക്ലിശ്യന്തേ ധർമശീലാശ്ച
തസ്മാദേതൗ നിരർഥകൗ ॥ **6.83.21** ॥ 3726

വധ്യന്തേ പാപകർമാണോ
യദ്യധർമേണ രാഘവ ।

വധകർമഹതോഽധർമഃ
സ ഹതഃ കം വധിഷ്യതി ॥ **6.83.22** ॥ 3727

അഥവാ വിഹിതേനായം
ഹൻയതേ ഹന്തി ചാപരം ।
വിധിഃ സ ലിപ്യതേ തേന
ന സ പാപേന കർമണാ ॥ **6.83.23** ॥ 3728

അദൃഷ്ടപ്രതികാരേണ
അവ്യക്തേനാസതാ സതാ ।
കഥം ശക്യം പരം പ്രാപ്തും
ധർമേണാരിവികർഷണ ॥ **6.83.24** ॥ 3729

യദി സത് സ്യാത് സതാം മുഖ്യ
നാസത് സ്യാത് തവ കിഞ്ചന ।
ത്വയാ യദീദൃശം പ്രാപ്തം
തസ്മാത് തന്നോപപദ്യതേ ॥ **6.83.25** ॥ 3730

അഥവാ ദുർബലഃ ക്ലീബോ
ബലം ധർമോഽനുവർതതേ ।
ദുർബലോ ഹൃതമർയാദോ
ന സേവ്യ ഇതി മേ മതിഃ ॥ **6.83.26** ॥ 3731

ബലസ്യ യദി ചേദ് ധർമോ
ഗുണഭൂതഃ പരാക്രമൈഃ ।
ധർമമുത്സൃജ്യ വർതസ്വ
യഥാ ധർമേ തഥാ ബലേ ॥ **6.83.27** ॥ 3732

അഥ ചേത് സത്യവചനം
ധർമഃ കില പരന്തപ ।

അനൃതം ത്വയ്യകരണേ
കിം ന ബദ്ധസ്ത്വയാ വിനാ ॥ **6.83.28** ॥ 3733

യദി ധർമോ ഭവേദ് ഭൂത
അധർമോ വാ പരന്തപ ।
ന സ്മ ഹത്വാ മുനിം വജ്രീ
കുർയാദിജ്യാം ശതക്രതുഃ ॥ **6.83.29** ॥ 3734

അധർമസംശ്രിതോ ധർമോ
വിനാശയതി രാഘവ ।
സർവമേതദ് യഥാകാമം
കാകുത്സ്ഥ കുരുതേ നരഃ ॥ **6.83.30** ॥ 3735

മമ ചേദം മതം താത
ധർമോഽയമിതി രാഘവ ।
ധർമമൂലം ത്വയാ ഛിന്നം
രാജ്യമുത്സൃജതാ തദാ ॥ **6.83.31** ॥ 3736

അർഥേഭ്യോഽഥ പ്രവൃദ്ധേഭ്യഃ
സംവൃത്തേഭ്യസ്തതസ്തതഃ ।
ക്രിയാഃ സർവാഃ പ്രവർതന്തേ
പർവതേഭ്യ ഇവാപഗാഃ ॥ **6.83.32** ॥ 3737

അർഥേന ഹി വിമുക്തസ്യ
പുരുഷസ്യാൽപചേതസഃ ।
വിച്ഛിദ്യന്തേ ക്രിയാഃ സർവാ
ഗ്രീഷ്മേ കുസരിതോ യഥാ ॥ **6.83.33** ॥ 3738

സോഽയമർഥം പരിത്യജ്യ
സുഖകാമഃ സുഖൈധിതഃ ।

പാപമാചരതേ കർതും
തദാ ദോഷഃ പ്രവർതതേ ॥ **6.83.34** ॥ 3739

യസ്യാർഥാസ്തസ്യ മിത്രാണി
യസ്യാർഥാസ്തസ്യ ബാന്ധവാഃ।
യസ്യാർഥാഃ സ പുമാൻ ലോകേ
യസ്യാർഥാഃ സ ച പണ്ഡിതഃ ॥ **6.83.35** ॥ 3740

യസ്യാർഥാഃ സ ച വിക്രാന്തോ
യസ്യാർഥാഃ സ ച ബുദ്ധിമാൻ।
യസ്യാർഥാഃ സ മഹാഭാഗോ
യസ്യാർഥാഃ സ ഗുണാധികഃ ॥ **6.83.36** ॥ 3741

അർഥസ്യൈതേ പരിത്യാഗേ
ദോഷാഃ പ്രവ്യാഹൃതാ മയാ।
രാജ്യമുത്സൃജതാ ധീര
യേന ബുദ്ധിസ്ത്വയാ കൃതാ ॥ **6.83.37** ॥ 3742

യസ്യാർഥാ ധർമകാമാർഥാ -
സ്തസ്യ സർവം പ്രദക്ഷിണം।
അധനേനാർഥകാമേന
നാർഥഃ ശക്യോ വിചിൻവതാ ॥ **6.83.38** ॥ 3743

ഹർഷഃ കാമശ്ച ദർപശ്ച
ധർമഃ ക്രോധഃ ശമോ ദമഃ।
അർഥാദേതാനി സർവാണി
പ്രവർതന്തേ നരാധിപ ॥ **6.83.39** ॥ 3744

യേഷാം നശ്യത്യയം ലോക -
ശ്ചരതാം ധർമചാരിണാം।

ത്വേർഥാസ്ത്വയി ന ദൃശ്യന്തേ
ദുർദിനേഷു യഥാ ഗ്രഹാഃ ॥ **6.83.40** ॥ 3745

ത്വയി പ്രവ്രജിതേ വീര
ഗുരോശ്ച വചനേ സ്ഥിതേ।
രക്ഷസാപഹൃതാ ഭാർയാ
പ്രാണൈഃ പ്രിയതരാ തവ ॥ **6.83.41** ॥ 3746

തദദ്യ വിപുലം വീര
ദുഃഖമിന്ദ്രജിതാ കൃതം।
കർമണാ വ്യപനേഷ്യാമി
തസ്മാദുത്തിഷ്ഠ രാഘവ ॥ **6.83.42** ॥ 3747

ഉത്തിഷ്ഠ നരശാർദൂല
ദീർഘബാഹോ ധൃതവ്രത।
കിമാത്മാനം മഹാത്മാന -
മാത്മാനം നാവബുധ്യസേ ॥ **6.83.43** ॥ 3748

അയമനഘ തവോദിതഃ പ്രിയാർഥം
ജനകസുതാനിധനം നിരീക്ഷ്യ രുഷ്ടഃ।
സരഥഗജഹയാം സരാക്ഷസേന്ദ്രാം
ഭൃശമിഷുഭിർവിനിപാതയാമി ലങ്കാം ॥ **6.83.44** ॥ 3749

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ത്ര്യശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുരശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

വിഭീഷണേന ശ്രീരാമം പ്രതീന്ദ്രജിതോ മായായാ രഹസ്യം വർണയിത്വാ സീതാ ജീവതീതി വിശ്വാസസ്യ ദൃഢീകരണം ലക്ഷ്മണം ച നികുംഭിലാം ഗമയിതും പ്രാർഥനം

രാമമാശ്വാസമാനേ തു
ലക്ഷ്മണേ ഭ്രാതൃവത്സലേ ।
നിക്ഷിപ്യ ഗുൽമാൻ സ്വസ്ഥാനേ
തത്രാഗച്ഛദ് വിഭീഷണഃ ॥ **6.84.1** ॥ 3750

നാനാപ്രഹരണൈർവീരൈ -
ശ്ചതുർഭിരഭിസംവൃതഃ ।
നീലാഞ്ജനചയാകാരൈ -
ർമാതംഗൈരിവ യൂഥപൈഃ ॥ **6.84.2** ॥ 3751

സോഽഭിഗമ്യ മഹാത്മാനം
രാഘവം ശോകലാലസം ।
വാനരാംശ്ചാപി ദദൃശേ
ബാഷ്പപര്യാകുലേക്ഷണാൻ ॥ **6.84.3** ॥ 3752

രാഘവം ച മഹാത്മാന -
മിക്ഷ്വാകുകുലനന്ദനം ।

ദദർശ മോഹമാപന്നം
ലക്ഷ്മണസ്യാങ്കമാശ്രിതം ॥ **6.84.4** ॥ 3753

വ്രീഡിതം ശോകസന്തപ്തം
ദൃഷ്ട്വാ രാമം വിഭീഷണഃ ।
അന്തർദുഃഖേന ദീനാത്മാ
കിമേതദിതി സോഽബ്രവീത് ॥ **6.84.5** ॥ 3754

വിഭീഷണമുഖം ദൃഷ്ട്വാ
സുഗ്രീവം താംശ്ച വാനരാൻ ।
ലക്ഷ്മണോവാച മന്ദാർഥ -
മിദം ബാഷ്പപരിപ്ലുതഃ ॥ **6.84.6** ॥ 3755

ഹതാ ഇന്ദ്രജിതാ സീതാ
ഇതി ശ്രുത്വൈവ രാഘവഃ ।
ഹനൂമദ്വചനാത് സൗമ്യ
തതോ മോഹമുപാശ്രിതഃ ॥ **6.84.7** ॥ 3756

കഥയന്തം തു സൗമിത്രിം
സന്നിവാര്യ വിഭീഷണഃ ।
പുഷ്കലാർഥമിദം വാക്യം
വിസംജ്ഞം രാമമബ്രവീത് ॥ **6.84.8** ॥ 3757

മനുജേന്ദ്രാർതരൂപേണ
യദുക്തസ്ത്വം ഹനൂമതാ ।
തദയുക്തമഹം മന്യേ
സാഗരസ്യേവ ശോഷണം ॥ **6.84.9** ॥ 3758

അഭിപ്രായം തു ജാനാമി
രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ ।

സീതാം പ്രതി മഹാബാഹോ
ന ച ഘാതം കരിഷ്യതി ॥ **6.84.10** ॥ 3759

യാച്യമാനഃ സുബഹുശോ
മയാ ഹിതചികീർഷുണാ ।
വൈദേഹീമുത്സൃജസ്വേതി
ന ച തത് കൃതവാൻ വചഃ ॥ **6.84.11** ॥ 3760

നൈവ സാമ്നാ ന ദാനേന
ന ഭേദേന കുതോ യുധാ ।
സാ ദ്രഷ്ടുമപി ശക്യേത
നൈവ ചാൻയേന കേനചിത് ॥ **6.84.12** ॥ 3761

വാനരാൻ മോഹയിത്വാ തു
പ്രതിയാതഃ സ രാക്ഷസഃ ।
മായാമയീം മഹാബാഹോ
താം വിദ്ധി ജനകാത്മജാം ॥ **6.84.13** ॥ 3762

ചൈത്യം നികുംഭിലാമദ്യ
പ്രാപ്യ ഹോമം കരിഷ്യതി ।
ഹുതവാനുപയാതോ ഹി
ദേവൈരപി സവാസവൈഃ ॥ **6.84.14** ॥ 3763

ദുരാധർഷോ ഭവത്യേഷ
സംഗ്രാമേ രാവണാത്മജഃ ।
തേന മോഹയതാ നൂന -
മേഷാ മായാ പ്രയോജിതാ ॥ **6.84.15** ॥ 3764

വിഘ്നമൻവിച്ഛതാ തത്ര
വാനരാണാം പരാക്രമേ ।

സസൈന്യാസ്തത്ര ഗച്ഛാമോ
യാവത്തന്ന സമാപ്യതേ ॥ **6.84.16** ॥ 3765

ത്യജൈനം നരശാർദൂല
മിഥ്യാ സന്താപമാഗതം ।
സീദതേ ഹി ബലം സർവം
ദൃഷ്ട്വാ ത്വാം ശോകകർശിതം ॥ **6.84.17** ॥ 3766

ഇഹ ത്വം സ്വസ്ഥഹൃദയ -
സ്തിഷ്ഠ സത്ത്വസമുച്ഛ്രിതഃ ।
ലക്ഷ്മണം പ്രേഷയാസ്മാഭിഃ
സഹ സൈന്യാനുകർഷിഭിഃ ॥ **6.84.18** ॥ 3767

ഏഷ തം നരശാർദൂലോ
രാവണിം നിശിതൈഃ ശരൈഃ ।
ത്യാജയിഷ്യതി തത്കർമ
തതോ വധ്യോ ഭവിഷ്യതി ॥ **6.84.19** ॥ 3768

തസ്യൈതേ നിശിതാസ്തീക്ഷ്ണാഃ
പത്രിപത്രാംഗവാജിനഃ ।
പതത്രിണ ഇവാസൗമ്യാഃ
ശരാഃ പാസ്യന്തി ശോണിതം ॥ **6.84.20** ॥ 3769

തത് സന്ദിശ മഹാബാഹോ
ലക്ഷ്മണം ശുഭലക്ഷണം ।
രാക്ഷസസ്യ വിനാശായ
വജ്രം വജ്രധരോ യഥാ ॥ **6.84.21** ॥ 3770

മനുജവര ന കാലവിപ്രകർഷോ
രിപുനിധനം പ്രതി യത്ക്ഷമോഽദ്യ കർതും ।

ത്വമതിസൃജ രിപോർവധായ വജ്രം
ദിവിജരിപോർമഥനേ യഥാ മഹേന്ദ്രഃ ॥ **6.84.22** ॥ 3771

സമാപ്തകർമാ ഹി സ രാക്ഷസർഷഭോ
ഭവത്യദൃശ്യഃ സമരേ സുരാസുരൈഃ ।
യുയുത്സതാ തേന സമാപ്തകർമണാ
ഭവേത് സുരാണാമപി സംശയോ മഹാൻ ॥ **6.84.23** ॥ 3772

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ചതുരശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

വിഭീഷണകർതൃകാനുരോധേന ശ്രീരാമേണേന്ദ്രജിദ്വധായ ലക്ഷ്മണസ്യ പ്രേഷണം ലക്ഷ്മണസ്യ നികുംഭിലാസമീപേ ഗമനം

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാഘവഃ ശോകകർശിതഃ।
നോപധാരയതേ വ്യക്തം
യദുക്തം തേന രക്ഷസാ ॥ **6.85.1** ॥ 3773

തതോ ധൈർയമവഷ്ടഭ്യ
രാമഃ പരപുരഞ്ജയഃ।
വിഭീഷണമുപാസീന -
മുവാച കപിസന്നിധൗ ॥ **6.85.2** ॥ 3774

നൈരൃതാധിപതേ വാക്യം
യദുക്തം തേ വിഭീഷണ।
ഭൂയസ്തച്ഛ്രോതുമിച്ഛാമി
ബ്രൂഹി യത്തേ വിവക്ഷിതം ॥ **6.85.3** ॥ 3775

രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
വാക്യം വാക്യവിശാരദഃ।

യത് തത് പുനരിദം വാക്യം
ബഭാഷേഽഥ വിഭീഷണഃ ॥ **6.85.4** ॥ 3776

യഥാഽഽജ്ഞപ്തം മഹാബാഹോ
ത്വയാ ഗുൽമനിവേശനം ।
തത് തഥാനുഷ്ഠിതം വീര
ത്വദ്വാക്യസമനന്തരം ॥ **6.85.5** ॥ 3777

താൻയനീകാനി സർവാണി
വിഭക്തതാനി സമന്തതഃ ।
വിൻയസ്താ യൂഥപാശ്ചൈവ
യഥാൻയായം വിഭാഗശഃ ॥ **6.85.6** ॥ 3778

ഭൂയസ്തു മമ വിജ്ഞാപ്യം
തച്ഛ്രുണുഷ്വ മഹാപ്രഭോ ।
ത്വയ്യകാരണസന്തപ്തേ
സന്തപ്തഹൃദയാ വയം ॥ **6.85.7** ॥ 3779

ത്യജ രാജന്നിമം ശോകം
മിഥ്യാ സന്താപമാഗതം ।
യദിയം ത്യജ്യതാം ചിന്താ
ശത്രുഹർഷവിവർധിനീ ॥ **6.85.8** ॥ 3780

ഉദ്യമഃ ക്രിയതാം വീര
ഹർഷഃ സമുപസേവ്യതാം ।
പ്രാപ്തവ്യാ യദി തേ സീതാ
ഹന്തവ്യാശ്ച നിശാചരാഃ ॥ **6.85.9** ॥ 3781

രഘുനന്ദന വക്ഷ്യാമി
ശ്രൂയതാം മേ ഹിതം വചഃ ।

സാധ്വയം യാതു സൗമിത്രി -
ർബലേന മഹതാ വൃതഃ ॥ **6.85.10** ॥ 3782

നികുംഭിലായാം സമ്പ്രാപ്തം
ഹന്തും രാവണിമാഹവേ ।
ധനുർമണ്ഡലനിർമുക്തൈ -
രാശീവിഷവിഷോപമൈഃ ॥ **6.85.11** ॥ 3783

ശരൈർഹന്തും മഹേഷ്വാസോ
രാവണിം സമിതിഞ്ജയഃ ।
തേന വീരേണ തപസാ
വരദാനാത് സ്വയംഭുവഃ ।
അസ്ത്രം ബ്രഹ്മശിരഃ പ്രാപ്തം
കാമഗാശ്ച തുരംഗമാഃ ॥ **6.85.12** ॥ 3784

സ ഏഷ കില സൈന്യേന
പ്രാപ്തഃ കില നികുംഭിലാം ।
യദ്യുത്തിഷ്ഠേത് കൃതം കർമ
ഹതാൻ സർവാംശ്ച വിദ്ധി നഃ ॥ **6.85.13** ॥ 3785

നികുംഭിലാമസമ്പ്രാപ്ത -
മകൃതാഗ്നിം ച യോ രിപുഃ ।
ത്വാമാതതായിനം ഹന്യാ -
ദിന്ദ്രശത്രോ സ തേ വധഃ ॥ **6.85.14** ॥ 3786

വരോ ദത്തോ മഹാബാഹോ
സർവലോകേശ്വരേണ വൈ ।
ഇത്യേവം വിഹിതോ രാജൻ
വധസ്തസ്യൈഷ ധീമതഃ ॥ **6.85.15** ॥ 3787

വധായേന്ദ്രജിതോ രാമ
സന്ദിശസ്വ മഹാബലം।
ഹതേ തസ്മിൻ ഹതം വിദ്ധി
രാവണം സസുഹൃദ്ഗണം ॥ **6.85.16** ॥ 3788

വിഭീഷണവചഃ ശ്രുത്വാ
രാമോ വാക്യമഥാബ്രവീത്।
ജാനാമി തസ്യ രൗദ്രസ്യ
മായാം സത്യപരാക്രമ ॥ **6.85.17** ॥ 3789

സ ഹി ബ്രഹ്മാസ്ത്രവിത് പ്രാജ്ഞോ
മഹാമായോ മഹാബലഃ।
കരോത്യസംജ്ഞാൻ സംഗ്രാമേ
ദേവാൻ സവരുണാനപി ॥ **6.85.18** ॥ 3790

തസ്യാന്തരിക്ഷേ ചരതഃ
സരഥസ്യ മഹായശഃ।
ന ഗതിർജ്ഞായതേ വീര
സൂര്യസ്യേവാഭ്രസമ്പ്ലവേ ॥ **6.85.19** ॥ 3791

രാഘവസ്തു രിപോർജ്ഞാത്വാ
മായാവീര്യം ദുരാത്മനഃ।
ലക്ഷ്മണം കീർതിസമ്പന്ന -
മിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.85.20** ॥ 3792

യദ് വാനരേന്ദ്രസ്യ ബലം
തേന സർവേണ സംവൃതഃ।
ഹനൂമത്പ്രമുഖൈശ്ചൈവ
യൂഥപൈഃ സഹ ലക്ഷ്മണ ॥ **6.85.21** ॥ 3793

ജാംബവേനർക്ഷപതിനാ
സഹ സൈൻയേന സംവൃതഃ।
ജഹി തം രാക്ഷസസുതം
മായാബലസമൻവിതം ॥ **6.85.22** ॥ 3794

അയം ത്വാം സചിവൈഃ സാർധം
മഹാത്മാ രജനീചരഃ।
അഭിജ്ഞസ്തസ്യ മായാനാം
പൃഷ്ഠതോഽനുഗമിഷ്യതി ॥ **6.85.23** ॥ 3795

രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
ലക്ഷ്മണഃ സവിഭീഷണഃ।
ജഗ്രാഹ കാർമുകശ്രേഷ്ഠ -
മൻയദ് ഭീമപരാക്രമഃ ॥ **6.85.24** ॥ 3796

സന്നദ്ധഃ കവചീ ഖഡ്ഗീ
സശരീ വാമചാപഭൃത്।
രാമപാദാവുപസ്പൃശ്യ
ഹൃഷ്ടഃ സൗമിത്രിരബ്രവീത് ॥ **6.85.25** ॥ 3797

അദ്യ മത്കാർമുകോൻമുക്താഃ
ശരാ നിർഭിദ്യ രാവണിം।
ലങ്കാമഭിപതിഷ്യന്തി
ഹംസാഃ പുഷ്കരിണീമിവ ॥ **6.85.26** ॥ 3798

അദ്യൈവ തസ്യ രൗദ്രസ്യ
ശരീരം മാമകാഃ ശരാഃ।
വിധമിഷ്യന്തി ഭിത്ത്വാ തം
മഹാചാപഗുണച്യുതാഃ ॥ **6.85.27** ॥ 3799

ഏവമുക്ത്വാ തു വചനം
ദ്യുതിമാൻ ഭ്രാതുരഗ്രതഃ।
സ രാവണിവധാകാങ്ക്ഷീ
ലക്ഷ്മണസ്ത്വരിതം യയൗ ॥ **6.85.28** ॥ 3800

സോഽഭിവാദ്യ ഗുരോഃ പാദൗ
കൃത്വാ ചാപി പ്രദക്ഷിണം।
നികുംഭിലാമഭിയയൗ
ചൈത്യം രാവണിപാലിതം ॥ **6.85.29** ॥ 3801

വിഭീഷണേന സഹിതോ
രാജപുത്രഃ പ്രതാപവാൻ।
കൃതസ്വസ്ത്യയനോ ഭ്രാത്രാ
ലക്ഷ്മണസ്ത്വരിതോ യയൗ ॥ **6.85.30** ॥ 3802

വാനരാണാം സഹസ്രൈസ്തു
ഹനൂമാൻ ബഹുഭിർവൃതഃ।
വിഭീഷണശ്ച സാമാത്യോ
ലക്ഷ്മണം ത്വരിതം യയൗ ॥ **6.85.31** ॥ 3803

മഹതാ ഹരിസൈന്യേന
സവേഗമഭിസംവൃതഃ।
ഋക്ഷരാജബലം ചൈവ
ദദർശ പഥി വിഷ്ഠിതം ॥ **6.85.32** ॥ 3804

സ ഗത്വാ ദൂരമധ്വാനം
സൗമിത്രിർമിത്രനന്ദനഃ।
രാക്ഷസേന്ദ്രബലം ദൂരാ -
ദപശ്യദ് വ്യൂഹമാശ്രിതം ॥ **6.85.33** ॥ 3805

സ സമ്പ്രാപ്യ ധനുഷ്പാണി -
ർമായായോഗമരിന്ദമഃ।
തസ്ഥൗ ബ്രഹ്മവിധാനേന
വിജേതും രഘുനന്ദനഃ ॥ **6.85.34** ॥ 3806

വിഭീഷണേന സഹിതോ
രാജപുത്രഃ പ്രതാപവാൻ।
അംഗദേന ച വീരേണ
തഥാനിലസുതേന ച ॥ **6.85.35** ॥ 3807

വിവിധമമലശസ്ത്രഭാസ്വരം തദ്
ധ്വജഗഹനം ഗഹനം മഹാരഥൈശ്ച।
പ്രതിഭയതമമപ്രമേയവേഗം
തിമിരമിവ ദ്വിഷതാം ബലം വിവേശ ॥ **6.85.36** ॥ 3808

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷഡശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

വാനരരക്ഷസാം യുദ്ധം ഹനുമതാ രക്ഷഃസൈന്യസ്യ സംഹാര ഇന്ദ്രജിതോ യുദ്ധായാഹ്വാനം ച ലക്ഷ്മണകർതൃകമിന്ദ്രജിതോ ദർശനം

അഥ തസ്യാമവസ്ഥായാം
ലക്ഷ്മണം രാവണാനുജഃ।
പരേഷാമഹിതം വാക്യ -
മർഥസാധകമബ്രവീത് ॥ **6.86.1** ॥ 3809

യദേതദ് രാക്ഷസാനീകം
മേഘശ്യാമം വിലോക്യതേ।
ഏതദായോധ്യതാം ശീഘ്രം
കപിഭിശ്ച ശിലായുധൈഃ ॥ **6.86.2** ॥ 3810

തസ്യാനീകസ്യ മഹതോ
ഭേദനേ യത ലക്ഷ്മണ।
രാക്ഷസേന്ദ്രസുതോഽപ്യത്ര
ഭിന്നേ ദൃശ്യോ ഭവിഷ്യതി ॥ **6.86.3** ॥ 3811

സ ത്വമിന്ദ്രാശനിപ്രഖ്യൈഃ
ശരൈരവകിരൻ പരാൻ।

അഭിദ്രവാശു യാവദ് വൈ
നൈതത് കർമ സമാപ്യതേ ॥ **6.86.4** ॥ 3812

ജഹി വീര ദുരാത്മാനം
മായാപരമധാർമികം ।
രാവണിം ക്രൂരകർമാണം
സർവലോകഭയാവഹം ॥ **6.86.5** ॥ 3813

വിഭീഷണവചഃ ശ്രുത്വാ
ലക്ഷ്മണഃ ശുഭലക്ഷണഃ ।
വവർഷ ശരവർഷേണ
രാക്ഷസേന്ദ്രസുതം പ്രതി ॥ **6.86.6** ॥ 3814

ഋക്ഷാഃ ശാഖാമൃഗാശ്ചൈവ
ദ്രുമപ്രവരയോധിനഃ ।
അഭ്യധാവന്ത സഹിതാ -
സ്തദനീകമവസ്ഥിതം ॥ **6.86.7** ॥ 3815

രാക്ഷസാശ്ച ശിതൈർബാണൈ -
രസിഭിഃ ശക്തിതോമരൈഃ ।
അഭ്യവർതന്ത സമരേ
കപിസൈന്യജിഘാംസവഃ ॥ **6.86.8** ॥ 3816

സ സമ്പ്രഹാരസ്തുമുലഃ
സഞ്ജജ്ഞേ കപിരക്ഷസാം ।
ശബ്ദേന മഹതാ ലങ്കാം
നാദയൻ വൈ സമന്തതഃ ॥ **6.86.9** ॥ 3817

ശസ്ത്രൈശ്ച വിവിധാകാരൈഃ
ശിതൈർബാണൈശ്ച പാദപൈഃ ।

ഉദ്യതൈർഗിരിശൃംഗൈശ്ച
ഘോരൈരാകാശമാവൃതം ॥ **6.86.10** ॥ 3818

രാക്ഷസാ വാനരേന്ദ്രേഷു
വികൃതാനനബാഹവഃ ।
നിവേശയന്തഃ ശസ്ത്രാണി
ചക്രുസ്തേ സുമഹദ്ഭയം ॥ **6.86.11** ॥ 3819

തഥൈവ സകലൈർവൃക്ഷൈ -
ർഗിരിശൃംഗൈശ്ച വാനരാഃ ।
അഭിജഘ്നുർനിജഘ്നുശ്ച
സമരേ സർവരാക്ഷസാൻ ॥ **6.86.12** ॥ 3820

ഋക്ഷവാനരമുഖ്യൈശ്ച
മഹാകായൈർമഹാബലൈഃ ।
രക്ഷസാം യുധ്യമാനാനാം
മഹദ്ഭയമജായത ॥ **6.86.13** ॥ 3821

സ്വമനീകം വിഷണ്ണം തു
ശ്രുത്വാ ശത്രുഭിരർദിതം ।
ഉദതിഷ്ഠത ദുർധർഷഃ
സ കർമണ്യനനുഷ്ഠിതേ ॥ **6.86.14** ॥ 3822

വൃക്ഷാന്ധകാരാന്നിർഗത്യ
ജാതക്രോധഃ സ രാവണിഃ ।
ആരുരോഹ രഥം സജ്ജം
പൂർവയുക്തം സുസംയതം ॥ **6.86.15** ॥ 3823

സ ഭീമകാർമുകശരഃ
കൃഷ്ണാഞ്ജനചയോപമഃ ।

രക്തതാസ്യനയനോ ഭീമോ
ബഭൗ മൃത്യുരിവാന്തകഃ ॥ **6.86.16** ॥ 3824

ദൃഷ്ട്വൈവ തു രഥസ്ഥം തം
പർയവർതത തദ് ബലം ।
രക്ഷസാം ഭീമവേഗാനാം
ലക്ഷ്മണേന യുയുത്സതാം ॥ **6.86.17** ॥ 3825

തസ്മിംസ്തു കാലേ ഹനുമാ -
നരുജത് സ ദുരാസദം ।
ധരണീധരസങ്കാശോ
മഹാവൃക്ഷമരിന്ദമഃ ॥ **6.86.18** ॥ 3826

സ രാക്ഷസാനാം തത് സൈന്യം
കാലാഗ്നിരിവ നിർദഹൻ ।
ചകാര ബഹുഭിർവ്യക്ഷൈ -
ർനിഃസംജ്ഞം യുധി വാനരഃ ॥ **6.86.19** ॥ 3827

വിധ്വംസയന്തം തരസാ
ദൃഷ്ട്വൈവ പവനാത്മജം ।
രാക്ഷസാനാം സഹസ്രാണി
ഹനൂമന്തമവാകിരൻ ॥ **6.86.20** ॥ 3828

ശിതശൂലധരാഃ ശൂലൈ -
രസിഭിശ്ചാസിപാണയഃ ।
ശക്തിഹസ്താശ്ച ശക്തീഭിഃ
പട്ടിശൈഃ പട്ടിശായുധാഃ ॥ **6.86.21** ॥ 3829

പരിഘൈശ്ച ഗദാഭിശ്ച
കുന്തൈശ്ച ശുഭദർശനൈഃ ।

ശതശശ്ച ശതഘ്നീഭി -
രായസൈരപി മുദ്ഗരൈഃ ॥ **6.86.22** ॥ 3830

ഘോരൈഃ പരശുഭിശ്ചൈവ
ഭിന്ദിപാലൈശ്ച രാക്ഷസാഃ।
മുഷ്ടിഭിർവജ്രകൽപൈശ്ച
തലൈരശനിസന്നിഭൈഃ ॥ **6.86.23** ॥ 3831

അഭിജഘ്നുഃ സമാസാദ്യ
സമന്താത് പർവതോപമം।
തേഷാമപി ച സങ്ക്രുദ്ധ -
ശ്ചകാര കദനം മഹത് ॥ **6.86.24** ॥ 3832

സ ദദർശ കപിശ്രേഷ്ഠ -
മചലോപമമിന്ദ്രജിത്।
സൂദമാനമസന്ത്രസ്ത -
മമിത്രാൻ പവനാത്മജം ॥ **6.86.25** ॥ 3833

സ സാരഥിമുവാചേദം
യാഹി യത്രൈഷ വാനരഃ।
ക്ഷയമേവ ഹി നഃ കുർയാദ്
രാക്ഷസാനാമുപേക്ഷിതഃ ॥ **6.86.26** ॥ 3834

ഇത്യുക്തഃ സാരഥിസ്തേന
യയൗ യത്ര സ മാരുതിഃ।
വഹൻ പരമദുർധർഷം
സ്ഥിതമിന്ദ്രജിതം രഥേ ॥ **6.86.27** ॥ 3835

സോഽഭ്യുപേത്യ ശരാൻ ഖഡ്ഗാൻ
പട്ടിശാംശ്ച പരശ്വധാൻ।

അഭ്യവർഷത ദുർധർഷഃ
കപിമൂർധനി രാക്ഷസഃ ॥ **6.86.28** ॥ 3836

താനി ശസ്ത്രാണി ഘോരാണി
പ്രതിഗൃഹ്യ സ മാരുതിഃ ।
രോഷേണ മഹതാവിഷ്ടോ
വാക്യം ചേദമുവാച ഹ ॥ **6.86.29** ॥ 3837

യുധ്യസ്വ യദി ശൂരോഽസി
രാവണാത്മജ ദുർമതേ ।
വായുപുത്രം സമാസാദ്യ
ന ജീവൻ പ്രതിയാസ്യസി ॥ **6.86.30** ॥ 3838

ബാഹുഭ്യാം സമ്പ്രയുധ്യസ്വ
യദി മേ ദ്വന്ദ്വമാഹവേ ।
വേഗം സഹസ്വ ദുർബുദ്ധേ
തതസ്ത്വം രക്ഷസാം വരഃ ॥ **6.86.31** ॥ 3839

ഹനൂമന്തം ജിഘാംസന്തം
സമുദ്യതശരാസനം ।
രാവണാത്മജമാചഷ്ടേ
ലക്ഷ്മണായ വിഭീഷണഃ ॥ **6.86.32** ॥ 3840

യഃ സ വാസവനിർജേതാ
രാവണസ്യാത്മസംഭവഃ ।
സ ഏഷ രഥമാസ്ഥായ
ഹനൂമന്തം ജിഘാംസതി ॥ **6.86.33** ॥ 3841

തമപ്രതിമസംസ്ഥാനൈഃ
ശരൈഃ ശത്രുനിവാരണൈഃ ।

ജീവിതാന്തകരൈർഘോരൈഃ
സൗമിത്രേ രാവണിം ജഹി ॥ **6.86.34** ॥ 3842

ഇത്യേവമുക്തസ്തു തദാ മഹാത്മാ
വിഭീഷണേനാരിവിഭീഷണേന ।
ദദർശ തം പർവതസന്നികാശം
രഥസ്ഥിതം ഭീമബലം നദന്തം ॥ **6.86.35** ॥ 3843

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷഡശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്താശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ഇന്ദ്രജിദ്വിഭീഷണയോഃ സരോഷഃ സംവാദഃ

ഏവമുക്ത്വാ തു സൗമിത്രിം
ജാതഹർഷോ വിഭീഷണഃ।
ധനുഷ്പാണിം തമാദായ
ത്വരമാണോ ജഗാമ സഃ ॥ **6.87.1** ॥ 3844

അവിദൂരം തതോ ഗത്വാ
പ്രവിശ്യ തു മഹദ് വനം।
അദർശയത തത്കർമ
ലക്ഷ്മണായ വിഭീഷണഃ ॥ **6.87.2** ॥ 3845

നീലജീമൂതസങ്കാശം
ൻയഗ്രോധം ഭീമദർശനം।
തേജസ്വീ രാവണഭ്രാതാ
ലക്ഷ്മണായ ൻയവേദയത് ॥ **6.87.3** ॥ 3846

ഇഹോപഹാരം ഭൂതാനാം
ബലവാൻ രാവണാത്മജഃ।
ഉപഹൃത്യ തതഃ പശ്ചാത്
സംഗ്രാമമഭിവർതതേ ॥ **6.87.4** ॥ 3847

അദൃശ്യഃ സർവഭൂതാനാം
തതോ ഭവതി രാക്ഷസഃ।
നിഹന്തി സമരേ ശത്രൂൻ
ബധ്നാതി ച ശരോത്തമൈഃ ॥ **6.87.5** ॥ 3848

തമപ്രവിഷ്ടം ൻയഗ്രോധം
ബലിനം രാവണാത്മജം।
വിധ്വംസയ ശരൈർദീപ്തൈഃ
സരഥം സാശ്വസാരഥിം ॥ **6.87.6** ॥ 3849

തഥേത്യുക്ത്വാ മഹാതേജാഃ
സൗമിത്രിർമിത്രനന്ദനഃ।
ബഭൂവാവസ്ഥിതസ്തത്ര
ചിത്രം വിസ്ഫാരയൻ ധനുഃ ॥ **6.87.7** ॥ 3850

സ രഥേനാഗ്നിവർണേന
ബലവാൻ രാവണാത്മജഃ।
ഇന്ദ്രജിത് കവചീ ഖഡ്ഗീ
സധ്വജഃ പ്രത്യദൃശ്യത ॥ **6.87.8** ॥ 3851

തമുവാച മഹാതേജാഃ
പൗലസ്ത്യമപരാജിതം।
സമാഹ്വയേ ത്വാം സമരേ
സമ്യഗ് യുദ്ധം പ്രയച്ഛ മേ ॥ **6.87.9** ॥ 3852

ഏവമുക്തോ മഹാതേജാ
മനസ്വീ രാവണാത്മജഃ।
അബ്രവീത് പരുഷം വാക്യം
തത്ര ദൃഷ്ട്വാ വിഭീഷണം ॥ **6.87.10** ॥ 3853

ഇഹ ത്വം ജാതസംവൃദ്ധഃ
സാക്ഷാദ് ഭ്രാതാ പിതുർമമ।
കഥം ദ്രുഹ്യസി പുത്രസ്യ
പിതൃവ്യോ മമ രാക്ഷസ ॥ **6.87.11** ॥ 3854

ന ജ്ഞാതിത്വം ന സൗഹാർദം
ന ജാതിസ്തവ ദുർമതേ।
പ്രമാണം ന ച സൗദർയം
ന ധർമോ ധർമദൂഷണ ॥ **6.87.12** ॥ 3855

ശോച്യസ്ത്വമസി ദുർബുദ്ധേ
നിന്ദനീയശ്ച സാധുഭിഃ।
യസ്ത്വം സ്വജനമുത്സൃജ്യ
പരഭൃത്യത്വമാഗതഃ ॥ **6.87.13** ॥ 3856

നൈതച്ഛിഥിലയാ ബുദ്ധ്യാ
ത്വം വേത്സി മഹദന്തരം।
ക്വ ച സ്വജനസംവാസഃ
ക്വ ച നീച പരാശ്രയഃ ॥ **6.87.14** ॥ 3857

ഗുണവാൻ വാ പരജനഃ
സ്വജനോ നിർഗുണോഽപി വാ।
നിർഗുണഃ സ്വജനഃ ശ്രേയാൻ
യഃ പരഃ പര ഏവ സഃ ॥ **6.87.15** ॥ 3858

യഃ സ്വപക്ഷം പരിത്യജ്യ
പരപക്ഷം നിഷേവതേ।
സ സ്വപക്ഷേ ക്ഷയം യാതേ
പശ്ചാത് തൈരേവ ഹന്യതേ ॥ **6.87.16** ॥ 3859

നിരനുക്രോശതാ ചേയം
യാദൃശീ തേ നിശാചര।
സ്വജനേന ത്വയാ ശക്യം
പൗരുഷം രാവണാനുജ ॥ **6.87.17** ॥ 3860

ഇത്യുക്തോ ഭ്രാതൃപുത്രേണ
പ്രത്യുവാച വിഭീഷണഃ।
അജാനന്നിവ മച്ഛീലം
കിം രാക്ഷസ വികത്ഥസേ ॥ **6.87.18** ॥ 3861

രാക്ഷസേന്ദ്രസുതാസാധോ
പാരുഷ്യം ത്യജ ഗൗരവാത്।
കുലേ യദ്യപ്യഹം ജാതോ
രക്ഷസാം ക്രൂരകർമണാം।
ഗുണോ യഃ പ്രഥമോ നൃണാം
തൻമേ ശീലമരാക്ഷസം ॥ **6.87.19** ॥ 3862

ന രമേ ദാരുണേനാഹം
ന ചാധർമേണ വൈ രമേ।
ഭ്രാത്രാ വിഷമശീലോഽപി
കഥം ഭ്രാതാ നിരസ്യതേ ॥ **6.87.20** ॥ 3863

ധർമാത് പ്രച്യുതശീലം ഹി
പുരുഷം പാപനിശ്ചയം।
ത്യക്ത്വാ സുഖമവാപ്നോതി
ഹസ്താദാശീവിഷം യഥാ ॥ **6.87.21** ॥ 3864

പരസ്വഹരണേ യുക്തം
പരദാരാഭിമർശകം।

ത്യാജ്യമാഹുർദുരാത്മാനം
വേശ്മ പ്രജ്വലിതം യഥാ ॥ **6.87.22** ॥ 3865

പരസ്വാനാം ച ഹരണം
പരദാരാഭിമർശനം ।
സുഹൃദാമതിശങ്കാ ച
ത്രയോ ദോഷാഃ ക്ഷയാവഹാഃ ॥ **6.87.23** ॥ 3866

മഹർഷീണാം വധോ ഘോരഃ
സർവദേവൈശ്ച വിഗ്രഹഃ ।
അഭിമാനശ്ച രോഷശ്ച
വൈരിത്വം പ്രതികൂലതാ ॥ **6.87.24** ॥ 3867

ഏതേ ദോഷാ മമ ഭ്രാതു -
ർജീവിതൈശ്വർയനാശനാഃ ।
ഗുണാൻ പ്രച്ഛാദയാമാസുഃ
പർവതാനിവ തോയദാഃ ॥ **6.87.25** ॥ 3868

ദോഷൈരേതൈഃ പരിത്യക്തോ
മയാ ഭ്രാതാ പിതാ തവ ।
നേയമസ്തി പുരീ ലങ്കാ
ന ച ത്വം ന ച തേ പിതാ ॥ **6.87.26** ॥ 3869

അതിമാനശ്ച ബാലശ്ച
ദുർവിനീതശ്ച രാക്ഷസ ।
ബദ്ധസ്ത്വം കാലപാശേന
ബ്രൂഹി മാം യദ് യദിച്ഛസി ॥ **6.87.27** ॥ 3870

അദ്യേഹ വ്യസനം പ്രാപ്തം
യൻമാം പരുഷമുക്തവാൻ ।

പ്രവേഷ്ടും ന ത്വയാ ശക്യം
ൻയഗ്രോധം രാക്ഷസാധമ ॥ **6.87.28** ॥ 3871

ധർഷയിത്വാ ച കാകുത്സ്ഥം
ന ശക്യം ജീവിതും ത്വയാ ।
യുധ്യസ്വ നരദേവേന
ലക്ഷ്മണേന രണേ സഹ ।
ഹതസ്ത്വം ദേവതാകാർയം
കരിഷ്യസി യമക്ഷയം ॥ **6.87.29** ॥ 3872

നിദർശയ സ്വാത്മബലം സമുദ്യതം
കുരുഷ്വ സർവായുധസായകവ്യയം ।
ന ലക്ഷ്മണസ്യൈത്യ ഹി ബാണഗോചരം
ത്വമദ്യ ജീവൻ സബലോ ഗമിഷ്യസി ॥ **6.87.30** ॥ 3873

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്താശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ലക്ഷ്മണേന്ദ്രജിതോ രുഷാ സംവാദോ മിഥോ യുദ്ധം ച

വിഭീഷണവചഃ ശ്രുത്വാ
രാവണിഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ।
അബ്രവീത് പരുഷം വാക്യം
ക്രോധേനാഭ്യുത്പപാത ച ॥ **6.88.1** ॥ 3874

ഉദ്യതായുധനിസ്ത്രിംശോ
രഥേ സുസമലങ്കൃതേ।
കാലാശ്വയുക്തേ മഹതി
സ്ഥിതഃ കാലാന്തകോപമഃ ॥ **6.88.2** ॥ 3875

മഹാപ്രമാണമുദ്യമ്യ
വിപുലം വേഗവദ് ദൃഢം।
ധനുർഭീമബലോ ഭീമം
ശരാംശ്ചാമിത്രനാശനാൻ ॥ **6.88.3** ॥ 3876

തം ദദർശ മഹേഷ്വാസോ
രഥസ്ഥഃ സമലങ്കൃതഃ।
അലങ്കൃതമമിത്രഘ്നോ
രാവണസ്യാത്മജോ ബലീ ॥ **6.88.4** ॥ 3877

ഹനൂമത്പൃഷ്ഠമാരൂഢ -
മുദയസ്ഥരവിപ്രഭം।
ഉവാചൈനം സുസംരബ്ധഃ
സൗമിത്രിം സവിഭീഷണം ॥ **6.88.5** ॥ 3878

താംശ്ച വാനരശാർദൂലാൻ
പശ്യധ്വം മേ പരാക്രമം।
അദ്യ മത്കാർമുകോത്സൃഷ്ടം
ശരവർഷം ദുരാസദം ॥ **6.88.6** ॥ 3879

മുക്തവർഷമിവാകാശേ
ധാരയിഷ്യഥ സംയുഗേ।
അദ്യ വോ മാമകാ ബാണാ
മഹാകാർമുകനിഃസൃതാഃ।
വിധമിഷ്യന്തി ഗാത്രാണി
തൂലരാശിമിവാനലഃ ॥ **6.88.7** ॥ 3880

തീക്ഷ്ണസായകനിർഭിന്നാ -
ഞ്ശൂലശക്ത്യൃഷ്ടിതോമരൈഃ।
അദ്യ വോ ഗമയിഷ്യാമി
സർവാനേവ യമക്ഷയം ॥ **6.88.8** ॥ 3881

സൃജതഃ ശരവർഷാണി
ക്ഷിപ്രഹസ്തസ്യ സംയുഗേ।
ജീമൂതസ്യേവ നദതഃ
കഃ സ്ഥാസ്യതി മമാഗ്രതഃ ॥ **6.88.9** ॥ 3882

രാത്രിയുദ്ധേ തദാ പൂർവം
വജ്രാശനിസമൈഃ ശരൈഃ।

ശായിതൗ തൗ മയാ ഭൂയോ
വിസംജ്ഞൗ സപുരഃസരൗ ॥ **6.88.10** ॥ 3883

സ്മൃതിർന തേഽസ്തി വാ മൻയേ
വ്യക്തം യാതോ യമക്ഷയം ।
ആശീവിഷസമം ക്രുദ്ധം
യൻമാം യോദ്ധുമുപസ്ഥിതഃ ॥ **6.88.11** ॥ 3884

തച്ഛ്രുത്വാ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
ഗർജിതം രാഘവസ്തദാ ।
അഭീതവദനഃ ക്രുദ്ധോ
രാവണിം വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.88.12** ॥ 3885

ഉക്തശ്ച ദുർഗമഃ പാരഃ
കാർയാണാം രാക്ഷസ ത്വയാ ।
കാർയാണാം കർമണാ പാരം
യോ ഗച്ഛതി സ ബുദ്ധിമാൻ ॥ **6.88.13** ॥ 3886

സ ത്വമർഥസ്യ ഹീനാർഥോ
ദുരവാപസ്യ കേനചിത് ।
വാചാ വ്യാഹൃത്യ ജാനീഷേ
കൃതാർഥോഽസ്മീതി ദുർമതേ ॥ **6.88.14** ॥ 3887

അന്തർധാനഗതേനാജൗ
യത്ത്വയാ ചരിതസ്തദാ ।
തസ്കരാചരിതോ മാർഗോ
നൈഷ വീരനിഷേവിതഃ ॥ **6.88.15** ॥ 3888

യഥാ ബാണപഥം പ്രാപ്യ
സ്ഥിതോഽസ്മി തവ രാക്ഷസ ।

ദർശയസ്വാദ്യ തത്തേജോ
വാചാ ത്വം കിം വികത്ഥസേ ॥ **6.88.16** ॥ 3889

ഏവമുക്തോ ധനുർഭീമം
പരാമൃശ്യ മഹാബലഃ।
സസർജ നിശിതാൻ ബാണാ -
നിന്ദ്രജിത് സമിതിഞ്ജയഃ ॥ **6.88.17** ॥ 3890

തേന സൃഷ്ടാ മഹാവേഗാഃ
ശരാഃ സർപവിഷോപമാഃ।
സമ്പ്രാപ്യ ലക്ഷ്മണം പേതുഃ
ശ്വസന്ത ഇവ പന്നഗാഃ ॥ **6.88.18** ॥ 3891

ശരൈരതിമഹാവേഗൈ -
ർവേഗവാൻ രാവണാത്മജഃ।
സൗമിത്രിമിന്ദ്രജിദ് യുദ്ധേ
വിവ്യാധ ശുഭലക്ഷണം ॥ **6.88.19** ॥ 3892

സ ശരൈരതിവിദ്ധാംഗോ
രുധിരേണ സമുക്ഷിതഃ।
ശുശുഭേ ലക്ഷ്മണഃ ശ്രീമാൻ
വിധൂമ ഇവ പാവകഃ ॥ **6.88.20** ॥ 3893

ഇന്ദ്രജിത് ത്വാത്മനഃ കർമ
പ്രസമീക്ഷ്യാഭിഗമ്യ ച।
വിനദ്യ സുമഹാനാദ -
മിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.88.21** ॥ 3894

പത്രിണഃ ശിതധാരാസ്തേ
ശരാ മത്കാർമുകച്യുതാഃ।

ആദാസ്യന്ത്യേദ്യ സൗമിത്രേ
ജീവിതം ജീവിതാന്തകാഃ ॥ **6.88.22** ॥ 3895

അദ്യ ഗോമായുസംഘാശ്ച
ശ്യേനസംഘാശ്ച ലക്ഷ്മണ।
ഗൃധ്രാശ്ച നിപതന്തു ത്വാം
ഗതാസും നിഹതം മയാ ॥ **6.88.23** ॥ 3896

ക്ഷത്രബന്ധും സദാനാർയം
രാമഃ പരമദുർമതിഃ।
ഭക്തം ഭ്രാതരമദ്യൈവ
ത്വാം ദ്രക്ഷ്യതി ഹതം മയാ ॥ **6.88.24** ॥ 3897

വിസ്രസ്തകവചം ഭൂമൗ
വ്യപവിദ്ധശരാസനം।
ഹൃതോത്തമാംഗം സൗമിത്രേ
ത്വാമദ്യ നിഹതം മയാ ॥ **6.88.25** ॥ 3898

ഇതി ബ്രുവാണം സങ്ക്രുദ്ധഃ
പരുഷം രാവണാത്മജം।
ഹേതുമദ് വാക്യമർഥജ്ഞോ
ലക്ഷ്മണഃ പ്രത്യുവാച ഹ ॥ **6.88.26** ॥ 3899

വാഗ്ബലം ത്യജ ദുർബുദ്ധേ
ക്രൂരകർമൻ ഹി രാക്ഷസ।
അഥ കസ്മാദ് വദസ്യേതത്
സമ്പാദയ സുകർമണാ ॥ **6.88.27** ॥ 3900

അകൃത്വാ കത്ഥസേ കർമ
കിമർഥമിഹ രാക്ഷസ।

കുരു തത് കർമ യേനാഹം
ശ്രദ്ധേയം തവ കത്ഥനം ॥ **6.88.28** ॥ 3901

അനുക്ത്വാ പരുഷം വാക്യം
കിഞ്ചിദപ്യനവക്ഷിപൻ ।
അവികത്ഥൻ വധിഷ്യാമി
ത്വാം പശ്യ പുരുഷാദന ॥ **6.88.29** ॥ 3902

ഇത്യുക്ത്വാ പഞ്ച നാരാചാ -
നാകർണാപൂരിതാഞ്ശരാൻ ।
വിജഘാന മഹാവേഗാ -
ൽലക്ഷ്മണോ രാക്ഷസോരസി ॥ **6.88.30** ॥ 3903

സുപത്രവാജിതാ ബാണാ
ജ്വലിതാ ഇവ പന്നഗാഃ ।
നൈരൃതോരസ്യഭാസന്ത
സവിതൂ രശ്മയോ യഥാ ॥ **6.88.31** ॥ 3904

സ ശരൈരാഹതസ്തേന
സരോഷോ രാവണാത്മജഃ ।
സുപ്രയുക്തൈസ്ത്രിഭിർബാണൈഃ
പ്രതിവിവ്യാധ ലക്ഷ്മണം ॥ **6.88.32** ॥ 3905

സ ബഭൂവ മഹാഭീമോ
നരരാക്ഷസസിംഹയോഃ ।
വിമർദസ്തുമുലോ യുദ്ധേ
പരസ്പരജയൈഷിണോഃ ॥ **6.88.33** ॥ 3906

വിക്രാന്തൗ ബലസമ്പന്നാ -
വുഭൗ വിക്രമശാലിനൗ ।

ഉഭൗ പരമദുർജ്ഞേയാ -
വതുൽയബലതേജസൗ ॥ **6.88.34** ॥ 3907

യുയുധാതേ തദാ വീരൗ
ഗ്രഹാവിവ നഭോഗതൗ ।
ബലവൃത്രാവിവ ഹി തൗ
യുധി വൈ ദുഷ്പ്രധർഷണൗ ॥ **6.88.35** ॥ 3908

യുയുധാതേ മഹാത്മാനൗ
തദാ കേസരിണാവിവ ।
ബഹൂനവസൃജന്തൗ ഹി
മാർഗണൗഘാനവസ്ഥിതൗ ।
നരരാക്ഷസമുഖ്യൗ തൗ
പ്രഹൃഷ്ടാവഭ്യയുധ്യതാം ॥ **6.88.36** ॥ 3909

തതഃ ശരാൻ ദാശരഥിഃ
സന്ധായാമിത്രകർഷണഃ ।
സസർജ രാക്ഷസേന്ദ്രായ
ക്രുദ്ധഃ സർപ ഇവ ശ്വസൻ ॥ **6.88.37** ॥ 3910

തസ്യ ജ്യാതലനിർഘോഷം
സ ശ്രുത്വാ രാക്ഷസാധിപഃ ।
വിവർണവദനോ ഭൂത്വാ
ലക്ഷ്മണം സമുദൈക്ഷത ॥ **6.88.38** ॥ 3911

വിവർണവദനം ദൃഷ്ട്വാ
രാക്ഷസം രാവണാത്മജം ।
സൗമിത്രിം യുദ്ധസംയുക്തം
പ്രത്യുവാച വിഭീഷണഃ ॥ **6.88.39** ॥ 3912

നിമിത്താൻയുപ പശ്യാമി
യാൻയസ്മിൻ രാവണാത്മജേ।
ത്വര തേന മഹാബാഹോ
ഭഗ്ന ഏഷ ന സംശയഃ ॥ **6.88.40** ॥ 3913

തതഃ സന്ധായ സൗമിത്രിഃ
ശരാനാശീവിഷോപമാൻ।
മുമോച വിശിഖാംസ്തസ്മിൻ
സർപാനിവ വിഷോൽബണാൻ ॥ **6.88.41** ॥ 3914

ശക്രാശനിസമസ്പർശൈ -
ർലക്ഷ്മണേനാഹതഃ ശരൈഃ।
മുഹൂർതമഭവൻമൂഢഃ
സർവസങ്ക്ഷുഭിതേന്ദ്രിയഃ ॥ **6.88.42** ॥ 3915

ഉപലഭ്യ മുഹൂർതേന
സംജ്ഞാം പ്രത്യാഗതേന്ദ്രിയഃ।
ദദർശാവസ്ഥിതം വീര -
മാജൗ ദശരഥാത്മജം।
സോഽഭിചക്രാമ സൗമിത്രിം
രോഷാത് സംരക്തലോചനഃ ॥ **6.88.43** ॥ 3916

അംബ്രവീച്ചൈനമാസാദ്യ
പുനഃ സ പരുഷം വചഃ।
കിം ന സ്മരസി തദ് യുദ്ധേ
പ്രഥമേ മത്പരാക്രമം।
നിബദ്ധസ്ത്വം സഹ ഭ്രാത്രാ
യദാ യുധി വിചേഷ്ടസേ ॥ **6.88.44** ॥ 3917

യുവാം ഖലു മഹായുദ്ധേ
വജ്രാശനിസമൈഃ ശരൈഃ।
ശായിതൗ പ്രഥമം ഭൂമൗ
വിസംജ്ഞൗ സപുരഃസരൗ ॥ **6.88.45** ॥ 3918

സ്മൃതിർവാ നാസ്തി തേ മൻയേ
വ്യക്തം വാ യമസാദനം।
ഗന്തുമിച്ഛസി യൻമാം ത്വ -
മാധർഷയിതുമിച്ഛസി ॥ **6.88.46** ॥ 3919

യദി തേ പ്രഥമേ യുദ്ധേ
ന ദൃഷ്ടോ മത്പരാക്രമഃ।
അദ്യ ത്വാം ദർശയിഷ്യാമി
തിഷ്ഠേദാനീം വ്യവസ്ഥിതഃ ॥ **6.88.47** ॥ 3920

ഇത്യുക്ത്വാ സപ്തഭിർബാണൈ -
രഭിവിവ്യാധ ലക്ഷ്മണം।
ദശഭിസ്തു ഹനൂമന്തം
തീക്ഷ്ണധാരൈഃ ശരോത്തമൈഃ ॥ **6.88.48** ॥ 3921

തതഃ ശരശതേനൈവ
സുപ്രയുക്തേന വീർയവാൻ।
ക്രോധാദ് ദ്വിഗുണസംരബ്ധോ
നിർബിഭേദ വിഭീഷണം ॥ **6.88.49** ॥ 3922

തദ് ദൃഷ്ട്വേന്ദ്രജിതാ കർമ
കൃതം രാമാനുജസ്തദാ।
അചിന്തയിത്വാ പ്രഹസ -
ന്നെതത് കിഞ്ചിദിതി ബ്രുവൻ ॥ **6.88.50** ॥ 3923

മുമോച ച ശരാൻ ഘോരാൻ
സംഗൃഹ്യ നരപുംഗവഃ।
അഭീതവദനഃ ക്രുദ്ധോ
രാവണിം ലക്ഷ്മണോ യുധി ॥ **6.88.51** ॥ 3924

നൈവം രണഗതാഃ ശൂരാഃ
പ്രഹരന്തി നിശാചര।
ലഘവശ്ചാൽപവീർയാശ്ച
ശരാ ഹീമേ സുഖാസ്തവ ॥ **6.88.52** ॥ 3925

നൈവം ശൂരാസ്തു യുധ്യന്തേ
സമരേ യുദ്ധകാങ്ക്ഷിണഃ।
ഇത്യേവം തം ബ്രുവൻ ധൻവീ
ശരൈരഭിവവർഷ ഹ ॥ **6.88.53** ॥ 3926

തസ്യ ബാണൈഃ സുവിധ്വസ്തം
കവചം കാഞ്ചനം മഹത്।
വ്യശീർയത രഥോപസ്ഥേ
താരാജാലമിവാംബരാത് ॥ **6.88.54** ॥ 3927

വിധൂതവർമാ നാരാചൈ -
ർബഭൂവ സ കൃതവ്രണഃ।
ഇന്ദ്രജിത് സമരേ വീരഃ
പ്രത്യൂഷേ ഭാനുമാനിവ ॥ **6.88.55** ॥ 3928

തതഃ ശരസഹസ്രേണ
സങ്ക്രുദ്ധോ രാവണാത്മജഃ।
ബിഭേദ സമരേ വീരോ
ലക്ഷ്മണം ഭീമവിക്രമഃ ॥ **6.88.56** ॥ 3929

വ്യശീർയത മഹദ്ദിവ്യം
കവചം ലക്ഷ്മണസ്യ തു।
കൃതപ്രതികൃതാൻയോന്യം
ബഭൂവതുരരിന്ദമൗ ॥ **6.88.57** ॥ 3930

അഭീക്ഷ്ണം നിഃശ്വസന്തൗ തൗ
യുധ്യേതാം തുമുലം യുധി।
ശരസങ്കൃത്തസർവാംഗൗ
സർവതോ രുധിരോക്ഷിതൗ ॥ **6.88.58** ॥ 3931

സുദീർഘകാലം തൗ വീരാ -
വന്യോന്യം നിശിതൈഃ ശരൈഃ।
തതക്ഷതുർമഹാത്മാനൗ
രണകർമവിശാരദൗ।
ബഭൂവതുശ്ചാത്മജയേ
യത്തൗ ഭീമപരാക്രമൗ ॥ **6.88.59** ॥ 3932

തൗ ശരൗഘൈസ്തഥാകീർണൗ
നികൃത്തകവചധ്വജൗ।
സൃജന്തൗ രുധിരം ചോഷ്ണം
ജലം പ്രസ്രവണാവിവ ॥ **6.88.60** ॥ 3933

ശരവർഷം തതോ ഘോരം
മുഞ്ചതോർഭീമനിഃസ്വനം।
സാസാരയോരിവാകാശേ
നീലയോഃ കാലമേഘയോഃ ॥ **6.88.61** ॥ 3934

തയോരഥ മഹാൻ കാലോ
വ്യതീയാദ് യുധ്യമാനയോഃ।

ന ച തൗ യുദ്ധവൈമുഖ്യം
ക്ലമം ചാപ്യുപജഗ്മതുഃ ॥ **6.88.62** ॥ 3935

അസ്ത്രാണ്യസ്ത്രവിദാം ശ്രേഷ്ഠൗ
ദർശയന്തൗ പുനഃ പുനഃ ।
ശരാനുച്ചാവചാകാരാ -
നന്തരിക്ഷേ ബബന്ധതുഃ ॥ **6.88.63** ॥ 3936

വ്യപേതദോഷമസ്യന്തൗ
ലഘു ചിത്രം ച സുഷ്ഠു ച ।
ഉഭൗ തു തുമുലം ഘോരം
ചക്രതുർനരരാക്ഷസൗ ॥ **6.88.64** ॥ 3937

തയോഃ പൃഥക് പൃഥഗ് ഭീമഃ
ശുശ്രുവേ തലനിസ്വനഃ ।
സ കമ്പം ജനയാമാസ
നിർഘാത ഇവ ദാരുണഃ ॥ **6.88.65** ॥ 3938

തയോഃ സ ഭ്രാജതേ ശബ്ദ -
സ്തഥാ സമരമത്തയോഃ ।
സുഘോരയോർനിഷ്ടനതോ -
ർഗഗനേ മേഘയോരിവ ॥ **6.88.66** ॥ 3939

സുവർണപുംഖൈർനാരാചൈ -
ർബലവന്തൗ കൃതവ്രണൗ ।
പ്രസുസ്രുവാതേ രുധിരം
കീർതിമന്തൗ ജയേ ധൃതൗ ॥ **6.88.67** ॥ 3940

തേ ഗാത്രയോർനിപതിതാ
രുക്മപുംഖാഃ ശരാ യുധി ।

അസൃഗ്ദിഗ്ധാ വിനിഷ്പേതു -
ർവിവിശുർധരണീതലം ॥ **6.88.68** ॥ 3941

അൻയേ സുനിശിതൈഃ ശസ്ത്രൈ -
രാകാശേ സഞ്ജഘട്ടിരേ ।
ബഭഞ്ജുശ്ചിച്ഛിദുശ്ചൈവ
തയോർബാണാഃ സഹസ്രശഃ ॥ **6.88.69** ॥ 3942

സ ബഭൂവ രണോ ഘോര -
സ്തയോർബാണമയശ്ചയഃ ।
അഗ്നിഭ്യാമിവ ദീപ്താഭ്യാം
സത്രേ കുശമയശ്ച യഃ ॥ **6.88.70** ॥ 3943

തയോഃ കൃതവ്രണൗ ദേഹൗ
ശുശുഭാതേ മഹാത്മനോഃ ।
സുപുഷ്പാവിവ നിഷ്പത്രൗ
വനേ കിംശുകശാൽമലീ ॥ **6.88.71** ॥ 3944

ചക്രതുസ്തുമുലം ഘോരം
സന്നിപാതം മുഹുർമുഹുഃ ।
ഇന്ദ്രജിൽലക്ഷ്മണശ്ചൈവ
പരസ്പരജയൈഷിണൗ ॥ **6.88.72** ॥ 3945

ലക്ഷ്മണോ രാവണിം യുദ്ധേ
രാവണിശ്ചാപി ലക്ഷ്മണം ।
അൻയോൻയം താവഭിഘ്നന്തൗ
ന ശ്രമം പ്രതിപദ്യതാം ॥ **6.88.73** ॥ 3946

ബാണജാലൈഃ ശരീരസ്ഥൈ -
രവഗാഢൈസ്തരസ്വിനൗ ।

ശുശുഭാതേ മഹാവീർയൗ
പ്രരൂഢാവിവ പർവതൗ ॥ **6.88.74** ॥ 3947

തയോ രുധിരസിക്തകാനി
സംവൃതാനി ശരൈർഭൃശം ।
ബഭ്രാജുഃ സർവഗാത്രാണി
ജ്വലന്ത ഇവ പാവകാഃ ॥ **6.88.75** ॥ 3948

തയോരഥ മഹാൻ കാലോ
വ്യതീയാദ് യുധ്യമാനയോഃ ।
ന ച തോ യുദ്ധവൈമുഖ്യം
ശ്രമം ചാപ്യഭിജഗ്മതുഃ ॥ **6.88.76** ॥ 3949

അഥ സമരപരിശ്രമം നിഹന്തും
സമരമുഖേഷ്വജിതസ്യ ലക്ഷ്മണസ്യ ।
പ്രിയഹിതമുപപാദയൻ മഹാത്മാ
സമരമുപേത്യ വിഭീഷണോഽവതസ്ഥേ ॥ **6.88.77** ॥ 3950

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അഷ്ടാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

വിഭീഷണസ്യ രക്ഷഃസു പ്രഹാരസ്തേന വാനരയൂഥപാനാം പ്രോത്സാഹനം ലക്ഷ്മണേനേന്ദ്രജിതഃ സാരഥേർവധോ വാനരൈസ്തദീയാനാമശ്വാനാം വിനിപാതനം

യുധ്യമാനൗ തതോ ദൃഷ്ട്വാ
പ്രസക്തൗ നരരാക്ഷസൗ ।
പ്രഭിന്നാവിവ മാതംഗൗ
പരസ്പരജയൈഷിണൗ ॥ **6.89.1** ॥ 3951

തയോർയുദ്ധം ദ്രഷ്ടുകാമോ
വരചാപധരോ ബലീ ।
ശൂരഃ സ രാവണഭ്രാതാ
തസ്ഥൗ സംഗ്രാമമൂർധനി ॥ **6.89.2** ॥ 3952

തതോ വിസ്ഫാരയാമാസ
മഹദ് ധനുരവസ്ഥിതഃ ।
ഉത്സസർജ ച തീക്ഷ്ണാഗ്രാൻ
രാക്ഷസേഷു മഹാശരാൻ ॥ **6.89.3** ॥ 3953

തേ ശരാഃ ശിഖിസംസ്പർശാ
നിപതന്തഃ സമാഹിതാഃ ।

രാക്ഷസാൻ ദ്രാവയാമാസു -
ർവജ്രാണീവ മഹാഗിരീൻ ॥ **6.89.4** ॥ 3954

വിഭീഷണസ്യാനുചരാ -
സ്ത്വേപി ശൂലാസിപട്ടിശൈഃ।
ചിച്ഛിദുഃ സമരേ വീരാൻ
രാക്ഷസാൻ രാക്ഷസോത്തമാഃ ॥ **6.89.5** ॥ 3955

രാക്ഷസൈസ്തൈഃ പരിവൃതഃ
സ തദാ തു വിഭീഷണഃ।
ബഭൗ മധ്യേ പ്രധൃഷ്ടാനാം
കലഭാനാമിവ ദ്വിപഃ ॥ **6.89.6** ॥ 3956

തതഃ സഞ്ചോദമാനോ വൈ
ഹരീൻ രക്ഷോവധപ്രിയാൻ।
ഉവാച വചനം കാലേ
കാലജ്ഞോ രക്ഷസാം വരഃ ॥ **6.89.7** ॥ 3957

ഏകോഽയം രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
പരായണമവസ്ഥിതഃ।
ഏതച്ഛേഷം ബലം തസ്യ
കിം തിഷ്ഠത ഹരീശ്വരാഃ ॥ **6.89.8** ॥ 3958

അസ്മിംശ്ച നിഹതേ പാപേ
രാക്ഷസേ രണമൂർധനി।
രാവണം വർജയിത്വാ തു
ശേഷമസ്യ ബലം ഹതം ॥ **6.89.9** ॥ 3959

പ്രഹസ്തോ നിഹതോ വീരോ
നികുംഭശ്ച മഹാബലഃ।

കുംഭകർണശ്ച കുംഭശ്ച
ധൂമ്രാക്ഷശ്ച നിശാചരഃ ॥ **6.89.10** ॥ 3960

ജംബുമാലീ മഹാമാലീ
തീക്ഷ്ണവേഗോഽശനിപ്രഭഃ ।
സുപ്തഘ്നോ യജ്ഞകോപശ്ച
വജ്രദംഷ്ട്രശ്ച രാക്ഷസഃ ॥ **6.89.11** ॥ 3961

സംഹ്രാദീ വികടോഽരിഘ്ന -
സ്തപനോ മന്ദ ഏവ ച ।
പ്രഘാസഃ പ്രഘസശ്ചൈവ
പ്രജംഘോ ജംഘ ഏവ ച ॥ **6.89.12** ॥ 3962

അഗ്നികേതുശ്ച ദുർധർഷോ
രശ്മികേതുശ്ച വീർയവാൻ ।
വിദ്യുജ്ജിഹ്വോ ദ്വിജിഹ്വശ്ച
സൂര്യശത്രുശ്ച രാക്ഷസഃ ॥ **6.89.13** ॥ 3963

അകമ്പനഃ സുപാർശ്വശ്ച
ചക്രമാലീ ച രാക്ഷസഃ ।
കമ്പനഃ സത്ത്വവന്തൗ തൗ
ദേവാന്തകനരാന്തകൗ ॥ **6.89.14** ॥ 3964

ഏതാൻ നിഹത്യാതിബലാൻ
ബഹൂൻ രാക്ഷസസത്തമാൻ ।
ബാഹുഭ്യാം സാഗരം തീർത്വാ
ലംഘ്യതാം ഗോഷ്പദം ലഘു ॥ **6.89.15** ॥ 3965

ഏതാവദേവ ശേഷം വോ
ജേതവ്യമിതി വാനരാഃ ।

ഹതാഃ സർവേ സമാഗമ്യ
രാക്ഷസാ ബലദർപിതാഃ ॥ **6.89.16** ॥ 3966

അയുക്തം നിധനം കർതും
പുത്രസ്യ ജനിതുർമമ ।
ഘൃണാമപാസ്യ രാമാർഥേ
നിഹൻയാം ഭ്രാതുരാത്മജം ॥ **6.89.17** ॥ 3967

ഹന്തുകാമസ്യ മേ ബാഷ്പം
ചക്ഷുശ്ചൈവ നിരുധ്യതി ।
തമേവൈഷ മഹാബാഹു -
ർലക്ഷ്മണഃ ശമയിഷ്യതി ॥ **6.89.18** ॥ 3968

വാനരാ ഘ്നത സംഭൂയ
ഭൃത്യാനസ്യ സമീപഗാൻ ।
ഇതി തേനാതിയശസാ
രാക്ഷസേനാഭിചോദിതാഃ ॥ **6.89.19** ॥ 3969

വാനരേന്ദ്രാ ജഹൃഷിരേ
ലാംഗൂലാനി ച വിവ്യധുഃ ।
തതസ്തു കപിശാർദൂലാഃ
ക്ഷ്വേഡന്തശ്ച പുനഃ പുനഃ ।
മുമുചുർവിവിധാൻ നാദാൻ
മേഘാൻ ദൃഷ്ട്വേവ ബർഹിണഃ ॥ **6.89.20** ॥ 3970

ജാംബവാനപി തൈഃ സർവൈഃ
സ്വയൂഥ്യൈരഭിസംവൃതഃ ।
തേ്ശ്മഭിസ്താഡയാമാസു -
ർനഖൈർദന്തൈശ്ച രാക്ഷസാൻ ॥ **6.89.21** ॥ 3971

നിഘ്നന്തമൃക്ഷാധിപതിം
രാക്ഷസാസ്തേ മഹാബലാഃ।
പരിവവ്രുർഭയം ത്യക്ത്വാ
തമനേകവിധായുധാഃ ॥ **6.89.22** ॥ 3972

ശരൈഃ പരശുഭിസ്തീക്ഷ്ണൈഃ
പട്ടിശൈർയഷ്ടിതോമരൈഃ।
ജാംബവന്തം മൃധേ ജഘ്നു -
ർനിഘ്നന്തം രാക്ഷസീം ചമൂം ॥ **6.89.23** ॥ 3973

സ സമ്പ്രഹാരസ്തുമുലഃ
സഞ്ജജ്ഞേ കപിരക്ഷസാം।
ദേവാസുരാണാം ക്രുദ്ധാനാം
യഥാ ഭീമോ മഹാസ്വനഃ ॥ **6.89.24** ॥ 3974

ഹനൂമാനപി സങ്ക്രുദ്ധഃ
സാലമുത്പാട്യ പർവതാത്।
സ ലക്ഷ്മണം സ്വയം പൃഷ്ഠാ -
ദവരോപ്യ മഹാമനാഃ ॥ **6.89.25** ॥ 3975

രക്ഷസാം കദനം ചക്രേ
ദുരാസാദഃ സഹസ്രശഃ।
സ ദത്ത്വാ തുമുലം യുദ്ധം
പിതൃവ്യസ്യേന്ദ്രജിദ് ബലീ ॥ **6.89.26** ॥ 3976

ലക്ഷ്മണം പരവീരഘ്നഃ
പുനരേവാഭ്യധാവത।
തൗ പ്രയുദ്ധൗ തദാ വീരൗ
മൃധേ ലക്ഷ്മണരാക്ഷസൗ ॥ **6.89.27** ॥ 3977

ശരൗഘാനഭിവർഷന്തൗ
ജഘ്നതുസ്തൗ പരസ്പരം।
അഭീക്ഷ്ണമന്തർദധതുഃ
ശരജാലൈർമഹാബലൗ ॥ **6.89.28** ॥ 3978

ചന്ദ്രാദിത്യാവിവോഷ്ണാന്തേ
യഥാ മേഘ്വൈസ്തരസ്വിനൗ।
നഹ്യാദാനം ന സന്ധാനം
ധനുഷോ വാ പരിഗ്രഹഃ ॥ **6.89.29** ॥ 3979

ന വിപ്രമോക്ഷോ ബാണാനാം
ന വികർഷോ ന വിഗ്രഹഃ।
ന മുഷ്ടിപ്രതിസന്ധാനം
ന ലക്ഷ്യപ്രതിപാദനം ॥ **6.89.30** ॥ 3980

അദൃശ്യത തയോസ്തത്ര
യുധ്യതോഃ പാണിലാഘവാത്।
ചാപവേഗപ്രയുക്തൈശ്ച
ബാണജാലൈഃ സമന്തതഃ ॥ **6.89.31** ॥ 3981

അന്തരിക്ഷേഽഭിസമ്പന്നേ
ന രൂപാണി ചകാശിരേ।
ലക്ഷ്മണോ രാവണിം പ്രാപ്യ
രാവണിശ്ചാപി ലക്ഷ്മണം ॥ **6.89.32** ॥ 3982

അവ്യവസ്ഥാ ഭവത്യുഗ്രാ
താഭ്യാമന്യോന്യവിഗ്രഹേ।
താഭ്യാമുഭാഭ്യാം തരസാ
പ്രസൃഷ്ടൈർവിശിഖൈഃ ശിതൈഃ ॥ **6.89.33** ॥ 3983

നിരന്തരമിവാകാശം
ബഭൂവ തമസാ വൃതം।
തൈഃ പതദ്ഭിശ്ച ബഹുഭി -
സ്തയോഃ ശരശതൈഃ ശിതൈഃ ॥ **6.89.34** ॥ 3984

ദിശശ്ച പ്രദിശശ്ചൈവ
ബഭൂവുഃ ശരസങ്കുലാഃ।
തമസാ പിഹിതം സർവ -
മാസീത് പ്രതിഭയം മഹത് ॥ **6.89.35** ॥ 3985

അസ്തം ഗതേ സഹസ്രാംശൗ
സംവൃതേ തമസാ ച വൈ।
രുധിരൗഘാ മഹാനദ്യഃ
പ്രാവർതന്ത സഹസ്രശഃ ॥ **6.89.36** ॥ 3986

ക്രവ്യാദാ ദാരുണാ വാഗ്ഭി -
ശ്ചിക്ഷിപുർഭീമനിഃസ്വനാൻ।
ന തദാനീം വവൗ വായു -
ർന ച ജജ്വാല പാവകഃ ॥ **6.89.37** ॥ 3987

സ്വസ്ത്യസ്തു ലോകേഭ്യ ഇതി
ജജൽപുസ്തേ മഹർഷയഃ।
സമ്പേതുശ്ചാത്ര സന്തപ്താ
ഗന്ധർവാഃ സഹ ചാരണൈഃ ॥ **6.89.38** ॥ 3988

അഥ രാക്ഷസസിംഹസ്യ
കൃഷ്ണാൻ കനകഭൂഷണാൻ।
ശരൈശ്ചതുർഭിഃ സൗമിത്രി -
ർവിവ്യാധ ചതുരോ ഹയാൻ ॥ **6.89.39** ॥ 3989

തതോഽപരേണ ഭൽലേന
പീതേന നിശിതേന ച।
സമ്പൂർണായതമുക്തേന
സുപത്രേണ സുവർചസാ ॥ **6.89.40** ॥ 3990

മഹേന്ദ്രാശനികൽപേന
സൂതസ്യ വിചരിഷ്യതഃ।
സ തേന ബാണാശനിനാ
തലശബ്ദാനുനാദിനാ ॥ **6.89.41** ॥ 3991

ലാഘവാദ് രാഘവഃ ശ്രീമാ -
ഞ്ശിരഃ കായാദപാഹരത്।
സ യന്തരി മഹാതേജാ
ഹതേ മന്ദോദരീസുതഃ ॥ **6.89.42** ॥ 3992

സ്വയം സാരഥ്യമകരോത്
പുനശ്ച ധനുരസ്പൃശത്।
തദദ്ഭുതമഭൂത് തത്ര
സാരഥ്യം പശ്യതാം യുധി ॥ **6.89.43** ॥ 3993

ഹയേഷു വ്യഗ്രഹസ്തം തം
വിവ്യാധ നിശിതൈഃ ശരൈഃ।
ധനുഷ്യഥ പുനർവ്യഗ്രം
ഹയേഷു മുമുചേ ശരാൻ ॥ **6.89.44** ॥ 3994

ഛിദ്രേഷു തേഷു ബാണൗഘൈ -
ർവിചരന്തമഭീതവത്।
അർദയാമാസ സമരേ
സൗമിത്രിഃ ശീഘ്രകൃത്തമഃ ॥ **6.89.45** ॥ 3995

നിഹതം സാരഥിം ദൃഷ്ട്വാ
സമരേ രാവണാത്മജഃ।
പ്രജഹൗ സമരോദ്ധർഷം
വിഷണ്ണഃ സ ബഭൂവ ഹ ॥ **6.89.46** ॥ 3996

വിഷണ്ണവദനം ദൃഷ്ട്വാ
രാക്ഷസം ഹരിയൂഥപാഃ।
തതഃ പരമസംഹൃഷ്ടാ
ലക്ഷ്മണം ചാഭ്യപൂജയൻ ॥ **6.89.47** ॥ 3997

തതഃ പ്രമാഥീ രഭസഃ
ശരഭോ ഗന്ധമാദനഃ।
അമൃഷ്യമാണാശ്ചത്വാര -
ശ്ചക്രുർവേഗം ഹരീശ്വരാഃ ॥ **6.89.48** ॥ 3998

തേ ചാസ്യ ഹയമുഖ്യേഷു
തൂർണമുത്പത്യ വാനരാഃ।
ചതുർഷു സുമഹാവീർയാ
നിപേതുർഭീമവിക്രമാഃ ॥ **6.89.49** ॥ 3999

തേഷാമധിഷ്ഠിതാനാം തൈ -
ർവാനരൈഃ പർവതോപമൈഃ।
മുഖേഭ്യോ രുധിരം വ്യക്തം
ഹയാനാം സമവർതത ॥ **6.89.50** ॥ 4000

തേ ഹയാ മഥിതാ ഭഗ്നാ
വ്യസവോ ധരണീം ഗതാഃ।
തേ നിഹത്യ ഹയാംസ്തസ്യ
പ്രമഥ്യ ച മഹാരഥം।

പുനരുത്പത്യ വേഗേന
തസ്ഥുർലക്ഷ്മണപാർശ്വതഃ ॥ **6.89.51** ॥ 4001

സ ഹതാശ്വാദവപ്ലുത്യ
രഥാൻമഥിതസാരഥിഃ ।
ശരവർഷേണ സൗമിത്രി -
മഭ്യധാവത രാവണിഃ ॥ **6.89.52** ॥ 4002

തതോ മഹേന്ദ്രപ്രതിമഃ സ ലക്ഷ്മണഃ
പദാതിനം തം നിഹതൈർഹയോത്തമൈഃ ।
സൃജന്തമാജൗ നിശിതാംഛരോത്തമാൻ
ഭൃശം തദാ ബാണഗണൈർവ്യദാരയത് ॥ **6.89.53** ॥ 4003

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകോനനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ നവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ഇന്ദ്രജിൽലക്ഷ്മണയോർഘോരം യുദ്ധമിന്ദ്രജിതോ വധശ്ച

സ ഹതാശ്വോ മഹാതേജാ
ഭൂമൗ തിഷ്ഠൻ നിശാചരഃ।
ഇന്ദ്രജിത് പരമക്രുദ്ധഃ
സമ്പ്രജജ്വാല തേജസാ ॥ **6.90.1** ॥ 4004

തൗ ധൻവിനൗ ജിഘാംസന്താ -
വൻയോൻയമിഷുഭിർഭൃശം।
വിജയേനാഭിനിഷ്ക്രാന്തൗ
വനേ ഗജവൃഷാവിവ ॥ **6.90.2** ॥ 4005

നിബർഹയന്തശ്ചാൻയോൻയം
തേ രാക്ഷസവനൗകസഃ।
ഭർതാരം ന ജഹുർയുദ്ധേ
സമ്പതന്തസ്തതസ്തതഃ ॥ **6.90.3** ॥ 4006

തതസ്താൻ രാക്ഷസാൻ സർവാൻ
ഹർഷയൻ രാവണാത്മജഃ।
സ്തുൻവാനോ ഹർഷമാണശ്ച
ഇദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.90.4** ॥ 4007

തമസാ ബഹുലേനേമാഃ
സംസക്തഃ സർവതോ ദിശഃ।
നേഹ വിജ്ഞായതേ സ്വോ വാ
പരോ വാ രാക്ഷസോത്തമാഃ ॥ **6.90.5** ॥ 4008

ധൃഷ്ടം ഭവന്തോ യുധ്യന്തു
ഹരീണാം മോഹനായ വൈ।
അഹം തു രഥമാസ്ഥായ
ആഗമിഷ്യാമി സംയുഗേ ॥ **6.90.6** ॥ 4009

തഥാ ഭവന്തഃ കുർവന്തു
യഥേമേ ഹി വനൗകസഃ।
ന യുധ്യേയുർമഹാത്മാനഃ
പ്രവിഷ്ടേ നഗരം മയി ॥ **6.90.7** ॥ 4010

ഇത്യുക്ത്വാ രാവണസുതോ
വഞ്ചയിത്വാ വനൗകസഃ।
പ്രവിവേശ പുരീം ലങ്കാം
രഥഹേതോരമിത്രഹാ ॥ **6.90.8** ॥ 4011

സ രഥം ഭൂഷയിത്വാഥ
രുചിരം ഹേമഭൂഷിതം।
പ്രാസാസിശരസംയുക്തം
യുക്തം പരമവാജിഭിഃ ॥ **6.90.9** ॥ 4012

അധിഷ്ഠിതം ഹയജ്ഞേന
സൂതേനാപ്തോപദേശിനാ।
ആരുരോഹ മഹാതേജാ
രാവണിഃ സമിതിഞ്ജയഃ ॥ **6.90.10** ॥ 4013

സ രാക്ഷസഗണൈർമുഖ്യൈ -
ർവൃതോ മന്ദോദരീസുതഃ।
നിർയയൗ നഗരാദ് വീരഃ
കൃതാന്തബലചോദിതഃ ॥ **6.90.11** ॥ 4014

സോഽഭിനിഷ്ക്രമ്യ നഗരാ -
ദിന്ദ്രജിത് പരമൗജസാ।
അഭ്യയാജ്ജവനൈരശ്വൈ -
ർലക്ഷ്മണം സവിഭീഷണം ॥ **6.90.12** ॥ 4015

തതോ രഥസ്ഥമാലോക്യ
സൗമിത്രീ രാവണാത്മജം।
വാനരാശ്ച മഹാവീർയാ
രാക്ഷസശ്ച വിഭീഷണഃ ॥ **6.90.13** ॥ 4016

വിസ്മയം പരമം ജഗ്മു -
ർലാഘവാത് തസ്യ ധീമതഃ।
രാവണിശ്ചാപി സങ്ക്രുദ്ധോ
രണേ വാനരയൂഥപാൻ ॥ **6.90.14** ॥ 4017

പാതയാമാസ ബാണൗഘൈഃ
ശതശോഽഥ സഹസ്രശഃ।
സ മണ്ഡലീകൃതധനൂ
രാവണിഃ സമിതിഞ്ജയഃ ॥ **6.90.15** ॥ 4018

ഹരീനഭ്യഹനത് ക്രുദ്ധഃ
പരം ലാഘവമാസ്ഥിതഃ।
തേ വധ്യമാനാ ഹരയോ
നാരാചൈർഭീമവിക്രമാഃ ॥ **6.90.16** ॥ 4019

സൗമിത്രിം ശരണം പ്രാപ്താഃ
പ്രജാപതിമിവ പ്രജാഃ।
തതഃ സമരകോപേന
ജ്വലിതോ രഘുനന്ദനഃ।
ചിച്ഛേദ കാർമുകം തസ്യ
ദർശയൻ പാണിലാഘവം ॥ **6.90.17** ॥ 4020

സോഽന്യത്കാർമുകമാദായ
സജ്യം ചക്രേ ത്വരന്നിവ।
തദപ്യസ്യ ത്രിഭിർബാണൈ -
ർലക്ഷ്മണോ നിരകൃന്തത ॥ **6.90.18** ॥ 4021

അഥൈനം ഛിന്നധൻവാന -
മാശീവിഷവിഷോപമൈഃ।
വിവ്യാധോരസി സൗമിത്രീ
രാവണിം പഞ്ചഭിഃ ശരൈഃ ॥ **6.90.19** ॥ 4022

തേ തസ്യ കായം നിർഭിദ്യ
മഹാകാർമുകനിഃസൃതാഃ।
നിപേതുർധരണീം ബാണാ
രക്തതാ ഇവ മഹോരഗാഃ ॥ **6.90.20** ॥ 4023

സ ച്ഛിന്നധൻവാ രുധിരം
വമൻ വക്ത്രേണ രാവണിഃ।
ജഗ്രാഹ കാർമുകശ്രേഷ്ഠം
ദൃഢജ്യം ബലവത്തരം ॥ **6.90.21** ॥ 4024

സ ലക്ഷ്മണം സമുദ്ദിശ്യ
പരം ലാഘവമാസ്ഥിതഃ।

വവർഷ ശരവർഷാണി
വർഷാണീവ പുരന്ദരഃ ॥ **6.90.22** ॥ 4025

മുക്തമിന്ദ്രജിതാ തത്തു
ശരവർഷമരിന്ദമഃ ।
ആവാരയദസംഭ്രാന്തോ
ലക്ഷ്മണഃ സുദുരാസദം ॥ **6.90.23** ॥ 4026

സന്ദർശയാമാസ തദാ
രാവണിം രഘുനന്ദനഃ ।
അസംഭ്രാന്തോ മഹാതേജാ -
സ്തദദ്ഭുതമിവാഭവത് ॥ **6.90.24** ॥ 4027

തതസ്താൻ രാക്ഷസാൻ സർവാം -
സ്ത്രിഭിരേകൈകമാഹവേ ।
അവിധ്യത് പരമക്രുദ്ധഃ
ശീഘ്രാസ്ത്രം സമ്പ്രദർശയൻ ।
രാക്ഷസേന്ദ്രസുതം ചാപി
ബാണൗഘൈഃ സമതാഡയത് ॥ **6.90.25** ॥ 4028

സോഽതിവിദ്ധോ ബലവതാ
ശത്രുണാ ശത്രുഘാതിനാ ।
അസക്തം പ്രേഷയാമാസ
ലക്ഷ്മണായ ബഹൂഞ്ശരാൻ ॥ **6.90.26** ॥ 4029

താനപ്രാപ്താഞ്ശിതൈർബാണൈ -
ശ്ചിച്ഛേദ പരവീരഹാ ।
സാരഥേരസ്യ ച രണേ
രഥിനോ രഥസത്തമഃ ॥ **6.90.27** ॥ 4030

ശിരോ ജഹാര ധർമാത്മാ
ഭൽലേനാനതപർവണാ।
അസൂതാസ്തേ ഹയാസ്തത്ര
രഥമൂഹുരവിക്ലവാഃ ॥ **6.90.28** ॥ 4031

മണ്ഡലാൻയഭിധാവന്തി
തദദ്ഭുതമിവാഭവത്।
അമർഷവശമാപന്നഃ
സൗമിത്രിർദ്ധവിക്രമഃ ॥ **6.90.29** ॥ 4032

പ്രത്യവിധ്യദ്ധയാംസ്തസ്യ
ശരൈർവിത്രാസയൻ രണേ।
അമർഷമാണസ്തത്കർമ
രാവണസ്യ സുതോ രണേ ॥ **6.90.30** ॥ 4033

വിവ്യാധ ദശഭിർബാണൈഃ
സൗമിത്രിം തമമർഷണം।
തേ തസ്യ വജ്രപ്രതിമാഃ
ശരാഃ സർപവിഷോപമാഃ।
വിലയം ജഗ്മുരാഗത്യ
കവചം കാഞ്ചനപ്രഭം ॥ **6.90.31** ॥ 4034

അഭേദ്യകവചം മത്വാ
ലക്ഷ്മണം രാവണാത്മജഃ।
ലലാടേ ലക്ഷ്മണം ബാണൈഃ
സുപുംഖൈസ്ത്രിഭിരിന്ദ്രജിത് ॥ **6.90.32** ॥ 4035

അവിധ്യത് പരമക്രുദ്ധഃ
ശീഘ്രമസ്ത്രം പ്രദർശയൻ।

തൈഃ പൃഷത്കൈർലലാടസ്ഥൈഃ
ശുശുഭേ രഘുനന്ദനഃ ॥ **6.90.33** ॥ 4036

രണാഗ്രേ സമരശ്ലാഘീ
ത്രിശൃംഗ ഇവ പർവതഃ।
സ തഥാപ്യർദിതോ ബാണൈ
രാക്ഷസേന തദാ മൃധേ ॥ **6.90.34** ॥ 4037

തമാശു പ്രതിവിവ്യാധ
ലക്ഷ്മണഃ പഞ്ചഭിഃ ശരൈഃ।
വികൃഷ്യേന്ദ്രജിതോ യുദ്ധേ
വദനേ ശുഭകുണ്ഡലേ ॥ **6.90.35** ॥ 4038

ലക്ഷ്മണേന്ദ്രജിതൗ വീരൗ
മഹാബലശരാസനൗ।
അൻയോൻയം ജഘ്നതുർവീരൗ
വിശിഖൈർഭീമവിക്രമൗ ॥ **6.90.36** ॥ 4039

തതഃ ശോണിതദിഗ്ധാംഗൗ
ലക്ഷ്മണേന്ദ്രജിതാവുഭൗ।
രണേ തൗ രേജതുർവീരൗ
പുഷ്പിതാവിവ കിംശുകൗ ॥ **6.90.37** ॥ 4040

തൗ പരസ്പരമഭ്യേത്യ
സർവഗാത്രേഷു ധൻവിനൗ।
ഘോരൈർവിവ്യധതുർബാണൈഃ
കൃതഭാവാവുഭൗ ജയേ ॥ **6.90.38** ॥ 4041

തതഃ സമരകോപേന
സംയുതോ രാവണാത്മജഃ।

വിഭീഷണം ത്രിഭിർബാണൈ -
ർവിവ്യാധ വദനേ ശുഭേ ॥ **6.90.39** ॥ 4042

അയോമുഖൈസ്ത്രിഭിർവിദ്ധ്വാ
രാക്ഷസേന്ദ്രം വിഭീഷണം ।
ഏകൈകേനാഭിവിവ്യാധ
താൻ സർവാൻ ഹരിയൂഥപാൻ ॥ **6.90.40** ॥ 4043

തസ്മൈ ദൃഢതരം ക്രുദ്ധോ
ജഘാന ഗദയാ ഹയാൻ ।
വിഭീഷണോ മഹാതേജാ
രാവണേഃ സ ദുരാത്മനഃ ॥ **6.90.41** ॥ 4044

സ ഹതാശ്വാദവപ്ലുത്യ
രഥാന്നിഹതസാരഥേഃ ।
അഥ ശക്തിം മഹാതേജാഃ
പിതൃവ്യായ മുമോച ഹ ॥ **6.90.42** ॥ 4045

താമാപതന്തീം സമ്പ്രേക്ഷ്യ
സുമിത്രാനന്ദവർധനഃ ।
ചിച്ഛേദ നിശിതൈർബാണൈ -
ർദശധാപാതയദ് ഭുവി ॥ **6.90.43** ॥ 4046

തസ്മൈ ദൃഢധനുഃ ക്രുദ്ധോ
ഹതാശ്വായ വിഭീഷണഃ ।
വജ്രസ്പർശസമാൻ പഞ്ച
സസർജോരസി മാർഗണാൻ ॥ **6.90.44** ॥ 4047

തേ തസ്യ കായം ഭിത്ത്വാ തു
രുക്മപുംഖാ നിമിത്തഗാഃ ।

ബഭൂവുർലോഹിതാദിഗ്ധാ
രക്തതാ ഇവ മഹോരഗാഃ ॥ **6.90.45** ॥ 4048

സ പിതൃവ്യസ്യ സങ്ക്രുദ്ധ
ഇന്ദ്രജിച്ഛരമാദദേ।
ഉത്തമം രക്ഷസാം മധ്യേ
യമദത്തം മഹാബലഃ ॥ **6.90.46** ॥ 4049

തം സമീക്ഷ്യ മഹാതേജാ
മഹേഷും തേന സംഹിതം।
ലക്ഷ്മണോഽപ്യാദദേ ബാണ -
മൻയദ് ഭീമപരാക്രമഃ ॥ **6.90.47** ॥ 4050

കുബേരേണ സ്വയം സ്വപ്നേ
യദ് ദത്തമമിതാത്മനാ।
ദുർജയം ദുർവിഷഹ്യം ച
സേന്ദ്രൈരപി സുരാസുരൈഃ ॥ **6.90.48** ॥ 4051

തയോസ്തു ധനുഷീ ശ്രേഷ്ഠേ
ബാഹുഭിഃ പരിഘോപമൈഃ।
വികൃഷ്യമാണേ ബലവത്
ക്രൗഞ്ചാവിവ ചുകൂജതുഃ ॥ **6.90.49** ॥ 4052

താഭ്യാം തു ധനുഷി ശ്രേഷ്ഠേ
സംഹിതൗ സായകോത്തമൗ।
വികൃഷ്യമാണൗ വീരാഭ്യാം
ഭൃശം ജജ്വലതുഃ ശ്രിയാ ॥ **6.90.50** ॥ 4053

തൗ ഭാസയന്താവാകാശം
ധനുർഭ്യാം വിശിഖൗ ച്യുതൗ।

മുഖേന മുഖമാഹത്യ
സന്നിപേതതുരോജസാ ॥ **6.90.51** ॥ 4054

സന്നിപാതസ്തയോശ്ചാസീ -
ച്ഛ്രയോർഘോരരൂപയോഃ ।
സധൂമവിസ്ഫുലിംഗശ്ച
തജ്ജ്വാഽഗ്നിർദാരുണോഽഭവത് ॥ **6.90.52** ॥ 4055

തൗ മഹാഗ്രഹസങ്കാശാ -
വൻയോൻയം സന്നിപത്യ ച ।
സംഗ്രാമേ ശതധാ യാതൗ
മേദിൻയാം ചൈവ പേതതുഃ ॥ **6.90.53** ॥ 4056

ശരൗ പ്രതിഹതൗ ദൃഷ്ട്വാ
താവുഭൗ രണമൂർധനി ।
വ്രീഡിതൗ ജാതരോഷൗ ച
ലക്ഷ്മണേന്ദ്രജിതൗ തദാ ॥ **6.90.54** ॥ 4057

സുസംരബ്ധസ്തു സൗമിത്രി -
രസ്ത്രം വാരുണമാദദേ ।
രൗദ്രം മഹേന്ദ്രജിദ് യുദ്ധേ -
ഽപ്യസൃജദ് യുധി നിഷ്ഠിതഃ ॥ **6.90.55** ॥ 4058

തേന തദ്വിഹിതം ശസ്ത്രം
വാരുണം പരമാദ്ഭുതം ।
തതഃ ക്രുദ്ധോ മഹാതേജാ
ഇന്ദ്രജിത് സമിതിഞ്ജയഃ ।
ആഗ്നേയം സന്ദധേ ദീപ്തം
സ ലോകം സങ്ക്ഷിപന്നിവ ॥ **6.90.56** ॥ 4059

സൗരേണാസ്ത്രേണ തദ് വീരോ
ലക്ഷ്മണഃ പർയവാരയത്।
അസ്ത്രം നിവാരിതം ദൃഷ്ട്വാ
രാവണിഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ ॥ **6.90.57** ॥ 4060

ആദദേ നിശിതം ബാണ -
മാസുരം ശത്രുദാരണം।
തസ്മാച്ചാപാദ് വിനിഷ്പേതു -
ർഭാസ്വരാഃ കൂടമുദ്ഗരാഃ ॥ **6.90.58** ॥ 4061

ശൂലാനി ച ഭുശുണ്ഡ്യശ്ച
ഗദാഃ ഖഡ്ഗാഃ പരശ്വധാഃ।
തദ് ദൃഷ്ട്വാ ലക്ഷ്മണഃ സംഖ്യേ
ഘോരമസ്ത്രമഥാസുരം ॥ **6.90.59** ॥ 4062

അവാർയം സർവഭൂതാനാം
സർവശസ്ത്രവിദാരണം।
മാഹേശ്വരേണ ദ്യുതിമാം -
സ്തദസ്ത്രം പ്രത്യവാരയത് ॥ **6.90.60** ॥ 4063

തയോഃ സമഭവദ് യുദ്ധ -
മദ്ഭുതം രോമഹർഷണം।
ഗഗനസ്ഥാനി ഭൂതാനി
ലക്ഷ്മണം പർയവാരയൻ ॥ **6.90.61** ॥ 4064

ഭൈരവാഭിരുതേ ഭീമേ
യുദ്ധേ വാനരരക്ഷസാം।
ഭൂതൈർബഹുഭിരാകാശം
വിസ്മിതൈരാവൃതം ബഭൗ ॥ **6.90.62** ॥ 4065

ഋഷയഃ പിതരോ ദേവാ
ഗന്ധർവഗരുഡോരഗാഃ।
ശതക്രതും പുരസ്കൃത്യ
രരക്ഷുർലക്ഷ്മണം രണേ ॥ **6.90.63** ॥ 4066

അഥാൻയം മാർഗണശ്രേഷ്ഠം
സന്ദധേ രാഘവാനുജഃ।
ഹുതാശനസമസ്പർശം
രാവണാത്മജദാരണം ॥ **6.90.64** ॥ 4067

സുപത്രമനുവൃത്താംഗം
സുപർവാണം സുസംസ്ഥിതം।
സുവർണവികൃതം വീരഃ
ശരീരാന്തകരം ശരം ॥ **6.90.65** ॥ 4068

ദുരാവാരം ദുർവിഷഹം
രാക്ഷസാനാം ഭയാവഹം।
ആശീവിഷവിഷപ്രഖ്യം
ദേവസംഘൈഃ സമർചിതം ॥ **6.90.66** ॥ 4069

യേന ശക്രോ മഹാതേജാ
ദാനവാനജയത് പ്രഭുഃ।
പുരാ ദേവാസുരേ യുദ്ധേ
വീർയവാൻ ഹരിവാഹനഃ ॥ **6.90.67** ॥ 4070

അഥൈന്ദ്രമസ്ത്രം സൗമിത്രിഃ
സംയുഗേഷ്വപരാജിതം।
ശരശ്രേഷ്ഠം ധനുശ്രേഷ്ഠേ
വികർഷന്നിദമബ്രവീത് ॥ **6.90.68** ॥ 4071

ലക്ഷ്മീവാൻ ലക്ഷ്മണോ വാക്യ -
മർഥസാധകമാത്മനഃ।
ധർമാത്മാ സത്യസന്ധശ്ച
രാമോ ദാശരഥിർയദി।
പൗരുഷേ ചാപ്രതിദ്വന്ദ്വ -
സ്തദൈനം ജഹി രാവണിം ॥ **6.90.69** ॥ 4072

ഇത്യുക്ത്വാ ബാണമാകർണം
വികൃഷ്യ തമജിഹ്മഗം।
ലക്ഷ്മണഃ സമരേ വീരഃ
സസർജേന്ദ്രജിതം പ്രതി।
ഐന്ദ്രാസ്ത്രേണ സമായുജ്യ
ലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ ॥ **6.90.70** ॥ 4073

തച്ഛിരഃ സശിരസ്ത്രാണം
ശ്രീമജ്ജ്വലിതകുണ്ഡലം।
പ്രമഥ്യേന്ദ്രജിതഃ കായാത്
പാതയാമാസ ഭൂതലേ ॥ **6.90.71** ॥ 4074

തദ് രാക്ഷസതനൂജസ്യ
ഭിന്നസ്കന്ധം ശിരോ മഹത്।
തപനീയനിഭം ഭൂമൗ
ദദൃശേ രുധിരോക്ഷിതം ॥ **6.90.72** ॥ 4075

ഹതഃ സ നിപപാതാഥ
ധരണ്യാം രാവണാത്മജഃ।
കവചീ സശിരസ്ത്രാണോ
വിപ്രവിദ്ധശരാസനഃ ॥ **6.90.73** ॥ 4076

ചുക്രുശുസ്തേ തതഃ സർവേ
വാനരാഃ സവിഭീഷണാഃ।
ഹൃഷ്യന്തേ നിഹതേ തസ്മിൻ
ദേവാ വൃത്രവധേ യഥാ ॥ **6.90.74** ॥ 4077

അഥാന്തരിക്ഷേ ദേവാനാ -
മൃഷീണാം ച മഹാത്മനാം।
ജജ്ഞേഽഥ ജയസന്നാദോ
ഗന്ധർവാപ്സരസാമപി ॥ **6.90.75** ॥ 4078

പതിതം സമഭിജ്ഞായ
രാക്ഷസീ സാ മഹാചമൂഃ।
വധ്യമാനാ ദിശോ ഭേജേ
ഹരിഭിർജിതകാശിഭിഃ ॥ **6.90.76** ॥ 4079

വാനരൈർവധ്യമാനാസ്തേ
ശസ്ത്രാൺയുത്സൃജ്യ രാക്ഷസാഃ।
ലങ്കാമഭിമുഖാഃ സസ്രു -
ർഭ്രഷ്ടസംജ്ഞാഃ പ്രധാവിതാഃ ॥ **6.90.77** ॥ 4080

ദുദ്രുവുർബഹുധാ ഭീതാ
രാക്ഷസാഃ ശതശോ ദിശഃ।
ത്യക്ത്വാ പ്രഹരണാൻ സർവേ
പട്ടിശാസിപരശ്വധാൻ ॥ **6.90.78** ॥ 4081

കേചിൽലങ്കാം പരിത്രസ്താഃ
പ്രവിഷ്ടാ വാനരാർദിതാഃ।
സമുദ്രേ പതിതാഃ കേചിത്
കേചിത് പർവതമാശ്രിതാഃ ॥ **6.90.79** ॥ 4082

ഹതമിന്ദ്രജിതം ദൃഷ്ട്വാ
ശയാനം ച രണക്ഷിതൗ।
രാക്ഷസാനാം സഹസ്രേഷു
ന കശ്ചിത് പ്രത്യുദ്യശ്യത ॥ **6.90.80** ॥ 4083

യഥാസ്തം ഗത ആദിത്യേ
നാവതിഷ്ഠന്തി രശ്മയഃ।
തഥാ തസ്മിൻ നിപതിതേ
രാക്ഷസാസ്തേ ഗതാ ദിശഃ ॥ **6.90.81** ॥ 4084

ശാന്തരശ്മിരിവാദിത്യോ
നിർവാണ ഇവ പാവകഃ।
ബഭൂവ സ മഹാബാഹു -
ർവ്യപാസ്തഗതജീവിതഃ ॥ **6.90.82** ॥ 4085

പ്രശാന്തപീഡാബഹുലോ
വിനഷ്ടാരിഃ പ്രഹർഷവാൻ।
ബഭൂവ ലോകഃ പതിതേ
രാക്ഷസേന്ദ്രസുതേ തദാ ॥ **6.90.83** ॥ 4086

ഹർഷം ച ശക്രോ ഭഗവാൻ
സഹ സർവൈർമഹർഷിഭിഃ।
ജഗാമ നിഹതേ തസ്മിൻ
രാക്ഷസേ പാപകർമണി ॥ **6.90.84** ॥ 4087

ആകാശേ ചാപി ദേവാനാം
ശുശ്രുവേ ദുന്ദുഭിസ്വനഃ।
നൃത്യദ്ഭിരപ്സരോഭിശ്ച
ഗന്ധർവൈശ്ച മഹാത്മഭിഃ ॥ **6.90.85** ॥ 4088

വവർഷുഃ പുഷ്പവർഷാണി
തദദ്ഭുതമിവാഭവത്।
പ്രശശാമ ഹതേ തസ്മിൻ
രാക്ഷസേ ക്രൂരകർമണി ॥ **6.90.86** ॥ 4089

ശുദ്ധാ ആപോ നഭശ്ചൈവ
ജഹൃഷുർദേവദാനവാഃ।
ആജഗ്മുഃ പതിതേ തസ്മിൻ
സർവലോകഭയാവഹേ ॥ **6.90.87** ॥ 4090

ഊചുശ്ച സഹിതാസ്തുഷ്ടാ
ദേവഗന്ധർവദാനവാഃ।
വിജ്വരാഃ ശാന്തകലുഷാ
ബ്രാഹ്മണാ വിചരന്ത്വിതി ॥ **6.90.88** ॥ 4091

തതോഽഭ്യനന്ദൻ സംഹൃഷ്ടാഃ
സമരേ ഹരിയൂഥപാഃ।
തമപ്രതിബലം ദൃഷ്ട്വാ
ഹതം നൈരൃതപുംഗവം ॥ **6.90.89** ॥ 4092

വിഭീഷണോ ഹനൂമാംശ്ച
ജാംബവാംശ്ചർക്ഷയൂഥപഃ।
വിജയേനാഭിനന്ദന്ത -
സ്തുഷ്ടുവുശ്ചാപി ലക്ഷ്മണം ॥ **6.90.90** ॥ 4093

ക്ഷ്വേഡന്തശ്ച പ്ലവന്തശ്ച
ഗർജന്തശ്ച പ്ലവംഗമാഃ।
ലബ്ധലക്ഷാ രഘുസുതം
പരിവാർയോപതസ്ഥിരേ ॥ **6.90.91** ॥ 4094

ലാംഗൂലാനി പ്രവിധ്യന്തഃ
സ്ഫോടയന്തശ്ച വാനരാഃ।
ലക്ഷ്മണോ ജയതീത്യേവ
വാക്യം വിശ്രാവയംസ്തദാ ॥ **6.90.92** ॥ 4095

അൻയോൻയം ച സമാശ്ലിഷ്യ
ഹരയോ ഹൃഷ്ടമാനസാഃ।
ചക്രുരുച്ചാവചഗുണാ
രാഘവാശ്രയസത്കഥാഃ ॥ **6.90.93** ॥ 4096

തദസുകരമഥാഭിവീക്ഷ്യ ഹൃഷ്ടാഃ
പ്രിയസുഹൃദോ യുധി ലക്ഷ്മണസ്യ കർമ।
പരമമുപലഭൻമനഃപ്രഹർഷം
വിനിഹതമിന്ദ്രരിപും നിശമ്യ ദേവാഃ ॥ **6.90.94** ॥ 4097

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ നവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമപാർശ്വമാഗമ്യ
ലക്ഷ്മണവിഭീഷണപ്രഭൃതിഭിരിന്ദ്രജിദ്വധവൃത്താന്തസ്യ ശ്രാവണം
സന്തുഷ്ടേന ശ്രീരാമേണ ലക്ഷ്മണം പരിഷ്വജ്യ തസ്യ
പ്രശംസനം സുഷേണേന ലക്ഷ്മണാദീനാം ചികിത്സനം ച

രുധിരക്ലിന്നഗാത്രസ്തു
ലക്ഷ്മണഃ ശുഭലക്ഷണഃ ।
ബഭൂവ ഹൃഷ്ടസ്തം ഹത്വാ
ശത്രുജേതാരമാഹവേ ॥ **6.91.1** ॥ 4098

തതഃ സ ജാംബവന്തം ച
ഹനൂമന്തം ച വീർയവാൻ ।
സന്നിപത്യ മഹാതേജാ -
സ്താംശ്ച സർവാൻ വനൗകസഃ ॥ **6.91.2** ॥ 4099

ആജഗാമ തതഃ ശീഘ്രം
യത്ര സുഗ്രീവരാഘവൗ ।
വിഭീഷണമവഷ്ടഭ്യ
ഹനൂമന്തം ച ലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.91.3** ॥ 4100

തതോ രാമമഭിക്രമ്യ
സൗമിത്രിരഭിവാദ്യ ച ।
തസ്ഥൗ ഭ്രാതൃസമീപസ്ഥഃ
ശക്രസ്യേന്ദ്രാനുജോ യഥാ ॥ **6.91.4** ॥ 4101

നിഷ്ടനന്നിവ ചാഗത്യ
രാഘവായ മഹാത്മനേ ।
ആചചക്ഷേ തദാ വീരോ
ഘോരമിന്ദ്രജിതോ വധം ॥ **6.91.5** ॥ 4102

രാവണേസ്തു ശിരശ്ഛിന്നം
ലക്ഷ്മണേന മഹാത്മനാ ।
ൻയവേദയത രാമായ
തദാ ഹൃഷ്ടോ വിഭീഷണഃ ॥ **6.91.6** ॥ 4103

ശ്രുത്വൈവ തു മഹാവീർയോ
ലക്ഷ്മണേനേന്ദ്രജിദ്വധം ।
പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ
വാക്യം ചേദമുവാച ഹ ॥ **6.91.7** ॥ 4104

സാധു ലക്ഷ്മണ തുഷ്ടോഽസ്മി
കർമ ചാസുകരം കൃതം ।
രാവണേർഹി വിനാശേന
ജിതമിത്യുപധാരയ ॥ **6.91.8** ॥ 4105

സ തം ശിരസ്യുപാഘ്രായ
ലക്ഷ്മണം കീർതിവർധനം ।
ലജ്ജമാനം ബലാത് സ്നേഹാ -
ദങ്കമാരോപ്യ വീർയവാൻ ॥ **6.91.9** ॥ 4106

ഉപവേശ്യ തമുത്സംഗേ
പരിഷ്വജ്യാവപീഡിതം।
ഭ്രാതരം ലക്ഷ്മണം സ്നിഗ്ധം
പുനഃ പുനരുദൈക്ഷത ॥ **6.91.10** ॥ 4107

ശൽയസമ്പീഡിതം ശസ്തം
നിഃശ്വസന്തം തു ലക്ഷ്മണം।
രാമസ്തു ദുഃഖസന്തപ്തം
തം തു നിഃശ്വാസപീഡിതം ॥ **6.91.11** ॥ 4108

മൂർധ്നി ചൈനമുപാഘ്രായ
ഭൂയഃ സംസ്പൃശ്യ ച ത്വരൻ।
ഉവാച ലക്ഷ്മണം വാക്യ -
മാശ്വാസ്യ പുരുഷർഷഭഃ ॥ **6.91.12** ॥ 4109

കൃതം പരമകൽയാണം
കർമ ദുഷ്കരകർമണാ।
അദ്യ മൻയേ ഹതേ പുത്രേ
രാവണം നിഹതം യുധി ॥ **6.91.13** ॥ 4110

അദ്യാഹം വിജയീ ശത്രൗ
ഹതേ തസ്മിൻ ദുരാത്മനി।
രാവണസ്യ നൃശംസസ്യ
ദിഷ്ട്യാ വീര ത്വയാ രണേ ॥ **6.91.14** ॥ 4111

ഛിന്നോ ഹി ദക്ഷിണോ ബാഹുഃ
സ ഹി തസ്യ വ്യപാശ്രയഃ।
വിഭീഷണഹനൂമദ്ഭ്യാം
കൃതം കർമ മഹദ് രണേ ॥ **6.91.15** ॥ 4112

അഹോരാത്രൈസ്ത്രിഭിർവീരഃ
കഥഞ്ചിദ് വിനിപാതിതഃ।
നിരമിത്രഃ കൃതോഽസ്മ്യദ്യ
നിർയാസ്യതി ഹി രാവണഃ ॥ **6.91.16** ॥ 4113

ബലവ്യൂഹേന മഹതാ
നിർയാസ്യതി ഹി രാവണഃ।
ബലവ്യൂഹേന മഹതാ
ശ്രുത്വാ പുത്രം നിപാതിതം ॥ **6.91.17** ॥ 4114

തം പുത്രവധസന്തപ്തം
നിർയാന്തം രാക്ഷസാധിപം।
ബലേനാവൃത്യ മഹതാ
നിഹനിഷ്യാമി ദുർജയം ॥ **6.91.18** ॥ 4115

ത്വയാ ലക്ഷ്മണ നാഥേന
സീതാ ച പൃഥിവീ ച മേ।
ന ദുഷ്പ്രാപാ ഹതേ തസ്മി -
ഞ്ശക്രജേതരി ചാഹവേ ॥ **6.91.19** ॥ 4116

സ തം ഭ്രാതരമാശ്വാസ്യ
പരിഷ്വജ്യ ച രാഘവഃ।
രാമഃ സുഷേണം മുദിതഃ
സമാഭാഷ്യേദമബ്രവീത് ॥ **6.91.20** ॥ 4117

വിശൽയോഽയം മഹാപ്രാജ്ഞ
സൗമിത്രിർമിത്രവത്സലഃ।
യഥാ ഭവതി സുസ്വസ്ഥ -
സ്തഥാ ത്വം സമുപാചര ॥ **6.91.21** ॥ 4118

വിശൽയഃ ക്രിയതാം ക്ഷിപ്രം
സൗമിത്രിഃ സവിഭീഷണഃ।
ഋക്ഷവാനരസൈന്യാനാം
ശൂരാണാം ദ്രുമയോധിനാം ॥ **6.91.22** ॥ 4119

യേ ചാപ്യൻയേഽത്ര യുധ്യന്തി
സശൽയാ വ്രണിനസ്തഥാ।
തേഽപി സർവേ പ്രയത്നേന
ക്രിയന്തേ സുഖിനസ്ത്വയാ ॥ **6.91.23** ॥ 4120

ഏവമുക്തഃ സ രാമേണ
മഹാത്മാ ഹരിയൂഥപഃ।
ലക്ഷ്മണായ ദദൗ നസ്തഃ
സുഷേണഃ പരമൗഷധം ॥ **6.91.24** ॥ 4121

സ തസ്യ ഗന്ധമാഘ്രായ
വിശൽയഃ സമപദ്യത।
തദാ നിർവേദനശ്ചൈവ
സംരൂഢവ്രണ ഏവ ച ॥ **6.91.25** ॥ 4122

വിഭീഷണമുഖാനാം ച
സുഹൃദാം രാഘവാജ്ഞയാ।
സർവവാനരമുഖ്യാനാം
ചികിത്സാമകരോത് തദാ ॥ **6.91.26** ॥ 4123

തതഃ പ്രകൃതിമാപന്നോ
ഹൃതശൽയോ ഗതക്ലമഃ।
സൗമിത്രിർമുമുദേ തത്ര
ക്ഷണേന വിഗതജ്വരഃ ॥ **6.91.27** ॥ 4124

തദൈവ രാമഃ പ്ലവഗാധിപസ്തഥാ
വിഭീഷണശ്ചർക്ഷപതിശ്ച വീർയവാൻ।
അവേക്ഷ്യ സൗമിത്രിമരോഗമുത്ഥിതം
മുദാ സസൈന്യാഃ സുചിരം ജഹർഷിരേ ॥ **6.91.28** ॥ 4125

അപൂജയത് കർമ സ ലക്ഷ്മണസ്യ
സുദുഷ്കരം ദാശരഥിർമഹാത്മാ।
ഹൃഷ്ടാ ബഭൂവുർയുധി യൂഥപേന്ദ്രാ
നിപാതിതം ശക്രജിതം നിശമ്യ ॥ **6.91.29** ॥ 4126

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

രാവണസ്യ ശോകഃ സുപാർശ്വകർതൃകാശ്വാസനേന ച തസ്യ സീതാവധാന്നിവൃത്തിഃ

തതഃ പൗലസ്ത്യസചിവാഃ
ശ്രുത്വാ ചേന്ദ്രജിതോ വധം ।
ആചചക്ഷുരഭിജ്ഞായ
ദശഗ്രീവായ സത്വരാഃ ॥ **6.92.1** ॥ 4127

യുദ്ധേ ഹതോ മഹാരാജ
ലക്ഷ്മണേന തവാത്മജഃ ।
വിഭീഷണസഹായേന
മിഷതാം നോ മഹാദ്യുതിഃ ॥ **6.92.2** ॥ 4128

ശൂരഃ ശൂരേണ സംഗമ്യ
സംയുഗേഷ്വപരാജിതഃ ।
ലക്ഷ്മണേന ഹതഃ ശൂരഃ
പുത്രസ്തേ വിബുധേന്ദ്രജിത് ॥ **6.92.3** ॥ 4129

ഗതഃ സ പരമാൻ ലോകാ -
ഞ്ശരൈഃ സന്തർപ്യ ലക്ഷ്മണം ।

സ തം പ്രതിഭയം ശ്രുത്വാ
വധം പുത്രസ്യ ദാരുണം ॥ **6.92.4** ॥ 4130

ഘോരമിന്ദ്രജിതഃ സംഖ്യേ
കശ്മലം പ്രാവിശൻമഹത് ।
ഉപലഭ്യ ചിരാത് സംജ്ഞാം
രാജാ രാക്ഷസപുംഗവഃ ॥ **6.92.5** ॥ 4131

പുത്രശോകാകുലോ ദീനോ
വിലലാപാകുലേന്ദ്രിയഃ ।
ഹാ രാക്ഷസചമൂമുഖ്യ
മമ വത്സ മഹാബല ॥ **6.92.6** ॥ 4132

ജിത്വേന്ദ്രം കഥമദ്യ ത്വം
ലക്ഷ്മണസ്യ വശം ഗതഃ ।
നനു ത്വമിഷുഭിഃ ക്രുദ്ധോ
ഭിന്ദ്യാഃ കാലാന്തകാവപി ॥ **6.92.7** ॥ 4133

മന്ദരസ്യാപി ശൃംഗാണി
കിം പുനർലക്ഷ്മണം യുധി ।
അദ്യ വൈവസ്വതോ രാജാ
ഭൂയോ ബഹുമതോ മമ ॥ **6.92.8** ॥ 4134

യേനാദ്യ ത്വം മഹാബാഹോ
സംയുക്തഃ കാലധർമണാ ।
ഏഷ പന്ഥാഃ സുയോധാനാം
സർവാമരഗണേഷ്വപി ।
യഃ കൃതേ ഹന്യതേ ഭർതുഃ
സ പുമാൻ സ്വർഗമൃച്ഛതി ॥ **6.92.9** ॥ 4135

അദ്യ ദേവഗണാഃ സർവേ
ലോകപാലാ മഹർഷയഃ।
ഹതമിന്ദ്രജിതം ശ്രുത്വാ
സുഖം സ്വപ്സ്യന്തി നിർഭയാഃ ॥ **6.92.10** ॥ 4136

അദ്യ ലോകാസ്ത്രയഃ കൃത്സ്നാ
പൃഥിവീ ച സകാനനാ।
ഏകേനേന്ദ്രജിതാ ഹീനാ
ശൂൻയേവ പ്രതിഭാതി മേ ॥ **6.92.11** ॥ 4137

അദ്യ നൈരൃതകൻയാനാം
ശ്രോഷ്യാമ്യന്തഃപുരേ രവം।
കരേണുസംഘസ്യ യഥാ
നിനാദം ഗിരിഗഹ്വരേ ॥ **6.92.12** ॥ 4138

യൗവരാജ്യം ച ലങ്കാം ച
രക്ഷാംസി ച പരന്തപ।
മാതരം മാം ച ഭാർയാശ്ച
ക്വ ഗതോഽസി വിഹായ നഃ ॥ **6.92.13** ॥ 4139

മമ നാമ ത്വയാ വീര
ഗതസ്യ യമസാദനം।
പ്രേതകാർയാണി കാർയാണി
വിപരീതേ ഹി വർതസേ ॥ **6.92.14** ॥ 4140

സ ത്വം ജീവതി സുഗ്രീവേ
ലക്ഷ്മണേ ച സരാഘവേ।
മമ ശൽയമനുദ്ധൃത്യ
ക്വ ഗതോഽസി വിഹായ നഃ ॥ **6.92.15** ॥ 4141

ഏവമാദിവിലാപാർതം
രാവണം രാക്ഷസാധിപം।
ആവിവേശ മഹാൻ കോപഃ
പുത്രവ്യസനസംഭവഃ ॥ **6.92.16** ॥ 4142

പ്രകൃത്യാ കോപനം ഹ്യേനം
പുത്രസ്യ പുനരാധയഃ।
ദീപ്തം സന്ദീപയാമാസു -
ർഘർമ്യേർകമിവ രശ്മയഃ ॥ **6.92.17** ॥ 4143

ലലാടേ ഭ്രുകുടീഭിശ്ച
സംഗതാഭിർവ്യരോചത।
യുഗാന്തേ സഹ നക്രൈസ്തു
മഹോർമിഭിരിവോദധിഃ ॥ **6.92.18** ॥ 4144

കോപാദ് വിജൃംഭമാണസ്യ
വക്ത്രാദ് വ്യക്തമിവ ജ്വലൻ।
ഉത്പപാത സധൂമാഗ്നി -
ർവൃത്രസ്യ വദനാദിവ ॥ **6.92.19** ॥ 4145

സ പുത്രവധസന്തപ്തഃ
ശൂരഃ ക്രോധവശം ഗതഃ।
സമീക്ഷ്യ രാവണോ ബുദ്ധ്യാ
വൈദേഹ്യാ രോചയദ് വധം ॥ **6.92.20** ॥ 4146

തസ്യ പ്രകൃത്യാ രക്തേ ച
രക്തേ ക്രോധാഗ്നിനാപി ച।
രാവണസ്യ മഹാഘോരേ
ദീപ്തേ നേത്രേ ബഭൂവതുഃ ॥ **6.92.21** ॥ 4147

ഘോരം പ്രകൃത്യാ രൂപം തത്
തസ്യ ക്രോധാഗ്നിമൂർച്ഛിതം।
ബഭൂവ രൂപം ക്രുദ്ധസ്യ
രുദ്രസ്യേവ ദുരാസദം॥ **6.92.22**॥ 4148

തസ്യ ക്രുദ്ധസ്യ നേത്രാഭ്യാം
പ്രാപതന്നശ്രുബിന്ദവഃ।
ദീപാഭ്യാമിവ ദീപ്താഭ്യാം
സാർചിഷഃ സ്നേഹബിന്ദവഃ॥ **6.92.23**॥ 4149

ദന്താൻ വിദശതസ്തസ്യ
ശ്രൂയതേ ദശനസ്വനഃ।
യന്ത്രസ്യാകൃഷ്യമാണസ്യ
മഥ്നതോ ദാനവൈരിവ॥ **6.92.24**॥ 4150

കാലാഗ്നിരിവ സങ്ക്രുദ്ധോ
യാം യാം ദിശമവൈക്ഷത।
തസ്യാം തസ്യാം ഭയത്രസ്താ
രാക്ഷസാഃ സംവിലിൽയിരേ॥ **6.92.25**॥ 4151

തമന്തകമിവ ക്രുദ്ധം
ചരാചരചിഖാദിഷും।
വീക്ഷമാണം ദിശഃ സർവാ
രാക്ഷസാ നോപചക്രമുഃ॥ **6.92.26**॥ 4152

തതഃ പരമസങ്ക്രുദ്ധോ
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ।
അബ്രവീദ് രക്ഷസാം മധ്യേ
സംസ്തംഭയിഷുരാഹവേ॥ **6.92.27**॥ 4153

മയാ വർഷസഹസ്രാണി
ചരിത്വാ പരമം തപഃ।
തേഷു തേഷ്വവകാശേഷു
സ്വയംഭൂഃ പരിതോഷിതഃ ॥ **6.92.28** ॥ 4154

തസ്യൈവ തപസോ വ്യുഷ്ട്യാ
പ്രസാദാച്ച സ്വയംഭുവഃ।
നാസുരേഭ്യോ ന ദേവേഭ്യോ
ഭയം മമ കദാചന ॥ **6.92.29** ॥ 4155

കവചം ബ്രഹ്മദത്തം മേ
യദാദിത്യസമപ്രഭം।
ദേവാസുരവിമർദേഷു
ന ച്ഛിന്നം വജ്രമുഷ്ടിഭിഃ ॥ **6.92.30** ॥ 4156

തേന മാമദ്യ സംയുക്തം
രഥസ്ഥമിഹ സംയുഗേ।
പ്രതീയാത് കോഽദ്യ മാമാജൗ
സാക്ഷാദപി പുരന്ദരഃ ॥ **6.92.31** ॥ 4157

യത് തദാഭിപ്രസന്നേന
സശരം കാർമുകം മഹത്।
ദേവാസുരവിമർദേഷു
മമ ദത്തം സ്വയംഭുവാ ॥ **6.92.32** ॥ 4158

അദ്യ തൂർയശതൈർഭീമം
ധനുരുത്ഥാപ്യതാം മമ।
രാമലക്ഷ്മണയോരേവ
വധായ പരമാഹവേ ॥ **6.92.33** ॥ 4159

സ പുത്രവധസന്തപ്തഃ
ക്രൂരഃ ക്രോധവശം ഗതഃ।
സമീക്ഷ്യ രാവണോ ബുദ്ധ്യാ
സീതാം ഹന്തും വ്യവസ്യത ॥ **6.92.34** ॥ 4160

പ്രത്യവേക്ഷ്യ തു താമ്രാക്ഷഃ
സുഘോരോ ഘോരദർശനഃ।
ദീനോ ദീനസ്വരാൻ സർവാം -
സ്താനുവാച നിശാചരാൻ ॥ **6.92.35** ॥ 4161

മായയാ മമ വത്സേന
വഞ്ചനാർഥം വനൗകസാം।
കിഞ്ചിദേവ ഹതം തത്ര
സീതേയമിതി ദർശിതം ॥ **6.92.36** ॥ 4162

തദിദം തഥ്യമേവാഹം
കരിഷ്യേ പ്രിയമാത്മനഃ।
വൈദേഹീം നാശയിഷ്യാമി
ക്ഷത്രബന്ധുമനുവ്രതാം ॥ **6.92.37** ॥ 4163

ഇത്യേവമുക്ത്വാ സചിവാൻ
ഖഡ്ഗമാശു പരാമൃശത്।
ഉദ്ധൃത്യ ഗുണസമ്പന്നം
വിമലാംബരവർചസം ॥ **6.92.38** ॥ 4164

നിഷ്പപാത സ വേഗേന
സഭാർയഃ സചിവൈർവൃതഃ।
രാവണഃ പുത്രശോകേന
ഭൃശമാകുലചേതനഃ ॥ **6.92.39** ॥ 4165

സങ്ക്രുദ്ധഃ ഖഡ്ഗമാദായ
സഹസാ യത്ര മൈഥിലീ।
വ്രജന്തം രാക്ഷസം പ്രേക്ഷ്യ
സിംഹനാദം വിചുക്രുശുഃ ॥ **6.92.40** ॥ 4166

ഊചുശ്ചാൻയോൻയമാലിംഗ്യ
സങ്ക്രുദ്ധം പ്രേക്ഷ്യ രാക്ഷസം।
അദ്യൈനം താവുഭൗ ദൃഷ്ട്വാ
ഭ്രാതരൗ പ്രവ്യഥിഷ്യതഃ ॥ **6.92.41** ॥ 4167

ലോകപാലാ ഹി ചത്വാരഃ
ക്രുദ്ധേനാനേന നിർജിതാഃ।
ബഹവഃ ശത്രവശ്ചാൻയേ
സംയുഗേഷ്വഭിപാതിതാഃ ॥ **6.92.42** ॥ 4168

ത്രിഷു ലോകേഷു രത്നാനി
ഭുങ്ക്തേ ആഹൃത്യ രാവണഃ।
വിക്രമേ ച ബലേ ചൈവ
നാസ്ത്യസ്യ സദൃശോ ഭുവി ॥ **6.92.43** ॥ 4169

തേഷാം സഞ്ജൽപമാനാനാ -
മശോകവനികാം ഗതാം।
അഭിദുദ്രാവ വൈദേഹീം
രാവണഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ ॥ **6.92.44** ॥ 4170

വാർയമാണഃ സുസങ്ക്രുദ്ധഃ
സുഹൃദ്ഭിർഹിതബുദ്ധിഭിഃ।
അഭ്യധാവത സങ്ക്രുദ്ധഃ
ഖേ ഗ്രഹോ രോഹിണീമിവ ॥ **6.92.45** ॥ 4171

മൈഥിലീ രക്ഷ്യമാണാ തു
രാക്ഷസീഭിരനിന്ദിതാ।
ദദർശ രാക്ഷസം ക്രുദ്ധം
നിസ്ത്രിംശവരധാരിണം ॥ **6.92.46** ॥ 4172

തം നിശമ്യ സനിസ്ത്രിംശം
വ്യഥിതാ ജനകാത്മജാ।
നിവാർയമാണം ബഹുശഃ
സുഹൃദ്ഭിരനിവർതിനം ॥ **6.92.47** ॥ 4173

സീതാ ദുഃഖസമാവിഷ്ടാ
വിലപന്തീദമബ്രവീത്।
യഥായം മാമഭിക്രുദ്ധഃ
സമഭിദ്രവതി സ്വയം ॥ **6.92.48** ॥ 4174

വധിഷ്യതി സനാഥാം മാ -
മനാഥാമിവ ദുർമതിഃ।
ബഹുശശ്ചോദയാമാസ
ഭർതാരം മാമനുവ്രതാം ॥ **6.92.49** ॥ 4175

ഭാർയാ മമ ഭവസ്വേതി
പ്രത്യാഖ്യാതോ ധ്രുവം മയാ।
സോഽയം മാമനുപസ്ഥാനേ
വ്യക്തം നൈരാശ്യമാഗതഃ ॥ **6.92.50** ॥ 4176

ക്രോധമോഹസമാവിഷ്ടോ
വ്യക്തം മാം ഹന്തുമുദ്യതഃ।
അഥവാ തൗ നരവ്യാഘ്രൗ
ഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.92.51** ॥ 4177

മന്നിമിത്തമനാർയേണ
സമരേ‍ഽദ്യ നിപാതിതൗ।
ഭൈരവോ ഹി മഹാൻ നാദോ
രാക്ഷസാനാം ശ്രുതോ മയാ ॥ **6.92.52** ॥ 4178

ബഹൂനാമിഹ ഹൃഷ്ടാനാം
തഥാ വിക്രോശതാം പ്രിയം।
അഹോ ധിങ്മന്നിമിത്തോ‍ഽയം
വിനാശോ രാജപുത്രയോഃ ॥ **6.92.53** ॥ 4179

അഥവാ പുത്രശോകേന
അഹത്വാ രാമലക്ഷ്മണൗ।
വിധമിഷ്യതി മാം രൗദ്രോ
രാക്ഷസഃ പാപനിശ്ചയഃ ॥ **6.92.54** ॥ 4180

ഹനൂമതസ്തു തദ് വാക്യം
ന കൃതം ക്ഷുദ്രയാ മയാ।
യദ്യഹം തസ്യ പൃഷ്ഠേന
തദായാസമനിർജിതാ ॥ **6.92.55** ॥ 4181

നാദ്യൈവമനുശോചേയം
ഭർതുരങ്കഗതാ സതീ।
മൻയേ തു ഹൃദയം തസ്യാഃ
കൗസൽയായാഃ ഫലിഷ്യതി ॥ **6.92.56** ॥ 4182

ഏകപുത്രാ യദാ പുത്രം
വിനഷ്ടം ശ്രോഷ്യതേ യുധി।
സാ ഹി ജൻമ ച ബാൽയം ച
യൗവനം ച മഹാത്മനഃ ॥ **6.92.57** ॥ 4183

ധർമകാർയാണി രൂപം ച
രുദതീ സംസ്മരിഷ്യതി।
നിരാശാ നിഹതേ പുത്രേ
ദത്ത്വാ ശ്രാദ്ധമചേതനാ ॥ **6.92.58** ॥ 4184

അഗ്നിമാവേക്ഷ്യതേ നൂന -
മപോ വാപി പ്രവേക്ഷ്യതി।
ധിഗസ്തു കുബ്ജാമസതീം
മന്ഥരാം പാപനിശ്ചയാം ॥ **6.92.59** ॥ 4185

യന്നിമിത്തമിമം ശോകം
കൗസൽയാ പ്രതിപത്സ്യതേ।
ഇത്യേവം മൈഥിലീം ദൃഷ്ട്വാ
വിലപന്തീം തപസ്വിനീം ॥ **6.92.60** ॥ 4186

രോഹിണീമിവ ചന്ദ്രേണ
വിനാ ഗ്രഹവശം ഗതാം।
ഏതസ്മിന്നന്തരേ തസ്യ
അമാത്യഃ ശീലവാംഛുചിഃ ॥ **6.92.61** ॥ 4187

സുപാർശ്വോ നാമ മേധാവീ
രാവണം രക്ഷസാം വരം।
നിവാർയമാണഃ സചിവൈ -
രിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.92.62** ॥ 4188

കഥം നാമ ദശഗ്രീവ
സാക്ഷാദ്വൈശ്രവണാനുജ।
ഹന്തുമിച്ഛസി വൈദേഹീം
ക്രോധാദ് ധർമമപാസ്യ ച ॥ **6.92.63** ॥ 4189

വേദവിദ്യാവ്രതസ്നാതഃ
സ്വകർമനിരതസ്തഥാ ।
സ്ത്രിയഃ കസ്മാദ് വധം വീര
മന്യസേ രാക്ഷസേശ്വര ॥ **6.92.64** ॥ 4190

മൈഥിലീം രൂപസമ്പന്നാം
പ്രത്യവേക്ഷസ്വ പാർഥിവ ।
തസ്മിന്നേവ സഹാസ്മാഭി -
രാഹവേ ക്രോധമുത്സൃജ ॥ **6.92.65** ॥ 4191

അഭ്യുത്ഥാനം ത്വമദ്യൈവ
കൃഷ്ണപക്ഷചതുർദശീ ।
കൃത്വാ നിർയാഹ്യമാവാസ്യാം
വിജയായ ബലൈർവൃതഃ ॥ **6.92.66** ॥ 4192

ശൂരോ ധീമാൻ രഥീ ഖഡ്ഗീ
രഥപ്രവരമാസ്ഥിതഃ ।
ഹത്വാ ദാശരഥിം രാമം
ഭവാൻ പ്രാപ്സ്യതി മൈഥിലീം ॥ **6.92.67** ॥ 4193

സ തദ് ദുരാത്മാ സുഹൃദാ നിവേദിതം
വചഃ സുധർമ്യം പ്രതിഗൃഹ്യ രാവണഃ ।
ഗൃഹം ജഗാമാഥ തതശ്ച വീർയവാൻ
പുനഃ സഭാം ച പ്രയയൗ സുഹൃദ്വൃതഃ ॥ **6.92.68** ॥ 4194

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്വിനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രിനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ രാക്ഷസസേനായാഃ സംഹാരഃ

സ പ്രവിശ്യ സഭാം രാജാ
ദീനഃ പരമദുഃഖിതഃ ।
നിഷസാദാസനേ മുഖ്യേ
സിംഹഃ ക്രുദ്ധ ഇവ ശ്വസൻ ॥ **6.93.1** ॥ 4195

അബ്രവീച്ച സ താൻ സർവാൻ
ബലമുഖ്യാൻ മഹാബലഃ ।
രാവണഃ പ്രാഞ്ജലിർവാക്യം
പുത്രവ്യസനകർശിതഃ ॥ **6.93.2** ॥ 4196

സർവേ ഭവന്തഃ സർവേണ
ഹസ്ത്യശ്വേന സമാവൃതാഃ ।
നിർയാന്തു രഥസംഘൈശ്ച
പാദാതൈശ്ചോപശോഭിതാഃ ॥ **6.93.3** ॥ 4197

ഏകം രാമം പരിക്ഷിപ്യ
സമരേ ഹന്തുമർഹഥ ।
വർഷന്തഃ ശരവർഷാണി
പ്രാവൃട്കാല ഇവാംബുദാഃ ॥ **6.93.4** ॥ 4198

അഥവാഹം ശരൈസ്തീക്ഷ്ണൈ -
ർഭിന്നഗാത്രം മഹാഹവേ।
ഭവദ്ഭിഃശ്വോ നിഹന്താസ്മി
രാമം ലോകസ്യ പശ്യതഃ ॥ **6.93.5** ॥ 4199

ഇത്യേതദ് വാക്യമാദായ
രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ രാക്ഷസാഃ।
നിർയയുസ്തേ രഥൈഃ ശീഘ്രൈ -
ർനാനാനീകൈശ്ച സംയുതാഃ ॥ **6.93.6** ॥ 4200

പരിഘാൻ പട്ടിശാംശ്ചൈവ
ശരഖഡ്ഗപരശ്വധാൻ।
ശരീരാന്തകരാൻ സർവേ
ചിക്ഷിപുർവാനരാൻ പ്രതി ॥ **6.93.7** ॥ 4201

വാനരാശ്ച ദ്രുമാംശ്ചൈലാൻ
രാക്ഷസാൻ പ്രതി ചിക്ഷിപുഃ।
സ സംഗ്രാമോ മഹാഭീമഃ
സൂര്യസ്യോദയനം പ്രതി ॥ **6.93.8** ॥ 4202

രക്ഷസാം വാനരാണാം ച
തുമുലഃ സമപദ്യത।
തേ ഗദാഭിശ്ച ചിത്രാഭിഃ
പ്രാസൈഃ ഖഡ്ഗൈഃ പരശ്വധൈഃ ॥ **6.93.9** ॥ 4203

അൻയോൻയം സമരേ ജഘ്നു -
സ്തദാ വാനരരാക്ഷസാഃ।
ഏവം പ്രവൃത്തേ സംഗ്രാമേ
ഹ്യദ്ഭുതം സുമഹദ്രജഃ ॥ **6.93.10** ॥ 4204

രക്ഷസാം വാനരാണാം ച
ശാന്തം ശോണിതവിസ്രവൈഃ।
മാതംഗരഥകൂലാശ്ച
ശരമത്സ്യാ ധ്വജദ്രുമാഃ ॥ **6.93.11** ॥ 4205

ശരീരസംഘാടവഹാഃ
പ്രസസ്രുഃ ശോണിതാപഗാഃ।
തതസ്തേ വാനരാഃ സർവേ
ശോണിതൗഘപരിപ്ലുതാഃ ॥ **6.93.12** ॥ 4206

ധ്വജവർമരഥാനശ്വാൻ
നാനാപ്രഹരണാനി ച।
ആപ്ലുത്യാപ്ലുത്യ സമരേ
വാനരേന്ദ്രാ ബഭഞ്ജിരേ ॥ **6.93.13** ॥ 4207

കേശാൻ കർണലലാടം ച
നാസികാശ്ച പ്ലവംഗമാഃ।
രക്ഷസാം ദശനൈസ്തീക്ഷ്ണൈ -
ർനഖൈശ്ചാപി വ്യകർതയൻ ॥ **6.93.14** ॥ 4208

ഏകൈകം രാക്ഷസം സംഖ്യേ
ശതം വാനരപുംഗവാഃ।
അഭ്യധാവന്ത ഫലിനം
വൃക്ഷം ശകുനയോ യഥാ ॥ **6.93.15** ॥ 4209

തദാ ഗദാഭിർഗുർവീഭിഃ
പ്രാസൈഃ ഖഡ്ഗൈഃ പരശ്വധൈഃ।
നിർജഘ്നുർവാനരാൻ ഘോരാൻ
രാക്ഷസാഃ പർവതോപമാഃ ॥ **6.93.16** ॥ 4210

രാക്ഷസൈർവധ്യമാനാനാം
വാനരാണാം മഹാചമൂഃ।
ശരണ്യം ശരണം യാതാ
രാമം ദശരഥാത്മജം ॥ **6.93.17** ॥ 4211

തതോ രാമോ മഹാതേജാ
ധനുരാദായ വീര്യവാൻ।
പ്രവിശ്യ രാക്ഷസം സൈന്യം
ശരവർഷം വവർഷ ച ॥ **6.93.18** ॥ 4212

പ്രവിഷ്ടം തു തദാ രാമം
മേഘാഃ സൂര്യമിവാംബരേ।
നാധിജഗ്മുർമഹാഘോരാ
നിർദഹന്തം ശരാഗ്നിനാ ॥ **6.93.19** ॥ 4213

കൃതാന്യേവ സുഘോരാണി
രാമേണ രജനീചരാഃ।
രണേ രാമസ്യ ദദൃശുഃ
കർമാണ്യസുകരാണി തേ ॥ **6.93.20** ॥ 4214

ചാലയന്തം മഹാസൈന്യം
വിധമന്തം മഹാരഥാൻ।
ദദൃശുസ്തേ ന വൈ രാമം
വാതം വനഗതം യഥാ ॥ **6.93.21** ॥ 4215

ഛിന്നം ഭിന്നം ശരൈർദഗ്ധം
പ്രഭഗ്നം ശസ്ത്രപീഡിതം।
ബലം രാമേണ ദദൃശു -
ർന രാമം ശീഘ്രകാരിണം ॥ **6.93.22** ॥ 4216

പ്രഹരന്തം ശരീരേഷു
ന തേ പശ്യന്തി രാഘവം।
ഇന്ദ്രിയാർഥേഷു തിഷ്ഠന്തം
ഭൂതാത്മാനമിവ പ്രജാഃ ॥ **6.93.23** ॥ 4217

ഏഷ ഹന്തി ഗജാനീക -
മേഷ ഹന്തി മഹാരഥാൻ।
ഏഷ ഹന്തി ശരൈസ്തീക്ഷ്ണൈഃ
പദാതീൻ വാജിഭിഃ സഹ ॥ **6.93.24** ॥ 4218

ഇതി തേ രാക്ഷസാഃ സർവേ
രാമസ്യ സദൃശാൻ രണേ।
അൻയോൻയം കുപിതാ ജഘ്നുഃ
സാദൃശ്യാദ് രാഘവസ്യ തു ॥ **6.93.25** ॥ 4219

ന തേ ദദൃശിരേ രാമം
ദഹന്തമപി വാഹിനീം।
മോഹിതാഃ പരമാസ്ത്രേണ
ഗാന്ധർവേണ മഹാത്മനാ ॥ **6.93.26** ॥ 4220

തേ തു രാമസഹസ്രാണി
രണേ പശ്യന്തി രാക്ഷസാഃ।
പുനഃ പശ്യന്തി കാകുത്സ്ഥ -
മേകമേവ മഹാഹവേ ॥ **6.93.27** ॥ 4221

ഭ്രമന്തീം കാഞ്ചനീം കോടിം
കാർമുകസ്യ മഹാത്മനഃ।
അലാതചക്രപ്രതിമാം
ദദൃശുസ്തേ ന രാഘവം ॥ **6.93.28** ॥ 4222

ശരീരനാഭി സത്ത്വാർചിഃ
ശരാരം നേമികാർമുകം।
ജ്യാഘോഷതലനിർഘോഷം
തേജോബുദ്ധിഗുണപ്രഭം ॥ **6.93.29** ॥ 4223

ദിവ്യാസ്ത്രഗുണപർയന്തം
നിഘ്നന്തം യുധി രാക്ഷസാൻ।
ദദൃശൂ രാമചക്രം തത്
കാലചക്രമിവ പ്രജാഃ ॥ **6.93.30** ॥ 4224

അനീകം ദശസാഹസ്രം
രഥാനാം വാതരംഹസാം।
അഷ്ടാദശ സഹസ്രാണി
കുഞ്ജരാണാം തരസ്വിനാം ॥ **6.93.31** ॥ 4225

ചതുർദശ സഹസ്രാണി
സാരോഹാണാം ച വാജിനാം।
പൂർണേ ശതസഹസ്രേ ദ്വേ
രാക്ഷസാനാം പദാതിനാം ॥ **6.93.32** ॥ 4226

ദിവസസ്യാഷ്ടഭാഗേന
ശരൈരഗ്നിശിഖോപമൈഃ।
ഹതാൻയേകേന രാമേണ
രക്ഷസാം കാമരൂപിണാം ॥ **6.93.33** ॥ 4227

തേ ഹതാശ്വാ ഹതരഥാഃ
ശാന്താ വിമഥിതധ്വജാഃ।
അഭിപേതുഃ പുരീം ലങ്കാം
ഹതശേഷാ നിശാചരാഃ ॥ **6.93.34** ॥ 4228

ഹതൈർഗജപദാത്യശ്വൈ -
സ്തദ് ബഭൂവ രണാജിരം।
ആക്രീഡഭൂമിഃ ക്രുദ്ധസ്യ
രുദ്രസ്യേവ മഹാത്മനഃ ॥ **6.93.35** ॥ 4229

തതോ ദേവാഃ സഗന്ധർവാഃ
സിദ്ധാശ്ച പരമർഷയഃ।
സാധു സാധ്വിതി രാമസ്യ
തത് കർമ സമപൂജയൻ ॥ **6.93.36** ॥ 4230

അബ്രവീച്ച തദാ രാമഃ
സുഗ്രീവം പ്രത്യനന്തരം।
വിഭീഷണം ച ധർമാത്മാ
ഹനൂമന്തം ച വാനരം ॥ **6.93.37** ॥ 4231

ജാംബവന്തം ഹരിശ്രേഷ്ഠം
മൈന്ദം ദ്വിവിദമേവ ച।
ഏതദസ്ത്രബലം ദിവ്യം
മമ വാ ത്ര്യംബകസ്യ വാ ॥ **6.93.38** ॥ 4232

നിഹത്യ താം രാക്ഷസവാഹിനീം തു
രാമസ്തദാ ശക്രസമോ മഹാത്മാ।
അസ്ത്രേഷു ശസ്ത്രേഷു ജിതക്ലമശ്ച
സംസ്തൂയതേ ദേവഗണൈഃ പ്രഹൃഷ്ടൈഃ ॥ **6.93.39** ॥ 4233

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ത്രിനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുർനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

രാക്ഷസീനാം വിലാപഃ

താനി നാഗസഹസ്രാണി
സാരോഹാണി ച വാജിനാം।
രഥാനാം ത്വഗ്നിവർണാനാം
സധ്വജാനാം സഹസ്രശഃ ॥ **6.94.1** ॥ 4234

രാക്ഷസാനാം സഹസ്രാണി
ഗദാപരിഘയോധിനാം।
കാഞ്ചനധ്വജചിത്രാണാം
ശൂരാണാം കാമരൂപിണാം ॥ **6.94.2** ॥ 4235

നിഹതാനി ശരൈർദീപ്തൈ -
സ്തപ്തകാഞ്ചനഭൂഷണൈഃ।
രാവണേന പ്രയുക്തൈനി
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ ॥ **6.94.3** ॥ 4236

ദൃഷ്ട്വാ ശ്രുത്വാ ച സംഭ്രാന്താ
ഹതശേഷാ നിശാചരാഃ।
രാക്ഷസ്യശ്ച സമാഗമ്യ
ദീനാശ്ചിന്താപരിപ്ലുതാഃ ॥ **6.94.4** ॥ 4237

വിധവാ ഹതപുത്രാശ്ച
ക്രോശന്ത്യോ ഹതബാന്ധവാഃ।
രാക്ഷസ്യഃ സഹ സംഗമ്യ
ദുഃഖാർതാഃ പര്യദേവയൻ ॥ **6.94.5** ॥ 4238

കഥം ശൂർപണഖാ വൃദ്ധാ
കരാലാ നിർണതോദരീ।
ആസസാദ വനേ രാമം
കന്ദർപസമരൂപിണം ॥ **6.94.6** ॥ 4239

സുകുമാരം മഹാസത്ത്വം
സർവഭൂതഹിതേ രതം।
തം ദൃഷ്ട്വാ ലോകവധ്യാ സാ
ഹീനരൂപാ പ്രകാമിതാ ॥ **6.94.7** ॥ 4240

കഥം സർവഗുണൈർഹീനാ
ഗുണവന്തം മഹൗജസം।
സുമുഖം ദുർമുഖീ രാമം
കാമയാമാസ രാക്ഷസീ ॥ **6.94.8** ॥ 4241

ജനസ്യാസ്യാൽപഭാഗ്യത്വാദ്
വലിനീ ശ്വേതമൂർധജാ।
അകാർയമപഹാസ്യം ച
സർവലോകവിഗർഹിതം ॥ **6.94.9** ॥ 4242

രാക്ഷസാനാം വിനാശായ
ദൂഷണസ്യ ഖരസ്യ ച।
ചകാരാപ്രതിരൂപാ സാ
രാഘവസ്യ പ്രധർഷണം ॥ **6.94.10** ॥ 4243

തന്നിമിത്തമിദം വൈരം
രാവണേന കൃതം മഹത്।
വധായ സീതാ സാഽഽനീതാ
ദശഗ്രീവേണ രക്ഷസാ ॥ **6.94.11** ॥ 4244

ന ച സീതാം ദശഗ്രീവഃ
പ്രാപ്നോതി ജനകാത്മജാം।
ബദ്ധം ബലവതാ വൈര -
മക്ഷയം രാഘവേണ ച ॥ **6.94.12** ॥ 4245

വൈദേഹീം പ്രാർഥയാനം തം
വിരാധം പ്രേക്ഷ്യ രാക്ഷസം।
ഹതമേകേന രാമേണ
പർയാപ്തം തന്നിദർശനം ॥ **6.94.13** ॥ 4246

ചതുർദശ സഹസ്രാണി
രക്ഷസാം ഭീമകർമണാം।
നിഹതാനി ജനസ്ഥാനേ
ശരൈരഗ്നിശിഖോപമൈഃ ॥ **6.94.14** ॥ 4247

ഖരശ്ച നിഹതഃ സംഖ്യേ
ദൂഷണസ്ത്രിശിരാസ്തഥാ।
ശരൈരാദിത്യസങ്കാശൈഃ
പർയാപ്തം തന്നിദർശനം ॥ **6.94.15** ॥ 4248

ഹതോ യോജനബാഹുശ്ച
കബന്ധോ രുധിരാശനഃ।
ക്രോധാന്നാദം നദൻ സോഽഥ
പർയാപ്തം തന്നിദർശനം ॥ **6.94.16** ॥ 4249

ജഘാന ബലിനം രാമഃ
സഹസ്രനയനാത്മജം।
വാലിനം മേരുസങ്കാശം
പർയാപ്തം തന്നിദർശനം ॥ **6.94.17** ॥ 4250

ഋഷ്യമൂകേ വസംശ്ചൈവ
ദീനോ ഭഗ്നമനോരഥഃ।
സുഗ്രീവഃ പ്രാപിതോ രാജ്യം
പർയാപ്തം തന്നിദർശനം ॥ **6.94.18** ॥ 4251

ധർമാർഥസഹിതം വാക്യം
സർവേഷാം രക്ഷസാം ഹിതം।
യുക്തം വിഭീഷണേനോക്തം
മോഹാത് തസ്യ ന രോചതേ ॥ **6.94.19** ॥ 4252

വിഭീഷണവചഃ കുർയാദ്
യദി സ്മ ധനദാനുജഃ।
ശ്മശാനഭൂതാ ദുഃഖാർതാ
നേയം ലങ്കാ ഭവിഷ്യതി ॥ **6.94.20** ॥ 4253

കുംഭകർണം ഹതം ശ്രുത്വാ
രാഘവേണ മഹാബലം।
അതികായം ച ദുർമർഷം
ലക്ഷ്മണേന ഹതം തദാ।
പ്രിയം ചേന്ദ്രജിതം പുത്രം
രാവണോ നാവബുധ്യതേ ॥ **6.94.21** ॥ 4254

മമ പുത്രോ മമ ഭ്രാതാ
മമ ഭർതാ രണേ ഹതഃ।

ഇത്യേഷ ശ്രൂയതേ ശബ്ദോ
രാക്ഷസീനാം കുലേ കുലേ ॥ **6.94.22** ॥ 4255

രഥാശ്വനാഗാശ്ച ഹതാ -
സ്തത്ര തത്ര സഹസ്രശഃ।
രണേ രാമേണ ശൂരേണ
ഹതാശ്ചാപി പദാതയഃ ॥ **6.94.23** ॥ 4256

രുദ്രോ വാ യദി വാ വിഷ്ണു -
ർമഹേന്ദ്രോ വാ ശതക്രതുഃ।
ഹന്തി നോ രാമരൂപേണ
യദി വാ സ്വയമന്തകഃ ॥ **6.94.24** ॥ 4257

ഹതപ്രവീരാ രാമേണ
നിരാശാ ജീവിതേ വയം।
അപശ്യന്ത്യോ ഭയസ്യാന്ത -
മനാഥാ വിലപാമഹേ ॥ **6.94.25** ॥ 4258

രാമഹസ്താദ് ദശഗ്രീവഃ
ശൂരോ ദത്തമഹാവരഃ।
ഇദം ഭയം മഹാഘോരം
സമുത്പന്നം ന ബുദ്ധ്യതേ ॥ **6.94.26** ॥ 4259

തം ന ദേവാ ന ഗന്ധർവാ
ന പിശാചാ ന രാക്ഷസാഃ।
ഉപസൃഷ്ടം പരിത്രാതും
ശക്താ രാമേണ സംയുഗേ ॥ **6.94.27** ॥ 4260

ഉത്പാതാശ്ചാപി ദൃശ്യന്തേ
രാവണസ്യ രണേ രണേ।

കഥയന്തി ഹി രാമേണ
രാവണസ്യ നിബർഹണം ॥ **6.94.28** ॥ 4261

പിതാമഹേന പ്രീതേന
ദേവദാനവരാക്ഷസൈഃ।
രാവണസ്യാഭയം ദത്തം
മനുഷ്യേഭ്യോ ന യാചിതം ॥ **6.94.29** ॥ 4262

തദിദം മാനുഷം മന്യേ
പ്രാപ്തം നിഃസംശയം ഭയം।
ജീവിതാന്തകരം ഘോരം
രക്ഷസാം രാവണസ്യ ച ॥ **6.94.30** ॥ 4263

പീഡ്യമാനാസ്തു ബലിനാ
വരദാനേന രക്ഷസാ।
ദീപ്തൈസ്തപോഭിർവിബുധാഃ
പിതാമഹമപൂജയൻ ॥ **6.94.31** ॥ 4264

ദേവതാനാം ഹിതാർഥായ
മഹാത്മാ വൈ പിതാമഹഃ।
ഉവാച ദേവതാസ്തുഷ്ട
ഇദം സർവാ മഹദ്വചഃ ॥ **6.94.32** ॥ 4265

അദ്യപ്രഭൃതി ലോകാംസ്ത്രീൻ
സർവേ ദാനവരാക്ഷസാഃ।
ഭയേന പ്രഭൃതാ നിത്യം
വിചരിഷ്യന്തി ശാശ്വതം ॥ **6.94.33** ॥ 4266

ദൈവതൈസ്തു സമാഗമ്യ
സർവൈശ്ചേന്ദ്രപുരോഗമൈഃ।

വൃഷധ്വജസ്ത്രിപുരഹാ
മഹാദേവഃ പ്രതോഷിതഃ ॥ **6.94.34** ॥ 4267

പ്രസന്നസ്തു മഹാദേവോ
ദേവാനേതദ് വചോഽബ്രവീത്।
ഉത്പത്സ്യതി ഹിതാർഥം വോ
നാരീ രക്ഷഃക്ഷയാവഹാ ॥ **6.94.35** ॥ 4268

ഏഷാ ദേവൈഃ പ്രയുക്താ തു
ക്ഷുദ് യഥാ ദാനവാൻ പുരാ।
ഭക്ഷയിഷ്യതി നഃ സർവാൻ
രാക്ഷസഘ്നീ സരാവണാൻ ॥ **6.94.36** ॥ 4269

രാവണസ്യാപനീതേന
ദുർവിനീതസ്യ ദുർമതേഃ।
അയം നിഷ്ടാനകോ ഘോരഃ
ശോകേന സമഭിപ്ലുതഃ ॥ **6.94.37** ॥ 4270

തം ന പശ്യാമഹേ ലോകേ
യോ നഃ ശരണദോ ഭവേത്।
രാഘവേണോപസൃഷ്ടാനാം
കാലേനേവ യുഗക്ഷയേ ॥ **6.94.38** ॥ 4271

നാസ്തി നഃ ശരണം കിഞ്ചിദ്
ഭയേ മഹതി തിഷ്ഠതാം।
ദാവാഗ്നിവേഷ്ടിതാനാം ഹി
കരേണൂനാം യഥാ വനേ ॥ **6.94.39** ॥ 4272

പ്രാപ്തകാലം കൃതം തേന
പൗലസ്ത്യേന മഹാത്മനാ।

യത ഏവ ഭയം ദൃഷ്ടം
തമേവ ശരണം ഗതഃ ॥ **6.94.40** ॥ 4273

ഇതീവ സർവാ രജനീചരസ്ത്രിയഃ
പരസ്പരം സമ്പരിരഭ്യ ബാഹുഭിഃ।
വിഷേദുരാർതാതിഭയാഭിപീഡിതാ
വിനേദുരുച്ചൈശ്ച തദാ സുദാരുണം ॥ **6.94.41** ॥ 4274

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ചതുർനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

സ്വാമാത്യാനാഹൂയ രാവണേന സ്വശത്രുവധവിഷയകോത്സാഹസ്യ പ്രകടനം സർവൈഃ സഹ രണഭൂമിമാഗത്യ പരാക്രമസ്യ പ്രദർശനം ച

ആർതാനാം രാക്ഷസീനാം തു
ലങ്കായാം വൈ കുലേ കുലേ ।
രാവണഃ കരുണം ശബ്ദം
ശുശ്രാവ പരിദേവിതം ॥ **6.95.1** ॥ 4275

സ തു ദീർഘം വിനിഃശ്വസ്യ
മുഹൂർതം ധ്യാനമാസ്ഥിതഃ ।
ബഭൂവ പരമക്രുദ്ധോ
രാവണോ ഭീമദർശനഃ ॥ **6.95.2** ॥ 4276

സന്ദശ്യ ദശനൈരോഷ്ഠം
ക്രോധസംരക്തലോചനഃ ।
രാക്ഷസൈരപി ദുർദർശഃ
കാലാഗ്നിരിവ മൂർതിമാൻ ॥ **6.95.3** ॥ 4277

ഉവാച ച സമീപസ്ഥാൻ
രാക്ഷസാൻ രാക്ഷസേശ്വരഃ ।

ക്രോധാവ്യക്തകഥസ്തത്ര
നിർദഹന്നിവ ചക്ഷുഷാ ॥ **6.95.4** ॥ 4278

മഹോദരം മഹാപാർശ്വം
വിരൂപാക്ഷം ച രാക്ഷസം।
ശീഘ്രം വദത സൈന്യാനി
നിർയാതേതി മമാജ്ഞയാ ॥ **6.95.5** ॥ 4279

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാക്ഷസാസ്തേ ഭയാർദിതാഃ।
ചോദയാമാസുരവ്യഗ്രാൻ
രാക്ഷസാംസ്താൻ നൃപാജ്ഞയാ ॥ **6.95.6** ॥ 4280

തേ തു സർവേ തഥേത്യുക്ത്വാ
രാക്ഷസാ ഭീമദർശനാഃ।
കൃതസ്വസ്ത്യയനാഃ സർവേ
തേ രണാഭിമുഖാ യയുഃ ॥ **6.95.7** ॥ 4281

പ്രതിപൂജ്യ യഥാൻയായം
രാവണം തേ മഹാരഥാഃ।
തസ്ഥുഃ പ്രാഞ്ജലയഃ സർവേ
ഭർതുർവിജയകാങ്ക്ഷിണഃ ॥ **6.95.8** ॥ 4282

തതോവാച പ്രഹസ്യൈതാൻ
രാവണഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ।
മഹോദരമഹാപാർശ്വൗ
വിരൂപാക്ഷം ച രാക്ഷസം ॥ **6.95.9** ॥ 4283

അദ്യ ബാണൈർധനുർമുക്തൈ -
ർയുഗാന്താദിത്യസന്നിഭൈഃ।

രാഘവം ലക്ഷ്മണം ചൈവ
നേഷ്യാമി യമസാദനം ॥ **6.95.10** ॥ 4284

ഖരസ്യ കുംഭകർണസ്യ
പ്രഹസ്തേന്ദ്രജിതോസ്തഥാ ।
കരിഷ്യാമി പ്രതീകാര -
മദ്യ ശത്രുവധാദഹം ॥ **6.95.11** ॥ 4285

നൈവാന്തരിക്ഷം ന ദിശോ
ന ച ദ്യൗർനാപി സാഗരാഃ ।
പ്രകാശത്വം ഗമിഷ്യന്തി
മദ്ബാണജലദാവൃതാഃ ॥ **6.95.12** ॥ 4286

അദ്യ വാനരമുഖ്യാനാം
താനി യൂഥാനി ഭാഗശഃ ।
ധനുഷാ ശരജാലേന
വധിഷ്യാമി പതത്രിണാ ॥ **6.95.13** ॥ 4287

അദ്യ വാനരസൈന്യാനി
രഥേന പവനൗജസാ ।
ധനുഃസമുദ്രാദുദ്ഭൂതൈ -
ർമഥിഷ്യാമി ശരോർമിഭിഃ ॥ **6.95.14** ॥ 4288

വ്യാകോശപദ്മവക്ത്രാണി
പദ്മകേസരവർചസാം ।
അദ്യ യൂഥതടാകാനി
ഗജവത് പ്രമഥാമ്യഹം ॥ **6.95.15** ॥ 4289

സശരൈരദ്യ വദനൈഃ
സംഖ്യേ വാനരയൂഥപാഃ ।

മണ്ഡയിഷ്യന്തി വസുധാം
സനാലൈരിവ പങ്കജൈഃ ॥ **6.95.16** ॥ 4290

അദ്യ യൂഥപ്രചണ്ഡാനാം
ഹരീണാം ദ്രുമയോധിനാം।
മുക്തേനൈകേഷുണാ യുദ്ധേ
ഭേത്സ്യാമി ച ശതം ശതം ॥ **6.95.17** ॥ 4291

ഹതോ ഭ്രാതാ ച യേഷാം വൈ
യേഷാം ച തനയോ ഹതഃ।
വധേനാദ്യ രിപോസ്തേഷാം
കരോമ്യശ്രുപ്രമാർജനം ॥ **6.95.18** ॥ 4292

അദ്യ മദ്ബാണനിർഭിന്നൈഃ
പ്രസ്തീർണൈർഗതചേതനൈഃ।
കരോമി വാനരൈര്യുദ്ധേ
യത്നാവേക്ഷ്യതലാം മഹീം ॥ **6.95.19** ॥ 4293

അദ്യ കാകാശ്ച ഗൃധ്രാശ്ച
യേ ച മാംസാശിനോഽപരേ।
സർവാംസ്താംസ്തർപയിഷ്യാമി
ശത്രുമാംസൈഃ ശരാഹതൈഃ ॥ **6.95.20** ॥ 4294

കൽപ്യതാം മേ രഥഃ ശീഘ്രം
ക്ഷിപ്രമാനീയതാം ധനുഃ।
അനുപ്രയാന്തു മാം യുദ്ധേ
യേഽത്ര ശിഷ്ടാ നിശാചരാഃ ॥ **6.95.21** ॥ 4295

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
മഹാപാർശ്വോഽബ്രവീദ് വചഃ।

ബലാധ്യക്ഷാൻ സ്ഥിതാംസ്തത്ര
ബലം സന്ത്വർയതാമിതി ॥ **6.95.22** ॥ 4296

ബലാധ്യക്ഷാസ്തു സംയുക്താ
രാക്ഷസാംസ്താൻ ഗൃഹേ ഗൃഹേ ।
ചോദയന്തഃ പരിയയു -
ർലങ്കാം ലഘുപരാക്രമാഃ ॥ **6.95.23** ॥ 4297

തതോ മുഹൂർതാന്നിഷ്പേതൂ
രാക്ഷസാ ഭീമദർശനാഃ ।
നദന്തോ ഭീമവദനാ
നാനാപ്രഹരണൈർഭുജൈഃ ॥ **6.95.24** ॥ 4298

അസിഭിഃ പട്ടിശൈഃ ശൂലൈ -
ർഗദാഭിർമുസലൈർഹലൈഃ ।
ശക്തിഭിസ്തീക്ഷ്ണധാരാഭി -
ർമഹദ്ഭിഃ കൂടമുദ്ഗരൈഃ ॥ **6.95.25** ॥ 4299

യഷ്ടിഭിർവിവിധൈശ്ചക്രൈ -
ർനിശിതൈശ്ച പരശ്വധൈഃ ।
ഭിന്ദിപാലൈഃ ശതഘ്നീഭി -
രന്യൈശ്ചാപി വരായുധൈഃ ॥ **6.95.26** ॥ 4300

അഥാനയൻ ബലാധ്യക്ഷാ -
ശ്ചത്വാരോ രാവണാജ്ഞയാ ।
രഥാനാം നിയുതം സാഗ്രം
നാഗാനാം നിയുതത്രയം ॥ **6.95.27** ॥ 4301

അശ്വാനാം ഷഷ്ടികോട്യസ്തു
ഖരോഷ്ട്രാണാം തഥൈവ ച ।

പദാതയസ്ത്വസംഖ്യാതാ
ജഗ്മുസ്തേ രാജശാസനാത് ॥ **6.95.28** ॥ 4302

ബലാധ്യക്ഷാശ്ച സംസ്ഥാപ്യ
രാജ്ഞഃ സേനാം പുരഃസ്ഥിതാം ।
ഏതസ്മിന്നന്തരേ സൂതഃ
സ്ഥാപയാമാസ തം രഥം ॥ **6.95.29** ॥ 4303

ദിവ്യാസ്ത്രവരസമ്പന്നം
നാനാലങ്കാരഭൂഷിതം ।
നാനായുധസമാകീർണം
കിങ്കിണീജാലസംയുതം ॥ **6.95.30** ॥ 4304

നാനാരത്നപരിക്ഷിപ്തം
രത്നസ്തംഭൈർവിരാജിതം ।
ജാംബൂനദമയൈശ്ചൈവ
സഹസ്രകലശൈർവൃതം ॥ **6.95.31** ॥ 4305

തം ദൃഷ്ട്വാ രാക്ഷസാഃ സർവേ
വിസ്മയം പരമം ഗതാഃ ।
തം ദൃഷ്ട്വാ സഹസോത്ഥായ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ॥ **6.95.32** ॥ 4306

കോടിസൂര്യപ്രതീകാശം
ജ്വലന്തമിവ പാവകം ।
ദ്രുതം സൂതസമായുക്തം
യുക്താഷ്ടതുരഗം രഥം ।
ആരുരോഹ തദാ ഭീമം
ദീപ്യമാനം സ്വതേജസാ ॥ **6.95.33** ॥ 4307

തതഃ പ്രയാതഃ സഹസാ
രാക്ഷസൈർബഹുഭിർവൃതഃ।
രാവണഃ സത്ത്വഗാംഭീർയാദ്
ദാരയന്നിവ മേദിനീം ॥ **6.95.34** ॥ 4308

തതശ്ചാസീൻമഹാനാദ -
സ്തൂർയാണാം ച തതസ്തതഃ।
മൃദംഗൈഃ പടഹൈഃ ശംഖൈഃ
കലഹൈഃ സഹ രക്ഷസാം ॥ **6.95.35** ॥ 4309

ആഗതോ രക്ഷസാം രാജാ
ഛത്രചാമരസംയുതഃ।
സീതാപഹാരീ ദുർവൃത്തോ
ബ്രഹ്മഘ്നോ ദേവകണ്ടകഃ।
യോദ്ധും രഘുവരേണേതി
ശുശ്രുവേ കലഹധ്വനിഃ ॥ **6.95.36** ॥ 4310

തേന നാദേന മഹതാ
പൃഥിവീ സമകമ്പത।
തം ശബ്ദം സഹസാ ശ്രുത്വാ
വാനരാ ദുദ്രുവുർഭയാത് ॥ **6.95.37** ॥ 4311

രാവണസ്തു മഹാബാഹുഃ
സചിവൈഃ പരിവാരിതഃ।
ആജഗാമ മഹാതേജാ
ജയായ വിജയം പ്രതി ॥ **6.95.38** ॥ 4312

രാവണേനാഭ്യനുജ്ഞാതൗ
മഹാപാർശ്വമഹോദരൗ।

വിരൂപാക്ഷശ്ച ദുർധർഷോ
രഥാനാരുരുഹുസ്തദാ ॥ **6.95.39** ॥ 4313

തേ തു ഹൃഷ്ടാഭിനർദന്തോ
ഭിന്ദന്ത ഇവ മേദിനീം ।
നാദം ഘോരം വിമുഞ്ചന്തോ
നിർയയുർജയകാങ്ക്ഷിണഃ ॥ **6.95.40** ॥ 4314

തതോ യുദ്ധായ തേജസ്വീ
രക്ഷോഗണബലൈർവൃതഃ ।
നിർയയാവുദ്യതധനുഃ
കാലാന്തകയമോപമഃ ॥ **6.95.41** ॥ 4315

തതഃ പ്രജവിതാശ്വേന
രഥേന സ മഹാരഥഃ ।
ദ്വാരേണ നിർയയൗ തേന
യത്ര തൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.95.42** ॥ 4316

തതോ നഷ്ടപ്രഭഃ സൂർയോ
ദിശശ്ച തിമിരാവൃതാഃ ।
ദ്വിജാശ്ച നേദുർഘോരാശ്ച
സഞ്ചചാല ച മേദിനീ ॥ **6.95.43** ॥ 4317

വവർഷ രുധിരം ദേവ -
ശ്ചസ്ഖലുശ്ച തുരംഗമാഃ ।
ധ്വജാഗ്രേ ൻയപതദ് ഗൃധ്രോ
വിനേദുശ്ചാശിവം ശിവാഃ ॥ **6.95.44** ॥ 4318

നയനം ചാസ്ഫുരദ് വാമം
വാമോ ബാഹുരകമ്പത ।

വിവർണവദനശ്ചാസീത്
കിഞ്ചിദഭ്രശ്യത സ്വനഃ ॥ **6.95.45** ॥ 4319

തതോ നിഷ്പതതോ യുദ്ധേ
ദശഗ്രീവസ്യ രക്ഷസഃ।
രണേ നിധനശംസീനി
രൂപാണ്യേതാനി ജജ്ഞിരേ ॥ **6.95.46** ॥ 4320

അന്തരിക്ഷാത് പപാതോൽകാ
നിർഘാതസമനിഃസ്വനാ।
വിനേദുരശിവാ ഗൃധ്രാ
വായസൈരഭിമിശ്രിതാഃ ॥ **6.95.47** ॥ 4321

ഏതാനചിന്തയൻ ഘോരാ -
നുത്പാതാൻ സമവസ്ഥിതാൻ।
നിർയയൗ രാവണോ മോഹാദ്
വധാർഥം കാലചോദിതഃ ॥ **6.95.48** ॥ 4322

തേഷാം തു രഥഘോഷേണ
രാക്ഷസാനാം മഹാത്മനാം।
വാനരാണാമപി ചമൂ -
ർയുദ്ധായൈവാഭ്യവർതത ॥ **6.95.49** ॥ 4323

തേഷാം തു തുമുലം യുദ്ധം
ബഭൂവ കപിരക്ഷസാം।
അൻയോൻയമാഹ്വയാനാനാം
ക്രുദ്ധാനാം ജയമിച്ഛതാം ॥ **6.95.50** ॥ 4324

തതഃ ക്രുദ്ധോ ദശഗ്രീവഃ
ശരൈഃ കാഞ്ചനഭൂഷണൈഃ।

വാനരാണാമനീകേഷു
ചകാര കദനം മഹത് ॥ **6.95.51** ॥ 4325

നിക്യത്തശിരസഃ കേചിദ്
രാവണേന വലീമുഖാഃ।
കേചിദ് വിച്ഛിന്നഹൃദയാഃ
കേചിച്ഛ്രോത്രവിവർജിതാഃ ॥ **6.95.52** ॥ 4326

നിരുച്ഛ്വാസാ ഹതാഃ കേചിത്
കേചിത് പാർശ്വേഷു ദാരിതാഃ।
കേചിദ് വിഭിന്നശിരസഃ
കേചിച്ചക്ഷുർവിനാകൃതാഃ ॥ **6.95.53** ॥ 4327

ദശാനനഃ ക്രോധവിവൃത്തനേത്രോ
യതോ യതോഽഭ്യേതി രഥേന സംഖ്യേ।
തതസ്തതസ്തസ്യ ശരപ്രവേഗം
സോഢും ന ശേകുർഹരിയൂഥപാസ്തേ ॥ **6.95.54** ॥ 4328

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷണ്ണവതിതമഃ സർഗഃ ॥

സുഗ്രീവേണ രാക്ഷസസേനായാഃ സംഹാരോ വിരൂപാക്ഷസ്യ വധശ്ച

തഥാ തൈഃ കൃത്തഗാത്രൈസ്തു
ദശഗ്രീവേണ മാർഗണൈഃ।
ബഭൂവ വസുധാ തത്ര
പ്രകീർണാ ഹരിഭിസ്തദാ ॥ **6.96.1** ॥ 4329

രാവണസ്യാപ്രസഹ്യം തം
ശരസമ്പാതമേകതഃ।
ന ശേകുഃ സഹിതും ദീപ്തം
പതംഗാ ജ്വലനം യഥാ ॥ **6.96.2** ॥ 4330

തേ്വദിതാ നിശിതൈർബാണൈഃ
ക്രോശന്തോ വിപ്രദുദ്രുവുഃ।
പാവകാർചിഃസമാവിഷ്ടാ
ദഹ്യമാനാ യഥാ ഗജാഃ ॥ **6.96.3** ॥ 4331

പ്ലവംഗാനാമനീകാനി
മഹാഭ്രാണീവ മാരുതഃ।

സംയയൗ സമരേ തസ്മിൻ
വിധമൻ രാവണഃ ശരൈഃ ॥ **6.96.4** ॥ 4332

കദനം തരസാ കൃത്വാ
രാക്ഷസേന്ദ്രോ വനൗകസാം ।
ആസസാദ തതോ യുദ്ധേ
ത്വരിതം രാഘവം രണേ ॥ **6.96.5** ॥ 4333

സുഗ്രീവസ്താൻ കപീൻ ദൃഷ്ട്വാ
ഭഗ്നാൻ വിദ്രാവിതാൻ രണേ ।
ഗുൽമേ സുഷേണം നിക്ഷിപ്യ
ചക്രേ യുദ്ധേ ദ്രുതം മനഃ ॥ **6.96.6** ॥ 4334

ആത്മനഃ സദൃശം വീരം
സ തം നിക്ഷിപ്യ വാനരം ।
സുഗ്രീവോഽഭിമുഖം ശത്രും
പ്രതസ്ഥേ പാദപായുധഃ ॥ **6.96.7** ॥ 4335

പാർശ്വതഃ പൃഷ്ഠതശ്ചാസ്യ
സർവേ വാനരയൂഥപാഃ ।
അനുജഗ്മുർമഹാശൈലാൻ
വിവിധാംശ്ച വനസ്പതീൻ ॥ **6.96.8** ॥ 4336

നനർദ യുധി സുഗ്രീവഃ
സ്വരേണ മഹതാ മഹാൻ ।
പോഥയൻ വിവിധാംശ്ചാൻയാൻ
മമന്ഥോത്തമരാക്ഷസാൻ ॥ **6.96.9** ॥ 4337

മമർദ ച മഹാകായോ
രാക്ഷസാൻ വാനരേശ്വരഃ ।

യുഗാന്തസമയേ വായുഃ
പ്രവൃദ്ധാനഗമാനിവ ॥ **6.96.10** ॥ 4338

രാക്ഷസാനാമനീകേഷു
ശൈലവർഷം വവർഷ ഹ ।
അശ്മവർഷം യഥാ മേഘഃ
പക്ഷിസംഘേഷു കാനനേ ॥ **6.96.11** ॥ 4339

കപിരാജവിമുക്തൈസ്തൈഃ
ശൈലവർഷൈസ്തു രാക്ഷസാഃ ।
വികീർണശിരസഃ പേതു -
ർവികീർണാ ഇവ പർവതാഃ ॥ **6.96.12** ॥ 4340

അഥ സങ്ക്ഷീയമാണേഷു
രാക്ഷസേഷു സമന്തതഃ ।
സുഗ്രീവേണ പ്രഭഗ്നേഷു
നദത്സു ച പതത്സു ച ॥ **6.96.13** ॥ 4341

വിരൂപാക്ഷഃ സ്വകം നാമ
ധൻവീ വിശ്രാവ്യ രാക്ഷസഃ ।
രഥാദാപ്ലുത്യ ദുർധർഷോ
ഗജസ്കന്ധമുപാരുഹത് ॥ **6.96.14** ॥ 4342

സ തം ദ്വിപമഥാരുഹ്യ
വിരൂപാക്ഷോ മഹാബലഃ ।
നനർദ ഭീമനിർഹ്രാദം
വാനരാനഭ്യധാവത ॥ **6.96.15** ॥ 4343

സുഗ്രീവേ സ ശരാൻ ഘോരാൻ
വിസസർജ ചമൂമുഖേ ।

സ്ഥാപയാമാസ ചോദ്വിഗ്നാൻ
രാക്ഷസാൻ സമ്പ്രഹർഷയൻ ॥ **6.96.16** ॥ 4344

സോഽതിവിദ്ധഃ ശിതൈർബാണൈഃ
കപീന്ദ്രസ്തേന രക്ഷസാ ।
ചുക്രോശ ച മഹാക്രോധോ
വധേ ചാസ്യ മനോ ദധേ ॥ **6.96.17** ॥ 4345

തതഃ പാദപമുദ്ധൃത്യ
ശൂരഃ സമ്പ്രധനോ ഹരിഃ ।
അഭിപത്യ ജഘാനാസ്യ
പ്രമുഖേ തം മഹാഗജം ॥ **6.96.18** ॥ 4346

സ തു പ്രഹാരാഭിഹതഃ
സുഗ്രീവേണ മഹാഗജഃ ।
അപാസർപദ് ധനുർമാത്രം
നിഷസാദ നനാദ ച ॥ **6.96.19** ॥ 4347

ഗജാത് തു മഥിതാത് തൂർണ -
മപക്രമ്യ സ വീർയവാൻ ।
രാക്ഷസോഽഭിമുഖഃ ശത്രും
പ്രത്യുദ്ഗമ്യ തതഃ കപിം ॥ **6.96.20** ॥ 4348

ആർഷഭം ചർമ ഖഡ്ഗം ച
പ്രഗൃഹ്യ ലഘുവിക്രമഃ ।
ഭർത്സയന്നിവ സുഗ്രീവ -
മാസസാദ വ്യവസ്ഥിതം ॥ **6.96.21** ॥ 4349

സ ഹി തസ്യാഭിസങ്ക്രുദ്ധഃ
പ്രഗൃഹ്യ വിപുലാം ശിലാം ।

വിരൂപാക്ഷസ്യ ചിക്ഷേപ
സുഗ്രീവോ ജലദോപമാം ॥ **6.96.22** ॥ 4350

സ താം ശിലാമാപതന്തീം
ദൃഷ്ട്വാ രാക്ഷസപുംഗവഃ।
അപക്രമ്യ സുവിക്രാന്തഃ
ഖഡ്ഗേന പ്രാഹരത്തദാ ॥ **6.96.23** ॥ 4351

തേന ഖഡ്ഗപ്രഹാരേണ
രക്ഷസാ ബലിനാ ഹതഃ।
മുഹൂർതമഭവദ് ഭൂമൗ
വിസംജ്ഞ ഇവ വാനരഃ ॥ **6.96.24** ॥ 4352

സഹസാ സ തദോത്പത്യ
രാക്ഷസസ്യ മഹാഹവേ।
മുഷ്ടിം സംവർത്യ വേഗേന
പാതയാമാസ വക്ഷസി ॥ **6.96.25** ॥ 4353

മുഷ്ടിപ്രഹാരാഭിഹതോ
വിരൂപാക്ഷോ നിശാചരഃ।
തേന ഖഡ്ഗേന സങ്ക്രുദ്ധഃ
സുഗ്രീവസ്യ ചമൂമുഖേ ॥ **6.96.26** ॥ 4354

കവചം പാതയാമാസ
പദ്ഭ്യാമഭിഹതോ ഽപതത്।
സ സമുത്ഥായ പതിതഃ
കപിസ്തസ്യ വ്യസർജയത് ॥ **6.96.27** ॥ 4355

തലപ്രഹാരമശനേഃ
സമാനം ഭീമനിഃസ്വനം।

തലപ്രഹാരം തദ് രക്ഷഃ
സുഗ്രീവേണ സമുദ്യതം ॥ **6.96.28** ॥ 4356

നൈപുണ്യാൻമോചയിത്വൈനം
മുഷ്ടിനോരസി താഡയത് ।
തതസ്തു സങ്ക്രുദ്ധതരഃ
സുഗ്രീവോ വാനരേശ്വരഃ ॥ **6.96.29** ॥ 4357

മോക്ഷിതം ചാത്മനോ ദൃഷ്ട്വാ
പ്രഹാരം തേന രക്ഷസാ ।
സ ദദർശാന്തരം തസ്യ
വിരൂപാക്ഷസ്യ വാനരഃ ॥ **6.96.30** ॥ 4358

തതോഽന്യം പാതയത് ക്രോധാ -
ച്ഛംഖദേശേ മഹാതലം ।
മഹേന്ദ്രാശനികൽപേന
തലേനാഭിഹതഃ ക്ഷിതൗ ॥ **6.96.31** ॥ 4359

പപാത രുധിരക്ലിന്നഃ
ശോണിതം ഹി സമുദ്ഗിരൻ ।
സ്രോതോഭ്യസ്തു വിരൂപാക്ഷോ
ജലം പ്രസ്രവണാദിവ ॥ **6.96.32** ॥ 4360

വിവൃത്തനയനം ക്രോധാത്
സഫേനം രുധിരാപ്ലുതം ।
ദദൃശുസ്തേ വിരൂപാക്ഷം
വിരൂപാക്ഷതരം കൃതം ॥ **6.96.33** ॥ 4361

സ്ഫുരന്തം പരിവർതന്തം
പാർഥേന രുധിരോക്ഷിതം ।

കരുണം ച വിനർദന്തം
ദദൃശുഃ കപയോ രിപും ॥ **6.96.34** ॥ 4362

തഥാ തു തൗ സംയതി സമ്പ്രയുക്തൗ
തരസ്വിനൗ വാനരരാക്ഷസാനാം ।
ബലാർണവൗ സസ്വനതുശ്ച ഭീമൗ
മഹാർണവൗ ദ്യാവിവ ഭിന്നസേതൂ ॥ **6.96.35** ॥ 4363

വിനാശിതം പ്രേക്ഷ്യ വിരൂപനേത്രം
മഹാബലം തം ഹരിപാർഥിവേന ।
ബലം സമേതം കപിരാക്ഷസാനാ -
മുദ്വൃത്തഗംഗാപ്രതിമം ബഭൂവ ॥ **6.96.36** ॥ 4364

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷണ്ണവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

സുഗ്രീവേണ മഹോദരസ്യ വധഃ

ഹന്യമാനേ ബലേ തൂർണ -
മന്യോന്യം തേ മഹാമൃധേ ।
സരസീവ മഹാഘർമേ
സൂപക്ഷീണേ ബഭൂവതുഃ ॥ **6.97.1** ॥ 4365

സ്വബലസ്യ തു ഘാതേന
വിരൂപാക്ഷവധേന ച ।
ബഭൂവ ദ്വിഗുണം ക്രുദ്ധോ
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ ॥ **6.97.2** ॥ 4366

പ്രക്ഷീണം സ്വബലം ദൃഷ്ട്വാ
വധ്യമാനം വലീമുഖൈഃ ।
ബഭൂവാസ്യ വ്യഥാ യുദ്ധേ
ദൃഷ്ട്വാ ദൈവവിപർയയം ॥ **6.97.3** ॥ 4367

ഉവാച ച സമീപസ്ഥം
മഹോദരമനന്തരം ।
അസ്മിൻ കാലേ മഹാബാഹോ
ജയാശാ ത്വയി മേ സ്ഥിതാ ॥ **6.97.4** ॥ 4368

ജഹി ശത്രുചമൂം വീര
ദർശയാദ്യ പരാക്രമം।
ഭർതൃപിണ്ഡസ്യ കാലോഽയം
നിർവേഷ്ടും സാധു യുധ്യതാം ॥ **6.97.5** ॥ 4369

ഏവമുക്തസ്തഥേത്യുക്ത്വാ
രാക്ഷസേന്ദ്രോ മഹോദരഃ।
പ്രവിവേശാരിസേനാം സ
പതംഗ ഇവ പാവകം ॥ **6.97.6** ॥ 4370

തതഃ സ കദനം ചക്രേ
വാനരാണാം മഹാബലഃ।
ഭർതൃവാക്യേന തേജസ്വീ
സ്വേന വീർയേണ ചോദിതഃ ॥ **6.97.7** ॥ 4371

വാനരാശ്ച മഹാസത്ത്വാഃ
പ്രഗൃഹ്യ വിപുലാഃ ശിലാഃ।
പ്രവിശ്യാരിബലം ഭീമം
ജഘ്നുസ്തേ സർവരാക്ഷസാൻ ॥ **6.97.8** ॥ 4372

മഹോദരഃ സുസങ്ക്രുദ്ധഃ
ശരൈഃ കാഞ്ചനഭൂഷണൈഃ।
ചിച്ഛേദ പാണിപാദോരു
വാനരാണാം മഹാഹവേ ॥ **6.97.9** ॥ 4373

തതസ്തേ വാനരാഃ സർവേ
രാക്ഷസൈരർദിതാ ഭൃശം।
ദിശോ ദശ ദ്രുതാഃ കേചിത്
കേചിത് സുഗ്രീവമാശ്രിതാഃ ॥ **6.97.10** ॥ 4374

പ്രഭഗ്നം സമരേ ദൃഷ്ട്വാ
വാനരാണാം മഹാബലം।
അഭിദുദ്രാവ സുഗ്രീവോ
മഹോദരമനന്തരം ॥ **6.97.11** ॥ 4375

പ്രഗൃഹ്യ വിപുലാം ഘോരാം
മഹീധരസമാം ശിലാം।
ചിക്ഷേപ ച മഹാതേജാ -
സ്തദ്വധായ ഹരീശ്വരഃ ॥ **6.97.12** ॥ 4376

താമാപതന്തീം സഹസാ
ശിലാം ദൃഷ്ട്വാ മഹോദരഃ।
അസംഭ്രാന്തസ്തതോ ബാണൈ -
ർനിർബിഭേദ ദുരാസദാം ॥ **6.97.13** ॥ 4377

രക്ഷസാ തേന ബാണൗഘൈ -
ർനികൃത്താ സാ സഹസ്രധാ।
നിപപാത തദാ ഭൂമൗ
ഗൃധ്രചക്രമിവാകുലം ॥ **6.97.14** ॥ 4378

താം തു ഭിന്നാം ശിലാം ദൃഷ്ട്വാ
സുഗ്രീവഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ।
സാലമുത്പാട്യ ചിക്ഷേപ
തം സ ചിച്ഛേദ നൈകധാ ॥ **6.97.15** ॥ 4379

ശരൈശ്ച വിദദാരൈനം
ശൂരഃ പരബലാർദനഃ।
സ ദദർശ തതഃ ക്രുദ്ധഃ
പരിഘം പതിതം ഭുവി ॥ **6.97.16** ॥ 4380

ആവിധ്യ തു സ തം ദീപ്തം
പരിഘം തസ്യ ദർശയൻ।
പരിഘേണോഗ്രവേഗേന
ജഘാനാസ്യ ഹയോത്തമാൻ ॥ **6.97.17** ॥ 4381

തസ്മാദ്ധതഹയാദ് വീരഃ
സോഽവപ്ലുത്യ മഹാരഥാത്।
ഗദാം ജഗ്രാഹ സങ്ക്രുദ്ധോ
രാക്ഷസോഽഥ മഹോദരഃ ॥ **6.97.18** ॥ 4382

ഗദാപരിഘഹസ്തൗ തൗ
യുധി വീരൗ സമീയതുഃ।
നർദന്തൗ ഗോവൃഷപ്രഖ്യൗ
ഘനാവിവ സവിദ്യുതൗ ॥ **6.97.19** ॥ 4383

തതഃ ക്രുദ്ധോ ഗദാം തസ്മൈ
ചിക്ഷേപ രജനീചരഃ।
ജ്വലന്തീം ഭാസ്കരാഭാസാം
സുഗ്രീവായ മഹോദരഃ ॥ **6.97.20** ॥ 4384

ഗദാം താം സുമഹാഘോരാ -
മാപതന്തീം മഹാബലഃ।
സുഗ്രീവോ രോഷതാമ്രാക്ഷഃ
സമുദ്യമ്യ മഹാഹവേ ॥ **6.97.21** ॥ 4385

ആജഘാന ഗദാം തസ്യ
പരിഘേണ ഹരീശ്വരഃ।
പപാത തരസാ ഭിന്നഃ
പരിഘസ്തസ്യ ഭൂതലേ ॥ **6.97.22** ॥ 4386

തതോ ജഗ്രാഹ തേജസ്വീ
സുഗ്രീവോ വസുധാതലാത് ।
ആയസം മുസലം ഘോരം
സർവതോ ഹേമഭൂഷിതം ॥ **6.97.23** ॥ 4387

സ തമുദ്യമ്യ ചിക്ഷേപ
സോഽപ്യസ്യ പ്രാക്ഷിപദ് ഗദാം ।
ഭിന്നാവന്യോന്യമാസാദ്യ
പേതതുസ്തൗ മഹീതലേ ॥ **6.97.24** ॥ 4388

തതോ ഭിന്നപ്രഹരണൗ
മുഷ്ടിഭ്യാം തൗ സമീയതുഃ ।
തേജോബലസമാവിഷ്ടൗ
ദീപ്താവിവ ഹുതാശനൗ ॥ **6.97.25** ॥ 4389

ജഘ്നതുസ്തൗ തദാന്യോന്യം
നദന്തൗ ച പുനഃ പുനഃ ।
തലൈശ്ചാന്യോന്യമാസാദ്യ
പേതതുശ്ച മഹീതലേ ॥ **6.97.26** ॥ 4390

ഉത്പേതതുസ്തദാ തൂർണം
ജഘ്നതുശ്ച പരസ്പരം ।
ഭുജൈശ്ചിക്ഷിപതുർവീരാ -
വന്യോന്യമപരാജിതൗ ॥ **6.97.27** ॥ 4391

ജഗ്മതുസ്തൗ ശ്രമം വീരൗ
ബാഹുയുദ്ധേ പരന്തപൗ ।
ആജഹാര തദാ ഖഡ്ഗ -
മദൂരപരിവർതിനം ॥ **6.97.28** ॥ 4392

രാക്ഷസശ്ചർമണാ സാർധം
മഹാവേഗോ മഹോദരഃ।
തഥൈവ ച മഹാഖഡ്ഗം
ചർമണാ പതിതം സഹ।
ജഗ്രാഹ വാനരശ്രേഷ്ഠഃ
സുഗ്രീവോ വേഗവത്തരഃ ॥ **6.97.29** ॥ 4393

തതോ രോഷപരീതാംഗൗ
നദന്താവഭ്യധാവതാം।
ഉദ്യതാസീ രണേ ഹൃഷ്ടൗ
യുധി ശസ്ത്രവിശാരദൗ ॥ **6.97.30** ॥ 4394

ദക്ഷിണം മണ്ഡലം ചോഭൗ
സുതൂർണം സമ്പരീയതുഃ।
അൻയോൻയമഭിസക്രുദ്ധൗ
ജയേ പ്രണിഹിതാവുഭൗ ॥ **6.97.31** ॥ 4395

സ തു ശൂരോ മഹാവേഗോ
വീർയശ്ലാഘീ മഹോദരഃ।
മഹാവർമണി തം ഖഡ്ഗം
പാതയാമാസ ദുർമതിഃ ॥ **6.97.32** ॥ 4396

ലഗ്നമുത്കർഷതഃ ഖഡ്ഗം
ഖഡ്ഗേന കപികുഞ്ജരഃ।
ജഹാര സശിരസ്ത്രാണം
കുണ്ഡലോപഗതം ശിരഃ ॥ **6.97.33** ॥ 4397

നികൃത്തശിരസസ്തസ്യ
പതിതസ്യ മഹീതലേ।

തദ് ബലം രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
ദൃഷ്ട്വാ തത്ര ന ദൃശ്യതേ ॥ **6.97.34** ॥ 4398

ഹത്വാ തം വാനരൈഃ സാർധം
നനാദ മുദിതോ ഹരിഃ ।
ചുക്രോധ ച ദശഗ്രീവോ
ബഭൗ ഹൃഷ്ടശ്ച രാഘവഃ ॥ **6.97.35** ॥ 4399

വിഷണ്ണവദനാഃ സർവേ
രാക്ഷസാ ദീനചേതസഃ ।
വിദ്രവന്തി തതഃ സർവേ
ഭയവിത്രസ്തചേതസഃ ॥ **6.97.36** ॥ 4400

മഹോദരം തം വിനിപാത്യ ഭൂമൗ
മഹാഗിരേഃ കീർണമിവൈകദേശം ।
സൂര്യാത്മജസ്തത്ര രരാജ ലക്ഷ്മ്യാ
സൂര്യഃ സ്വതേജോഭിരിവാപ്രധൃഷ്യഃ ॥ **6.97.37** ॥ 4401

അഥ വിജയമവാപ്യ വാനരേന്ദ്രഃ
സമരമുഖേ സുരസിദ്ധയക്ഷസംഘൈഃ ।
അവനിതലഗതൈശ്ച ഭൂതസംഘൈ -
ർഹരുഷസമാകുലിതൈർനിരീക്ഷ്യമാണഃ ॥ **6.97.38** ॥ 4402

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്തനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

അംഗദേന മഹാപാർശ്വസ്യ വധഃ

മഹോദരേ തു നിഹതേ
മഹാപാർശ്വോ മഹാബലഃ।
സുഗ്രീവേണ സമീക്ഷ്യാഥ
ക്രോധാത്സംരക്തലോചനഃ ॥ **6.98.1** ॥ 4403

അംഗദസ്യ ചമൂം ഭീമാം
ക്ഷോഭയാമാസ മാർഗണൈഃ।
സ വാനരാണാം മുഖ്യാനാ -
മുത്തമാംഗാനി രാക്ഷസഃ ॥ **6.98.2** ॥ 4404

പാതയാമാസ കായേഭ്യഃ
ഫലം വൃന്താദിവാനിലഃ।
കേഷാഞ്ചിദിഷുഭിർബാഹൂം -
ശ്ചിച്ഛേദാഥ സ രാക്ഷസഃ ॥ **6.98.3** ॥ 4405

വാനരാണാം സുസംരബ്ധഃ
പാർശ്വം കേഷാഞ്ചിദാക്ഷിപത്।
ത്യേർദിതാ ബാണവർഷേണ
മഹാപാർശ്വേന വാനരാഃ ॥ **6.98.4** ॥ 4406

വിഷാദവിമുഖാഃ സർവേ
ബഭൂവുർഗതചേതസഃ।
നിശമ്യ ബലമുദ്വിഗ്ന -
മംഗദോ രാക്ഷസാർദിതം ॥ **6.98.5** ॥ 4407

വേഗം ചക്രേ മഹാവേഗഃ
സമുദ്ര ഇവ പർവസു।
ആയസം പരിഘം ഗൃഹ്യ
സൂര്യരശ്മിസമപ്രഭം ॥ **6.98.6** ॥ 4408

സമരേ വാനരശ്രേഷ്ഠോ
മഹാപാർശ്വ ൻയപാതയത്।
സ തു തേന പ്രഹാരേണ
മഹാപാർശ്വാ വിചേതനഃ ॥ **6.98.7** ॥ 4409

സസൂതഃ സ്യന്ദനാത് തസ്മാദ്
വിസംജ്ഞശ്ചാപതദ് ഭുവി।
തസ്യർക്ഷരാജസ്തേജസ്വീ
നീലാഞ്ജനചയോപമഃ ॥ **6.98.8** ॥ 4410

നിഷ്പത്യ സുമഹാവീർയഃ
സ്വയൂഥാൻമേഘസന്നിഭാത്।
പ്രഗൃഹ്യ ഗിരിശൃംഗാഭാം
ക്രുദ്ധഃ സ വിപുലാം ശിലാം ॥ **6.98.9** ॥ 4411

അശ്വാഞ്ജഘാന തരസാ
ബഭഞ്ജ സ്യന്ദനം ച തം।
മുഹൂർതാൽലബ്ധസംജ്ഞസ്തു
മഹാപാർശ്വാ മഹാബലഃ ॥ **6.98.10** ॥ 4412

അംഗദം ബഹുഭിർബാണൈ -
ർഭൂയസ്തം പ്രത്യവിധ്യത।
ജാംബവന്തം ത്രിഭിർബാണൈ -
രാജഘാന സ്തനാന്തരേ ॥ **6.98.11** ॥ 4413

ഋക്ഷരാജം ഗവാക്ഷം ച
ജഘാന ബഹുഭിഃ ശരൈഃ।
ഗവാക്ഷം ജാംബവന്തം ച
സ ദൃഷ്ട്വാ ശരപീഡിതൗ ॥ **6.98.12** ॥ 4414

ജഗ്രാഹ പരിഘം ഘോര -
മംഗദഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ।
തസ്യാംഗദഃ സരോഷാക്ഷോ
രാക്ഷസസ്യ തമായസം ॥ **6.98.13** ॥ 4415

ദൂരസ്ഥിതസ്യ പരിഘം
രവിരശ്മിസമപ്രഭം।
ദ്വാഭ്യാം ഭുജാഭ്യാം സംഗൃഹ്യ
ഭ്രാമയിത്വാ ച വേഗവത് ॥ **6.98.14** ॥ 4416

മഹാപാർശ്വസ്യ ചിക്ഷേപ
വധാർഥം വാലിനഃ സുതഃ।
സ തു ക്ഷിപ്തോ ബലവതാ
പരിഘസ്തസ്യ രക്ഷസഃ ॥ **6.98.15** ॥ 4417

ധനുശ്ച സശരം ഹസ്താ -
ച്ഛിരസ്ത്രാണം ച പാതയത്।
തം സമാസാദ്യ വേഗേന
വാലിപുത്രഃ പ്രതാപവാൻ ॥ **6.98.16** ॥ 4418

തലേനാഭ്യഹനത് ക്രുദ്ധഃ
കർണമൂലേ സകുണ്ഡലേ।
സ തു ക്രുദ്ധോ മഹാവേഗോ
മഹാപാർശ്വോ മഹാദ്യുതിഃ ॥ **6.98.17** ॥ 4419

കരേണൈകേന ജഗ്രാഹ
സുമഹാന്തം പരശ്വധം।
തം തൈലധൗതം വിമലം
ശൈലസാരമയം ദൃഢം ॥ **6.98.18** ॥ 4420

രാക്ഷസഃ പരമക്രുദ്ധോ
വാലിപുത്രേ ൻയപാതയത്।
തേന വാമാംസഫലകേ
ഭൃശം പ്രത്യവപാതിതം ॥ **6.98.19** ॥ 4421

അംഗദോ മോക്ഷയാമാസ
സരോഷഃ സ പരശ്വധം।
സ വീരോ വജ്രസങ്കാശ -
മംഗദോ മുഷ്ടിമാത്മനഃ ॥ **6.98.20** ॥ 4422

സംവർതയത് സുസങ്ക്രുദ്ധഃ
പിതുസ്തുൽയപരാക്രമഃ।
രാക്ഷസസ്യ സ്തനാഭ്യാശേ
മർമജ്ഞോ ഹൃദയം പ്രതി ॥ **6.98.21** ॥ 4423

ഇന്ദ്രാശനിസമസ്പർശം
സ മുഷ്ടിം വിൻയപാതയത്।
തേന തസ്യ നിപാതേന
രാക്ഷസസ്യ മഹാമൃധേ ॥ **6.98.22** ॥ 4424

പഫാല ഹൃദയം ചാസ്യ
സ പപാത ഹതോ ഭുവി।
തസ്മിൻ വിനിഹതേ ഭൂമൗ
തത് സൈൻയം സമ്പ്രചുക്ഷുഭേ ॥ **6.98.23** ॥ 4425

അഭവച്ച മഹാൻ ക്രോധഃ
സമരേ രാവണസ്യ തു।
വാനരാണാം പ്രഹൃഷ്ടാനാം
സിംഹനാദഃ സുപുഷ്കലഃ ॥ **6.98.24** ॥ 4426

സ്ഫോടയന്നിവ ശബ്ദേന
ലങ്കാം സാട്ടാലഗോപുരാം।
സഹേന്ദ്രേണേവ ദേവാനാം
നാദഃ സമഭവൻമഹാൻ ॥ **6.98.25** ॥ 4427

അഥേന്ദ്രശത്രുസ്ത്രിദശാലയാനാം
വനൗകസാം ചൈവ മഹാപ്രണാദം।
ശ്രുത്വാ സരോഷം യുധി രാക്ഷസേന്ദ്രഃ
പുനശ്ച യുദ്ധാഭിമുഖോഽവതസ്ഥേ ॥ **6.98.26** ॥ 4428

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അഷ്ടനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമരാവണയോർയുദ്ധം

മഹോദരമഹാപാർശ്വൗ
ഹതൗ ദൃഷ്ട്വാ സ രാവണഃ ।
തസ്മിംശ്ച നിഹതേ വീരേ
വിരൂപാക്ഷേ മഹാബലേ ॥ **6.99.1** ॥ 4429

ആവിവേശ മഹാൻ ക്രോധോ
രാവണം തു മഹാമൃധേ ।
സൂതം സഞ്ചോദയാമാസ
വാക്യം ചേദമുവാച ഹ ॥ **6.99.2** ॥ 4430

നിഹതാനാമമാത്യാനാം
രുദ്ധസ്യ നഗരസ്യ ച ।
ദുഃഖമേവാപനേഷ്യാമി
ഹത്വാ തൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ॥ **6.99.3** ॥ 4431

രാമവൃക്ഷം രണേ ഹൻമി
സീതാപുഷ്പഫലപ്രദം ।
പ്രശാഖാ യസ്യ സുഗ്രീവോ
ജാംബവാൻ കുമുദോ നലഃ ॥ **6.99.4** ॥ 4432

ദ്വിവിദശ്ചൈവ മൈന്ദശ്ച
അംഗദോ ഗന്ധമാദനഃ।
ഹനൂമാംശ്ച സുഷേണശ്ച
സർവേ ച ഹരിയൂഥപാഃ ॥ **6.99.5** ॥ 4433

സ ദിശോ ദശ ഘോഷേണ
രഥസ്യാതിരഥോ മഹാൻ।
നാദയൻ പ്രയയൗ തൂർണം
രാഘവം ചാഭ്യധാവത ॥ **6.99.6** ॥ 4434

പൂരിതാ തേന ശബ്ദേന
സനദീഗിരികാനനാ।
സഞ്ചചാല മഹീ സർവാ
ത്രസ്തസിംഹമൃഗദ്വിജാ ॥ **6.99.7** ॥ 4435

താമസം സുമഹാഘോരം
ചകാരാസ്ത്രം സുദാരുണം।
നിർദഹാ കപീൻ സർവാം -
സ്തേ പ്രപേതുഃ സമന്തതഃ ॥ **6.99.8** ॥ 4436

ഉത്പപാത രജോ ഭൂമൗ
തൈർഭഗ്നൈഃ സമ്പ്രധാവിതൈഃ।
നഹി തത് സഹിതും ശേകു -
ർബ്രഹ്മണാ നിർമിതം സ്വയം ॥ **6.99.9** ॥ 4437

താൻയനീകാൻയനേകാനി
രാവണസ്യ ശരോത്തമൈഃ।
ദൃഷ്ട്വാ ഭഗ്നാനി ശതശോ
രാഘവഃ പർയവസ്ഥിതഃ ॥ **6.99.10** ॥ 4438

തതോ രാക്ഷസശാർദൂലോ
വിദ്രാവ്യ ഹരിവാഹിനീം।
സ ദദർശ തതോ രാമം
തിഷ്ഠന്തമപരാജിതം ॥ **6.99.11** ॥ 4439

ലക്ഷ്മണേന സഹ ഭ്രാത്രാ
വിഷ്ണുനാ വാസവം യഥാ।
ആലിഖന്തമിവാകാശ -
മവഷ്ടഭ്യ മഹദ് ധനുഃ ॥ **6.99.12** ॥ 4440

പദ്മപത്രവിശാലാക്ഷം
ദീർഘബാഹുമരിന്ദമം।
തതോ രാമോ മഹാതേജാഃ
സൗമിത്രിസഹിതോ ബലീ ॥ **6.99.13** ॥ 4441

വാനരാംശ്ച രണേ ഭഗ്നാ -
നാപതന്തം ച രാവണം।
സമീക്ഷ്യ രാഘവോ ഹൃഷ്ടോ
മധ്യേ ജഗ്രാഹ കാർമുകം ॥ **6.99.14** ॥ 4442

വിസ്ഫാരയിതുമാരേഭേ
തതഃ സ ധനുരുത്തമം।
മഹാവേഗം മഹാനാദം
നിർഭിന്ദന്നിവ മേദിനീം ॥ **6.99.15** ॥ 4443

രാവണസ്യ ച ബാണൗഘൈ
രാമവിസ്ഫാരിതേന ച।
ശബ്ദേന രാക്ഷസാസ്തേന
പേതുശ്ച ശതശസ്തദാ ॥ **6.99.16** ॥ 4444

തയോഃ ശരപഥം പ്രാപ്യ
രാവണോ രാജപുത്രയോഃ।
സ ബഭൗ ച യഥാ രാഹുഃ
സമീപേ ശശിസൂര്യയോഃ ॥ **6.99.17** ॥ 4445

തമിച്ഛൻ പ്രഥമം യോദ്ധും
ലക്ഷ്മണോ നിശിതൈഃ ശരൈഃ।
മുമോച ധനുരായമ്യ
ശരാനഗ്നിശിഖോപമാൻ ॥ **6.99.18** ॥ 4446

താൻ മുക്തമാത്രാനാകാശേ
ലക്ഷ്മണേന ധനുഷ്മതാ।
ബാണാൻ ബാണൈർമഹാതേജാ
രാവണഃ പ്രത്യവാരയത് ॥ **6.99.19** ॥ 4447

ഏകമേകേന ബാണേന
ത്രിഭിസ്ത്രീൻ ദശഭിർദശ।
ലക്ഷ്മണസ്യ പ്രചിച്ഛേദ
ദർശയൻ പാണിലാഘവം ॥ **6.99.20** ॥ 4448

അഭ്യതിക്രമ്യ സൗമിത്രിം
രാവണഃ സമിതിഞ്ജയഃ।
ആസസാദ രണേ രാമം
സ്ഥിതം ശൈലമിവാപരം ॥ **6.99.21** ॥ 4449

സ രാഘവം സമാസാദ്യ
ക്രോധസംരക്തലോചനഃ।
വ്യസൃജച്ഛരവർഷാണി
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ॥ **6.99.22** ॥ 4450

ശരധാരാസ്തതോ രാമോ
രാവണസ്യ ധനുശ്ച്യുതാഃ।
ദൃഷ്ട്വൈവാപതിതാഃ ശീഘ്രം
ഭൽലാഞ്ജഗ്രാഹ സത്വരം ॥ **6.99.23** ॥ 4451

താംഛരൗഘാംസ്തതോ ഭൽലൈ -
സ്തീക്ഷ്ണൈശ്ചിച്ഛേദ രാഘവഃ।
ദീപ്യമാനാൻ മഹാഘോരാ -
ജ്ഛരാനാശീവിഷോപമാൻ ॥ **6.99.24** ॥ 4452

രാഘവോ രാവണം തൂർണം
രാവണോ രാഘവം തഥാ।
അൻയോൻയം വിവിധൈസ്തീക്ഷ്ണൈഃ
ശരവർഷൈർവവർഷതുഃ ॥ **6.99.25** ॥ 4453

ചേരതുശ്ച ചിരം ചിത്രം
മണ്ഡലം സവ്യദക്ഷിണം।
ബാണവേഗാത് സമുത്ക്ഷിപ്താ -
വൻയോൻയമപരാജിതൗ ॥ **6.99.26** ॥ 4454

തയോർഭൂതാനി വിത്രേസു -
ർയുഗപത് സമ്പ്രയുധ്യതോഃ।
രൗദ്രയോഃ സായകമുചോ -
ർയമാന്തകനികാശയോഃ ॥ **6.99.27** ॥ 4455

സതതം വിവിധൈർബാണൈ -
ർബഭൂവ ഗഗനം തദാ।
ഘനൈരിവാതപാപായേ
വിദ്യുൻമാലാസമാകുലൈഃ ॥ **6.99.28** ॥ 4456

ഗവാക്ഷിതമിവാകാശം
ബഭൂവ ശരവൃഷ്ടിഭിഃ।
മഹാവേഗൈഃ സുതീക്ഷ്ണാഗ്രൈ -
ർഗൃധ്രപത്രൈഃ സുവാജിതൈഃ ॥ **6.99.29** ॥ 4457

ശരാന്ധകാരമാകാശം
ചക്രതുഃ പരമം തദാ।
ഗത്യോഃസ്തം തപനേ ചാപി
മഹാമേഘാവിവോത്ഥിതൗ ॥ **6.99.30** ॥ 4458

തയോരഭൂൻമഹായുദ്ധ -
മൻയോൻയവധകാങ്ക്ഷിണോഃ।
അനാസാദ്യമചിന്ത്യം ച
വൃത്രവാസവയോരിവ ॥ **6.99.31** ॥ 4459

ഉഭൗ ഹി പരമേഷ്വാസാ -
വുഭൗ യുദ്ധവിശാരദൗ।
ഉഭാവസ്ത്രവിദാം മുഖ്യാ -
വുഭൗ യുദ്ധേ വിചേരതുഃ ॥ **6.99.32** ॥ 4460

ഉഭൗ ഹി യേന വ്രജത -
സ്തേന തേന ശരോർമയഃ।
ഊർമയോ വായുനാ വിദ്ധാ
ജഗ്മുഃ സാഗരയോരിവ ॥ **6.99.33** ॥ 4461

തതഃ സംസക്തഹസ്തസ്തു
രാവണോ ലോകരാവണഃ।
നാരാചമാലാം രാമസ്യ
ലലാടേ പ്രത്യമുഞ്ചത ॥ **6.99.34** ॥ 4462

രൗദ്രചാപപ്രയുക്തൗ താം
നീലോത്പലദലപ്രഭാം।
ശിരസാധാരയദ് രാമോ
ന വ്യഥാമഭ്യപദ്യത ॥ **6.99.35** ॥ 4463

അഥ മന്ത്രാനപി ജപൻ
രൗദ്രമസ്ത്രമുദീരയൻ।
ശരാൻ ഭൂയഃ സമാദായ
രാമഃ ക്രോധസമൻവിതഃ ॥ **6.99.36** ॥ 4464

മുമോച ച മഹാതേജാ -
ശ്ചാപമായമ്യ വീർയവാൻ।
താഞ്ശരാൻ രാക്ഷസേന്ദ്രായ
ചിക്ഷേപാച്ഛിന്നസായകഃ ॥ **6.99.37** ॥ 4465

തേ മഹാമേഘസങ്കാശേ
കവചേ പതിതാഃ ശരാഃ।
അവധ്യേ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
ന വ്യഥാം ജനയംസ്തദാ ॥ **6.99.38** ॥ 4466

പുനരേവാഥ തം രാമോ
രഥസ്ഥം രാക്ഷസാധിപം।
ലലാടേ പരമാസ്ത്രേണ
സർവാസ്ത്രകുശലോഽഭിനത് ॥ **6.99.39** ॥ 4467

തേ ഭിത്ത്വാ ബാണരൂപാണി
പഞ്ചശീർഷാ ഇവോരഗാഃ।
ശ്വസന്തോ വിവിശുർഭൂമിം
രാവണപ്രതികൂലിതാഃ ॥ **6.99.40** ॥ 4468

നിഹത്യ രാഘവസ്യാസ്ത്രം
രാവണഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ।
ആസുരം സുമഹാഘോര -
മസ്ത്രം പ്രാദുശ്ചകാര സഃ ॥ **6.99.41** ॥ 4469

സിംഹവ്യാഘ്രമുഖാംശ്ചാപി
കങ്കകോകമുഖാനപി।
ഗൃധ്രശ്യേനമുഖാംശ്ചാപി
ശൃഗാലവദനാംസ്തഥാ ॥ **6.99.42** ॥ 4470

ഈഹാമൃഗമുഖാംശ്ചാപി
വ്യാദിതാസ്യാൻ ഭയാവഹാൻ।
പഞ്ചാസ്യാൻ ലേലിഹാനാംശ്ച
സസർജ നിശിതാഞ്ശരാൻ ॥ **6.99.43** ॥ 4471

ശരാൻ ഖരമുഖാംശ്ചാൻയാൻ
വരാഹമുഖസംശ്രിതാൻ।
ശ്വാനകുക്കുടവക്ത്രാംശ്ച
മകരാശീവിഷാനനാൻ ॥ **6.99.44** ॥ 4472

ഏതാംശ്ചാൻയാംശ്ച മായാഭിഃ
സസർജ നിശിതാംഛരാൻ।
രാമം പ്രതി മഹാതേജാഃ
ക്രുദ്ധഃ സർപ ഇവ ശ്വസൻ ॥ **6.99.45** ॥ 4473

ആസുരേണ സമാവിഷ്ടഃ
സോഽസ്ത്രേണ രഘുപുംഗവഃ।
സസർജാസ്ത്രം മഹോത്സാഹം
പാവകം പാവകോപമഃ ॥ **6.99.46** ॥ 4474

അഗ്നിദീപ്തമുഖാൻ ബാണാം -
സ്തത്ര സൂര്യമുഖാനപി।
ചന്ദ്രാർധചന്ദ്രവക്ത്രാംശ്ച
ധൂമകേതുമുഖാനപി।
ഗ്രഹനക്ഷത്രവർണാംശ്ച
മഹോൽകാമുഖസംസ്ഥിതാൻ ॥ **6.99.47** ॥ 4475

വിദ്യുജ്ജിഹ്വോപമാംശ്ചാപി
സസർജ വിവിധാംഛരാൻ।
തേ രാവണശരാ ഘോരാ
രാഘവാസ്ത്രസമാഹതാഃ ॥ **6.99.48** ॥ 4476

വിലയം ജഗ്മുരാകാശേ
ജഘ്നുശ്ചൈവ സഹസ്രശഃ।
തദസ്ത്രം നിഹതം ദൃഷ്ട്വാ
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ ॥ **6.99.49** ॥ 4477

ഹൃഷ്ടാ നേദുസ്തതഃ സർവേ
കപയഃ കാമരൂപിണഃ।
സുഗ്രീവാഭിമുഖാ വീരാഃ
സമ്പരിക്ഷിപ്യ രാഘവം ॥ **6.99.50** ॥ 4478

തതസ്തദസ്ത്രം വിനിഹത്യ രാഘവഃ
പ്രസഹ്യ തദ് രാവണബാഹുനിഃസൃതം।
മുദാൻവിതോ ദാശരഥിർമഹാഹവേ
വിനേദുരുച്ചൈർമുദിതാഃ കപീശ്വരാഃ ॥ **6.99.51** ॥ 4479

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകോനശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമരാവണയോർയുദ്ധം രാവണസ്യ ശക്ത്യാ ലക്ഷ്മണസ്യ മൂർച്ഛാ രാവണസ്യ യുദ്ധാത് പലായനം ച

തസ്മിൻ പ്രതിഹതേഽസ്ത്രേ തു
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ ।
ക്രോധം ച ദ്വിഗുണം ചക്രേ
ക്രോധാച്ചാസ്ത്രമനന്തരം ॥ **6.100.1** ॥ 4480

മയേന വിഹിതം രൗദ്ര -
മൻയദസ്ത്രം മഹാദ്യുതിഃ ।
ഉത്സ്രഷ്ടും രാവണോ ഭീമം
രാഘവായ പ്രചക്രമേ ॥ **6.100.2** ॥ 4481

തതഃ ശൂലാനി നിശ്ചേരു -
ർഗദാശ്ച മുസലാനി ച ।
കാർമുകാദ് ദീപ്യമാനാനി
വജ്രസാരാണി സർവശഃ ॥ **6.100.3** ॥ 4482

മുദ്ഗരാഃ കൂടപാശാശ്ച
ദീപ്താശ്ചാശനയസ്തഥാ ।

നിഷ്പേതുർവിവിധാസ്തീക്ഷ്ണാ
വാതാ ഇവ യുഗക്ഷയേ ॥ **6.100.4** ॥ 4483

തദസ്ത്രം രാഘവഃ ശ്രീമാ -
നുത്തമാസ്ത്രവിദാം വരഃ।
ജഘാന പരമാസ്ത്രേണ
ഗാന്ധർവേണ മഹാദ്യുതിഃ ॥ **6.100.5** ॥ 4484

തസ്മിൻ പ്രതിഹതേഽസ്ത്രേ തു
രാഘവേണ മഹാത്മനാ।
രാവണഃ ക്രോധതാമ്രാക്ഷഃ
സൗരമസ്ത്രമുദീരയത് ॥ **6.100.6** ॥ 4485

തതശ്ചക്രാണി നിഷ്പേതു -
ർഭാസ്വരാണി മഹാന്തി ച।
കാർമുകാദ് ഭീമവേഗസ്യ
ദശഗ്രീവസ്യ ധീമതഃ ॥ **6.100.7** ॥ 4486

തൈരാസീദ് ഗഗനം ദീപ്തം
സമ്പതദ്ഭിഃ സമന്തതഃ।
പതദ്ഭിശ്ച ദിശോ ദീപ്താ -
ശ്ചന്ദ്രസൂര്യഗ്രഹൈരിവ ॥ **6.100.8** ॥ 4487

താനി ചിച്ഛേദ ബാണൗഘൈ -
ശ്ചക്രാണി തു സ രാഘവഃ।
ആയുധാനി ച ചിത്രാണി
രാവണസ്യ ചമൂമുഖേ ॥ **6.100.9** ॥ 4488

തദസ്ത്രം തു ഹതം ദൃഷ്ട്വാ
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ।

വിവ്യാധ ദശഭിർബാണൈ
രാമം സർവേഷു മർമസു ॥ **6.100.10** ॥ 4489

സ വിദ്ധോ ദശഭിർബാണൈ -
ർമഹാകാർമുകനിഃസൃതൈഃ।
രാവണേന മഹാതേജാ
ന പ്രാകമ്പത രാഘവഃ ॥ **6.100.11** ॥ 4490

തതോ വിവ്യാധ ഗാത്രേഷു
സർവേഷു സമിതിഞ്ജയഃ।
രാഘവസ്തു സുസങ്ക്രുദ്ധോ
രാവണം ബഹുഭിഃ ശരൈഃ ॥ **6.100.12** ॥ 4491

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ക്രുദ്ധോ
രാഘവസ്യാനുജോ ബലീ।
ലക്ഷ്മണഃ സായകാൻ സപ്ത
ജഗ്രാഹ പരവീരഹാ ॥ **6.100.13** ॥ 4492

തൈഃ സായകൈർമഹാവേഗൈ
രാവണസ്യ മഹാദ്യുതിഃ।
ധ്വജം മനുഷ്യശീർഷം തു
തസ്യ ചിച്ഛേദ നൈകധാ ॥ **6.100.14** ॥ 4493

സാരഥേശ്ചാപി ബാണേന
ശിരോ ജ്വലിതകുണ്ഡലം।
ജഹാര ലക്ഷ്മണഃ ശ്രീമാൻ
നൈരൃതസ്യ മഹാബലഃ ॥ **6.100.15** ॥ 4494

തസ്യ ബാണൈശ്ച ചിച്ഛേദ
ധനുർഗജകരോപമം।

ലക്ഷ്മണോ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
പഞ്ചഭിർനിശിതൈസ്തദാ ॥ **6.100.16** ॥ 4495

നീലമേഘനിഭാംശ്ചാസ്യ
സദശ്വാൻ പർവതോപമാൻ।
ജഘാനാപ്ലുത്യ ഗദയാ
രാവണസ്യ വിഭീഷണഃ ॥ **6.100.17** ॥ 4496

ഹതാശ്വാത് തു തദാ വേഗാ -
ദവപ്ലുത്യ മഹാരഥാത്।
കോപമാഹാരയത് തീവ്രം
ഭ്രാതരം പ്രതി രാവണഃ ॥ **6.100.18** ॥ 4497

തതഃ ശക്തിം മഹാശക്തിഃ
പ്രദീപ്താമശനീമിവ।
വിഭീഷണായ ചിക്ഷേപ
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ പ്രതാപവാൻ ॥ **6.100.19** ॥ 4498

അപ്രാപ്താമേവ താം ബാണൈ -
സ്ത്രിഭിശ്ചിച്ഛേദ ലക്ഷ്മണഃ।
അഥോദതിഷ്ഠത് സന്നാദോ
വാനരാണാം മഹാരണേ ॥ **6.100.20** ॥ 4499

സമ്പപാത ത്രിധാ ഛിന്നാ
ശക്തിഃ കാഞ്ചനമാലിനീ।
സവിസ്ഫുലിംഗാ ജ്വലിതാ
മഹോൽകേവ ദിവശ്ച്യുതാ ॥ **6.100.21** ॥ 4500

തതഃ സംഭാവിതതരാം
കാലേനാപി ദുരാസദാം।

ജഗ്രാഹ വിപുലാം ശക്തിം
ദീപ്യമാനാം സ്വതേജസാ ॥ **6.100.22** ॥ 4501

സാ വേഗിതാ ബലവതാ
രാവണേന ദുരാത്മനാ ।
ജജ്വാല സുമഹാതേജാ
ദീപ്താശനിസമപ്രഭാ ॥ **6.100.23** ॥ 4502

ഏതസ്മിന്നന്തരേ വീരോ
ലക്ഷ്മണസ്തം വിഭീഷണം ।
പ്രാണസംശയമാപന്നം
തൂർണമഭ്യവപദ്യത ॥ **6.100.24** ॥ 4503

തം വിമോക്ഷയിതും വീര -
ശ്ചാപമായമ്യ ലക്ഷ്മണഃ ।
രാവണം ശക്തിഹസ്തം വൈ
ശരവർഷൈരവാകിരത് ॥ **6.100.25** ॥ 4504

കീർയമാണഃ ശരൗഘേണ
വിസൃഷ്ടേന മഹാത്മനാ ।
ന പ്രഹർതും മനശ്ചക്രേ
വിമുഖീകൃതവിക്രമഃ ॥ **6.100.26** ॥ 4505

മോക്ഷിതം ഭ്രാതരം ദൃഷ്ട്വാ
ലക്ഷ്മണേന സ രാവണഃ ।
ലക്ഷ്മണാഭിമുഖസ്തിഷ്ഠ -
ന്നിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **6.100.27** ॥ 4506

മോക്ഷിതസ്തേ ബലശ്ലാഘിൻ
യസ്മാദേവം വിഭീഷണഃ ।

വിമുച്യ രാക്ഷസം ശക്തി -
സ്ത്വയീയം വിനിപാത്യതേ ॥ **6.100.28** ॥ 4507

ഏഷാ തേ ഹൃദയം ഭിത്ത്വാ
ശക്തിർലോഹിതലക്ഷണാ ।
മദ്ബാഹുപരിഘോത്സൃഷ്ടാ
പ്രാണാനാദായ യാസ്യതി ॥ **6.100.29** ॥ 4508

ഇത്യേവമുക്ത്വാ താം ശക്തി -
മഷ്ടഘണ്ടാം മഹാസ്വനാം ।
മയേന മായാവിഹിതാ -
മമോഘാം ശത്രുഘാതിനീം ॥ **6.100.30** ॥ 4509

ലക്ഷ്മണായ സമുദ്ദിശ്യ
ജ്വലന്തീമിവ തേജസാ ।
രാവണഃ പരമക്രുദ്ധ -
ശ്ചിക്ഷേപ ച നനാദ ച ॥ **6.100.31** ॥ 4510

സാ ക്ഷിപ്താ ഭീമവേഗേന
വജ്രാശനിസമസ്വനാ ।
ശക്തിരഭ്യപതദ് വേഗാ -
ൽലക്ഷ്മണം രണമൂർധനി ॥ **6.100.32** ॥ 4511

താമനുവ്യാഹരച്ഛക്തി -
മാപതന്തീം സ രാഘവഃ ।
സ്വസ്ത്യസ്തു ലക്ഷ്മണായേതി
മോഘാ ഭവ ഹതോദ്യമാ ॥ **6.100.33** ॥ 4512

രാവണേന രണേ ശക്തിഃ
ക്രുദ്ധേനാശീവിഷോപമാ ।

മുക്തോഽശൂരസ്യഭീതസ്യ
ലക്ഷ്മണസ്യ മമജ്ജ സാ ॥ **6.100.34** ॥ 4513

ൻയപതത് സാ മഹാവേഗാ
ലക്ഷ്മണസ്യ മഹോരസി ।
ജിഹ്വേവോരഗരാജസ്യ
ദീപ്യമാനാ മഹാദ്യുതിഃ ॥ **6.100.35** ॥ 4514

തതോ രാവണവേഗേന
സുദൂരമവഗാഢയാ ।
ശക്ത്യാ വിഭിന്നഹൃദയഃ
പപാത ഭുവി ലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.100.36** ॥ 4515

തദവസ്ഥം സമീപസ്ഥാ
ലക്ഷ്മണം പ്രേക്ഷ്യ രാഘവഃ ।
ഭ്രാതൃസ്നേഹാൻമഹാതേജാ
വിഷണ്ണഹൃദയോഽഭവത് ॥ **6.100.37** ॥ 4516

സ മുഹൂർതമിവ ധ്യാത്വാ
ബാഷ്പപര്യാകുലേക്ഷണഃ ।
ബഭൂവ സംരബ്ധതരോ
യുഗാന്ത ഇവ പാവകഃ ॥ **6.100.38** ॥ 4517

ന വിഷാദസ്യ കാലോഽയ -
മിതി സഞ്ചിന്ത്യ രാഘവഃ ।
ചക്രേ സുതുമുലം യുദ്ധം
രാവണസ്യ വധേ ധൃതഃ ।
സർവയത്നേന മഹതാ
ലക്ഷ്മണം പരിവീക്ഷ്യ ച ॥ **6.100.39** ॥ 4518

സ ദദർശ തതോ രാമഃ
ശക്ത്യാ ഭിന്നം മഹാഹവേ।
ലക്ഷ്മണം രുധിരാദിഗ്ധം
സപന്നഗമിവാചലം ॥ **6.100.40** ॥ 4519

താമപി പ്രഹിതാം ശക്തിം
രാവണേന ബലീയസാ।
യത്നതസ്തേ ഹരിശ്രേഷ്ഠാ
ന ശേകുരവമർദിതും ॥ **6.100.41** ॥ 4520

അർദിതാശ്ചൈവ ബാണൗഘൈ -
സ്തേ പ്രവേകേണ രക്ഷസാം।
സൗമിത്രേഃ സാ വിനിർഭിദ്യ
പ്രവിഷ്ടാ ധരണീതലം ॥ **6.100.42** ॥ 4521

താം കരാഭ്യാം പരാമൃശ്യ
രാമഃ ശക്തിം ഭയാവഹാം।
ബഭഞ്ജ സമരേ ക്രുദ്ധോ
ബലവാൻ വിചകർഷ ച ॥ **6.100.43** ॥ 4522

തസ്യ നിഷ്കർഷതഃ ശക്തിം
രാവണേന ബലീയസാ।
ശരാഃ സർവേഷു ഗാത്രേഷു
പാതിതാ മർമഭേദിനഃ ॥ **6.100.44** ॥ 4523

അചിന്തയിത്വാ താൻ ബാണാൻ
സമാശ്ലിഷ്യ ച ലക്ഷ്മണം।
അബ്രവീച്ച ഹനൂമന്തം
സുഗ്രീവം ച മഹാകപിം ॥ **6.100.45** ॥ 4524

ലക്ഷ്മണം പരിവാർയൈവം
തിഷ്ഠധ്വം വാനരോത്തമാഃ।
പരാക്രമസ്യ കാലോഽയം
സമ്പ്രാപ്തോ മേ ചിരേപ്സിതഃ॥ **6.100.46**॥ 4525

പാപാത്മായം ദശഗ്രീവോ
വധ്യതാം പാപനിശ്ചയഃ।
കാങ്ക്ഷിതം ചാതകസ്യേവ
ഘർമാന്തേ മേഘദർശനം॥ **6.100.47**॥ 4526

അസ്മിൻ മുഹൂർതേ നചിരാത്
സത്യം പ്രതിശൃണോമി വഃ।
അരാവണമരാമം വാ
ജഗദ് ദ്രക്ഷ്യഥ വാനരാഃ॥ **6.100.48**॥ 4527

രാജ്യനാശം വനേ വാസം
ദണ്ഡകേ പരിധാവനം।
വൈദേഹ്യാശ്ച പരാമർശോ
രക്ഷോഭിശ്ച സമാഗമം॥ **6.100.49**॥ 4528

പ്രാപ്തം ദുഃഖം മഹാഘോരം
ക്ലേശശ്ച നിരയോപമഃ।
അദ്യ സർവമഹം ത്യക്ഷ്യേ
നിഹത്വാ രാവണം രണേ॥ **6.100.50**॥ 4529

യദർഥം വാനരം സൈന്യം
സമാനീതമിദം മയാ।
സുഗ്രീവശ്ച കൃതോ രാജ്യേ
നിഹത്വാ വാലിനം രണേ।

യദർഥം സാഗരഃ ക്രാന്തഃ
സേതുർബദ്ധശ്ച സാഗരേ ॥ **6.100.51** ॥ 4530

സോഽയമദ്യ രണേ പാപ -
ശ്ചക്ഷുർവിഷയമാഗതഃ।
ചക്ഷുർവിഷയമാഗത്യ
നായം ജീവിതുമർഹതി ॥ **6.100.52** ॥ 4531

ദൃഷ്ടിം ദൃഷ്ടിവിഷസ്യേവ
സർപസ്യ മമ രാവണഃ।
യഥാ വാ വൈനതേയസ്യ
ദൃഷ്ടിം പ്രാപ്തോ ഭുജംഗമഃ ॥ **6.100.53** ॥ 4532

സുഖം പശ്യത ദുർധർഷാ
യുദ്ധം വാനരപുംഗവാഃ।
ആസീനാഃ പർവതാഗ്രേഷു
മമേദം രാവണസ്യ ച ॥ **6.100.54** ॥ 4533

അദ്യ പശ്യന്തു രാമസ്യ
രാമത്വം മമ സംയുഗേ।
ത്രയോ ലോകാഃ സഗന്ധർവാഃ
സദേവാഃ സർഷിചാരണാഃ ॥ **6.100.55** ॥ 4534

അദ്യ കർമ കരിഷ്യാമി
യൽലോകാഃ സചരാചരാഃ।
സദേവാഃ കഥയിഷ്യന്തി
യാവദ് ഭൂമിർധരിഷ്യതി।
സമാഗമ്യ സദാ ലോകേ
യഥാ യുദ്ധം പ്രവർതിതം ॥ **6.100.56** ॥ 4535

ഏവമുക്ത്വാ ശിതൈർബാണൈ -
സ്തപ്തകാഞ്ചനഭൂഷണൈഃ।
ആജഘാന രണേ രാമോ
ദശഗ്രീവം സമാഹിതഃ ॥ **6.100.57** ॥ 4536

തഥാ പ്രദീപ്തൈർനാരാചൈ -
ർമുസലൈശ്ചാപി രാവണഃ।
അഭ്യവർഷത് തദാ രാമം
ധാരാഭിരിവ തോയദഃ ॥ **6.100.58** ॥ 4537

രാമരാവണമുക്താനാ -
മന്യോന്യമഭിനിഘ്നതാം।
വരാണാം ച ശരാണാം ച
ബഭൂവ തുമുലഃ സ്വനഃ ॥ **6.100.59** ॥ 4538

വിച്ഛിന്നാശ്ച വികീർണാശ്ച
രാമരാവണയോഃ ശരാഃ।
അന്തരിക്ഷാത് പ്രദീപ്താഗ്രാ
നിപേതുർധരണീതലേ ॥ **6.100.60** ॥ 4539

തയോർജ്യാതലനിർഘോഷോ
രാമരാവണയോർമഹാൻ।
ത്രാസനഃ സർവഭൂതാനാം
സംബഭൂവാദ്ഭുതോപമഃ ॥ **6.100.61** ॥ 4540

സ കീർയമാണഃ ശരജാലവൃഷ്ടിഭി -
ർമഹാത്മനാ ദീപ്തധനുഷ്മതാർദിതഃ।
ഭയാത് പ്രദുദ്രാവ സമേത്യ രാവണോ
യഥാനിലേനാഭിഹതോ ബലാഹകഃ ॥ **6.100.62** ॥ 4541

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യ വിലാപോ ഹനുമദാഹൃതയൗഷധ്യാ സുഷേണപ്രയുക്തയാ ലക്ഷ്മണസ്യ സംജ്ഞാലാഭഃ

ശക്ത്യാ നിപാതിതം ദൃഷ്ട്വാ
രാവണേന ബലീയസാ ।
ലക്ഷ്മണം സമരേ ശൂരം
ശോണിതൗഘപരിപ്ലുതം ॥ **6.101.1** ॥ 4542

സ ദത്ത്വാ തുമുലം യുദ്ധം
രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ ।
വിസൃജന്നേവ ബാണൗഘാൻ
സുഷേണമിദമബ്രവീത് ॥ **6.101.2** ॥ 4543

ഏഷ രാവണവീർയേണ
ലക്ഷ്മണഃ പതിതോ ഭുവി ।
സർപവച്ചേഷ്ടതേ വീരോ
മമ ശോകമുദീരയൻ ॥ **6.101.3** ॥ 4544

ശോണിതാർദ്രമിമം വീരം
പ്രാണൈഃ പ്രിയതരം മമ ।

പശ്യതോ മമ കാ ശക്തി -
ർയോദ്ധും പർയാകുലാത്മനഃ ॥ **6.101.4** ॥ 4545

അയം സ സമരശ്ലാഘീ
ഭ്രാതാ മേ ശുഭലക്ഷണഃ।
യദി പഞ്ചത്വമാപന്നഃ
പ്രാണൈർമേ കിം സഖേന വാ ॥ **6.101.5** ॥ 4546

ലജ്ജതീവ ഹി മേ വീർയം
ഭ്രശ്യതീവ കരാദ് ധനുഃ।
സായകാ വ്യവസീദന്തി
ദൃഷ്ടിർബാഷ്പവശം ഗതാ ॥ **6.101.6** ॥ 4547

അവസീദന്തി ഗാത്രാണി
സ്വപ്നയാനേ നൃണാമിവ।
ചിന്താ മേ വർധതേ തീവ്രാ
മുമൂർഷാപി ച ജായതേ ॥ **6.101.7** ॥ 4548

ഭ്രാതരം നിഹതം ദൃഷ്ട്വാ
രാവണേന ദുരാത്മനാ।
വിഷ്ടനന്തം തു ദുഃഖാർതം
മർമണ്യഭിഹതം ഭൃശം ॥ **6.101.8** ॥ 4549

രാഘവോ ഭ്രാതരം ദൃഷ്ട്വാ
പ്രിയം പ്രാണം ബഹിശ്ചരം।
ദുഃഖേന മഹതാവിഷ്ടോ
ധ്യാനശോകപരായണഃ ॥ **6.101.9** ॥ 4550

പരം വിഷാദമാപന്നോ
വിലലാപാകുലേന്ദ്രിയഃ।

ഭ്രാതരം നിഹതം ദൃഷ്ട്വാ
ലക്ഷ്മണം രണപാംസുഷു ॥ **6.101.10** ॥ 4551

വിജയോഽപി ഹി മേ ശൂര
ന പ്രിയായോപകൽപതേ ।
അചക്ഷുർവിഷയശ്ചന്ദ്രഃ
കാം പ്രീതിം ജനയിഷ്യതി ॥ **6.101.11** ॥ 4552

കിം മേ യുദ്ധേന കിം പ്രാണൈ -
ർയുദ്ധകാർയം ന വിദ്യതേ ।
യത്രായം നിഹതഃ ശേതേ
രണമൂർധനി ലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.101.12** ॥ 4553

യഥൈവ മാം വനം യാന്ത -
മനുയാതി മഹാദ്യുതിഃ ।
അഹമപ്യനുയാസ്യാമി
തഥൈവൈനം യമക്ഷയം ॥ **6.101.13** ॥ 4554

ഇഷ്ടബന്ധുജനോ നിത്യം
മാം സ നിത്യമനുവ്രതഃ ।
ഇമാമവസ്ഥാം ഗമിതോ
രാക്ഷസൈഃ കൂടയോധിഭിഃ ॥ **6.101.14** ॥ 4555

ദേശേ ദേശേ കലത്രാണി
ദേശേ ദേശേ ച ബാന്ധവാഃ ।
തം തു ദേശം ന പശ്യാമി
യത്ര ഭ്രാതാ സഹോദരഃ ॥ **6.101.15** ॥ 4556

കിം നു രാജ്യേന ദുർധർഷ -
ലക്ഷ്മണേന വിനാ മമ ।

കഥം വക്ഷ്യാമ്യഹം ത്വംബാം
സുമിത്രാം പുത്രവത്സലാം ॥ **6.101.16** ॥ 4557

ഉപാലംഭം ന ശക്ഷ്യാമി
സോഢും ദത്തം സുമിത്രയാ ।
കിം നു വക്ഷ്യാമി കൗസൽയാം
മാതരം കിം നു കൈകയീം ॥ **6.101.17** ॥ 4558

ഭരതം കിം നു വക്ഷ്യാമി
ശത്രുഘ്നം ച മഹാബലം ।
സഹ തേന വനം യാതോ
വിനാ തേനാഗതഃ കഥം ॥ **6.101.18** ॥ 4559

ഇഹൈവ മരണം ശ്രേയോ
ന തു ബന്ധുവിഗർഹണം ।
കിം മയാ ദുഷ്കൃതം കർമ
കൃതമന്യത്ര ജൻമനി ॥ **6.101.19** ॥ 4560

യേന മേ ധാർമികോ ഭ്രാതാ
നിഹതശ്ചാഗ്രതഃ സ്ഥിതഃ ।
ഹാ ഭ്രാതർമനുജശ്രേഷ്ഠ
ശൂരാണാം പ്രവര പ്രഭോ ॥ **6.101.20** ॥ 4561

ഏകാകീ കിം നു മാം ത്യക്ത്വാ
പരലോകായ ഗച്ഛസി ।
വിലപന്തം ച മാം ഭ്രാതഃ
കിമർഥം നാവഭാഷസേ ॥ **6.101.21** ॥ 4562

ഉത്തിഷ്ഠ പശ്യ കിം ശേഷേ
ദീനം മാം പശ്യ ചക്ഷുഷാ ।

ശോകാർതസ്യ പ്രമത്തസ്യ
പർവതേഷു വനേഷു ച ॥ **6.101.22** ॥ 4563

വിഷണ്ണസ്യ മഹാബാഹോ
സമാശ്വാസയിതാ മമ ।
രാമമേവം ബ്രുവാണം തു
ശോകവ്യാകുലിതേന്ദ്രിയം ॥ **6.101.23** ॥ 4564

ആശ്വാസയന്നുവാചേദം
സുഷേണഃ പരമം വചഃ ।
ത്യജേമാം നരശാർദൂല
ബുദ്ധിം വൈക്ലവ്യകാരിണീം ॥ **6.101.24** ॥ 4565

ശോകസഞ്ജനനീം ചിന്താം
തുൽയാം ബാണൈശ്ചമൂമുഖേ ।
നൈവ പഞ്ചത്വമാപന്നോ
ലക്ഷ്മണോ ലക്ഷ്മിവർധനഃ ॥ **6.101.25** ॥ 4566

നഹ്യസ്യ വികൃതം വക്ത്രം
ന ച ശ്യാമത്വമാഗതം ।
സുപ്രഭം ച പ്രസന്നം ച
മുഖമസ്യ നിരീക്ഷ്യതാം ॥ **6.101.26** ॥ 4567

പദ്മപത്രതലൗ ഹസ്തൗ
സുപ്രസന്നേ ച ലോചനേ ।
നേദൃശം ദൃശ്യതേ രൂപം
ഗതാസൂനാം വിശാമ്പതേ ॥ **6.101.27** ॥ 4568

വിഷാദം മാ കൃഥാ വീര
സപ്രാണോഽയമരിന്ദമ ।

ആഖ്യാതി തു പ്രസുപ്തസ്യ
സ്രസ്തഗാത്രസ്യ ഭൂതലേ ॥ **6.101.28** ॥ 4569

സോച്ഛ്വാസം ഹൃദയം വീര
കമ്പമാനം മുഹുർമുഹുഃ ।
ഏവമുക്ത്വാ മഹാപ്രാജ്ഞഃ
സുഷേണോ രാഘവം വചഃ ॥ **6.101.29** ॥ 4570

സമീപസ്ഥമുവാചേദം
ഹനൂമന്തം മഹാകപിം ।
സൗമ്യ ശീഘ്രമിതോ ഗത്വാ
പർവതം ഹി മഹോദയം ॥ **6.101.30** ॥ 4571

പൂർവം തു കഥിതോ യോഽസൗ
വീര ജാംബവതാ തവ ।
ദക്ഷിണേ ശിഖരേ ജാതാം
മഹൗഷധിമിഹാനയ ॥ **6.101.31** ॥ 4572

വിശൽയകരണീം നാമ്നാ
സാവർണ്യകരണീം തഥാ ।
സഞ്ജീവകരണീം വീര
സന്ധാനീം ച മഹൗഷധീം ॥ **6.101.32** ॥ 4573

സഞ്ജീവനാർഥം വീരസ്യ
ലക്ഷ്മണസ്യ ത്വമാനയ ।
ഇത്യേവമുക്തോ ഹനുമാൻ
ഗത്വാ ചൗഷധിപർവതം ।
ചിന്താമഭ്യഗമച്ഛ്രീമാ -
നജാനംസ്താ മഹൗഷധീഃ ॥ **6.101.33** ॥ 4574

തസ്യ ബുദ്ധിഃ സമുത്പന്നാ
മാരുതേരമിതൗജസഃ।
ഇദമേവ ഗമിഷ്യാമി
ഗൃഹീത്വാ ശിഖരം ഗിരേഃ ॥ **6.101.34** ॥ 4575

അസ്മിംസ്തു ശിഖരേ ജാതാ -
മോഷധീം താം സുഖാവഹാം।
പ്രതർകേണാവഗച്ഛാമി
സുഷേണോ ഹ്യേവമബ്രവീത് ॥ **6.101.35** ॥ 4576

അഗൃഹ്യ യദി ഗച്ഛാമി
വിശൽയകരണീമഹം।
കാലാത്യയേന ദോഷഃ സ്യാദ്
വൈക്ലവ്യം ച മഹദ് ഭവേത് ॥ **6.101.36** ॥ 4577

ഇതി സഞ്ചിന്ത്യ ഹനുമാൻ
ഗത്വാ ക്ഷിപ്രം മഹാബലഃ।
ആസാദ്യ പർവതശ്രേഷ്ഠം
ത്രിഃ പ്രകമ്പ്യ ഗിരേഃ ശിരഃ ॥ **6.101.37** ॥ 4578

ഫുൽലനാനാതരുഗണം
സമുത്പാട്യ മഹാബലഃ।
ഗൃഹീത്വാ ഹരിശാർദൂലോ
ഹസ്താഭ്യാം സമതോലയത് ॥ **6.101.38** ॥ 4579

സ നീലമിവ ജീമൂതം
തോയപൂർണം നഭസ്തലാത്।
ഉത്പപാത ഗൃഹീത്വാ തു
ഹനൂമാഞ്ശിഖരം ഗിരേഃ ॥ **6.101.39** ॥ 4580

സമാഗമ്യ മഹാവേഗഃ
സന്ന്യസ്യ ശിഖരം ഗിരേഃ।
വിശ്രമ്യ കിഞ്ചിദ്ധനുമാൻ
സുഷേണമിദമബ്രവീത് ॥ **6.101.40** ॥ 4581

ഔഷധീർനാവഗച്ഛാമി
താ അഹം ഹരിപുംഗവ।
തദിദം ശിഖരം കൃത്സ്നം
ഗിരേസ്തസ്യാഹൃതം മയാ ॥ **6.101.41** ॥ 4582

ഏവം കഥയമാനം തു
പ്രശസ്യ പവനാത്മജം।
സുഷേണോ വാനരശ്രേഷ്ഠോ
ജഗ്രാഹോത്പാട്യ ചൗഷധീഃ ॥ **6.101.42** ॥ 4583

വിസ്മിതാസ്തു ബഭൂവുസ്തേ
സർവേ വാനരപുംഗവാഃ।
ദൃഷ്ട്വാ തു ഹനുമത്കർമ
സുരൈരപി സുദുഷ്കരം ॥ **6.101.43** ॥ 4584

തതഃ സങ്ക്ഷോദയിത്വാ താ -
മോഷധീം വാനരോത്തമഃ।
ലക്ഷ്മണസ്യ ദദൗ നസ്തഃ
സുഷേണഃ സുമഹാദ്യുതിഃ ॥ **6.101.44** ॥ 4585

സശൽയഃ സ സമാഘ്രായ
ലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ।
വിശൽയോ വിരുജഃ ശീഘ്ര -
മുദതിഷ്ഠൻമഹീതലാത് ॥ **6.101.45** ॥ 4586

തമുത്ഥിതം തു ഹരയോ
ഭൂതലാത് പ്രേക്ഷ്യ ലക്ഷ്മണം ।
സാധുസാധ്വിതി സുപ്രീതാ
ലക്ഷ്മണം പ്രത്യപൂജയൻ ॥ **6.101.46** ॥ 4587

ഏഹ്യേഹീത്യബ്രവീദ് രാമോ
ലക്ഷ്മണം പരവീരഹാ ।
സസ്വജേ ഗാഢമാലിംഗ്യ
ബാഷ്പപര്യാകുലേക്ഷണഃ ॥ **6.101.47** ॥ 4588

അബ്രവീച പരിഷ്വജ്യ
സൗമിത്രിം രാഘവസ്തദാ ।
ദിഷ്ട്യാ ത്വാം വീര പശ്യാമി
മരണാത് പുനരാഗതം ॥ **6.101.48** ॥ 4589

നഹി മേ ജീവിതേനാർഥഃ
സീതയാ ച ജയേന വാ ।
കോ ഹി മേ ജീവിതേനാർഥ -
സ്ത്വയി പഞ്ചത്വമാഗതേ ॥ **6.101.49** ॥ 4590

ഇത്യേവം ബ്രുവതസ്തസ്യ
രാഘവസ്യ മഹാത്മനഃ ।
ഖിന്നഃ ശിഥിലയാ വാചാ
ലക്ഷ്മണോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **6.101.50** ॥ 4591

താം പ്രതിജ്ഞാം പ്രതിജ്ഞായ
പുരാ സത്യപരാക്രമ ।
ലഘുഃ കശ്ചിദിവാസത്ത്യോ
നൈവം ത്വം വക്തുമർഹസി ॥ **6.101.51** ॥ 4592

നഹി പ്രതിജ്ഞാം കുർവന്തി
വിതഥാം സത്യവാദിനഃ।
ലക്ഷണം ഹി മഹത്ത്വസ്യ
പ്രതിജ്ഞാപരിപാലനം ॥ **6.101.52** ॥ 4593

നൈരാശ്യമുപഗന്തും ച
നാലം തേ മത്കൃതേഽനഘ।
വധേന രാവണസ്യാദ്യ
പ്രതിജ്ഞാമനുപാലയ ॥ **6.101.53** ॥ 4594

ന ജീവൻ യാസ്യതേ ശത്രു -
സ്തവ ബാണപഥം ഗതഃ।
നർദതസ്തീക്ഷ്ണദംഷ്ട്രസ്യ
സിംഹസ്യേവ മഹാഗജഃ ॥ **6.101.54** ॥ 4595

അഹം തു വധമിച്ഛാമി
ശീഘ്രമസ്യ ദുരാത്മനഃ।
യാവദസ്തം ന യാത്യേഷ
കൃതകർമാ ദിവാകരഃ ॥ **6.101.55** ॥ 4596

യദി വധമിച്ഛസി രാവണസ്യ സംഖ്യേ
യദി ച കൃതാം ഹി തവേച്ഛസി പ്രതിജ്ഞാം।
യദി തവ രാജസുതാഭിലാഷ ആർയ
കുരു ച വചോ മമ ശീഘ്രമദ്യ വീര ॥ **6.101.56** ॥ 4597

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ഇന്ദ്രപ്രഹിതം രഥമാരൂഢസ്യ രാമസ്യ രാവണേന സഹ യുദ്ധം

ലക്ഷ്മണേന തു തദ് വാക്യ -
മുക്തം ശ്രുത്വാ സ രാഘവഃ।
സന്ദധേ പരവീരഘ്നോ
ധനുരാദായ വീർയവാൻ ॥ **6.102.1** ॥ 4598

രാവണായ ശരാൻ ഘോരാൻ
വിസസർജ ചമൂമുഖേ।
അഥാൻയം രഥമാസ്ഥായ
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ ॥ **6.102.2** ॥ 4599

അഭ്യധാവത കാകുത്സ്ഥം
സ്വർഭാനുരിവ ഭാസ്കരം।
ദശഗ്രീവോ രഥസ്ഥസ്തു
രാമം വജ്രോപമൈഃ ശരൈഃ।
ആജഘാന മഹാശൈലം
ധാരാഭിരിവ തോയദഃ ॥ **6.102.3** ॥ 4600

ദീപ്തപാവകസങ്കാശൈഃ
ശരൈഃ കാഞ്ചനഭൂഷണൈഃ।

അഭ്യവർഷദ് രണേ രാമോ
ദശഗ്രീവം സമാഹിതഃ ॥ **6.102.4** ॥ 4601

ഭൂമൗ സ്ഥിതസ്യ രാമസ്യ
രഥസ്ഥസ്യ സ രക്ഷസഃ।
ന സമം യുദ്ധമിത്യാഹു -
ർദേവഗന്ധർവകിന്നരാഃ ॥ **6.102.5** ॥ 4602

തതോ ദേവവരഃ ശ്രീമാ -
ഞ്ശ്രുത്വാ തേഷാം വചോഽമൃതം।
ആഹൂയ മാതലിം ശക്രോ
വചനം ചേദമബ്രവീത് ॥ **6.102.6** ॥ 4603

രഥേന മമ ഭൂമിഷ്ഠം
ശീഘ്രം യാഹി രഘൂത്തമം।
ആഹൂയ ഭൂതലം യാതഃ
കുരു ദേവഹിതം മഹത് ॥ **6.102.7** ॥ 4604

ഇത്യുക്തോ ദേവരാജേന
മാതലിർദേവസാരഥിഃ।
പ്രണമ്യ ശിരസാ ദേവം
തതോ വചനമബ്രവീത് ॥ **6.102.8** ॥ 4605

ശീഘ്രം യാസ്യാമി ദേവേന്ദ്ര
സാരഥ്യം ച കരോമ്യഹം।
തതോ ഹയൈശ്ച സംയോജ്യ
ഹരിഭൈഃ സ്യന്ദനോത്തമം ॥ **6.102.9** ॥ 4606

തതഃ കാഞ്ചനചിത്രാംഗഃ
കിങ്കിണീശതഭൂഷിതഃ।

തരുണാദിത്യസങ്കാശോ
വൈദൂര്യമയകൂബരഃ।
സദശ്വൈഃ കാഞ്ചനാപീഡൈ -
ര്യുക്തഃ ശ്വേതപ്രകീർണകൈഃ ॥ **6.102.10** ॥ 4607

ഹരിഭിഃ സൂര്യസങ്കാശൈ -
ർഹേമജാലവിഭൂഷിതൈഃ।
രുക്മവേണുധ്വജഃ ശ്രീമാൻ
ദേവരാജരഥോ വരഃ ॥ **6.102.11** ॥ 4608

ദേവരാജേന സന്ദിഷ്ടോ
രഥമാരുഹ്യ മാതലിഃ।
അഭ്യവർതത കാകുത്സ്ഥ -
മവതീർയ ത്രിവിഷ്ടപാത് ॥ **6.102.12** ॥ 4609

അബ്രവീച്ച തദാ രാമം
സപ്രതോദോ രഥേ സ്ഥിതഃ।
പ്രാഞ്ജലിർമാതലിർവാക്യം
സഹസ്രാക്ഷസ്യ സാരഥിഃ ॥ **6.102.13** ॥ 4610

സഹസ്രാക്ഷേണ കാകുത്സ്ഥ
രഥോഽയം വിജയായ തേ।
ദത്തസ്തവ മഹാസത്ത്വ
ശ്രീമഞ്ശത്രുനിബർഹണ ॥ **6.102.14** ॥ 4611

ഇദമൈന്ദ്രം മഹച്ചാപം
കവചം ചാഗ്നിസന്നിഭം।
ശരാശ്ചാദിത്യസങ്കാശാഃ
ശക്തിശ്ച വിമലാ ശിവാ ॥ **6.102.15** ॥ 4612

ആരുഹ്യേമം രഥം വീര
രാക്ഷസം ജഹി രാവണം।
മയാ സാരഥിനാ ദേവ
മഹേന്ദ്ര ഇവ ദാനവാൻ ॥ **6.102.16** ॥ 4613

ഇത്യുക്തഃ സമ്പരിക്രമ്യ
രഥം തമഭിവാദ്യ ച।
ആരുരോഹ തദാ രാമോ
ലോകാൻ ലക്ഷ്മ്യാ വിരാജയൻ ॥ **6.102.17** ॥ 4614

തദ് ബഭൗ ചാദ്ഭുതം യുദ്ധം
ദ്വൈരഥം രോമഹർഷണം।
രാമസ്യ ച മഹാബാഹോ
രാവണസ്യ ച രക്ഷസഃ ॥ **6.102.18** ॥ 4615

സ ഗാന്ധർവേണ ഗാന്ധർവം
ദൈവം ദൈവേന രാഘവഃ।
അസ്ത്രം രാക്ഷസരാജസ്യ
ജഘാന പരമാസ്ത്രവിത് ॥ **6.102.19** ॥ 4616

അസ്ത്രം തു പരമം ഘോരം
രാക്ഷസം രാക്ഷസാധിപഃ।
സസർജ പരമക്രുദ്ധഃ
പുനരേവ നിശാചരഃ ॥ **6.102.20** ॥ 4617

തേ രാവണധനുർമുക്താഃ
ശരാഃ കാഞ്ചനഭൂഷണാഃ।
അഭ്യവർതന്ത കാകുത്സ്ഥം
സർപാ ഭൂത്വാ മഹാവിഷാഃ ॥ **6.102.21** ॥ 4618

തേ ദീപ്തവദനാ ദീപ്തം
വമന്തോ ജ്വലനം മുഖൈഃ।
രാമമേവാഭ്യവർതന്ത
വ്യാദിതാസ്യാ ഭയാനകാഃ ॥ **6.102.22** ॥ 4619

തൈർവാസുകിസമസ്പർശൈ -
ർദീപ്തഭോഗൈർമഹാവിഷൈഃ।
ദിശശ്ച സന്തതാഃ സർവാ
വിദിശശ്ച സമാവൃതാഃ ॥ **6.102.23** ॥ 4620

താൻ ദൃഷ്ട്വാ പന്നഗാൻ രാമഃ
സമാപതത ആഹവേ।
അസ്ത്രം ഗാരുത്മതം ഘോരം
പ്രാദുശ്ചക്രേ ഭയാവഹം ॥ **6.102.24** ॥ 4621

തേ രാഘവധനുർമുക്താ
രുക്മപുംഖാഃ ശിഖിപ്രഭാഃ।
സുപർണാഃ കാഞ്ചനാ ഭൂത്വാ
വിചേരുഃ സർപശത്രവഃ ॥ **6.102.25** ॥ 4622

തേ താൻ സർവാഞ്ശരാഞ്ജഘ്നുഃ
സർപരൂപാൻ മഹാജവാൻ।
സുപർണരൂപാ രാമസ്യ
വിശിഖാഃ കാമരൂപിണഃ ॥ **6.102.26** ॥ 4623

അസ്ത്രേ പ്രതിഹതേ ക്രുദ്ധോ
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ।
അഭ്യവർഷത് തദാ രാമം
ഘോരാഭിഃ ശരവൃഷ്ടിഭിഃ ॥ **6.102.27** ॥ 4624

തതഃ ശരസഹസ്രേണ
രാമമക്ലിഷ്ടകാരിണം।
അർദയിത്വാ ശരൗഘേണ
മാതലിം പ്രത്യവിധ്യത ॥ **6.102.28** ॥ 4625

ചിച്ഛേദ കേതുമുദ്ദിശ്യ
ശരേണൈകേന രാവണഃ।
പാതയിത്വാ രഥോപസ്ഥ
രഥാത് കേതും ച കാഞ്ചനം ॥ **6.102.29** ॥ 4626

ഐന്ദ്രാനപി ജഘാനാശ്വാ -
ഞ്ശാരജാലേന രാവണഃ।
വിഷേദുർദേവഗന്ധർവ -
ചാരണാ ദാനവൈഃ സഹ ॥ **6.102.30** ॥ 4627

രാമമാർതം തദാ ദൃഷ്ട്വാ
സിദ്ധാശ്ച പരമർഷയഃ।
വ്യഥിതാ വാനരേന്ദ്രാശ്ച
ബഭൂവുഃ സവിഭീഷണാഃ ॥ **6.102.31** ॥ 4628

രാമചന്ദ്രമസം ദൃഷ്ട്വാ
ഗ്രസ്തം രാവണരാഹുണാ।
പ്രാജാപത്യം ച നക്ഷത്രം
രോഹിണീം ശശിനഃ പ്രിയാം ॥ **6.102.32** ॥ 4629

സമാക്രമ്യ ബുധസ്തസ്ഥൗ
പ്രജാനാമഹിതാവഹഃ।
സധൂമപരിവൃത്തോർമിഃ
പ്രജ്വലന്നിവ സാഗരഃ ॥ **6.102.33** ॥ 4630

ഉത്പപാത തദാ ക്രുദ്ധഃ
സ്പൃശന്നിവ ദിവാകരം।
ശസ്ത്രവർണഃ സുപരുഷോ
മന്ദരശ്മിർദിവാകരഃ ॥ **6.102.34** ॥ 4631

അദൃശ്യത കബന്ധാങ്കഃ
സംസക്തോ ധൂമകേതുനാ।
കോസലാനാം ച നക്ഷത്രം
വ്യക്തമിന്ദ്രാഗ്നിദൈവതം ॥ **6.102.35** ॥ 4632

ആഹത്യാംഗാരകസ്തസ്ഥൗ
വിശാഖമപി ചാംബരേ।
ദശാസ്യോ വിംശതിഭുജഃ
പ്രഗൃഹീതശരാസനഃ ॥ **6.102.36** ॥ 4633

അദൃശ്യത ദശഗ്രീവോ
മൈനാക ഇവ പർവതഃ।
നിരസ്യമാനോ രാമസ്തു
ദശഗ്രീവേണ രക്ഷസാ ॥ **6.102.37** ॥ 4634

നാശക്നോദഭിസന്ധാതും
സായകാൻ രണമൂർധനി।
സ കൃത്വാ ഭ്രുകുടിം ക്രുദ്ധഃ
കിഞ്ചിത് സംരക്തലോചനഃ ॥ **6.102.38** ॥ 4635

ജഗാമ സുമഹാക്രോധം
നിർദഹന്നിവ രാക്ഷസാൻ।
തസ്യ ക്രുദ്ധസ്യ വദനം
ദൃഷ്ട്വാ രാമസ്യ ധീമതഃ।

സർവഭൂതാനി വിത്രേസുഃ
പ്രാകമ്പത ച മേദിനീ ॥ **6.102.39** ॥ 4636

സിംഹശാർദൂലവാംശ്ചൈലഃ
സഞ്ചചാല ചലദ് ദ്രുമഃ।
ബഭൂവ ചാപി ക്ഷുഭിതഃ
സമുദ്രഃ സരിതാം പതിഃ ॥ **6.102.40** ॥ 4637

ഖരാശ്ച ഖരനിർഘോഷാ
ഗഗനേ പരുഷാ ഘനാഃ।
ഔത്പാതികാശ്ച നർദന്തഃ
സമന്താത് പരിചക്രമുഃ ॥ **6.102.41** ॥ 4638

രാമം ദൃഷ്ട്വാ സുസങ്ക്രുദ്ധ -
മുത്പാതാംശ്ചൈവ ദാരുണാൻ।
വിത്രേസുഃ സർവഭൂതാനി
രാവണസ്യാഭവദ് ഭയം ॥ **6.102.42** ॥ 4639

വിമാനസ്ഥാസ്തദാ ദേവാ
ഗന്ധർവാശ്ച മഹോരഗാഃ।
ഋഷിദാനവദൈത്യാശ്ച
ഗരുത്മന്തശ്ച ഖേചരാഃ ॥ **6.102.43** ॥ 4640

ദദൃശുസ്തേ തദാ യുദ്ധം
ലോകസംവർതസംസ്ഥിതം।
നാനാപ്രഹരണൈർഭീമൈഃ
ശൂരയോഃ സമ്പ്രയുധ്യതോഃ ॥ **6.102.44** ॥ 4641

ഊചുഃ സുരാസുരാഃ സർവേ
തദാ വിഗ്രഹമാഗതാഃ।

പ്രേക്ഷമാണാ മഹായുദ്ധം
വാക്യം ഭക്ത്യാ പ്രഹൃഷ്ടവത് ॥ **6.102.45** ॥ 4642

ദശഗ്രീവം ജയേത്യാഹു -
രസുരാഃ സമവസ്ഥിതാഃ।
ദേവാ രാമമഥോചുസ്തേ
ത്വം ജയേതി പുനഃ പുനഃ ॥ **6.102.46** ॥ 4643

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ക്രോധാദ്
രാഘവസ്യ ച രാവണഃ।
പ്രഹർതുകാമോ ദുഷ്ടാത്മാ
സ്പൃശൻ പ്രഹരണം മഹത് ॥ **6.102.47** ॥ 4644

വജ്രസാരം മഹാനാദം
സർവശത്രുനിബർഹണം।
ശൈലശൃംഗനിഭൈഃ കൂടൈ -
ശ്ചിത്തദൃഷ്ടിഭയാവഹം ॥ **6.102.48** ॥ 4645

സധൂമമിവ തീക്ഷ്ണാഗ്രം
യുഗാന്താഗ്നിചയോപമം।
അതിരൗദ്രമനാസാദ്യം
കാലേനാപി ദുരാസദം ॥ **6.102.49** ॥ 4646

ത്രാസനം സർവഭൂതാനാം
ദാരണം ഭേദനം തഥാ।
പ്രദീപ്ത ഇവ രോഷേണ
ശൂലം ജഗ്രാഹ രാവണഃ ॥ **6.102.50** ॥ 4647

തച്ഛൂലം പരമക്രുദ്ധോ
ജഗ്രാഹ യുധി വീർയവാൻ।

അനീകൈഃ സമരേ ശൂരൈ
രാക്ഷസൈഃ പരിവാരിതഃ ॥ **6.102.51** ॥ 4648

സമുദ്യമ്യ മഹാകായോ
നനാദ യുധി ഭൈരവം ।
സംരക്തനയനോ രോഷാത്
സ്വസൈന്യമഭിഹർഷയൻ ॥ **6.102.52** ॥ 4649

പൃഥിവീം ചാന്തരിക്ഷം ച
ദിശശ്ച പ്രദിശസ്തഥാ ।
പ്രാകമ്പയത് തദാ ശബ്ദോ
രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ ദാരുണഃ ॥ **6.102.53** ॥ 4650

അതികായസ്യ നാദേന
തേന തസ്യ ദുരാത്മനഃ ।
സർവഭൂതാനി വിത്രേസുഃ
സാഗരശ്ച പ്രചുക്ഷുഭേ ॥ **6.102.54** ॥ 4651

സ ഗൃഹീത്വാ മഹാവീർയഃ
ശൂലം തദ് രാവണോ മഹത് ।
വിനദ്യ സുമഹാനാദം
രാമം പരുഷമബ്രവീത് ॥ **6.102.55** ॥ 4652

ശൂലോഽയം വജ്രസാരസ്തേ
രാമ രോഷാൻമയോദ്യതഃ ।
തവ ഭ്രാതൃസഹായസ്യ
സദ്യഃ പ്രാണാൻ ഹരിഷ്യതി ॥ **6.102.56** ॥ 4653

രക്ഷസാമദ്യ ശൂരാണാം
നിഹതാനാം ചമൂമുഖേ ।

ത്വാം നിഹത്യ രണശ്ലാഘിൻ
കരോമി തരസാ സമം ॥ **6.102.57** ॥ 4654

തിഷ്ഠേദാനീം നിഹൻമി ത്വാ -
മേഷ ശൂലേന രാഘവ ।
ഏവമുക്ത്വാ സ ചിക്ഷേപ
തച്ഛൂലം രാക്ഷസാധിപഃ ॥ **6.102.58** ॥ 4655

തദ് രാവണകരാൻമുക്തം
വിദ്യുൻമാലാസമാവൃതം ।
അഷ്ടഘണ്ടം മഹാനാദം
വിയദ്ഗതമശോഭത ॥ **6.102.59** ॥ 4656

തച്ഛൂലം രാഘവോ ദൃഷ്ട്വാ
ജ്വലന്തം ഘോരദർശനം ।
സസർജ വിശിഖാൻ രാമ -
ശ്ചാപമായമ്യ വീർയവാൻ ॥ **6.102.60** ॥ 4657

ആപതന്തം ശരൗഘേണ
വാരയാമാസ രാഘവഃ ।
ഉത്പതന്തം യുഗാന്താഗ്നിം
ജലൗഘൈരിവ വാസവഃ ॥ **6.102.61** ॥ 4658

നിർദദാഹ സ താൻ ബാണാൻ
രാമകാർമുകനിഃസൃതാൻ ।
രാവണസ്യ മഹാഞ്ശൂലഃ
പതംഗാനിവ പാവകഃ ॥ **6.102.62** ॥ 4659

താൻ ദൃഷ്ട്വാ ഭസ്മസാദ്ഭൂതാ -
ഞ്ശൂലസംസ്പർശചൂർണിതാൻ ।

സായകാനന്തരിക്ഷസ്ഥാൻ
രാഘവഃ ക്രോധമാഹരത് ॥ **6.102.63** ॥ 4660

സ താം മാതലിനാ നീതാം
ശക്തിം വാസവസമ്മതാം ।
ജഗ്രാഹ പരമക്രുദ്ധോ
രാഘവോ രഘുനന്ദനഃ ॥ **6.102.64** ॥ 4661

സാ തോലിതാ ബലവതാ
ശക്തിർഘണ്ടാകൃതസ്വനാ ।
നഭഃ പ്രജ്വാലയാമാസ
യുഗാന്തോൽകേവ സപ്രഭാ ॥ **6.102.65** ॥ 4662

സാ ക്ഷിപ്താ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
തസ്മിംഛൂലേ പപാത ഹ ।
ഭിന്നഃ ശക്ത്യാ മഹാഞ്ശൂലോ
നിപപാത ഗതദ്യുതിഃ ॥ **6.102.66** ॥ 4663

നിർബിഭേദ തതോ ബാണൈ -
ർഹയാനസ്യ മഹാജവാൻ ।
രാമസ്തീക്ഷ്ണൈർമഹാവേഗൈ -
ർവജ്രകൽപൈരജിഹ്മഗൈഃ ॥ **6.102.67** ॥ 4664

നിർബിഭേദോരസി തദാ
രാവണം നിശിതൈഃ ശരൈഃ ।
രാഘവഃ പരമായത്തോ
ലലാടേ പത്രിഭിസ്ത്രിഭിഃ ॥ **6.102.68** ॥ 4665

സ ശരൈർഭിന്നസർവാംഗോ
ഗാത്രപ്രസ്രുതശോണിതഃ ।

രാക്ഷസേന്ദ്രഃ സമൂഹസ്ഥഃ
ഫുൽലാശോക ഇവാബഭൗ ॥ **6.102.69** ॥ 4666

സ രാമബാണൈരതിവിദ്ധഗാത്രോ
നിശാചരേന്ദ്രഃ ക്ഷതജാർദ്രഗാത്രഃ ।
ജഗാമ ഖേദം ച സമാജമധ്യേ
ക്രോധം ച ചക്രേ സുഭൃശം തദാനീം ॥ **6.102.70** ॥ 4667

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമകർതൃകം രാവണസ്യ ഭർത്സനം രാമേണാഹതസ്യ രാവണസ്യ തദീയസാരഥിനാ രണാദ് ബഹിരപനയനം

സ തു തേന തദാ ക്രോധാത്
കാകുത്സ്ഥേനാർദിതോ ഭൃശം।
രാവണഃ സമരശ്ലാഘീ
മഹാക്രോധമുപാഗമത് ॥ **6.103.1** ॥ 4668

സ ദീപ്തനയനോഽമർഷാ -
ച്ചാപമുദ്യമ്യ വീർയവാൻ।
അഭ്യർദയത് സുസങ്ക്രുദ്ധോ
രാഘവം പരമാഹവേ ॥ **6.103.2** ॥ 4669

ബാണധാരാസഹസ്രൈസ്തൈഃ
സ തോയദ ഇവാംബരാത്।
രാഘവം രാവണോ ബാണൈ -
സ്തടാകമിവ പൂരയൻ ॥ **6.103.3** ॥ 4670

പൂരിതഃ ശരജാലേന
ധനുർമുക്തേന സംയുഗേ।

മഹാഗിരിരിവാകമ്പ്യഃ
കാകുത്സ്ഥോ ന പ്രകമ്പതേ ॥ **6.103.4** ॥ 4671

സ ശരൈഃ ശരജാലാനി
വാരയൻ സമരേ സ്ഥിതഃ।
ഗഭസ്തീനിവ സൂര്യസ്യ
പ്രതിജഗ്രാഹ വീര്യവാൻ ॥ **6.103.5** ॥ 4672

തതഃ ശരസഹസ്രാണി
ക്ഷിപ്രഹസ്തോ നിശാചരഃ।
നിജഘ്നാനോരസി ക്രുദ്ധോ
രാഘവസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **6.103.6** ॥ 4673

സ ശോണിതസമാദിഗ്ധഃ
സമരേ ലക്ഷ്മണാഗ്രജഃ।
ദൃഷ്ടഃ ഫുൽല ഇവാരണ്യേ
സുമഹാൻ കിംശുകദ്രുമഃ ॥ **6.103.7** ॥ 4674

ശരാഭിഘാതസംരബ്ധഃ
സോഽഭിജഗ്രാഹ സായകാൻ।
കാകുത്സ്ഥഃ സുമഹാതേജാ
യുഗാന്താദിത്യവർചസഃ ॥ **6.103.8** ॥ 4675

തതോഽന്യോന്യം സുസംരബ്ധൗ
താവുഭൗ രാമരാവണൗ।
ശരാന്ധകാരേ സമരേ
നോപലക്ഷയതാം തദാ ॥ **6.103.9** ॥ 4676

തതഃ ക്രോധസമാവിഷ്ടോ
രാമോ ദശരഥാത്മജഃ।

ഉവാച രാവണം വീരഃ
പ്രഹസ്യ പരുഷം വചഃ ॥ **6.103.10** ॥ 4677

മമ ഭാർയാ ജനസ്ഥാനാ -
ദജ്ഞാനാദ് രാക്ഷസാധമ ।
ഹൃതാ തേ വിവശാ യസ്മാത്
തസ്മാത് ത്വം നാസി വീർയവാൻ ॥ **6.103.11** ॥ 4678

മയാ വിരഹിതാം ദീനാം
വർതമാനാം മഹാവനേ ।
വൈദേഹീം പ്രസഭം ഹൃത്വാ
ശൂരോഽഹമിതി മൻയസേ ॥ **6.103.12** ॥ 4679

സ്ത്രീഷു ശൂര വിനാഥാസു
പരദാരാഭിമർശനം ।
കൃത്വാ കാപുരുഷം കർമ
ശൂരോഽഹമിതി മൻയസേ ॥ **6.103.13** ॥ 4680

ഭിന്നമർയാദ നിർലജ്ജ
ചാരിത്രേഷ്വനവസ്ഥിത ।
ദർപാൻമൃത്യുമുപാദായ
ശൂരോഽഹമിതി മൻയസേ ॥ **6.103.14** ॥ 4681

ശൂരേണ ധനദഭ്രാത്രാ
ബലൈഃ സമുദിതേന ച ।
ശ്ലാഘനീയം മഹത്കർമ
യശസ്യം ച കൃതം ത്വയാ ॥ **6.103.15** ॥ 4682

ഉത്സേകേനാഭിപന്നസ്യ
ഗർഹിതസ്യാഹിതസ്യ ച ।

കർമണഃ പ്രാപ്നുഹീദാനീം
തസ്യാദ്യ സുമഹത് ഫലം ॥ **6.103.16** ॥ 4683

ശൂരോഽഹമിതി ചാത്മാന -
മവഗച്ഛസി ദുർമതേ।
നൈവ ലജ്ജാസ്തി തേ സീതാം
ചൗരവദ് വ്യപകർഷതഃ ॥ **6.103.17** ॥ 4684

യദി മത്സന്നിധൗ സീതാ
ധർഷിതാ സ്യാത് ത്വയാ ബലാത്।
ഭ്രാതരം തു ഖരം പശ്യേ -
സ്തദാ മത്സായകൈർഹതഃ ॥ **6.103.18** ॥ 4685

ദിഷ്ട്യാസി മമ മന്ദാത്മം -
ശ്ചക്ഷുർവിഷയമാഗതഃ।
അദ്യ ത്വാം സായകൈസ്തീക്ഷ്ണൈ -
ർനയാമി യമസാദനം ॥ **6.103.19** ॥ 4686

അദ്യ തേ മച്ഛരൈശ്ഛിന്നം
ശിരോ ജ്വലിതകുണ്ഡലം।
ക്രവ്യാദാ വ്യപകർഷന്തു
വികീർണം രണപാംസുഷു ॥ **6.103.20** ॥ 4687

നിപത്യോരസി ഗൃധ്രാസ്തേ
ക്ഷിതൗ ക്ഷിപ്തസ്യ രാവണ।
പിബന്തു രുധിരം തർഷാദ്
ബാണശൽയാന്തരോത്ഥിതം ॥ **6.103.21** ॥ 4688

അദ്യ മദ്ബാണഭിന്നസ്യ
ഗതാസോഃ പതിതസ്യ തേ।

കർഷൻ ത്വന്ത്രാണി പതഗാ
ഗരുത്മന്ത ഇവോരഗാൻ ॥ **6.103.22** ॥ 4689

ഇത്യേവം സ വദൻ വീരോ
രാമഃ ശത്രുനിബർഹണഃ।
രാക്ഷസേന്ദ്രം സമീപസ്ഥം
ശരവർഷൈരവാകിരത് ॥ **6.103.23** ॥ 4690

ബഭൂവ ദ്വിഗുണം വീർയം
ബലം ഹർഷശ്ച സംയുഗേ।
രാമസ്യാസ്ത്രബലം ചൈവ
ശത്രോർനിധനകാങ്ക്ഷിണഃ ॥ **6.103.24** ॥ 4691

പ്രാദുർബഭൂവുരസ്ത്രാണി
സർവാണി വിദിതാത്മനഃ।
പ്രഹർഷാച്ച മഹാതേജാഃ
ശീഘ്രഹസ്തതരോഽഭവത് ॥ **6.103.25** ॥ 4692

ശുഭാൻയേതാനി ചിഹ്നാനി
വിജ്ഞായാത്മഗതാനി സഃ।
ഭൂയ ഏവാർദയദ് രാമോ
രാവണം രാക്ഷസാന്തകൃത് ॥ **6.103.26** ॥ 4693

ഹരീണാം ചാശ്മനികരൈഃ
ശരവർഷൈശ്ച രാഘവാത്।
ഹന്യമാനോ ദശഗ്രീവോ
വിഘൂർണഹൃദയോഽഭവത് ॥ **6.103.27** ॥ 4694

യദാ ച ശസ്ത്രം നാരേഭേ
ന ചകർഷ ശരാസനം।

നാസ്യ പ്രത്യകരോദ് വീർയം
വിക്ലവേനാന്തരാത്മനാ ॥ **6.103.28** ॥ 4695

ക്ഷിപ്താശ്ചാശു ശരാസ്തേന
ശസ്ത്രാണി വിവിധാനി ച ।
മരണാർഥായ വർതന്തേ
മൃത്യുകാലോഽഭ്യവർതത ॥ **6.103.29** ॥ 4696

സൂതസ്തു രഥനേതാസ്യ
തദവസ്ഥം നിരീക്ഷ്യ തം ।
ശനൈർയുദ്ധാദസംഭ്രാന്തോ
രഥം തസ്യാപവാഹയത് ॥ **6.103.30** ॥ 4697

രഥം ച തസ്യാഥ ജവേന സാരഥി -
ർനിവാര്യ ഭീമം ജലദസ്വനം തദാ ।
ജഗാമ ഭീത്യാ സമരാൻമഹീപതിം
നിരസ്തവീർയം പതിതം സമീക്ഷ്യ ॥ **6.103.31** ॥ 4698

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ത്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുരധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

രാവണേന സാരഥേർഭർത്സനം സാരഥിനാ പ്രതിവചസാ രാവണം സന്തോഷ്യ തദീയരഥസ്യ രണഭൂമൗ പ്രാപണം

സ തു മോഹാത് സുസങ്ക്രുദ്ധഃ
കൃതാന്തബലചോദിതഃ।
ക്രോധസംരക്തനയനോ
രാവണഃ സൂതമബ്രവീത് ॥ **6.104.1** ॥ 4699

ഹീനവീർയമിവാശക്തം
പൗരുഷേണ വിവർജിതം।
ഭീരും ലഘുമിവാസത്ത്വം
വിഹീനമിവ തേജസാ ॥ **6.104.2** ॥ 4700

വിമുക്തമിവ മായാഭി -
രസ്ത്രൈരിവ ബഹിഷ്കൃതം।
മാമവജ്ഞായ ദുർബുദ്ധേ
സ്വയാ ബുദ്ധ്യാ വിചേഷ്ടസേ ॥ **6.104.3** ॥ 4701

കിമർഥം മാമവജ്ഞായ
മച്ഛന്ദമനവേക്ഷ്യ ച।

ത്വയാ ശത്രുസമക്ഷം മേ
രഥോഽയമപവാഹിതഃ ॥ **6.104.4** ॥ 4702

ത്വയാദ്യ ഹി മമാനാർയ
ചിരകാലമുപാർജിതം ।
യശോ വീർയം ച തേജശ്ച
പ്രത്യയശ്ച വിനാശിതഃ ॥ **6.104.5** ॥ 4703

ശത്രോഃ പ്രഖ്യാതവീർയസ്യ
രണ്ജനീയസ്യ വിക്രമൈഃ ।
പശ്യതോ യുദ്ധലുബ്ധോഽഹം
കൃതഃ കാപുരുഷസ്ത്വയാ ॥ **6.104.6** ॥ 4704

യത് ത്വം കഥമിദം മോഹാ -
ന്ന ചേദ് വഹസി ദുർമതേ ।
സത്യോഽയം പ്രതിതർകോ മേ
പരേണ ത്വമുപസ്കൃതഃ ॥ **6.104.7** ॥ 4705

നഹി തദ് വിദ്യതേ കർമ
സുഹൃദോ ഹിതകാങ്ക്ഷിണഃ ।
രിപൂണാം സദൃശം ത്വേതദ്
യത് ത്വയൈതദനുഷ്ഠിതം ॥ **6.104.8** ॥ 4706

നിവർതയ രഥം ശീഘ്രം
യാവന്നാപൈതി മേ രിപുഃ ।
യദി വാധ്യുഷിതോഽസി ത്വം
സ്മർയതേ യദി മേ ഗുണഃ ॥ **6.104.9** ॥ 4707

ഏവം പരുഷമുക്തസ്തു
ഹിതബുദ്ധിരബുദ്ധിനാ ।

അബ്രവീദ് രാവണം സൂതോ
ഹിതം സാനുനയം വചഃ ॥ **6.104.10** ॥ 4708

ന ഭീതോഽസ്മി ന മൂഢോഽസ്മി
നോപജപ്തോഽസ്മി ശത്രുഭിഃ।
ന പ്രമത്തോ ന നിഃസ്നേഹോ
വിസ്മൃതാ ന ച സത്ക്രിയാ ॥ **6.104.11** ॥ 4709

മയാ തു ഹിതകാമേന
യശശ്ച പരിരക്ഷതാ।
സ്നേഹപ്രസ്കന്നമനസാ
ഹിതമിത്യപ്രിയം കൃതം ॥ **6.104.12** ॥ 4710

നാസ്മിന്നർഥേ മഹാരാജ
ത്വം മാം പ്രിയഹിതേ രതം।
കശ്ചിൽലഘുരിവാനാർയോ
ദോഷതോ ഗന്തുമർഹസി ॥ **6.104.13** ॥ 4711

ശ്രൂയതാം പ്രതി ദാസ്യാമി
യന്നിമിത്തം മയാ രഥഃ।
നദീവേഗ ഇവാംഭോഭിഃ
സംയുഗേ വിനിവർതിതഃ ॥ **6.104.14** ॥ 4712

ശ്രമം തവാവഗച്ഛാമി
മഹതാ രണകർമണാ।
നഹി തേ വീർയസൗമുഖ്യം
പ്രകർഷം നോപധാരയേ ॥ **6.104.15** ॥ 4713

രഥോദ്വഹനഖിന്നാശ്ച
ഭഗ്നാ മേ രഥവാജിനഃ।

ദീനാ ഘർമപരിശ്രാന്താ
ഗാവോ വർഷഹതാ ഇവ ॥ **6.104.16** ॥ 4714

നിമിത്താനി ച ഭൂയിഷ്ഠം
യാനി പ്രാദുർഭവന്തി നഃ।
തേഷു തേഷ്വഭിപന്നേഷു
ലക്ഷയാമ്യപ്രദക്ഷിണം ॥ **6.104.17** ॥ 4715

ദേശകാലൗ ച വിജ്ഞേയൗ
ലക്ഷണാനീംഗിതാനി ച।
ദൈന്യം ഹർഷശ്ച ഖേദശ്ച
രഥിനശ്ച ബലാബലം ॥ **6.104.18** ॥ 4716

സ്ഥലനിമ്നാനി ഭൂമേശ്ച
സമാനി വിഷമാണി ച।
യുദ്ധകാലശ്ച വിജ്ഞേയഃ
പരസ്യാന്തരദർശനം ॥ **6.104.19** ॥ 4717

ഉപയാനാപയാനേ ച
സ്ഥാനം പ്രത്യപസർപണം।
സർവമേതദ് രഥസ്ഥേന
ജ്ഞേയം രഥകുടുംബിനാ ॥ **6.104.20** ॥ 4718

തവ വിശ്രാമഹേതോസ്തു
തഥൈഷാം രഥവാജിനാം।
രൗദ്രം വർജയതാ ഖേദം
ക്ഷമം കൃതമിദം മയാ ॥ **6.104.21** ॥ 4719

സ്വേച്ഛയാ ന മയാ വീര
രഥോഽയമപവാഹിതഃ।

ഭർതുഃ സ്നേഹപരീതേന
മയേദം യത് കൃതം പ്രഭോ ॥ **6.104.22** ॥ 4720

ആജ്ഞാപയ യഥാതത്ത്വം
വക്ഷ്യസ്യരിനിഷൂദന ।
തത് കരിഷ്യാമ്യഹം വീര
ഗതാനൃണ്യേന ചേതസാ ॥ **6.104.23** ॥ 4721

സന്തുഷ്ടസ്തേന വാക്യേന
രാവണസ്തസ്യ സാരഥേഃ ।
പ്രശസ്യൈനം ബഹുവിധം
യുദ്ധലുബ്ധോഽബ്രവീദിദം ॥ **6.104.24** ॥ 4722

രഥം ശീഘ്രമിമം സൂത
രാഘവാഭിമുഖം നയ ।
നാഹത്വാ സമരേ ശത്രൂൻ
നിവർതിഷ്യതി രാവണഃ ॥ **6.104.25** ॥ 4723

ഏവമുക്ത്വാ രഥസ്ഥസ്യ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ।
ദദൗ തസ്യ ശുഭം ഹ്യേകം
ഹസ്താഭരണമുത്തമം ।
ശ്രുത്വാ രാവണവാക്യാനി
സാരഥിഃ സന്ന്യവർതത ॥ **6.104.26** ॥ 4724

തതോ ദ്രുതം രാവണവാക്യചോദിതഃ
പ്രചോദയാമാസ ഹയാൻ സ സാരഥിഃ ।
സ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ തതോ മഹാരഥഃ
ക്ഷണേന രാമസ്യ രണാഗ്രതോഽഭവത് ॥ **6.104.27** ॥ 4725

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ചതുരധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

അഗസ്ത്യേന രണേ വിജയലാഭാർഥമാദിത്യഹൃദയസ്തോത്രപാഠായ ശ്രീരാമം പ്രതി സമ്മതിദാനം

തതോ യുദ്ധപരിശ്രാന്തം
സമരേ ചിന്തയാ സ്ഥിതം।
രാവണം ചാഗ്രതോ ദൃഷ്ട്വാ
യുദ്ധായ സമുപസ്ഥിതം ॥ **6.105.1** ॥ 4726

ദൈവതൈശ്ച സമാഗമ്യ
ദ്രഷ്ടുമഭ്യാഗതോ രണം।
ഉപഗമ്യാബ്രവീദ് രാമ -
മഗസ്ത്യോ ഭഗവാംസ്തദാ ॥ **6.105.2** ॥ 4727

രാമ രാമ മഹാബാഹോ
ശൃണു ഗുഹ്യം സനാതനം।
യേന സർവാനരീൻ വത്സ
സമരേ വിജയിഷ്യസേ ॥ **6.105.3** ॥ 4728

ആദിത്യഹൃദയം പുണ്യം
സർവശത്രുവിനാശനം।

ജയാവഹം ജപം നിത്യ -
മക്ഷയം പരമം ശിവം ॥ **6.105.4** ॥ 4729

സർവമംഗലമാംഗൽയം
സർവപാപപ്രണാശനം ।
ചിന്താശോകപ്രശമന -
മായുർവർധനമുത്തമം ॥ **6.105.5** ॥ 4730

രശ്മിമന്തം സമുദ്യന്തം
ദേവാസുരനമസ്കൃതം ।
പൂജയസ്വ വിവസ്വന്തം
ഭാസ്കരം ഭുവനേശ്വരം ॥ **6.105.6** ॥ 4731

സർവദേവാത്മകോ ഹ്യേഷ
തേജസ്വീ രശ്മിഭാവനഃ ।
ഏഷ ദേവാസുരഗണാൻ
ലോകാൻ പാതി ഗഭസ്തിഭിഃ ॥ **6.105.7** ॥ 4732

ഏഷ ബ്രഹ്മാ ച വിഷ്ണുശ്ച
ശിവഃ സ്കന്ദഃ പ്രജാപതിഃ ।
മഹേന്ദ്രോ ധനദഃ കാലോ
യമഃ സോമോ ഹ്യപാം പതിഃ ॥ **6.105.8** ॥ 4733

പിതരോ വസവഃ സാധ്യാ
അശ്വിനൗ മരുതോ മനുഃ ।
വായുർവഹ്നിഃ പ്രജാഃ പ്രാണ
ഋതുകർതാ പ്രഭാകരഃ ॥ **6.105.9** ॥ 4734

ആദിത്യഃ സവിതാ സൂര്യഃ
ഖഗഃ പൂഷാ ഗഭസ്തിമാൻ ।

സുവർണസദൃശോ ഭാനു -
ർഹിരണ്യരേതാ ദിവാകരഃ ॥ **6.105.10** ॥ 4735

ഹരിദശ്വഃ സഹസ്രാർചിഃ
സപ്തസപ്തിർമരീചിമാൻ ।
തിമിരോൻമഥനഃ ശംഭു -
സ്ത്വഷ്ടാ മാർതണ്ഡകോഽംശുമാൻ ॥ **6.105.11** ॥ 4736

ഹിരണ്യഗർഭഃ ശിശിര -
സ്തപനോഽഹസ്കരോ രവിഃ ।
അഗ്നിഗർഭോഽദിതേഃ പുത്രഃ
ശംഖഃ ശിശിരനാശനഃ ॥ **6.105.12** ॥ 4737

വ്യോമനാഥസ്തമോഭേദീ
ഋഗ്യജുഃസാമപാരഗഃ ।
ഘനവൃഷ്ടിരപാം മിത്രോ
വിന്ധ്യവീഥീപ്ലവംഗമഃ ॥ **6.105.13** ॥ 4738

ആതപീ മണ്ഡലീ മൃത്യുഃ
പിംഗലഃ സർവതാപനഃ ।
കവിർവിശ്വോ മഹാതേജാ
രക്തഃ സർവഭവോദ്ഭവഃ ॥ **6.105.14** ॥ 4739

നക്ഷത്രഗ്രഹതാരാണാ -
മധിപോ വിശ്വഭാവനഃ ।
തേജസാമപി തേജസ്വീ
ദ്വാദശാത്മൻ നമോഽസ്തു തേ ॥ **6.105.15** ॥ 4740

നമഃ പൂർവായ ഗിരയേ
പശ്ചിമായാദ്രയേ നമഃ ।

ജ്യോതിർഗണാനാം പതയേ
ദിനാധിപതയേ നമഃ ॥ **6.105.16** ॥ 4741

ജയായ ജയഭദ്രായ
ഹർയശ്വായ നമോ നമഃ ।
നമോ നമഃ സഹസ്രാംശോ
ആദിത്യായ നമോ നമഃ ॥ **6.105.17** ॥ 4742

നമ ഉഗ്രായ വീരായ
സാരംഗായ നമോ നമഃ ।
നമഃ പദ്മപ്രബോധായ
പ്രചണ്ഡായ നമോഽസ്തു തേ ॥ **6.105.18** ॥ 4743

ബ്രഹ്മേശാനാച്യുതേശായ
സൂര്യായാദിത്യവർചസേ ।
ഭാസ്വതേ സർവഭക്ഷായ
രൗദ്രായ വപുഷേ നമഃ ॥ **6.105.19** ॥ 4744

തമോഘ്നായ ഹിമഘ്നായ
ശത്രുഘ്നായാമിതാത്മനേ ।
കൃതഘ്നഘ്നായ ദേവായ
ജ്യോതിഷാം പതയേ നമഃ ॥ **6.105.20** ॥ 4745

തപ്തചാമീകരാഭായ
ഹരയേ വിശ്വകർമണേ ।
നമസ്തമോഽഭിനിഘ്നായ
രുചയേ ലോകസാക്ഷിണേ ॥ **6.105.21** ॥ 4746

നാശയത്യേഷ വൈ ഭൂതം
തമേവ സൃജതി പ്രഭുഃ ।

പായത്യേഷ തപത്യേഷ
വർഷത്യേഷ ഗഭസ്തിഭിഃ ॥ **6.105.22** ॥ 4747

ഏഷ സുപ്തേഷു ജാഗർതി
ഭൂതേഷു പരിനിഷ്ഠിതഃ ।
ഏഷ ചൈവാഗ്നിഹോത്രം ച
ഫലം ചൈവാഗ്നിഹോത്രിണാം ॥ **6.105.23** ॥ 4748

ദേവാശ്ച ക്രതവശ്ചൈവ
ക്രതൂനാം ഫലമേവ ച ।
യാനി കൃത്യാനി ലോകേഷു
സർവേഷു പരമപ്രഭുഃ ॥ **6.105.24** ॥ 4749

ഏനമാപത്സു കൃച്ഛ്രേഷു
കാന്താരേഷു ഭയേഷു ച ।
കീർതയൻ പുരുഷഃ കശ്ചി -
ന്നാവസീദതി രാഘവ ॥ **6.105.25** ॥ 4750

പൂജയസ്വൈനമേകാഗ്രോ
ദേവദേവം ജഗത്പതിം ।
ഏതത് ത്രിഗുണിതം ജപ്ത്വാ
യുദ്ധേഷു വിജയിഷ്യതി ॥ **6.105.26** ॥ 4751

അസ്മിൻ ക്ഷണേ മഹാബാഹോ
രാവണം ത്വം ജഹിഷ്യസി ।
ഏവമുക്ത്വാ തതോഽഗസ്ത്യോ
ജഗാമ സ യഥാഗതം ॥ **6.105.27** ॥ 4752

ഏതച്ഛ്രുത്വാ മഹാതേജാ
നഷ്ടശോകോഽഭവത് തദാ ।

ധാരയാമാസ സുപ്രീതോ
രാഘവഃ പ്രയതാത്മവാൻ ॥ **6.105.28** ॥ 4753

ആദിത്യം പ്രേക്ഷ്യ ജപ്ത്വേദം
പരം ഹർഷമവാപ്തവാൻ।
ത്രിരാചമ്യ ശുചിർഭൂത്വാ
ധനുരാദായ വീര്യവാൻ ॥ **6.105.29** ॥ 4754

രാവണം പ്രേക്ഷ്യ ഹൃഷ്ടാത്മാ
ജയാർഥം സമുപാഗമത്।
സർവയത്നേന മഹതാ
വൃതസ്തസ്യ വധേ‍ഽഭവത് ॥ **6.105.30** ॥ 4755

അഥ രവിരവദന്നിരീക്ഷ്യ രാമം
മുദിതമനാഃ പരമം പ്രഹൃഷ്യമാണഃ।
നിശിചരപതിസങ്ക്ഷയം വിദിത്വാ
സുരഗണമധ്യഗതോ വചസ്ത്വരേതി ॥ **6.105.31** ॥ 4756

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷഡധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

രാവണസ്യ രഥം ദൃഷ്ട്വാ ശ്രീരാമേണ മാതലേഃ പ്രബോധനം രാവണപരാജയസ്യ ശ്രീരാമവിജയസ്യ ച സൂചകാനാം ശകുനാനാം വർണനം

സാരഥിഃ സ രഥം ഹൃഷ്ടഃ
പരസൈന്യപ്രധർഷണം ।
ഗന്ധർവനഗരാകാരം
സമുച്ഛ്രിതപതാകിനം ॥ **6.106.1** ॥ 4757

യുക്തം പരമസമ്പന്നൈ -
ർവാജിഭിർഹേമമാലിഭിഃ ।
യുദ്ധോപകരണൈഃ പൂർണം
പതാകാധ്വജമാലിനം ॥ **6.106.2** ॥ 4758

ഗ്രസന്തമിവ ചാകാശം
നാദയന്തം വസുന്ധരാം ।
പ്രണാശം പരസൈന്യാനാം
സ്വസൈന്യസ്യ പ്രഹർഷണം ॥ **6.106.3** ॥ 4759

രാവണസ്യ രഥം ക്ഷിപ്രം
ചോദയാമാസ സാരഥിഃ ।

തമാപതന്തം സഹസാ
സ്വനവന്തം മഹാധ്വജം ॥ **6.106.4** ॥ 4760

രഥം രാക്ഷസരാജസ്യ
നരരാജോ ദദർശ ഹ ।
കൃഷ്ണവാജിസമായുക്തം
യുക്തം രൗദ്രേണ വർചസാ ॥ **6.106.5** ॥ 4761

ദീപ്യമാനമിവാകാശേ
വിമാനം സൂർയവർചസം ।
തഡിത്പതാകാഗഹനം
ദർശിതേന്ദ്രായുധപ്രഭം ॥ **6.106.6** ॥ 4762

ശരധാരാ വിമുഞ്ചന്തം
ധാരാധരമിവാംബുദം ।
സ ദൃഷ്ട്വാ മേഘസങ്കാശ -
മാപതന്തം രഥം രിപോഃ ॥ **6.106.7** ॥ 4763

ഗിരേർവജ്രാഭിമൃഷ്ടസ്യ
ദീർയതഃ സദൃശസ്വനം ।
വിസ്ഫാരയൻ വൈ വേഗേന
ബാലചന്ദ്രാനതം ധനുഃ ॥ **6.106.8** ॥ 4764

ഉവാച മാതലിം രാമഃ
സഹസ്രാക്ഷസ്യ സാരഥിം ।
മാതലേ പശ്യ സംരബ്ധ -
മാപതന്തം രഥം രിപോഃ ॥ **6.106.9** ॥ 4765

യഥാപസവ്യം പതതാ
വേഗേന മഹതാ പുനഃ ।

സമരേ ഹന്തുമാത്മാനം
തഥാനേന കൃതാ മതിഃ ॥ **6.106.10** ॥ 4766

തദപ്രമാദമാതിഷ്ഠ
പ്രത്യുദ്ഗച്ഛ രഥം രിപോഃ।
വിധ്വംസയിതുമിച്ഛാമി
വായുർമേഘമിവോത്ഥിതം ॥ **6.106.11** ॥ 4767

അവിക്ലവമസംഭ്രാന്ത -
മവ്യഗ്രഹൃദയേക്ഷണം।
രശ്മിസഞ്ചാരനിയതം
പ്രചോദയ രഥം ദ്രുതം ॥ **6.106.12** ॥ 4768

കാമം ന ത്വം സമാധേയഃ
പുരന്ദരരഥോചിതഃ।
യുയുത്സുരഹമേകാഗ്രഃ
സ്മാരയേ ത്വാം ന ശിക്ഷയേ ॥ **6.106.13** ॥ 4769

പരിതുഷ്ടഃ സ രാമസ്യ
തേന വാക്യേന മാതലിഃ।
പ്രചോദയാമാസ രഥം
സുരസാരഥിരുത്തമഃ ॥ **6.106.14** ॥ 4770

അപസവ്യം തതഃ കുർവൻ
രാവണസ്യ മഹാരഥം।
ചക്രസംഭൂതരജസാ
രാവണം വ്യവധൂനയത് ॥ **6.106.15** ॥ 4771

തതഃ ക്രുദ്ധോ ദശഗ്രീവ -
സ്താമ്രവിസ്ഫാരിതേക്ഷണഃ।

രഥപ്രതിമുഖം രാമം
സായകൈരവധൂനയത് ॥ **6.106.16** ॥ 4772

ധർഷണാമർഷിതോ രാമോ
ധൈർയം രോഷേണ ലംഭയൻ ।
ജഗ്രാഹ സുമഹാവേഗ -
മൈന്ദ്രം യുധി ശരാസനം ॥ **6.106.17** ॥ 4773

ശരാംശ്ച സുമഹാവേഗാൻ
സൂർയരശ്മിസമപ്രഭാൻ ।
തദുപോഢ്ഢം മഹദ് യുദ്ധ -
മൻയോൻയവധകാങ്ക്ഷിണോഃ ।
പരസ്പരാഭിമുഖയോ -
ർദൃപ്തയോരിവ സിംഹയോഃ ॥ **6.106.18** ॥ 4774

തതോ ദേവാഃ സഗന്ധർവാഃ
സിദ്ധാശ്ച പരമർഷയഃ ।
സമീയുർദ്വൈരഥം ദ്രഷ്ടും
രാവണക്ഷയകാങ്ക്ഷിണഃ ॥ **6.106.19** ॥ 4775

സമുത്പേതുരഥോത്പാതാ
ദാരുണാ രോമഹർഷണാഃ ।
രാവണസ്യ വിനാശായ
രാഘവസ്യോദയായ ച ॥ **6.106.20** ॥ 4776

വവർഷ രുധിരം ദേവോ
രാവണസ്യ രഥോപരി ।
വാതാ മണ്ഡലിനസ്തീവ്രാ
വ്യപസവ്യം പ്രചക്രമുഃ ॥ **6.106.21** ॥ 4777

മഹദ്ഗൃധ്രകുലം ചാസ്യ
ഭ്രമമാണം നഭസ്ഥലേ।
യേന യേന രഥോ യാതി
തേന തേന പ്രധാവതി ॥ **6.106.22** ॥ 4778

സന്ധ്യയാ ചാവൃതാ ലങ്കാ
ജപാപുഷ്പനികാശയാ।
ദൃശ്യതേ സമ്പ്രദീപ്തേവ
ദിവസ്യേപി വസുന്ധരാ ॥ **6.106.23** ॥ 4779

സനിർഘാതാ മഹോൽകാശ്ച
സമ്പ്രപേതുർമഹാസ്വനാഃ।
വിഷാദയംസ്തേ രക്ഷാംസി
രാവണസ്യ തദാഹിതാഃ ॥ **6.106.24** ॥ 4780

രാവണശ്ച യതസ്തത്ര
പ്രചചാല വസുന്ധരാ।
രക്ഷസാം ച പ്രഹരതാം
ഗൃഹീതാ ഇവ ബാഹവഃ ॥ **6.106.25** ॥ 4781

താമ്രാഃ പീതാഃ സിതാഃ ശ്വേതാഃ
പതിതാഃ സൂർയരശ്മയഃ।
ദൃശ്യന്തേ രാവണസ്യാഗ്രേ
പർവതസ്യേവ ധാതവഃ ॥ **6.106.26** ॥ 4782

ഗൃധ്രൈരനുഗതാശ്ചാസ്യ
വമന്ത്യോ ജ്വലനം മുഖൈഃ।
പ്രണേദുർമുഖമീക്ഷന്ത്യഃ
സംരബ്ധമശിവം ശിവാഃ ॥ **6.106.27** ॥ 4783

പ്രതികൂലം വവൗ വായൂ
രണേ പാംസൂൻ സമുത്കിരൻ।
തസ്യ രാക്ഷസരാജസ്യ
കുർവൻ ദൃഷ്ടിവിലോപനം ॥ **6.106.28** ॥ 4784

നിപേതുരിന്ദ്രാശനയഃ
സൈന്യേ ചാസ്യ സമന്തതഃ।
ദുർവിഷഹ്യസ്വരാ ഘോരാ
വിനാ ജലധരോദയം ॥ **6.106.29** ॥ 4785

ദിശശ്ച പ്രദിശഃ സർവാ
ബഭൂവുസ്തിമിരാവൃതാഃ।
പാംസുവർഷേണ മഹതാ
ദുർദർശം ച നഭോഽഭവത് ॥ **6.106.30** ॥ 4786

കുർവന്ത്യഃ കലഹം ഘോരം
സാരികാസ്തദ്രഥം പ്രതി।
നിപേതുഃ ശതശസ്തത്ര
ദാരുണാ ദാരുണാരുതാഃ ॥ **6.106.31** ॥ 4787

ജഘനേഭ്യഃ സ്ഫുലിംഗാശ്ച
നേത്രേഭ്യോഽശ്രൂണി സന്തതം।
മുമുചുസ്തസ്യ തുരഗാ -
സ്തുൽയമഗ്നിം ച വാരി ച ॥ **6.106.32** ॥ 4788

ഏവമ്പ്രകാരാ ബഹവഃ
സമുത്പാതാ ഭയാവഹാഃ।
രാവണസ്യ വിനാശായ
ദാരുണാഃ സമ്പ്രജജ്ഞിരേ ॥ **6.106.33** ॥ 4789

രാമസ്യാപി നിമിത്താനി
സൗമ്യാനി ച ശിവാനി ച ।
ബഭൂവുർജയശംസീനി
പ്രാദുർഭൂതാനി സർവശഃ ॥ **6.106.34** ॥ 4790

നിമിത്താനീഹ സൗമ്യാനി
രാഘവഃ സ്വജയായ വൈ ।
ദൃഷ്ട്വാ പരമസംഹൃഷ്ടോ
ഹതം മേനേ ച രാവണം ॥ **6.106.35** ॥ 4791

തതോ നിരീക്ഷ്യാത്മഗതാനി രാഘവോ
രണേ നിമിത്താനി നിമിത്തകോവിദഃ ।
ജഗാമ ഹർഷം ച പരാം ച നിർവൃതിം
ചകാര യുദ്ധേ ഹ്യധികം ച വിക്രമം ॥ **6.106.36** ॥ 4792

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷഡധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്താധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമരാവണയോർഘോരം യുദ്ധം

തതഃ പ്രവൃത്തം സുക്രൂരം
രാമരാവണയോസ്തദാ ।
സുമഹദ് ദ്വൈരഥം യുദ്ധം
സർവലോകഭയാവഹം ॥ **6.107.1** ॥ 4793

തതോ രാക്ഷസസൈന്യം ച
ഹരീണാം ച മഹദ്ബലം ।
പ്രഗൃഹീതപ്രഹരണം
നിശ്ചേഷ്ടം സമവർതത ॥ **6.107.2** ॥ 4794

സമ്പ്രയുദ്ധൗ തു തൗ ദൃഷ്ട്വാ
ബലവന്നരരാക്ഷസൗ ।
വ്യാക്ഷിപ്തഹൃദയാഃ സർവേ
പരം വിസ്മയമാഗതാഃ ॥ **6.107.3** ॥ 4795

നാനാപ്രഹരണൈർവ്യഗ്രൈ -
ർഭടൈർവിസ്മിതബുദ്ധയഃ ।
തസ്ഥുഃ പ്രേക്ഷ്യ ച സംഗ്രാമം
നാഭിജഗ്മുഃ പരസ്പരം ॥ **6.107.4** ॥ 4796

രക്ഷസാം രാവണം ചാപി
വാനരാണാം ച രാഘവം।
പശ്യതാം വിസ്മിതാക്ഷാണാം
സൈന്യം ചിത്രമിവാബഭൗ ॥ **6.107.5** ॥ 4797

തൗ തു തത്ര നിമിത്താനി
ദൃഷ്ട്വാ രാഘവരാവണൗ।
കൃതബുദ്ധീ സ്ഥിരാമർഷൗ
യുയുധാതേ ഹ്യഭീതവത് ॥ **6.107.6** ॥ 4798

ജേതവ്യമിതി കാകുത്സ്ഥോ
മർതവ്യമിതി രാവണഃ।
ധൃതൗ സ്വവീർയസർവസ്വം
യുദ്ധേഽദർശയതാം തദാ ॥ **6.107.7** ॥ 4799

തതഃ ക്രോധാദ് ദശഗ്രീവഃ
ശരാൻ സന്ധായ വീർയവാൻ।
മുമോച ധ്വജമുദ്ദിശ്യ
രാഘവസ്യ രഥേ സ്ഥിതം ॥ **6.107.8** ॥ 4800

തേ ശരാസ്തമനാസാദ്യ
പുരന്ദരരഥധ്വജം।
രഥശക്തിം പരാമൃശ്യ
നിപേതുർധരണീതലേ ॥ **6.107.9** ॥ 4801

തതോ രാമോഽപി സങ്ക്രുദ്ധ -
ശ്ചാപമാകൃഷ്യ വീർയവാൻ।
കൃതപ്രതികൃതം കർതും
മനസാ സമ്പ്രചക്രമേ ॥ **6.107.10** ॥ 4802

രാവണധ്വജമുദ്ദിശ്യ
മുമോച നിശിതം ശരം।
മഹാസർപമിവാസഹ്യം
ജ്വലന്തം സ്വേന തേജസാ ॥ **6.107.11** ॥ 4803

രാമശ്ചിക്ഷേപ തേജസ്വീ
കേതുമുദ്ദിശ്യ സായകം।
ജഗാമ സ മഹീം ഛിത്ത്വാ
ദശഗ്രീവധ്വജം ശരഃ ॥ **6.107.12** ॥ 4804

സ നികൃത്തോഽപതദ് ഭൂമൗ
രാവണസ്യന്ദനധ്വജഃ।
ധ്വജസ്യോൻമഥനം ദൃഷ്ട്വാ
രാവണഃ സ മഹാബലഃ ॥ **6.107.13** ॥ 4805

സമ്പ്രദീപ്തോഽഭവത് ക്രോധാ -
ദമർഷാത് പ്രദഹന്നിവ।
സ രോഷവശമാപന്നഃ
ശരവർഷം വവർഷ ഹ ॥ **6.107.14** ॥ 4806

രാമസ്യ തുരഗാൻ ദീപ്തൈഃ
ശരൈർവിവ്യാധ രാവണഃ।
തേ ദിവ്യാ ഹരയസ്തത്ര
നാസ്ഖലന്നാപി ബഭ്രമുഃ ॥ **6.107.15** ॥ 4807

ബഭൂവുഃ സ്വസ്ഥഹൃദയാഃ
പദ്മനാളൈരിവാഹതാഃ।
തേഷാമസംഭ്രമം ദൃഷ്ട്വാ
വാജിനാം രാവണസ്തദാ ॥ **6.107.16** ॥ 4808

ഭൂയ ഏവ സുസംക്രുദ്ധഃ
ശരവർഷം മുമോച ഹ।
ഗദാശ്ച പരിഘാംശ്ചൈവ
ചക്രാണി മുസലാനി ച ॥ **6.107.17** ॥ 4809

ഗിരിശൃംഗാണി വൃക്ഷാംശ്ച
തഥാ ശൂലപരശ്വധാൻ।
മായാവിഹിതമേതത് തു
ശസ്ത്രവർഷമപാതയത്।
സഹസ്രശസ്തദാ ബാണാ -
നശ്രാന്തഹൃദയോദ്യമഃ ॥ **6.107.18** ॥ 4810

തുമുലം ത്രാസജനനം
ഭീമം ഭീമപ്രതിസ്വനം।
തദ് വർഷമഭവദ് യുദ്ധേ
നൈകശസ്ത്രമയം മഹത് ॥ **6.107.19** ॥ 4811

വിമുച്യ രാഘവരഥം
സമന്താദ് വാനരേ ബലേ।
സായകൈരന്തരിക്ഷം ച
ചകാര സുനിരന്തരം ॥ **6.107.20** ॥ 4812

മുമോച ച ദശഗ്രീവോ
നിഃസംഗേനാന്തരാത്മനാ।
വ്യായച്ഛമാനം തം ദൃഷ്ട്വാ
തത്പരം രാവണം രണേ ॥ **6.107.21** ॥ 4813

പ്രഹസന്നിവ കാകുത്സ്ഥഃ
സന്ദധേ നിശിതാംശരാൻ।

സ മുമോച തതോ ബാണാ -
ംഛരതശോഽഥ സഹസ്രശഃ ॥ **6.107.22** ॥ 4814

താൻ ദൃഷ്ട്വാ രാവണശ്ചക്രേ
സ്വശരൈഃ ഖം നിരന്തരം।
താഭ്യാം നിയുക്തേന തദാ
ശരവർഷേണ ഭാസ്വതാ ॥ **6.107.23** ॥ 4815

ശരബദ്ധമിവാഭാതി
ദ്വിതീയം ഭാസ്വദംബരം।
നാനിമിത്തോഽഭവദ് ബാണോ
നാനിർഭേത്താ ന നിഷ്ഫലഃ ॥ **6.107.24** ॥ 4816

അൻയോൻയമഭിസംഹത്യ
നിപേതുർധരണീതലേ।
തഥാ വിസൃജതോർബാണാൻ
രാമരാവണയോർമൃധേ ॥ **6.107.25** ॥ 4817

പ്രായുധ്യേതാമവിച്ഛിന്ന -
മസ്യന്തൗ സവ്യദക്ഷിണം।
ചക്രതുശ്ച ശരൈർഘോരൈ -
ർനിരുച്ഛ്വാസമിവാംബരം ॥ **6.107.26** ॥ 4818

രാവണസ്യ ഹയാൻ രാമോ
ഹയാൻ രാമസ്യ രാവണഃ।
ജഘ്നതുസ്തൗ തദാൻയോൻയം
കൃതാനുകൃതകാരിണൗ ॥ **6.107.27** ॥ 4819

ഏവം തു തൗ സുസങ്ക്രുദ്ധൗ
ചക്രതുർയുദ്ധമുത്തമം।

മുഹൂർതമഭവദ് യുദ്ധം
തുമുലം രോമഹർഷണം ॥ **6.107.28** ॥ 4820

തൗ തഥാ യുധ്യമാനൗ തു
സമരേ രാമരാവണൗ ।
ദദൃശുഃ സർവഭൂതാനി
വിസ്മിതേനാന്തരാത്മനാ ॥ **6.107.29** ॥ 4821

അർദയന്തൗ തു സമരേ
തയോസ്തൗ സ്യന്ദനോത്തമൗ ।
പരസ്പരമഭിക്രുദ്ധൗ
പരസ്പരമഭിദ്രുതൗ ॥ **6.107.30** ॥ 4822

പരസ്പരവധേ യുക്തൗ
ഘോരരൂപൗ ബഭൂവതുഃ ।
മണ്ഡലാനി ച വീഥീശ്ച
ഗതപ്രത്യാഗതാനി ച ॥ **6.107.31** ॥ 4823

ദർശയന്തൗ ബഹുവിധാം
സൂതൗ സാരഥ്യജാം ഗതിം ।
അർദയൻ രാവണം രാമോ
രാഘവം ചാപി രാവണഃ ॥ **6.107.32** ॥ 4824

ഗതിവേഗം സമാപന്നൗ
പ്രവർതനനിവർതനേ ।
ക്ഷിപതോഃ ശരജാലാനി
തയോസ്തൗ സ്യന്ദനോത്തമൗ ॥ **6.107.33** ॥ 4825

ചേരതുഃ സംയുഗമഹീം
സാസാരൗ ജലദാവിവ ।

ദർശയിത്വാ തദാ തൗ തു
ഗതിം ബഹുവിധാം രണേ ॥ **6.107.34** ॥ 4826

പരസ്പരസ്യാഭിമുഖൗ
പുനരേവ ച തസ്ഥതുഃ।
ധുരം ധുരേണ രഥയോ -
ർവക്ത്രം വക്ത്രേണ വാജിനാം ॥ **6.107.35** ॥ 4827

പതാകാശ്ച പതാകാഭിഃ
സമീയുഃ സ്ഥിതയോസ്തദാ।
രാവണസ്യ തതോ രാമോ
ധനുർമുക്തൈഃ ശിതൈഃ ശരൈഃ ॥ **6.107.36** ॥ 4828

ചതുർഭിശ്ചതുരോ ദീപ്താൻ
ഹയാൻ പ്രത്യപസർപയത്।
സ ക്രോധവശമാപന്നോ
ഹയാനാമപസർപണേ ॥ **6.107.37** ॥ 4829

മുമോച നിശിതാൻ ബാണാൻ
രാഘവായ ദശാനനഃ।
സോഽതിവിദ്ധോ ബലവതാ
ദശഗ്രീവേണ രാഘവഃ ॥ **6.107.38** ॥ 4830

ജഗാമ ന വികാരം ച
ന ചാപി വ്യഥിതോഽഭവത്।
ചിക്ഷേപ ച പുനർബാണാൻ
വജ്രസാരസമസ്വനാൻ ॥ **6.107.39** ॥ 4831

സാരഥിം വജ്രഹസ്തസ്യ
സമുദ്ദിശ്യ ദശാനനഃ।

മാതലേസ്തു മഹാവേഗാഃ
ശരീരേ പതിതാഃ ശരാഃ ॥ **6.107.40** ॥ 4832

ന സൂക്ഷ്മമപി സമ്മോഹം
വ്യഥാം വാ പ്രദദുർയുധി ।
തയാ ധർഷണയാ ക്രുദ്ധോ
മാതലേർന തഥാഽഽത്മനഃ ॥ **6.107.41** ॥ 4833

ചകാര ശരജാലേന
രാഘവോ വിമുഖം രിപും ।
വിംശതിം ത്രിംശതിം ഷഷ്ടിം
ശതശോഽഥ സഹസ്രശഃ ॥ **6.107.42** ॥ 4834

മുമോച രാഘവോ വീരഃ
സായകാൻ സ്യന്ദനേ രിപോഃ ।
രാവണോഽപി തതഃ ക്രുദ്ധോ
രഥസ്ഥോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ॥ **6.107.43** ॥ 4835

ഗദാമുസലവർഷേണ
രാമം പ്രത്യർദയദ് രണേ ।
തത് പ്രവൃത്തം പുനർയുദ്ധം
തുമുലം രോമഹർഷണം ॥ **6.107.44** ॥ 4836

ഗദാനാം മുസലാനാം ച
പരിഘാണാം ച നിഃസ്വനൈഃ ।
ശരാണാം പുംഖവാതൈശ്ച
ക്ഷുഭിതാഃ സപ്ത സാഗരാഃ ॥ **6.107.45** ॥ 4837

ക്ഷുബ്ധാനാം സാഗരാണാം ച
പാതാലതലവാസിനഃ ।

വ്യഥിതാ ദാനവാഃ സർവേ
പന്നഗാശ്ച സഹസ്രശഃ ॥ **6.107.46** ॥ 4838

ചകമ്പേ മേദിനീ കൃത്സ്നാ
സശൈലവനകാനനാ ।
ഭാസ്കരോ നിഷ്പ്രഭശ്ചാസീ -
ന്ന വവൗ ചാപി മാരുതഃ ॥ **6.107.47** ॥ 4839

തതോ ദേവാഃ സഗന്ധർവാഃ
സിദ്ധാശ്ച പരമർഷയഃ ।
ചിന്താമാപേദിരേ സർവേ
സകിന്നരമഹോരഗാഃ ॥ **6.107.48** ॥ 4840

സ്വസ്തി ഗോബ്രാഹ്മണേഭ്യസ്തു
ലോകാസ്തിഷ്ഠന്തു ശാശ്വതാഃ ।
ജയതാം രാഘവഃ സംഖ്യേ
രാവണം രാക്ഷസേശ്വരം ॥ **6.107.49** ॥ 4841

ഏവം ജപന്തോഽപശ്യംസ്തേ
ദേവാഃ സർഷിഗണാസ്തദാ ।
രാമരാവണയോർയുദ്ധം
സുഘോരം രോമഹർഷണം ॥ **6.107.50** ॥ 4842

ഗന്ധർവാപ്സരസാം സംഘാ
ദൃഷ്ട്വാ യുദ്ധമനൂപമം ।
ഗഗനം ഗഗനാകാരം
സാഗരഃ സാഗരോപമഃ ॥ **6.107.51** ॥ 4843

രാമരാവണയോർയുദ്ധം
രാമരാവണയോരിവ ।

ഏവം ബ്രുവന്തോ ദദൃശു -
സ്തദ് യുദ്ധം രാമരാവണം ॥ **6.107.52** ॥ 4844

തതഃ ക്രോധാൻമഹാബാഹൂ
രഘൂണാം കീർതിവർധനഃ ।
സന്ധായ ധനുഷാ രാമഃ
ശരമാശീവിഷോപമം ॥ **6.107.53** ॥ 4845

രാവണസ്യ ശിരോഽച്ഛിന്ദ -
ച്ഛ്രീമജ്ജ്വലിതകുണ്ഡലം ।
തച്ഛിരഃ പതിതം ഭൂമൗ
ദൃഷ്ടം ലോകൈസ്ത്രിഭിസ്തദാ ॥ **6.107.54** ॥ 4846

തസ്യൈവ സദൃശം ചാൻയദ്
രാവണസ്യോത്ഥിതം ശിരഃ ।
തത് ക്ഷിപ്തം ക്ഷിപ്രഹസ്തേന
രാമേണ ക്ഷിപ്രകാരിണാ ॥ **6.107.55** ॥ 4847

ദ്വിതീയം രാവണശിര -
ശ്ഛിന്നം സംയതി സായകൈഃ ।
ഛിന്നമാത്രം ച തച്ഛീർഷം
പുനരേവ പ്രദൃശ്യതേ ॥ **6.107.56** ॥ 4848

തദപ്യശനിസങ്കാശൈ -
ശ്ഛിന്നം രാമസ്യ സായകൈഃ ।
ഏവമേവ ശതം ഛിന്നം
ശിരസാം തുൽയവർചസാം ॥ **6.107.57** ॥ 4849

ന ചൈവ രാവണസ്യാന്തോ
ദൃശ്യതേ ജീവിതക്ഷയേ ।

തതഃ സർവാസ്ത്രവിദ് വീരഃ
കൗസൽയാനന്ദവർധനഃ ॥ **6.107.58** ॥ 4850

മാർഗണൈർബഹുഭിർയുക്ത -
ശ്ചിന്തയാമാസ രാഘവഃ ।
മാരീചോ നിഹതോ യൈസ്തു
ഖരോ യൈസ്തു സദൂഷണഃ ॥ **6.107.59** ॥ 4851

ക്രൗഞ്ചാവടേ വിരാധസ്തു
കബന്ധോ ദണ്ഡകാവനേ ।
യൈഃ സാലാ ഗിരയോ ഭഗ്നാ
വാലീ ച ക്ഷുഭിതോഽംബുധിഃ ॥ **6.107.60** ॥ 4852

ത ഇമേ സായകാഃ സർവേ
യുദ്ധേ പ്രാത്യയികാ മമ ।
കിം നു തത് കാരണം യേന
രാവണേ മന്ദതേജസഃ ॥ **6.107.61** ॥ 4853

ഇതി ചിന്താപരശ്ചാസീ -
ദ്പ്രമത്തശ്ച സംയുഗേ ।
വവർഷ ശരവർഷാണി
രാഘവോ രാവണോരസി ॥ **6.107.62** ॥ 4854

രാവണോഽപി തതഃ ക്രുദ്ധോ
രഥസ്ഥോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ।
ഗദാമുസലവർഷേണ
രാമം പ്രത്യർദയദ് രണേ ॥ **6.107.63** ॥ 4855

തത് പ്രവൃത്തം മഹദ് യുദ്ധം
തുമുലം രോമഹർഷണം ।

അന്തരിക്ഷേ ച ഭൂമൗ ച
പുനശ്ച ഗിരിമൂർധനി ॥ **6.107.64** ॥ 4856

ദേവദാനവയക്ഷാണാം
പിശാചോരഗരക്ഷസാം ।
പശ്യതാം തൻമഹദ് യുദ്ധം
സർവരാത്രമവർതത ॥ **6.107.65** ॥ 4857

നൈവ രാത്രിം ന ദിവസം
ന മുഹൂർതം ന ച ക്ഷണം ।
രാമരാവണയോർയുദ്ധം
വിരാമമുപഗച്ഛതി ॥ **6.107.66** ॥ 4858

ദശരഥസുതരാക്ഷസേന്ദ്രയോസ്തയോ -
ർജയമനവേക്ഷ്യ രണേ സ രാഘവസ്യ ।
സുരവരരഥസാരഥിർമഹാത്മാ
രണരതരാമമുവാച വാക്യമാശു ॥ **6.107.67** ॥ 4859

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്താധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ രാവണസ്യ വധഃ

അഥ സംസ്മാരയാമാസ
മാതലീ രാഘവം തദാ ।
അജാനന്നിവ കിം വീര
ത്വമേനമനുവർതസേ ॥ **6.108.1** ॥ 4860

വിസൃജാസ്മൈ വധായ ത്വ -
മസ്ത്രം പൈതാമഹം പ്രഭോ ।
വിനാശകാലഃ കഥിതോ
യഃ സുരൈഃ സോഽദ്യ വർതതേ ॥ **6.108.2** ॥ 4861

തതഃ സംസ്മാരിതോ രാമ -
സ്തേന വാക്യേന മാതലേഃ ।
ജഗ്രാഹ സ ശരം ദീപ്തം
നിഃശ്വസന്തമിവോരഗം ॥ **6.108.3** ॥ 4862

യം തസ്മൈ പ്രഥമം പ്രാദാ -
ദഗസ്ത്യോ ഭഗവാനൃഷിഃ ।
ബ്രഹ്മദത്തം മഹദ് ബാണ -
മമോഘം യുധി വീർയവാൻ ॥ **6.108.4** ॥ 4863

ബ്രഹ്മണാ നിർമിതം പൂർവ -
മിന്ദ്രാർഥമമിതൗജസാ ।
ദത്തം സുരപതേഃ പൂർവം
ത്രിലോകജയകാങ്ക്ഷിണഃ ॥ **6.108.5** ॥ 4864

യസ്യ വാജേഷു പവനഃ
ഫലേ പാവകഭാസ്കരൗ ।
ശരീരമാകാശമയം
ഗൗരവേ മേരുമന്ദരൗ ॥ **6.108.6** ॥ 4865

ജാജ്വൽയമാനം വപുഷാ
സുപുംഖം ഹേമഭൂഷിതം ।
തേജസാ സർവഭൂതാനാം
കൃതം ഭാസ്കരവർചസം ॥ **6.108.7** ॥ 4866

സധൂമമിവ കാലാഗ്നിം
ദീപ്തമാശീവിഷോപമം ।
നരനാഗാശ്വവൃന്ദാനാം
ഭേദനം ക്ഷിപ്രകാരിണം ॥ **6.108.8** ॥ 4867

ദ്വാരാണാം പരിഘാണാം ച
ഗിരീണാം ചാപി ഭേദനം ।
നാനാരുധിരദിഗ്ധാംഗം
മേദോദിഗ്ധം സുദാരുണം ॥ **6.108.9** ॥ 4868

വജ്രസാരം മഹാനാദം
നാനാസമിതിദാരുണം ।
സർവവിത്രാസനം ഭീമം
ശ്വസന്തമിവ പന്നഗം ॥ **6.108.10** ॥ 4869

കങ്കഗൃധ്രബകാനാം ച
ഗോമായുഗണരക്ഷസാം।
നിത്യഭക്ഷപ്രദം യുദ്ധേ
യമരൂപം ഭയാവഹം ॥ **6.108.11** ॥ 4870

നന്ദനം വാനരേന്ദ്രാണാം
രക്ഷസാമവസാദനം।
വാജിതം വിവിധൈർവാജൈ -
ശ്ചാരുചിത്രൈർഗരുത്മതഃ ॥ **6.108.12** ॥ 4871

തമുത്തമേഷും ലോകാനാ -
മിക്ഷ്വാകുഭയനാശനം।
ദ്വിഷതാം കീർതിഹരണം
പ്രഹർഷകരമാത്മനഃ ॥ **6.108.13** ॥ 4872

അഭിമന്തർയ തതോ രാമ -
സ്തം മഹേഷും മഹാബലഃ।
വേദപ്രോക്തേന വിധിനാ
സന്ദധേ കാർമുകേ ബലീ ॥ **6.108.14** ॥ 4873

തസ്മിൻ സന്ധീയമാനേ തു
രാഘവേണ ശരോത്തമേ।
സർവഭൂതാനി സന്ത്രേസു -
ശ്ചചാല ച വസുന്ധരാ ॥ **6.108.15** ॥ 4874

സ രാവണായ സങ്ക്രുദ്ധോ
ഭൃശമായമ്യ കാർമുകം।
ചിക്ഷേപ പരമായത്തഃ
ശരം മർമവിദാരണം ॥ **6.108.16** ॥ 4875

സ വജ്ര ഇവ ദുർധർഷോ
വജ്രിബാഹുവിസർജിതഃ।
കൃതാന്ത ഇവ ചാവാർയോ
ൻയപതദ് രാവണോരസി ॥ **6.108.17** ॥ 4876

സ വിസൃഷ്ടോ മഹാവേഗഃ
ശരീരാന്തകരഃ പരഃ।
ബിഭേദ ഹൃദയം തസ്യ
രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ ॥ **6.108.18** ॥ 4877

രുധിരാക്തഃ സ വേഗേന
ശരീരാന്തകരഃ ശരഃ।
രാവണസ്യ ഹരൻ പ്രാണാൻ
വിവേശ ധരണീതലം ॥ **6.108.19** ॥ 4878

സ ശരോ രാവണം ഹത്വാ
രുധിരാർദ്രകൃതച്ഛവിഃ।
കൃതകർമാ നിഭൃതവത്
സ തൂണീം പുനരാവിശത് ॥ **6.108.20** ॥ 4879

തസ്യ ഹസ്താദ്ധതസ്യാശു
കാർമുകം തത് സസായകം।
നിപപാത സഹ പ്രാണൈ -
ർഭ്രശ്യമാനസ്യ ജീവിതാത് ॥ **6.108.21** ॥ 4880

ഗതാസുർഭീമവേഗസ്തു
നൈരൃതേന്ദ്രോ മഹാദ്യുതിഃ।
പപാത സ്യന്ദനാദ് ഭൂമൗ
വൃത്രോ വജ്രഹതോ യഥാ ॥ **6.108.22** ॥ 4881

തം ദൃഷ്ട്വാ പതിതം ഭൂമൗ
ഹതശേഷാ നിശാചരാഃ।
ഹതനാഥാ ഭയത്രസ്താഃ
സർവതഃ സമ്പ്രദുദ്രുവുഃ ॥ **6.108.23** ॥ 4882

നർദന്തശ്ചാഭിപേതുസ്താൻ
വാനരാ ദ്രുമയോധിനഃ।
ദശഗ്രീവവധം ദൃഷ്ട്വാ
വാനരാ ജിതകാശിനഃ ॥ **6.108.24** ॥ 4883

അർദിതാ വാനരൈർഹൃഷ്ടൈ -
ർലങ്കാമഭ്യപതൻ ഭയാത്।
ഹതാശ്രയത്വാത് കരുണൈ -
ർബാഷ്പപ്രസ്രവണൈർമുഖൈഃ ॥ **6.108.25** ॥ 4884

തതോ വിനേദുഃ സംഹൃഷ്ടാ
വാനരാ ജിതകാശിനഃ।
വദന്തോ രാഘവജയം
രാവണസ്യ ച തദ്വധം ॥ **6.108.26** ॥ 4885

അഥാന്തരിക്ഷേ വ്യനദത്
സൗമ്യസ്ത്രിദശദുന്ദുഭിഃ।
ദിവ്യഗന്ധവഹസ്തത്ര
മാരുതഃ സുസുഖോ വവൗ ॥ **6.108.27** ॥ 4886

നിപപാതാന്തരിക്ഷാച്ച
പുഷ്പവൃഷ്ടിസ്തദാ ഭുവി।
കിരന്തീ രാഘവരഥം
ദുരാവാപാ മനോഹരാ ॥ **6.108.28** ॥ 4887

രാഘവസ്തവസംയുക്തോ
ഗഗനേ ച വിശുശ്രുവേ।
സാധുസാധ്വിതി വാഗഗ്ര്യാ
ദേവതാനാം മഹാത്മനാം ॥ **6.108.29** ॥ 4888

ആവിവേശ മഹാൻ ഹർഷോ
ദേവാനാം ചാരണൈഃ സഹ।
രാവണേ നിഹതേ രൗദ്രേ
സർവലോകഭയങ്കരേ ॥ **6.108.30** ॥ 4889

തതഃ സകാമം സുഗ്രീവമംഗദം ച വിഭീഷണം।
ചകാര രാഘവഃ പ്രീതോ ഹത്വാ രാക്ഷസപുംഗവം ॥ **6.108.31** ॥ 4890

തതഃ പ്രജഗ്മുഃ പ്രശമം മരുദ്ഗണാ
ദിശഃ പ്രസേദുർവിമലം നഭോഽഭവത്।
മഹീ ചകമ്പേ ന ച മാരുതോ വവൗ
സ്ഥിരപ്രഭശ്ചാപ്യഭവദ് ദിവാകരഃ ॥ **6.108.32** ॥ 4891

തതസ്തു സുഗ്രീവവിഭീഷണാംഗദാഃ
സുഹൃദ്വിശിഷ്ടാഃ സഹലക്ഷ്മണസ്തദാ।
സമേത്യ ഹൃഷ്ടാ വിജയേന രാഘവം
രണേഽഭിരാമം വിധിനാഭ്യപൂജയൻ ॥ **6.108.33** ॥ 4892

സ തു നിഹതരിപുഃ സ്ഥിരപ്രതിജ്ഞഃ
സ്വജനബലാഭിവൃതോ രണേ ബഭൂവ।
രഘുകുലനൃപനന്ദനോ മഹൗജാ -
സ്ത്രിദശഗണൈരഭിസംവൃതോ മഹേന്ദ്രഃ ॥ **6.108.34** ॥ 4893

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അഷ്ടാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ നവാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

വിഭീഷണസ്യ വിലാപഃ ശ്രീരാമേണ തസ്യ പ്രബോധനപൂർവകം രാവണാന്ത്യേഷ്ടിസംസ്കാരാർഥം തം പ്രത്യാദേശദാനം

ഭ്രാതരം നിഹതം ദൃഷ്ട്വാ
ശയാനം നിർജിതം രണേ।
ശോകവേഗപരീതാത്മാ
വിലലാപ വിഭീഷണഃ ॥ **6.109.1** ॥ 4894

വീരവിക്രാന്ത വിഖ്യാത
പ്രവീണ നയകോവിദ।
മഹാർഹശയനോപേത
കിം ശേഷേ നിഹതോ ഭുവി ॥ **6.109.2** ॥ 4895

നിക്ഷിപ്യ ദീർഘൗ നിശ്ചേഷ്ടൗ
ഭുജാവംഗദഭൂഷിതൗ।
മുകുടേനാപവൃത്തേന
ഭാസ്കരാകാരവർചസാ ॥ **6.109.3** ॥ 4896

തദിദം വീര സമ്പ്രാപ്തം
യൻമയാ പൂർവമീരിതം।

കാമമോഹപരീതസ്യ
യത് തന്ന രുചിതം തവ ॥ **6.109.4** ॥ 4897

യന്ന ദർപാത് പ്രഹസ്തോ വാ
നേന്ദ്രജിന്നാപരേ ജനാഃ।
ന കുംഭകർണോഽതിരഥോ
നാതികായോ നരാന്തകഃ।
ന സ്വയം ബഹു മൻയേഥാ -
സ്തസ്യോദർകോഽയമാഗതഃ ॥ **6.109.5** ॥ 4898

ഗതഃ സേതുഃ സുനീതാനാം
ഗതോ ധർമസ്യ വിഗ്രഹഃ।
ഗതഃ സത്ത്വസ്യ സങ്ക്ഷേപഃ
സുഹസ്താനാം ഗതിർഗതാ ॥ **6.109.6** ॥ 4899

ആദിത്യഃ പതിതോ ഭൂമൗ
മഗ്നസ്തമസി ചന്ദ്രമാഃ।
ചിത്രഭാനുഃ പ്രശാന്താർചി -
ർവ്യവസായോ നിരുദ്യമഃ।
അസ്മിൻ നിപതിതേ വീരേ
ഭൂമൗ ശസ്ത്രഭൃതാം വരേ ॥ **6.109.7** ॥ 4900

കിം ശേഷമിഹലോകസ്യ
ഗതസത്ത്വസ്യ സമ്പ്രതി।
രണേ രാക്ഷസശാർദൂലേ
പ്രസുപ്ത ഇവ പാംസുഷു ॥ **6.109.8** ॥ 4901

ധൃതിപ്രവാലഃ പ്രസഭാഗ്ര്യപുഷ്പ -
സ്തപോബലഃ ശൗർയനിബദ്ധമൂലഃ।

രണേ മഹാൻ രാക്ഷസരാജവൃക്ഷഃ
സമ്മർദിതോ രാഘവമാരുതേന ॥ **6.109.9** ॥ 4902

തേജോവിഷാണഃ കുലവംശവംശഃ
കോപപ്രസാദാപരഗാത്രഹസ്തഃ ।
ഇക്ഷ്വാകുസിംഹാവഗൃഹീതദേഹഃ
സുപ്തഃ ക്ഷിതൗ രാവണഗന്ധഹസ്തീ ॥ **6.109.10** ॥ 4903

പരാക്രമോത്സാഹവിജൃംഭിതാർചി -
ർനിഃശ്വാസധൂമഃ സ്വബലപ്രതാപഃ ।
പ്രതാപവാൻ സംയതി രാക്ഷസാഗ്നി -
ർനിർവാപിതോ രാമപയോധരേണ ॥ **6.109.11** ॥ 4904

സിംഹർക്ഷലാംഗൂലകകുദ്വിഷാണഃ
പരാഭിജിദ്ഗന്ധനഗന്ധവാഹഃ ।
രക്ഷോവൃഷശ്ചാപലകർണചക്ഷുഃ
ക്ഷിതീശ്വരവ്യാഘ്രഹതോഽവസന്നഃ ॥ **6.109.12** ॥ 4905

വദന്തം ഹേതുമദ്വാക്യം
പരിദൃഷ്ടാർഥനിശ്ചയം ।
രാമഃ ശോകസമാവിഷ്ട -
മിത്യുവാച വിഭീഷണം ॥ **6.109.13** ॥ 4906

നായം വിനഷ്ടോ നിശ്ചേഷ്ടഃ
സമരേ ചണ്ഡവിക്രമഃ ।
അത്യുന്നതമഹോത്സാഹഃ
പതിതോഽയമശങ്കിതഃ ॥ **6.109.14** ॥ 4907

നൈവം വിനഷ്ടാഃ ശോചന്തേ
ക്ഷത്രധർമവ്യവസ്ഥിതാഃ ।

വൃദ്ധിമാശംസമാനാ യേ
നിപതന്തി രണാജിരേ ॥ **6.109.15** ॥ 4908

യേന സേന്ദ്രാസ്ത്രയോ ലോകാ -
സ്ത്രാസിതാ യുധി ധീമതാ ।
തസ്മിൻ കാലസമായുക്തേ
ന കാലഃ പരിശോചിതും ॥ **6.109.16** ॥ 4909

നൈകാന്തവിജയോ യുദ്ധേ
ഭൂതപൂർവഃ കദാചന ।
പരൈർവാ ഹന്യതേ വീരഃ
പരാൻ വാ ഹന്തി സംയുഗേ ॥ **6.109.17** ॥ 4910

ഇയം ഹി പൂർവൈഃ സന്ദിഷ്ടാ
ഗതിഃ ക്ഷത്രിയസമ്മതാ ।
ക്ഷത്രിയോ നിഹതഃ സംഖ്യേ
ന ശോച്യ ഇതി നിശ്ചയഃ ॥ **6.109.18** ॥ 4911

തദേവം നിശ്ചയം ദൃഷ്ട്വാ
തത്ത്വമാസ്ഥായ വിജ്വരഃ ।
യദിഹാനന്തരം കാർയം
കൽപ്യം തദനുചിന്തയ ॥ **6.109.19** ॥ 4912

തമുക്തവാക്യം വിക്രാന്തം
രാജപുത്രം വിഭീഷണഃ ।
ഉവാച ശോകസന്തപ്തോ
ഭ്രാതുർഹിതമനന്തരം ॥ **6.109.20** ॥ 4913

യോഽയം വിമർദേഷ്വവിഭഗ്നപൂർവഃ
സുരൈഃ സമസ്തൈരപി വാസവേന ।

ഭവന്തമാസാദ്യ രണേ വിഭഗ്നോ
വേലാമിവാസാദ്യ യഥാ സമുദ്രഃ ॥ **6.109.21** ॥ 4914

അനേന ദത്താനി വനീപകേഷു
ഭുക്താശ്ച ഭോഗാ നിഭൃതാശ്ച ഭൃത്യാഃ।
ധനാനി മിത്രേഷു സമർപിതാനി
വൈരാണ്യമിത്രേഷു ച യാപിതാനി ॥ **6.109.22** ॥ 4915

ഏഷോഽഹിതാഗ്നിശ്ച മഹാതപാശ്ച
വേദാന്തഗഃ കർമസു ചാഗ്ര്യശൂരഃ।
ഏതസ്യ യത് പ്രേതഗതസ്യ കൃത്യം
തത് കർതുമിച്ഛാമി തവ പ്രസാദാത് ॥ **6.109.23** ॥ 4916

സ തസ്യ വാക്യൈഃ കരുണൈർമഹാത്മാ
സംബോധിതഃ സാധു വിഭീഷണേന।
ആജ്ഞാപയാമാസ നരേന്ദ്രസൂനുഃ
സ്വർഗീയമാധാനമദീനസത്ത്വഃ ॥ **6.109.24** ॥ 4917

മരണാന്താനി വൈരാണി
നിർവൃത്തം നഃ പ്രയോജനം।
ക്രിയതാമസ്യ സംസ്കാരോ
മമാപ്യേഷ യഥാ തവ ॥ **6.109.25** ॥ 4918

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ നവാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

രാവണസ്യ സ്ത്രീണാം വിലാപഃ

രാവണം നിഹതം ശ്രുത്വാ
രാഘവേണ മഹാത്മനാ ।
അന്തഃപുരാദ് വിനിഷ്പേതൂ
രാക്ഷസ്യഃ ശോകകർശിതാഃ ॥ **6.110.1** ॥ 4919

വാർയമാണാഃ സുബഹുശോ
വേഷ്ടന്ത്യഃ ക്ഷിതിപാംസുഷു ।
വിമുക്തകേശ്യഃ ശോകാർതാ
ഗാവോ വത്സഹതാ ഇവ ॥ **6.110.2** ॥ 4920

ഉത്തരേണ വിനിഷ്ക്രമ്യ
ദ്വാരേണ സഹ രാക്ഷസൈഃ ।
പ്രവിശ്യായോധനം ഘോരം
വിചിൻവന്ത്യോ ഹതം പതിം ॥ **6.110.3** ॥ 4921

ആർയപുത്രേതി വാദിൻയോ
ഹാ നാഥേതി ച സർവശഃ ।
പരിപേതുഃ കബന്ധാങ്കാം
മഹീം ശോണിതകർദമാം ॥ **6.110.4** ॥ 4922

താ ബാഷ്പപരിപൂർണാക്ഷ്യാ
ഭർതൃശോകപരാജിതാഃ।
കരിണ്യ ഇവ നർദന്ത്യഃ
കരേണ്വോ ഹതയൂഥപാഃ ॥ **6.110.5** ॥ 4923

ദദൃശുസ്താ മഹാകായം
മഹാവീർയം മഹാദ്യുതിം।
രാവണം നിഹതം ഭൂമൗ
നീലാഞ്ജനചയോപമം ॥ **6.110.6** ॥ 4924

താഃ പതിം സഹസാ ദൃഷ്ട്വാ
ശയാനം രണപാംസുഷു।
നിപേതുസ്തസ്യ ഗാത്രേഷു
ച്ഛിന്നാ വനലതാ ഇവ ॥ **6.110.7** ॥ 4925

ബഹുമാനാത് പരിഷ്വജ്യ
കാചിദേനം രുരോദ ഹ।
ചരണൗ കാചിദാലംബ്യ
കാചിത് കംഠേഽവലംബ്യ ച ॥ **6.110.8** ॥ 4926

ഉത്ക്ഷിപ്യ ച ഭുജൗ കാചിദ്
ഭൂമൗ സുപരിവർതതേ।
ഹതസ്യ വദനം ദൃഷ്ട്വാ
കാചിൻമോഹമുപാഗമത് ॥ **6.110.9** ॥ 4927

കാചിദങ്കേ ശിരഃ കൃത്വാ
രുരോദ മുഖമീക്ഷതീ।
സ്നാപയന്തീ മുഖം ബാഷ്പൈ -
സ്തുഷാരൈരിവ പങ്കജം ॥ **6.110.10** ॥ 4928

ഏവമാർതാഃ പതിം ദൃഷ്ട്വാ
രാവണം നിഹതം ഭുവി।
ചുക്രുശുർബഹുധാ ശോകാദ്
ഭൂയസ്താഃ പര്യദേവയൻ ॥ **6.110.11** ॥ 4929

യേന വിത്രാസിതഃ ശക്രോ
യേന വിത്രാസിതോ യമഃ।
യേന വൈശ്രവണോ രാജാ
പുഷ്പകേണ വിയോജിതഃ ॥ **6.110.12** ॥ 4930

ഗന്ധർവാണാമൃഷീണാം ച
സുരാണാം ച മഹാത്മനാം।
ഭയം യേന രണേ ദത്തം
സോഽയം ശേതേ രണേ ഹതഃ ॥ **6.110.13** ॥ 4931

അസുരേഭ്യഃ സുരേഭ്യോ വാ
പന്നഗേഭ്യോഽപി വാ തഥാ।
ഭയം യോ ന വിജാനാതി
തസ്യേദം മാനുഷാദ് ഭയം ॥ **6.110.14** ॥ 4932

അവധ്യോ ദേവതാനാം യ -
സ്തഥാ ദാനവരക്ഷസാം।
ഹതഃ സോഽയം രണേ ശേതേ
മാനുഷേണ പദാതിനാ ॥ **6.110.15** ॥ 4933

യോ ന ശക്യഃ സുരൈർഹന്തും
ന യക്ഷൈർനാസുരൈസ്തഥാ।
സോഽയം കശ്ചിദിവാസത്ത്യോ
മൃത്യും മർത്യേന ലംഭിതഃ ॥ **6.110.16** ॥ 4934

ഏവം വദന്ത്യോ രുരുദു -
സ്തസ്യ താ ദുഃഖിതാഃ സ്ത്രിയഃ।
ഭൂയ ഏവ ച ദുഃഖാർതാ
വിലേപുശ്ച പുനഃ പുനഃ ॥ **6.110.17** ॥ 4935

അശൃണ്വതാ തു സുഹൃദാം
സതതം ഹിതവാദിനാം।
മരണായാഹൃതാ സീതാ
രാക്ഷസാശ്ച നിപാതിതാഃ।
ഏതാഃ സമമിദാനീം തേ
വയമാത്മാ ച പാതിതഃ ॥ **6.110.18** ॥ 4936

ബ്രുവാണോഽപി ഹിതം വാക്യ -
മിഷ്ടോ ഭ്രാതാ വിഭീഷണഃ।
ദൃഷ്ടം പരുഷിതോ മോഹാത്
ത്വയാഽഽത്മവധകാങ്ക്ഷിണാ ॥ **6.110.19** ॥ 4937

യദി നിർയാതിതാ തേ സ്യാത്
സീതാ രാമായ മൈഥിലീ।
ന നഃ സ്യാദ് വ്യസനം ഘോര -
മിദം മൂലഹരം മഹത് ॥ **6.110.20** ॥ 4938

വൃത്തകാമോ ഭവേദ് ഭ്രാതാ
രാമോ മിത്രകുലം ഭവേത്।
വയം ചാവിധവാഃ സർവാഃ
സകാമാ ന ച ശത്രവഃ ॥ **6.110.21** ॥ 4939

ത്വയാ പുനർനൃശംസേന
സീതാം സംരുന്ധതാ ബലാത്।

രാക്ഷസാ വയമാത്മാ ച
ത്രയം തുൽയം നിപാതിതം ॥ **6.110.22** ॥ 4940

ന കാമകാരഃ കാമം വാ
തവ രാക്ഷസപുംഗവ ।
ദൈവം ചേഷ്ടയതേ സർവം
ഹതം ദൈവേന ഹന്യതേ ॥ **6.110.23** ॥ 4941

വാനരാണാം വിനാശോ്യം
രാക്ഷസാനാം ച തേ രണേ ।
തവ ചൈവ മഹാബാഹോ
ദൈവയോഗാദുപാഗതഃ ॥ **6.110.24** ॥ 4942

നൈവാർഥേന ച കാമേന
വിക്രമേണ ന ചാജ്ഞയാ ।
ശക്യാ ദൈവഗതിർലോകേ
നിവർതയിതുമുദ്യതാ ॥ **6.110.25** ॥ 4943

വിലേപുരേവം ദീനാസ്താ
രാക്ഷസാധിപയോഷിതഃ ।
കുരർയ ഇവ ദുഃഖാർതാ
ബാഷ്പപർയാകുലേക്ഷണാഃ ॥ **6.110.26** ॥ 4944

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകാദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

മന്ദോദര്യാ വിലാപോ രാവണശവസ്യ ദാഹശ്ച

താസാം വിലപമാനാനാം
തദാ രാക്ഷസയോഷിതാം ।
ജ്യേഷ്ഠപത്നീ പ്രിയാ ദീനാ
ഭർതാരം സമുദൈക്ഷത ॥ **6.111.1** ॥ 4945

ദശഗ്രീവം ഹതം ദൃഷ്ട്വാ
രാമേണാചിന്ത്യകർമണാ ।
പതിം മന്ദോദരീ തത്ര
കൃപണാ പര്യദേവയത് ॥ **6.111.2** ॥ 4946

നനു നാമ മഹാബാഹോ
തവ വൈശ്രവണാനുജ ।
ക്രുദ്ധസ്യ പ്രമുഖേ സ്ഥാതും
ത്രസ്യത്യപി പുരന്ദരഃ ॥ **6.111.3** ॥ 4947

ഋഷയശ്ച മഹാന്തോഽപി
ഗന്ധർവാശ്ച യശസ്വിനഃ ।
നനു നാമ തവോദ്വേഗാ -
ച്ചാരണാശ്ച ദിശോ ഗതാഃ ॥ **6.111.4** ॥ 4948

സ ത്വം മാനുഷമാത്രേണ
രാമേണ യുധി നിർജിതഃ।
ന വ്യപത്രപസേ രാജൻ
കിമിദം രാക്ഷസേശ്വര ॥ **6.111.5** ॥ 4949

കഥം ത്രൈലോക്യമാക്രമ്യ
ശ്രിയാ വീർയേണ ചാൻവിതം।
അവിഷഹ്യം ജഘാന ത്വാം
മാനുഷോ വനഗോചരഃ ॥ **6.111.6** ॥ 4950

മാനുഷാണാമവിഷയേ
ചരതഃ കാമരൂപിണഃ।
വിനാശസ്തവ രാമേണ
സംയുഗേ നോപപദ്യതേ ॥ **6.111.7** ॥ 4951

ന ചൈതത് കർമ രാമസ്യ
ശ്രദ്ദധാമി ചമൂമുഖേ।
സർവതഃ സമുപേതസ്യ
തവ തേനാഭിമർഷണം ॥ **6.111.8** ॥ 4952

അഥവാ രാമരൂപേണ
കൃതാന്തഃ സ്വയമാഗതഃ।
മായാം തവ വിനാശായ
വിധായാപ്രതിതർകിതാം ॥ **6.111.9** ॥ 4953

അഥവാ വാസവേന ത്വം
ധർഷിതോഽസി മഹാബല।
വാസവസ്യ തു കാ ശക്തി -
സ്ത്വാം ദ്രഷ്ടുമപി സംയുഗേ ॥ **6.111.10** ॥ 4954

മഹാബലം മഹാവീർയം
ദേവശത്രും മഹൗജസം।
വ്യക്തമേഷ മഹായോഗീ
പരമാത്മാ സനാതനഃ ॥ **6.111.11** ॥ 4955

അനാദിമധ്യനിധനോ
മഹതഃ പരമോ മഹാൻ।
തമസഃ പരമോ ധാതാ
ശംഖചക്രഗദാധരഃ ॥ **6.111.12** ॥ 4956

ശ്രീവത്സവക്ഷാ നിത്യശ്രീ -
രജയ്യഃ ശാശ്വതോ ധ്രുവഃ।
മാനുഷം രൂപമാസ്ഥായ
വിഷ്ണുഃ സത്യപരാക്രമഃ ॥ **6.111.13** ॥ 4957

സർവൈഃ പരിവൃതോ ദേവൈ -
ർവാനരത്വമുപാഗതൈഃ।
സർവലോകേശ്വരഃ ശ്രീമാൻ
ലോകാനാം ഹിതകാമ്യയാ ॥ **6.111.14** ॥ 4958

സ രാക്ഷസപരീവാരം
ദേവശത്രും ഭയാവഹം।
ഇന്ദ്രിയാണി പുരാ ജിത്വാ
ജിതം ത്രിഭുവനം ത്വയാ ॥ **6.111.15** ॥ 4959

സ്മരദ്ഭിരിവ തദ് വൈര -
മിന്ദ്രിയൈരേവ നിർജിതഃ।
യദൈവ ഹി ജനസ്ഥാനേ
രാക്ഷസൈർബഹുഭിർവൃതഃ ॥ **6.111.16** ॥ 4960

ഖരസ്തു നിഹതോ ഭ്രാതാ
തദാ രാമോ ന മാനുഷഃ।
യദൈവ നഗരീം ലങ്കാം
ദുഷ്പ്രവേശാം സുരൈരപി ॥ **6.111.17** ॥ 4961

പ്രവിഷ്ടോ ഹനുമാൻ വീർയാത്
തദൈവ വ്യഥിതാ വയം।
ക്രിയതാമവിരോധശ്ച
രാഘവേണേതി യൻമയാ ॥ **6.111.18** ॥ 4962

ഉച്യമാനോ ന ഗൃഹ്ണാസി
തസ്യേയം വ്യുഷ്ടിരാഗതാ।
അകസ്മാച്ചാഭികാമോഽസി
സീതാം രാക്ഷസപുംഗവ ॥ **6.111.19** ॥ 4963

ഐശ്വർയസ്യ വിനാശായ
ദേഹസ്യ സ്വജനസ്യ ച।
അരുന്ധത്യാ വിശിഷ്ടാം താം
രോഹിൺയാശ്ചാപി ദുർമതേ ॥ **6.111.20** ॥ 4964

സീതാം ധർഷയതാ മാൻയാം
ത്വയാ ഹ്യസദൃശം കൃതം।
വസുധായാ ഹി വസുധാം
ശ്രിയാഃ ശ്രീം ഭർതൃവത്സലാം ॥ **6.111.21** ॥ 4965

സീതാം സർവാനവദ്യാംഗീ -
മരൺയേ വിജനേ ശുഭാം।
ആനയിത്വാ തു താം ദീനാം
ഛദ്മനാഽഽത്മസ്വദൂഷണം ॥ **6.111.22** ॥ 4966

അപ്രാപ്യ തം ചൈവ കാമം
മൈഥിലീസംഗമേ കൃതം।
പതിവ്രതായാസ്തപസാ
നൂനം ദഗ്ധോഽസി മേ പ്രഭോ ॥ **6.111.23** ॥ 4967

തദൈവ യന്ന ദഗ്ധസ്ത്വം
ധർഷയംസ്തനുമധ്യമാം।
ദേവാ ബിഭ്യതി തേ സർവേ
സേന്ദ്രാഃ സാഗ്നിപുരോഗമാഃ ॥ **6.111.24** ॥ 4968

അവശ്യമേവ ലഭതേ
ഫലം പാപസ്യ കർമണഃ।
ഭർതുഃ പര്യാഗതേ കാലേ
കർതാ നാസ്ത്യത്ര സംശയഃ ॥ **6.111.25** ॥ 4969

ശുഭകൃച്ഛുഭമാപ്നോതി
പാപകൃത് പാപമശ്നുതേ।
വിഭീഷണഃ സുഖം പ്രാപ്ത -
സ്ത്വം പ്രാപ്തഃ പാപമീദൃശം ॥ **6.111.26** ॥ 4970

സന്ത്യന്യാഃ പ്രമദാസ്തുഭ്യം
രൂപേണാഭ്യധികാസ്തതഃ।
അനംഗവശമാപന്ന -
സ്ത്വം തു മോഹാന്ന ബുദ്ധ്യസേ ॥ **6.111.27** ॥ 4971

ന കുലേന ന രൂപേണ
ന ദാക്ഷിണ്യേന മൈഥിലീ।
മയാധികാ വാ തുല്യാ വാ
തത് തു മോഹാന്ന ബുദ്ധ്യസേ ॥ **6.111.28** ॥ 4972

സർവദാ സർവഭൂതാനാം
നാസ്തി മൃത്യുരലക്ഷണഃ।
തവ തദ്വദയം മൃത്യു -
ർമൈഥിലീകൃതലക്ഷണഃ ॥ **6.111.29** ॥ 4973

സീതാനിമിത്തജോ മൃത്യു -
സ്ത്വയാ ദൂരാദുപാഹൃതഃ।
മൈഥിലീ സഹ രാമേണ
വിശോകാ വിഹരിഷ്യതി ॥ **6.111.30** ॥ 4974

അൽപപുണ്യാ ത്വഹം ഘോരേ
പതിതാ ശോകസാഗരേ।
കൈലാസേ മന്ദരേ മേരൗ
തഥാ ചൈത്രരഥേ വനേ ॥ **6.111.31** ॥ 4975

ദേവോദ്യാനേഷു സർവേഷു
വിഹൃത്യ സഹിതാ ത്വയാ।
വിമാനേനാനുരൂപേണ
യാ യാമ്യതുലയാ ശ്രിയാ ॥ **6.111.32** ॥ 4976

പശ്യന്തീ വിവിധാൻ ദേശാം -
സ്താംസ്താംശ്ചിത്രസ്രഗംബരാ।
ഭ്രംശിതാ കാമഭോഗേഭ്യഃ
സാസ്മി വീര വധാത് തവ ॥ **6.111.33** ॥ 4977

സൈവാൻയേവാസ്മി സംവൃത്താ
ധിഗ്രാജ്ഞാം ചഞ്ചലാം ശ്രിയം।
ഹാ രാജൻ സുകുമാരം തേ
സുഭ്രു സുത്വക്സമുന്നസം ॥ **6.111.34** ॥ 4978

കാന്തിശ്രീദ്യുതിഭിസ്തുല്യ -
മിന്ദുപദ്മദിവാകരൈഃ।
കിരീടകൂടോജ്ജ്വലിതം
താമ്രാസ്യം ദീപ്തകുണ്ഡലം ॥ **6.111.35** ॥ 4979

മദവ്യാകുലലോലാക്ഷം
ഭൂത്വാ യത്പാനഭൂമിഷു।
വിവിധസ്രഗ്ധരം ചാരു
വൽഗുസ്മിതകഥം ശുഭം ॥ **6.111.36** ॥ 4980

തദേവാദ്യ തവൈവം ഹി
വക്ത്രം ന ഭ്രാജതേ പ്രഭോ।
രാമസായകനിർഭിന്നം
രക്തം രുധിരവിസ്രവൈഃ ॥ **6.111.37** ॥ 4981

വിശീർണമേദോമസ്തിഷ്കം
രൂക്ഷം സ്യന്ദനരേണുഭിഃ।
ഹാ പശ്ചിമാ മേ സമ്പ്രാപ്താ
ദശാ വൈധവ്യദായിനീ ॥ **6.111.38** ॥ 4982

യാ മയാഽഽസീന്ന സംബുദ്ധാ
കദാചിദപി മന്ദയാ।
പിതാ ദാനവരാജോ മേ
ഭർതാ മേ രാക്ഷസേശ്വരഃ ॥ **6.111.39** ॥ 4983

പുത്രോ മേ ശക്രനിർജേതാ
ഇത്യഹം ഗർവിതാ ഭൃശം।
ദൃപ്താരിമഥനാഃ ക്രൂരാഃ
പ്രഖ്യാതബലപൗരുഷാഃ ॥ **6.111.40** ॥ 4984

അകുതശ്ചിദ്ഭയാ നാഥാ
മമേത്യാസീൻമതിർധ്രുവാ।
തേഷാമേവമ്പ്രഭാവാണാം
യുഷ്മാകം രാക്ഷസർഷഭാഃ ॥ **6.111.41** ॥ 4985

കഥം ഭയമസംബുദ്ധം
മാനുഷാദിദമാഗതം।
സ്നിഗ്ധേന്ദ്രനീലനീലം തു
പ്രാംശുശൈലോപമം മഹത് ॥ **6.111.42** ॥ 4986

കേയൂരാംഗദവൈദൂർയ -
മുക്താഹാരസ്രഗുജ്ജ്വലം।
കാന്തം വിഹാരേഷ്വധികം
ദീപ്തം സംഗ്രാമഭൂമിഷു ॥ **6.111.43** ॥ 4987

ഭാത്യാഭരണഭാഭിർയദ്
വിദ്യുദ്ഭിരിവ തോയദഃ।
തദേവാദ്യ ശരീരം തേ
തീക്ഷ്ണൈർനൈകശരൈശ്ചിതം ॥ **6.111.44** ॥ 4988

പുനർദുർലഭസംസ്പർശം
പരിഷ്വക്തും ന ശക്യതേ।
ശ്വാവിധഃ ശലലൈർയദ്വദ്
ബാണൈർലഗ്നൈർനിരന്തരം ॥ **6.111.45** ॥ 4989

സ്വർപിതൈർമർമസു ഭൃശം
സംഛിന്നസ്നായുബന്ധനം।
ക്ഷിതൗ നിപതിതം രാജൻ
ശ്യാമം വൈ രുധിരച്ഛവി ॥ **6.111.46** ॥ 4990

വജ്രപ്രഹാരാഭിഹതോ
വികീർണ ഇവ പർവതഃ।
ഹാ സ്വപ്നഃ സത്യമേവേദം
ത്വം രാമേണ കഥം ഹതഃ ॥ **6.111.47** ॥ 4991

ത്വം മൃത്യോരപി മൃത്യുഃ സ്യാഃ
കഥം മൃത്യുവശം ഗതഃ।
ത്രൈലോക്യവസുഭോക്തൃതാരം
ത്രൈലോക്യോദ്വേഗദം മഹത് ॥ **6.111.48** ॥ 4992

ജേതാരം ലോകപാലാനാം
ക്ഷേപ്താരം ശങ്കരസ്യ ച।
ദൃപ്താനാം നിഗ്രഹീതാര -
മാവിഷ്കൃതപരാക്രമം ॥ **6.111.49** ॥ 4993

ലോകക്ഷോഭയിതാരം ച
സാധുഭൂതവിദാരണം।
ഓജസാ ദൃപ്തവാക്യാനാം
വക്തൃതാരം രിപുസന്നിധൗ ॥ **6.111.50** ॥ 4994

സ്വയൂഥഭൃത്യഗോപ്താരം
ഹന്താരം ഭീമകർമണാം।
ഹന്താരം ദാനവേന്ദ്രാണാം
യക്ഷാണാം ച സഹസ്രശഃ ॥ **6.111.51** ॥ 4995

നിവാതകവചാനാം തു
നിഗ്രഹീതാരമാഹവേ।
നൈകയജ്ഞവിലോപ്താരം
ത്രാതാരം സ്വജനസ്യ ച ॥ **6.111.52** ॥ 4996

ധർമവ്യവസ്ഥാഭേത്താരം
മായാസ്രഷ്ടാരമാഹവേ।
ദേവാസുരനൃകൻയാനാ -
മാഹർതാരം തതസ്തതഃ ॥ **6.111.53** ॥ 4997

ശത്രുസ്ത്രീശോകദാതാരം
നേതാരം സ്വജനസ്യ ച।
ലങ്കാദ്വീപസ്യ ഗോപ്തോരം
കർതാരം ഭീമകർമണാം ॥ **6.111.54** ॥ 4998

അസ്മാകം കാമഭോഗാനാം
ദാതാരം രഥിനാം വരം।
ഏവമ്പ്രഭാവം ഭർതാരം
ദൃഷ്ട്വാ രാമേണ പാതിതം ॥ **6.111.55** ॥ 4999

സ്ഥിരാസ്മി യാ ദേഹമിമം
ധാരയാമി ഹതപ്രിയാ।
ശയനേഷു മഹാർഹേഷു
ശയിത്വാ രാക്ഷസേശ്വര ॥ **6.111.56** ॥ 5000

ഇഹ കസ്മാത് പ്രസുപ്തോഽസി
ധരണ്യാം രേണുഗുംഠിതഃ।
യദാ മേ തനയഃ ശസ്തോ
ലക്ഷ്മണേനേന്ദ്രജിദ് യുധി ॥ **6.111.57** ॥ 5001

തദാ ത്വഭിഹതാ തീവ്ര -
മദ്യ ത്വസ്മിൻ നിപാതിതാ।
സാഹം ബന്ധുജനൈർഹീനാ
ഹീനാ നാഥേന ച ത്വയാ ॥ **6.111.58** ॥ 5002

വിഹീനാ കാമഭോഗൈശ്ച
ശോചിഷ്യേ ശാശ്വതീഃ സമാഃ।
പ്രപന്നോ ദീർഘമധ്വാനം
രാജന്നദ്യ സുദുർഗമം ॥ **6.111.59** ॥ 5003

നയ മാമപി ദുഃഖാർതാം
ന വർതിഷ്യേ ത്വയാ വിനാ।
കസ്മാത് ത്വം മാം വിഹായേഹ
കൃപണാം ഗന്തുമിച്ഛസി ॥ **6.111.60** ॥ 5004

ദീനാം വിലപതീം മന്ദാം
കിം ച മാം നാഭിഭാഷസേ।
ദൃഷ്ട്വാ ന ഖൽവഭിക്രുദ്ധോ
മാമിഹാനവഗുംഠിതാം ॥ **6.111.61** ॥ 5005

നിർഗതാം നഗരദ്വാരാത്
പദ്ഭ്യാമേവാഗതാം പ്രഭോ।
പശ്യേഷ്ടദാര ദാരാംസ്തേ
ഭ്രഷ്ടലജ്ജാവഗുംഠനാൻ ॥ **6.111.62** ॥ 5006

ബഹിർനിഷ്പതിതാൻ സർവാൻ
കഥം ദൃഷ്ട്വാ ന കുപ്യസി।
അയം ക്രീഡാസഹായസ്തേ -
ഽനാഥോ ലാലപ്യതേ ജനഃ ॥ **6.111.63** ॥ 5007

ന ചൈനമാശ്വാസയസി
കിം വാ ന ബഹുമൻയസേ।
യാസ്ത്വയാ വിധവാ രാജൻ
കൃതാ നൈകാഃ കുലസ്ത്രിയഃ ॥ **6.111.64** ॥ 5008

പതിവ്രതാ ധർമരതാ
ഗുരുശുശ്രൂഷണേ രതാഃ।
താഭിഃ ശോകാഭിതപ്താഭിഃ
ശപ്തഃ പരവശം ഗതഃ॥ **6.111.65**॥ 5009

ത്വയാ വിപ്രകൃതാഭിശ്ച
തദാ ശപ്തസ്തദാഗതം।
പ്രവാദഃ സത്യമേവായം
ത്വാം പ്രതി പ്രായശോ നൃപ॥ **6.111.66**॥ 5010

പതിവ്രതാനാം നാകസ്മാത്
പതന്ത്യശ്രൂണി ഭൂതലേ।
കഥം ച നാമ തേ രാജൻ
ലോകാനാക്രമ്യ തേജസാ॥ **6.111.67**॥ 5011

നാരീചൗര്യമിദം ക്ഷുദ്രം
കൃതം ശൗണ്ഡീര്യമാനിനാ।
അപനീയാശ്രമാദ് രാമം
യൻമൃഗച്ഛദ്മനാ ത്വയാ॥ **6.111.68**॥ 5012

ആനീതാ രാമപത്നീ സാ
അപനീയ ച ലക്ഷ്മണം।
കാതർയം ച ന തേ യുദ്ധേ
കദാചിത് സംസ്മരാമ്യഹം॥ **6.111.69**॥ 5013

തത് തു ഭാഗ്യവിപർയാസാ -
ന്നൂനം തേ പക്വലക്ഷണം।
അതീതാനാഗതാർഥജ്ഞോ
വർതമാനവിചക്ഷണഃ॥ **6.111.70**॥ 5014

മൈഥിലീമാഹൃതാം ദൃഷ്ട്വാ
ധ്യാത്വാ നിഃശ്വസ്യ ചായതം।
സത്യവാക് സ മഹാബാഹോ
ദേവരോ മേ യദബ്രവീത് ॥ **6.111.71** ॥ 5015

അയം രാക്ഷസമുഖ്യാനാം
വിനാശഃ പ്രത്യുപസ്ഥിതഃ।
കാമക്രോധസമുത്ഥേന
വ്യസനേന പ്രസംഗിനാ ॥ **6.111.72** ॥ 5016

നിവൃത്തസ്ത്വത്കൃതേനാർഥഃ
സോഽയം മൂലഹരോ മഹാൻ।
ത്വയാ കൃതമിദം സർവ -
മനാഥം രാക്ഷസം കുലം ॥ **6.111.73** ॥ 5017

നഹി ത്വം ശോചിതവ്യോ മേ
പ്രഖ്യാതബലപൗരുഷഃ।
സ്ത്രീസ്വഭാവാത് തു മേ ബുദ്ധിഃ
കാരുണ്യേ പരിവർതതേ ॥ **6.111.74** ॥ 5018

സുകൃതം ദുഷ്കൃതം ച ത്വം
ഗൃഹീത്വാ സ്വാം ഗതിം ഗതഃ।
ആത്മാനമനുശോചാമി
ത്വദ്വിനാശേന ദുഃഖിതാം ॥ **6.111.75** ॥ 5019

സുഹൃദാം ഹിതകാമാനാം
ന ശ്രുതം വചനം ത്വയാ।
ഭ്രാതൃണാം ചൈവ കാർത്സ്ന്യേന
ഹിതമുക്തം ദശാനന ॥ **6.111.76** ॥ 5020

ഹേത്വർഥയുക്തം വിധിവ -
ച്ഛ്രേയസ്കരമദാരുണം।
വിഭീഷണേനാഭിഹിതം
ന കൃതം ഹേതുമത് ത്വയാ ॥ **6.111.77** ॥ 5021

മാരീചകുംഭകർണാഭ്യാം
വാക്യം മമ പിതുസ്തഥാ।
ന കൃതം വീർയമത്തേന
തസ്യേദം ഫലമീദൃശം ॥ **6.111.78** ॥ 5022

നീലജീമൂതസങ്കാശ
പീതാംബര ശുഭാംഗദ।
സ്വഗാത്രാണി വിനിക്ഷിപ്യ
കിം ശേഷേ രുധിരാവൃതഃ ॥ **6.111.79** ॥ 5023

പ്രസുപ്ത ഇവ ശോകാർതാം
കിം മാം ന പ്രതിഭാഷസേ।
മഹാവീർയസ്യ ദക്ഷസ്യ
സംയുഗേഷ്വപലായിനഃ ॥ **6.111.80** ॥ 5024

യാതുധാനസ്യ ദൗഹിത്രീം
കിം മാം ന പ്രതിഭാഷസേ।
ഉത്തിഷ്ഠോത്തിഷ്ഠ കിം ശേഷേ
നവേ പരിഭവേ കൃതേ ॥ **6.111.81** ॥ 5025

അദ്യ വൈ നിർഭയാ ലങ്കാം
പ്രവിഷ്ടാഃ സൂർയരശ്മയഃ।
യേന സൂദയസേ ശത്രൂൻ
സമരേ സൂർയവർചസാ ॥ **6.111.82** ॥ 5026

വജ്രം വജ്രധരസ്യേവ
സോഽയം തേ സതതാർചിതഃ।
രണേ ബഹുപ്രഹരണോ
ഹേമജാലപരിഷ്കൃതഃ ॥ **6.111.83** ॥ 5027

പരിഘോ വ്യവകീർണസ്തേ
ബാണൈശ്ചരിന്നഃ സഹസ്രധാ।
പ്രിയാമിവോപസംഗൃഹ്യ
കിം ശേഷേ രണമേദിനീം ॥ **6.111.84** ॥ 5028

അപ്രിയാമിവ കസ്മാച്ച
മാം നേച്ഛസ്യഭിഭാഷിതും।
ധിഗസ്തു ഹൃദയം യസ്യാ
മമേദം ന സഹസ്രധാ ॥ **6.111.85** ॥ 5029

ത്വയി പഞ്ചത്വമാപന്നേ
ഫലതേ ശോകപീഡിതം।
ഇത്യേവം വിലപന്തീ സാ
ബാഷ്പപര്യാകുലേക്ഷണാ ॥ **6.111.86** ॥ 5030

സ്നേഹോപസ്കന്നഹൃദയാ
തദാ മോഹമുപാഗമത്।
കശ്മലാഭിഹതാ സന്നാ
ബഭൗ സാ രാവണോരസി ॥ **6.111.87** ॥ 5031

സന്ധ്യാനുരക്തേ ജലദേ
ദീപ്താ വിദ്യുദിവോജ്ജ്വലാ।
തഥാഗതാം സമുത്ഥാപ്യ
സപത്ന്യസ്താം ഭൃശാതുരാഃ ॥ **6.111.88** ॥ 5032

പർയവസ്ഥാപയാമാസൂ
രുദത്യോ രുദതീം ഭൃശം।
കിം തേ ന വിദിതാ ദേവി
ലോകാനാം സ്ഥിതിരധ്രുവാ ॥ **6.111.89** ॥ 5033

ദശാവിഭാഗപർയായേ
രാജ്ഞാം വൈ ചഞ്ചലാഃ ശ്രിയഃ।
ഇത്യേവമുച്യമാനാ സാ
സശബ്ദം പ്രരുരോദ ഹ ॥ **6.111.90** ॥ 5034

സ്നപയന്തീ തദാസ്രേണ
സ്തനൗ വക്ത്രം സുനിർമലം।
ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാമോ
വിഭീഷണമുവാച ഹ ॥ **6.111.91** ॥ 5035

സംസ്കാരഃ ക്രിയതാം ഭ്രാതുഃ
സ്ത്രീഗണഃ പരിസാന്ത്വ്യതാം।
തമുവാച തതോ ധീമാൻ
വിഭീഷണ ഇദം വചഃ ॥ **6.111.92** ॥ 5036

വിമൃശ്യ ബുദ്ധ്യാ പ്രശ്രിതം
ധർമാർഥസഹിതം ഹിതം।
ത്യക്തധർമവ്രതം ക്രൂരം
നൃശംസമനൃതം തഥാ ॥ **6.111.93** ॥ 5037

നാഹമർഹാമി സംസ്കർതും
പരദാരാഭിമർശനം।
ഭ്രാത്യരൂപോ ഹി മേ ശത്രു -
രേഷ സർവാഹിതേ രതഃ ॥ **6.111.94** ॥ 5038

രാവണോ നാർഹതേ പൂജാം
പൂജ്യോഽപി ഗുരുഗൗരവാത് ।
നൃശംസ ഇതി മാം രാമ
വക്ഷ്യന്തി മനുജാ ഭുവി ॥ **6.111.95** ॥ 5039

ശ്രുത്വാ തസ്യാഗുണാൻ സർവേ
വക്ഷ്യന്തി സുകൃതം പുനഃ ।
തച്ഛ്രുത്വാ പരമപ്രീതോ
രാമോ ധർമഭൃതാം വരഃ ॥ **6.111.96** ॥ 5040

വിഭീഷണമുവാചേദം
വാക്യജ്ഞം വാക്യകോവിദഃ ।
തവാപി മേ പ്രിയം കാർയം
ത്വത്പ്രഭാവാൻമയാ ജിതം ॥ **6.111.97** ॥ 5041

അവശ്യം തു ക്ഷമം വാച്യോ
മയാ ത്വം രാക്ഷസേശ്വര ।
അധർമാനൃതസംയുക്തഃ
കാമം ത്വേഷ നിശാചരഃ ॥ **6.111.98** ॥ 5042

തേജസ്വീ ബലവാംഛൂരഃ
സംഗ്രാമേഷു ച നിത്യശഃ ।
ശതക്രതുമുഖൈർദേവൈഃ
ശ്രൂയതേ ന പരാജിതഃ ॥ **6.111.99** ॥ 5043

മഹാത്മാ ബലസമ്പന്നോ
രാവണോ ലോകരാവണഃ ।
മരണാന്താനി വൈരാണി
നിർവൃത്തം നഃ പ്രയോജനം ॥ **6.111.100** ॥ 5044

ക്രിയതാമസ്യ സംസ്കാരോ
മമാപ്യേഷ യഥാ തവ।
ത്വത്സകാശാൻമഹാബാഹോ
സംസ്കാരം വിധിപൂർവകം ॥ **6.111.101** ॥ 5045

ക്ഷിപ്രമർഹതി ധർമേണ
ത്വം യശോഭാഗ് ഭവിഷ്യസി।
രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
ത്വരമാണോ വിഭീഷണഃ ॥ **6.111.102** ॥ 5046

സംസ്കാരയിതുമാരേഭേ
ഭ്രാതരം രാവണം ഹതം।
സ പ്രവിശ്യ പുരീം ലങ്കാം
രാക്ഷസേന്ദ്രോ വിഭീഷണഃ ॥ **6.111.103** ॥ 5047

രാവണസ്യാഗ്നിഹോത്രം തു
നിർയാപയതി സത്വരം।
ശകടാൻ ദാരുരൂപാണി
അഗ്നീൻ വൈ യാജകാംസ്തഥാ ॥ **6.111.104** ॥ 5048

തഥാ ചന്ദനകാഷ്ഠാനി
കാഷ്ഠാനി വിവിധാനി ച।
അഗരൂണി സുഗന്ധീനി
ഗന്ധാംശ്ച സുരഭീംസ്തഥാ ॥ **6.111.105** ॥ 5049

മണിമുക്തപ്രവാലാനി
നിർയാപയതി രാക്ഷസഃ।
ആജഗാമ മുഹൂർതേന
രാക്ഷസൈഃ പരിവാരിതഃ ॥ **6.111.106** ॥ 5050

തതോ മാൽയവതാ സാർധം
ക്രിയാമേവ ചകാര സഃ।
സൗവർണീം ശിബികാം ദിവ്യാ -
മാരോപ്യ ക്ഷൗമവാസസം ॥ **6.111.107** ॥ 5051

രാവണം രാക്ഷസാധീശ -
മശ്രുവർണമുഖാ ദ്വിജാഃ।
തൂർയഘോഷൈശ്ച വിവിധൈഃ
സ്തുവദ്ഭിശ്ചാഭിനന്ദിതം ॥ **6.111.108** ॥ 5052

പതാകാഭിശ്ച ചിത്രാഭിഃ
സുമനോഭിശ്ച ചിത്രിതാം।
ഉത്ക്ഷിപ്യ ശിബികാം താം തു
വിഭീഷണപുരോഗമാഃ ॥ **6.111.109** ॥ 5053

ദക്ഷിണാഭിമുഖാഃ സർവേ
ഗൃഹ്യ കാഷ്ഠാനി ഭേജിരേ।
അഗ്നയോ ദീപ്യമാനാസ്തേ
തദാധ്വർയുസമീരിതാഃ ॥ **6.111.110** ॥ 5054

ശരണാഭിഗതാഃ സർവേ
പുരസ്താത് തസ്യ തേ യയുഃ।
അന്തഃപുരാണി സർവാണി
രുദമാനാനി സത്വരം ॥ **6.111.111** ॥ 5055

പൃഷ്ഠതോഽനുയയുസ്താനി
പ്ലവമാനാനി സർവതഃ।
രാവണം പ്രയതേ ദേശേ
സ്ഥാപ്യ തേ ഭൃശദുഃഖിതാഃ ॥ **6.111.112** ॥ 5056

ചിതാം ചന്ദനകാഷ്ഠൈശ്ച
പദ്മകോശീരചന്ദനൈഃ।
ബ്രാഹ്മ്യാ സംവർതയാമാസൂ
രാങ്കവാസ്തരണാവൃതാം ॥ **6.111.113** ॥ 5057

പ്രചക്രൂ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
പിതൃമേധമനുത്തമം।
വേദിം ച ദക്ഷിണാപ്രാചീം
യഥാസ്ഥാനം ച പാവകം ॥ **6.111.114** ॥ 5058

പൃഷദാജ്യേന സമ്പൂർണം
സ്രുവം സ്കന്ധേ പ്രചിക്ഷിപുഃ।
പാദയോഃ ശകടം പ്രാപു -
രൂർവോശ്ചോലൂഖലം തദാ ॥ **6.111.115** ॥ 5059

ദാരുപാത്രാണി സർവാണി
അരണിം ചോത്തരാരണിം।
ദത്ത്വാ തു മുസലം ചാൻയം
യഥാസ്ഥാനം വിചക്രമുഃ ॥ **6.111.116** ॥ 5060

ശാസ്ത്രദൃഷ്ടേന വിധിനാ
മഹർഷിവിഹിതേന ച।
തത്ര മേധ്യം പശും ഹത്വാ
രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ രാക്ഷസാഃ ॥ **6.111.117** ॥ 5061

പരിസ്തരണികാം രാജ്ഞോ
ഘൃതാക്തം സമവേശയൻ।
ഗന്ധൈർമാൽയൈരലങ്കൃത്യ
രാവണം ദീനമാനസാഃ ॥ **6.111.118** ॥ 5062

വിഭീഷണസഹായാസ്തേ
വസ്ത്രൈശ്ച വിവിധൈരപി।
ലാജൈരവകിരന്തി സ്മ
ബാഷ്പപൂർണമുഖാസ്തഥാ ॥ **6.111.119** ॥ 5063

സ ദദൗ പാവകം തസ്യ
വിധിയുക്തം വിഭീഷണഃ।
സ്നാത്വാ ചൈവാർദ്രവസ്ത്രേണ
തിലാൻ ദർഭവിമിശ്രിതാൻ ॥ **6.111.120** ॥ 5064

ഉദകേന ച സമ്മിശ്രാൻ
പ്രദായ വിധിപൂർവകം।
താഃ സ്ത്രിയോഽനുനയാമാസ
സാന്ത്വയിത്വാ പുനഃ പുനഃ ॥ **6.111.121** ॥ 5065

ഗമ്യതാമിതി താഃ സർവാ
വിവിശുർനഗരം തതഃ।
പ്രവിഷ്ടാസു പുരീം സ്ത്രീഷു
രാക്ഷസേന്ദ്രോ വിഭീഷണഃ।
രാമപാർശ്വമുപാഗമ്യ
സമതിഷ്ഠദ് വിനീതവത് ॥ **6.111.122** ॥ 5066

രാമോഽപി സഹ സൈന്യേന
സസുഗ്രീവഃ സലക്ഷ്മണഃ।
ഹർഷം ലേഭേ രിപും ഹത്വാ
വൃത്രം വജ്രധരോ യഥാ ॥ **6.111.123** ॥ 5067

തതോ വിമുക്ത്വാ സശരം ശരാസനം
മഹേന്ദ്രദത്തം കവചം സ തൻമഹത്।

വിമുച്യ രോഷം രിപുനിഗ്രഹാത് തതോ
രാമഃ സ സൗമ്യത്വമുപാഗതോഽരിഹാ ॥ **6.111.124** ॥ 5068

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകാദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വാദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

വിഭീഷണസ്യ രാജ്യാഭിഷേകഃ ശ്രീരാമേണ ഹനുമദ്ദ്വാരാ സീതാം പ്രതി സന്ദേശസ്യ പ്രേഷണം

തേ രാവണവധം ദൃഷ്ട്വാ
ദേവഗന്ധർവദാനവാഃ।
ജഗ്മുഃ സ്വൈഃ സ്വൈർവിമാനൈസ്തേ
കഥയന്തഃ ശുഭാഃ കഥാഃ ॥ **6.112.1** ॥ 5069

രാവണസ്യ വധം ഘോരം
രാഘവസ്യ പരാക്രമം।
സുയുദ്ധം വാനരാണാം ച
സുഗ്രീവസ്യ ച മന്ത്രിതം ॥ **6.112.2** ॥ 5070

അനുരാഗം ച വീർയം ച
മാരുതേർലക്ഷ്മണസ്യ ച।
പതിവ്രതാത്വം സീതായാ
ഹനൂമതി പരാക്രമം ॥ **6.112.3** ॥ 5071

കഥയന്തോ മഹാഭാഗാ
ജഗ്മുർഹൃഷ്ടാ യഥാഗതം।

രാഘവസ്തു രഥം ദിവ്യ -
മിന്ദ്രദത്തം ശിഖിപ്രഭം ॥ **6.112.4** ॥ 5072

അനുജ്ഞാപ്യ മഹാബാഹു -
ർമാതലിം പ്രത്യപൂജയത് ।
രാഘവേണാഭ്യനുജ്ഞാതോ
മാതലിഃ ശക്രസാരഥിഃ ॥ **6.112.5** ॥ 5073

ദിവ്യം തം രഥമാസ്ഥായ
ദിവമേവോത്പപാത ഹ ।
തസ്മിംസ്തു ദിവമാരൂഢേ
സരഥേ രഥിനാം വരഃ ॥ **6.112.6** ॥ 5074

രാഘവഃ പരമപ്രീതഃ
സുഗ്രീവം പരിഷസ്വജേ ।
പരിഷ്വജ്യ ച സുഗ്രീവം
ലക്ഷ്മണേനാഭിവാദിതഃ ॥ **6.112.7** ॥ 5075

പൂജ്യമാനോ ഹരിഗണൈ -
രാജഗാമ ബലാലയം ।
അഥോവാച സ കാകുത്സ്ഥഃ
സമീപപരിവർതിനം ॥ **6.112.8** ॥ 5076

സൗമിത്രിം സത്ത്വസമ്പന്നം
ലക്ഷ്മണം ദീപ്തതേജസം ।
വിഭീഷണമിമം സൗമ്യ
ലങ്കായാമഭിഷേചയ ॥ **6.112.9** ॥ 5077

അനുരക്തം ച ഭക്തം ച
തഥാ പൂർവോപകാരിണം ।

ഏഷ മേ പരമഃ കാമോ
യദിമം രാവണാനുജം ॥ **6.112.10** ॥ 5078

ലങ്കായാം സൗമ്യ പശ്യേയ -
മഭിഷിക്തം വിഭീഷണം ।
ഏവമുക്തസ്തു സൗമിത്രീ
രാഘവേണ മഹാത്മനാ ॥ **6.112.11** ॥ 5079

തഥേത്യുക്ത്വാ സുസംഹൃഷ്ടഃ
സൗവർണം ഘടമാദദേ ।
തം ഘടം വാനരേന്ദ്രാണാം
ഹസ്തേ ദത്ത്വാ മനോജവാൻ ॥ **6.112.12** ॥ 5080

വ്യാദിദേശ മഹാസത്ത്വാൻ
സമുദ്രസലിലം തദാ ।
അതിശീഘ്രം തതോ ഗത്വാ
വാനരാസ്തേ മനോജവാഃ ॥ **6.112.13** ॥ 5081

ആഗതാസ്തു ജലം ഗൃഹ്യ
സമുദ്രാദ് വാനരോത്തമാഃ ।
തതസ്ത്വേകം ഘടം ഗൃഹ്യ
സംസ്ഥാപ്യ പരമാസനേ ॥ **6.112.14** ॥ 5082

ഘടേന തേന സൗമിത്രി -
രഭ്യഷിഞ്ചദ് വിഭീഷണം ।
ലങ്കായാം രക്ഷസാം മധ്യേ
രാജാനം രാമശാസനാത് ॥ **6.112.15** ॥ 5083

വിധിനാ മന്ത്രദൃഷ്ടേന
സുഹൃദ്ഗണസമാവൃതം ।

അഭ്യഷിഞ്ചസ്തദാ സർവേ
രാക്ഷസാ വാനരാസ്തഥാ ॥ **6.112.16** ॥ 5084

പ്രഹർഷമതുലം ഗത്വാ
തുഷ്ടുവൂ രാമമേവ ഹി ।
തസ്യാമാത്യാ ജഹൃഷിരേ
ഭക്തോ യേ ചാസ്യ രാക്ഷസാഃ ॥ **6.112.17** ॥ 5085

ദൃഷ്ട്വാഭിഷിക്തം ലങ്കായാം
രാക്ഷസേന്ദ്രം വിഭീഷണം ।
രാഘവഃ പരമാം പ്രീതിം
ജഗാമ സഹലക്ഷ്മണഃ ॥ **6.112.18** ॥ 5086

സ തദ് രാജ്യം മഹത് പ്രാപ്യ
രാമദത്തം വിഭീഷണഃ ।
സാന്ത്വയിത്വാ പ്രകൃതയ -
സ്തതോ രാമമുപാഗമത് ॥ **6.112.19** ॥ 5087

ദധ്യക്ഷതാൻ മോദകാംശ്ച
ലാജാഃ സുമനസസ്തഥാ ।
ആജഹ്രുരഥ സംഹൃഷ്ടാഃ
പൗരാസ്തസ്മൈ നിശാചരാഃ ॥ **6.112.20** ॥ 5088

സ താൻ ഗൃഹീത്വാ ദുർധർഷോ
രാഘവായ ന്യവേദയത് ।
മംഗല്യം മംഗലം സർവം
ലക്ഷ്മണായ ച വീര്യവാൻ ॥ **6.112.21** ॥ 5089

കൃതകാര്യം സമൃദ്ധാർഥം
ദൃഷ്ട്വാ രാമോ വിഭീഷണം ।

പ്രതിജഗ്രാഹ തത് സർവം
തസ്യൈവ പ്രതികാമ്യയാ ॥ **6.112.22** ॥ 5090

തതഃ ശൈലോപമം വീരം
പ്രാഞ്ജലിം പ്രണതം സ്ഥിതം।
ഉവാചേദം വചോ രാമോ
ഹനൂമന്തം പ്ലവംഗമം ॥ **6.112.23** ॥ 5091

അനുജ്ഞാപ്യ മഹാരാജ -
മിമം സൗമ്യ വിഭീഷണം।
പ്രവിശ്യ നഗരീം ലങ്കാം
കൗശലം ബ്രൂഹി മൈഥിലീം ॥ **6.112.24** ॥ 5092

വൈദേഹ്യൈ മാം ച കുശലം
സുഗ്രീവം ച സലക്ഷ്മണം।
ആചക്ഷ്വ വദതാം ശ്രേഷ്ഠ
രാവണം ച ഹതം രണേ ॥ **6.112.25** ॥ 5093

പ്രിയമേതദിഹാഖ്യാഹി
വൈദേഹ്യാസ്ത്വം ഹരീശ്വര।
പ്രതിഗൃഹ്യ തു സന്ദേശ -
മുപാവർതിതുമർഹസി ॥ **6.112.26** ॥ 5094

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്വാദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രയോദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

സീതയാ സഹ സംലപ്യ നിവൃത്തേന ഹനുമതാ ശ്രീരാമം പ്രതി തസ്യാഃ സന്ദേശസ്യ ശ്രാവണം

ഇതി പ്രതിസമാദിഷ്ടോ
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ ।
പ്രവിവേശ പുരീം ലങ്കാം
പൂജ്യമാനോ നിശാചരൈഃ ॥ **6.113.1** ॥ 5095

പ്രവിശ്യ ച പുരീം ലങ്കാ -
മനുജ്ഞാപ്യ വിഭീഷണം ।
തതസ്തേനാഭ്യനുജ്ഞാതോ
ഹനൂമാൻ വൃക്ഷവാടികാം ॥ **6.113.2** ॥ 5096

സമ്പ്രവിശ്യ യഥാന്യായം
സീതായാ വിദിതോ ഹരിഃ ।
ദദർശ മൃജയാ ഹീനാം
സാതങ്കാം രോഹിണീമിവ ॥ **6.113.3** ॥ 5097

വൃക്ഷമൂലേ നിരാനന്ദാം
രാക്ഷസീഭിഃ പരീവൃതാം ।

നിഭൃതഃ പ്രണതഃ പ്രഹ്വഃ
സോഽഭിഗമ്യാഭിവാദ്യ ച ॥ **6.113.4** ॥ 5098

ദൃഷ്ട്വാ തമാഗതം ദേവീ
ഹനൂമന്തം മഹാബലം।
തൂഷ്ണീമാസ്ത തദാ ദൃഷ്ട്വാ
സ്മൃത്വാ ഹൃഷ്ടാഭവത് തദാ ॥ **6.113.5** ॥ 5099

സൗമ്യം തസ്യാ മുഖം ദൃഷ്ട്വാ
ഹനൂമാൻ പ്ലവഗോത്തമഃ।
രാമസ്യ വചനം സർവ -
മാഖ്യാതുമുപചക്രമേ ॥ **6.113.6** ॥ 5100

വൈദേഹി കുശലീ രാമഃ
സഹസുഗ്രീവലക്ഷ്മണഃ।
കുശലം ചാഹ സിദ്ധാർഥോ
ഹതശത്രുരമിത്രജിത് ॥ **6.113.7** ॥ 5101

വിഭീഷണസഹായേന
രാമേണ ഹരിഭിഃ സഹ।
നിഹതോ രാവണോ ദേവി
ലക്ഷ്മണേന ച വീർയവാൻ ॥ **6.113.8** ॥ 5102

പ്രിയമാഖ്യാമി തേ ദേവി
ഭൂയശ്ച ത്വാം സഭാജയേ।
തവ പ്രഭാവാദ് ധർമജ്ഞേ
മഹാൻ രാമേണ സംയുഗേ ॥ **6.113.9** ॥ 5103

ലബ്ധോഽയം വിജയഃ സീതേ
സ്വസ്ഥാ ഭവ ഗതജ്വരാ।

രാവണശ്ച ഹതഃ ശത്രു -
ർലങ്കാ ചൈവ വശീകൃതാ ॥ **6.113.10** ॥ 5104

മയാ ഹ്യലബ്ധനിദ്രേണ
ധൃതേന തവ നിർജയേ ।
പ്രതിജ്ഞൈഷാ വിനിസ്തീർണാ
ബദ്ധ്വാ സേതും മഹോദധൗ ॥ **6.113.11** ॥ 5105

സംഭ്രമശ്ച ന കർതവ്യോ
വർതന്ത്യാ രാവണാലയേ ।
വിഭീഷണവിധേയം ഹി
ലങ്കൈശ്വർയമിദം കൃതം ॥ **6.113.12** ॥ 5106

തദാശ്വസിഹി വിസ്രബ്ധം
സ്വഗൃഹേ പരിവർതസേ ।
അയം ചാഭ്യേതി സംഹൃഷ്ട -
സ്ത്വദ്ദർശനസമുത്സുകഃ ॥ **6.113.13** ॥ 5107

ഏവമുക്താ തു സാ ദേവീ
സീതാ ശശിനിഭാനനാ ।
പ്രഹർഷേണാവരുദ്ധാ സാ
വ്യാഹർതും ന ശശാക ഹ ॥ **6.113.14** ॥ 5108

തതോഽബ്രവീദ്ധരിവരഃ
സീതാമപ്രതിജൽപതീം ।
കിം ത്വം ചിന്തയസേ ദേവി
കിം ച മാം നാഭിഭാഷസേ ॥ **6.113.15** ॥ 5109

ഏവമുക്താ ഹനുമതാ
സീതാ ധർമപഥേ സ്ഥിതാ ।

അബ്രവീത് പരമപ്രീതാ
ബാഷ്പഗദ്ഗദയാ ഗിരാ ॥ **6.113.16** ॥ 5110

പ്രിയമേതദുപശ്രുത്യ
ഭർതുർവിജയസംശ്രിതം ।
പ്രഹർഷവശമാപന്നാ
നിർവാക്യാസ്മി ക്ഷണാന്തരം ॥ **6.113.17** ॥ 5111

നഹി പശ്യാമി സദൃശം
ചിന്തയന്തീ പ്ലവംഗമ ।
ആഖ്യാനകസ്യ ഭവതോ
ദാതും പ്രത്യഭിനന്ദനം ॥ **6.113.18** ॥ 5112

ന ഹി പശ്യാമി തത് സൗമ്യ
പൃഥിവ്യാമപി വാനര ।
സദൃശം യത്പ്രിയാഖ്യാനേ
തവ ദത്ത്വാ ഭവേത് സുഖം ॥ **6.113.19** ॥ 5113

ഹിരണ്യം വാ സുവർണം വാ
രത്നാനി വിവിധാനി ച ।
രാജ്യം വാ ത്രിഷു ലോകേഷു
ഏതന്നാർഹതി ഭാഷിതം ॥ **6.113.20** ॥ 5114

ഏവമുക്തസ്തു വൈദേഹ്യാ
പ്രത്യുവാച പ്ലവംഗമഃ ।
പ്രഗൃഹീതാഞ്ജലിർഹർഷാത്
സീതായാഃ പ്രമുഖേ സ്ഥിതഃ ॥ **6.113.21** ॥ 5115

ഭർതുഃ പ്രിയഹിതേ യുക്തേ
ഭർതുർവിജയകാങ്ക്ഷിണി ।

സ്നിഗ്ധമേവംവിധം വാക്യം
ത്വമേവാർഹസ്യനിന്ദിതേ ॥ **6.113.22** ॥ 5116

തവൈതദ് വചനം സൗമ്യേ
സാരവത് സ്നിഗ്ധമേവ ച ।
രത്നൗഘാദ് വിവിധാച്ചാപി
ദേവരാജ്യാദ് വിശിഷ്യതേ ॥ **6.113.23** ॥ 5117

അർഥതശ്ച മയാ പ്രാപ്താ
ദേവരാജ്യാദയോ ഗുണാഃ ।
ഹതശത്രും വിജയിനം
രാമം പശ്യാമി സുസ്ഥിതം ॥ **6.113.24** ॥ 5118

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
മൈഥിലീ ജനകാത്മജാ ।
തതഃ ശുഭതരം വാക്യ -
മുവാച പവനാത്മജം ॥ **6.113.25** ॥ 5119

അതിലക്ഷണസമ്പന്നം
മാധുർയഗുണഭൂഷണം ।
ബുദ്ധ്യാ ഹ്യഷ്ടാംഗയാ യുക്തം
ത്വമേവാർഹസി ഭാഷിതും ॥ **6.113.26** ॥ 5120

ശ്ലാഘനീയോഽനിലസ്യ ത്വം
സുതഃ പരമധാർമികഃ ।
ബലം ശൗർയം ശ്രുതം സത്ത്വം
വിക്രമോ ദാക്ഷ്യമുത്തമം ॥ **6.113.27** ॥ 5121

തേജഃ ക്ഷമാ ധൃതിഃ സ്ഥൈർയം
വിനീതത്വം ന സംശയഃ ।

ഏതേ ചാന്യേ ച ബഹവോ
ഗുണാസ്ത്വയ്യേവ ശോഭനാഃ ॥ **6.113.28** ॥ 5122

അഥോവാച പുനഃ സീതാ -
മസംഭ്രാന്തോ വിനീതവത്।
പ്രഗൃഹീതാഞ്ജലിർഹർഷാത്
സീതായാഃ പ്രമുഖേ സ്ഥിതഃ ॥ **6.113.29** ॥ 5123

ഇമാസ്തു ഖലു രാക്ഷസ്യോ
യദി ത്വമനുമന്യസേ।
ഹന്തുമിച്ഛാമി താഃ സർവാ
യാഭിസ്ത്വം തർജിതാ പുരാ ॥ **6.113.30** ॥ 5124

ക്ലിശ്യന്തീം പതിദേവാം ത്വാ -
മശോകവനികാം ഗതാം।
ഘോരരൂപസമാചാരാഃ
ക്രൂരാഃ ക്രൂരതരേക്ഷണാഃ ॥ **6.113.31** ॥ 5125

ഇഹ ശ്രുതാ മയാ ദേവി
രാക്ഷസ്യോ വികൃതാനനാഃ।
അസകൃത്പരുഷൈർവാക്യൈ -
ർവദന്ത്യോ രാവണാജ്ഞയാ ॥ **6.113.32** ॥ 5126

വികൃതാ വികൃതാകാരാഃ
ക്രൂരാഃ ക്രൂരകചേക്ഷണാഃ।
ഇച്ഛാമി വിവിധൈർഘാതൈ -
ർഹന്തുമേതാഃ സുദാരുണാഃ ॥ **6.113.33** ॥ 5127

രാക്ഷസ്യോ ദാരുണകഥാ
വരമേതത് പ്രയച്ഛ മേ।

മുഷ്ടിഭിഃ പാർഷ്ണിഘാതൈശ്ച
വിശാലൈശ്ചൈവ ബാഹുഭിഃ ॥ **6.113.34** ॥ 5128

ജംഘാജാനുപ്രഹാരൈശ്ച
ദന്താനാം ചൈവ പീഡനൈഃ।
കർതനൈഃ കർണനാസാനാം
കേശാനാം ലുഞ്ചനൈസ്തഥാ ॥ **6.113.35** ॥ 5129

നിപാത്യ ഹന്തുമിച്ഛാമി
തവ വിപ്രിയകാരിണീഃ।
ഏവം പ്രഹാരൈർബഹുഭിഃ
സമ്പ്രഹാർയ യശസ്വിനി ॥ **6.113.36** ॥ 5130

ഘാതയേ തീവ്രരൂപാഭി -
ർയാഭിസ്ത്വം തർജിതാ പുരാ।
ഇത്യുക്താ സാ ഹനുമതാ
കൃപണാ ദീനവത്സലാ ॥ **6.113.37** ॥ 5131

ഹനൂമന്തമുവാചേദം
ചിന്തയിത്വാ വിമൃശ്യ ച।
രാജസംശ്രയവശ്യാനാം
കുർവതീനാം പരാജ്ഞയാ ॥ **6.113.38** ॥ 5132

വിധേയാനാം ച ദാസീനാം
കഃ കുപ്യേദ് വാനരോത്തമ।
ഭാഗ്യവൈഷമ്യദോഷേണ
പുരസ്താദ്ദുഷ്കൃതേന ച ॥ **6.113.39** ॥ 5133

മയൈതത് പ്രാപ്യതേ സർവം
സ്വകൃതം ഹ്യുപഭുജ്യതേ।

മൈവം വദ മഹാബാഹോ
ദൈവീ ഹ്യേഷാ പരാ ഗതിഃ ॥ **6.113.40** ॥ 5134

പ്രാപ്തവ്യം തു ദശായോഗാ -
ന്മയൈതദിതി നിശ്ചിതം।
ദാസീനാം രാവണസ്യാഹം
മർഷയാമീഹ ദുർബലാ ॥ **6.113.41** ॥ 5135

ആജ്ഞപ്താ രാക്ഷസേനേഹ
രാക്ഷസ്യസ്തർജയന്തി മാം।
ഹതേ തസ്മിൻ ന കുർവന്തി
തർജനം മാരുതാത്മജ ॥ **6.113.42** ॥ 5136

അയം വ്യാഘ്രസമീപേ തു
പുരാണോ ധർമസംഹിതഃ।
ഋക്ഷേണ ഗീതഃ ശ്ലോകോഽസ്തി
തം നിബോധ പ്ലവംഗമ ॥ **6.113.43** ॥ 5137

ന പരഃ പാപമാദത്തേ
പരേഷാം പാപകർമണാം।
സമയോ രക്ഷിതവ്യസ്തു
സന്തശ്ചാരിത്രഭൂഷണാഃ ॥ **6.113.44** ॥ 5138

പാപാനാം വാ ശുഭാനാം വാ
വധാർഹാണാമഥാപി വാ।
കാർയം കാരുണ്യമാർയേണ
ന കശ്ചിന്നാപരാധ്യതി ॥ **6.113.45** ॥ 5139

ലോകഹിംസാവിഹാരാണാം
ക്രൂരാണാം പാപകർമണാം।

കുർവതാമപി പാപാനി
നൈവ കാർയമശോഭനം ॥ **6.113.46** ॥ 5140

ഏവമുക്തസ്തു ഹനുമാൻ
സീതയാ വാക്യകോവിദഃ।
പ്രത്യുവാച തതഃ സീതാം
രാമപത്നീമനിന്ദിതാം ॥ **6.113.47** ॥ 5141

യുക്താ രാമസ്യ ഭവതീ
ധർമപത്നീ ഗുണാൻവിതാ।
പ്രതിസന്ദിശ മാം ദേവി
ഗമിഷ്യേ യത്ര രാഘവഃ ॥ **6.113.48** ॥ 5142

ഏവമുക്താ ഹനുമതാ
വൈദേഹീ ജനകാത്മജാ।
സാബ്രവീദ് ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമി
ഭർതാരം ഭക്തവത്സലം ॥ **6.113.49** ॥ 5143

തസ്യാസ്തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ।
ഹർഷയൻ മൈഥിലീം വാക്യ -
മുവാചേദം മഹാമതിഃ ॥ **6.113.50** ॥ 5144

പൂർണചന്ദ്രമുഖം രാമം
ദ്രക്ഷ്യസ്യദ്യ സലക്ഷ്മണം।
സ്ഥിതമിത്രം ഹതാമിത്രം
ശചീവേന്ദ്രം സുരേശ്വരം ॥ **6.113.51** ॥ 5145

താമേവമുക്ത്വാ ഭ്രാജന്തീം
സീതാം സാക്ഷാദിവ ശ്രിയം।

ആജഗാമ മഹാതേജാ
ഹനൂമാൻ യത്ര രാഘവഃ ॥ **6.113.52** ॥ 5146

സപദി ഹരിവരസ്തതോ ഹനൂമാൻ
പ്രതിവചനം ജനകേശ്വരാത്മജായാഃ।
കഥിതമകഥയദ് യഥാക്രമേണ
ത്രിദശവരപ്രതിമായ രാഘവായ ॥ **6.113.53** ॥ 5147

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ത്രയോദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുർദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യാജ്ഞയാ വിഭീഷണേന സീതായാസ്തത്സമീപ ആനയനം സീതാകർതൃകം പ്രിയതമമുഖചന്ദ്രസ്യ ദർശനം ച

തമുവാച മഹാപ്രാജ്ഞഃ
സോഽഭിവാദ്യ പ്ലവംഗമഃ ।
രാമം കമലപത്രാക്ഷം
വരം സർവധനുഷ്മതാം ॥ **6.114.1** ॥ 5148

യന്നിമിത്തോഽയമാരംഭഃ
കർമണാം യഃ ഫലോദയഃ ।
താം ദേവീം ശോകസന്തപ്താം
ദ്രഷ്ടുമർഹസി മൈഥിലീം ॥ **6.114.2** ॥ 5149

സാ ഹി ശോകസമാവിഷ്ടാ
ബാഷ്പപര്യാകുലേക്ഷണാ ।
മൈഥിലീ വിജയം ശ്രുത്വാ
ദ്രഷ്ടും ത്വാമഭികാങ്ക്ഷതി ॥ **6.114.3** ॥ 5150

പൂർവകാത് പ്രത്യയാച്ചാഹ -
മുക്തോ വിശ്വസ്തയാ തയാ ।

ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമി ഭർതാര -
മിതി പർയാകുലേക്ഷണാ ॥ **6.114.4** ॥ 5151

ഏവമുക്തോ ഹനുമതാ
രാമോ ധർമഭൃതാം വരഃ।
ആഗച്ഛത് സഹസാ ധ്യാന -
മീഷദ്ബാഷ്പപരിപ്ലുതഃ ॥ **6.114.5** ॥ 5152

സ ദീർഘമഭിനിഃശ്വസ്യ
ജഗതീമവലോകയൻ।
ഉവാച മേഘസങ്കാശം
വിഭീഷണമുപസ്ഥിതം ॥ **6.114.6** ॥ 5153

ദിവ്യാംഗരാഗാം വൈദേഹീം
ദിവ്യാഭരണഭൂഷിതാം।
ഇഹ സീതാം ശിരഃസ്നാതാ -
മുപസ്ഥാപയ മാ ചിരം ॥ **6.114.7** ॥ 5154

ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ
ത്വരമാണോ വിഭീഷണഃ।
പ്രവിശ്യാന്തഃപുരം സീതാം
സ്ത്രീഭിഃ സ്വാഭിരചോദയത് ॥ **6.114.8** ॥ 5155

തതഃ സീതാം മഹാഭാഗാം
ദൃഷ്ട്വോവാച വിഭീഷണഃ।
മൂർധ്നി ബദ്ധാഞ്ജലിഃ ശ്രീമാൻ
വിനീതോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ॥ **6.114.9** ॥ 5156

ദിവ്യാംഗരാഗാ വൈദേഹി
ദിവ്യാഭരണഭൂഷിതാ।

യാനമാരോഹ ഭദ്രം തേ
ഭർതാ ത്വാം ദ്രഷ്ടുമിച്ഛതി ॥ **6.114.10** ॥ 5157

ഏവമുക്താ തു വൈദേഹീ
പ്രത്യുവാച വിഭീഷണം।
അസ്നാത്വാ ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമി
ഭർതാരം രാക്ഷസേശ്വര ॥ **6.114.11** ॥ 5158

തസ്യാസ്തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
പ്രത്യുവാച വിഭീഷണഃ।
യഥാഽഹ രാമോ ഭർതാ തേ
തത് തഥാ കർതുമർഹസി ॥ **6.114.12** ॥ 5159

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
മൈഥിലീ പതിദേവതാ।
ഭർതൃഭക്ത്യാവൃതാ സാധ്വീ
തഥേതി പ്രത്യഭാഷത ॥ **6.114.13** ॥ 5160

തതഃ സീതാം ശിരഃസ്നാതാം
സംയുക്താം പ്രതികർമണാ।
മഹാർഹാഭരണോപേതാം
മഹാർഹാംബരധാരിണീം ॥ **6.114.14** ॥ 5161

ആരോപ്യ ശിബികാം ദീപ്താം
പരാർധ്യാംബരസംവൃതാം।
രക്ഷോഭിർബഹുഭിർഗുപ്താ -
മാജഹാര വിഭീഷണഃ ॥ **6.114.15** ॥ 5162

സോഽഭിഗമ്യ മഹാത്മാനം
ജ്ഞാത്വാപി ധ്യാനമാസ്ഥിതം।

പ്രണതശ്ച പ്രഹൃഷ്ടശ്ച
പ്രാപ്താം സീതാം ന്യവേദയത് ॥ **6.114.16** ॥ 5163

താമാഗതാമുപശ്രുത്യ
രക്ഷോഗൃഹചിരോഷിതാം ।
രോഷം ഹർഷം ച ദൈന്യം ച
രാഘവഃ പ്രാപ ശത്രുഹാ ॥ **6.114.17** ॥ 5164

തതോ യാനഗതാം സീതാം
സവിമർശം വിചാരയൻ ।
വിഭീഷണമിദം വാക്യ -
മഹൃഷ്ടോ രാഘവോഽബ്രവീത് ॥ **6.114.18** ॥ 5165

രാക്ഷസാധിപതേ സൗമ്യ
നിത്യം മദ്വിജയേ രതഃ ।
വൈദേഹീ സന്നികർഷം മേ
ക്ഷിപ്രം സമഭിഗച്ഛതു ॥ **6.114.19** ॥ 5166

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാഘവസ്യ വിഭീഷണഃ ।
തൂർണമുത്സാരണം തത്ര
കാരയാമാസ ധർമവിത് ॥ **6.114.20** ॥ 5167

കഞ്ചുകോഷ്ണീഷിണസ്തത്ര
വേത്രഅർഅരപാണയഃ ।
ഉത്സാരയന്തസ്താൻ യോധാൻ
സമന്താത് പരിചക്രമുഃ ॥ **6.114.21** ॥ 5168

ഋക്ഷാണാം വാനരാണാം ച
രാക്ഷസാനാം ച സർവശഃ ।

വൃന്ദാൻയുത്സാർയമാണാനി
ദൂരമുത്തസ്ഥുരന്തതഃ ॥ **6.114.22** ॥ 5169

തേഷാമുത്സാർയമാണാനാം
നിഃസ്വനഃ സുമഹാനഭൂത് ।
വായുനോദ്ധൂയമാനസ്യ
സാഗരസ്യേവ നിഃസ്വനഃ ॥ **6.114.23** ॥ 5170

ഉത്സാർയമാണാംസ്താൻ ദൃഷ്ട്വാ
സമന്താജ്ജാതസംഭ്രമാൻ ।
ദാക്ഷിൺയാത്തദമർഷാച്ച
വാരയാമാസ രാഘവഃ ॥ **6.114.24** ॥ 5171

സംരംഭാച്ചാബ്രവീദ് രാമ -
ശ്ചക്ഷുഷാ പ്രദഹന്നിവ ।
വിഭീഷണം മഹാപ്രാജ്ഞം
സോപാലംഭമിദം വചഃ ॥ **6.114.25** ॥ 5172

കിമർഥം മാമനാദൃത്യ
ക്ലിശ്യതേഽയം ത്വയാ ജനഃ ।
നിവർതയൈനമുദ്വേഗം
ജനോഽയം സ്വജനോ മമ ॥ **6.114.26** ॥ 5173

ന ഗൃഹാണി ന വസ്ത്രാണി
ന പ്രാകാരസ്തിരസ്ക്രിയാ ।
നേദൃശാ രാജസത്കാരാ
വൃത്തമാവരണം സ്ത്രിയാഃ ॥ **6.114.27** ॥ 5174

വ്യസനേഷു ന കൃച്ഛ്രേഷു
ന യുദ്ധേഷു സ്വയംവരേ ।

ന ക്രതൗ നോ വിവാഹേ വാ
ദർശനം ദൂഷ്യതേ സ്ത്രിയാഃ ॥ **6.114.28** ॥ 5175

സൈഷാ വിപദ്ഗതാ ചൈവ
കൃച്ഛ്രേണ ച സമൻവിതാ ।
ദർശനേ നാസ്തി ദോഷോഽസ്യാ
മത്സമീപേ വിശേഷതഃ ॥ **6.114.29** ॥ 5176

വിസൃജ്യ ശിബികാം തസ്മാത്
പദ്ഭ്യാമേവാപസർപതു ।
സമീപേ മമ വൈദേഹീം
പശ്യന്ത്വേതേ വനൗകസഃ ॥ **6.114.30** ॥ 5177

ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ
സവിമർശോ വിഭീഷണഃ ।
രാമസ്യോപാനയത് സീതാം
സന്നികർഷം വിനീതവത് ॥ **6.114.31** ॥ 5178

തതോ ലക്ഷ്മണസുഗ്രീവൗ
ഹനൂമാംശ്ച പ്ലവംഗമഃ ।
നിശമ്യ വാക്യം രാമസ്യ
ബഭൂവുർവ്യഥിതാ ഭൃശം ॥ **6.114.32** ॥ 5179

കലത്രനിരപേക്ഷൈശ്ച
ഇംഗിതൈരസ്യ ദാരുണൈഃ ।
അപ്രീതമിവ സീതായാം
തർകയന്തി സ്മ രാഘവം ॥ **6.114.33** ॥ 5180

ലജ്ജയാ ത്വവലീയന്തീ
സ്വേഷു ഗാത്രേഷു മൈഥിലീ ।

വിഭീഷണേനാനുഗതാ
ഭർതാരം സാഭ്യവർതത ॥ **6.114.34** ॥ 5181

വിസ്മയാച്ച പ്രഹർഷാച്ച
സ്നേഹാച്ച പതിദേവതാ ।
ഉദൈക്ഷത മുഖം ഭർതുഃ
സൗമ്യം സൗമ്യതരാനനാ ॥ **6.114.35** ॥ 5182

അഥ സമപനുദൻമനഃക്ലമം സാ
സുചിരമദൃഷ്ടമുദീക്ഷ്യ വൈ പ്രിയസ്യ ।
വദനമുദിതപൂർണചന്ദ്രകാന്തം
വിമലശശാങ്കനിഭാനനാ തദാഽഽസീത് ॥ **6.114.36** ॥ 5183

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ചതുർദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

സീതായാശ്ചരിത്രം സന്ദിഹ്യ താമനംഗീകൃത്യ ശ്രീരാമേണ താം പ്രത്യൻയത്ര കുത്രാപി ഗന്തുമാദേശദാനം

താം തു പാർശ്വേ സ്ഥിതാം പ്രഹ്വാം
രാമഃ സമ്പ്രേക്ഷ്യ മൈഥിലീം ।
ഹൃദയാന്തർഗതം ഭാവം
വ്യാഹർതുമുപചക്രമേ ॥ **6.115.1** ॥ 5184

ഏഷാസി നിർജിതാ ഭദ്രേ
ശത്രും ജിത്വാ രണാജിരേ ।
പൗരുഷാദ് യദനുഷ്ഠേയം
മയൈതദുപപാദിതം ॥ **6.115.2** ॥ 5185

ഗതോഽസ്മ്യന്തമമർഷസ്യ
ധർഷണാ സമ്പ്രമാർജിതാ ।
അവമാനശ്ച ശത്രുശ്ച
യുഗപന്നിഹതൗ മയാ ॥ **6.115.3** ॥ 5186

അദ്യ മേ പൗരുഷം ദൃഷ്ട -
മദ്യ മേ സഫലഃ ശ്രമഃ ।

അദ്യ തീർണപ്രതിജ്ഞോഽഹം
പ്രഭവാമ്യദ്യ ചാത്മനഃ ॥ **6.115.4** ॥ 5187

യാ ത്വം വിരഹിതാ നീതാ
ചലചിത്തേന രക്ഷസാ ।
ദൈവസമ്പാദിതോ ദോഷോ
മാനുഷേണ മയാ ജിതഃ ॥ **6.115.5** ॥ 5188

സമ്പ്രാപ്തമവമാനം യ -
സ്തേജസാ ന പ്രമാർജതി ।
കസ്തസ്യ പൗരുഷേണാർഥോ
മഹതാപ്യൽപചേതസഃ ॥ **6.115.6** ॥ 5189

ലംഘനം ച സമുദ്രസ്യ
ലങ്കായാശ്ചാപി മർദനം ।
സഫലം തസ്യ ച ശ്ലാഘ്യ -
മദ്യ കർമ ഹനൂമതഃ ॥ **6.115.7** ॥ 5190

യുദ്ധേ വിക്രമതശ്ചൈവ
ഹിതം മന്ത്രയതസ്തഥാ ।
സുഗ്രീവസ്യ സസൈന്യസ്യ
സഫലോഽദ്യ പരിശ്രമഃ ॥ **6.115.8** ॥ 5191

വിഭീഷണസ്യ ച തഥാ
സഫലോഽദ്യ പരിശ്രമഃ ।
വിഗുണം ഭ്രാതരം ത്യക്ത്വാ
യോ മാം സ്വയമുപസ്ഥിതഃ ॥ **6.115.9** ॥ 5192

ഇത്യേവം വദതഃ ശ്രുത്വാ
സീതാ രാമസ്യ തദ് വചഃ ।

മൃഗീവോത്ഫുൽലനയനാ
ബഭൂവാശ്രുപരിപ്ലുതാ ॥ **6.115.10** ॥ 5193

പശ്യതസ്താം തു രാമസ്യ
സമീപേ ഹൃദയപ്രിയാം ।
ജനവാദഭയാദ് രാജ്ഞോ
ബഭൂവ ഹൃദയം ദ്വിധാ ॥ **6.115.11** ॥ 5194

സീതാമുത്പലപത്രാക്ഷീം
നീലകുഞ്ചിതമൂർധജാം ।
അവദദ് വൈ വരാരോഹാം
മധ്യേ വാനരരക്ഷസാം ॥ **6.115.12** ॥ 5195

യത് കർതവ്യം മനുഷ്യേണ
ധർഷണാം പ്രതിമാർജതാ ।
തത് കൃതം രാവണം ഹത്വാ
മയേദം മാനകാങ്ക്ഷിണാ ॥ **6.115.13** ॥ 5196

നിർജിതാ ജീവലോകസ്യ
തപസാ ഭാവിതാത്മനാ ।
അഗസ്ത്യേന ദുരാധർഷാ
മുനിനാ ദക്ഷിണേവ ദിക് ॥ **6.115.14** ॥ 5197

വിദിതശ്ചാസ്തു ഭദ്രം തേ
യോഽയം രണപരിശ്രമഃ ।
സുതീർണഃ സുഹൃദാം വീർയാ -
ന്ന ത്വദർഥം മയാ കൃതഃ ॥ **6.115.15** ॥ 5198

രക്ഷതാ തു മയാ വൃത്ത -
മപവാദം ച സർവതഃ ।

പ്രഖ്യാതസ്യാത്മവംശസ്യ
ൻയംഗം ച പരിമാർജതാ ॥ **6.115.16** ॥ 5199

പ്രാപ്തചാരിത്രസന്ദേഹാ
മമ പ്രതിമുഖേ സ്ഥിതാ ।
ദീപോ നേത്രാതുരസ്യേവ
പ്രതികൂലാസി മേ ദൃഢാ ॥ **6.115.17** ॥ 5200

തദ് ഗച്ഛ ത്വാനുജാന്യേദ്യ
യഥേഷ്ടം ജനകാത്മജേ ।
ഏതാ ദശ ദിശോ ഭദ്രേ
കാർയമസ്തി ന മേ ത്വയാ ॥ **6.115.18** ॥ 5201

കഃ പുമാംസ്തു കുലേ ജാതഃ
സ്ത്രിയം പരഗൃഹോഷിതാം ।
തേജസ്വീ പുനരാദദ്യാത്
സുഹൃൽലോഭേന ചേതസാ ॥ **6.115.19** ॥ 5202

രാവണാങ്കപരിക്ലിഷ്ടാം
ദൃഷ്ടാം ദുഷ്ടേന ചക്ഷുഷാ ।
കഥം ത്വാം പുനരാദദ്യാം
കുലം വ്യപദിശൻമഹത് ॥ **6.115.20** ॥ 5203

യദർഥം നിർജിതാ മേ ത്വം
സോഽയമാസാദിതോ മയാ ।
നാസ്തി മേ ത്വയ്യഭിഷ്വംഗോ
യഥേഷ്ടം ഗമ്യതാമിതി ॥ **6.115.21** ॥ 5204

തദദ്യ വ്യാഹൃതം ഭദ്രേ
മയൈതത് കൃതബുദ്ധിനാ ।

ലക്ഷ്മണേ വാഥ ഭരതേ
കുരു ബുദ്ധിം യഥാസുഖം ॥ **6.115.22** ॥ 5205

ശത്രുഘ്നേ വാഥ സുഗ്രീവേ
രാക്ഷസേ വാ വിഭീഷണേ।
നിവേശയ മനഃ സീതേ
യഥാ വാ സുഖമാത്മനാ ॥ **6.115.23** ॥ 5206

നഹി ത്വാം രാവണോ ദൃഷ്ട്വാ
ദിവ്യരൂപാം മനോരമാം।
മർഷയേത ചിരം സീതേ
സ്വഗൃഹേ പർയവസ്ഥിതാം ॥ **6.115.24** ॥ 5207

തതഃ പ്രിയാർഹശ്രവണാ തദപ്രിയം
പ്രിയാദുപശ്രുത്യ ചിരസ്യ മാനിനീ।
മുമോച ബാഷ്പം രുദതീ തദാ ഭൃശം
ഗജേന്ദ്രഹസ്താഭിഹതേവ വൽലരീ ॥ **6.115.25** ॥ 5208

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷോഡശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമായ സോപാലംഭം പ്രതിവചനം ദത്ത്വാ സ്വസതീത്വപരീക്ഷാർഥം സീതായാ അഗ്നൗ പ്രവേശഃ

ഏവമുക്താ തു വൈദേഹീ
പരുഷം രോമഹർഷണം।
രാഘവേണ സരോഷേണ
ശ്രുത്വാ പ്രവ്യഥിതാഭവത് ॥ **6.116.1** ॥ 5209

സാ തദാശ്രുതപൂർവം ഹി
ജനേ മഹതി മൈഥിലീ।
ശ്രുത്വാ ഭർതുർവചോ ഘോരം
ലജ്ജയാവനതാഭവത് ॥ **6.116.2** ॥ 5210

പ്രവിശന്തീവ ഗാത്രാണി
സ്വാനി സാ ജനകാത്മജാ।
വാക്ശരൈസ്തൈഃ സശല്യേവ
ഭൃശമശ്രൂണ്യവർതയത് ॥ **6.116.3** ॥ 5211

തതോ ബാഷ്പപരിക്ലിന്നം
പ്രമാർജന്തീ സ്വമാനനം।

ശനൈർഗദ്ഗദയാ വാചാ
ഭർതാരമിദമബ്രവീത് ॥ **6.116.4** ॥ 5212

കിം മാമസദൃശം വാക്യ -
മീദൃശം ശ്രോത്രദാരുണം।
രൂക്ഷം ശ്രാവയസേ വീര
പ്രാകൃതഃ പ്രാകൃതാമിവ ॥ **6.116.5** ॥ 5213

ന തഥാസ്മി മഹാബാഹോ
യഥാ മാമവഗച്ഛസി।
പ്രത്യയം ഗച്ഛ മേ സ്വേന
ചാരിത്രേണൈവ തേ ശപേ ॥ **6.116.6** ॥ 5214

പൃഥക്സ്ത്രീണാം പ്രചാരേണ
ജാതിം ത്വം പരിശങ്കസേ।
പരിത്യജൈനാം ശങ്കാം തു
യദി ത്യേഹം പരീക്ഷിതാ ॥ **6.116.7** ॥ 5215

യദഹം ഗാത്രസംസ്പർശം
ഗതാസ്മി വിവശാ പ്രഭോ।
കാമകാരോ ന മേ തത്ര
ദൈവം തത്രാപരാധ്യതി ॥ **6.116.8** ॥ 5216

മദധീനം തു യത് തൻമേ
ഹൃദയം ത്വയി വർതതേ।
പരാധീനേഷു ഗാത്രേഷു
കിം കരിഷ്യാമ്യനീശ്വരീ ॥ **6.116.9** ॥ 5217

സഹ സംവൃദ്ധഭാവേന
സംസർഗേണ ച മാനദ।

യദി ത്വേഽഹം ന വിജ്ഞാതാ
ഹതാ തേനാസ്മി ശാശ്വതം ॥ **6.116.10** ॥ 5218

പ്രേഷിതസ്തേ മഹാവീരോ
ഹനുമാനവലോകകഃ।
ലങ്കാസ്ഥാഹം ത്വയാ രാജൻ
കിം തദാ ന വിസർജിതാ ॥ **6.116.11** ॥ 5219

പ്രത്യക്ഷം വാനരസ്യാസ്യ
തദ്വാക്യസമനന്തരം।
ത്വയാ സന്ത്യക്തയാ വീര
ത്യക്തം സ്യാജ്ജീവിതം മയാ ॥ **6.116.12** ॥ 5220

ന വൃഥാ തേ ശ്രമോഽയം സ്യാത്
സംശയേ ൻയസ്യ ജീവിതം।
സുഹൃജ്ജനപരിക്ലേശോ
ന ചായം വിഫലസ്തവ ॥ **6.116.13** ॥ 5221

ത്വയാ തു നൃപശാർദൂല
രോഷമേവാനുവർതതാ।
ലഘുനേവ മനുഷ്യേണ
സ്ത്രീത്വമേവ പുരസ്കൃതം ॥ **6.116.14** ॥ 5222

അപദേശേന ജനകാ -
ന്നോത്പത്തിർവസുധാതലാത്।
മമ വൃത്തം ച വൃത്തജ്ഞ
ബഹു തേ ന പുരസ്കൃതം ॥ **6.116.15** ॥ 5223

ന പ്രമാണീകൃതഃ പാണി -
ർബാൽയേ മമ നിപീഡിതഃ।

മമ ഭക്തിശ്ച ശീലം ച
സർവം തേ പൃഷ്ഠതഃ കൃതം ॥ **6.116.16** ॥ 5224

ഇതി ബ്രുവന്തീ രുദതീ
ബാഷ്പഗദ്ഗദഭാഷിണീ ।
ഉവാച ലക്ഷ്മണം സീതാ
ദീനം ധ്യാനപരായണം ॥ **6.116.17** ॥ 5225

ചിതാം മേ കുരു സൗമിത്രേ
വ്യസനസ്യാസ്യ ഭേഷജം ।
മിഥ്യാപവാദോപഹതാ
നാഹം ജീവിതുമുത്സഹേ ॥ **6.116.18** ॥ 5226

അപ്രീതേന ഗുണൈർഭർത്രാ
ത്യക്തായാ ജനസംസദി ।
യാ ക്ഷമാ മേ ഗതിർഗന്തും
പ്രവേക്ഷ്യേ ഹവ്യവാഹനം ॥ **6.116.19** ॥ 5227

ഏവമുക്തസ്തു വൈദേഹ്യാ
ലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ ।
അമർഷവശമാപന്നോ
രാഘവം സമുദൈക്ഷത ॥ **6.116.20** ॥ 5228

സ വിജ്ഞായ മനശ്ഛന്ദം
രാമസ്യാകാരസൂചിതം ।
ചിതാം ചകാര സൗമിത്രി -
ർമതേ രാമസ്യ വീർയവാൻ ॥ **6.116.21** ॥ 5229

നഹി രാമം തദാ കശ്ചിത്
കാലാന്തകയമോപമം ।

അനുനേതുമഥോ വക്തും
ദ്രഷ്ടും വാപ്യശകത് സുഹൃത് ॥ **6.116.22** ॥ 5230

അധോമുഖം സ്ഥിതം രാമം
തതഃ കൃത്വാ പ്രദക്ഷിണം।
ഉപാവർതത വൈദേഹീ
ദീപ്യമാനം ഹുതാശനം ॥ **6.116.23** ॥ 5231

പ്രണമ്യ ദൈവതേഭ്യശ്ച
ബ്രാഹ്മണേഭ്യശ്ച മൈഥിലീ।
ബദ്ധാഞ്ജലിപുടാ ചേദ -
മുവാചാഗ്നിസമീപതഃ ॥ **6.116.24** ॥ 5232

യഥാ മേ ഹൃദയം നിത്യം
നാപസർപതി രാഘവാത്।
തഥാ ലോകസ്യ സാക്ഷീ മാം
സർവതഃ പാതു പാവകഃ ॥ **6.116.25** ॥ 5233

യഥാ മാം ശുദ്ധചാരിത്രാം
ദുഷ്ടാം ജാനാതി രാഘവഃ।
തഥാ ലോകസ്യ സാക്ഷീ മാം
സർവതഃ പാതു പാവകഃ ॥ **6.116.26** ॥ 5234

കർമണാ മനസാ വാചാ
യഥാ നാതിചരാമ്യഹം।
രാഘവം സർവധർമജ്ഞം
തഥാ മാം പാതു പാവകഃ ॥ **6.116.27** ॥ 5235

ആദിത്യോ ഭഗവാൻ വായു -
ർദിശശ്ചന്ദ്രസ്തഥൈവ ച।

അഹശ്ചാപി തഥാ സന്ധ്യേ
രാത്രിശ്ച പൃഥിവീ തഥാ।
യഥാൻയേഽപി വിജാനന്തി
തഥാ ചാരിത്രസംയുതാം ॥ **6.116.28** ॥ 5236

ഏവമുക്ത്വാ തു വൈദേഹീ
പരിക്രമ്യ ഹുതാശനം।
വിവേശ ജ്വലനം ദീപ്തം
നിഃശങ്കേനാന്തരാത്മനാ ॥ **6.116.29** ॥ 5237

ജനശ്ച സുമഹാംസ്തത്ര
ബാലവൃദ്ധസമാകുലഃ।
ദദർശ മൈഥിലീം ദീപ്താം
പ്രവിശന്തീം ഹുതാശനം ॥ **6.116.30** ॥ 5238

സാ തപ്തനവഹേമാഭാ
തപ്തകാഞ്ചനഭൂഷണാ।
പപാത ജ്വലനം ദീപ്തം
സർവലോകസ്യ സന്നിധൗ ॥ **6.116.31** ॥ 5239

ദദൃശുസ്താം വിശാലാക്ഷീം
പതന്തീം ഹവ്യവാഹനം।
സീതാം സർവാണി രൂപാണി
രുക്മവേദിനിഭാം തദാ ॥ **6.116.32** ॥ 5240

ദദൃശുസ്താം മഹാഭാഗാം
പ്രവിശന്തീം ഹുതാശനം।
ഋഷയോ ദേവഗന്ധർവാ
യജ്ഞേ പൂർണാഹുതീമിവ ॥ **6.116.33** ॥ 5241

പ്രചുക്രുശുഃ സ്ത്രിയഃ സർവാ -
സ്താം ദൃഷ്ട്വാ ഹവ്യവാഹനേ।
പതന്തീം സംസ്കൃതാം മന്ത്രൈ -
ർവസോർധാരാമിവാധ്വരേ ॥ **6.116.34** ॥ 5242

ദദൃശുസ്താം ത്രയോ ലോകാ
ദേവഗന്ധർവദാനവാഃ।
ശപ്താം പതന്തീം നിരയേ
ത്രിദിവാദ് ദേവതാമിവ ॥ **6.116.35** ॥ 5243

തസ്യാമഗ്നിം വിശന്ത്യാം തു
ഹാഹേതി വിപുലഃ സ്വനഃ।
രക്ഷസാം വാനരാണാം ച
സംബഭൂവാദ്ഭുതോപമഃ ॥ **6.116.36** ॥ 5244

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷോഡശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യ പാർശ്വേ ദേവാനാമാഗമനം ബ്രഹ്മണാ തസ്യ ഭഗവത്തായാഃ പ്രതിപാദനം സ്തവനം ച

തതോ ഹി ദുർമനാ രാമഃ
ശ്രുത്വൈവം വദതാം ഗിരഃ।
ദധ്യൗ മുഹൂർതം ധർമാത്മാ
ബാഷ്പവ്യാകുലലോചനഃ ॥ **6.117.1** ॥ 5245

തതോ വൈശ്രവണോ രാജാ
യമശ്ച പിതൃഭിഃ സഹ।
സഹസ്രാക്ഷശ്ച ദേവേശോ
വരുണശ്ച ജലേശ്വരഃ ॥ **6.117.2** ॥ 5246

ഷഡർധനയനഃ ശ്രീമാൻ
മഹാദേവോ വൃഷധ്വജഃ।
കർതാ സർവസ്യ ലോകസ്യ
ബ്രഹ്മാ ബ്രഹ്മവിദാം വരഃ ॥ **6.117.3** ॥ 5247

ഏതേ സർവേ സമാഗമ്യ
വിമാനൈഃ സൂര്യസന്നിഭൈഃ।

ആഗമ്യ നഗരീം ലങ്കാ -
മഭിജഗ്മുശ്ച രാഘവം ॥ **6.117.4** ॥ 5248

തതഃ സഹസ്താഭരണാൻ
പ്രഗൃഹ്യ വിപുലാൻ ഭുജാൻ।
അബ്രുവംസ്ത്രിദശശ്രേഷ്ഠാ
രാഘവം പ്രാഞ്ജലിം സ്ഥിതം ॥ **6.117.5** ॥ 5249

കർതാ സർവസ്യ ലോകസ്യ
ശ്രേഷ്ഠോ ജ്ഞാനവിദാം വിഭുഃ।
ഉപേക്ഷസേ കഥം സീതാം
പതന്തീം ഹവ്യവാഹനേ।
കഥം ദേവഗണശ്രേഷ്ഠ -
മാത്മാനം നാവബുദ്ധ്യസേ ॥ **6.117.6** ॥ 5250

ഋതധാമാ വസുഃ പൂർവം
വസൂനാം ച പ്രജാപതിഃ।
ത്രയാണാമപി ലോകാനാ -
മാദികർതാ സ്വയമ്പ്രഭുഃ ॥ **6.117.7** ॥ 5251

രുദ്രാണാമഷ്ടമോ രുദ്രഃ
സാധ്യാനാമപി പഞ്ചമഃ।
അശ്വിനൗ ചാപി കർണൗ തേ
സൂർയാചന്ദ്രമസൗ ദൃശൗ ॥ **6.117.8** ॥ 5252

അന്തേ ചാദൗ ച മധ്യേ ച
ദൃശ്യസേ ച പരന്തപ।
ഉപേക്ഷസേ ച വൈദേഹീം
മാനുഷഃ പ്രാകൃതോ യഥാ ॥ **6.117.9** ॥ 5253

ഇത്യുക്തോ ലോകപാലൈസ്തൈഃ
സ്വാമീ ലോകസ്യ രാഘവഃ।
അബ്രവീത് ത്രിദശശ്രേഷ്ഠാൻ
രാമോ ധർമഭൃതാം വരഃ ॥ **6.117.10** ॥ 5254

ആത്മാനം മാനുഷം മൻയേ
രാമം ദശരഥാത്മജം।
സോഽഹം യശ്ച യതശ്ചാഹം
ഭഗവാംസ്തദ് ബ്രവീതു മേ ॥ **6.117.11** ॥ 5255

ഇതി ബ്രുവാണം കാകുത്സ്ഥം
ബ്രഹ്മാ ബ്രഹ്മവിദാം വരഃ।
അബ്രവീച്ഛൃണു മേ വാക്യം
സത്യം സത്യപരാക്രമ ॥ **6.117.12** ॥ 5256

ഭവാൻ നാരായണോ ദേവഃ
ശ്രീമാംശ്ചക്രായുധഃ പ്രഭുഃ।
ഏകശൃംഗോ വരാഹസ്ത്വം
ഭൂതഭവ്യസപത്നജിത് ॥ **6.117.13** ॥ 5257

അക്ഷരം ബ്രഹ്മ സത്യം ച
മധ്യേ ചാന്തേ ച രാഘവ।
ലോകാനാം ത്വം പരോ ധർമോ
വിഷ്വക്സേനശ്ചതുർഭുജഃ ॥ **6.117.14** ॥ 5258

ശാർംഗധൻവാ ഹൃഷീകേശഃ
പുരുഷഃ പുരുഷോത്തമഃ।
അജിതഃ ഖഡ്ഗധൃഗ് വിഷ്ണുഃ
കൃഷ്ണശ്ചൈവ ബൃഹദ്ബലഃ ॥ **6.117.15** ॥ 5259

സേനാനീർഗ്രാമണീശ്ച ത്വം
ബുദ്ധിഃ സത്ത്വം ക്ഷമാ ദമഃ।
പ്രഭവശ്ചാപ്യയശ്ച ത്വ -
മുപേന്ദ്രോ മധുസൂദനഃ ॥ **6.117.16** ॥ 5260

ഇന്ദ്രകർമാ മഹേന്ദ്രസ്ത്വം
പദ്മനാഭോ രണാന്തകൃത്।
ശരണ്യം ശരണം ച ത്വാ -
മാഹുർദിവ്യാ മഹർഷയഃ ॥ **6.117.17** ॥ 5261

സഹസ്രശൃംഗോ വേദാത്മാ
ശതശീർഷോ മഹർഷഭഃ।
ത്വം ത്രയാണാം ഹി ലോകാനാ -
മാദികർതാ സ്വയമ്പ്രഭുഃ ॥ **6.117.18** ॥ 5262

സിദ്ധാനാമപി സാധ്യാനാ -
മാശ്രയശ്ചാസി പൂർവജഃ।
ത്വം യജ്ഞസ്ത്വം വഷട്കാര -
സ്ത്വമോങ്കാരഃ പരാത്പരഃ ॥ **6.117.19** ॥ 5263

പ്രഭവം നിധനം ചാപി
നോ വിദുഃ കോ ഭവാനിതി।
ദൃശ്യസേ സർവഭൂതേഷു
ഗോഷു ച ബ്രാഹ്മണേഷു ച ॥ **6.117.20** ॥ 5264

ദിക്ഷു സർവാസു ഗഗനേ
പർവതേഷു നദീഷു ച।
സഹസ്രചരണഃ ശ്രീമാൻ
ശതശീർഷഃ സഹസ്രദൃക് ॥ **6.117.21** ॥ 5265

ത്വം ധാരയസി ഭൂതാനി
പൃഥിവീം സർവപർവതാൻ।
അന്തേ പൃഥിവ്യാഃ സലിലേ
ദൃശ്യസേ ത്വം മഹോരഗഃ ॥ **6.117.22** ॥ 5266

ത്രീൻ ലോകാൻ ധാരയൻ രാമ
ദേവഗന്ധർവദാനവാൻ।
അഹം തേ ഹൃദയം രാമ
ജിഹ്വാ ദേവീ സരസ്വതീ ॥ **6.117.23** ॥ 5267

ദേവാ രോമാണി ഗാത്രേഷു
ബ്രഹ്മണാ നിർമിതാഃ പ്രഭോ।
നിമേഷസ്തേ സ്മൃതാ രാത്രി -
രുൻമേഷോ ദിവസസ്തഥാ ॥ **6.117.24** ॥ 5268

സംസ്കാരാസ്ത്വഭവൻ വേദാ
നൈതദസ്തി ത്വയാ വിനാ।
ജഗത് സർവം ശരീരം തേ
സ്ഥൈര്യം തേ വസുധാതലം ॥ **6.117.25** ॥ 5269

അഗ്നിഃ കോപഃ പ്രസാദസ്തേ
സോമഃ ശ്രീവത്സലക്ഷണഃ।
ത്വയാ ലോകാസ്ത്രയഃ ക്രാന്താഃ
പുരാ സ്വൈർവിക്രമൈസ്ത്രിഭിഃ ॥ **6.117.26** ॥ 5270

മഹേന്ദ്രശ്ച കൃതോ രാജാ
ബലിം ബദ്ധ്വാ സുദാരുണം।
സീതാ ലക്ഷ്മീർഭവാൻ വിഷ്ണു -
ർദേവഃ കൃഷ്ണഃ പ്രജാപതിഃ ॥ **6.117.27** ॥ 5271

വധാർഥം രാവണസ്യേഹ
പ്രവിഷ്ടോ മാനുഷീം തനും।
തദിദം നസ്ത്വയാ കാർയം
കൃതം ധർമഭൃതാം വര ॥ **6.117.28** ॥ 5272

നിഹതോ രാവണോ രാമ
പ്രഹൃഷ്ടോ ദിവമാക്രമ।
അമോഘം ദേവ വീർയം തേ
ന തേ മോഘാഃ പരാക്രമാഃ ॥ **6.117.29** ॥ 5273

അമോഘം ദർശനം രാമ
അമോഘസ്തവ സംസ്തവഃ।
അമോഘാസ്തേ ഭവിഷ്യന്തി
ഭക്തിമന്തോ നരാ ഭുവി ॥ **6.117.30** ॥ 5274

യേ ത്വാം ദേവം ധ്രുവം ഭക്താഃ
പുരാണം പുരുഷോത്തമം।
പ്രാപ്നുവന്തി തഥാ കാമാ -
നിഹ ലോകേ പരത്ര ച ॥ **6.117.31** ॥ 5275

ഇമമാർഷം സ്തവം ദിവ്യ -
മിതിഹാസം പുരാതനം।
യേ നരാഃ കീർതയിഷ്യന്തി
നാസ്തി തേഷാം പരാഭവഃ ॥ **6.117.32** ॥ 5276

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്തദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടാദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ചിതാം വിധൂയ സീതാമാദായ മൂർതിമതോഽഗ്നിദേവസ്യ പ്രകടനം സീതാം ശ്രീരാമായ സമർപ്യ തസ്യാഃ പവിത്രതായാഃ പ്രമാണീകരണം ശ്രീരാമേണ സഹർഷം സീതായാഃ സ്വീകരണം ച

ഏതച്ഛ്രുത്വാ ശുഭം വാക്യം
പിതാമഹസമീരിതം ।
അങ്കേനാദായ വൈദേഹീ -
മുത്പപാത വിഭാവസുഃ ॥ **6.118.1** ॥ 5277

വിധൂയാഥ ചിതാം താം തു
വൈദേഹീം ഹവ്യവാഹനഃ ।
ഉത്തസ്ഥൗ മൂർതിമാനാശു
ഗൃഹീത്വാ ജനകാത്മജാം ॥ **6.118.2** ॥ 5278

തരുണാദിത്യസങ്കാശാം
തപ്തകാഞ്ചനഭൂഷണാം ।
രക്തതാംബരധരാം ബാലാം
നീലകുഞ്ചിതമൂർധജാം ॥ **6.118.3** ॥ 5279

അക്ലിഷ്ടമാൽയാഭരണാം
തഥാരൂപാമനിന്ദിതാം।
ദദൗ രാമായ വൈദേഹീ -
മങ്കേ കൃത്വാ വിഭാവസുഃ ॥ **6.118.4** ॥ 5280

അബ്രവീത് തു തദാ രാമം
സാക്ഷീ ലോകസ്യ പാവകഃ।
ഏഷാ തേ രാമ വൈദേഹീ
പാപമസ്യാം ന വിദ്യതേ ॥ **6.118.5** ॥ 5281

നൈവ വാചാ ന മനസാ
നൈവ ബുദ്ധ്യാ ന ചക്ഷുഷാ।
സുവൃത്താ വൃത്തശൗടീർയം
ന ത്വാമത്യചരച്ഛുഭാ ॥ **6.118.6** ॥ 5282

രാവണേനാപനീതൈഷാ
വീർയോത്സിക്തേന രക്ഷസാ।
ത്വയാ വിരഹിതാ ദീനാ
വിവശാ നിർജനേ സതീ ॥ **6.118.7** ॥ 5283

രുദ്ധാ ചാന്തഃപുരേ ഗുപ്താ
ത്വച്ചിത്താ ത്വത്പരായണാ।
രക്ഷിതാ രാക്ഷസീഭിശ്ച
ഘോരാഭിർഘോരബുദ്ധിഭിഃ ॥ **6.118.8** ॥ 5284

പ്രലോഭ്യമാനാ വിവിധം
തർജ്യമാനാ ച മൈഥിലീ।
നാചിന്തയത തദ്രക്ഷ -
സ്ത്വദ്ഗതേനാന്തരാത്മനാ ॥ **6.118.9** ॥ 5285

വിശുദ്ധഭാവാം നിഷ്പാപാം
പ്രതിഗൃഹ്ണീഷ്വ മൈഥിലീം।
ന കിഞ്ചിദഭിധാതവ്യാ
അഹമാജ്ഞാപയാമി തേ ॥ **6.118.10** ॥ 5286

തതഃ പ്രീതമനാ രാമഃ
ശ്രുത്വൈവം വദതാം വരഃ।
ദധ്യൗ മുഹൂർതം ധർമാത്മാ
ഹർഷവ്യാകുലലോചനഃ ॥ **6.118.11** ॥ 5287

ഏവമുക്തോ മഹാതേജാ
ധൃതിമാനുരുവിക്രമഃ।
ഉവാച ത്രിദശശ്രേഷ്ഠം
രാമോ ധർമഭൃതാം വരഃ ॥ **6.118.12** ॥ 5288

അവശ്യം ചാപി ലോകേഷു
സീതാ പാവനമർഹതി।
ദീർഘകാലോഷിതാ ഹീയം
രാവണാന്തഃപുരേ ശുഭാ ॥ **6.118.13** ॥ 5289

ബാലിശോ ബത കാമാത്മാ
രാമോ ദശരഥാത്മജഃ।
ഇതി വക്ഷ്യതി മാം ലോകോ
ജാനകീമവിശോധ്യ ഹി ॥ **6.118.14** ॥ 5290

അനന്യഹൃദയാം സീതാം
മച്ചിത്തപരിരക്ഷിണീം।
അഹമപ്യവഗച്ഛാമി
മൈഥിലീം ജനകാത്മജാം ॥ **6.118.15** ॥ 5291

ഇമാമപി വിശാലാക്ഷീം
രക്ഷിതാം സ്വേന തേജസാ।
രാവണോ നാതിവർതേത
വേലാമിവ മഹോദധിഃ ॥ **6.118.16** ॥ 5292

പ്രത്യയാർഥം തു ലോകാനാം
ത്രയാണാം സത്യസംശ്രയഃ।
ഉപേക്ഷേ ചാപി വൈദേഹീം
പ്രവിശന്തീം ഹുതാശനം ॥ **6.118.17** ॥ 5293

ന ഹി ശക്തഃ സുദുഷ്ടാത്മാ
മനസാപി ഹി മൈഥിലീം।
പ്രധർഷയിതുമപ്രാപ്യാം
ദീപ്താമഗ്നിശിഖാമിവ ॥ **6.118.18** ॥ 5294

നേയമർഹതി വൈക്ലവ്യം
രാവണാന്തഃപുരേ സതീ।
അനന്യാ ഹി മയാ സീതാ
ഭാസ്കരസ്യ പ്രഭാ യഥാ ॥ **6.118.19** ॥ 5295

വിശുദ്ധാ ത്രിഷു ലോകേഷു
മൈഥിലീ ജനകാത്മജാ।
ന വിഹാതും മയാ ശക്യാ
കീർതിരാത്മവതാ യഥാ ॥ **6.118.20** ॥ 5296

അവശ്യം ച മയാ കാർയം
സർവേഷാം വോ വചോ ഹിതം।
സ്നിഗ്ധാനാം ലോകനാഥാനാ -
മേവം ച വദതാം ഹിതം ॥ **6.118.21** ॥ 5297

ഇത്യേവമുക്ത്വാ വിജയീ മഹാബലഃ
പ്രശസ്യമാനഃ സ്വകൃതേന കർമണാ।
സമേത്യ രാമഃ പ്രിയയാ മഹായശാഃ
സുഖം സുഖാർഹോഽനുബഭൂവ രാഘവഃ ॥ **6.118.22** ॥ 5298

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അഷ്ടാദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീമഹാദേവസ്യാജ്ഞയാ ശ്രീരാമലക്ഷ്മണാഭ്യാം വിമാനേനാഗതസ്യ രാജ്ഞോ ദശരഥസ്യാഭിവാദനം പുത്രാഭ്യാം സീതായൈ ചാവശ്യകം സന്ദിശ്യ തസ്യേന്ദ്രലോകേ ഗമനം ച

ഏതച്ഛ്രുത്വാ ശുഭം വാക്യം
രാഘവേണാനുഭാഷിതം।
തതഃ ശുഭതരം വാക്യം
വ്യാജഹാര മഹേശ്വരഃ ॥ **6.119.1** ॥ 5299

പുഷ്കരാക്ഷ മഹാബാഹോ
മഹാവക്ഷഃ പരന്തപ।
ദിഷ്ട്യാ കൃതമിദം കർമ
ത്വയാ ധർമഭൃതാം വര ॥ **6.119.2** ॥ 5300

ദിഷ്ട്യാ സർവസ്യ ലോകസ്യ
പ്രവൃദ്ധം ദാരുണം തമഃ।
അപവൃത്തം ത്വയാ സംഖ്യേ
രാമ രാവണജം ഭയം ॥ **6.119.3** ॥ 5301

ആശ്വാസ്യ ഭരതം ദീനം
കൗസൽയാം ച യശസ്വിനീം।

കൈകേയീം ച സുമിത്രാം ച
ദൃഷ്ട്വാ ലക്ഷ്മണമാതരം ॥ **6.119.4** ॥ 5302

പ്രാപ്യ രാജ്യമയോധ്യായാം
നന്ദയിത്വാ സുഹൃജ്ജനം ।
ഇക്ഷ്വാകൂണാം കുലേ വംശം
സ്ഥാപയിത്വാ മഹാബല ॥ **6.119.5** ॥ 5303

ഇഷ്ട്വാ തുരഗമേധേന
പ്രാപ്യ ചാനുത്തമം യശഃ ।
ബ്രാഹ്മണേഭ്യോ ധനം ദത്ത്വാ
ത്രിദിവം ഗന്തുമർഹസി ॥ **6.119.6** ॥ 5304

ഏഷ രാജാ ദശരഥോ
വിമാനസ്ഥഃ പിതാ തവ ।
കാകുത്സ്ഥ മാനുഷേ ലോകേ
ഗുരുസ്തവ മഹായശാഃ ॥ **6.119.7** ॥ 5305

ഇന്ദ്രലോകം ഗതഃ ശ്രീമാം -
സ്ത്വയാ പുത്രേണ താരിതഃ ।
ലക്ഷ്മണേന സഹ ഭ്രാത്രാ
ത്വമേനമഭിവാദയ ॥ **6.119.8** ॥ 5306

മഹാദേവവചഃ ശ്രുത്വാ
രാഘവഃ സഹലക്ഷ്മണഃ ।
വിമാനശിഖരസ്ഥസ്യ
പ്രണാമമകരോത് പിതുഃ ॥ **6.119.9** ॥ 5307

ദീപ്യമാനം സ്വയാ ലക്ഷ്മ്യാ
വിരജോഽംബരധാരിണം ।

ലക്ഷ്മണേന സഹ ഭ്രാത്രാ
ദദർശ പിതരം പ്രഭുഃ ॥ **6.119.10** ॥ 5308

ഹർഷേണ മഹതാഽഽവിഷ്ടോ
വിമാനസ്ഥോ മഹീപതിഃ ।
പ്രാണൈഃ പ്രിയതരം ദൃഷ്ട്വാ
പുത്രം ദശരഥസ്തദാ ॥ **6.119.11** ॥ 5309

ആരോപ്യാങ്കേ മഹാബാഹു -
ർവരാസനഗതഃ പ്രഭുഃ ।
ബാഹുഭ്യാം സമ്പരിഷ്വജ്യ
തതോ വാക്യം സമാദദേ ॥ **6.119.12** ॥ 5310

ന മേ സ്വർഗോ ബഹു മതഃ
സമ്മാനശ്ച സുരർഷഭൈഃ ।
ത്വയാ രാമ വിഹീനസ്യ
സത്യം പ്രതിശൃണോമി തേ ॥ **6.119.13** ॥ 5311

അദ്യ ത്വാം നിഹതാമിത്രം
ദൃഷ്ട്വാ സമ്പൂർണമാനസം ।
നിസ്തീർണവനവാസം ച
പ്രീതിരാസീത് പരാ മമ ॥ **6.119.14** ॥ 5312

കൈകേയ്യാ യാനി ചോക്തതാനി
വാക്യാനി വദതാം വര ।
തവ പ്രവ്രാജനാർഥാനി
സ്ഥിതാനി ഹൃദയേ മമ ॥ **6.119.15** ॥ 5313

ത്വാം തു ദൃഷ്ട്വാ കുശലിനം
പരിഷ്വജ്യ സലക്ഷ്മണം ।

അദ്യ ദുഃഖാദ് വിമുക്തോഽസ്മി
നീഹാരാദിവ ഭാസ്കരഃ ॥ **6.119.16** ॥ 5314

താരിതോഽഹം ത്വയാ പുത്ര
സുപുത്രേണ മഹാത്മനാ ।
അഷ്ടാവക്രേണ ധർമാത്മാ
കഹോലോ ബ്രാഹ്മണോ യഥാ ॥ **6.119.17** ॥ 5315

ഇദാനീം ച വിജാനാമി
യഥാ സൗമ്യ സുരേശ്വരൈഃ ।
വധാർഥം രാവണസ്യേഹ
വിഹിതം പുരുഷോത്തമം ॥ **6.119.18** ॥ 5316

സിദ്ധാർഥാ ഖലു കൗസൽയാ
യാ ത്വാം രാമ ഗൃഹം ഗതം ।
വനാന്നിവൃത്തം സംഹൃഷ്ടാ
ദ്രക്ഷ്യതേ ശത്രുസൂദനം ॥ **6.119.19** ॥ 5317

സിദ്ധാർഥാഃ ഖലു തേ രാമ
നരാ യേ ത്വാം പുരീം ഗതം ।
രാജ്യേ ചൈവാഭിഷിക്തം ച
ദ്രക്ഷ്യന്തേ വസുധാധിപം ॥ **6.119.20** ॥ 5318

അനുരക്തേന ബലിനാ
ശുചിനാ ധർമചാരിണാ ।
ഇച്ഛേയം ത്വാമഹം ദ്രഷ്ടും
ഭരതേന സമാഗതം ॥ **6.119.21** ॥ 5319

ചതുർദശ സമാഃ സൗമ്യ
വനേ നിർയാതിതാസ്ത്വയാ ।

വസതാ സീതയാ സാർധം
മത്പ്രീത്യാ ലക്ഷ്മണേന ച ॥ **6.119.22** ॥ 5320

നിവൃത്തവനവാസോഽസി
പ്രതിജ്ഞാ പൂരിതാ ത്വയാ ।
രാവണം ച രണേ ഹത്വാ
ദേവതാഃ പരിതോഷിതാഃ ॥ **6.119.23** ॥ 5321

കൃതം കർമ യശഃ ശ്ലാഘ്യം
പ്രാപ്തം തേ ശത്രുസൂദന ।
ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ രാജ്യസ്ഥോ
ദീർഘമായുരവാപ്നുഹി ॥ **6.119.24** ॥ 5322

ഇതി ബ്രുവാണം രാജാനം
രാമഃ പ്രാഞ്ജലിരബ്രവീത് ।
കുരു പ്രസാദം ധർമജ്ഞ
കൈകേയ്യാ ഭരതസ്യ ച ॥ **6.119.25** ॥ 5323

സപുത്രാം ത്വാം ത്യജാമീതി
യദുക്താ കേകയീ ത്വയാ ।
സ ശാപഃ കൈകയീം ഘോരഃ
സപുത്രാം ന സ്പൃശേത് പ്രഭോ ॥ **6.119.26** ॥ 5324

തഥേതി സ മഹാരാജോ
രാമമുക്ത്വാ കൃതാഞ്ജലിം ।
ലക്ഷ്മണം ച പരിഷ്വജ്യ
പുനർവാക്യമുവാച ഹ ॥ **6.119.27** ॥ 5325

രാമം ശുശ്രൂഷതാ ഭക്ത്യാ
വൈദേഹ്യാ സഹ സീതയാ ।

കൃതാ മമ മഹാപ്രീതിഃ
പ്രാപ്തം ധർമഫലം ച തേ ॥ **6.119.28** ॥ 5326

ധർമം പ്രാപ്സ്യസി ധർമജ്ഞ
യശശ്ച വിപുലം ഭുവി ।
രാമേ പ്രസന്നേ സ്വർഗം ച
മഹിമാനം തഥോത്തമം ॥ **6.119.29** ॥ 5327

രാമം ശുശ്രൂഷ ഭദ്രം തേ
സുമിത്രാനന്ദവർധന ।
രാമഃ സർവസ്യ ലോകസ്യ
ഹിതേഷ്വഭിരതഃ സദാ ॥ **6.119.30** ॥ 5328

ഏതേ സേന്ദ്രാസ്ത്രയോ ലോകാഃ
സിദ്ധാശ്ച പരമർഷയഃ ।
അഭിവാദ്യ മഹാത്മാന -
മർചന്തി പുരുഷോത്തമം ॥ **6.119.31** ॥ 5329

ഏതത് തദുക്തമവ്യക്ത -
മക്ഷരം ബ്രഹ്മസമ്മിതം ।
ദേവാനാം ഹൃദയം സൗമ്യ
ഗുഹ്യം രാമഃ പരന്തപഃ ॥ **6.119.32** ॥ 5330

അവാപ്തധർമാചരണം
യശശ്ച വിപുലം ത്വയാ ।
ഏവം ശുശ്രൂഷതാവ്യഗ്രം
വൈദേഹ്യാ സഹ സീതയാ ॥ **6.119.33** ॥ 5331

ഇത്യുക്ത്വാ ലക്ഷ്മണം രാജാ
സ്നുഷാം ബദ്ധാഞ്ജലിം സ്ഥിതാം ।

പുത്രീത്യാഭാഷ്യ മധുരം
ശനൈരേനാമുവാച ഹ ॥ **6.119.34** ॥ 5332

കർതവ്യോ ന തു വൈദേഹി
മൻയുസ്ത്യാഗമിമം പ്രതി ।
രാമേണേദം വിശുദ്ധ്യർഥം
കൃതം വൈ ത്വദ്ധിതൈഷിണാ ॥ **6.119.35** ॥ 5333

സുദുഷ്കരമിദം പുത്രി
തവ ചാരിത്രലക്ഷണം ।
കൃതം യത് ത്വേന്യനാരീണാം
യശോ ഹ്യഭിഭവിഷ്യതി ॥ **6.119.36** ॥ 5334

ന ത്വം കാമം സമാധേയാ
ഭർതൃശുശ്രൂഷണം പ്രതി ।
അവശ്യം തു മയാ വാച്യ -
മേഷ തേ ദൈവതം പരം ॥ **6.119.37** ॥ 5335

ഇതി പ്രതിസമാദിശ്യ
പുത്രൗ സീതാം ച രാഘവഃ ।
ഇന്ദ്രലോകം വിമാനേന
യയൗ ദശരഥോ നൃപഃ ॥ **6.119.38** ॥ 5336

വിമാനമാസ്ഥായ മഹാനുഭാവഃ
ശ്രിയാ ച സംഹൃഷ്ടതനുർനൃപോത്തമഃ ।
ആമന്തര്യ പുത്രൗ സഹ സീതയാ ച
ജഗാമ ദേവപ്രവരസ്യ ലോകം ॥ **6.119.39** ॥ 5337

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകോനവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ വിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യാനുനയേനേന്ദ്രേണ മൃതവാനരാണാമുജ്ജീവനം ദേവാനാം പ്രസ്ഥാനം വാനരസേനായാ വിശ്രാമശ്ച

പ്രതിപ്രയാതേ കാകുത്സ്ഥേ
മഹേന്ദ്രഃ പാകശാസനഃ ।
അബ്രവീത് പരമപ്രീതോ
രാഘവം പ്രാഞ്ജലിം സ്ഥിതം ॥ **6.120.1** ॥ 5338

അമോഘം ദർശനം രാമ
തവാസ്മാകം നരർഷഭ ।
പ്രീതിയുക്തോഃ സ്മ തേന ത്വം
ബ്രൂഹി യൻമനസേപ്സിതം ॥ **6.120.2** ॥ 5339

ഏവമുക്തോ മഹേന്ദ്രേണ
പ്രസന്നേന മഹാത്മനാ ।
സുപ്രസന്നമനാ ഹൃഷ്ടോ
വചനം പ്രാഹ രാഘവഃ ॥ **6.120.3** ॥ 5340

യദി പ്രീതിഃ സമുത്പന്നാ
മയി തേ വിബുധേശ്വര ।

വക്ഷ്യാമി കുരു മേ സത്യം
വചനം വദതാം വര ॥ **6.120.4** ॥ 5341

മമ ഹേതോഃ പരാക്രാന്താ
യേ ഗതാ യമസാദനം ।
തേ സർവേ ജീവിതം പ്രാപ്യ
സമുത്തിഷ്ഠന്തു വാനരാഃ ॥ **6.120.5** ॥ 5342

മത്കൃതേ വിപ്രയുക്താ യേ
പുത്രൈർദാരൈശ്ച വാനരാഃ ।
താൻ പ്രീതമനസഃ സർവാൻ
ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമി മാനദ ॥ **6.120.6** ॥ 5343

വിക്രാന്താശ്ചാപി ശൂരാശ്ച
ന മൃത്യും ഗണയന്തി ച ।
കൃതയത്നാ വിപന്നാശ്ച
ജീവയൈതാൻ പുരന്ദര ॥ **6.120.7** ॥ 5344

മത്പ്രിയേഷ്വഭിരക്താശ്ച
ന മൃത്യും ഗണയന്തി യേ ।
ത്വത്പ്രസാദാത് സമേയുസ്തേ
വരമേതമഹം വൃണേ ॥ **6.120.8** ॥ 5345

നീരുജോ നിർവ്രണാംശ്ചൈവ
സമ്പന്നബലപൗരുഷാൻ ।
ഗോലാംഗൂലാംസ്തഥർക്ഷാംശ്ച
ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമി മാനദ ॥ **6.120.9** ॥ 5346

അകാലേ ചാപി പുഷ്പാണി
മൂലാനി ച ഫലാനി ച ।

നദ്യശ്ച വിമലാസ്തത്ര
തിഷ്ഠേയുർയത്ര വാനരാഃ ॥ **6.120.10** ॥ 5347

ശ്രുത്വാ തു വചനം തസ്യ
രാഘവസ്യ മഹാത്മനഃ ।
മഹേന്ദ്രഃ പ്രത്യുവാചേദം
വചനം പ്രീതിസംയുതം ॥ **6.120.11** ॥ 5348

മഹാനയം വരസ്താത
യസ്ത്വയോക്തോ രഘൂത്തമ ।
ദ്വിർമയാ നോക്തപൂർവം ച
തസ്മാദേതദ് ഭവിഷ്യതി ॥ **6.120.12** ॥ 5349

സമുത്തിഷ്ഠന്തു തേ സർവേ
ഹതാ യേ യുധി രാക്ഷസൈഃ ।
ഋക്ഷാശ്ച സഹ ഗോപുച്ഛൈ -
ർനികൃത്താനനബാഹവഃ ॥ **6.120.13** ॥ 5350

നീരുജോ നിർവ്രണാശ്ചൈവ
സമ്പന്നബലപൗരുഷാഃ ।
സമുത്ഥാസ്യന്തി ഹരയഃ
സുപ്താ നിദ്രാക്ഷയേ യഥാ ॥ **6.120.14** ॥ 5351

സുഹൃദ്ഭിർബാന്ധവൈശ്ചൈവ
ജ്ഞാതിഭിഃ സ്വജനേന ച ।
സർവ ഏവ സമേഷ്യന്തി
സംയക്തഃ പരയാ മുദാ ॥ **6.120.15** ॥ 5352

അകാലേ പുഷ്പശബലാഃ
ഫലവന്തശ്ച പാദപാഃ ।

ഭവിഷ്യന്തി മഹേഷ്വാസ
നദ്യശ്ച സലിലായുതാഃ ॥ **6.120.16** ॥ 5353

സവ്രണൈഃ പ്രഥമം ഗാത്രൈ -
രിദാനീം നിർവ്രണൈഃ സമൈഃ।
തതഃ സമുത്ഥിതാഃ സർവേ
സുപ്ത്വേവ ഹരിസത്തമാഃ ॥ **6.120.17** ॥ 5354

ബഭൂവുർവാനരാഃ സർവേ
കിം ത്വേതദിതി വിസ്മിതാഃ।
കാകുത്സ്ഥം പരിപൂർണാർഥം
ദൃഷ്ട്വാ സർവേ സുരോത്തമാഃ ॥ **6.120.18** ॥ 5355

അബ്രുവൻ പരമപ്രീതാഃ
സ്തുത്വാ രാമം സലക്ഷ്മണം।
ഗച്ഛായോധ്യാമിതോ രാജൻ
വിസർജയ ച വാനരാൻ ॥ **6.120.19** ॥ 5356

മൈഥിലീം സാന്ത്വയസ്വൈനാ -
മനുരക്തൻ യശസ്വിനീം।
ഭ്രാതരം ഭരതം പശ്യ
ത്വച്ഛോകാദ് വ്രതചാരിണം ॥ **6.120.20** ॥ 5357

ശത്രുഘ്നം ച മഹാത്മാനം
മാതൃഃ സർവാഃ പരന്തപ।
അഭിഷേചയ ചാത്മാനം
പൗരാൻ ഗത്വാ പ്രഹർഷയ ॥ **6.120.21** ॥ 5358

ഏവമുക്ത്വാ സഹസ്രാക്ഷോ
രാമം സൗമിത്രിണാ സഹ।

വിമാനൈഃ സൂര്യസങ്കാശൈ -
ർയയൗ ഹൃഷ്ടഃ സുരൈഃ സഹ ॥ **6.120.22** ॥ 5359

അഭിവാദ്യ ച കാകുത്സ്ഥഃ
സർവാംസ്താംസ്ത്രിദശോത്തമാൻ ।
ലക്ഷ്മണേന സഹ ഭ്രാത്രാ
വാസമാജ്ഞാപയത് തദാ ॥ **6.120.23** ॥ 5360

തതസ്തു സാ ലക്ഷ്മണരാമപാലിതാ
മഹാചമൂർഹൃഷ്ടജനാ യശസ്വിനീ ।
ശ്രിയാ ജ്വലന്തീ വിരരാജ സർവതോ
നിശാ പ്രണീതേവ ഹി ശീതരശ്മിനാ ॥ **6.120.24** ॥ 5361

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ വിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യായോധ്യായാം ഗന്തുമുദ്യമനം തദാജ്ഞയാ വിഭീഷണേന പുഷ്പകസ്യാനയനം ച

താം രാത്രിമുഷിതം രാമം
സുഖോദിതമരിന്ദമം।
അബ്രവീത് പ്രാഞ്ജലിർവാക്യം
ജയം പൃഷ്ട്വാ വിഭീഷണഃ ॥ **6.121.1** ॥ 5362

സ്നാനാനി ചാംഗരാഗാണി
വസ്ത്രാൺയാഭരണാനി ച।
ചന്ദനാനി ച മാൽയാനി
ദിവ്യാനി വിവിധാനി ച ॥ **6.121.2** ॥ 5363

അലങ്കാരവിദശ്ചൈതാ
നാർയഃ പദ്മനിഭേക്ഷണാഃ।
ഉപസ്ഥിതാസ്ത്വാം വിധിവത്
സ്നാപയിഷ്യന്തി രാഘവ ॥ **6.121.3** ॥ 5364

ഏവമുക്തസ്തു കാകുത്സ്ഥഃ
പ്രത്യുവാച വിഭീഷണം।

ഹരീൻ സുഗ്രീവമുഖ്യാംസ്ത്വം
സ്നാനേനോപനിമന്ത്രയ ॥ **6.121.4** ॥ 5365

സ തു താമ്യതി ധർമാത്മാ
മമ ഹേതോഃ സുഖോചിതഃ।
സുകുമാരോ മഹാബാഹു -
ർഭരതഃ സത്യസംശ്രയഃ ॥ **6.121.5** ॥ 5366

തം വിനാ കൈകയീപുത്രം
ഭരതം ധർമചാരിണം।
ന മേ സ്നാനം ബഹു മതം
വസ്ത്രാൺയാഭരണാനി ച ॥ **6.121.6** ॥ 5367

ഏതത് പശ്യ യഥാ ക്ഷിപ്രം
പ്രതിഗച്ഛാമ താം പുരീം।
അയോധ്യാം ഗച്ഛതോ ഹ്യേഷ
പന്ഥാഃ പരമദുർഗമഃ ॥ **6.121.7** ॥ 5368

ഏവമുക്തസ്തു കാകുത്സ്ഥം
പ്രത്യുവാച വിഭീഷണഃ।
അഹാ ത്വാം പ്രാപയിഷ്യാമി
താം പുരീം പാർഥിവാത്മജ ॥ **6.121.8** ॥ 5369

പുഷ്പകം നാമ ഭദ്രം തേ
വിമാനം സൂര്യസന്നിഭം।
മമ ഭ്രാതുഃ കുബേരസ്യ
രാവണേന ബലീയസാ ॥ **6.121.9** ॥ 5370

ഹൃതം നിർജിത്യ സംഗ്രാമേ
കാമഗം ദിവ്യമുത്തമം।

ത്വദർഥം പാലിതം ചേദം
തിഷ്ഠത്യതുലവിക്രമ ॥ **6.121.10** ॥ 5371

തദിദം മേഘസങ്കാശം
വിമാനമിഹ തിഷ്ഠതി ।
യേന യാസ്യസി യാനേന
ത്വമയോധ്യാം ഗതജ്വരഃ ॥ **6.121.11** ॥ 5372

അഹം തേ യദ്യനുഗ്രാഹ്യോ
യദി സ്മരസി മേ ഗുണാൻ ।
വസ താവദിഹ പ്രാജ്ഞ
യദ്യസ്തി മയി സൗഹൃദം ॥ **6.121.12** ॥ 5373

ലക്ഷ്മണേന സഹ ഭ്രാത്രാ
വൈദേഹ്യാ ഭാർയയാ സഹ ।
അർചിതഃ സർവകാമൈസ്ത്വം
തതോ രാമ ഗമിഷ്യസി ॥ **6.121.13** ॥ 5374

പ്രീതിയുക്തസ്യ വിഹിതാം
സസൈന്യഃ സസുഹൃദ്ഗണഃ ।
സത്ക്രിയാം രാമ മേ താവദ്
ഗൃഹാണ ത്വം മയോദ്യതാം ॥ **6.121.14** ॥ 5375

പ്രണയാദ് ബഹുമാനാച്ച
സൗഹാർദേന ച രാഘവ ।
പ്രസാദയാമി പ്രേഷ്യോഽഹം
ന ഖൽവാജ്ഞാപയാമി തേ ॥ **6.121.15** ॥ 5376

ഏവമുക്തസ്തതോ രാമഃ
പ്രത്യുവാച വിഭീഷണം ।

രക്ഷസാം വാനരാണാം ച
സർവേഷാമേവ ശൃണ്വതാം ॥ **6.121.16** ॥ 5377

പൂജിതോഽസ്മി ത്വയാ വീര
സാചിവ്യേന പരേണ ച ।
സർവാത്മനാ ച ചേഷ്ടാഭിഃ
സൗഹാർദേന പരേണ ച ॥ **6.121.17** ॥ 5378

ന ഖൽവേതന്ന കുർയാം തേ
വചനം രാക്ഷസേശ്വര ।
തം തു മേ ഭ്രാതരം ദ്രഷ്ടും
ഭരതം ത്വരതേ മനഃ ॥ **6.121.18** ॥ 5379

മാം നിവർതയിതും യോഽസൗ
ചിത്രകൂടമുപാഗതഃ ।
ശിരസാ യാചതോ യസ്യ
വചനം ന കൃതം മയാ ॥ **6.121.19** ॥ 5380

കൗസൽയാം ച സുമിത്രാം ച
കൈകേയീം ച യശസ്വിനീം ।
ഗുഹം ച സുഹൃദം ചൈവ
പൗരാഞ്ജാനപദൈഃ സഹ ॥ **6.121.20** ॥ 5381

അനുജാനീഹി മാം സൗമ്യ
പൂജിതോഽസ്മി വിഭീഷണ ।
മൻയുർന ഖലു കർതവ്യഃ
സഖേ ത്വാം ചാനുമാനയേ ॥ **6.121.21** ॥ 5382

ഉപസ്ഥാപയ മേ ശീഘ്രം
വിമാനം രാക്ഷസേശ്വര ।

കൃതകാർയസ്യ മേ വാസഃ
കഥം സ്യാദിഹ സമ്മതഃ ॥ **6.121.22** ॥ 5383

ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ
രാക്ഷസേന്ദ്രോ വിഭീഷണഃ।
വിമാനം സൂർയസങ്കാശ -
മാജുഹാവ ത്വരാൻവിതഃ ॥ **6.121.23** ॥ 5384

തതഃ കാഞ്ചനചിത്രാംഗം
വൈദൂർയമണിവേദികം।
കൂടാഗാരൈഃ പരിക്ഷിപ്തം
സർവതോ രജതപ്രഭം ॥ **6.121.24** ॥ 5385

പാണ്ഡുരാഭിഃ പതാകാഭി -
ർധ്വജൈശ്ച സമലങ്കൃതം।
ശോഭിതം കാഞ്ചനൈർഹർമ്യൈ -
ർഹേമപദ്മവിഭൂഷിതൈഃ ॥ **6.121.25** ॥ 5386

പ്രകീർണം കിങ്കിണീജാലൈ -
ർമുക്താമണിഗവാക്ഷകം।
ഘണ്ടാജാലൈഃ പരിക്ഷിപ്തം
സർവതോ മധുരസ്വനം ॥ **6.121.26** ॥ 5387

തം മേരുശിഖരാകാരം
നിർമിതം വിശ്വകർമണാ।
ബൃഹദ്ഭിർഭൂഷിതം ഹർമ്യൈ -
ർമുക്താരജതശോഭിതൈഃ ॥ **6.121.27** ॥ 5388

തലൈഃ സ്ഫടികചിത്രാംഗൈ -
ർവൈദൂർയൈശ്ച വരാസനൈഃ।

മഹാർഹാസ്തരണോപേതൈ -
രുപപന്നം മഹാധനൈഃ ॥ **6.121.28** ॥ 5389

ഉപസ്ഥിതമനാധൃഷ്യം
തദ് വിമാനം മനോജവം।
നിവേദയിത്വാ രാമായ
തസ്ഥൗ തത്ര വിഭീഷണഃ ॥ **6.121.29** ॥ 5390

തത് പുഷ്പകം കാമഗമം വിമാന -
മുപസ്ഥിതം ഭൂധരസന്നികാശം।
ദൃഷ്ട്വാ തദാ വിസ്മയമാജഗാമ
രാമഃ സസൗമിത്രിരുദാരസത്ത്വഃ ॥ **6.121.30** ॥ 5391

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഏകവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വാവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യാജ്ഞയാ വിഭീഷണേന വാനരാണാം ഭൃശം സത്കാരോ വിഭീഷണം വാനരാംശ്ച സഹൈവാദായ ശ്രീരാമസ്യ പുഷ്പകേണായോധ്യാം പ്രതി പ്രസ്ഥാനം ച

ഉപസ്ഥിതം തു തം കൃത്വാ
പുഷ്പകം പുഷ്പഭൂഷിതം।
അവിദൂരേ സ്ഥിതോ രാമ -
മിത്യുവാച വിഭീഷണഃ ॥ **6.122.1** ॥ 5392

സ തു ബദ്ധാഞ്ജലിപുടോ
വിനീതോ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
അബ്രവീത് ത്വരയോപേതഃ
കിം കരോമീതി രാഘവം ॥ **6.122.2** ॥ 5393

തമബ്രവീൻമഹാതേജാ
ലക്ഷ്മണസ്യോപശൃണ്വതഃ।
വിമൃശ്യ രാഘവോ വാക്യ -
മിദം സ്നേഹപുരസ്കൃതം ॥ **6.122.3** ॥ 5394

കൃതപ്രയത്നകർമാണഃ
സർവ ഏവ വനൗകസഃ।

രത്നൈരർഥൈശ്ച വിവിധൈഃ
സമ്പൂജ്യന്താം വിഭീഷണ ॥ **6.122.4** ॥ 5395

സഹാമീഭിസ്ത്വയാ ലങ്കാ
നിർജിതാ രാക്ഷസേശ്വര ।
ഹൃഷ്ടൈഃ പ്രാണഭയം ത്യക്ത്വാ
സംഗ്രാമേഷ്വനിവർതിഭിഃ ॥ **6.122.5** ॥ 5396

ത ഇമേ കൃതകർമാണഃ
സർവ ഏവ വനൗകസഃ ।
ധനരത്നപ്രദാനൈശ്ച
കർമൈഷാം സഫലം കുരു ॥ **6.122.6** ॥ 5397

ഏവം സമ്മാനിതാശ്ചൈതേ
നന്ദ്യമാനാ യഥാ ത്വയാ ।
ഭവിഷ്യന്തി കൃതജ്ഞേന
നിർവൃതാ ഹരിയൂഥപാഃ ॥ **6.122.7** ॥ 5398

ത്യാഗിനം സംഗ്രഹീതാരം
സാനുക്രോശം ജിതേന്ദ്രിയം ।
സർവേ ത്വാമഭിഗച്ഛന്തി
തതഃ സംബോധയാമി തേ ॥ **6.122.8** ॥ 5399

ഹീനം രതിഗുണൈഃ സർവൈ -
രഭിഹന്താരമാഹവേ ।
സേനാ ത്യജതി സംവിഗ്നാ
നൃപതിം തം നരേശ്വര ॥ **6.122.9** ॥ 5400

ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ
വാനരാംസ്താൻ വിഭീഷണഃ ।

രത്നാർഥസംവിഭാഗേന
സർവാനേവാഭ്യപൂജയത് ॥ **6.122.10** ॥ 5401

തതസ്താൻ പൂജിതാൻ ദൃഷ്ട്വാ
രത്നാർഥൈർഹരിയൂഥപാൻ ।
ആരുരോഹ തദാ രാമ -
സ്തദ് വിമാനമനുത്തമം ॥ **6.122.11** ॥ 5402

അങ്കേനാദായ വൈദേഹീം
ലജ്ജമാനാം മനസ്വിനീം ।
ലക്ഷ്മണേന സഹ ഭ്രാത്രാ
വിക്രാന്തേന ധനുഷ്മതാ ॥ **6.122.12** ॥ 5403

അബ്രവീത് സ വിമാനസ്ഥഃ
പൂജയൻ സർവവാനരാൻ ।
സുഗ്രീവം ച മഹാവീർയം
കാകുത്സ്ഥഃ സവിഭീഷണം ॥ **6.122.13** ॥ 5404

മിത്രകാർയം കൃതമിദം
ഭവദ്ഭിർവാനരർഷഭാഃ ।
അനുജ്ഞാതാ മയാ സർവേ
യഥേഷ്ടം പ്രതിഗച്ഛത ॥ **6.122.14** ॥ 5405

യത് തു കാർയം വയസ്യേന
സ്നിഗ്ധേന ച ഹിതേന ച ।
കൃതം സുഗ്രീവ തത് സർവം
ഭവതാധർമഭീരുണാ ॥ **6.122.15** ॥ 5406

കിഷ്കിന്ധാം പ്രതി യാഹ്യാശു
സ്വസൈന്യേനാഭിസംവൃതഃ ।

സ്വരാജ്യേ വസ ലങ്കായാം
മയാ ദത്തേ വിഭീഷണ।
ന ത്വാം ധർഷയിതും ശക്താഃ
സേന്ദ്രാ അപി ദിവൗകസഃ ॥ **6.122.16** ॥ 5407

അയോധ്യാം പ്രതി യാസ്യാമി
രാജധാനീം പിതുർമമ।
അഭ്യനുജ്ഞാതുമിച്ഛാമി
സർവാനാമന്ത്രയാമി വഃ ॥ **6.122.17** ॥ 5408

ഏവമുക്താസ്തു രാമേണ
ഹരീന്ദ്രാ ഹരയസ്തഥാ।
ഊചുഃ പ്രാഞ്ജലയഃ സർവേ
രാക്ഷസശ്ച വിഭീഷണഃ ॥ **6.122.18** ॥ 5409

അയോധ്യാം ഗന്തുമിച്ഛാമഃ
സർവാൻ നയതു നോ ഭവാൻ।
മുദ്യുക്താ വിചരിഷ്യാമോ
വനാൻയുപവനാനി ച ॥ **6.122.19** ॥ 5410

ദൃഷ്ട്വാ ത്വാമഭിഷേകാർദ്രം
കൗസൽയാമഭിവാദ്യ ച।
അചിരാദാഗമിഷ്യാമഃ
സ്വഗൃഹാൻ നൃപസത്തമ ॥ **6.122.20** ॥ 5411

ഏവമുക്തസ്തു ധർമാത്മാ
വാനരൈഃ സവിഭീഷണൈഃ।
അബ്രവീദ് വാനരാൻ രാമഃ
സസുഗ്രീവവിഭീഷണാൻ ॥ **6.122.21** ॥ 5412

പ്രിയാത് പ്രിയതരം ലബ്ധം
യദഹം സസുഹൃജ്ജനഃ।
സർവൈർഭവദ്ഭിഃ സഹിതഃ
പ്രീതിം ലപ്സ്യേ പുരീം ഗതഃ॥ **6.122.22**॥ 5413

ക്ഷിപ്രമാരോഹ സുഗ്രീവ
വിമാനം സഹ വാനരൈഃ।
ത്വമപ്യാരോഹ സാമാത്യോ
രാക്ഷസേന്ദ്ര വിഭീഷണ॥ **6.122.23**॥ 5414

തതഃ സ പുഷ്പകം ദിവ്യം
സുഗ്രീവഃ സഹ വാനരൈഃ।
ആരുരോഹ മുദാ യുക്തഃ
സാമാത്യശ്ച വിഭീഷണഃ॥ **6.122.24**॥ 5415

തേഷ്വാരൂഢേഷു സർവേഷു
കൗബേരം പരമാസനം।
രാഘവേണാഭ്യനുജ്ഞാത -
മുത്പപാത വിഹായസം॥ **6.122.25**॥ 5416

ഖഗതേന വിമാനേന
ഹംസയുക്തേന ഭാസ്വതാ।
പ്രഹൃഷ്ടശ്ച പ്രതീതശ്ച
ബഭൗ രാമഃ കുബേരവത്॥ **6.122.26**॥ 5417

തേ സർവേ വാനരർക്ഷാശ്ച രാക്ഷസാശ്ച മഹാബലാഃ।
യഥാസുഖമസംബാധം ദിവ്യേ തസ്മിന്നുപാവിശൻ॥ **6.122.27**॥ 5418

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ദ്വാവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രയോവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

അയോധ്യാം ഗച്ഛൻ ശ്രീരാമോ സീതാം മാർഗസ്ഥാനാൻയദർശയത്

അനുജ്ഞാതം തു രാമേണ
തദ് വിമാനമനുത്തമം ।
ഹംസയുക്തം മഹാനാദ -
മുത്പപാത വിഹായസം ॥ **6.123.1** ॥ 5419

പാതയിത്വാ തതശ്ചക്ഷുഃ
സർവതോ രഘുനന്ദനഃ ।
അബ്രവീൻമൈഥിലീം സീതാം
രാമഃ ശശിനിഭാനനാം ॥ **6.123.2** ॥ 5420

കൈലാസശിഖരാകാരേ
ത്രികൂടശിഖരേ സ്ഥിതാം ।
ലങ്കാമീക്ഷസ്വ വൈദേഹി
നിർമിതാം വിശ്വകർമണാ ॥ **6.123.3** ॥ 5421

ഏതദായോധനം പശ്യ
മാംസശോണിതകർദമം ।

ഹരീണാം രാക്ഷസാനാം ച
സീതേ വിശസനം മഹത് ॥ **6.123.4** ॥ 5422

ഏഷ ദത്തവരഃ ശേതേ
പ്രമാഥീ രാക്ഷസേശ്വരഃ ।
തവ ഹേതോർവിശാലാക്ഷി
നിഹതോ രാവണോ മയാ ॥ **6.123.5** ॥ 5423

കുംഭകർണോഽത്ര നിഹതഃ
പ്രഹസ്തശ്ച നിശാചരഃ ।
ധൂമ്രാക്ഷശ്ചാത്ര നിഹതോ
വാനരേണ ഹനൂമതാ ॥ **6.123.6** ॥ 5424

വിദ്യുൻമാലീ ഹതശ്ചാത്ര
സുഷേണേന മഹാത്മനാ ।
ലക്ഷ്മണേനേന്ദ്രജിച്ചാത്ര
രാവണിർനിഹതോ രണേ ॥ **6.123.7** ॥ 5425

അംഗദേനാത്ര നിഹതോ
വികടോ നാമ രാക്ഷസഃ ।
വിരൂപാക്ഷശ്ച ദുഷ്പ്രേക്ഷോ
മഹാപാർശ്വമഹോദരൗ ॥ **6.123.8** ॥ 5426

അകമ്പനശ്ച നിഹതോ
ബലിനോഽൻയേ ച രാക്ഷസാഃ ।
ത്രിശിരാശ്ചാതികായശ്ച
ദേവാന്തകനരാന്തകൗ ॥ **6.123.9** ॥ 5427

യുദ്ധോൻമത്തശ്ച മത്തശ്ച
രാക്ഷസപ്രവരാവുഭൗ ।

നികുംഭശ്ചൈവ കുംഭശ്ച
കുംഭകർണാത്മജൗ ബലീ ॥ **6.123.10** ॥ 5428

വജ്രദംഷ്ട്രശ്ച ദംഷ്ട്രശ്ച
ബഹവോ രാക്ഷസാ ഹതാഃ।
മകരാക്ഷശ്ച ദുർധർഷോ
മയാ യുധി നിപാതിതഃ ॥ **6.123.11** ॥ 5429

അകമ്പനശ്ച നിഹതഃ
ശോണിതാക്ഷശ്ച വീർയവാൻ।
യൂപാക്ഷശ്ച പ്രജംഘശ്ച
നിഹതൗ തു മഹാഹവേ ॥ **6.123.12** ॥ 5430

വിദ്യുജ്ജിഹ്വാഽത്ര നിഹതോ
രാക്ഷസോ ഭീമദർശനഃ।
യജ്ഞശത്രുശ്ച നിഹതഃ
സുപ്തഘ്നശ്ച മഹാബലഃ ॥ **6.123.13** ॥ 5431

സൂര്യശത്രുശ്ച നിഹതോ
ബ്രഹ്മശത്രുസ്തഥാപരഃ।
അത്ര മന്ദോദരീ നാമ
ഭാർയാ തം പർയദേവയത് ॥ **6.123.14** ॥ 5432

സപത്നീനാം സഹസ്രേണ
സാഗ്രേണ പരിവാരിതാ।
ഏതത് തു ദൃശ്യതേ തീർഥം
സമുദ്രസ്യ വരാനനേ ॥ **6.123.15** ॥ 5433

യത്ര സാഗരമുത്തീർയ
താം രാത്രിമുഷിതാ വയം।

ഏഷ സേതുർമയാ ബദ്ധഃ
സാഗരേ ലവണാർണവേ ॥ **6.123.16** ॥ 5434

തവ ഹേതോർവിശാലാക്ഷി
നലസേതുഃ സുദുഷ്കരഃ ।
പശ്യ സാഗരമക്ഷോഭ്യം
വൈദേഹി വരുണാലയം ॥ **6.123.17** ॥ 5435

അപാരമിവ ഗർജന്തം
ശംഖശുക്തിസമാകുലം ।
ഹിരൺയനാഭം ശൈലേന്ദ്രം
കാഞ്ചനം പശ്യ മൈഥിലി ॥ **6.123.18** ॥ 5436

വിശ്രമാർഥം ഹനുമതോ
ഭിത്ത്വാ സാഗരമുത്ഥിതം ।
ഏതത് കുക്ഷൗ സമുദ്രസ്യ
സ്കന്ധാവാരനിവേശനം ॥ **6.123.19** ॥ 5437

അത്ര പൂർവം മഹാദേവഃ
പ്രസാദമകരോദ് വിഭുഃ ।
ഏതത് തു ദൃശ്യതേ തീർഥം
സാഗരസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **6.123.20** ॥ 5438

സേതുബന്ധ ഇതി ഖ്യാതം
ത്രൈലോക്യേന ച പൂജിതം ।
ഏതത് പവിത്രം പരമം
മഹാപാതകനാശനം ॥ **6.123.21** ॥ 5439

അത്ര രാക്ഷസരാജോ(യ -
മാജഗാമ വിഭീഷണഃ ।

ഏഷാ സാ ദൃശ്യതേ സീതേ
കിഷ്കിന്ധാ ചിത്രകാനനാ ॥ **6.123.22** ॥ 5440

സുഗ്രീവസ്യ പുരീ രമ്യാ
യത്ര വാലീ മയാ ഹതഃ।
അഥ ദൃഷ്ട്വാ പുരീം സീതാ
കിഷ്കിന്ധാം വാലിപാലിതാം ॥ **6.123.23** ॥ 5441

അബ്രവീത് പ്രശ്രിതം വാക്യം
രാമം പ്രണയസാധ്വസാ।
സുഗ്രീവപ്രിയഭാർയാഭി -
സ്താരാപ്രമുഖതോ നൃപ ॥ **6.123.24** ॥ 5442

അൻയേഷാം വാനരേന്ദ്രാണാം
സ്ത്രീഭിഃ പരിവൃതാ ഹ്യഹം।
ഗന്തുമിച്ഛേ സഹായോധ്യാം
രാജധാനീം ത്വയാ സഹ ॥ **6.123.25** ॥ 5443

ഏവമുക്തോഽഥ വൈദേഹ്യാ
രാഘവഃ പ്രത്യുവാച താം।
ഏവമസ്ത്വിതി കിഷ്കിന്ധാം
പ്രാപ്യ സംസ്ഥാപ്യ രാഘവഃ ॥ **6.123.26** ॥ 5444

വിമാനം പ്രേക്ഷ്യ സുഗ്രീവം
വാക്യമേതദുവാച ഹ।
ബ്രൂഹി വാനരശാർദൂല
സർവാൻ വാനരപുംഗവാൻ ॥ **6.123.27** ॥ 5445

സ്ത്രീഭിഃ പരിവൃതാഃ സർവേ
ഹ്യയോധ്യാം യാന്തു സീതയാ।

തഥാ ത്വമപി സർവാഭിഃ
സ്ത്രീഭിഃ സഹ മഹാബല ॥ **6.123.28** ॥ 5446

അഭിത്വരയ സുഗ്രീവ
ഗച്ഛാമഃ പ്ലവഗാധിപ ।
ഏവമുക്തസ്തു സുഗ്രീവോ
രാമേണാമിതതേജസാ ॥ **6.123.29** ॥ 5447

വാനരാധിപതിഃ ശ്രീമാം -
സ്തൈശ്ച സർവൈഃ സമാവൃതഃ ।
പ്രവിശ്യാന്തഃപുരം ശീഘ്രം
താരാമുദ്വീക്ഷ്യ സോഽബ്രവീത് ॥ **6.123.30** ॥ 5448

പ്രിയേ ത്വം സഹ നാരീഭി -
ർവാനരാണാം മഹാത്മനാം ।
രാഘവേണാഭ്യനുജ്ഞാതാ
മൈഥിലീപ്രിയകാമ്യയാ ॥ **6.123.31** ॥ 5449

ത്വര ത്വമഭിഗച്ഛാമോ
ഗൃഹ്യ വാനരയോഷിതഃ ।
അയോധ്യാം ദർശയിഷ്യാമഃ
സർവാ ദശരഥസ്ത്രിയഃ ॥ **6.123.32** ॥ 5450

സുഗ്രീവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
താരാ സർവാംഗശോഭനാ ।
ആഹൂയ ചാബ്രവീത് സർവാ
വാനരാണാം തു യോഷിതഃ ॥ **6.123.33** ॥ 5451

സുഗ്രീവേണാഭ്യനുജ്ഞാതാ
ഗന്തും സർവൈശ്ച വാനരൈഃ ।

മമ ചാപി പ്രിയം കാർയ -
മയോധ്യാദർശനേന ച ॥ **6.123.34** ॥ 5452

പ്രവേശം ചൈവ രാമസ്യ
പൗരജാനപദൈഃ സഹ ।
വിഭൂതിം ചൈവ സർവാസാം
സ്ത്രീണാം ദശരഥസ്യ ച ॥ **6.123.35** ॥ 5453

താരയാ ചാഭ്യനുജ്ഞാതാഃ
സർവാ വാനരയോഷിതഃ ।
നേപഥ്യവിധിപൂർവം തു
കൃത്വാ ചാപി പ്രദക്ഷിണം ॥ **6.123.36** ॥ 5454

അധ്യാരോഹൻ വിമാനം തത്
സീതാദർശനകാങ്ക്ഷയാ ।
താഭിഃ സഹോത്ഥിതം ശീഘ്രം
വിമാനം പ്രേക്ഷ്യ രാഘവഃ ॥ **6.123.37** ॥ 5455

ഋഷ്യമൂകസമീപേ തു
വൈദേഹീം പുനരബ്രവീത് ।
ദൃശ്യതേഽസൗ മഹാൻ സീതേ
സവിദ്യുദിവ തോയദഃ ॥ **6.123.38** ॥ 5456

ഋഷ്യമൂകോ ഗിരിവരഃ
കാഞ്ചനൈർധാതുഭിർവൃതഃ ।
അത്രാഹം വാനരേന്ദ്രേണ
സുഗ്രീവേണ സമാഗതഃ ॥ **6.123.39** ॥ 5457

സമയശ്ച കൃതഃ സീതേ
വധാർഥം വാലിനോ മയാ ।

ഏഷാ സാ ദൃശ്യതേ പമ്പാ
നലിനീ ചിത്രകാനനാ ॥ **6.123.40** ॥ 5458

ത്വയാ വിഹീനോ യത്രാഹം
വിലലാപ സുദുഃഖിതഃ।
അസ്യാസ്തീരേ മയാ ദൃഷ്ടാ
ശബരീ ധർമചാരിണീ ॥ **6.123.41** ॥ 5459

അത്ര യോജനബാഹുശ്ച
കബന്ധോ നിഹതോ മയാ।
ദൃശ്യതേഽസൗ ജനസ്ഥാനേ
ശ്രീമാൻ സീതേ വനസ്പതിഃ ॥ **6.123.42** ॥ 5460

ജടായുശ്ച മഹാതേജാ -
സ്തവ ഹേതോർവിലാസിനി।
രാവണേന ഹതോ യത്ര
പക്ഷിണാം പ്രവരോ ബലീ ॥ **6.123.43** ॥ 5461

ഖരശ്ച നിഹതോ യത്ര
ദൂഷണശ്ച നിപാതിതഃ।
ത്രിശിരാശ്ച മഹാവീർയോ
മയാ ബാണൈരജിഹ്മഗൈഃ ॥ **6.123.44** ॥ 5462

ഏതത് തദാശ്രമപദ -
മസ്മാകം വരവർണിനി।
പർണശാലാ തഥാ ചിത്രാ
ദൃശ്യതേ ശുഭദർശനേ ॥ **6.123.45** ॥ 5463

യത്ര ത്വം രാക്ഷസേന്ദ്രേണ
രാവണേന ഹൃതാ ബലാത്।

ഏഷാ ഗോദാവരീ രമ്യാ
പ്രസന്നസലിലാ ശുഭാ ॥ **6.123.46** ॥ 5464

അഗസ്ത്യസ്യാശ്രമശ്ചൈവ
ദൃശ്യതേ കദലീവൃതഃ ।
ദീപ്തശ്ചൈവാശ്രമോ ഹ്യേഷ
സുതീക്ഷ്ണസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **6.123.47** ॥ 5465

ദൃശ്യതേ ചൈവ വൈദേഹി
ശരഭംഗാശ്രമോ മഹാൻ ।
ഉപയാതഃ സഹസ്രാക്ഷോ
യത്ര ശക്രഃ പുരന്ദരഃ ॥ **6.123.48** ॥ 5466

അസ്മിൻ ദേശേ മഹാകായോ
വിരാധോ നിഹതോ മയാ ।
ഏതേ തേ താപസാ ദേവി
ദൃശ്യന്തേ തനുമധ്യമേ ॥ **6.123.49** ॥ 5467

അത്രിഃ കുലപതിർയത്ര
സൂര്യവൈശ്വാനരോപമഃ ।
അത്ര സീതേ ത്വയാ ദൃഷ്ടാ
താപസീ ധർമചാരിണീ ॥ **6.123.50** ॥ 5468

അസൗ സുതനു ശൈലേന്ദ്ര -
ശ്ചിത്രകൂടഃ പ്രകാശതേ ।
അത്ര മാം കൈകയീപുത്രഃ
പ്രസാദയിതുമാഗതഃ ॥ **6.123.51** ॥ 5469

ഏഷാ സാ യമുനാ രമ്യാ
ദൃശ്യതേ ചിത്രകാനനാ ।

ഭരദ്വാജോശ്രമഃ ശ്രീമാൻ
ദൃശ്യതേ ചൈഷ മൈഥിലി ॥ **6.123.52** ॥ 5470

ഇയം ച ദൃശ്യതേ ഗംഗാ
പുണ്യാ ത്രിപഥഗാ നദീ ।
നാനാദ്വിജഗണാകീർണാ
സമ്പുഷ്പിതകാനനാ ॥ **6.123.53** ॥ 5471

ശൃംഗവേരപുരം ചൈതദ്
ഗുഹോ യത്ര സഖാ മമ ।
ഏഷാ സാ ദൃശ്യതേ സീതേ
സരയൂർയൂപമാലിനീ ॥ **6.123.54** ॥ 5472

ഏഷാ സാ ദൃശ്യതേ സീതേ
രാജധാനീ പിതുർമമ ।
അയോധ്യാം കുരു വൈദേഹി
പ്രണാമം പുനരാഗതാ ॥ **6.123.55** ॥ 5473

തതസ്തേ വാനരാഃ സർവേ
രാക്ഷസാഃ സവിഭീഷണാഃ ।
ഉത്പത്യോത്പത്യ സംഹൃഷ്ടാ -
സ്താം പുരീം ദദൃശുസ്തദാ ॥ **6.123.56** ॥ 5474

തതസ്തു താം പാണ്ഡുരഹർമ്യമാലിനീം
വിശാലകക്ഷ്യാം ഗജവാജിഭിർവൃതാം ।
പുരീമപശ്യൻ പ്ലവഗാഃ സരാക്ഷസാഃ
പുരീം മഹേന്ദ്രസ്യ യഥാമരാവതീം ॥ **6.123.57** ॥ 5475

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ത്രയോവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുർവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ഭരദ്വാജാശ്രമേ(വതീർയ ശ്രീരാമേണ മഹർഷേർദർശനം തതോ വരഗ്രഹണം ച

പൂർണേ ചതുർദശേ വർഷേ
പഞ്ചമ്യാം ലക്ഷ്മണാഗ്രജഃ।
ഭരദ്വാജാശ്രമം പ്രാപ്യ
വവന്ദേ നിയതോ മുനിം ॥ **6.124.1** ॥ 5476

സോ(പൃച്ഛദഭിവാദ്യൈനം
ഭരദ്വാജം തപോധനം।
ശൃണോഷി കച്ചിദ് ഭഗവൻ
സുഭിക്ഷാനാമയം പുരേ।
കച്ചിത് സ യുക്തോ ഭരതോ
ജീവന്ത്യപി ച മാതരഃ ॥ **6.124.2** ॥ 5477

ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ
ഭരദ്വാജോ മഹാമുനിഃ।
പ്രത്യുവാച രഘുശ്രേഷ്ഠം
സ്മിതപൂർവം പ്രഹൃഷ്ടവത് ॥ **6.124.3** ॥ 5478

ആജ്ഞാവശത്വേ ഭരതോ
ജടിലസ്ത്വാം പ്രതീക്ഷതേ।
പാദുകേ തേ പുരസ്കൃത്യ
സർവം ച കുശലം ഗൃഹേ ॥ **6.124.4** ॥ 5479

ത്വാം പുരാ ചീരവസനം
പ്രവിശന്തം മഹാവനം।
സ്ത്രീതൃതീയം ച്യുതം രാജ്യാദ്
ധർമകാമം ച കേവലം ॥ **6.124.5** ॥ 5480

പദാതിം ത്യക്തസർവസ്വം
പിതൃനിർദേശകാരിണം।
സർവഭോഗൈഃ പരിത്യക്തം
സ്വർഗച്യുതമിവാമരം ॥ **6.124.6** ॥ 5481

ദൃഷ്ട്വാ തു കരുണാപൂർവം
മമാസീത് സമിതിഞ്ജയ।
കൈകേയീവചനേ യുക്തം
വന്യമൂലഫലാശിനം ॥ **6.124.7** ॥ 5482

സാമ്പ്രതം തു സമൃദ്ധാർഥം
സമിത്രഗണബാന്ധവം।
സമീക്ഷ്യ വിജിതാരിം ച
മമാഭൂത് പ്രീതിരുത്തമാ ॥ **6.124.8** ॥ 5483

സർവം ച സുഖദുഃഖം തേ
വിദിതം മമ രാഘവ।
യത് ത്വയാ വിപുലം പ്രാപ്തം
ജനസ്ഥാനനിവാസിനാ ॥ **6.124.9** ॥ 5484

ബ്രാഹ്മണാർഥേ നിയുക്തസ്യ
രക്ഷതഃ സർവതാപസാൻ।
രാവണേന ഹൃതാ ഭാർയാ
ബഭൂവേയമനിന്ദിതാ ॥ **6.124.10** ॥ 5485

മാരീചദർശനം ചൈവ
സീതോൻമഥനമേവ ച।
കബന്ധദർശനം ചൈവ
പമ്പാഭിഗമനം തഥാ ॥ **6.124.11** ॥ 5486

സുഗ്രീവേണ ച തേ സഖ്യം
യത്ര വാലീ ഹതസ്ത്വയാ।
മാർഗണം ചൈവ വൈദേഹ്യാഃ
കർമ വാതാത്മജസ്യ ച ॥ **6.124.12** ॥ 5487

വിദിതായാം ച വൈദേഹ്യാം
നലസേതുർയഥാ കൃതഃ।
യഥാ ചാദീപിതാ ലങ്കാ
പ്രഹൃഷ്ടൈർഹരിയൂഥപൈഃ ॥ **6.124.13** ॥ 5488

സപുത്രബാന്ധവാമാത്യഃ
സബലഃ സഹവാഹനഃ।
യഥാ ച നിഹതഃ സംഖ്യേ
രാവണോ ബലദർപിതഃ ॥ **6.124.14** ॥ 5489

യഥാ ച നിഹതേ തസ്മിൻ
രാവണേ ദേവകണ്ടകേ।
സമാഗമശ്ച ത്രിദശൈ -
ർയഥാ ദത്തശ്ച തേ വരഃ ॥ **6.124.15** ॥ 5490

സർവം മമൈതദ് വിദിതം
തപസാ ധർമവത്സല ।
സമ്പതന്തി ച മേ ശിഷ്യാഃ
പ്രവൃത്ത്യാഖ്യാഃ പുരീമിതഃ ॥ **6.124.16** ॥ 5491

അഹമപ്യത്ര തേ ദദ്മി
വരം ശസ്ത്രഭൃതാം വര ।
അർഘ്യം പ്രതിഗൃഹാണേദ -
മയോധ്യാം ശ്വോ ഗമിഷ്യസി ॥ **6.124.17** ॥ 5492

തസ്യ തച്ഛിരസാ വാക്യം
പ്രതിഗൃഹ്യ നൃപാത്മജഃ ।
ബാഢമിത്യേവ സംഹൃഷ്ടഃ
ശ്രീമാൻ വരമയാചത ॥ **6.124.18** ॥ 5493

അകാലഫലിനോ വൃക്ഷാഃ
സർവേ ചാപി മധുസ്രവാഃ ।
ഫലാൻയമൃതഗന്ധീനി
ബഹൂനി വിവിധാനി ച ॥ **6.124.19** ॥ 5494

ഭവന്തു മാർഗേ ഭഗവ -
ന്നയോധ്യാം പ്രതി ഗച്ഛതഃ ।
തഥേതി ച പ്രതിജ്ഞാതേ
വചനാത് സമനന്തരം ॥ **6.124.20** ॥ 5495

അഭവൻ പാദപാസ്തത്ര
സ്വർഗപാദപസന്നിഭാഃ ।
നിഷ്ഫലാഃ ഫലിനശ്ചാസൻ
വിപുഷ്പാഃ പുഷ്പശാലിനഃ ॥ **6.124.21** ॥ 5496

ശുഷ്കാഃ സമഗ്രപത്രാസ്തേ
നഗാശ്ചൈവ മധുസ്രവാഃ।
സർവതോ യോജനാസ്തിസ്രോ
ഗച്ഛതാമഭവംസ്തദാ ॥ **6.124.22** ॥ 5497

തതഃ പ്രഹൃഷ്ടാഃ പ്ലവഗർഷഭാസ്തേ
ബഹൂനി ദിവ്യാനി ഫലാനി ചൈവ।
കാമാദുപാശ്നന്തി സഹസ്രശസ്തേ
മുദാൻവിതാഃ സ്വർഗജിതോ യഥൈവ ॥ **6.124.23** ॥ 5498

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ചതുർവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ഹനുമതാ നിഷാദരാജം ഗുഹം ശ്രീഭരതം ചോപഗമ്യ ശ്രീരാമാഗമനസ്യ സൂചനം തതഃ പ്രസന്നേന ഭരതേന തസ്മാദ് ഉപഹാരം ദാതുമുദ്ഘോഷണം ച

അയോധ്യാം തു സമാലോക്യ
ചിന്തയാമാസ രാഘവഃ।
പ്രിയകാമഃ പ്രിയം രാമ -
സ്തതസ്ത്വരിതവിക്രമഃ ॥ **6.125.1** ॥ 5499

ചിന്തയിത്വാ തതോ ദൃഷ്ടിം
വാനരേഷു ൻയപാതയത്।
ഉവാച ധീമാംസ്തേജസ്വീ
ഹനൂമന്തം പ്ലവംഗമം ॥ **6.125.2** ॥ 5500

അയോധ്യാം ത്വരിതോ ഗത്വാ
ശീഘ്രം പ്ലവഗസത്തമ।
ജാനീഹി കച്ചിത് കുശലീ
ജനോ നൃപതിമന്ദിരേ ॥ **6.125.3** ॥ 5501

ശൃംഗവേരപുരം പ്രാപ്യ
ഗുഹം ഗഹനഗോചരം।

നിഷാദാധിപതിം ബ്രൂഹി
കുശലം വചനാൻമമ ॥ **6.125.4** ॥ 5502

ശ്രുത്വാ തു മാം കുശലിന -
മരോഗം വിഗതജ്വരം ।
ഭവിഷ്യതി ഗുഹഃ പ്രീതഃ
സ മമാത്മസമഃ സഖാ ॥ **6.125.5** ॥ 5503

അയോധ്യായാശ്ച തേ മാർഗം
പ്രവൃത്തിം ഭരതസ്യ ച ।
നിവേദയിഷ്യതി പ്രീതോ
നിഷാദാധിപതിർഗുഹഃ ॥ **6.125.6** ॥ 5504

ഭരതസ്തു ത്വയാ വാച്യഃ
കുശലം വചനാൻമമ ।
സിദ്ധാർഥം ശംസ മാം തസ്മൈ
സഭാർയം സഹലക്ഷ്മണം ॥ **6.125.7** ॥ 5505

ഹരണം ചാപി വൈദേഹ്യാ
രാവണേന ബലീയസാ ।
സുഗ്രീവേണ ച സംവാദം
വാലിനശ്ച വധം രണേ ॥ **6.125.8** ॥ 5506

മൈഥിൽയന്വേഷണം ചൈവ
യഥാ ചാധിഗതാ ത്വയാ ।
ലംഘയിത്വാ മഹാതോയ -
മാപഗാപതിമവ്യയം ॥ **6.125.9** ॥ 5507

ഉപയാനം സമുദ്രസ്യ
സാഗരസ്യ ച ദർശനം ।

യഥാ ച കാരിതഃ സേതൂ
രാവണശ്ച യഥാ ഹതഃ ॥ **6.125.10** ॥ 5508

വരദാനം മഹേന്ദ്രേണ
ബ്രഹ്മണാ വരുണേന ച ।
മഹാദേവപ്രസാദാച്ച
പിത്രാ മമ സമാഗമം ॥ **6.125.11** ॥ 5509

ഉപയാതം ച മാം സൗമ്യ
ഭരതായ നിവേദയ ।
സഹ രാക്ഷസരാജേന
ഹരീണാമീശ്വരേണ ച ॥ **6.125.12** ॥ 5510

ജിത്വാ ശത്രുഗണാൻ രാമഃ
പ്രാപ്യ ചാനുത്തമം യശഃ ।
ഉപായാതി സമൃദ്ധാർഥഃ
സഹ മിത്രൈർമഹാബലൈഃ ॥ **6.125.13** ॥ 5511

ഏതച്ഛ്രുത്വാ യമാകാരം
ഭജതേ ഭരതസ്തതഃ ।
സ ച തേ വേദിതവ്യഃ സ്യാത്
സർവം യച്ചാപി മാം പ്രതി ॥ **6.125.14** ॥ 5512

ജ്ഞേയാഃ സർവേ ച വൃത്താന്താ
ഭരതസ്യേംഗിതാനി ച ।
തത്ത്വേന മുഖവർണേന
ദൃഷ്ട്യാ വ്യാഭാഷിതേന ച ॥ **6.125.15** ॥ 5513

സർവകാമസമൃദ്ധം ഹി
ഹസ്ത്യശ്വരഥസങ്കുലം ।

പിതൃപൈതാമഹം രാജ്യം
കസ്യ നാവർതയേൻമനഃ ॥ **6.125.16** ॥ 5514

സംഗത്യാ ഭരതഃ ശ്രീമാൻ
രാജ്യേനാർഥീ സ്വയം ഭവേത് ।
പ്രശാസ്തു വസുധാം സർവാ -
മഖിലാം രഘുനന്ദനഃ ॥ **6.125.17** ॥ 5515

തസ്യ ബുദ്ധിം ച വിജ്ഞായ
വ്യവസായം ച വാനര ।
യാവന്ന ദൂരം യാതാഃ സ്മഃ
ക്ഷിപ്രമാഗന്തുമർഹസി ॥ **6.125.18** ॥ 5516

ഇതി പ്രതിസമാദിഷ്ടോ
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ ।
മാനുഷം ധാരയൻ രൂപ -
മയോധ്യാം ത്വരിതോ യയൗ ॥ **6.125.19** ॥ 5517

അഥോത്പപാത വേഗേന
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ ।
ഗരുത്മാനിവ വേഗേന
ജിഘ്യക്ഷന്നുരഗോത്തമം ॥ **6.125.20** ॥ 5518

ലംഘയിത്വാ പിതൃപഥം
വിഹഗേന്ദ്രാലയം ശുഭം ।
ഗംഗായമുനയോർഭീമം
സമതീത്യ സമാഗമം ॥ **6.125.21** ॥ 5519

ശൃംഗവേരപുരം പ്രാപ്യ
ഗുഹമാസാദ്യ വീർയവാൻ ।

സ വാചാ ശുഭയാ ഹൃഷ്ടോ
ഹനൂമാനിദമബ്രവീത് ॥ **6.125.22** ॥ 5520

സഖാ തു തവ കാകുത്സ്ഥോ
രാമഃ സത്യപരാക്രമഃ ।
സസീതഃ സഹ സൗമിത്രിഃ
സ ത്വാം കുശലമബ്രവീത് ॥ **6.125.23** ॥ 5521

പഞ്ചമീമദ്യ രജനീ -
മുഷിത്വാ വചനാൻമുനേഃ ।
ഭരദ്വാജാഭ്യനുജ്ഞാതം
ദ്രക്ഷ്യസ്യത്രൈവ രാഘവം ॥ **6.125.24** ॥ 5522

ഏവമുക്ത്വാ മഹാതേജാഃ
സമ്പ്രഹൃഷ്ടതനൂരുഹഃ ।
ഉത്പപാത മഹാവേഗാദ്
വേഗവാനവിചാരയൻ ॥ **6.125.25** ॥ 5523

സോഽപശ്യദ് രാമതീർഥം ച
നദീം വാലുകിനീം തഥാ ।
വരൂഥീം ഗോമതീം ചൈവ
ഭീമം ശാലവനം തഥാ ॥ **6.125.26** ॥ 5524

പ്രജാശ്ച ബഹുസാഹസ്രീഃ
സ്ഫീതാഞ്ജനപദാനപി ।
സ ഗത്വാ ദൂരമധ്വാനം
ത്വരിതഃ കപികുഞ്ജരഃ ॥ **6.125.27** ॥ 5525

ആസസാദ ദ്രുമാൻ ഫുൽലാൻ
നന്ദിഗ്രാമസമീപഗാൻ ।

സുരാധിപസ്യോപവനേ
യഥാ ചൈത്രരഥേ ദ്രുമാൻ ॥ **6.125.28** ॥ 5526

സ്ത്രീഭിഃ സപുത്രൈഃ പൗത്രൈശ്ച
രമമാണൈഃ സ്വലങ്കൃതൈഃ।
ക്രോശമാത്രേ ത്വയോധ്യായാ -
ശ്ചീരകൃഷ്ണാജിനാംബരം ॥ **6.125.29** ॥ 5527

ദദർശ ഭരതം ദീനം
കൃശമാശ്രമവാസിനം।
ജടിലം മലദിഗ്ധാംഗം
ഭ്രാതൃവ്യസനകർശിതം ॥ **6.125.30** ॥ 5528

ഫലമൂലാശിനം ദാന്തം
താപസം ധർമചാരിണം।
സമുന്നതജടാഭാരം
വൽകലാജിനവാസസം ॥ **6.125.31** ॥ 5529

നിയതം ഭാവിതാത്മാനം
ബ്രഹ്മർഷിസമതേജസം।
പാദുകേ തേ പുരസ്കൃത്യ
പ്രശാസന്തം വസുന്ധരാം ॥ **6.125.32** ॥ 5530

ചാതുർവർണ്യസ്യ ലോകസ്യ
ത്രാതാരം സർവതോ ഭയാത്।
ഉപസ്ഥിതമമാത്യൈശ്ച
ശുചിഭിശ്ച പുരോഹിതൈഃ ॥ **6.125.33** ॥ 5531

ബലമുഖ്യൈശ്ച യുക്തൈശ്ച
കാഷായാംബരധാരിഭിഃ।

നഹി തേ രാജപുത്രം തം
ചീരകൃഷ്ണാജിനാംബരം ॥ **6.125.34** ॥ 5532

പരിഭോക്തും വ്യവസ്യന്തി
പൗരാ വൈ ധർമവത്സലാഃ ।
തം ധർമമിവ ധർമജ്ഞം
ദേഹബന്ധമിവാപരം ॥ **6.125.35** ॥ 5533

ഉവാച പ്രാഞ്ജലിർവാക്യം
ഹനൂമാൻ മാരുതാത്മജഃ ।
വസന്തം ദണ്ഡകാരണ്യേ
യം ത്വം ചീരജടാധരം ॥ **6.125.36** ॥ 5534

അനുശോചസി കാകുത്സ്ഥം
സ ത്വാം കൗശലമബ്രവീത് ।
പ്രിയമാഖ്യാമി തേ ദേവ
ശോകം ത്യജ സുദാരുണം ॥ **6.125.37** ॥ 5535

അസ്മിൻ മുഹൂർതേ ഭ്രാത്രാ ത്വം
രാമേണ സഹ സംഗതഃ ।
നിഹത്യ രാവണം രാമഃ
പ്രതിലഭ്യ ച മൈഥിലീം ॥ **6.125.38** ॥ 5536

ഉപയാതി സമൃദ്ധാർഥഃ
സഹ മിത്രൈർമഹാബലൈഃ ।
ലക്ഷ്മണശ്ച മഹാതേജാ
വൈദേഹീ ച യശസ്വിനീ ।
സീതാ സമഗ്രാ രാമേണ
മഹേന്ദ്രേണ ശചീ യഥാ ॥ **6.125.39** ॥ 5537

ഏവമുക്തോ ഹനുമതാ
ഭരതഃ കൈകയീസുതഃ।
പപാത സഹസാ ഹൃഷ്ടോ
ഹർഷാൻമോഹമുപാഗമത് ॥ **6.125.40** ॥ 5538

തതോ മുഹൂർതാദുത്ഥായ
പ്രത്യാശ്വസ്യ ച രാഘവഃ।
ഹനൂമന്തമുവാചേദം
ഭരതഃ പ്രിയവാദിനം ॥ **6.125.41** ॥ 5539

അശോകജൈഃ പ്രീതിമയൈഃ
കപിമാലിംഗ്യ സംഭ്രമാത്।
സിഷേച ഭരതഃ ശ്രീമാൻ
വിപുലൈരശ്രുബിന്ദുഭിഃ ॥ **6.125.42** ॥ 5540

ദേവോ വാ മാനുഷോ വാ ത്വ -
മനുക്രോശാദിഹാഗതഃ।
പ്രിയാഖ്യാനസ്യ തേ സൗമ്യ
ദദാമി ബ്രുവതഃ പ്രിയം ॥ **6.125.43** ॥ 5541

ഗവാം ശതസഹസ്രം ച
ഗ്രാമാണാം ച ശതം പരം।
സകുണ്ഡലാഃ ശുഭാചാരാ
ഭാർയാഃ കൻയാസ്തു ഷോഡശ ॥ **6.125.44** ॥ 5542

ഹേമവർണാഃ സുനാസോരൂഃ
ശശിസൗമ്യാനനാഃ സ്ത്രിയഃ।
സർവാഭരണസമ്പന്നാഃ
സമ്പന്നാഃ കുലജാതിഭിഃ ॥ **6.125.45** ॥ 5543

നിശമ്യ രാമാഗമനം നൃപാത്മജഃ
കപിപ്രവീരസ്യ തദാദ്ഭുതോപമം।
പ്രഹർഷിതോ രാമദിദൃക്ഷയാഭവത്
പുനശ്ച ഹർഷാദിദമബ്രവീദ് വചഃ ॥ **6.125.46** ॥ 5544

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ പഞ്ചവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷഡ്വിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ഹനുമതാ ഭരതം പ്രതി ശ്രീരാമലക്ഷ്മണസീതാകർതൃകവനവാസസംബന്ധിനാം സമേഷാം വൃത്താനാം ശ്രാവണം

ബഹൂനി നാമ വർഷാണി
ഗതസ്യ സുമഹദ്വനം ।
ശൃണോമ്യഹം പ്രീതികരം
മമ നാഥസ്യ കീർതനം ॥ **6.126.1** ॥ 5545

കൽയാണീ ബത ഗാഥേയം
ലൗകികീ പ്രതിഭാതി മാം ।
ഏതി ജീവന്തമാനന്ദോ
നരം വർഷശതാദപി ॥ **6.126.2** ॥ 5546

രാഘവസ്യ ഹരീണാം ച
കഥമാസീത് സമാഗമഃ ।
കസ്മിൻ ദേശേ കിമാശ്രിത്യ
തത്ത്വമാഖ്യാഹി പൃച്ഛതഃ ॥ **6.126.3** ॥ 5547

സ പൃഷ്ടോ രാജപുത്രേണ
ബ്യസ്യാം സമുപവേശിതഃ ।

ആചചക്ഷേ തതഃ സർവം
രാമസ്യ ചരിതം വനേ ॥ **6.126.4** ॥ 5548

യഥാ പ്രവ്രാജിതോ രാമോ
മാതുർദത്തൗ വരൗ തവ ।
യഥാ ച പുത്രശോകേന
രാജാ ദശരഥോ മൃതഃ ॥ **6.126.5** ॥ 5549

യഥാ ദൂതൈസ്ത്വമാനീത -
സ്തൂർണം രാജഗൃഹാത് പ്രഭോ ।
ത്വയായോധ്യാം പ്രവിഷ്ടേന
യഥാ രാജ്യം ന ചേപ്സിതം ॥ **6.126.6** ॥ 5550

ചിത്രകൂടഗിരിം ഗത്വാ
രാജ്യേനാമിത്രകർശനഃ ।
നിമന്ത്രിതസ്ത്വയാ ഭ്രാതാ
ധർമമാചരതാ സതാം ॥ **6.126.7** ॥ 5551

സ്ഥിതേന രാജ്ഞോ വചനേ
യഥാ രാജ്യം വിസർജിതം ।
ആർയസ്യ പാദുകേ ഗൃഹ്യ
യഥാസി പുനരാഗതഃ ॥ **6.126.8** ॥ 5552

സർവമേതൻമഹാബാഹോ
യഥാവദ് വിദിതം തവ ।
ത്വയി പ്രതിപ്രയാതേ തു
യദ് വൃത്തം തന്നിബോധ മേ ॥ **6.126.9** ॥ 5553

അപയാതേ ത്വയി തദാ
സമുദ്ഭ്രാന്തമൃഗദ്വിജം ।

പരിദ്യൂനമിവാത്യർഥം
തദ് വനം സമപദ്യത ॥ **6.126.10** ॥ 5554

തദ്ധസ്തിമൃദിതം ഘോരം
സിംഹവ്യാഘ്രമൃഗാകുലം ।
പ്രവിവേശാഥ വിജനം
സ മഹദ് ദണ്ഡകാവനം ॥ **6.126.11** ॥ 5555

തേഷാം പുരസ്താദ് ബലവാൻ
ഗച്ഛതാം ഗഹനേ വനേ ।
വിനദൻ സുമഹാനാദം
വിരാധഃ പ്രത്യദൃശ്യത ॥ **6.126.12** ॥ 5556

തമുത്ക്ഷിപ്യ മഹാനാദ -
മൂർധ്വബാഹുമധോമുഖം ।
നിഖാതേ പ്രക്ഷിപന്തി സ്മ
നദന്തമിവ കുഞ്ജരം ॥ **6.126.13** ॥ 5557

തത് കൃത്വാ ദുഷ്കരം കർമ
ഭ്രാതരൗ രാമലക്ഷ്മണൗ ।
സായാഹ്നേ ശരഭംഗസ്യ
രമ്യമാശ്രമമീയതുഃ ॥ **6.126.14** ॥ 5558

ശരഭംഗേ ദിവം പ്രാപ്തേ
രാമഃ സത്യപരാക്രമഃ ।
അഭിവാദ്യ മുനീൻ സർവാ -
ഞ്ജനസ്ഥാനമുപാഗമത് ॥ **6.126.15** ॥ 5559

പശ്ചാച്ഛൂർപണഖാ നാമ
രാമപാർശ്വമുപാഗതാ ।

തതോ രാമേണ സന്ദിഷ്ടോ
ലക്ഷ്മണഃ സഹസോത്ഥിതഃ ॥ **6.126.16** ॥ 5560

പ്രഗൃഹ്യ ഖഡ്ഗം ചിച്ഛേദ
കർണനാസം മഹാബലഃ ।
ചതുർദശ സഹസ്രാണി
രക്ഷസാം ഭീമകർമണാം ॥ **6.126.17** ॥ 5561

ഹതാനി വസതാ തത്ര
രാഘവേണ മഹാത്മനാ ।
ഏകേന സഹ സംഗമ്യ
രാമേണ രണമൂർധനി ॥ **6.126.18** ॥ 5562

അഹനച്ചതുർഥഭാഗേന
നിഃശേഷാ രാക്ഷസാഃ കൃതാഃ ।
മഹാബലാ മഹാവീർയാ -
സ്തപസോ വിഘ്നകാരിണഃ ॥ **6.126.19** ॥ 5563

നിഹതാ രാഘവേണാജൗ
ദണ്ഡകാരണ്യവാസിനഃ ।
രാക്ഷസാശ്ച വിനിഷ്പിഷ്ടാഃ
ഖരശ്ച നിഹതോ രണേ ॥ **6.126.20** ॥ 5564

ദൂഷണം ചാഗ്രതോ ഹത്വാ
ത്രിശിരാസ്തദനന്തരം ।
തതസ്തേനാർദിതാ ബാലാ
രാവണം സമുപാഗതാ ॥ **6.126.21** ॥ 5565

രാവണാനുചരോ ഘോരോ
മാരീചോ നാമ രാക്ഷസഃ ।

ലോഭയാമാസ വൈദേഹീം
ഭൂത്വാ രത്നമയോ മൃഗഃ ॥ **6.126.22** ॥ 5566

സാ രാമമബ്രവീദ് ദൃഷ്ട്വാ
വൈദേഹീ ഗൃഹ്യതാമിതി ।
അയം മനോഹരഃ കാന്ത
ആശ്രമോ നോ ഭവിഷ്യതി ॥ **6.126.23** ॥ 5567

തതോ രാമോ ധനുഷ്പാണി -
ർമൃഗം തമനുധാവതി ।
സ തം ജഘാന ധാവന്തം
ശരേണാനതപർവണാ ॥ **6.126.24** ॥ 5568

അഥ സൗമ്യ ദശഗ്രീവോ
മൃഗം യാതി തു രാഘവേ ।
ലക്ഷ്മണേ ചാപി നിഷ്ക്രാന്തേ
പ്രവിവേശാശ്രമം തദാ ॥ **6.126.25** ॥ 5569

ജഗ്രാഹ തരസാ സീതാം
ഗ്രഹഃ ഖേ രോഹിണീമിവ ।
ത്രാതുകാമം തതോ യുദ്ധേ
ഹത്വാ ഗൃധ്രം ജടായുഷം ॥ **6.126.26** ॥ 5570

പ്രഗൃഹ്യ സഹസാ സീതാം
ജഗാമാശു സ രാക്ഷസഃ ।
തതസ്ത്വദ്ഭുതസങ്കാശാഃ
സ്ഥിതാഃ പർവതമൂർധനി ॥ **6.126.27** ॥ 5571

സീതാം ഗൃഹീത്വാ ഗച്ഛന്തം
വാനരാഃ പർവതോപമാഃ ।

ദദൃശുർവിസ്മിതാകാരാ
രാവണം രാക്ഷസാധിപം ॥ **6.126.28** ॥ 5572

തതഃ ശീഘ്രതരം ഗത്വാ
തദ് വിമാനം മനോജവം ।
ആരുഹ്യ സഹ വൈദേഹ്യാ
പുഷ്പകം സ മഹാബലഃ ॥ **6.126.29** ॥ 5573

പ്രവിവേശ തദാ ലങ്കാം
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ।
താം സുവർണപരിഷ്കാരേ
ശുഭേ മഹതി വേശ്മനി ॥ **6.126.30** ॥ 5574

പ്രവേശ്യ മൈഥിലീം വാക്യൈഃ
സാന്ത്വയാമാസ രാവണഃ ।
തൃണവദ് ഭാഷിതം തസ്യ
തം ച നൈരൃതപുംഗവം ॥ **6.126.31** ॥ 5575

അചിന്തയന്തീ വൈദേഹീ
ഹ്യശോകവനികാം ഗതാ ।
ൻയവർതത തദാ രാമോ
മൃഗം ഹത്വാ തദാ വനേ ॥ **6.126.32** ॥ 5576

നിവർതമാനഃ കാകുത്സ്ഥോ
ദൃഷ്ട്വാ ഗൃധ്രം സ വിവ്യഥേ ।
ഗൃധ്രം ഹതം തദാ ദൃഷ്ട്വാ
രാമഃ പ്രിയതരം പിതുഃ ॥ **6.126.33** ॥ 5577

മാർഗമാണസ്തു വൈദേഹീം
രാഘവഃ സഹലക്ഷ്മണഃ ।

ഗോദാവരീമനുചരൻ
വനോദ്ദേശാംശ്ച പുഷ്പിതാൻ ॥ **6.126.34** ॥ 5578

ആസേദതുർമഹാരണ്യേ
കബന്ധം നാമ രാക്ഷസം ।
തതഃ കബന്ധവചനാദ്
രാമഃ സത്യപരാക്രമഃ ॥ **6.126.35** ॥ 5579

ഋഷ്യമൂകഗിരിം ഗത്വാ
സുഗ്രീവേണ സമാഗതഃ ।
തയോഃ സമാഗമഃ പൂർവം
പ്രീത്യാ ഹാർദോ വ്യജായത ॥ **6.126.36** ॥ 5580

ഭ്രാത്രാ നിരസ്തഃ ക്രുദ്ധേന
സുഗ്രീവോ വാലിനാ പുരാ ।
ഇതരേതരസംവാദാത്
പ്രഗാഢഃ പ്രണയസ്തയോഃ ॥ **6.126.37** ॥ 5581

രാമഃ സ്വബാഹുവീർയേണ
സ്വരാജ്യം പ്രത്യപാദയത് ।
വാലിനം സമരേ ഹത്വാ
മഹാകായം മഹാബലം ॥ **6.126.38** ॥ 5582

സുഗ്രീവഃ സ്ഥാപിതോ രാജ്യേ
സഹിതഃ സർവവാനരൈഃ ।
രാമായ പ്രതിജാനീതേ
രാജപുത്ര്യാസ്തു മാർഗണം ॥ **6.126.39** ॥ 5583

ആദിഷ്ടാ വാനരേന്ദ്രേണ
സുഗ്രീവേണ മഹാത്മനാ ।

ദശ കോട്യഃ പ്ലവംഗാനാം
സർവാഃ പ്രസ്ഥാപിതാ ദിശഃ ॥ **6.126.40** ॥ 5584

തേഷാം നോ വിപ്രകൃഷ്ടാനാം
വിന്ധ്യേ പർവതസത്തമേ ।
ഭൃശം ശോകാഭിതപ്താനാം
മഹാൻ കാലോഽത്യവർതത ॥ **6.126.41** ॥ 5585

ഭ്രാതാ തു ഗൃധ്രരാജസ്യ
സമ്പാതിർനാമ വീർയവാൻ ।
സമാഖ്യാതി സ്മ വസതീം
സീതാം രാവണമന്ദിരേ ॥ **6.126.42** ॥ 5586

സോഽഹം ദുഃഖപരീതാനാം
ദുഃഖം തജ്ജ്ഞാതിനാം നുദൻ ।
ആത്മവീർയം സമാസ്ഥായ
യോജനാനാം ശതം പ്ലുതഃ ।
തത്രാഹമേകാമദ്രാക്ഷ -
മശോകവനികാം ഗതാം ॥ **6.126.43** ॥ 5587

കൗശേയവസ്ത്രാം മലിനാം
നിരാനന്ദാം ദൃഢവ്രതാം ।
തയാ സമേത്യ വിധിവത്
പൃഷ്ട്വാ സർവമനിന്ദിതാം ॥ **6.126.44** ॥ 5588

അഭിജ്ഞാനം മയാ ദത്തം
രാമനാമാംഗുലീയകം ।
അഭിജ്ഞാനം മണിം ലബ്ധ്വാ
ചരിതാർഥോഽഹമാഗതഃ ॥ **6.126.45** ॥ 5589

മയാ ച പുനരാഗമ്യ
രാമസ്യാക്ലിഷ്ടകർമണഃ।
അഭിജ്ഞാനം മയാ ദത്ത -
മർചിഷ്മാൻ സ മഹാമണിഃ ॥ **6.126.46** ॥ 5590

ശ്രുത്വാ താം മൈഥിലീം രാമ -
സ്ത്വാശശംസേ ച ജീവിതം।
ജീവിതാന്തമനുപ്രാപ്തഃ
പീത്വാമൃതമിവാതുരഃ ॥ **6.126.47** ॥ 5591

ഉദ്യോജയിഷ്യന്നുദ്യോഗം
ദധ്രേ ലങ്കാവധേ മനഃ।
ജിഘാംസുരിവ ലോകാന്തേ
സർവാൻ ലോകാൻ വിഭാവസുഃ ॥ **6.126.48** ॥ 5592

തതഃ സമുദ്രമാസാദ്യ
നലം സേതുമകാരയത്।
അതരത് കപിവീരാണാം
വാഹിനീ തേന സേതുനാ ॥ **6.126.49** ॥ 5593

പ്രഹസ്തമവധീന്നീലഃ
കുംഭകർണം തു രാഘവഃ।
ലക്ഷ്മണോ രാവണസുതം
സ്വയം രാമസ്തു രാവണം ॥ **6.126.50** ॥ 5594

സ ശക്രേണ സമാഗമ്യ
യമേന വരുണേന ച।
മഹേശ്വരസ്വയംഭൂഭ്യാം
തഥാ ദശരഥേന ച ॥ **6.126.51** ॥ 5595

തൈശ്ച ദത്തവരഃ ശ്രീമാ -
നൃഷിഭിശ്ച സമാഗതൈഃ।
സുരർഷിഭിശ്ച കാകുത്സ്ഥോ
വരാൻ ലേഭേ പരന്തപഃ ॥ **6.126.52** ॥ 5596

സ തു ദത്തവരഃ പ്രീത്യാ
വാനരൈശ്ച സമാഗതൈഃ।
പുഷ്പകേണ വിമാനേന
കിഷ്കിന്ധാമഭ്യുപാഗമത് ॥ **6.126.53** ॥ 5597

താം ഗംഗാം പുനരാസാദ്യ
വസന്തം മുനിസന്നിധൗ।
അവിഘ്നം പുഷ്യയോഗേന
ശ്വോ രാമം ദ്രഷ്ടുമർഹസി ॥ **6.126.54** ॥ 5598

തതഃ സ വാക്യൈർമധുരൈർഹനൂമതോ
നിശമ്യ ഹൃഷ്ടോ ഭരതഃ കൃതാഞ്ജലിഃ।
ഉവാച വാണീം മനസഃ പ്രഹർഷിണീം
ചിരസ്യ പൂർണഃ ഖലു മേ മനോരഥഃ ॥ **6.126.55** ॥ 5599

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ ഷഡ്വിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

അയോധ്യായാം ശ്രീരാമസ്യ സത്കാരാർഥമായോജനം, ശ്രീരാമം പ്രത്യുദ്ഗന്തുമനസാം സർവേഷാം ജനാനാം ഭരതേന സഹ നന്ദിഗ്രാമേ ഗമനം, ശ്രീരാമസ്യാഗമനം ഭരതാദിഭിഃ സഹ തസ്യ സമാഗമഃ പുഷ്പകവിമാനസ്യ തേന കുബേരപാർശ്വേ പ്രേഷണം ച

ശ്രുത്വാ തു പരമാനന്ദം
ഭരതഃ സത്യവിക്രമഃ।
ഹൃഷ്ടമാജ്ഞാപയാമാസ
ശത്രുഘ്നം പരവീരഹാ ॥ **6.127.1** ॥ 5600

ദൈവതാനി ച സർവാണി
ചൈത്യാനി നഗരസ്യ ച।
സുഗന്ധമാൽയൈർവാദിത്രൈ -
രർചന്തു ശുചയോ നരാഃ ॥ **6.127.2** ॥ 5601

സൂതാഃ സ്തുതിപുരാണജ്ഞാഃ
സർവേ വൈതാലികാസ്തഥാ।
സർവേ വാദിത്രകുശലാ
ഗണികാശ്ചൈവ സർവശഃ ॥ **6.127.3** ॥ 5602

രാജദാരാസ്തഥാമാത്യാഃ
സൈന്യാഃ സേനാംഗനാഗണാഃ।
ബ്രാഹ്മണാശ്ച സരാജന്യാഃ
ശ്രേണീമുഖ്യാസ്തഥാ ഗണാഃ ॥ **6.127.4** ॥ 5603

അഭിനിർയാന്തു രാമസ്യ
ദ്രഷ്ടും ശശിനിഭം മുഖം।
ഭരതസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
ശത്രുഘ്നഃ പരവീരഹാ ॥ **6.127.5** ॥ 5604

വിഷ്ടീരനേകസാഹസ്രീ -
ശ്ചോദയാമാസ ഭാഗശഃ।
സമീകുരുത നിമ്നാനി
വിഷമാണി സമാനി ച ॥ **6.127.6** ॥ 5605

സ്ഥാനാനി ച നിരസ്യന്താം
നന്ദിഗ്രാമാദിതഃ പരം।
സിഞ്ചന്തു പൃഥിവീം കൃത്സ്നാം
ഹിമശീതേന വാരിണാ ॥ **6.127.7** ॥ 5606

തതോഽഭ്യവകിരന്ത്വന്യേ
ലാജൈഃ പുഷ്പൈശ്ച സർവതഃ।
സമുച്ഛ്രിതപതാകാസ്തു
രഥ്യാഃ പുരവരോത്തമേ ॥ **6.127.8** ॥ 5607

ശോഭയന്തു ച വേശ്മാനി
സൂര്യസ്യോദയനം പ്രതി।
സ്രഗ്ദാമമുക്തപുഷ്പൈശ്ച
സുവർണൈഃ പഞ്ചവർണകൈഃ ॥ **6.127.9** ॥ 5608

രാജമാർഗമസംബാധം
കിരന്തു ശതശോ നരാഃ।
തതസ്തച്ഛാസനം ശ്രുത്വാ
ശത്രുഘ്നസ്യ മുദാൻവിതാഃ ॥ **6.127.10** ॥ 5609

ധൃഷ്ടിർജയന്തോ വിജയഃ
സിദ്ധാർഥശ്ചാർഥസാധകഃ।
അശോകോ മന്ത്രപാലശ്ച
സുമന്ത്രശ്ചാപി നിർയയുഃ ॥ **6.127.11** ॥ 5610

മത്തൈർനാഗസഹസ്രൈശ്ച
സധ്വജൈഃ സുവിഭൂഷിതൈഃ।
അപരേ ഹേമകക്ഷാഭിഃ
സഗജാഭിഃ കരേണുഭിഃ ॥ **6.127.12** ॥ 5611

നിർയയുസ്തുരഗാക്രാന്താ
രഥൈശ്ച സുമഹാരഥാഃ।
ശക്ത്യൃഷ്ടിപാശഹസ്താനാം
സധ്വജാനാം പതാകിനാം ॥ **6.127.13** ॥ 5612

തുരഗാണാം സഹസ്രൈശ്ച
മുഖ്യൈർമുഖ്യതരാൻവിതൈഃ।
പദാതീനാം സഹസ്രൈശ്ച
വീരാഃ പരിവൃതാ യയുഃ ॥ **6.127.14** ॥ 5613

തതോ യാനാൻയുപാരൂഢാഃ
സർവാ ദശരഥസ്ത്രിയഃ।
കൗസൽയാം പ്രമുഖേ കൃത്വാ
സുമിത്രാം ചാപി നിർയയുഃ ॥ **6.127.15** ॥ 5614

കൈകേയ്യാ സഹിതാഃ സർവാ
നന്ദിഗ്രാമമുപാഗമൻ ॥ **6.127.16** ॥ 5615

ദ്വിജാതിമുഖ്യൈർധർമാത്മാ
ശ്രേണീമുഖ്യൈഃ സനൈഗമൈഃ।
മാൽയമോദകഹസ്തൈശ്ച
മന്ത്രിഭിർഭരതോ വൃതഃ ॥ **6.127.17** ॥ 5616

ശംഖഭേരീനിനാദൈശ്ച
ബന്ദിഭിശ്ചാഭിനന്ദിതഃ।
ആർയപാദൗ ഗൃഹീത്വാ തു
ശിരസാ ധർമകോവിദഃ ॥ **6.127.18** ॥ 5617

പാണ്ഡുരം ഛത്രമാദായ
ശുക്ലമാൽയോപശോഭിതം।
ശുക്ലേ ച വാലവ്യജനേ
രാജാർഹേ ഹേമഭൂഷിതേ ॥ **6.127.19** ॥ 5618

ഉപവാസകൃശോ ദീന -
ശ്ചീരകൃഷ്ണാജിനാംബരഃ।
ഭ്രാതുരാഗമനം ശ്രുത്വാ
തത്പൂർവം ഹർഷമാഗതഃ ॥ **6.127.20** ॥ 5619

പ്രത്യുദ്യയൗ യദാ രാമം
മഹാത്മാ സചിവൈഃ സഹ।
അശ്വാനാം ഖുരശബ്ദൈശ്ച
രഥനേമിസ്വനേന ച ॥ **6.127.21** ॥ 5620

ശംഖദുന്ദുഭിനാദേന
സഞ്ചചാലേവ മേദിനീ।

ഗജാനാം ബൃംഹിതൈശ്ചാപി
ശംഖദുന്ദുഭിനിഃസ്വനൈഃ ॥ **6.127.22** ॥ 5621

കൃത്സ്നം തു നഗരം തത് തു
നന്ദിഗ്രാമമുപാഗമത് ।
സമീക്ഷ്യ ഭരതോ വാക്യ -
മുവാച പവനാത്മജം ॥ **6.127.23** ॥ 5622

കച്ചിന്ന ഖലു കാപേയീ
സേവ്യതേ ചലചിത്തതാ ।
നഹി പശ്യാമി കാകുത്സ്ഥം
രാമമാർയം പരന്തപം ॥ **6.127.24** ॥ 5623

കച്ചിന്ന ചാനുദൃശ്യന്തേ
കപയഃ കാമരൂപിണഃ ।
അഥൈവമുക്തേ വചനേ
ഹനൂമാനിദമബ്രവീത് ॥ **6.127.25** ॥ 5624

അർഥ്യം വിജ്ഞാപയന്നേവ
ഭരതം സത്യവിക്രമം ।
സദാഫലാൻ കുസുമിതാൻ
വൃക്ഷാൻ പ്രാപ്യ മധുസ്രവാൻ ॥ **6.127.26** ॥ 5625

ഭരദ്വാജപ്രസാദേന
മത്തഭ്രമരനാദിതാൻ ।
തസ്യ ചൈവ വരോ ദത്തോ
വാസവേന പരന്തപ ॥ **6.127.27** ॥ 5626

സസൈന്യസ്യ തദാതിഥ്യം
കൃതം സർവഗുണാൻവിതം ।

നിഃസ്വനഃ ശ്രൂയതേ ഭീമഃ
പ്രഹൃഷ്ടാനാം വനൗകസാം ॥ **6.127.28** ॥ 5627

മൻയേ വാനരസേനാ സാ
നദീം തരതി ഗോമതീം।
രജോവർഷം സമുദ്ഭൂതം
പശ്യ സാലവനം പ്രതി ॥ **6.127.29** ॥ 5628

മൻയേ സാലവനം രമ്യം
ലോലയന്തി പ്ലവംഗമാഃ।
തദേതദ് ദൃശ്യതേ ദൂരാദ്
വിമാനം ചന്ദ്രസന്നിഭം ॥ **6.127.30** ॥ 5629

വിമാനം പുഷ്പകം ദിവ്യം
മനസാ ബ്രഹ്മനിർമിതം।
രാവണം ബാന്ധവൈഃ സാർധം
ഹത്വാ ലബ്ധം മഹാത്മനാ ॥ **6.127.31** ॥ 5630

തരുണാദിത്യസങ്കാശം
വിമാനം രാമവാഹനം।
ധനദസ്യ പ്രസാദേന
ദിവ്യമേതൻമനോജവം ॥ **6.127.32** ॥ 5631

ഏതസ്മിൻ ഭ്രാതരൗ വീരൗ
വൈദേഹ്യാ സഹ രാഘവൗ।
സുഗ്രീവശ്ച മഹാതേജാ
രാക്ഷസശ്ച വിഭീഷണഃ ॥ **6.127.33** ॥ 5632

തതോ ഹർഷസമുദ്ഭൂതോ
നിഃസ്വനോ ദിവമസ്പൃശത്।

സ്ത്രീബാലയുവവൃദ്ധാനാം
രാമോഽയമിതി കീർതിതേ ॥ **6.127.34** ॥ 5633

രഥകുഞ്ജരവാജിഭ്യ -
സ്തേഽവതീർയ മഹീം ഗതാഃ।
ദദൃശുസ്തം വിമാനസ്ഥം
നരാഃ സോമമിവാംബരേ ॥ **6.127.35** ॥ 5634

പ്രാഞ്ജലിർഭരതോ ഭൂത്വാ
പ്രഹൃഷ്ടോ രാഘവോൻമുഖഃ।
യഥാർഥേനാർഘ്യപാദ്യാദ്യൈ -
സ്തതോ രാമമപൂജയത് ॥ **6.127.36** ॥ 5635

മനസാ ബ്രഹ്മണാ സൃഷ്ടേ
വിമാനേ ഭരതാഗ്രജഃ।
രരാജ പൃഥുദീർഘാക്ഷോ
വജ്രപാണിരിവാമരഃ ॥ **6.127.37** ॥ 5636

തതോ വിമാനാഗ്രഗതം
ഭരതോ ഭ്രാതരം തദാ।
വവന്ദേ പ്രണതോ രാമം
മേരുസ്ഥമിവ ഭാസ്കരം ॥ **6.127.38** ॥ 5637

തതോ രാമാഭ്യനുജ്ഞാതം
തദ് വിമാനമനുത്തമം।
ഹംസയുക്തം മഹാവേഗം
നിപപാത മഹീതലം ॥ **6.127.39** ॥ 5638

ആരോപിതോ വിമാനം തദ്
ഭരതഃ സത്യവിക്രമഃ।

രാമമാസാദ്യ മുദിതഃ
പുനരേവാഭ്യവാദയത് ॥ **6.127.40** ॥ 5639

തം സമുത്ഥായ കാകുത്സ്ഥ -
ശ്ചിരസ്യാക്ഷിപഥം ഗതം ।
അങ്കേ ഭരതമാരോപ്യ
മുദിതഃ പരിഷസ്വജേ ॥ **6.127.41** ॥ 5640

തതോ ലക്ഷ്മണമാസാദ്യ
വൈദേഹീം ച പരന്തപഃ ।
അഥാഭ്യവാദയത് പ്രീതോ
ഭരതോ നാമ ചാബ്രവീത് ॥ **6.127.42** ॥ 5641

സുഗ്രീവം കേകയീപുത്രോ
ജാംബവന്തമഥാംഗദം ।
മൈന്ദം ച ദ്വിവിദം നീല -
മൃഷഭം ചൈവ സസ്വജേ ॥ **6.127.43** ॥ 5642

സുഷേണം ച നലം ചൈവ
ഗവാക്ഷം ഗന്ധമാദനം ।
ശരഭം പനസം ചൈവ
പരിതഃ പരിഷസ്വജേ ॥ **6.127.44** ॥ 5643

തേ കൃത്വാ മാനുഷം രൂപം
വാനരാഃ കാമരൂപിണഃ ।
കുശലം പർയപൃച്ഛംസ്തേ
പ്രഹൃഷ്ടാ ഭരതം തദാ ॥ **6.127.45** ॥ 5644

അഥാബ്രവീദ് രാജപുത്രഃ
സുഗ്രീവം വാനരർഷഭം ।

പരിഷ്വജ്യ മഹാതേജാ
ഭരതോ ധർമിണാം വരഃ ॥ **6.127.46** ॥ 5645

ത്വമസ്മാകം ചതുർണാം വൈ
ഭ്രാതാ സുഗ്രീവ പഞ്ചമഃ ।
സൗഹൃദാജ്ജായതേ മിത്ര -
മപകാരോഽരിലക്ഷണം ॥ **6.127.47** ॥ 5646

വിഭീഷണം ച ഭരതഃ
സാന്ത്വവാക്യമഥാബ്രവീത് ।
ദിഷ്ട്യാ ത്വയാ സഹായേന
കൃതം കർമ സുദുഷ്കരം ॥ **6.127.48** ॥ 5647

ശത്രുഘ്നശ്ച തദാ രാമ -
മഭിവാദ്യ സലക്ഷ്മണം ।
സീതായാശ്ചരണൗ വീരോ
വിനയാദഭ്യവാദയത് ॥ **6.127.49** ॥ 5648

രാമോ മാതരമാസാദ്യ
വിവർണാം ശോകകർശിതാം ।
ജഗ്രാഹ പ്രണതഃ പാദൗ
മനോ മാതുഃ പ്രഹർഷയൻ ॥ **6.127.50** ॥ 5649

അഭിവാദ്യ സുമിത്രാം ച
കൈകേയീം ച യശസ്വിനീം ।
സ മാതൃശ്ച തതഃ സർവാഃ
പുരോഹിതമുപാഗമത് ॥ **6.127.51** ॥ 5650

സ്വാഗതം തേ മഹാബാഹോ
കൗസൽയാനന്ദവർധന ।

ഇതി പ്രാഞ്ജലയഃ സർവേ
നാഗരാ രാമമബ്രുവൻ ॥ **6.127.52** ॥ 5651

താൻയഞ്ജലിസഹസ്രാണി
പ്രഗൃഹീതാനി നാഗരൈഃ ।
വ്യാകോശാനീവ പദ്മാനി
ദദർശ ഭരതാഗ്രജഃ ॥ **6.127.53** ॥ 5652

പാദുകേ തേ തു രാമസ്യ
ഗൃഹീത്വാ ഭരതഃ സ്വയം ।
ചരണാഭ്യാം നരേന്ദ്രസ്യ
യോജയാമാസ ധർമവിത് ॥ **6.127.54** ॥ 5653

അബ്രവീച്ച തദാ രാമം
ഭരതഃ സ കൃതാഞ്ജലിഃ ।
ഏതത് തേ സകലം രാജ്യം
ൻയാസം നിർയാതിതം മയാ ॥ **6.127.55** ॥ 5654

അദ്യ ജൻമ കൃതാർഥം മേ
സംവൃത്തശ്ച മനോരഥഃ ।
യത് ത്വാം പശ്യാമി രാജാന -
മയോധ്യാം പുനരാഗതം ॥ **6.127.56** ॥ 5655

അവേക്ഷതാം ഭവാൻ കോശം
കോഷ്ഠാഗാരം ഗൃഹം ബലം ।
ഭവതസ്തേജസാ സർവം
കൃതം ദശഗുണം മയാ ॥ **6.127.57** ॥ 5656

തഥാ ബ്രുവാണം ഭരതം
ദൃഷ്ട്വാ തം ഭ്രാതൃവത്സലം ।

മുമുചുർവാനരാ ബാഷ്പം
രാക്ഷസശ്ച വിഭീഷണഃ ॥ **6.127.58** ॥ 5657

തതഃ പ്രഹർഷാദ് ഭരത -
മങ്കമാരോപ്യ രാഘവഃ ।
യയൗ തേന വിമാനേന
സസൈന്യോ ഭരതാശ്രമം ॥ **6.127.59** ॥ 5658

ഭരതാശ്രമമാസാദ്യ
സസൈന്യോ രാഘവസ്തദാ ।
അവതീർയ വിമാനാഗ്രാ -
ദവതസ്ഥേ മഹീതലേ ॥ **6.127.60** ॥ 5659

അബ്രവീത് തു തദാ രാമ -
സ്തദ് വിമാനമനുത്തമം ।
വഹ വൈശ്രവണം ദേവ -
മനുജ്ഞാനാമി ഗമ്യതാം ॥ **6.127.61** ॥ 5660

തതോ രാമാഭ്യനുജ്ഞാതം
തദ് വിമാനമനുത്തമം ।
ഉത്തരാം ദിശമുദ്ദിശ്യ
ജഗാമ ധനദാലയം ॥ **6.127.62** ॥ 5661

വിമാനം പുഷ്പകം ദിവ്യം സംഗൃഹീതം തു രക്ഷസാ ।
അഗമദ് ധനദം വേഗാദ് രാമവാക്യപ്രചോദിതം ॥ **6.127.63** ॥ 5662

പുരോഹിതസ്യാത്മസഖസ്യ രാഘവോ
ബൃഹസ്പതേഃ ശക്ര ഇവാമരാധിപഃ ।
നിപീഡ്യ പാദൗ പൃഥഗാസനേ ശുഭേ
സഹൈവ തേനോപവിവേശ വീർയവാൻ ॥ **6.127.64** ॥ 5663

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ സപ്തവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടാവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ഭരതേന ശ്രീരാമായ രാജ്യസ്യ പുനഃ പ്രത്യർപണം ശ്രീരാമസ്യ നഗരേ ഗമനം രാജ്യേഽഭിഷേകഃ വാനരാണാം പ്രസ്ഥാപനം ഗ്രന്ഥസ്യ മാഹാത്മ്യം ച

ശിരസ്യഞ്ജലിമാധായ
കൈകേയീനന്ദിവർധനഃ।
ബഭാഷേ ഭരതോ ജ്യേഷ്ഠം
രാമം സത്യപരാക്രമം ॥ **6.128.1** ॥ 5664

പൂജിതാ മാമികാ മാതാ
ദത്തം രാജ്യമിദം മമ।
തദ് ദദാമി പുനസ്തുഭ്യം
യഥാ ത്വമദദാ മമ ॥ **6.128.2** ॥ 5665

ധുരമേകാകിനാ ൻയസ്താം
വൃഷഭേണ ബലീയസാ।
കിശോരവദ് ഗുരും ഭാരം
ന വോഢുമഹമുത്സഹേ ॥ **6.128.3** ॥ 5666

വാരിവേഗേന മഹതാ
ഭിന്നഃ സേതുരിവ ക്ഷരൻ।

ദുർബന്ധനമിദം മൻയേ
രാജ്യച്ഛിദ്രമസംവൃതം ॥ **6.128.4** ॥ 5667

ഗതിം ഖര ഇവാശ്വസ്യ
ഹംസസ്യേവ ച വായസഃ।
നാൻവേതുമുത്സഹേ വീര
തവ മാർഗമരിന്ദമ ॥ **6.128.5** ॥ 5668

യഥാ ചാരോപിതോ വൃക്ഷോ
ജാതശ്ചാന്തർനിവേശനേ।
മഹാനപി ദുരാരോഹോ
മഹാസ്കന്ധഃ പ്രശാഖവാൻ ॥ **6.128.6** ॥ 5669

ശീർയേത പുഷ്പിതോ ഭൂത്വാ
ന ഫലാനി പ്രദർശയൻ।
തസ്യ നാനുഭവേദർഥം
യസ്യ ഹേതോഃ സ രോപിതഃ ॥ **6.128.7** ॥ 5670

ഏഷോപമാ മഹാബാഹോ
ത്വമർഥം വേത്തുമർഹസി।
യദ്യസ്മാൻ മനുജേന്ദ്ര ത്വം
ഭർതാ ഭൃത്യാൻ ന ശാധി ഹി ॥ **6.128.8** ॥ 5671

ജഗദദ്യാഭിഷിക്തം ത്വാ -
മനുപശ്യതു രാഘവ।
പ്രതപന്തമിവാദിത്യം
മധ്യാഹ്നേ ദീപ്തതേജസം ॥ **6.128.9** ॥ 5672

തൂർയസംഘാതനിർഘോഷൈഃ
കാഞ്ചീനൂപുരനിഃസ്വനൈഃ।

മധുരൈർഗീതശബ്ദൈശ്ച
പ്രതിബുധ്യസ്വ ശേഷ്വ ച ॥ **6.128.10** ॥ 5673

യാവദാവർതതേ ചക്രം
യാവതീ ച വസുന്ധരാ ।
താവത് ത്വമിഹ ലോകസ്യ
സ്വാമിത്വമനുവർതയ ॥ **6.128.11** ॥ 5674

ഭരതസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
രാമഃ പരപുരഞ്ജയഃ ।
തഥേതി പ്രതിജഗ്രാഹ
നിഷസാദാസനേ ശുഭേ ॥ **6.128.12** ॥ 5675

തതഃ ശത്രുഘ്നവചനാ -
ന്നിപുണാഃ ശ്മശ്രുവർധനാഃ ।
സുഖഹസ്താഃ സുശീഘ്രാശ്ച
രാഘവം പര്യവാരയൻ ॥ **6.128.13** ॥ 5676

പൂർവം തു ഭരതേ സ്നാതേ
ലക്ഷ്മണേ ച മഹാബലേ ।
സുഗ്രീവേ വാനരേന്ദ്രേ ച
രാക്ഷസേന്ദ്രേ വിഭീഷണേ ॥ **6.128.14** ॥ 5677

വിശോധിതജടഃ സ്നാത -
ശ്ചിത്രമാൽയാനുലേപനഃ ।
മഹാർഹവസനോപേത -
സ്തസ്ഥൗ തത്ര ശ്രിയാ ജ്വലൻ ॥ **6.128.15** ॥ 5678

പ്രതികർമ ച രാമസ്യ
കാരയാമാസ വീർയവാൻ ।

ലക്ഷ്മണസ്യ ച ലക്ഷ്മീവാ -
നിക്ഷ്വാകുകുലവർധനഃ ॥ **6.128.16** ॥ 5679

പ്രതികർമ ച സീതായാഃ
സർവാ ദശരഥസ്ത്രിയഃ।
ആത്മനൈവ തദാ ചക്രു -
ർമനസ്വിൻയോ മനോഹരം ॥ **6.128.17** ॥ 5680

തതോ വാനരപത്നീനാം
സർവാസാമേവ ശോഭനം।
ചകാര യത്നാത് കൗസൽയാ
പ്രഹൃഷ്ടാ പുത്രവത്സലാ ॥ **6.128.18** ॥ 5681

തതഃ ശത്രുഘ്നവചനാത്
സുമന്ത്രോ നാമ സാരഥിഃ।
യോജയിത്വാഭിചക്രാമ
രഥം സർവാംഗശോഭനം ॥ **6.128.19** ॥ 5682

അഗ്ന്യർകാമലസങ്കാശം
ദിവ്യം ദൃഷ്ട്വാ രഥം സ്ഥിതം।
ആരുരോഹ മഹാബാഹൂ
രാമഃ പരപുരഞ്ജയഃ ॥ **6.128.20** ॥ 5683

സുഗ്രീവോ ഹനുമാംശ്ചൈവ
മഹേന്ദ്രസദൃശദ്യുതീ।
സ്നാതൗ ദിവ്യനിധൈർവസ്ത്രൈ -
ർജഗ്മതുഃ ശുഭകുണ്ഡലൗ ॥ **6.128.21** ॥ 5684

സർവാഭരണജുഷ്ടാശ്ച
യയുസ്താഃ ശുഭകുണ്ഡലാഃ।

സുഗ്രീവപത്ന്യഃ സീതാ ച
ദ്രഷ്ടും നഗരമുത്സുകാഃ ॥ **6.128.22** ॥ 5685

അയോധ്യായാം ച സചിവാ
രാജ്ഞോ ദശരഥസ്യ ച ।
പുരോഹിതം പുരസ്കൃത്യ
മന്ത്രയാമാസുരർഥവത് ॥ **6.128.23** ॥ 5686

അശോകോ വിജയശ്ചൈവ
സിദ്ധാർഥശ്ച സമാഹിതാഃ ।
മന്ത്രയൻ രാമവൃദ്ധ്യർഥ -
മൃദ്ധ്യർഥം നഗരസ്യ ച ॥ **6.128.24** ॥ 5687

സർവമേവാഭിഷേകാർഥം
ജയാർഹസ്യ മഹാത്മനഃ ।
കർതുമർഹഥ രാമസ്യ
യദ് യൻമംഗലപൂർവകം ॥ **6.128.25** ॥ 5688

ഇതി തേ മന്ത്രിണഃ സർവേ
സന്ദിശ്യ ച പുരോഹിതഃ ।
നഗരാന്നിർയയുസ്തൂർണം
രാമദർശനബുദ്ധയഃ ॥ **6.128.26** ॥ 5689

ഹരിയുക്തം സഹസ്രാക്ഷോ
രഥമിന്ദ്ര ഇവാനഘഃ ।
പ്രയയൗ രഥമാസ്ഥായ
രാമോ നഗരമുത്തമം ॥ **6.128.27** ॥ 5690

ജഗ്രാഹ ഭരതോ രശ്മീ -
ഞ്ശത്രുഘ്നശ്ഛത്രമാദദേ ।

ലക്ഷ്മണോ വ്യജനം തസ്യ
മൂർധ്നി സംവീജയംസ്തദാ ॥ **6.128.28** ॥ 5691

ശ്വേതം ച വാലവ്യജനം
ജഗ്യഹേ പരിതഃ സ്ഥിതഃ।
അപരം ചന്ദ്രസങ്കാശം
രാക്ഷസേന്ദ്രോ വിഭീഷണഃ ॥ **6.128.29** ॥ 5692

ഋഷിസംഘൈസ്തദാഽഽകാശേ
ദേവൈശ്ച സമരുദ്ഗണൈഃ।
സ്തൂയമാനസ്യ രാമസ്യ
ശുശ്രുവേ മധുരധ്വനിഃ ॥ **6.128.30** ॥ 5693

തതഃ ശത്രുഞ്ജയം നാമ
കുഞ്ജരം പർവതോപമം।
ആരുരോഹ മഹാതേജാഃ
സുഗ്രീവഃ പ്ലവഗർഷഭഃ ॥ **6.128.31** ॥ 5694

നവ നാഗസഹസ്രാണി
യയുരാസ്ഥായ വാനരാഃ।
മാനുഷം വിഗ്രഹം കൃത്വാ
സർവാഭരണഭൂഷിതാഃ ॥ **6.128.32** ॥ 5695

ശംഖശബ്ദപ്രണാദൈശ്ച
ദുന്ദുഭീനാം ച നിഃസ്വനൈഃ।
പ്രയയൗ പുരുഷവ്യാഘ്ര -
സ്താം പുരീം ഹർമ്യമാലിനീം ॥ **6.128.33** ॥ 5696

ദദൃശുസ്തേ സമായാന്തം
രാഘവം സപുരഃസരം।

വിരാജമാനം വപുഷാ
രഥേനാതിരഥം തദാ ॥ **6.128.34** ॥ 5697

തേ വർധയിത്വാ കാകുത്സ്ഥം
രാമേണ പ്രതിനന്ദിതാഃ ।
അനുജഗ്മുർമഹാത്മാനം
ഭ്രാതൃഭിഃ പരിവാരിതം ॥ **6.128.35** ॥ 5698

അമാത്യൈർബ്രാഹ്മണൈശ്ചൈവ
തഥാ പ്രകൃതിഭിർവൃതഃ ।
ശ്രിയാ വിരുരുചേ രാമോ
നക്ഷത്രൈരിവ ചന്ദ്രമാഃ ॥ **6.128.36** ॥ 5699

സ പുരോഗാമിഭിസ്തൂർയൈ -
സ്താലസ്വസ്തികപാണിഭിഃ ।
പ്രവ്യാഹരദ്ഭിർമുദിതൈ -
ർമംഗലാനി വൃതോ യയൗ ॥ **6.128.37** ॥ 5700

അക്ഷതം ജാതരൂപം ച
ഗാവഃ കൻയാഃ സഹദ്വിജാഃ ।
നരാ മോദകഹസ്താശ്ച
രാമസ്യ പുരതോ യയുഃ ॥ **6.128.38** ॥ 5701

സഖ്യം ച രാമഃ സുഗ്രീവേ
പ്രഭാവം ചാനിലാത്മജേ ।
വാനരാണാം ച തത് കർമ
ഹ്യാചചക്ഷേഽഥ മന്ത്രിണാം ॥ **6.128.39** ॥ 5702

ശ്രുത്വാ ച വിസ്മയം ജഗ്മു -
രയോധ്യാപുരവാസിനഃ ।

വാനരാണാം ച തത് കർമ
രാക്ഷസാനാം ച തദ് ബലം।
വിഭീഷണസ്യ സംയോഗ -
മാചചക്ഷേഽഥ മന്ത്രിണാം ॥ **6.128.40** ॥ 5703

ദ്യുതിമാനേതദാഖ്യായ
രാമോ വാനരസംയുതഃ।
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാകീർണാ -
മയോധ്യാം പ്രവിവേശ സഃ ॥ **6.128.41** ॥ 5704

തതോ ഹ്യഭ്യുച്ഛ്രയൻ പൗരാഃ
പതാകാശ്ച ഗൃഹേ ഗൃഹേ।
ഐക്ഷ്വാകാധ്യുഷിതം രമ്യ -
മാസസാദ പിതുർഗൃഹം ॥ **6.128.42** ॥ 5705

അഥാബ്രവീദ് രാജപുത്രോ
ഭരതം ധർമിണാം വരം।
അർഥോപഹിതയാ വാചാ
മധുരം രഘുനന്ദനഃ ॥ **6.128.43** ॥ 5706

പിതുർഭവനമാസാദ്യ
പ്രവിശ്യ ച മഹാത്മനഃ।
കൗസൽയാം ച സുമിത്രാം ച
കൈകേയീമഭിവാദ്യ ച ॥ **6.128.44** ॥ 5707

തച്ച മദ്ഭവനം ശ്രേഷ്ഠം
സാശോകവനികം മഹത്।
മുക്തവൈദൂർയസങ്കീർണം
സുഗ്രീവായ നിവേദയ ॥ **6.128.45** ॥ 5708

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
ഭരതഃ സത്യവിക്രമഃ।
ഹസ്തേ ഗൃഹീത്വാ സുഗ്രീവം
പ്രവിവേശ തമാലയം ॥ **6.128.46** ॥ 5709

തതസ്തൈലപ്രദീപാംശ്ച
പർയങ്കാസ്തരണാനി ച।
ഗൃഹീത്വാ വിവിശുഃ ക്ഷിപ്രം
ശത്രുഘ്നേന പ്രചോദിതാഃ ॥ **6.128.47** ॥ 5710

ഉവാച ച മഹാതേജാഃ
സുഗ്രീവം രാഘവാനുജഃ।
അഭിഷേകായ രാമസ്യ
ദൂതാനാജ്ഞാപയ പ്രഭോ ॥ **6.128.48** ॥ 5711

സൗവർണാൻ വാനരേന്ദ്രാണാം
ചതുർണാം ചതുരോ ഘടാൻ।
ദദൗ ക്ഷിപ്രം സ സുഗ്രീവഃ
സർവരത്നവിഭൂഷിതാൻ ॥ **6.128.49** ॥ 5712

തഥാ പ്രത്യൂഷസമയേ
ചതുർണാം സാഗരാംഭസാം।
പൂർണൈർഘടൈഃ പ്രതീക്ഷധ്വം
തഥാ കുരുത വാനരാഃ ॥ **6.128.50** ॥ 5713

ഏവമുക്താ മഹാത്മാനോ
വാനരാ വാരണോപമാഃ।
ഉത്പേതുർഗഗനം ശീഘ്രം
ഗരുഡാ ഇവ ശീഘ്രഗാഃ ॥ **6.128.51** ॥ 5714

ജാംബവാംശ്ച ഹനൂമാംശ്ച
വേഗദർശീ ച വാനരഃ।
ഋഷഭശ്ചൈവ കലശാ -
ഞ്ജലപൂർണാനഥാനയൻ ॥ **6.128.52** ॥ 5715

നദീശതാനാം പഞ്ചാനാം
ജലം കുംഭൈരുപാഹരൻ।
പൂർവാത് സമുദ്രാത് കലശം
ജലപൂർണമഥാനയത് ॥ **6.128.53** ॥ 5716

സുഷേണഃ സത്ത്വസമ്പന്നഃ
സർവരത്നവിഭൂഷിതം।
ഋഷഭോ ദക്ഷിണാത്തൂർണം
സമുദ്രാജ്ജലമാനയത് ॥ **6.128.54** ॥ 5717

രക്തചന്ദനകർപൂരൈഃ
സംവൃതം കാഞ്ചനം ഘടം।
ഗവയഃ പശ്ചിമാത് തോയ -
മാജഹാര മഹാർണവാത് ॥ **6.128.55** ॥ 5718

രത്നകുംഭേന മഹതാ
ശീതം മാരുതവിക്രമഃ।
ഉത്തരാച്ച ജലം ശീഘ്രം
ഗരുഡാനിലവിക്രമഃ ॥ **6.128.56** ॥ 5719

ആജഹാര സ ധർമാത്മാ -
നിലഃ സർവഗുണാൻവിതഃ।
തതസ്തൈർവാനരശ്രേഷ്ഠൈ -
രാനീതം പ്രേക്ഷ്യ തജ്ജലം ॥ **6.128.57** ॥ 5720

അഭിഷേകായ രാമസ്യ
ശത്രുഘ്നഃ സചിവൈഃ സഹ।
പുരോഹിതായ ശ്രേഷ്ഠായ
സുഹൃദ്ഭ്യശ്ച ൻയവേദയത് ॥ **6.128.58** ॥ 5721

തതഃ സ പ്രയതോ വൃദ്ധോ
വസിഷ്ഠോ ബ്രാഹ്മണൈഃ സഹ।
രാമം രത്നമയേ പീഠേ
സസീതം സന്ന്യവേശയത് ॥ **6.128.59** ॥ 5722

വസിഷ്ഠോ വാമദേവശ്ച
ജാബാലിരഥ കാശ്യപഃ।
കാത്യായനഃ സുയജ്ഞശ്ച
ഗൗതമോ വിജയസ്തഥാ ॥ **6.128.60** ॥ 5723

അഭ്യഷിഞ്ചന്നരവ്യാഘ്രം
പ്രസന്നേന സുഗന്ധിനാ।
സലിലേന സഹസ്രാക്ഷം
വസവോ വാസവം യഥാ ॥ **6.128.61** ॥ 5724

ഋത്വിഗ്ഭിർബ്രാഹ്മണൈഃ പൂർവം
കൻയാഭിർമന്ത്രിഭിസ്തഥാ।
യോധൈശ്ചൈവാഭ്യഷിഞ്ചസ്തേ
സമ്പ്രഹൃഷ്ടൈഃ സനൈഗമൈഃ ॥ **6.128.62** ॥ 5725

സർവൗഷധിരസൈശ്ചാപി
ദൈവതൈർനഭസി സ്ഥിതൈഃ।
ചതുർഭിർലോകപാലൈശ്ച
സർവൈർദേവൈശ്ച സംഗതൈഃ ॥ **6.128.63** ॥ 5726

ബ്രഹ്മണാ നിർമിതം പൂർവം
കിരീടം രത്നശോഭിതം।
അഭിഷിക്തഃ പുരാ യേന
മനുസ്തം ദീപ്തതേജസം ॥ **6.128.64** ॥ 5727

തസ്യാൻവവായേ രാജാനഃ
ക്രമാദ് യേനാഭിഷേചിതാഃ।
സഭായാം ഹേമകൽപ്തായാം
ശോഭിതായാം മഹാധനൈഃ ॥ **6.128.65** ॥ 5728

രത്നൈർനാനാവിധൈശ്ചൈവ
ചിത്രിതായാം സുശോഭനൈഃ।
നാനാരത്നമയേ പീഠേ
കൽപയിത്വാ യഥാവിധി ॥ **6.128.66** ॥ 5729

കിരീടേന തതഃ പശ്ചാദ്
വസിഷ്ഠേന മഹാത്മനാ।
ഋത്വിഗ്ഭിർഭൂഷണൈശ്ചൈവ
സമയോക്ഷ്യത രാഘവഃ ॥ **6.128.67** ॥ 5730

ഛത്രം തസ്യ ച ജഗ്രാഹ
ശത്രുഘ്നഃ പാണ്ഡുരം ശുഭം।
ശ്വേതം ച വാലവ്യജനം
സുഗ്രീവോ വാനരേശ്വരഃ ॥ **6.128.68** ॥ 5731

അപരം ചന്ദ്രസങ്കാശം
രാക്ഷസേന്ദ്രോ വിഭീഷണഃ।
മാലാം ജ്വലന്തീം വപുഷാ
കാഞ്ചനീം ശതപുഷ്കരാം ॥ **6.128.69** ॥ 5732

രാഘവായ ദദൗ വായു -
ർവാസവേന പ്രചോദിതഃ।
സർവരത്നസമായുക്തം
മണിഭിശ്ച വിഭൂഷിതം ॥ **6.128.70** ॥ 5733

മുക്താഹാരം നരേന്ദ്രായ
ദദൗ ശക്രപ്രചോദിതഃ।
പ്രജഗുർദേവഗന്ധർവാ
നനൃതുശ്ചാപ്സരോഗണാഃ ॥ **6.128.71** ॥ 5734

അഭിഷേകേ തദർഹസ്യ
തദാ രാമസ്യ ധീമതഃ।
ഭൂമിഃ സസ്യവതീ ചൈവ
ഫലവന്തശ്ച പാദപാഃ ॥ **6.128.72** ॥ 5735

ഗന്ധവന്തി ച പുഷ്പാണി
ബഭൂവൂ രാഘവോത്സവേ।
സഹസ്രശതമശ്വാനാം
ധേനൂനാം ച ഗവാം തഥാ ॥ **6.128.73** ॥ 5736

ദദൗ ശതവൃഷാൻ പൂർവം
ദ്വിജേഭ്യോ മനുജർഷഭഃ।
ത്രിംശത്കോടീർഹിരണ്യസ്യ
ബ്രാഹ്മണേഭ്യോ ദദൗ പുനഃ ॥ **6.128.74** ॥ 5737

നാനാഭരണവസ്ത്രാണി
മഹാർഹാണി ച രാഘവഃ।
അർകരശ്മിപ്രതീകാശാം
കാഞ്ചനീം മണിവിഗ്രഹാം ॥ **6.128.75** ॥ 5738

സുഗ്രീവായ സ്രജം ദിവ്യാം
പ്രായച്ഛന്മനുജാധിപഃ।
വൈദൂര്യമയചിത്രേ ച
ചന്ദ്രരശ്മിവിഭൂഷിതേ ॥ **6.128.76** ॥ 5739

വാലിപുത്രായ ധൃതിമാ -
നംഗദായാംഗദേ ദദൗ।
മണിപ്രവരജുഷ്ടം തം
മുക്താഹാരമനുത്തമം ॥ **6.128.77** ॥ 5740

സീതായൈ പ്രദദൗ രാമ -
ശ്ചന്ദ്രരശ്മിസമപ്രഭം।
അരജേ വാസസീ ദിവ്യേ
ശുഭാന്യാഭരണാനി ച ॥ **6.128.78** ॥ 5741

അവേക്ഷമാണാ വൈദേഹീ
പ്രദദൗ വായുസൂനവേ।
അവമുച്യാത്മനഃ കംഠാ -
ദ്ധാരം ജനകനന്ദിനീ ॥ **6.128.79** ॥ 5742

അവൈക്ഷത ഹരീൻ സർവാൻ
ഭർതാരം ച മുഹുർമുഹുഃ।
താമിംഗിതജ്ഞഃ സമ്പ്രേക്ഷ്യ
ബഭാഷേ ജനകാത്മജാം ॥ **6.128.80** ॥ 5743

പ്രദേഹി സുഭഗേ ഹാരം
യസ്യ തുഷ്ടാസി ഭാമിനി।
അഥ സാ വായുപുത്രായ
തം ഹാരമസിതേക്ഷണാ ॥ **6.128.81** ॥ 5744

തേജോ ധൃതിർയശോ ദാക്ഷ്യം
സാമർഥ്യം വിനയോ നയഃ।
പൗരുഷം വിക്രമോ ബുദ്ധി -
ർയസ്മിന്നേതാനി നിത്യദാ ॥ **6.128.82** ॥ 5745

ഹനൂമാംസ്തേന ഹാരേണ
ശുശുഭേ വാനരർഷഭഃ।
ചന്ദ്രാംശുചയഗൗരേണ
ശ്വേതാഭ്രേണ യഥാചലഃ ॥ **6.128.83** ॥ 5746

സർവേ വാനരവൃദ്ധാശ്ച
യേ ചാൻയേ വാനരോത്തമാഃ।
വാസോഭിർഭൂഷണൈശ്ചൈവ
യഥാർഹം പ്രതിപൂജിതാഃ ॥ **6.128.84** ॥ 5747

വിഭീഷണോഽഥ സുഗ്രീവോ
ഹനൂമാഞ്ജാംബവാംസ്തഥാ।
സർവേ വാനരമുഖ്യാശ്ച
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ ॥ **6.128.85** ॥ 5748

യഥാർഹം പൂജിതാഃ സർവേ
കാമൈ രത്നൈശ്ച പുഷ്കലൈഃ।
പ്രഹൃഷ്ടമനസഃ സർവേ
ജഗ്മുരേവ യഥാഗതം ॥ **6.128.86** ॥ 5749

തതോ ദ്വിവിദമൈന്ദാഭ്യാം
നീലായ ച പരന്തപഃ।
സർവാൻ കാമഗുണാൻ വീക്ഷ്യ
പ്രദദൗ വസുധാധിപഃ ॥ **6.128.87** ॥ 5750

ദൃഷ്ട്വാ സർവേ മഹാത്മാന -
സ്തതസ്തേ വാനരർഷഭാഃ।
വിസൃഷ്ടാഃ പാർഥിവേന്ദ്രേണ
കിഷ്കിന്ധാം സമുപാഗമൻ ॥ **6.128.88** ॥ 5751

സുഗ്രീവോ വാനരശ്രേഷ്ഠോ
ദൃഷ്ട്വാ രാമാഭിഷേചനം।
പൂജിതശ്ചൈവ രാമേണ
കിഷ്കിന്ധാം പ്രാവിശത് പുരീം ॥ **6.128.89** ॥ 5752

വിഭീഷണോഽപി ധർമാത്മാ
സഹ തൈർനൈരൃതർഷഭൈഃ।
ലബ്ധ്വാ കുലധനം രാജാ
ലങ്കാം പ്രായാൻമഹായശാഃ ॥ **6.128.90** ॥ 5753

സ രാജ്യമഖിലം ശാസ -
ന്നിഹതാരിർമഹായശാഃ।
രാഘവഃ പരമോദാരഃ
ശശാസ പരയാ മുദാ।
ഉവാച ലക്ഷ്മണം രാമോ
ധർമജ്ഞം ധർമവത്സലഃ ॥ **6.128.91** ॥ 5754

ആതിഷ്ഠ ധർമജ്ഞ മയാ സഹേമാം
ഗാം പൂർവരാജാധ്യുഷിതാം ബലേന।
തുൽയം മയാ ത്വം പിതൃഭിർധൃതാ യാ
താം യൗവരാജ്യേ ധുരമുദ്വഹസ്വ ॥ **6.128.92** ॥ 5755

സർവാത്മനാ പർയനുനീയമാനോ
യദാ ന സൗമിത്രിരുപൈതി യോഗം।

നിയുജ്യമാനോ ഭുവി യൗവരാജ്യേ
തതോഽഭ്യഷിഞ്ചദ് ഭരതം മഹാത്മാ ॥ **6.128.93** ॥ 5756

പൗണ്ഡരീകാശ്വമേധാഭ്യാം
വാജപേയേന ചാസകൃത്।
അൻയൈശ്ച വിവിധൈർയജ്ഞൈ -
രയജത് പാർഥിവാത്മജഃ ॥ **6.128.94** ॥ 5757

രാജ്യം ദശസഹസ്രാണി
പ്രാപ്യ വർഷാണി രാഘവഃ।
ശതാശ്വമേധാനാജഹ്രേ
സദശ്വാൻ ഭൂരിദക്ഷിണാൻ ॥ **6.128.95** ॥ 5758

ആജാനുലംബിബാഹുഃ സ
മഹാവക്ഷാഃ പ്രതാപവാൻ।
ലക്ഷ്മണാനുചരോ രാമഃ
ശശാസ പൃഥിവീമിമാം ॥ **6.128.96** ॥ 5759

രാഘവശ്ചാപി ധർമാത്മാ
പ്രാപ്യ രാജ്യമനുത്തമം।
ഈജേ ബഹുവിധൈർയജ്ഞൈഃ
സസുഹൃജ്ജ്ഞാതിബാന്ധവഃ ॥ **6.128.97** ॥ 5760

ന പർയദേവൻ വിധവാ
ന ച വ്യാലകൃതം ഭയം।
ന വ്യാധിജം ഭയം ചാസീദ്
രാമേ രാജ്യം പ്രശാസതി ॥ **6.128.98** ॥ 5761

നിർദസ്യുരഭവൽലോകോ
നാനർഥം കശ്ചിദസ്പൃശത്।

ന ച സ്മ വൃദ്ധാ ബാലാനാം
പ്രേതകാർയാണി കുർവതേ ॥ **6.128.99** ॥ 5762

സർവം മുദിതമേവാസീത്
സർവോ ധർമപരോഽഭവത് ।
രാമമേവാനുപശ്യന്തോ
നാഭ്യഹിംസൻ പരസ്പരം ॥ **6.128.100** ॥ 5763

ആസൻ വർഷസഹസ്രാണി
തഥാ പുത്രസഹസ്രിണഃ ।
നിരാമയാ വിശോകാശ്ച
രാമേ രാജ്യം പ്രശാസതി ॥ **6.128.101** ॥ 5764

രാമോ രാമോ രാമ ഇതി
പ്രജാനാമഭവൻ കഥാഃ ।
രാമഭൂതം ജഗദഭൂദ്
രാമേ രാജ്യം പ്രശാസതി ॥ **6.128.102** ॥ 5765

നിത്യമൂലാ നിത്യഫലാ -
സ്തരവസ്തത്ര പുഷ്പിതാഃ ।
കാമവർഷീ ച പർജന്യഃ
സുഖസ്പർശശ്ച മാരുതഃ ॥ **6.128.103** ॥ 5766

ബ്രാഹ്മണാഃ ക്ഷത്രിയാ വൈശ്യാഃ
ശൂദ്രാ ലോഭവിവർജിതാഃ ।
സ്വകർമസു പ്രവർതന്തേ
തുഷ്ടാഃ സ്വൈരേവ കർമഭിഃ ॥ **6.128.104** ॥ 5767

ആസൻ പ്രജാ ധർമപരാ
രാമേ ശാസതി നാന്യതാഃ ।

സർവേ ലക്ഷണസമ്പന്നാഃ
സർവേ ധർമപരായണാഃ ॥ **6.128.105** ॥ 5768

ദശവർഷസഹസ്രാണി
ദശവർഷശതാനി ച ।
ഭ്രാതൃഭിഃ സഹിതഃ ശ്രീമാൻ
രാമോ രാജ്യമകാരയത് ॥ **6.128.106** ॥ 5769

ധർമ്യം യശസ്യമായുഷ്യം
രാജ്ഞാം ച വിജയാവഹം ।
ആദികാവ്യമിദം ചാർഷം
പുരാ വാൽമീകിനാ കൃതം ॥ **6.128.107** ॥ 5770

യഃ ശൃണോതി സദാ ലോകേ
നരഃ പാപാത് പ്രമുച്യതേ ।
പുത്രകാമശ്ച പുത്രാൻ വൈ
ധനകാമോ ധനാനി ച ॥ **6.128.108** ॥ 5771

ലഭതേ മനുജോ ലോകേ
ശ്രുത്വാ രാമാഭിഷേചനം ।
മഹീം വിജയതേ രാജാ
രിപൂംശ്ചാപ്യധിതിഷ്ഠതി ॥ **6.128.109** ॥ 5772

രാഘവേണ യഥാ മാതാ
സുമിത്രാ ലക്ഷ്മണേന ച ।
ഭരതേന ച കൈകേയീ
ജീവപുത്രാസ്തഥാ സ്ത്രിയഃ ॥ **6.128.110** ॥ 5773

ഭവിഷ്യന്തി സദാനന്ദാഃ
പുത്രപൗത്രസമൻവിതാഃ ।

ശ്രുത്വാ രാമായണമിദം
ദീർഘമായുശ്ച വിന്ദതി ॥ **6.128.111** ॥ 5774

രാമസ്യ വിജയം ചേമം
സർവമക്ലിഷ്ടകർമണഃ ।
ശൃണോതി യ ഇദം കാവ്യം
പുരാ വാൽമീകിനാ കൃതം ॥ **6.128.112** ॥ 5775

ശ്രദ്ദധാനോ ജിതക്രോധോ
ദുർഗാൺയതിതരത്യസൗ ।
സമാഗമ്യ പ്രവാസാന്തേ
രമന്തേ സഹ ബാന്ധവൈഃ ॥ **6.128.113** ॥ 5776

ശൃൺവന്തി യ ഇദം കാവ്യം
പുരാ വാൽമീകിനാ കൃതം ।
തേ പ്രാർഥിതാൻ വരാൻ സർവാൻ
പ്രാപ്നുവന്തീഹ രാഘവാത് ॥ **6.128.114** ॥ 5777

ശ്രവണേന സുരാഃ സർവേ
പ്രീയന്തേ സമ്പ്രശൃൺവതാം ।
വിനായകാശ്ച ശാമ്യന്തി
ഗൃഹേ തിഷ്ഠന്തി യസ്യ വൈ ॥ **6.128.115** ॥ 5778

വിജയേത മഹീം രാജാ
പ്രവാസീ സ്വസ്തിമാൻ ഭവേത് ।
സ്ത്രിയോ രജസ്വലാഃ ശ്രുത്വാ
പുത്രാൻ സൂയുരനുത്തമാൻ ॥ **6.128.116** ॥ 5779

പൂജയംശ്ച പഠംശ്ചൈന -
മിതിഹാസം പുരാതനം ।

സർവപാപൈഃ പ്രമുച്യേത
ദീർഘമായുരവാപ്നുയാത് ॥ **6.128.117** ॥ 5780

പ്രണമ്യ ശിരസാ നിത്യം
ശ്രോതവ്യം ക്ഷത്രിയൈർദ്വിജാത്।
ഐശ്വർയം പുത്രലാഭശ്ച
ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ ॥ **6.128.118** ॥ 5781

രാമായണമിദം കൃത്സ്നം
ശൃൺവതഃ പഠതഃ സദാ।
പ്രീയതേ സതതം രാമഃ
സ ഹി വിഷ്ണുഃ സനാതനഃ ॥ **6.128.119** ॥ 5782

ആദിദേവോ മഹാബാഹു -
ർഹരിർനാരായണഃ പ്രഭുഃ।
സാക്ഷാദ് രാമോ രഘുശ്രേഷ്ഠഃ
ശേഷോ ലക്ഷ്മണ ഉച്യതേ ॥ **6.128.120** ॥ 5783

ഏവമേതത് പുരാവൃത്ത -
മാഖ്യാനം ഭദ്രമസ്തു വഃ।
പ്രവ്യാഹരത വിസ്രബ്ധം
ബലം വിഷ്ണോഃ പ്രവർധതാം ॥ **6.128.121** ॥ 5784

ദേവാശ്ച സർവേ തുഷ്യന്തി
ഗ്രഹണാച്ഛ്രവണാത് തഥാ।
രാമായണസ്യ ശ്രവണേ
തൃപ്യന്തി പിതരഃ സദാ ॥ **6.128.122** ॥ 5785

ഭക്ത്യാ രാമസ്യ യേ ചേമാം
സംഹിതാമൃഷിണാ കൃതാം।

യേ ലിഖന്തീഹ ച നരാ -
സ്തേഷാം വാസസ്ത്രിവിഷ്ടപേ ॥ **6.128.123** ॥ 5786

കുടുംബവൃദ്ധിം ധനധാന്യവൃദ്ധിം
സ്ത്രിയശ്ച മുഖ്യാഃ സുഖമുത്തമം ച ।
ശ്രുത്വാ ശുഭം കാവ്യമിദം മഹാർഥം
പ്രാപ്നോതി സർവാം ഭുവി ചാർഥസിദ്ധിം ॥ **6.128.124** ॥ 5787

ആയുഷ്യമാരോഗ്യകരം യശസ്യം
സൗഭ്രാത്യകം ബുദ്ധികരം ശുഭം ച ।
ശ്രോതവ്യമേതന്നിയമേന സദ്ഭി -
രാഖ്യാനമോജസ്കരമൃദ്ധികാമൈഃ ॥ **6.128.125** ॥ 5788

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
യുദ്ധകാണ്ഡേ അഷ്ടാവിംശത്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥